

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI**

**MUKAYESELİ HUKUKTA VE TÜRK HUKUKUNDA
SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI
DEĞERLERİNİN AKLANMASI SUÇU (TCK m.282)**

DOKTORA TEZİ

Olgun DEĞİRMENCİ

Danışman : Prof.Dr. Mehmet Emin ARTUK

İstanbul, 2006

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLO LİSTESİ.....	xv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR	xvii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİ İLE BU DEĞERLERİN AKLANMASI KAVRAMI; SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASI VE ORGANİZE SUÇLULUK İLİŞKİSİ

I. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİ KAVRAMI	7
A. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Tanımı	7
B. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Benzer Kavramlarla İlişkisi	11
1. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Kara Para İlişkisi	11
a. Genel Olarak Kara Para Kavramı	11
b. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Kara Para İlişkisi	13
2. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi	14
a. Genel Olarak Kayıt Dışı Ekonomi Kavramı	14
(1) Genel Olarak	14
(2) Kayıt Dışı Ekonominin Bölümleri.....	15
(3) Kayıt Dışı Ekonominin Nedenleri	18
(a) Genel Olarak.....	18
(b) Ekonomik Nedenler	19
(c) Mali Nedenler	20
(d) Sosyolojik Nedenler.....	20
b. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi	20
3. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Suç Ekonomisi İlişkisi.....	23
a. Genel Olarak Suç Ekonomisi Kavramı	23
b. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Suç Ekonomisi İlişkisi.....	24
C. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Lehinde ve Aleyhindeki Görüşler	26
1. Lehindeki Görüşler	26
2. Aleyhindeki Görüşler	26
II. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASI KAVRAMI	27
A. Terim Sorunu.....	27
B. Aklama Kavramının Tanımı	28
C. Tarihi Gelişim	36
D. Aklamanın Nedenleri	40
E. Aklamanın Sonuçları	42

1. Genel Olarak.....	42
2. Aklamanın Toplumsal Sonuçları	43
3. Aklamanın Ekonomik Sonuçları.....	44
a. Aklamanın Mali Sektöre Etkileri	46
b. Aklamanın Ekonomik Sektöre Etkileri	47
c. Aklamanın Dış Ekonomik Sektöre Etkileri	48
F. Aklamanın Tahmini Boyutları	48
1. Doğrudan Yaklaşım Metodu	57
2. Dolaylı Yaklaşım Metodu	58
G. Aklama Aşamaları	62
1. Genel Olarak.....	62
2. Yerleştirme (Placement) Aşaması	64
3. Ayırıştırma (Layering) Aşaması	65
4. Bütünleştirme (Integration) Aşaması	67
H. Aklama Yöntemleri (Modus Operandi)	68
1. Genel Olarak.....	68
2. Nakit Kaçakçılığı (Currency Smuggling)	70
3. Parçalara Ayırma	72
a. Kişi Esaslı Parçalara Ayırma (Smurfing=Şirinleme)	72
b. İşlem Esaslı Parçalara Ayırma (Structuring)	73
4. Döviz Alım-Satımı ve Döviz Bürolarının Kullanımı (the Bureaux de Change)	74
5. Kazanç Sağlayan Oyunların Kullanılması	75
a. Kumarhaneler (Casinos)	75
b. At veya Köpek Yarışları (Gambling on Horses or Dogs)	76
c. Piyango (Lottery)	77
6. Nakit Esaslı İşyerlerinin Kullanılması (Front Companies)	77
7. Alternatif Havale Sistemlerinin Kullanılması (Alternative Remittance Systems=Yeraltı Bankacılığı)	78
a. Genel Olarak	78
b. Alternatif Havale Sistemlerinin Tasnifi	86
c. Alternatif Havale Sistemlerinin Hukuka Aykırı Kullanımı.....	87
d. Alternatif Havale Sistemlerinin Çeşitleri	88
(1) Hawala/Hundi Sistemi	88
(2) Kolombiya Kara Borsa Peso Değişimi (The Colombian Black Market Peso Exchange);.....	94
e. Aklama Amaçlı Bu Sistemlerin Kullanımı.....	96
8. Kıyı Bankacılığının ve Vergi Cennetlerinin Kullanımı (Off-Shore Banking and Tax Havens)	98
a. Genel Olarak	98
b. Türkiye’de Kıyı Bankacılığı.....	103
c. Aklayıcılara Sağladığı Avantajlar	106
9. Kendi Kendine Borçlanma (Loan Back).....	108
10. Hayali Şirketlerin Kullanımı	109
11. Gerçeği Yansıtmayan Fatura Kullanımı (Sahte Fatura).....	110
12. Ayna Görüntü Ticareti Yöntemi (Mirror-Image Trading)	110
13. Hayali İthalat ve İhracat	111

14. Finans Kurumlarının Kullanımı.....	112
15. Sermaye Piyasalarının Kullanılması.....	115
16. Yatırım Araçlarının Kullanılması.....	115
a. Tarihi Eserlere ve Sanat Eserlerine Yatırım.....	115
b. Lüks Mallara Yatırım.....	116
c. Taşınmazlara Yatırım.....	116
d. Altın ve Diğer Değerli Madenlere Yatırım.....	117
17. Muvazaalı Dava Yöntemi.....	117
18. Sigorta Kurumlarının Kullanılması.....	118
19. 900'lü Telefon Hatlarının Kullanılması.....	119
20. Elektronik Ödeme Sistemleri/Elektronik Bankacılık Sistemi ve İnternet Ödeme Araçlarının Kullanılması (Digital Money Laundering/Cyber Laundering)	120
21. Öncül Suç Tiplerine Göre Tercih Edilen Aklanma Yöntemleri.....	127
III. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASI VE ORGANİZE SUÇLULUK İLİŞKİSİ.....	130
A. Organize Suçluluğun Tanımı.....	130
B. Organize Suçluluğun Özellikleri.....	134
C. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Elde Edilmesinde Organize Suçluluğun Önemi.....	137
D. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanmasında Organize Suçluluğun Önemi.....	139
E. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanmasının Önlenmesinin Organize Suçluluk Üzerine Etkileri.....	141

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ULUSLAR ARASI ÖZELLİĞİ; SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ İLE İLGİLİ ULUSLAR ARASI KURULUŞLAR; SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ İLE İLGİLİ SÖZLEŞMELER VE HUKUKSAL ARAÇLAR

I. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ULUSLAR ARASI ÖZELLİĞİ.....	143
A. Genel Olarak.....	143
B. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması ile İlgili Uluslar Arası Araçların Kronolojisi.....	146
II. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ İLE İLGİLİ ULUSLAR ARASI KURULUŞLAR	151
A. Genel Olarak.....	151
B. Birleşmiş Milletler.....	151
C. OECD ve Mali Eylem Mücadele Grubu (FATF=Financial Action Task Force)	154
D. Interpol.....	159
E. Egmont Grubu (Egmont Group of Financial Intelligence Units).....	161
F. Basel Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision).....	164

G. Amerika Kıt'ası Devletler Örgütü	165
H. Avrupa Konseyi Pompidou Grubu	166
İ. Karayipler Mali Eylem Mücadele Grubu (KMEMG)	167
J. Avrupa Birliği	167
III. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN	
AKLANMASININ ÖNLENMESİ İLE İLGİLİ SÖZLEŞMELER VE HUKUKSAL	
ARAÇLAR	170
A. Uluslar Arası Sözleşmeler ve Hukuksal Araçlar	170
1. Giriş	170
2. Avrupa Konseyi Bünyesinde Oluşturulan Uluslar Arası Sözleşmeler ve	
Hukuksal Araçlar	171
a. Bakanlar Komitesi'nin "Suç Kaynaklı Parasal Değerlerin Muhafazası ve	
Transferine Karşı Önlemler Hakkında R (80) Sayılı Tavsiye Kararı"	171
b. Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt ve Müsadere Edilmesi	
Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (1990 Strasburg Sözleşmesi)	172
c. Avrupa Konseyi Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması,	
Ele Geçirilmesi, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanı Sözleşmesi (Council	
of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the	
Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism)	174
3. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Oluşturulan Uluslar Arası Sözleşmeler	175
a. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş	
Milletler Sözleşmesi (UN Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs	
and Psychotropic Substances) (1988 Viyana Sözleşmesi)	175
b. Terörizme Mali Desteğin Önlenmesi Sözleşmesi (New York Sözleşmesi)	
.....	178
c. Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (2000	
Palermo Sözleşmesi)	179
4. Basle Komitesi İlkeler Bildirisi	182
5. Mali Eylem Mücadele Grubu Bünyesinde Oluşturulan Hukuksal Araçlar	184
a. 40 Tavsiye Kararı	184
(1) Genel Olarak	184
(2) Tavsiyeler	184
(a) Genel Olarak	184
(i) Hukuk Sistemleri	184
(ii) Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önlemek İçin Mali	
ve Mali Olmayan Kuruluşlar ile İş ve Meslek Sahipleri Tarafından	
Alınacak Tedbirler	184
(iii) Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele	
Sistemi İçin Gerekli Olan Kurumsal ve Diğer Tedbirler	185
(iv) Uluslar Arası İşbirliği	185
(b) Hukuk Sistemleri	185
(i) Kara Para Aklama Suçunun Kapsamı	185
(ii) Geçici Tedbirler ve Müsadere	187
(c) Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önlemek İçin Mali	
ve Mali Olmayan Kuruluşlar ile İş ve Meslek Sahipleri Tarafından	
Alınacak Tedbirler	187
(i) Müşterini Tanı Prensibi ve Kayıt Tutma	188

(ii) Şüpheli İşlemlerin Bildirilmesi ve Uyum	193
(iii) Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önleyecek Diğer Tedbirler	194
(iv) MEMG Tavsiyelerine Hiç Uymayan veya Yeterince Uymayan Ülkelerle İlgili Olarak Alınabilecek Tedbirler.....	195
(v) Düzenleme ve Denetim.....	196
(d) Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Sistemi İçin Gerekli Olan Kurumsal ve Diğer Tedbirler	198
(i) Yetkili Makamlar, Yetkileri ve Yetki Kaynakları	198
(ii) Tüzel Kişilerin ve Anlaşmaların Şeffaflığı	200
(e) Uluslar Arası İşbirliği.....	200
(i) Karşılıklı Hukuki Yardımlaşma ve Suçluların İadesi.....	201
(ii) İşbirliğinin Diğer Biçimleri.....	202
b. İşbirliği İçinde Olmayan Ülkeler (Non-Cooperative Countries and Territories-NCCT)	203
(1) Genel Olarak	203
(2) İşbirliği İçinde Olmayan Ülkeleri Belirleme Kriterleri (Criteria Defining Non-Cooperative Countries or Territories);	205
(3) MEMG'nun İşbirliği İçinde Olmayan Ülkeler Listesi.....	208
c. MEMG'nun Zorlayıcı Yetkisi-Avusturya ve Türkiye Örneği.....	210
6. Avrupa Toplulukları Bünyesinde Oluşturulan Hukuksal Araçlar	215
a. AT Bünyesinde Aklamanın Önlenmesine Yönelik Tarihsel Süreç.....	215
b. "Mali Sistemin Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkında Konsey Direktifi (1991/308/CEE Directive)	218
(1) Genel Olarak	218
(2) Direktifin Kapsamı	219
(3) Direktif Kapsamında Suçtan Kaynaklanan Malvarlıklarının Aklanması	220
(4) Mali Sistemin Aklama Amacıyla Kullanımının Önlenmesi için Getirilen Önleyici Tedbirler	222
(a) Kimlik Tespiti	222
(b) Belge Saklama Yükümlülüğü.....	223
(c) Özen Yükümlülüğü	223
(d) Bilgi Verme Yükümlülüğü.....	224
(e) İç Denetim ve Eğitim Programları.....	226
c. 91/308/EEC Sayılı Direktifte Değişiklik Yapılması Hakkında 4 Aralık 2001 Tarihli ve 2001/97/EC Sayılı Direktif.....	226
(1) Genel Olarak	226
(2) Direktifin Kapsamı	227
(3) Direktif Kapsamında Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu	229
(4) Mali Sistemin Aklama Amacıyla Kullanımının Önlenmesi için Getirilen Önleyici Tedbirler	230
(a) Kimlik Tespiti	230
(b) Bilgi Verme Yükümlülüğü.....	232
(c) İç Denetim ve Eğitim Programları.....	233

d. Mali Sistemin Kara Paranın Aklanması ve Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanımının Önlenmesi Hakkında 26 Ekim 2005 tarih ve 2005/60/EC Sayılı Direktif.....	234
(1) Genel Olarak	234
(2) Direktifin Kapsamı	234
(3) Direktif Kapsamında Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu	235
(4) Mali Sistemin Aklama Amacıyla Kullanımının Önlenmesi için Getirilen Önleyici Tedbirler	237
(a) Müşteri Özen Yükümlülüğü	237
(b) Özen Yükümlülüğünün Kapsamı	237
(c) Bildirim Yükümlülükleri	238
(d) Belge Saklama Yükümlülükleri	238
(e) Cezalar.....	239
7. Karayipler Mali Eylem Mücadele Grubu Bünyesinde Oluşturulan Hukuksal Araçlar.....	239
a. 19 Tavsiye Kararı	239
b. Kingston Bildirisi	242
B. Türkiye'nin Taraf Olduğu Sözleşmeler.....	243

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE YÖNELİK CEZA HUKUKU DIŞINDAKİ TEDBİRLER (ÖNLEYİCİ TEDBİRLER); SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU (SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASINA YÖNELİK CEZA HUKUKU TEDBİRLERİ)

I. GENEL OLARAK.....	246
II. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE YÖNELİK CEZA HUKUKU DIŞINDAKİ TEDBİRLER (ÖNLEYİCİ TEDBİRLER).....	248
A. Genel Olarak:.....	248
B. Önleyici Tedbirlerinin Uygulama Alanı.....	251
C. Müşterilerin Kimlik Tespiti	254
1. Genel Olarak.....	254
2. Uluslar Arası Hukuksal Araçlarda Kimlik Tespiti Yükümlülüğü	255
3. Mukayeseli Hukukta Müşteri Kimliklerinin Tespiti Yükümlülüğü	256
4. Türk Hukukunda Müşterilerin Kimlik Tespiti	258
a. Genel Olarak	258
b. Kimlik Tespiti Yapma Yükümlülüğünde Olanlar	259
c. Kimlik Tespiti Yapılacak İşlemler	260
d. Kimlik Tespiti Usulü.....	261
D. Nakit İşlem Bildirimi	262
E. Şüpheli İşlem Bildirimi	264
1. Genel Olarak.....	264
2. Uluslar Arası Hukuksal Araçlarda Şüpheli İşlem Bildirimi.....	266
3. Çeşitli Ülke Kanunlarında Şüpheli İşlem Bildirimi.....	268

4. Türk Hukuku'nda Şüpheli İşlem Bildirimi	269
a. Genel Olarak	269
b. Şüpheli İşlem Bildirim Yükümlülükleri.....	272
c. Şüpheli İşlem Tipleri	275
d. Şüpheli İşlem Bildirim Usulü ve Süresi	277
e. Şüpheli İşlem Bildirim Yükümlülüğüne Aykırı Davranış.....	279
(1) Genel Olarak	279
(2) Maddi Unsur.....	280
(3) Fail	280
(4) Manevi Unsur	281
(5) Müeyyide	281
f. MASAK'a İntikal Eden Şüpheli İşlem Bildirimleri ile İlgili İstatistikler	282
F. Uyum Görevlisi Atanması	284
G. Mali İşlem Birimleri (Financial Intelligence Units-FIU).....	286
1. Genel Olarak.....	286
2. Uluslar Arası Belgelerde Mali İşlem Birimleri	288
3. Mali İşlem Birimi Modelleri	289
a. Bağımsız model (Independent Model)	289
b. İdari Model	291
c. Polis Modeli	292
d. Adli Model.....	294
4. Türk Hukuku'nda Mali İşlem Birimi	295
a. Genel Olarak	295
b. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK).....	297
(1) 4208 Sayılı Kanun Uyarınca Görev ve Yetkileri	297
(2) Mali Suçları Araştırma Kurumunun Teşkilat ve Görevleri İle Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Kapsamındaki Görev ve Yetkileri	302
c. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu	304
(1) 4208 Sayılı Kanuna Göre	304
(2) Mali Suçları Araştırma Kurumunun Teşkilat ve Görevleri İle Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı	305
III. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASINA YÖNELİK CEZA HUKUKU TEDBİRLERİ	306
A. Genel Olarak.....	306
B. Mukayeseli Hukukta Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu	309
1. Genel Olarak.....	309
2. Suçun Önşartı	310
a. Genel Olarak	310
b. Öncül Suçun Varlığı.....	310
c. Öncül Suçtan Elde Edilen Gelirin Varlığı	316
3. Korunan Hukuki Yarar	317
4. Fail	320
5. Mağdur	325
6. Maddi Unsur	326
a. Genel Olarak	326

b. Uluslar Arası Hukuksal Araçlarda Maddi Unsur.....	327
(1) Malvarlığının Başka Değerlere Dönüştürülmesi veya Transferi (Conversion or Transfer of Property) ;.....	330
(2) Gizleme veya Farklı Şekilde Gösterme (Concealment and Disguise)	331
(3) Suçtan Kaynaklanan Malvarlığını Edinmek (Acquisition) , Ona Malik Olmak (Possession), Muhafaza Etmek (Custody), Kullanmak (Use) ve İdare Etmek (Administration);.....	332
c. Mukayeseli Hukukta Maddi Unsur	333
7. Manevi Unsur	337
8. Suçun Özel Görünüş Şekilleri	343
a. Teşebbüs	343
b. İctima.....	344
c. İştirak	345
9. Suçu Etkileyen Haller	347
a. Genel Olarak	347
b. Ağırlatıcı Sebepler	347
c. Etkin Pişmanlık Halleri	351
10. Müeyyide.....	351
11. Kovuşturma	356
12. Müsadere	356
a. Genel Olarak	356
b. Müsadere Mevzuatları.....	359
(1) Genel Olarak	359
(2) Müsadere Mevzuat Modelleri	360
(a) Genel Olarak.....	360
(b) Başlangıç Modeli (An Elementary Model)	362
(c) Gelişmiş Model (a Developed Model).....	363
(d) İleri Model (An Advanced Model)	364
(e) Gelecek Modelde Aranılacak Özellikler	364
(3) Mukayeseli Hukukta Müsadere Mevzuatları	365
(a) Amerika Birleşik Devletleri	365
(b) Avustralya	368
(c) Danimarka	369
(d) Kanada	370
(i) Genel Olarak.....	370
(ii) Kanada Ceza Kanunu'nda Yer Alan Hükümler	371
(iii) Suç Örgütü Kanunu (SÖK) ve Kontrollü Uyuşturucular ve Maddeler Kanunu (KUMK) Hükümleri	373
(e) Norveç	373
13. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu Bakımından Bazı Ülkeler Mevzuatının İncelenmesi.....	374
a. Kanada	374
(1) Ceza Kanunda Düzenlenen Aklama Suçu	374
(2) 1991 Tarihli Suç Gelirleri Kanunu ve 2000 Tarihli Suç Gelirleri (Kara Para Aklama) ve Terörizmin Finansmanı Kanunu	376
(3) Kanada Mali İşlemler ve Raporlar Analiz Merkezi	379
b. Brezilya	380

(1) Mali Eylemler Kontrol Konseyi	382
(2) Brezilya Merkez Bankası (Central Bank of Brazil-BACEN)	383
(3) Yasadışı Eylemlerin İzlenmesi Birimi (Department of Surveillance of Illegal Activities)	383
(a) Aklamayı Önlemeye Dair İç Tedbirler	384
(b) İç Yapılanma	384
(c) Müşterini Tanı İlkesi	385
(d) İşlemleri Tespit Etmek, Seçmek, Analiz ve Rapor Etmek Prosedürleri	385
(e) Kayıt Tutma	385
(f) Araçlar	386
(g) Eğitim	386
(h) Testler	386
c. Amerika Birleşik Devletleri	386
(1) Genel Olarak	386
(2) Aklama Suçunu Düzenleyen Yürürlükteki Mevzuat	393
(3) Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Faaliyette Bulunan Kurumlar	396
(a) Genel Olarak	396
(b) Uyuşturucuyla Mücadele Birimi (UMB) (Drug Enforcement Administration)	396
(c) Mali Suçlar Soruşturma Şebekesi-FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network)	397
(d) Federal Soruşturma Bürosu	398
(e) Bankacılık Sisteminin Denetimine Yönelik Kuruluşlar	399
(i) Genel Olarak	399
(ii) Federal Merkez Bankası	399
(iii) Para Kontrol Ofisi	400
(f) Kurumların Banka Gizliliği Yasası Hükümleri Uyarınca Getirilen Yükümlülüklerle Dair İç Programları	400
(i) İç Kontroller	401
(ii) Sorumlu Personel	401
(iii) Eğitim	401
(4) Uluslar Arası Kara Para Aklamanın Azaltılması ve Anti-Terörizm Kanunu	402
(a) Genel Olarak	402
(b) Kara Para Aklamanın Önlenmesi Programları	402
(c) Karşılıklı ve Özel Hesaplar	403
(d) Yabancı Paravan Bankacılık (Shell Banking) ile İlgili Düzenlemeler	404
(e) Özel Önlemler Uygulama	405
(f) Kara Para Aklama Kanununda Yapılan Değişiklikler	405
(g) Bildirim Zorunluluğu Bulunan Raporlar	407
(i) Genel Olarak	407
(ii) Nakit İşlem Bildirimi	407
(iii) Şüpheli İşlem Bildirimi	408
(iv) IRS Form 8300	408

(v) Nakit ve Parasal Araçlar Raporu	408
(vi) Yabancı Banka Hesap Formu	409
d. Romanya.....	409
e. İsviçre	412
(1) Ceza Kanununda Yapılan Değişiklikler	412
(2) Bankacılık Düzenlemeleri.....	413
(3) 10 Ekim 1997 Tarihli Mali Sektörde Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Federal Kanunu (the Federal Act on the Prevention of Money Laundering in the Financial Sector).....	414
f. Yunanistan.....	417
(1) Genel Olarak	417
(2) 2331 Sayılı Kanun	419
(a) Öncül Suçlar	419
(b) Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçları ..	420
(c) Müsadere	421
(d) Mali Kurumlara Getirilen Yükümlülükler	421
g. Çin Halk Cumhuriyeti	423
(1) Genel Olarak	423
(2) Cezai Hükümler.....	423
(3) Önleyici Hükümler	424
h. Almanya	426
(1) Genel Olarak	426
(2) Alman Ceza Kanununun 261 nci Maddesi	426
(a) Genel Olarak.....	426
(b) Maddi Unsur.....	427
(c) Öncül Suçlar	427
(d) Manevi Unsur	429
(e) Müeyyide.....	429
(3) 25 Ekim 1993 Tarihli Ciddi Suçlardan Elde Edilen Gelirlerin Tespiti Kanunu (the Act on The Detection of Proceeds From Serious Crime)....	430
(a) Genel Olarak.....	430
(b) Yükümlülük Altındaki Kurumlar	430
(c) Müşterinin Kimlik Tespiti.....	431
(d) Şüpheli İşlem Bildirimi.....	432
(e) Kanunda Düzenlenen İdari Cezayı Gerektiren Eylemler.....	433
(4) 8 Ağustos 2002 tarihli Terörizmin Finansmanı ile Mücadele ve Kara Para Aklamanın Engellenmesinin İyileştirilmesi Kanunu (the Act on the Improvement of the Suppression of Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (Money Laundering Act)	433
(a) Genel Olarak.....	433
(b) Yükümlülük Altındaki Kurumlar	434
(c) Müşterinin Kimlik Tespiti.....	434
(d) Mali İşlem Birimi	435
(e) Şüpheli İşlem Bildirimi	436
(f) Kanunda Yer Alan Cezalar	438
i. Malta	438
(1) Genel Olarak	438

(2) Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu.....	439
(3) 1994 Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Tüzüğü	442
j. Norveç.....	443
k. Portekiz.....	448
(1) 22 Ocak 1993 tarih ve 15 Sayılı Kanun.....	448
(2) 15 Eylül 1993 tarih ve 313 Sayılı Mali Sistemi Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanımının Önlenmesi Kanunu (the Act on Prevention of the use of the Financial System for the Purpose of Money Laundering).....	449
(3) 2 Aralık 1995 tarih ve 325 sayılı Paranın veya Suç Gelirlerinden Elde Edilen Diğer Malvarlıklarının Aklanmasına Karşı Önleyici ve Bastırıcı Tedbirler Kanunu (Preventive and Repressive Measures Against the Laundering of Money and Other Property that Proceed from Criminal Offences)	451
l. Asya-Pasifik Bölgesi Ülkeleri	453
(1) Hong Kong	453
(2) Japonya	454
(3) Singapur	455
C. Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu	456
1. Genel Olarak.....	456
2. Benzer Suç Tipleriyle Mukayese.....	460
a. Genel Olarak	460
b. Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu (TCK m.165) ile Mukayesesi.....	461
c. Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme Veya Değiştirme Suçu (TCK m.281) ile Mukayesesi.....	463
d. Suçluyu Kayırma Suçu (TCK m.283) ile Mukayesesi.....	464
3. Suçun Önşartı	466
a. Öncül Suçun İşlenmiş Olması.....	466
(1) Genel Olarak	466
(2) 4208 sayılı Kanuna Göre Öncül Suç	466
(3) 4208 sayılı Kanun'un Düzenlemesine Getirilen Eleştiriler	469
(3) 5237 sayılı Kanuna Göre Öncül Suç	471
(4) Öncül Suç İle Aklama Suçu Arasındaki İlişki	472
(a) Öncül Suçun Niteliğinin Aklama Suçu Üzerine Etkileri	472
(b) Öncül Suçun ve Aklama Suçunun Zaman Açısından Uygulaması	476
b. Öncül Suçtan Gelir Elde Edilmiş Olması.....	478
(1) 4208 sayılı Kanuna Göre	478
(a) Para.....	479
(b) Para Yerine Geçen Kıymetli Evrak	479
(c) Mal	480
(d) Gelir	481
(e) Dönüştürülmeden Elde Edilen Her Türlü Menfaat.....	481
(2) 5237 sayılı Kanuna Göre	482
4. Korunan Hukuki Yarar.....	483
5. Fail	486
6. Mağdur	489

7. Maddi Unsur	490
a. 4208 sayılı Kanuna Göre	490
(1) Genel Olarak	490
(2) Kara Paranın Değerlendirilmesi	491
(3) Kara Paranın İktisap Edilmesi.....	492
(4) Kara Paranın Bulundurulması	493
(5) Kara Paranın Kullanılması	493
(6) Kara Paranın Kaynağının, Niteliğinin, Zilyedinin veya Malikinin Değiştirilmesi veya Gizlenmesi	495
(7) Kara Paranın Sınır Ötesi Harekete Tabi Tutulması veya Sınır Ötesi Hareketin Gizlenmesi	497
(8) Öncül Suçların Hukuki Sonuçlarından Failin Kaçmasına Yardımcı Olmak Amacıyla Kara Paranın Kaynağının veya Yerinin Değiştirilmesi	498
(9) Öncül Suçların Hukuki Sonuçlarından Failin Kaçmasına Yardımcı Olmak Amacıyla Kara Paranın Transfer Yoluyla Aklanması.....	498
(10) Öncül Suçların Hukuki Sonuçlarından Failin Kaçmasına Yardımcı Olmak Amacıyla Kara Paranın Tespitini Engellemeye Yönelik Fiiller....	499
b. Yeni Türk Ceza Kanununa Göre.....	500
(1) Genel Olarak	500
(2) Yurt Dışına Çıkarma.....	500
(3) Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma.....	504
8. Manevi Unsur	505
a. 4208 sayılı Kanuna Göre	505
b. Yeni Türk Ceza Kanununa Göre.....	508
9. Suçun Özel Görünüş Şekilleri	514
a. Teşebbüs	514
b. İctima.....	516
c. İştirak.....	518
10. Suçu Etkileyen Haller	518
a. Genel Olarak	518
b. Ağırlatıcı Sebepler	519
(1) Suçun Kamu Görevlisi veya Meslek Sahibi Tarafından İşlenmesi	519
(2) Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmiş Olması	520
c. Cezasızlık Hali	520
11. Müeyyide	521
12. Kovuşturma	524
13. Müsadere	527
a. Genel Olarak	527
b. 765 sayılı Kanununda Düzenlenen Müsadere Hükümleri.....	529
c. 4208 sayılı Kanunda Düzenlenen Müsadere Hükümleri.....	533
d. 5237 sayılı Kanunda Düzenlenen Müsadere Hükümleri.....	535
(1) Eşya Müsaderesi	536
(2) Kazanç Müsaderesi	541
(3) Eşya Müsaderesi ve Kazanç Müsaderesi ile ilgili Hükümlerin Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu Açısından Değerlendirilmesi.....	544
(4) Müsadere Usulü.....	545

SONUÇ.....	546
KAYNAKÇA.....	556

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo-1	Ön İnceleme, Araştırma ve İnceleme Sonucu Aklandığı İddia Edilen Kara Para Tutarları	53
Tablo-2	Davası Devam Eden Dosyalarda Aklandığı İddia Edilen Kara Paranın Elde Edildiği Öncül Suçlara Göre Dağılımı (17.02.1997-31.12.2005 Dönemi)	55
Tablo-3	Suç Ekonomileri	58
Tablo-4	Hawala Bankeri Örnek Şahsi Kayıtları	90
Tablo-5	Kıyı Bankacılığı Merkezleri İle İlgili Bilgiler	105
Tablo-6	Öncül Suç Tipine Göre Tercih Edilen Aklama Yöntemi	128
Tablo-7	Ülkelere Göre Nakit İşlem Bildirim Miktarı	262
Tablo-8	Ülkelere Göre Şüpheli İşlem Bildirim Miktarları	268
Tablo-9	İhbar Kaynakları Ve Sayıları	282
Tablo-10	Şüpheli İşlem Bildirimi Sayıları Ve Kaynaklara Göre Dağılımı	283
Tablo-11	Yıllar İtibariyle Ön İnceleme Sonuçları	296
Tablo-12	MASAK Tarafından İncelemeye Alınan Dosya Bilgileri	300
Tablo-13	Norveç'te Kovuşturulan Aklama Olaylarının Sayısı	445
Tablo-14	Norveç'te Mahkûmiyet Kararı Alınan Dava Sayısı	445

ŞEKİL LİSTESİ

		Sayfa No
Şekil-1	Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Kayıt Dışı Ekonomi İçindeki Konumu	21

KISALTMALAR

AUSTRAC	: Australian Transactions Reports and Analysis Centre
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemeleri Kanunu
Çev.	: Çeviren
FATF	: Financial Action Task Force
FBI	: Federal Bureau of Investigation
FINTRAC	: Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada
FIU	: Financial Intelligence Unit
FinCEN	: Financial Crimes Enforcement Network
FOPAC	: Fonds Provenant d'Activités
GKRK	: Güney Kıbrıs Rum Kesimi
IMF	: International Monetary Fund
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
JFIU	: Joint Financial Intelligence Unit

K.	: Kanun
KMEMG	: Karayipler Mali Eylem Mücadele Grubu
Kşz.	: Karşılaştırınız
m.	: Madde
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
MEMG	: Mali Eylem Mücadele Grubu
MİRAM	: Kanada Mali İşlemler ve Raporlar Analiz Merkezi
MSF	: Mali İstikrar Forumu
NCCT	: Non-Cooperative Countries or Territories
NCK	: Norveç Ceza Kanunu
No.	: Numbered
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
s.	: Sayfa
S.	: Sayı veya sayılı
SÖK	: Suç Örgütü Kanunu
ŞİBF	: Şüpheli İşlem Bildirim Formu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TRACFIN	: Traitement du Renseignement et Action Centre Les Circuits Finaciers Clandestins
UMB	: Uyuşturucu ile Mücadele Birimi
vd.	: ve devamı
Vol.	: Volume
YCK	: Yunan Ceza Kanunu

GİRİŞ

Devletin yaptırım altına aldığı ve toplumdaki düzenin bozulması olarak kabul ettiği ceza normunun ihlali, faile bir takım faydalar sağlamaktadır. Normun ihlali ile fail bazen öç alma duygusunu gidermekte, kendini toplumun koyduğu kuralların üstünde görmekte bazense bizzat o normu ihlal etmekle ekonomik getiri sağlamaktadır. Bu fayda suçun ekonomik çıkar amacıyla işlenmesine neden olmaktadır.

Suçun ekonomik getiri sağlaması ve failin bu getirileri değerlendirmesi toplumda başka sonuçlara yol açmaktadır. Öncelikle ekonomik getiri sağlaması amacıyla işlenen suçlar artmaktadır. Ekonomik getirilerin fazla olduğu alanlarda bireysel suçlulardan ziyade suç işlemek amacıyla bir araya gelen organizasyonlar görülmeye başlanmaktadır. Bu durum; çıkar amaçlı suç örgütlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Ekonomik getiri sağlaması amacıyla suç işlenmesini ve çıkar amaçlı suç örgütlerinin ortaya çıkmasını önlemek için suçun getirdiği ekonomik yararların fail tarafından kullanılmasının engellenmesi veya failin elinden bu yararların alınması gereklidir. Fail, suçtan elde ettiği gelirleri, devletin zoralımından kurtarmak için onları yasal bir gelirmiş gibi göstermeye, bu gelirleri elde ettiği suç ile gelir arasındaki irtibatı silmeye çalışacaktır. Kısaca suç gelirlerinin yasal bir yoldan elde edildiği izlenimini uyandırmaya çalışan her türlü faaliyeti ifade eden aklama (money laundering), faile, elde ettiği gelirleri yasal bir gelir gibi kullanma imkânı tanırken aynı zamanda müsadere tehlikesinden de kurtarmaktadır.

Aklama suçu doğası gereği kendisinden önce gelen ve gelir elde edilen bir suça ihtiyaç duymaktadır. Bu suça öncül suç (predicate offence) denmektedir. Öncül suçtan elde edilen gelirler (dirty money) üzerinde gerçekleşen ve bu gelirleri yasal bir gelir gibi göstermeye çalışan, söz konusu gelirin yasadışı kaynağını gizleyen her türlü hareket aklama suçunu oluşturmaktadır.

Ceza kanunlarında düzenlenen birçok suçtan farklı olarak aklama suçu etkisini sınırlı bir bölgede göstermez. Bunun birçok nedeni bulunmaktadır; öncelikle öncül

suçların elde edildiği bölgeler ile suçtan elde edilen gelirlerin kullanıldığı bölgelerin farklı olması, elde edilen gelirlerin transferini zorunlu kılmaktadır. İkinci olarak suçtan elde edilen gelirler, nakit formundan kurtularak mali sistem içine girmek amacındadırlar. Bu suretle nakit bazlı olmayan ekonomilerde de kullanılabilir, muhafaza sorunu ortadan kalkacak ve dikkat çekmeyecektir. Mali sisteme girmek isteyen suç geliri, nispeten mali kontrol tedbirleri etkin olmayan bölgeleri seçecektir. Bu da aklamanın etkilerinin geniş bir bölgeye yayılması anlamına gelmektedir.

Aklama suçu; 20 nci yüzyılın ortalarından itibaren hukuk hayatında yerini alırken, 1990'ların "beyaz yaka suçu" olarak görülmüştür¹. Uluslar arası toplumun dikkatlerinin aklama suçunun üzerine çevrilmesi ancak 20 nci yüzyılın son çeyreğinde mümkün olmuştur. 27 Haziran 1980 tarihinde Avrupa Konseyi Uzmanlar Komitesi toplantısında kabul edilen "Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferlerine İlişkin Tedbirler Hakkındaki R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı", aklama suçu ile mücadelede ilk uluslar arası belge olma özelliğini taşımaktadır. Bağlayıcı etkisi olmayan bu Tavsiye Kararı'nın ardından aklama suçunu düzenleyen birçok uluslar arası anlaşma yapılmıştır. 1988 yılında imzalanan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, aklama suçunu, adını anmamakla beraber ilk kez tanımlayan uluslar arası anlaşmadır. Söz konusu sözleşme, aklama suçunu sadece uyuşturucu madde ticareti suçlarının gelirleri ile sınırlamıştır. Uyuşturucu ticareti, aklama suçuna konu gelirlerin elde edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu yüzden; Amerikan Kongresi; uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirlerin aklanması aşamasına verdiği önemi ifade etmek için aklama sürecini "uyuşturucu endüstrisi'nin Akhilleus topuğu" olarak nitelemiştir². 1988 tarihli Anlaşmayı, 1990 yılında imzalanan Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsaderesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi izlemiştir. Bu sözleşmenin en önemli özelliği, aklama suçunu tanımlamış olmasının yanı sıra her türlü suçtan elde edilen gelirlerin aklama suçuna konu olmasını kabul etmiş olmasıdır.

¹ Rachel Manney, "Money Laundering: The Global Threat to the Integrity of Financial Systems", Ocak 2002, www.willmott.com, s.1 (Erişim: 11 Nisan 2006).

² Jonathan H. Hecht, "Airing The Dirty Laundry: The Application of the United States Sentencing Guidelines to White Collar Money Laundering Offenses", **American University Law Review**, Vol.:49, s.294.

11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde İkiz Kulelere yapılan saldırının ardından dünya kamuoyu terörizm üzerine yoğunlaşmıştır. Terörizmin finansmanını önlemek isteyen uluslar arası topluluk, bu konuyu da aklama suçu ile beraber düzenlemeye başlamıştır. Terörizmin finansmanı aklama suçundan farklıdır. Zira aklama suçunda, suça konu gelir bir suçtan elde edilip, yasal sisteme girmeye çalışırken, terörizmin finansmanında yasal gelir, yasadışı bir amacı gerçekleştirmeye yönelmiştir. 16 Mayıs 2005 tarihinde Avrupa Konseyi bünyesinde, Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanı Sözleşmesi imzalanmış ve terörizmin finansmanını suç haline düzenleme yükümlülüğü getirilmiştir.

Uluslar arası sözleşmelerin yanı sıra Paris'te 1989 yılında yapılan G-7 Zirvesi sonucunda, aklama ile mücadelede düzenleyici rol oynamak için oluşturulan Mali Eylem Mücadele Grubu (MEMG) (Financial Action Task Force-FATF), ülkelerin suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede politikalarının oluşturulmasına yardımcı olmuştur. Ülkeler; sözleşmeler ve MEMG sayesinde ceza kanunlarına aklama suçunu eklemişlerdir. İlk olarak, uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirlerin aklanması suç olarak kabul edilirken, daha sonraları her türlü suçtan elde edilen gelirlerin aklama suçuna konu olabileceği kabul edilmeye başlanmıştır.

Aklama suçunun ceza kanunlarında düzenlenmesi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadelenin bir yönünü oluşturmaktadır. Suç gelirlerinin, öncül suç ile olan irtibatını kaybettirmek için çoğunlukla mali sistemin kullanılması üzerine, başlangıçta mali sistem üzerine yoğunlaşan sonra yükümlü gruplarını genişleten önleyici tedbirler de aklama suçu ile mücadelenin diğer yönünü oluşturmaktadır. Mali sisteme kolaylıkla giren suç gelirleri, yeni suçlar için finansman yaratmasının yanı sıra, yasal ekonominin bazı sektörlerini etkilemekte, arz ve talep dengesini bozmakta ve gerek mali gerekse ekonomik sektöre ciddi zararlar vermektedir. Suç gelirleri yasal sistemde yerini alırken rasyonel davranmamaktadır. Belli sektördeki maliyetin altında satışlar, o sektördeki yasal girişimcilerin zarar görmesine neden olmakta, uzun vadede tüm sektör suç örgütlerinin eline geçmektedir. Bu tehlikenin farkına varan uluslar arası topluluk önleyici tedbirlerin küresel ölçekte etkin olarak

uygulanması için tedbirler almaya başlamıştır. 12 Aralık 1988’de, Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İsveç, İsviçre, İngiltere, ABD ve Lüksemburg Merkez Bankası temsilcileri ve denetim otoritelerinden oluşan Basle Komitesi yayınladığı İlkeler Bildirisi, mali kurumlar aracılığıyla suç gelirlerinin aklanmasının engellenmesine yönelik olarak bankalara getirilen kimlik tespiti ve diğer önleyici tedbirleri düzenlemiştir. İlkeler Bildirisi’nin ardından küresel ölçekte, mali sistemin aklama amacıyla kullanımının önlenmesi amacıyla uluslar arası örgütler oluşturulmuştur.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının üç aşamada gerçekleştiği kabul edilmektedir. İlk aşama, suç gelirlerinin tespit edilmesi ihtimali en yüksek aşamadır ki, bu aşamada malvarlıkları nakit formundan kurtularak mali sisteme aktarılmaya çalışılır. Ayırıştırma denen ikinci aşamada ise mali sisteme aktarılan malvarlıkları üzerinde mümkün olduğu kadar çok ve karmaşık işlem yapılarak, kendisini yaratan öncül suç ile arasındaki irtibatın kesilmesine çalışılır. Son aşamada ise artık malvarlıkları yasal gelir olarak mali sisteme entegre edilir. Aklama suçunda bu aşamaların hepsinin ayrı ayrı görülme zorunluluğu bulunmamaktadır.

Suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aklanmasında çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemler tamamıyla aklanılan suç gelirinin niteliğine, miktarına, aklanma süresine, aklayıcının bu gelire olan ihtiyacına göre değişmektedir. Aklama yöntemleri, statik değil dinamikdir. Bazı aklama yöntemleri artık kullanılmazken, gelişmelere paralel olarak yeni aklama yöntemleri de ortaya çıkabilmektedir.

Türkiye 1988 tarihli Sözleşmeyi ilk imzalayan ülkelerden biri olmasına rağmen, Sözleşmeyi iç hukukuna ancak 1995 yılında aktarmıştır. Türkiye suçtan kaynaklanan gelirlerin aklanması ile mücadelede ceza mevzuatını ancak MEMG’nun yaptırım kararı alması üzerine oluşturmuştur. 14 Ekim 1994 tarihinde hazırlanarak Meclis’e sevk edilmesine rağmen kadük olan Kanun, yaptırım kararı üzerine tekrar Meclis gündemine getirilmiştir. 19 Kasım 1996 tarihinde 22822 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 4208 sayılı “*Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*

Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ülkemizde aklama fiillerini ilk kez suç olarak düzenleyen kanun olmaktadır. Kanun, öncül suçları düzenlerken kazuistik bir şekilde sayma yöntemini tercih etmiştir. Aklama suçuna konu olan malvarlıklarının elde edildiği suçların belirlenmesinde özensiz davranıldığı için söz konusu kanun doktrinde yoğun şekilde eleştirilmiştir. Kanun, hem aklama suçunu düzenlemek suretiyle ceza hukuku tedbirlerini içerirken, kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi, devamlı bilgi verme yükümlülüğü gibi birçok önleyici tedbiri de hukuk hayatımıza dâhil etmiştir.

26 Eylül 2004 tarihinde kabul edilen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 282 nci maddesinde “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu” nu düzenlemiştir. Bu düzenleme ile 4208 sayılı Kanun’da yer alan suç yürürlükten kaldırılmıştır. 282 nci madde, öncül suçların tespitinde sayma usulünü terk etmiş ve eşik yöntemini tercih etmiştir. Ayrıca düzenleme ile mukayeseli hukukta yerleşmiş “kara para aklama” (money laundering) terimi terkedilmiş ve yerine “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama” kavramı kullanılmıştır.

Çalışmamızda, Türk Ceza Kanunu’nun 282 nci maddesi uluslar arası sözleşmeler, mukayeseli hukuk düzenlemeleri çerçevesinde incelenecektir. Her ne kadar çalışmamız ceza hukuku disiplini içinde yapılsa da, aklama suçunun önleyici tedbirler ve mali düzenlemelerden ayrı incelenmesi düşünülemeyeceğinden, önleyici tedbirlerle ilgili düzenlemelere sınırlı olmak üzere yer verilmiştir. 282 nci maddenin incelenmesinde, 4208 sayılı Kanun’da yer alan düzenlemeler göz önüne alınacaktır.

Çalışmamız giriş ve sonuç kısımları ile üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kanunumuzda yer alan “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri” kavramı, bu kavramın benzer kavramlarla olan ilişkisi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması kavramı, tarihi gelişimi, aklama aşamaları ve yöntemleri ile organize suçluluk ile olan ilişkisi açıklanmaya çalışılacaktır.

İkinci bölümde, aklama suçunun uluslar arası olma özelliği işlenecektir. Aklama suçunun uluslar arası boyutunu göz ardı etmek, suçun öneminin kavranamamasına neden olacaktır. Ayrıca aklama ile mücadele eden tüm uluslar arası örgütler ve bu

örgütlerin faaliyetleri çerçevesinde oluşturulan uluslar arası hukuksal araçlar açıklanacaktır.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik ceza hukuku dışındaki tedbirler yani önleyici tedbirler ile ceza hukuku tedbirleri ele alınacaktır. Aklamanın önlenmesine yönelik ceza hukuku tedbirleri, aklama fiillerinin suç olarak düzenlenmesi ve müsaderesine ilişkin hususları içermektedir. Aklamanın önlenmesine yönelik ceza hukuku tedbirleri, ilk önce uluslar arası sözleşmeler ve mukayeseli hukuktaki düzenlemeler çerçevesinde ele alınacaktır. Daha sonra Türk hukukundaki düzenleme incelenecektir. Mukayeseli hukukun incelenmesinde mümkün olduğu kadar farklı ülkelerin mevzuatları incelenmeye çalışılacaktır. Ülke mevzuatlarının seçiminde, aklanmanın önlenmesine yönelik mevzuatları etkin olan ülkelerin yanı sıra yeterince etkin olmayan ülkelerin de incelenmesine özen gösterilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİ İLE BU DEĞERLERİN AKLANMASI KAVRAMI; SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASI VE ORGANİZE SUÇLULUK İLİŞKİSİ

I. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİ KAVRAMI

A. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Tanımı

“*Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*” kavramı hukukumuzda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 282 nci maddesi ile girmiştir. 282 nci madde “*Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama*” başlığını taşımasına karşılık madde metninde ve gerekçesinde kavramın tanımı yapılmamıştır. Ancak madde gerekçesinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri kavramını ifade etmek için “*Suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olan...*” ibaresi kullanılmıştır. Bu ifadeden yola çıkıldığında, “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*”nin; “*suç işlemek suretiyle elde edilen malvarlığı değerleri*”ni veya “*suç işlemek dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerleri*”ni ifade ettiği anlaşılmaktadır³.

“*Suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilen malvarlığı*” (eşya) kavramları, 765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu’nun 36 ncı maddesinde yer alan “*failin irtikâbından husule gelen eşya*”ya ilişkin doktrinde yapılan değerlendirmelerde tarif edilmiştir. Buna göre; “*suç işlemek suretiyle elde edilen eşya*”, suç tipinde belirtilen unsurların icrası neticesinde ortaya çıkan eşya anlamına gelmektedir. Örneğin; TCK.nun 141 nci maddesinde düzenlenen hırsızlık suçunda çalınan para veya 252 nci maddede düzenlenen “rüşvet” suçunda alınan para suç işlemek suretiyle elde edilen maddi menfaatlerdir. “*Suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen eşya*” ise, suçun işlenmesini teşvik veya failin suçu işlemesinden dolayı ödüllendirilmesi amacıyla verilen eşyadır⁴.

³ Bu konudaki tartışmalar için bkz. Müsadere bölümü s.526.

⁴ Kayıhan İçel ve diğerleri, **İçel Yaptırım Teorisi Genel Esaslar-Yaptırım Türleri-Cezaların Saptanması-Cezanın Düşmesi Cezalara Seçenek Olan Kurumlar**, İstanbul 2000, s.138.

Örneğin TCK'nun 81 nci maddesinde düzenlenen “kasten öldürme” suçunun, maddi menfaat karşılığı işlenmesinde elde edilen menfaat suç işlemek dolayısıyla elde edilen malvarlığıdır.

Ancak belirtmeliyiz ki madde gerekçesinden yola çıkarak yapılan tanımlama yetersiz kalmaktadır. Çünkü suç işlemek suretiyle veya dolayısıyla elde edilen değerlerin, aklama amacı taşımadan başka değerlere dönüşmesi durumunda artık dönüşen değerlerin suçtan kaynaklandığından bahsedilemeyecektir⁵. Doğrudan suçtan kaynaklanmasa da, dönüştürülen değerlerin suç ile irtibatı henüz kesilmediği için suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri içerisinde mütalaa edilmesi gerekecektir.

Kanaatimizce “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri” kavramının içine, “suç işlemek suretiyle elde edilen malvarlığı değerleri”, “suç işlemek dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerleri” ve hem suç işlemek suretiyle hem de suç işlemek dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerlerinin dönüştürüldüğü tüm malvarlığı değerleri girmektedir.

“Malvarlığı”⁶, “bir kişinin hukuki bütünlük oluşturmak üzere sahip ve yükümlü tutulacağı, para ile ölçülen hak ve borçlarının tamamı”⁷ veya “mamelek” olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanımlamada ise malvarlığı, “bir kişiye ait para ile ölçülebilen hakların bütünü” şeklinde ifade edilmiştir.

Aklama suçunu düzenleyen uluslar arası belgelerde “malvarlığı” tanımlanmıştır. “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Sözleşmesi)”⁸’nin 1 nci maddesinde “malvarlığı”; “maddi veya gayri maddi, menkul veya gayrimenkul fiziki varlığı olan veya olmayan her türlü mal ile

⁵ 765 sayılı TCK’nun 36 nci maddesi ile ilgili kararlarında Yargıtay, suç işlemek suretiyle elde edilen değerlerin başka değerlere dönüşmesi durumunda müsadere edilemeyeceğini belirtmiştir. Yine doktrinde bazı yazarlarca da, dönüştürülen değerlerin müsadereye tabi olmayacağı belirtilmiştir. Bu konuda bkz. Müsadere bölümü s.526.

⁶ Malvarlığı kelimesi ayrı yazılmasına rağmen, kanun metninde bitişik yazıldığından dolayı tarafımızdan bitişik yazım kullanılmıştır, bkz. Türk Dil Kurumu, İmla Kılavuzu, Ankara 2000, s.318.

⁷ Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, Ankara 1996, s.516.

⁸ Türkiye tarafından 20.12.1988 tarihinde imzalanan sözleşme 22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı Kanun ile onaylanmıştır. Kanun 25.11.1995 tarih ve 22474 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

bunlar üzerinde mülkiyet veya yaralanma veya yararlanma hakkını gösteren hukuki belgeler veya senetler” olarak tanımlanmıştır.

“Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşmenin (Strasburg Sözleşmesi)”⁹ nin 1 nci maddesinde “malvarlığı”, Viyana Sözleşmesine benzer bir şekilde tanımlanmıştır. Strasburg Sözleşmesi’ne göre “mal”; “*maddî veya gayri maddî, menkul veya gayrimenkul her çeşit mal ile bunlar üzerinde mülkiyet veya mal üzerindeki bir hakkı gösteren hukukî belge veya senetleri içerir*”,

“Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Sözleşmesi)”¹⁰ nin 2 nci maddesinde “malvarlığı”; “*gerek maddi gerek gayri maddi, taşınır veya taşınmaz, somut veya soyut her türlü varlık ve bu tür varlıklara ilişkin tasarruf hakkını veya ayni hakkı tevsik eden yasal belgeler veya araçlar*” olarak ifade edilmiştir.

“Malvarlığı” kavramının, özel hukuk anlamında “mal”lar bütünlüğü olarak ele alınması gerektiği kanaatindeyiz. “Mal”, hukukta “*mülkiyet konusu olabilen bütün maddi eşya ile malvarlığına girebilen bütün haklara hukuken verilen ad*” olarak tanımlanmaktadır¹¹. “Mal” kelimesinin çoğulu olan “mallar”, eşya anlamına gelmektedir¹². “Malvarlığı” kavramını, Eşya Hukuku anlamında “eşya” olarak algılamak gerekmektedir.

Hukuki anlamda “eşya”, “*maddi bir varlığı olup üzerinde hâkimiyet kurulması mümkün olan, sınırlanabilen, insan dışı ekonomik değer taşıyan her türlü nesnedir*”¹³. Eşya; “maddi-maddi olmayan eşya, menkul-gayrimenkul eşya; basit-birleşik eşya ve eşya birliği; misli-gayri misli eşya, tüketime tabi olan ve olmayan eşya; bölünebilen ve

⁹ Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalanan sözleşme 16 Haziran 2004 tarih ve 5191 sayılı Kanunla onaylanmıştır. Kanun 22 Haziran 2004 tarih ve 25500 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹⁰ Türkiye tarafından 13 Kasım 2000 tarihinde imzalanan sözleşme 30 Ocak 2003 gün ve 4800 sayılı Kanunla onaylanmıştır. Kanun 4 Şubat 2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹¹ Ejder, s.514.

¹² Ejder, s.243.

¹³ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.520; aynı şekilde bkz. Kemal Oğuzman ve Özer Seliçi, **Eşya Hukuku**, İstanbul 1997,s.6; Ahmet Gündel, **İçtihatlı-Açıklamalı Zimmet Sahtecilik Hırsızlık Gasp Dolandırıcılık Emniyeti Suiistimal Suçları**, Ankara 1998, s.30.

bölünemeyen eşya; özel mülkiyete tabi olabilen ve olamayan eşya; sahipli-sahipsiz eşya” şeklinde ayrımlara tabi tutulmaktadır¹⁴. Bu anlamda para, taşınmaz, her türlü taşınır eşya ve bunların üzerindeki haklar eşya kavramı altında yer almaktadır.

“Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri”; “suç işlemek suretiyle elde edilen”, “suç işlemek dolayısıyla elde edilen” veya hem suç işlemek suretiyle hem de suç işlemek dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerlerin dönüştürüldüğü tüm şeyler anlamına gelmektedir.

Mukayeseli hukukta, aklama suçuna konu olan değerlerin tanımı bazı kanunlarda yapılmıştır. Arnavutluk’un 17 Mayıs 2000 tarih ve 8610 sayılı Kanunu 2 nci maddesinde “*cezalandırılabilir eylemden kaynaklanan malvarlığı*” (property derived from criminal activity) kavramını kullanmaktadır.

1974 tarih ve 60 sayılı Avusturya Ceza Kanunu’nun, 1991 tarih ve 628 sayılı kanunla değişik 165 nci maddesine göre, “*başka biri tarafından işlenen suçtan kaynaklanan 100.000 Avusturya Şili’ninden daha fazla malvarlığı değerleri*” aklamaya konu olacaktır.

Brezilya’nın 3 Mart 1998 tarih ve 9613 sayılı Kanunu’nun 1 nci maddesine göre; 1 nci maddede belirtilen suçlardan doğrudan veya dolayısıyla meydana gelen değerler, haklar ve malların aklanması suç teşkil etmektedir.

Bulgaristan’ın, 2 Ocak 2001 tarih ve 1 sayılı Kanun, 27 Kasım 2001 tarih ve 102 sayılı Kanun ve 4 Nisan 2003 tarih ve 31 sayılı Kanun ile değişik 24 Temmuz 1998 tarih ve 85 sayılı Kanun’unun 2 nci maddesinde “*bir suç ile irtibatlı veya bir suç vasıtasıyla elde edilen şeylerin yanı sıra para veya diğer malvarlığı*” tanımı ile aklama suçuna konu değerler belirtilmiştir.

Çek Cumhuriyeti’nin 15 Şubat 1996 tarih ve 61 sayılı Kanunu’nun 1 nci maddesinde “*cezai bir eylemden kaynaklan malvarlıkları*” kavramı yer almaktadır.

Danimarka’nın 23 Şubat 2004 tarih ve 129 sayılı Kanunu’nun 2 nci maddesine göre aklama suçu ancak “*Danimarka Ceza Kanunu ihlal eden eylemlerden kaynaklanan malvarlıkları*” üzerinde mümkün olabilmektedir.

¹⁴ Artuk-Gökcen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.520.

İspanya'nın 28 Kasım 1993 tarih ve 19 sayılı Kanun'un 1 nci maddesinde sayılan suçlardan veya bunlara iştirakten elde edilen malvarlığı aklama suçuna konu olabilecektir.

İsrail'in 2000 tarih ve 5760 sayılı Kanunu'nun 3 ncü maddesinde aklama suçuna konu olabilecek değerler üç madde halinde sayılmıştır; *“bir suçtan doğrudan veya dolayısıyla kaynaklanan malvarlığı; bir suçu işlemek için kullanılan malvarlığı; bir suçun işlenmesini sağlayan malvarlığı”*. Suçtan anlaşılması gereken ise Kanun'un 1 numaralı Cetvelinde sayılan eylemlerdir.

Rusya'nın 13 Temmuz 2001 tarihli “Suç Gelirlerinin Aklanması ile Mücadele Eylemi Federal Kanunu”nun 3 ncü maddesinde “suç gelirleri” kavramı bulunmakta ve söz konusu kavram *“bir suçun işlenmesi vasıtası ile elde edilen parasal veya diğer malvarlıkları”* olarak tanımlanmıştır.

B. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Benzer Kavramlarla İlişkisi

1. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Kara Para¹⁵ İlişkisi

a. Genel Olarak Kara Para Kavramı

Kara para, genel olarak suçtan kaynaklanan mallara verilen isimdir. Her ne kadar *“para”* kelimesi kullanılmış olsa da, söz konusu kelimedenden anlaşılması gereken sadece para değildir. Ekonomik değere haiz olan ve suçtan elde edilen tüm menkul veya gayrimenkul mallar ile bunlara bağlı haklar *“para”* kapsamında değerlendirilmektedir.

Kara para, hukuki anlamda ülke mevzuatlarında öncül suç olarak düzenlenen fiillerden elde edilen her türlü gelirdir. Kara paranın farklı disiplinler açısından da tarifi yapılmaktadır¹⁶. Öncül suçların tespitinde bazı ülkeler kara parayı her türlü suçtan elde

¹⁵ Kara para kelimesi ayrı yazılan birleşik bir kelimedir (bkz. Türk Dil Kurumu, İmlâ Kılavuzu, 276). Ancak Türk kanun koyucusu, 4208 sayılı Kanunda kelimeyi bitişik olarak kullanmıştır. Kanunda yer alan kullanıma uygun olarak ulusal doktrinde kara para kelimesi her iki şekilde de kullanılmaktadır. Çalışmamızda kelimeyi imlâ kılavuzuna uygun olarak ayrı kullanacağız. Ancak 4208 sayılı Kanun ile ilgili açıklamalarımızda kanun metninde yer alan kullanıma sadık kalacağız.

¹⁶ “Sosyal anlamda karapara: Sosyal anlamda karaparayı, dolaylı olarak da olsa toplumsal hayata zarar veren faaliyetlerden elde edilen her türlü kazanç olarak tanımlamak mümkündür.

Ahlaki anlamda karapara : Karapara, ahlaki anlamda, yasalarla yasaklanmış olsun veya olmasın, karapara olarak adlandırılın veya adlandırılmasın toplum nazarında suç sayılan hareketler sonucunda elde edilen tüm kazançlar olarak tanımlanabilir. Bu itibarla karaparanın en geniş tanımının ahlaki

edilen gelir olarak tanımlarken, bazı ülkelerde ise gelirin elde edileceği suç tipleri sınırlı sayıda belirtilmiştir. Suç tiplerinin sınırlı olarak belirlendiği ülkelerde, sayılanların dışındaki suçlardan elde edilen gelirler aklama suçuna konu olmadıklarından kara para olarak değerlendirilmemektedirler. Bu tür gelirler “gri para” olarak ifade edilmektedir¹⁷.

13 Kasım 1996 tarih ve 4208 sayılı “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 2 nci maddesinde kara para, öncül suçların “...işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dâhil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değeri” ifade etmektedir. Kanun metninde öncül suçlar 9 bent halinde sayılmıştır¹⁸.

anlamda karapara olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü toplum tarafından etik olmayan yollardan kazanıldığına inanılan her para ahlaki açıdan karapara kapsamına girecektir. Toplum nazarında karapara olarak değerlendirilen her kazancın hukuken de karapara olarak nitelendirilmesi ve kovuşturulması mümkün olmayabilir. Ancak, toplumun karapara konusundaki tavrının ve bilincinin bir ülkenin karapara ile mücadelesinde sonuç üzerinde birebir etkili olduğu da gözden kaçırılmaması gereken bir gerçektir.

Ekonomik anlamda karapara: Ekonomik anlamda karapara, kanunlar tarafından suç sayılan fiillerin yanı sıra, ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usuller ihlal edilerek elde edilen kazanç olarak nitelendirilebilir. Bu çerçevede ekonomi açısından, vergi kaçakçılığı suretiyle, yahut vergiden kaçma çabasıyla bazı ekonomik faaliyetlerin usulsüz, gizli yapılması yoluyla elde edilen kazançları karapara kapsamında değerlendirmek mümkündür. “ www.masak.gov.tr, Erişim: 11 Ocak 2004.

¹⁷ Ergin Ergül, **Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu**, Ankara 2001, s.1.

¹⁸ Kanun metninde düzenlenen ve aklama suçuna konu olan kara paranın elde edildiği öncül suçlar şunlardır;

1. 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanundaki,
2. 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanundaki,
3. 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, ve Nakli Hakkındaki Kanundaki,
4. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Kanundaki,
5. 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinin (b) fıkrasındaki,
6. 4389 sayılı Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki,
7. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 47 nci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (1) ila (7) numaralı alt bentlerindeki,

b. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Kara Para İlişkisi

Öncül suçlardan elde edilen her türlü maddi değeri oluşturan kara para ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri arasında bir fark bulunmamaktadır. Suçun düzenlendiği kanunun veya maddenin başlığına göre yapılan isimlendirme, söz konusu farklılığı yaratmaktadır. 4208 sayılı Kanunda düzenlenen aklama suçu, kanunun isminden dolayı “kara para aklama suçu” olarak isimlendirilmekte iken, düzenlemenin 5237 sayılı Kanunun 282 nci maddesine alınmasından ve madde başlığının “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması*” olmasından dolayı “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu*” olarak isimlendirilmektedir.

Mukayeseli hukukta birçok ülke mevzuatlarında söz konusu suç “kara para aklama suçu” olarak düzenlenmektedir. Nitekim Alman Ceza Kanunu’nun 261 nci maddesi “*kara para aklama suçu ve hukuka aykırı edinilen malvarlıklarının gizlenmesi*” başlığını taşımaktadır. Aynı şekilde Avusturya Ceza Kanunu’nun 165 nci maddesi Alman Ceza Kanunu gibi “kara para aklama” başlığını taşımaktadır. Japon “Organize Suçun Cezalandırılması, Suç Gelirleri ve Diğer Sorunların Kontrolü Kanunu”nun 9 ncu maddesinde “*kara para aklamanın suç haline getirilmesi*” başlığı bulunmaktadır. 5237 sayılı Kanun’un 282 nci maddesindeki düzenleme ile Türk kanun koyucusu mukayeseli hukukta yerleşmiş kavramı terk etmiştir. Ancak, “*kara para*” terimi, yalnızca suçtan elde edilen paranın aklanmasının suç olduğunu düşündürdüğünden ve “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*” kavramı aklama suçuna konu değerleri daha iyi ifade ettiğinden değişikliği yerinde bulmaktayız. Nitekim çalışmamızda, Türk kanun koyucusunun tercihi doğrultusunda suçu ifade için, “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama*” kavramını kullanmayı tercih ettik. Ancak, uluslar arası hukuki araçlarda ve gerek ulusal gerekse de uluslar arası doktrinde kullanılan (Money laundering) “kara para aklama” kavramını zaman zaman “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama” kavramının yerine kullanacağız.

8. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından tasfiyeye tabi tutulan bankalara dair iflas ve konkordatoya ilişkin olarak 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 333 üncü maddesindeki,

9. 765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler ve aynı Kanunun 179, 192, 211 ilâ 220[4], 264, 316, 317, 318, 319, 322, 325, 332, 333, 335, 339, 341, 342, 345, 250, 403, 404, 406, 435, 436, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 504 ve 506 ncı maddelerindeki suçlar.

2. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi

a. Genel Olarak Kayıt Dışı Ekonomi Kavramı

(1) Genel Olarak

Hatalı olarak yeraltı ekonomisi (yeraltı economy) veya kara para (dirty money) kavramları ile de ifade edilen¹⁹ kayıt dışı ekonominin literatürde birçok tanımı yapılmaktadır²⁰.

Kayıt dışı ekonomi yapısı itibari ile sosyoloji, hukuk ve maliye gibi birden fazla disiplinin ilgi alanına girmektedir. Bu haliyle ilgi alanına girdiği disipline göre tanımı yapılan kayıt dışı ekonominin, tanım farklılıklarının olması olağan karşılanmalıdır. Hukuki alanda bir tanımlama yaparken kayıt dışı ekonominin kanunlar karşısındaki konumu belirlenmeye çalışılırken, maliye alanında yapılan tanımlarda vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı gibi konular üzerinde durulmaktadır²¹.

¹⁹ Kayıt dışı ekonomiyi ifade etmek için kullanılan diğer kavramlar; gölge ekonomi, enformel ekonomi, gizli ekonomi, paralel ekonomi, kara ekonomi, ikincil ekonomi, kuraldışı ekonomi, hane halkı ekonomisi, görünmeyen ekonomi, gözlenmeyen ekonomi, gayri resmi ekonomi, yasa dışı ekonomi ve beyan dışı ekonomidir. Bumin Doğrusöz, “Kayıt Dışı Ekonomi ile Mücadele Açısından Vergi Hukuku Özel Hukuk İlişkilerine Bakış”, **Vergi Dünyası**, S.:274, Haziran 2004, s.44; Sedat Güner, **Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması**, Ankara 2003, s.21.

²⁰ Tanımlar için bkz. Ayşe Günay ve Rövsen Şahbazov, “Küreselleşme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalışmalar”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.:130, Y.:18, s.124; Osman Altuğ, “Ekonominin Yarı Yeraltında”, **Forum**, Şubat 1994, s.12 (Altuğ, Ekonomi olarak anılacaktır); Ahmet Fazıl Özsoylu, “Kim Kazanıyor Kim Kaybediyor?” **Forum**, Şubat 1994, s.14 vd.; Erdoğan Öztütün, “Milli Gelir Tüm Faaliyetleri Kapsıyor”, **Forum**, Şubat 1994, s.18 vd.; Salih Özel, “Kayıtdışı Ekonomi Kavramı Sorunları ve Çözümleri”, **Yaklaşım**, S.:71, Y.:6, s.15 vd.; M.Rüştü Erimez, “Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi”, **Vergi Dünyası**, S.:188, Nisan 1997, s.3 vd.; Kemal Kılıçdaroğlu, “Kayıtdışı Ekonomi ve Bürokrasi”, **Vergi Dünyası**, S.:190, Haziran 1997, s.3 vd. (Kılıçdaroğlu, Kayıtdışı Ekonomi olarak anılacaktır); Aynı yazar, “Suç Ekonomisini Önleme Yargı Cephesi ve Sorunlar”, **Vergi Dünyası**, S.:225, Mayıs, 2000, s.18 vd (Kılıçdaroğlu, Suç Ekonomisi olarak anılacaktır).; Cihan Dura, “Kayıtdışı Ekonomi Kavramı, Sebep ve Etkileri, Ölçülmesi, Mücadele Yolları ve Türk Ekonomisindeki Yeri”, **Maliye Dergisi**, S.:124, Ocak-Nisan 1997, s. 5; Ülker Mavral, “Kayıtdışı Ekonomi ve Kayıtdışı Ekonomiyi Önlemek İçin Alınabilecek Tedbirler”, **Vergi Raporu**, S.:52, Nisan-Mayıs 2001, s. 21; Salih Tanırkulu, “Kayıt Dışı Faaliyetlerin Nedenleri ile Ekonomik ve Vergisel Sonuçları Üzerine Yapılan İki Araştırmanın Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları**, S.:191, Ağustos 2004, s.63 vd.; Doğrusöz, s.45; Güneri Akalın, “Kayıt Dışı Ekonomi Sorunu ve Yasa Tasarısı (I)”, **Vergi Dünyası**, S.:178, Haziran 1996, s.29; Türkiye’de kayıt dışı ekonominin boyutları hakkında bkz. Türkmen Derdiyok, “Türkiye’nin Kayıt Dışı Ekonomisinin Tahmini”, **Türkiye İktisat Dergisi**, Mayıs 1993, s.54 vd; uluslararası literatürdeki tanımlar için bkz. Matthew H. Fleming, John Roman ve Graham Farrell, “The Shadow Economy”, **Journal of International Affairs**, Sprint 2000, No.:2, s.389 vd.

²¹ Ahmet Salih İkiz, **Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye’de Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi (Yayınlanmamıştır), İzmir 2000, s.1.

Kayıt dışı ekonomi “*Ya hiç belgeye bağlanmayarak ya da içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle gerçekleştirilen ekonomik olayın devletten ve işletme ile ilgili öteki kişilerden tamamen ya da kısmen gizlenerek, kayıtlı ekonominin dışına taşınmasıdır*”²². Bu durumda kayıt dışı ekonomi, resmi istatistiklerce tespit edilip, gayri safi milli hâsıla hesaplamalarında dikkate alınan faaliyetlerin dışındaki tüm ekonomik faaliyetlerdir²³. Bundan dolayıdır ki, kayıt dışı ekonomi içinde yasalara aykırı faaliyetlerden elde edilen gelirler söz konusu olduğu gibi, konusu suç teşkil eden faaliyetlerden elde edilen gelirler ve yaşamını sürdürebilmek için ihtiyacı bulunan malzemeleri temin etmek için sürdürülen ekonomik faaliyetler söz konusudur²⁴.

Suç ekonomisinde sürdürülen faaliyetler kanunlarca yasaklanmış olduklarından ekonomik anlamda bir katma değer yaratmazlar sadece gelir transferi yaratırlar. Bu anlamda suçtan kaynaklanan gelirler, kayıt dışı ekonominin hesaplanmasına yönelik çalışmalarda göz önünde bulundurulmazlar. Ancak bu tür gelirler kayıt dışı yaratıldıkları halde, kayda girme isteğinde olduklarından harcama aşamasında gayri safi milli hâsıla hesaplarına dâhil olurlar²⁵.

(2) Kayıt Dışı Ekonominin Bölümleri

Kayıt dışı ekonomi yaygın olarak iki bölümde incelenmektedir; enformel ekonomi ve suç ekonomisi²⁶. Enformel ekonomi, temelde yasal ekonomik faaliyetlerden oluşmaktadır. Ancak bu ekonomik faaliyetlerin her safhada kaydı gerekirken, bir takım saiklerden ötürü (örneğin vergi kaçırma) kayda sokulmazlar. Bununla birlikte,

²² Osman Altuğ, **Kayıtdışı Ekonomi**, İstanbul 1994, s.5.

²³ Özsoylu, s.14.

²⁴ Kayıt dışı ekonomi tanımının beş temel kriterden oluştuğu ifade edilmektedir. Bunlar;

- a. Yasalara uygunluk kriteri,
- b. Ahlaki normlara uygunluk kriteri,
- c. İstatistiksel olarak ölçülebilirlik kriteri,
- d. Gelir elde etme kriteri,

e. Ekonomik sisteme uygunluk kriteri, (İkiz, s.8,9; Mehmet Ergenoğlu, **Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye’deki Boyutları**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisan Tezi (Yayınlanmamıştır), Malatya 1998, s.6,7.)

²⁵ İkiz, s.2.

²⁶ Günay-Şahbazov, s.125; Özötün, s.20; Güner, s.29.

ülkümüzde olduğu gibi, götürü usulde verilendirilen faaliyetler de, kayıtsız işlem olarak enformel (biçimsel olmayan) ekonomi içinde yer alırlar²⁷.

Kayıt dışı ekonominin ikinci bölümü ise, içinde yasadışı faaliyetlerin bulunduğu suç ekonomisi²⁸ sektörüdür. Bu sektörde faaliyetler yasalara aykırı sürdürülmektedir²⁹.

Kayıt dışı ekonomiyi iki bölümde incelemek yaygın olsa da, doktrinde kayıt dışı ekonomiyi farklı şekillerde ayırmalara tabi tutan yazarlar da görülmektedir. Örneğin Özel, kayıt dışı ekonomiyi geleneksel ikili ayırma tabi tutmamakta, dördü bölüme ayırımı benimsemektedir³⁰. Özel'in tasnifine göre kayıt dışı ekonomi dört başlık altında incelenmektedir. Bunlar;

(a) Yeraltı ekonomisi

- Silah kaçakçılığı,
- Uyuşturucu kaçakçılığı,
- Kıymetli maden ya da tarihi eser kaçakçılığı,
- Kalpazanlık,
- Tefecilik (Faiz karşılığı ödünç para verme),
- Sahte belge düzenleme (pasaport, hüviyet, diploma, sahte para basma)
- Çek ve senet tahsilâtına yasa dışı aracılık etmek,
- Kadın ticareti,
- Organ ticareti,

²⁷ Özötün, s.20; Güner, s.30.

²⁸ Suç ekonomisi kavramına yönelik getirdiğimiz eleştiri için bkz. s.24.

²⁹ Güner, s.30.

³⁰ Özel, s.15, 16; Feige ve Urban da, kayıt dışı ekonomiyi dört bölümde incelemektedir. Bunlar; yasadışı ekonomi, bildirim dışı ekonomi, kaydedilmeyen ekonomi ve gayri resmi ekonomi. İçerikleri hakkında bkz. Edgar L. Feige ve Ivica Urban, "Defining and Estimating Underground and Informal Economies: The New Institutional Economics Approach", **World Development**, Vol.:18, No.:7, 1990, s.7 vd.

- Kumar oynatma,
- Rüşvet verme,

(b) Yer üstü kayıt dışı ekonomi

- Mal ve hizmet alım ve satımlarını belgelememe,
- Belgeleri kayda almama,
- Belgeleri bilerek kayda noksan ya da fazla alma,

(c) Devletin kayıt dışı bıraktığı ekonomi,

- Götürü vergilendirme,
- Vergiden istisnalar,
- Vergiden muafliklar,
- Yatırım teşvikleri,

(d) Kara para aklama işlemleri

Özel'e göre kara paranın oluşumundan aklanmasına değin çeşitli aşamalarda oluşan tüm işlemler "*kayıt dışı ekonomi*" kapsamı altında değerlendirilmektedir. Çünkü devlet; kara paranın oluşumuna ve aklanmasına bazı hallerde göz yummuş, bu haliyle devletin hoşgörüsünden ve yasal boşluklardan yararlanılmıştır³¹.

Erimez'in yapmış olduğu tasnife göre; kayıt dışı ekonomi yasak ekonomik faaliyetler ve yasal faaliyetlerden işlemlerin kısmen ya da tamamen kayıtlara alınmadığı ekonomi kesimi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kara para aklama, yasak ekonomik faaliyetler içinde değerlendirilmektedir³².

Birleşmiş Milletler, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Avrupa Birliği Komiteleri İstatistik Bürosu, Uluslar arası Para Fonu ve Dünya Bankası tarafından hazırlanıp yayınlanan 1993 Ulusal Hesaplar Sistemi (1993 System of

³¹ Özel, s.17.

³² M. Rüştü Erimez, "*Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi*", *Vergi Dünyası*, S.:188, Nisan 1997, s.3.

National Accounts) kayıt dışı ekonomi alanında yeni ve ortak tanımlar getirmiştir. Buna göre kayıt dışı ekonomi üç ayrı alanı kapsamaktadır. Bu alanlar; yasadışı üretim, saklı ekonomi ve enformel sektördür³³.

Yasadışı üretim 1993 Ulusal Hesaplar Sistemi'nde;

— Satışı, dağıtımı veya sahip olunması kanunen yasaklanmış mal ve hizmetlerin üretimi,

— Yetkili olmayan üreticiler tarafından üretildiği anda yasadışı hale gelen bütün üretken faaliyetler olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır³⁴.

Enformel sektör; küçük ölçekli, işgücü ve sermaye arasında ayırımın olmadığı veya çok az olduğu, işgücü ilişkilerinin resmi sözleşmelerin aksine, çoğunlukla akrabalık veya kişisel ve sosyal ilişkilere dayandığı üretken birimleri referans almaktadır³⁵.

Saklı ekonomi kavramı şunları içermektedir; ekonominin formel veya enformel sektörlerine dâhil ekonomik birimlerin gizli-saklı üretimleri, yan faaliyetlerin veya yan faaliyetlerin büyüklüklerinin saklanması, kaçak ücretli işçiler tarafından gerçekleştirilen yurtiçi hizmetler veya gizli üretken faaliyetler³⁶.

(3) Kayıt Dışı Ekonominin Nedenleri

(a) Genel Olarak

Kayıt dışı ekonominin birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin çoğu ekonomik amaçlıdır. Faaliyetler kayıt dışına çıkarılmak suretiyle devletin dikkatinden kaçırılmakta ve vergi ödenmemektedir. Vergi ödememe isteği, kayıt dışı ekonominin en

³³ Kemal Kılıçdaroğlu, “Saklı Ekonominin Boyutları ve Daraltma Önlemleri”, **Vergi Dünyası**, S.:228, Ağustos 2000, s.4.

³⁴ Kılıçdaroğlu, s.4; Adriaan M. Bloem ve Manik L. Shrestha, **Comprehensive Measures of GDP and the Unrecorded Economy**, International Monetary Fund Working Paper, Aralık 2000, s.7.

³⁵ Kılıçdaroğlu, s.4.

³⁶ Kılıçdaroğlu, s.5.

önemli nedenlerinden birisidir³⁷. Bunun yanında, vergi sisteminin karmaşık oluşu, vergi yükümlülüklerinin adil düzenlenmemesi, vergi oranlarında dengeli bir yaklaşım sergilenmemesi ve vergi idarelerinin etkin olarak çalışmaması da kayıt dışı ekonominin nedenlerindendir³⁸. Kayıt dışı ekonominin ortaya çıkış nedenleri farklı kategoriler altında şu şekilde açıklanabilir³⁹;

(b) Ekonomik Nedenler

Ülkede adaletli bir gelir dağılımının bulunmaması, kayıt dışı ekonomik faaliyetlerinin hacmini artırır. Gelir dağılımından düşük pay olan kesimler, ortalama yaşam standartlarını yakalamak amacıyla kayıt dışı sektöre yönelmektedirler. İkinci bir işte istihdam veya çocuk işçi çalıştırılması, gelir dağılımının adil olmamasının sonuçlarındandır⁴⁰.

Ülkede yaşanan yaygın işsizlik, bazı kesimleri sosyal güvence olmaksızın çalışmaya itmektedir. Ucuz işgücü ile maliyetleri düşürme amacı taşıyan işveren, emek ve diğer üretim araçlarını sağlamak için enformel sektöre yönelmektedir⁴¹. İşletmeler küçüldükçe kayıt dışı işçi çalıştırma oranları artmaktadır⁴².

Tarım kesiminde yaşanan kriz sonucu yeterince kaliteli işgücü olmayan tarım kesimi çalışanlarının büyük şehirlere göç etmesine neden olmaktadır. İstenilen kalitede olmayan bu işgücü zorunlu olarak enformel sektör içinde çalışmakta ve kayıt dışılığı artırmaktadır⁴³.

³⁷ Özel, s.21.

³⁸ Günay-Şahbazov, s.124; Güner, s.27.

³⁹ Çiloğlu; kayıt dışı ekonominin nedenlerini, tüketicinin eğilim ve davranışları ile ilgili olanları sübjektif, kişisel eğilimler dışında olan dışsal faktörleri ise objektif faktörler başlığı altında incelemektedir (İsmail Çiloğlu, “Kayıt Dışı Ekonominin İşleyişi ve Kamu Bütçesine Etkisi”, **Hazine Dergisi**, Temmuz 1998, S.:11, s.71).

⁴⁰ İkiz, s.20; Ergenoğlu, s.23; Günay-Şahbazov, s.124; Güner, s.27.

⁴¹ İkiz, s.21; Necdet Fidan, **Kayıtdışı Ekonomi**, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamıştır), Çanakkale 2000, s.19; Ergenoğlu, s.25; Günay-Şahbazov, s.124; Tanrıkulu, s.65; Güner, s.27.

⁴² Ergenoğlu, s.22; Tanrıkulu, s.65; Berna Kırkulak, “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Vergilendirilmesi”, **Vergi Sorunları**, S.:132, Eylül 1999, s.153.

⁴³ İkiz, s.22.

(c) Mali Nedenler

Devlet harcamalarının karşılanması için bireylere düşen vergi yükünün artırılması, özellikle doğrudan vergilerde görülen artışlar kayıt dışı ekonomik faaliyetleri körüklemektedir⁴⁴.

Mali alanda yapılan düzenlemelere aykırılık önemli bir maliyet içermiyorsa veya bireylerin getirilen bu düzenlemelerden kolaylıkla kurtulabilme imkânı mevcutsa kayıt dışı faaliyetler artacaktır. Özellikle yasal sistemde mevcut boşluklar ve enflasyon nedeni ile verilen para cezalarının yeterince caydırıcı olmaması bireyleri kayıt dışı sektöre yönlendirmektedir⁴⁵.

(d) Sosyolojik Nedenler

Hızlı iç göçün sonucu olarak kentlerde kayıtlı sektörde istihdam edilmesi çok zor olan bir toplumsal tabaka oluşmuştur. Bu toplumsal tabaka için kayıt dışı sektör geçim kaynağıdır⁴⁶.

Ahlaki normlarda yaşanan değişimler özellikle kamu sektöründe yolsuzlukları artırmıştır. Suçtan kaynaklanan ve haksız edinen bu gelirler de, kayıt dışı sektör içinde değerlendirilmektedir⁴⁷.

b. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri, kayıt dışı ekonomi içinde yer almaktadır⁴⁸. Temel olarak bu değerler, bir suçtan elde edilen değerlerdir ve kayıt dışı olarak doğmaktadır. Ancak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini kayıt dışı ekonomi altında sadece suç ekonomisi sektörü içinde düşünmek hata olacaktır. Çünkü

⁴⁴ İkiz, s.23; Ergenoğlu, s.26; Fidan, s.21; Günay-Şahbazov, s.124; Dura, s.6.

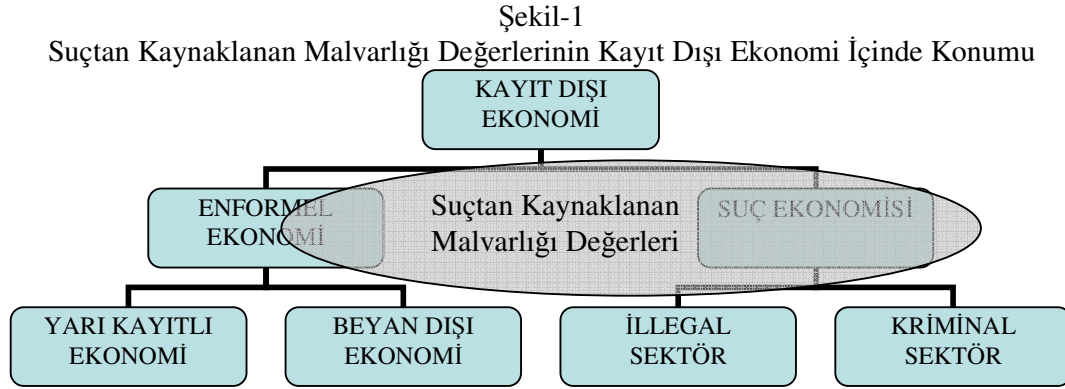
⁴⁵ İkiz, s.24.

⁴⁶ İkiz, s.28; Ergenoğlu, s.30; Fidan, s.18.

⁴⁷ Günay-Şahbazov, s.124; Dura, s.6.

⁴⁸ Aynı şekilde bkz. Aziz Taşdelen, **Hukuksal Açıdan Türkiye’de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi**, Ankara 2003, s.34; Ümit Kocasakal, **Karapara Aklama Suçu**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi (Yayımlanmamıştır), İstanbul 2000, s.13; Ergül, Hukuki, s.26; Güner, s.21.

bu gelirlerin bir kısmı suçtan kaynaklandığı ve suç ekonomisinin içinde bulunduğu halde, vergi kaçakçılığı gibi bir takım fiillerden elde edilen gelirler ise aslen hukuka uygun elde edilmişlerdir⁴⁹. Vergi kaçakçılığında, vergiden kaçırılan gelir yasalara uygun edinilmiş ancak kayda sokulmamıştır. Bu durumda, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri içinde aklama eylemine konu olabilecek vergi kaçakçılığı suçunun gelirleri enformel ekonomi içinde yer almaktadır.

Kaynak: Kayıt dışı ekonominin bölümleri için bkz. Günay-Şahbazov, s.129.

Şekilde de görüleceği üzere suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ile kayıt dışı ekonomi arasındaki yakın bağlantıya ve iç içe geçmişliğe rağmen iki kavram

⁴⁹ Doktrinde vergi kaçakçılığı suçundan elde edilen gelirlerin, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri kavramı içinde mütalaa edilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Buna göre, vergi kaçakçılığında geliri doğuran asıl faaliyet bir suç değildir ve tamamen yasalara uygundur. Aklama eylemi, suç gelirini doğuran asıl eylemden sonra ikinci bir eylem olmasına rağmen, vergi kaçakçılığında üçüncü eylem olmaktadır. Zira vergi kaçakçılığında ilk eylem geliri doğuran meşru faaliyettir (Kocasakal, s.16; ayrıca bkz. Engin Akın, “Kayıtdışı Ekonomi, Vergi Suçları, Karapara İlişkisi”, **Yaklaşım**, YÖ:13, S.:156, Aralık 2005, s.268). Ancak belirtmeliyiz ki, vergi kaçakçılığında da, suçun konusu olan ve yasal olarak elde edilen gelirin, suç geliri vasfında değerlendirilmesi uygun olacaktır. Suçtan doğrudan doğruya elde edilen bir gelir olmasa bile, suç dolayısıyla elde edilen bir gelir olduğundan ve suçun konusu olmasından dolayı suç ile irtibatlı olduğundan bu sonuca varmak gerekecektir. Nasıl ki kasten öldürme suçunda, faili teşvik amacıyla verilen paranın (ki yasal olarak elde edilmiş olsa bile) suç dolayısıyla elde edilen gelir olarak, suçtan kaynaklandığı kabul ediliyorsa, vergi kaçakçılığı suçunda da, suça konu gelirin suçtan kaynaklandığı kabul edilmelidir.

tam anlamıyla birbirini karşılamamaktadır⁵⁰. İki kavram arasındaki farklar şu şekilde sıralanabilir⁵¹.

(aa) Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri, suç teşkil eden fiillerden doğrudan veya dolaylı olarak elde edilmektedir. Ancak kayıt dışı ekonomik faaliyetler suç teşkil eden fiiller haricinde, yasal faaliyetlerden de elde edilmektedir⁵².

(bb) Kayıt dışı ekonomide amaç, vergi ve diğer yükümlülüklerden kurtulmak olduğu halde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini elde edenler bu değerleri kayda sokmak için vergi ödemeye razı olmaktadır⁵³.

(cc) Kayıt dışını engellemek vergi idarelerinin yükümlülüğü olduğu halde, suçtan gelir elde edilmesini önlemek ve bu gelirin kayda girmesine engel olmak adli ve idari kolluk görevlilerinin faaliyet alanına girmektedir⁵⁴.

(dd) Kayıt dışı ekonomi genellikle bireysel seçimlerin sonunda oluşmaktadır. Ancak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri, artan bir şekilde, organize suç örgütlerinin faaliyetleri sonucu elde edilmektedir⁵⁵.

⁵⁰ Bkz. Hayrettin Gümüşkaya, “*Karapara Kavramı ve Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi*”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.:115, Nisan 1998, s.63.

⁵¹ Osman Altuğ, “*Mafya:Karapara-Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi*”, **Gümrük Dergisi**, S.:19, Y.:5, Aralık 1996, s.6.

⁵² Aynı yönde bkz. Halim İpek, **Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması**, İstanbul 2000, s.8; Kocasakal, s.14; Neslihan Coşkun, **Karaparanın Aklanması Suçu**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamıştır), Konya 2003, s.12; Gümüşkaya, s.68; Güner, s.36; Mustafa Taşkın, **Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karaparayla Mücadele**, Ankara 2004, s.134; Bülent Tekin, **Yer altı Ekonomisinde Kaçakçılık-Karapara İlişkisi ve Türkiye Örneği**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamıştır), Isparta 2001, s.68.

⁵³ Aynı yönde bkz. İpek, s.9; Kocasakal, s.14; Coşkun, s.12; Gümüşkaya, s.68; Güner, s.36; Taşkın, s.134; Ülker Mavral, **Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları**, Ankara 2001, s.24; Tekin, s.69; Türkiye Bankalar Birliği, **Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri**, Yayın No.:235, İstanbul 2003, s.6.

⁵⁴ Aynı yönde bkz. İpek, s.9; Gümüşkaya, s.68, 69; Taşkın, s.134; Mavral, s.24; Tekin, s.69.

⁵⁵ İpek, s.9; Kocasakal, s.14; Coşkun, s.12; Gümüşkaya, s.69; Güner, s.36; Taşkın, s.134; Mavral, s.24; Tekin, s.69.

3. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Suç Ekonomisi İlişkisi

a. Genel Olarak Suç Ekonomisi Kavramı

Resmi kayıtlarda görünmeyen ve geleneksel istatistik yöntemlerle milli gelir hesaplarına dâhil edilmeyen faaliyetler kayıt dışı ekonomi kavramını oluşturmaktadır. Kayıt dışı ekonomide, ekonomik faaliyeti kayıt dışında tutma birkaç farklı saikten kaynaklanabilmektedir. Gizlemenin bir kısmı vergi, sosyal güvenlik, kamusal düzenlemeler gibi ek maliyet oluşumlarından sakınma amacıyla gerçekleştirilirken; diğer kısmı, faaliyetin özünün yasalara aykırı olması ve bu yasadışı faaliyetin gizlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Faaliyetlerin yasalara aykırı olması nedeniyle kayıt dışı kalmasıyla oluşan ekonomik sürece suç ekonomisi denmektedir⁵⁶.

Suç ekonomisi genel olarak iki sektöre ayrılmaktadır. Suç ekonomisi içinde bulunan ilk sektör, üretim ve dağıtım yöntemlerinin yasalara aykırı olarak işlediği illegal sektördür⁵⁷. İllegal sektörde, ekonomik değeri doğuran faaliyet bir suçtan kaynaklanmadığı halde, ekonomik değer oluşma sürecinin herhangi bir anında yasalara aykırı bir durum söz konusudur. İllegal sektöre, patent haklarının ihlali, çocukların çalıştırılması, yabancı kaçak işçilerin çalıştırılması örnek olarak verilebilir⁵⁸. Suç ekonomisini oluşturan ikinci sektör ise ekonomik değeri oluşturan faaliyetin kanunlara göre suç olduğu kriminal sektördür⁵⁹.

⁵⁶ Türkiye Genç İşadamları Derneği, **2000'li Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar: 31- Suç Ekonomisi**, İstanbul, Ocak 1998, s.2.

⁵⁷ Bkz. Feige-Urban, s.7.

⁵⁸ Türkiye Genç İşadamları Derneği, s.2.

⁵⁹ Türkiye Genç İşadamları Derneği, s.2; suç ekonomisi kavramı üzerinde görüş birliğine varılmış bir tanım bulunmamakla beraber kavram, ekonomik suç olarak değerlendirilen faaliyetlerden elde edilen gelir ile mal ve parasal akımı kapsamaktadır. Tanımda geçen ekonomik suç kavramı geniş bir anlam içermekte; iktisadi, ticari ve mali suçların tümünü kapsamaktadır. İktisadi suçlar, maddi servet elde etmeğe yönelik faaliyetlerin, toplum yararına planlı bir düzene bağlanmış bulunan ekonomik yapıyı bozacak ve bu yapıyı sağlayan kurallara aykırılık oluşturulacak şekilde yapılması ile meydana gelen suçlar; ticari suçlar, bütün çeşitleri ile ticaret işlemlerinin, yerleşik ticari geleneklere ve ticari kurallara aykırı olarak ve toplum düzen ve çıkarlarını bozacak şekilde icrasına yönelik suçlar, mali suçlar ise devlet ve özel sektör maliyetlerine yönelik girişilen ve toplum ve bireylerin mali itibar ve çıkarlarına ve mali esas ve kurallara aykırı olan suçlardır, R. Tesal, **İktisadi, Ticari, Mali Suçlar**, İ.Ü. Basımevi, İstanbul, 1972 (nakleden Türkiye Genç İşadamları Derneği, s.3).

“*Suç ekonomisi*” kavramında kullanılan “*suç*” teriminin, yapılan tanımlamalar göz önüne alındığında, ceza hukuku anlamında “*suç*” terimi ile uyuşmadığı görülmektedir. Zira suç ekonomisi içinde bir değerin oluşmasına neden olan faaliyetin kanunlarda suç olarak düzenlenmesi şart değildir. Faaliyetin bünyesinde hukuka aykırılık barındırması, ortaya çıkan değerin suç ekonomisi içinde değerlendirilmesine neden olacaktır. Kanaatimizce, “*suç ekonomisi*” kavramının, illegal ve kriminal sektörü içinde barındıran bir üst faaliyet alanı için kullanılması yerinde değildir. Suç ekonomisi yerine yasa dışı ekonomi kavramı, amacı daha iyi açıklayabilecektir. Ancak, doktrinde kullanıldığı şekilde çalışmamızda suç ekonomisi kavramına yer verilmiştir.

b. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerleri-Suç Ekonomisi İlişkisi

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri kavramı ile suç ekonomisi arasındaki ilişki hem illegal, hem de kriminal sektörde kurulabilir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinden bahsedebilmek için işlenmiş ve belli niteliklere haiz olan bir suçun varlığı şarttır. Dolayısıyla, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ile kriminal sektör büyük ölçüde birbiri ile örtüşmektedir.

İllegal sektörde, üretim ve dağıtım yöntemlerinde yasalara aykırılık söz konusu olduğundan, yasalara aykırılık ilgili yasada suç olarak düzenlenmiş ise suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ile illegal sektörde oluşan değerler arasında bir bağlantı kurulabilecektir. Yasalara aykırılık, ilgili kanunlarda bir ceza normu altına sokulmamış ise suçtan bahsedilemeyeceğinden, suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri de söz konusu olmayacaktır. Örneğin, üretim yönteminde yasalara aykırılık kabul edilen patent ve fikri hakların ihlali kanunlarımızda suç olarak düzenlenmiştir. Böyle bir ihlalin oluşturduğu suç, aklama suçunun oluşabilmesi için malvarlığı değerinin kaynaklandığı suçta aranan özellikleri taşıyor ise hem illegal sektörde oluşmuş bir değerden, hem de aklama suçuna sebebiyet verebilecek suçtan kaynaklanan bir değerden söz etmek mümkün olacaktır.

Kriminal sektörde, bir suç ve o suçun işlenmesi sonucunda elde edilmiş bir gelir vardır. Bu sektörde, var olan suçun bazı niteliklere haiz olmasına gerek

bulunmamaktadır. Örneğin bu suçların liste olarak sayılmasına, belli bir miktarın altında veya üstünde cezayı içermesine gerek bulunmamaktadır. Ancak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinden bahsedebilmek için, işlenmesi gereken suçun (öncül suç) ülke mevzuatlarına göre bazı niteliklere sahip olmasına gerek bulunmaktadır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde aklama suçundan söz edebilmek için malvarlığı değerinin kanunlarda sayılan 200'den fazla suçtan birinden elde edilmesi gerekmektedir. Ülkemizde, 4208 sayılı kanun sayma usulünü benimsediğinden, malvarlığı değerinin kanunda tahdidi olarak sayılan suçlardan birinden elde edilmesi gerekmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre ise suç karşılığı kanunda düzenlenen cezanın en az 1 yıl veya daha fazla süreli ceza olması gerekmektedir. Dolayısıyla, ülke mevzuatlarına uygun olarak belirlenen nitelikleri taşımayan suçlardan elde edilen gelirler suç ekonomisi içinde mütalaa edildiği halde, aklama suçunun oluşması için gerekli suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri içinde mütalaa edilemeyecektir. Bu kapsamda; suç ekonomisinin, kara para ve gri paranın⁶⁰ toplamından oluştuğunu ifade edebiliriz.

Pradel'e göre aklama suçu mali suç altında incelenmelidir. Nitekim Pradel, mali suçu "...mağdurların zararlarına olarak, hukuka aykırı araçlarla gerçekleştirilen para kazancına bağlı bulunan bir suç..."olarak tanımlamıştır⁶¹. Suç ekonomisi, ekonomik suç olarak değerlendirilen faaliyetlerden elde edilen gelir ile mal ve parasal akımı kapsamaktadır. Mali suç ise iktisadi ve ticari suç ile birlikte ekonomik suç içinde yer almaktadır⁶².

⁶⁰ Gri para, ülke mevzuatlarına göre kara paranın elde edildiği öncül suç olarak değerlendirilen suçlar haricindeki diğer suçlardan elde edilen paradır. Bkz. Coşkun, s.78; Jean Ziegler, **İsviçre Daha Beyaz Yıkar**, Çev.:Zafer Üskül, İstanbul 1990, s.15.

⁶¹ Jean Pradel, "*Mali Suçluluk: Kavramlar ve Temel Açıklamalar*", Çev.: Zeynel T. Kangal, **İÜHFİM**, C.:LX, S.:1-2, s.312.

⁶² Günay-Şahbazov, s.126.

C. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Lehinde ve Aleyhindeki Görüşler

1. Lehindeki Görüşler

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin ülke ekonomisine fayda sağlayacağı yönündeki düşünceler açısından malvarlığı değerlerinin veya daha özel bir ifade ile paranın kaynağının ne olduğu önemli değildir. Kaynağı suç olsa bile, ülkeye gelen paranın bir zararı bulunmayacaktır. Üstelik öncül suçun yurt dışında işlenmiş olması halinde kamu düzeni ve diğer korunan hukuki menfaat de zarar görmemiştir⁶³.

Gelişmekte olan ülkeler ile az gelişmiş ülkeler, mali sistemlerinin henüz düzenlemeye alınmamasından dolayı, aklama eylemleri için hedef teşkil etmektedir. Aynı zamanda bu ülkelerin gelişmelerini tamamlayabilmesi, mali sistemlerini oturtabilmesi için fona ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçtan dolayı suçtan kaynaklansa bile ülkeye gelecek fonlar, ülkenin gelişimine yardımcı olacaktır⁶⁴. Bununla birlikte, gelişmekte olan ve fon ihtiyacı bulunan ülkelerden aklama ile mücadele için tedbir uygulayanlar, diğerlerine göre dezavantajlı bir konumda olacaktır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadele, hükümete ve düzenleme altındaki kurumlara ek maliyetler getirmektedir. Mali sistemin işleyişine ve sermayenin serbest dolaşımına engel olan bu düzenlemeler küreselleşmenin önündeki engellerden birisidir.

2. Aleyhindeki Görüşler

Ülkeye gelen paranın kaynağının önemli olmadığı, her türlü paranın ülkeye faydalı olacağı düşüncesi temelsiz bir düşüncedir. Suçtan kaynaklanan malvarlıklarının bir ülkeye doğru hareketi ilk başta o ülkede bir canlılığa neden olsa da, bu paranın ülkeden ne zaman çıkacağı belli değildir ve ülkeden çıktığı zaman makro ekonomik dengeleri kökten sarsacaktır. Ayrıca, temiz para, suç gelirlerinin bulunduğu ülkelerden kaçma eğilimine girecektir.

⁶³ İpek, s.37; Taşkın, s.137.

⁶⁴ İpek, s.37; Taşkın, s.137.

Gelişmekte olan ülkelerin ani ve çok miktarda para girişine değil, sürekli ve istikrarlı fon girişine ihtiyacı bulunmaktadır. Yasa dışı fonların ülkeye girişi, o ülkenin uluslar arası mali piyasalarda itibarını düşürecek ve gelişimine yardımcı olacak yabancı sermayenin ülkeye gelmemesine sebep olacaktır⁶⁵.

Aklama ile mücadelede getirilen yükümlülükler devlete ve mali kurumlara ek maliyetler getirmektedir. Ancak suçtan kaynaklanan paranın mali sisteme girmesi durumunda, o ülkenin ve mali kurumun zararları ile kıyaslandığında küçük bir değer olarak kalacaktır.

II. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASI KAVRAMI

A. Terim Sorunu

Aşağıda detaylı olarak tanımlanacak olmasına karşın, basit bir tanımla aklama, suçtan kaynaklanan gelirlerin, yasal gelirler gibi ekonomik hayata sokulması demektir. Suç kaynaklı gelirlere, yasal gelir izlenimi vererek, suç ile olan irtibatını gizlemek eylemlerine hukukumuzda “kara paranın aklanması” denmektedir.

“Aklama” terimi hukukumuzda 4208 sayılı Kanun ile girmiştir ve terim tercih edilirken, kavramı ifade etmek için uluslar arası hukuktaki kullanım esas alınmıştır.

Uluslar arası hukukta yaygın bir şekilde, kara para aklama kavramını ifade etmek için “*money laundering*” (para aklama veya kara paranın aklanması) terimi kullanılmaktadır. Suç gelirlerine yasal görüntü kazandırma fiili ile kirli çamaşırların yıkanması arasında kurulan bir benzetmeye dayanarak birçok ülkede kavramı ifade için “*aklama*” terimi kullanılmaktadır. Nitekim Fransa’da “*blanchiment*”, İsviçre’de “*blanchissage*”, Almanya’da “*geldwäscherei*”, İspanya’da “*le blanqueo*” ve bazı Güney Amerika ülkelerinde “*lavado*” aklamayı ifade etmek için kullanılmaktadır ve hepsi “*temizleme*” anlamına gelmektedir⁶⁶. Farklı bir tanımlama Çek Cumhuriyeti’nin 15 Şubat 1996 tarih ve 61 sayılı Kanununda bulunmaktadır. Söz konusu kanun; “Kara Para

⁶⁵ İpek, s.38.

⁶⁶ Diğer dillerdeki karşılıklar için bkz. Ergül, s.6, 7; Kocasakal, s.19.

Aklama Mevzuatı” başlığı taşımasına rağmen, aklama suçunu ifade etmek için “suç gelirlerinin yasallaştırılması” terimini kullanmıştır. Aklama fiili, yasa dışı elde edilen gelirleri yasal hale getirme gayreti olduğundan Çek Kanunu’nun; suçu daha iyi ifade ettiği kanaatindeyiz.

Aklama suçuna konu suç gelirlerini ifade etmek için “*dirty money*” (kirli para), “*proceeds of crime*” (suç gelirleri) veya “*property derived from crime*” (suçtan kaynaklanan malvarlığı) terimleri yaygın olarak kullanılmaktadır.

B. Aklama Kavramının Tanımı

Mali sistem, bankacılık ve teknolojiadaki gelişmeler yüzyılımızın suç tipi olan mali suçlarda patlamalara yol açmıştır. Uluslar arası pazarlardaki gelişim, küreselleşme, kıyı bankacılığı hizmetlerindeki ve elektronik bankacılık alanındaki gelişmeler; mali suçlarla ilgili kurumların yapısını değiştirdiği gibi bu suçlardan elde edilen yasadışı gelirlerin soruşturma makamlarından gizlenmesine de yardımcı olmuştur⁶⁷.

Organize suç örgütleri uyuşturucu madde ticareti, silah kaçakçılığı, mali suçlar, yolsuzluk, terörizm ve diğer önemli cürümlerden büyük miktarlarda yasadışı gelirler elde ederken, elde edilen bu kara paranın soruşturma makamlarının dikkatini çekmeden ve müsadere edilme tehlikesi olmadan yasal yatırımlara dönüşebilmesi amacıyla yasal bir gelir gibi gösterilmesi ihtiyacı da doğmuştur. Temel olarak, bu ihtiyacın giderilmesi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması demektir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile ilgili uluslar arası ve ulusal doktrinde birçok tanım yapılmıştır. Yapılan tanımlarda ortak olan nitelikleri şu şekilde sıralayabiliriz; a. suçtan kaynaklanan bir gelirin mevcudiyeti, b. çeşitli saiklerle (suç ile irtibatının gizlenmesi, meşru bir kazançmış gibi gösterilmesi, failin eyleminin sonuçlarından kaçınması vs.) bu gelirin, kaynağının, hareketinin, yerinin, niteliğinin, malikinin ve bununla ilgili hakların gizlenmesi, başka şekilde gösterilmesi veya meşru bir gelir izlenimi verilmesi. Aklama kavramı ile ilgili yapılan tanımlar şunlardır;

⁶⁷ Ana Paula Riberio de Vasconcellos, **The Financial System’s Internal Efforts to Prevent Money Laundering: The Brazilian and the American Experience**, The Institute of Brazilian Business & Public Management Issues, Theory and Operation of a Modern National Economy, Washington DC 2002, s.3.

Amerikan Hazine Bakanlığına göre suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri, onunla irtibatlı suçu gizlemek amacıyla aklanır⁶⁸.

Amerikan İç Gelirler Servisi (Internal Revenues Service)’ne göre aklama, gelirin gerçek kaynağını ve miktarını gizlemek ve yasal kaynaklı gelir gibi gösterme faaliyetidir⁶⁹.

Birleşik Devletler Organize Suç Başkanlık Komisyonu’na göre; aklama gelirin varlığını, yasadışı kaynağını ve yasadışı kullanımını gizleme ve yasal görünüm kazandırmak için kaynağını farklı göstermektir⁷⁰.

Brezilya mali işlem biriminin tanımına göre, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması, yasadışı hizmetleri, ürünleri ve kaynakları her bir ülkenin ekonomisine dâhil etmeye çalışan ticari ve mali işlemlerdir⁷¹.

Amerikan Genel Muhasebe Ofisi (US General Accounting Office) tarafından yapılan tanıma göre *“aklama, uyuşturucu kaçakçılığı gibi yasa dışı faaliyetlerden kaynaklanan paraya yasal görünüüş kazandırma fiilidir. Bundan amaç, paranın, yasa dışı faaliyetlere kadar izinin sürülememesidir”*⁷².

Kocasakal kavramı; “...kaynağını ve malikini gizlemek, bu şekilde suçtan elde edilen gelirlere el konulmasını ve işlenmiş olan suçtan dolayı cezalandırmayı önlemek amacıyla yasadışı olarak elde edilmiş geliri çeşitli finansal işlemlere tabi tutarak yasal dolaşıma sokmak suretiyle yasal olarak kazanılmış gibi göstermeyi hedefleyen ekonomik ve finansal nitelikli işlemlerin tümü...” şeklinde tanımlamaktadır⁷³.

⁶⁸ Vasconcellos, s.3.

⁶⁹ Eugene F. Smith, **Money Laundering: A Study in the creation of law**, City University of New York, A Dissertation of Doctor of Philosophy (Yayımlanmamıştır),New York 1990, s.2.

⁷⁰ Smith, s.2.

⁷¹ Vasconcellos, s.4.

⁷² Peter Reuter ve Edwin M. Truman, **Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering**, Institute for International Economics, November 2004, s.9.

⁷³ Kocasakal, s.21.

4208 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinde kara para aklama suçu tanımlanmıştır. Bu tanıma göre kara para aklama; *“Türk Ceza Kanununun 296'ncı maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiiller”*dir

4208 sayılı Kanun'un yukarıda anılan 2 nci maddesini yürürlükten kaldıran 5237 sayılı Kanun'un 282 nci maddesinde aklama suçunu oluşturan hareketler belirtilmiştir. Buna göre; *“...suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, işlemlere tabi tut”*ma, aklama suçuna sebebiyet verecektir.

Uluslar arası anlaşmalarda da, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması tanımlanmıştır. Viyana sözleşmesinin *“Suçlar ve Yaptırımlar”* başlıklı 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrasının b bendinde aklama suçu tanımlanmıştır. Buna göre; bir malvarlığının 3 ncü maddenin 1 nci fıkrasının a bendinde sayılan suçlardan⁷⁴ birinden

⁷⁴ Viyana Sözleşmesinin 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrasının a bendinde sayılan suçlar şunlardır;

(i) 1961 Sözleşmesi, Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi veya 1971 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin üretimi, imalatı, çıkarılması, hazırlanması, arzı satışa çıkarılması, dağıtımı, satışı, hangi koşulda olursa olsun teslimi, simsarlığı, sevki, transit sevki, nakli, ithali veya ihracı ;

(ii) 1961 Sözleşmesi ve Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak uyuşturucu madde üretmek amacıyla Afyon haşhaşı, Koka ağacı veya Hint keneviri bitkisi yetiştirilmesi;

(iii) Yukarıda (i) bendinde sayılı olan herhangi bir amaç için herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin bulundurulması veya satın alınması

(iv) Uyuşturucu veya psikotrop maddelerin kaçak ekimi, üretimi veya imalatı için kullanılacağını bilerek teçhizat, malzeme veya I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelerinin imalatı, nakli veya dağıtımı;

(v) Yukarıdaki (i), (ii), (iii) veya (iv) bentlerde yer alan suçların düzenlenmesi, yönetimi veya bunlar için mali kaynak sağlanması;

veya bu suçta iştirakten kaynaklandığını bilerek, yasa dışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek veya bu suçta iştirak etmiş kişinin eyleminin yasal sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmak amacıyla, bu malvarlığının başka bir malvarlığına dönüştürülmesi veya devredilmesi, söz konusu niteliklere sahip malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin, hareketlerinin üzerindeki yararlanma hakkının ve gerçek sahibinin gizlenmesi veya başka şekilde gösterilmesi eylemleri aklamadır. Viyana Sözleşmesi'nin bu tanımında dikkat çekici özellik, sadece uyuşturucu ve psikotrop maddelerle ilgili suçların öncül suç olarak kabul edilmiş ve bunlardan elde edilen gelirlerin aklama suçuna konu olabileceğinin belirtilmiş olmasıdır. Viyana Sözleşmesi'nde üç grup hareket bulunmaktadır;

— Malvarlığının yasa dışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek,

— Fiile iştirak eden kişinin eyleminin yasal sonuçlarından kaçınması için malvarlığını başka bir malvarlığına dönüştürmek veya devretmek,

— Malvarlığının gerçek niteliğini, kaynağını, bulunduğu yeri, hareketlerini, üzerindeki yararlanma hakkını ve kime ait olduğunu gizlemek veya farklı şekilde göstermek.

Strasburg Sözleşmesi'nde yer alan aklama suçu tanımı, Viyana Sözleşmesi'nde yer alan tanıma benzer şekilde oluşturulmuştur. İki sözleşme arasındaki temel fark, Strasburg Sözleşmesi'nin öncül suçları sadece uyuşturucu ve psikotrop madde suçları ile sınırlandırmamış olmasıdır. Strasburg Sözleşmesi'nin 1 nci maddesine göre öncül suç, 6 ncı maddede yer alan suçta konu olabilecek gelirlerin elde edildiği herhangi bir suçtur. 6 ncı maddede tanımlanan suç aklama suçu olduğundan dolayı, aklama suçuna konu olabilecek gelirin elde edildiği tüm suçlar öncül suç olarak düzenlenmiştir. Strasburg Sözleşmesi'nin 6 ncı maddesine göre, kasten işlendiği takdirde suç olarak düzenlenmesi gereken fiiller şunlardır;

— Malvarlığının yasa dışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek,

— Fiile iştirak eden kişinin eyleminin yasal sonuçlarından kaçınması için malvarlığının dönüştürülmesi veya nakledilmesi,

— Malvarlığının gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, bu malvarlığı ile ilgili hakları ya da mülkiyetini gizlemek veya farklı şekilde göstermek,

— Devralındığı tarihte malın suçtan kaynaklandığını bilerek, malı iktisap etmek, zilyet olmak veya kullanmak,

— Bu maddede düzenlenen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine teşebbüs etmek, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek.

Strasburg Sözleşmesi, aklama suçuna teşebbüs veya iştiraki de tamamlanmış suç gibi düşünmüş ve suçun özel görünüş şekillerinden olan teşebbüs veya iştirakin de cezalandırılması gerektiğini belirtmiştir. Ancak belirtmeliyiz ki, suç eşyasının kabul edilmesi ile iştirak ve teşebbüsün suç olarak düzenlenmesinde taraf devletlerin anayasal ilkelerine ve hukuk düzenlerinin temel esaslarına bağlı kalınacağı Sözleşmede ifade edilmiştir.

Palermo Sözleşmesi'nin 2 nci maddesinde, öncül suç, 6 ncı maddede düzenlenen suç gelirlerinin aklanması suçuna konu olabilecek gelirlerin elde edildiği her türlü suç olarak belirtilmiştir. Bu haliyle Sözleşme, öncül suçları sınırlandırmamış ve gelir getiren her türlü suçu öncül suç olarak kabul etmiştir. Sözleşmenin 6 ncı maddesinde aklama suçu, Strasburg Sözleşmesine benzer şekilde tanımlanmıştır. Buna göre;

— Malvarlığının yasa dışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek,

— Öncül suçun işlenmesine iştirak eden kişinin eyleminin yasal sonuçlarından kaçınması için malvarlığını başka değerlere dönüştürmek veya devretmek,

— Malvarlığının gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, kullanımını, hareketini, bu malvarlığı ile ilgili hakları ya da mülkiyetini gizlemek veya farklı şekilde göstermek,

— Üye Devletin hukuk sistemi çerçevesinde devralındığı tarihte suçtan kaynaklandığını bilerek malı iktisap etmek, zilyet olmak veya kullanmak,

— Bu maddede düzenlenen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine teşebbüs etmek, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek fiilleri aklama suçu olarak tanımlanmıştır.

Mukayeseli hukukta bazı ülke kanunlarında aklama suçu şu şekilde tanımlanmıştır;

Alman Ceza Kanunu'nun 261 nci maddesine göre; yasadışı eylemden elde edilen bir nesnenin gizlenmesi, yasa dışı gelirin kaynağının gizlenmesi, muhafaza edilmesinin, özel ve ceza hukuku hükümlerine göre müsadere edilmesinin, tespitinin, kaynağının soruşturulmasının tehlikeye atılması veya engellenmesi fiilleri aklama suçunu oluşturacaktır.

Arnavutluk'un 17 Mayıs 2000 tarih ve 8610 sayılı Kara Para Aklamanın Önlenmesi Kanunu'nun 2 nci maddesine göre aklama;

— Suçtan kaynaklanan malvarlığının kaynağını veya ona bağlı şeyleri farklı şekilde gösterme, gizleme veya reddetme maksadıyla paranın mevduata yatırılması, transfer edilmesi ve/veya başkasına temlik edilmesi,

— Kara paranın kullanımından veya suçtan elde edildiği bilinen bir malvarlığının iktisap edilmesi,

— Suçtan kaynaklanan malvarlığının kaynağını veya ona bağlı şeyleri farklı şekilde gösterme, gizleme veya reddetme maksadıyla paranın mevduata yatırılması, transfer edilmesi ve/veya başkasına temlik edilmesine başkası adına aracı olma,

— Suçtan kaynaklanan malvarlığının kaynağını veya ona bağlı şeyleri farklı şekilde gösterme, gizleme veya reddetme maksadıyla tüzel kişilikte ortak olarak katılma olarak tanımlanmaktadır.

Avusturya Ceza Kanunu'nun 165 nci maddesine göre aklama;

— Ceza muhakemesinde hareketi, üzerindeki hakları, konumu, malikliği ve gerçek niteliği hakkında yanlış bilgi vermek suretiyle başka bir suçtan kaynaklanan 100.000 Avusturya Şilini'nden fazla malvarlığı değerlerinin kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek,

— Bu nitelikte bir malvarlığını bilerek kendisine mal edinmek, emniyetli bir yerde tutmak, yatırıma dönüştürmek, idare etmek, başka malvarlığına dönüştürmek veya hesaba çevirmek veya üçüncü şahıslara transfer etmektir.

Brezilya'nın 13 Mart 1998 tarih ve 9613 sayılı Kanunu'na göre aklama suçu şu fiillerin icrasından oluşmaktadır;

— Maddede belirtilen suçlardan doğrudan veya dolayısıyla elde edilen değerlerin, hakların ve malvarlıklarının gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, konumunu, hareketini veya malikliğini gizlemek veya farklı şekilde göstermek,

— Değerlerin, hakların ve malvarlıklarının kullanımını gizlemek veya farklı şekilde göstermek için; yasal malvarlıklarına dönüştürmek; edinmek, kabul etmek, başka değerlere dönüştürmek, alıp satmak, teminat olarak almak veya vermek, saklamak, tutmak, hareket ettirmek veya transfer etmek; gerçek değerlerine uygun olmayan fiyatlardan ithal veya ihraç etmek,

— Ekonomik ve mali amaçlarla kullanmak.

Yunanistan'ın 24 Ağustos 1995 gün ve 2331 sayılı Kanunu'nun 2 nci maddesinde aklama suçu tanımlanmıştır. Bu maddeye göre aklama;

— Kasten; kaynağını gizlemek amacıyla, suçtan veya suça iştirakten kaynaklanan malvarlığını transfer etmek veya başka değerlere dönüştürmek,

— Suça iştirak eden şahsa, eyleminin sonuçlarından kaçınması için yardım teklif etmek,

— Suçtan veya suça iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığını gizlemek için mal edinmek, rehin olarak kabul etmek, sahip olmak, kullanmak veya transferinde aracı olmak,

— Suçtan kaynaklandığını bilerek malvarlığının gerçek niteliği, kaynağı, konumu, kullanımı veya bulunduğu yer hakkında gerçeği gizlemek veya örtmek fiilleridir.

Rusya Federasyonu'nun 13 Temmuz 2001 tarihli Suç Gelirlerinin Aklanması ile Mücadele Kanunu'nun 3 ncü maddesine göre suç gelirlerinin aklanması; "...bir suçun işlenmesi suretiyle elde edilen parasal veya diğer mal varlıklarının malikliği, kullanımı veya yerleşimine yasal görüntü vermek" anlamına gelmektedir.

Danimarka'nın 23 Şubat 2004 gün ve 129 sayılı Kanunu'na göre aklama; Danimarka Ceza Kanunu'nu ihlal eden herhangi bir eylemden kaynaklandığını bilerek veya farz ederek mal varlığını dönüştürme, transfer etme, edinme, iktisap etme, kullanma veya malikliğini, hareketlerini, yerini, kaynağını ve niteliğini gizleme veya engelleme ve bu fiillere iştirak veya teşebbüs halidir.

Özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan terörist saldırılardan sonra aklamaların önlenmesine yönelik politikalar terörizmin finansmanının önlenmesini de içine alacak şekilde yeniden yapılandırılmıştır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması, yukarıda detaylı olarak verilen tanımlar göz önüne alınırsa, suçtan kaynaklanan malvarlığının mevcudiyetini şart koşturmaktadır. Bu şart, hem bir suçun işlenmesini hem de bu suçtan gelir elde edilmesini gerektirmektedir. Ancak terörizmin finansmanında, finanse edilecek malvarlığı değerlerinin suç olarak düzenlenen bir eylemden doğmasına gerek yoktur. Tamamen yasal işlemlerden elde edilen gelirler de terörizmin finansmanında kullanılabilir⁷⁵.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile terörizmin finansmanı arasındaki farklar şunlardır; öncelikle aklama suçu, yasa dışı faaliyetlerden kaynaklanan yasa dışı gelirleri, yasal hale getirmeyi amaç edinirken, terörizmin finansmanı yasal kaynaklardan gelen fonları yasadışı amaçlar için kullanmaktadır. Bu durum önleyici tedbirleri uygulamaya koyan mali kurumlara da ek yükümlülükler getirmektedir. Aklama suçunun önlenmesinde, mali kurumların müşterilerinin kim olduğunu bilmesi yeterli olurken, terörizmin finansmanının önlenmesinde kim olduklarını bildiği müşterilerinin bu fonlarla ne yapacaklarını da bilmesi gerekmektedir. Terörizmin finansmanı ile aklama suçu arasındaki ikinci fark, terörizmin finansmanında yasa dışı eylemlere konu olan fonlar, aklama eylemlerine konu olan fonlara göre daha azdır

⁷⁵ Miriam Wasserman, "Dirty Money", **Regional Review**, Q1 2002, s.16.

(genellikle 100.000 dolardan azdır). Fonun miktarının düşük olması, terörizmin finansmanı ile mücadeleyi güçleştirmektedir. Üçüncü fark olarak, terörizmin finansmanı ile mücadelede, yasadışı faaliyetlere karışan fonların miktarı küçük olmasına rağmen, terörizmin önlenmesindeki kamu yararı çok fazladır. Fayda-maliyet oranının fayda yönünde çok büyük olmasından dolayı, terörizmin finansmanında yasa dışı faaliyeti azaltmak yerine tamamen ortadan kaldırmak amaç olmalıdır. Terörizmin finansmanı ile aklama suçu arasındaki son ayırım ise, aklama suçunu doğuran öncül suçlarda amaç kazanç elde etmek iken, terörizmin finansmanı genel olarak kazanç amacıyla yapılmamaktadır. Buradaki saik genellikle politiktir⁷⁶.

Ancak doktrinde *Takáts*, aklamayı, yasa dışı para transferi olarak tanımladıktan sonra iki çeşit yasa dışı para transferi bulunduğunu belirtmiştir. Birincisi, yasa dışı elde edilen fonların kaynaklarını gizlemek ve onlara yasal görüntü kazandırmak amacıyla yapılan transfer işlemleri yani geleneksel aklama eylemleridir. İkincisi ise çoğunlukla yasal fonların, yasa dışı amaçlarla kullanıldığı terörizmin finansmanıdır. Her iki tür para aklama da yasa dışıdır ve sosyal açıdan tehlikelidir. Yazar bu görüşleri ile terörizmin finansmanını da, aklama eylemleri içinde mütalaa etmiştir⁷⁷.

C. Tarihi Gelişim

Uluslar arası doktrinde yerleşmiş bir terim olarak, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması eylemini ifade etmek için “*kara para aklama*”⁷⁸ (money laundering) kavramı kullanılmaktadır. Terim ilk olarak 1920’lerde Amerikan suç

⁷⁶ Reuter-Truman, s.3.

⁷⁷ Elöd Takáts, “A Theory of “Crying Wolf”: The Economics of Money Laundering Enforcement”, **Princeton University Department of Economics**, www.princeton.edu/~elod/money.pdf, s.5, (Erişim: 13 Şubat 2006).

⁷⁸ Kimi yazarlarca aklama teriminin kullanılmasının dilbilimsel açıdan yanlış olmasına rağmen, bu benzetmenin kısmen yol gösterici olduğu belirtilmektedir. Gerçekten de, yasadışı veya farklı bir ifade ile kirli para, bir takım işlemlerden geçirilmek suretiyle veya yıkanmak suretiyle, yasal para veya temiz para haline gelmektedir. Peter Mihályi, **The Prevention of Money Laundering: A Key Component of the Partners for Financial Stability Program**, Budapeşte 2002, s. 3; diğer bazı yazarlarda aklama teriminin kullanımının diğer dillerin (örneğin Çince’de) özel hukuki terminolojilerinde güçlüklerle neden olduğunu belirtmektedirler, Peter H. Wilkitzki, “Current Situation and Countermeasures against Money Laundering- A German and European Perspective”, **117th International Seminar Visiting Expert’s Papers Resource Material Series No. 58**, www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF/fms/no58/58-25, (Erişim: 16 Nisan 2005), s. 315.

örgütleri ile ilintili olarak kullanılmıştır⁷⁹. Amerika Birleşik Devletleri tarafından yasaklanan faaliyetler olan kumar, fuhuş ve alkollü içki kaçakçılığı gibi birçok faaliyet organize suç örgütleri tarafından yürütülmüştür. Yasadışı faaliyetlerden kaynaklanan malvarlıklarının yasal kazanç gibi mali sisteme sokulmasına yönelik gayretler aklama yöntemlerini oluşturmuştur. Amerika'nın en büyük organize suç örgütünün lideri olan ve 1927'e kadar şahsi serveti 100 milyon dolara yaklaşan *Alphonse Capone*, suçtan kaynaklanan bu malvarlığını yasal kazanç olarak mali sisteme sokmak için nakit esaslı çalışan çamaşır makineleri işletmeciliğini seçmesinden dolayı "aklama (laundering)" kelimesi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yasal kazanmış gibi gösterilmesine yönelik faaliyetleri ifade etmek için yaygın olarak kullanılmıştır⁸⁰. *Capone*'un 1931 yılında vergi kaçakçılığı suçundan mahkûm olmasından sonra "aklama" terimi hukuk hayatına dâhil olmuştur⁸¹. Aklama terimi, 1970'lerde Amerika Birleşik Devletleri'nde

⁷⁹ Peter Lilley, **Dirty Dealings**, Çev.: Dong Zhenhua, Xinhua Publishing House 2001, s.3 (nakleden Guo Jianan, "Situation of and Countermeasures Against Money Laundering Crime in China", www.perso.wanadoo.fr/societe.internationale.de.criminologie/pdf/Intervention%20Guo.pdf, (Erişim : 1 Kasım 2005), s.1; yasadışı faaliyetlerden kaynaklanan gelirlerin nakit yoğun çalışan çamaşır makineleri işletmeciliği sayesinde akladığına dair hikâyenin mantığa yatkın ancak doğru olmadığı da doktrinde belirtilmektedir, Syed Waqar Hasib, **Why The Global Anti-Money Laundering Regime Is Ill-Equipped to Fight The War on Terrorism, and What To Do About It**, Tufts University, Master of Arts in Law and Diplomacy Thesis, 2004, s.10; aynı şekilde bkz. Ilkay AKYAY, **Problems Encountered in Money Laundering Investigations**, Thesis Master of Science, University of North Texas (yayınlanmamıştır), Ağustos 2001, s.7; Andrea Frota Machado de Morais, **Money Laundering in Brazil**, The George Washington University The Institute of Brazilian Business and Management Issues XII Minerva Program, Fall 2000, s.5.

⁸⁰ Jianan, s.2; Levy aklama teriminin kaynağı konusunda iki efsaneden yola çıkmaktadır. Bunlardan biri yukarıda bahsedilen Al Capone hakkında olan ve yasadışı gelirlerini yasal göstermek için kullandığı çamaşır makineleri işletmeciliğinden doğan efsanedir. Diğer efsane ise, aklama teriminin uyuşturucu madde tacirlerinin kendi aralarında uyuşturucudan kazandıkları parayı, yasal para gibi gösterme eylemi için kullandıkları yıkama (washing) kelimesinden kaynaklandığı yönündedir, Steven Mark Levy, **Federal Money Laundering Regulation**, 2004, s.1-3; aynı yönde bkz. Kocasakal, s.17; Robinson, aklama teriminin Al Capone'nun Şikago'da kurduğu çamaşırhanelerle ilgili kullanıldığını ancak bunun gerçek olmadığını belirtmektedir. Robinson'a göre aklama kelimesinin kullanılmasının nedeni terimin dönen işleri daha iyi ifade ediyor olmasıdır (Jeffrey Robinson, **Karapara Aklayıcıları, Dünyanın En Büyük Üçüncü Ticaretinin İç Yüzü**, Çev.:Ayşe Emengen, İstanbul 2003, s.17); Kuntay Çelik, Selen Işın Koçağra ve Kadir Güler, **Karapara Aklama Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası Çalışmalar**, MASAK Yayın No.:1, Ankara 2000, s.6.

⁸¹ Jianan, s.2; ancak belirtmeliyiz ki, kara para aklama (Money laundering) kavramı Amerikan mahkeme kararlarında ilk kez 1976 yılında geçmiştir. Amerikan 2 nci Bölge Temyiz Mahkemesi, *United States v. Papa* davasında bir tanığın Papa'nın milyonlarca dolar tutarında küçük banknotları, büyükleri ile değiştirdiğine ve bu suretle para akladığına dair beyanatlarına kararında yer vermiştir, Levy, s.1-3.

ortaya çıkan ve kısaca “*Watergate*” olarak adlandırılan bir dizi soruşturma esnasında da sık olarak kullanılmıştır⁸².

Aklamanın 1920’lerde terim olarak kullanılmaya başlanmasına rağmen, aklama uygulamasına tarihte çok daha önceleri rastlanmaktadır⁸³. Milattan önce 2000 yılında tacirler Çin Devletinin malvarlıkları üzerinde yapacakları müsaderelerden korunmak için günümüzdeki aklama yöntemlerine benzer yöntemler uygulamışlardır. Bu yöntemler arasında; parayı taşınabilir malvarlığı değerlerine dönüştürmek, bir ticari faaliyete yatırım yapmak için nakit paranın ülke sınırlarından geçirilmesi ve fonların transferi için şişirilmiş fiyatların kullanılması sayılabilir⁸⁴. Asurlular’dan kalan ticari yazışmalarda, Anadolu’dan ihraç edilecek mallar için devlete ödenecek vergilerden kaçınmak isteyen tacirlerin sahte beyan ile devleti aldatıklarına dair bilgiler ortaya çıkarılmıştır⁸⁵.

Ortaçağda Katolik kilisesi tefeciliği sadece bir suç olarak değil aynı zamanda ahlaki günah olarak yasakladığı zaman, tacirler ve tefeciler, modern tekniklerle nakletme, gizleme ve aklama faaliyetlerinin keşfinden çok önceleri suç gelirlerini geniş bir alandaki faaliyetlere aktararak gizlemeye çalışmışlardır⁸⁶.

17 nci yüzyılın başlarında Avrupa’ya yapılan ticareti engelleyen korsanlar, tarihin ilk vergi cennetlerinden yararlanarak gelirlerini aklamışlardır. Korsanlar, yasadışı faaliyetlerini bıraktıkları zaman Akdeniz etrafında bulunan ve paralarını harcamak için kendilerine imkân sunan ülkelere giderek yerleşmişlerdir. Tarihin ilk vergi cennetleri olarak bilinen bu ülkeler, yasadışı faaliyetlerden elde edildiğini

⁸² Billy Steel, Money Laundering- A Brief History, www.coumtermoneylaundering.com, (Erişim : 12 Nisan 2004); Hasib, s.11; Stessens, aklama teriminin ilk defa Kolombiyalı uyuşturucu madde tacirlerinin yargılamaları esnasında Florida mahkemelerinin kararlarında 1982 yılında kullanıldığını ifade etmektedir, Guy Stessens, **Money Laundering : A New International Law Enforcement Model**, Cambridge University 2000, s.83; Mihályi, s.4; Ergin Ergül, **Hukuki, Mali, Ekonomik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Karaparanın Aklanması ve Suçları**, Ankara 1998, s.2 (Ergül, Hukuki olarak anılacaktır); Çelik-Koçağra-Güler, s.6.

⁸³ Hasib, s.10.

⁸⁴ Wasserman, s.16; aynı yönde bkz. Vasconcellos, s.6.

⁸⁵ Çelik-Koçağra-Güler, s.5.

⁸⁶ Jack A. Blum ve diğerleri, **Financial Havens, Banking Secrecy and Money Laundering**, United Nations, New York, 1998, s.3.

bildikleri gelirlerin kendi ülkelerine gelmesi için suç kaynaklı gelirlere müsamaha göstermişlerdir⁸⁷.

1612 yılına gelindiğinde suç gelirlerinin bir ülke tarafından genel affı karşımıza çıkmaktadır. İngiltere, söz konusu yılda, yasadışı faaliyetleri bırakan korsanlar için hem yasadışı faaliyetlerinden dolayı cezai takibe uğramayacaklarına hem de suç gelirleri üzerindeki haklarına dair genel af teklif etmiştir⁸⁸.

Ceza davalarında mahkûma ait malvarlıklarının zapt edilmesi tedbiri yeni bir muhakeme tedbiri olarak karşımıza çıkmamaktadır. Suçtan kaynaklanan gelirlerin ve malvarlıklarının dondurulması ve müsaderesini kolaylaştıran modern kanunların tarihi köklerini ortaçağ Avrupa'sında Tanrı'ya olan hediye fikrinde bulmaktadır. Bu, birçok ülkenin modern kanunlarına İngiliz "*common law*" geleneği altında girmiştir. Müsadece kararlarının çoğu, ekonomik suçlar için hukuki bir ceza olmaktan ziyade siyasi bir ceza mahiyetine haiz olmuştur⁸⁹.

Aklama eylemlerinin uzun zamandır hayatımızda yer almasına rağmen, aklamanın suç haline getirilmesi ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde 1986 yılında kabul edilen Kara Para Aklama Kanunu ile mümkün olmuştur⁹⁰. Bunun nedenleri arasında; aklama eylemlerinin yaşandığı ülkelerde mali kuruluşların bu eylemlerden kazanç sağlaması gösterilmektedir. Yine kamuoyunun gündemine bu eylemlerin gelmemesi, eylemlerin suç olarak kabulünün gecikmesine yol açmıştır. Aklama eylemlerinin en önemli özelliği görülemezliğidir. Uyuşturucu madde ticareti, hırsızlık, cinayet gibi suçlar kamuoyunca izlenebilirken, aklama eylemleri genellikle kamuoyunun görme sahasının dışında cereyan etmektedir. Şehirlerde yaşayan insanlar her gün onlarca şiddet suçu ile karşı karşıya gelirken, aklama eylemleri ve mali suçlar

⁸⁷ Blum, s.3.

⁸⁸ Blum, s.3.

⁸⁹ Blum, s.3.

⁹⁰ Morais, s.23.

ile sık olarak karşılaşmazlar. Bu durumun sonucu olarak kanun koyucuların aklama fiillerini suç olarak düzenlemesi gecikmiştir⁹¹.

D. Aklamamın Nedenleri

Suçtan kaynaklanan tüm gelirler aklanma ihtiyacı duymazlar⁹². Özellikle suçtan elde edilen gelir düşük miktarda ise nakit olarak elde tutulabilmekte veya suçluların günlük harcamaları için kullanılabilir. Ancak elde edilen gelirin büyük miktarlara ulaştığı suçlarda, yasadışı gelirin gizlenmesi için farklı usuller aranmaktadır. Örneğin Birleşik Devletler’de uyuşturucu madde ticareti suçlarından elde edilen gelir, tüm suç gelirlerinin % 60’ı ila % 80’ini oluşturmaktadır. Bu tür suçlardan elde edilen gelirin naklinde ve muhafazasında sorunlar yaşanmaktadır. Amerikan Adalet Bakanlığı yetkililerine göre eroin ve kokainden elde edilen gelirin fiziksel ağırlığı, satılan eroin ve kokainin yaklaşık 10 katına ulaşmaktadır⁹³. Her suç geliri nakit formunda olmasa da, fail veya failler için en büyük problem nakit suç gelirlerinin muhafazasıdır⁹⁴. Nakit suç gelirlerinin muhafazasının güçlüğüne yanı sıra, gelişmiş ekonomilerde nakit kullanımının kısıtlanmış olmasından dolayı yatırıma dönüştürülemede veya kullanımı dikkat çekmektedir⁹⁵. Suç gelirlerinin nakit formundan kurtarılıp, kaydi paraya dönüştürülmesi zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

⁹¹ Jeanne Bickford, **Filthy Lucre: A Socio-Legal Study of the Criminalization of Money Laundering**, University of California Dissertation Doctor of Philosophy (Yayınlanmamıştır), 1996, s.10 vd.

⁹² Wasserman, s.17; özellikle küçük çapta işler yapan suçlular kazandıkları suç gelirlerini aklama ihtiyacı hissetmezler, kazandıkları az miktarda nakit ile hayatlarını sürdürmektedirler, John L. Evans, “*The Proceeds of Crime: Problems of Investigation and Prosecution*”, **International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy at The University of British Columbia**, Kanada, www.icclr.law.ubc.ca/Publicatons/Reports/Proceeds.pdf, s.2, Erişim: 10 Şubat 2006 (Evans, Proceeds olarak anılacaktır); bkz. karşıt görüş için Kocasakal, s.3.

⁹³ Wasserman, s.17.

⁹⁴ Kocasakal’a göre tüm aklama işlemleri nakit para ile olmaktadır (Kocasakal, s.3). Bu görüşe katılmamız imkânsızdır, çünkü tüm suç gelirleri nakit değildir. Örneğin, banka memurunun, müşterisinin hesabına yetkisiz bir şekilde müdahale ederek bir miktar parayı kendi hesabına aktarması durumunda oluşan suç geliri nakit formunda değil, kaydi paradır. Ancak kaydi para olmasına rağmen verilen örnekteki suç geliri de aklanabilir. Bu durumda aklama suç gelirinin hareketinin ve kaynağının gizlenmesi suretiyle sağlanır.

⁹⁵ Aynı yönde bkz. Serdar Gümüşay, “*Karapara Aklama Kavramı, Nedenleri ve Boyutları ile Karapara Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileri*”, **Vergi Sorunları**, S.:179, Ağustos 2003, s.125, 126; Ülker Mavral, “*4208 Sayılı Kanunda Karapara Kapsamına Alınması Gereken Suçlar*”, **Vergi Sorunları**, S.:180, Eylül 2003, s.149 (Mavral, 4208 olarak anılacaktır).

Aklamanın asıl amacı soruşturma ve kovuşturma makamlarından yasadışı faaliyetlerinin gizlenmesidir⁹⁶. Yaratılan gelir, işlenen öncül suçun kanıtlarından biri olarak kalmaktadır. Soruşturma ve kovuşturma makamları, bu yasadışı gelirin izini sürmek suretiyle öncül suç faillerine ulaşabilmektedir. Öncül suç ile irtibatı sağlayan yasadışı gelirin gizlenmesi suretiyle, soruşturma ve kovuşturma makamlarının öncül suç failine ulaşması önlenebilecektir. Uyuşturucu madde ticareti gibi uluslar arası özelliği olan suçların organize suç örgütleri tarafından işlendiği dikkate alındığında, gelirlerin aklanmasının organize suç örgütünün devamı için ne kadar önemli olduğu anlaşılabilmektedir. Suçtan elde ettiği geliri gizleyemeyen, elde ettiği suç ile irtibatını kesemeyen fail veya failler adli makamlar tarafından yasal işleme tabi tutulabilecektir.

Suç gelirlerinin aklanması suretiyle, söz konusu gelirlerin müsadere edilmesi imkânı da ortadan kaldırılmış olmaktadır⁹⁷. Ekonomik amaçlı suçlarda, suçun işlenmesinin asıl nedeni kâr elde etmektir. Fail veya failler, suçtan elde ettikleri gelirleri ya yeni suçların işlenmesi amacıyla kullanmaktadırlar, ya da iyi bir hayat sürmek için yatırımlara dönüştürmektedirler. Ülkede geçerli ceza normlarına aykırı davranarak suç geliri elde eden failler, elde ettikleri suç gelirlerine yetkili makamlar tarafından el konulmasının önlenmesi için gayret sarf etmektedirler. Elde edilen suç gelirlerinin yetkili makamların dikkatinden kaçırmanın en iyi yolu, bu gelirleri gizlemek veya farklı şekilde göstermektedir. Başka bir deyişle bu gelirleri aklamaktır.

Özet olarak aklamanın üç önemli nedeni bulunmaktadır. Aklamanın ilk nedeni, nakit suç gelirlerinin nakit formundan kurtarılmasıdır. İkinci neden, suç gelirleri ile onu yaratan suç arasındaki irtibatı kesmek suretiyle öncül suç faillerine ulaşılmasını engellemektir. Son olarak, toplumdaki ceza normlarına karşı gelerek elde edilen gelirin müsadere edilmesini önlemektir. Bundan dolayı suç gelirinin gizlenmesi veya yasal bir gelir gibi gösterilmesine çalışılmaktadır.

⁹⁶ Caroline Danis, **An Assessment of Money Laundering Legislation in Canada and the United States**, the Degree of Master, Concordia University (Yayınlanmamıştır), Kanada 1996, s.4.

⁹⁷ Aynı yönde bkz. Gümüşay, s.126; Sedat Yetim, **Kara Paranın Aklanması Uygulaması ve Sonuçları**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi (Yayınlanmamıştır), Ankara 2000, s.71.

E. Aklamanın Sonuçları

1. Genel Olarak

Birçok ekonomik, toplumsal ve hukuki sonuçları bulunan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması süreçlerinde, soruşturma makamları tarafından dile getirilen “paradan sonra gitmek” (going after the money) veya “parayı takip etmek” (follow the money)⁹⁸ deyişlerinin bir gerçekliği ifade ettiği kabul edilmektedir. Nitekim suçtan kaynaklanan para, aklanma ihtiyacı hissedecektir. Paranın aklanacağı yeri ve aklanma metodu ile bu aklamanın meydana getirdiği sonuçları tespit edebilmek için parayı izlemek gerekecektir.

Aklama suçunda, etkinin azaltılması ve failin cezalandırılmasının en iyi yolu, suç kaynaklı malvarlığı değerinin failin elinden alınmasıdır. Bu değerın müsadere edilebilmesi için ilkönce değerin ele geçirilmesi yani takibi gerekmektedir. Parayı takip etmenin ikinci nedeni ise suç örgütlerinin üst düzeydeki yöneticilerinin ele geçirilmesinin ender yollarından biri olmasıdır. Üst düzeydeki yöneticiler, kendileri ile fiiller arasındaki bağlantı olan yasadışı mallar ile nadiren irtibatla bulunurlar ancak yasadışı ürünlerin gelirleri bu üst düzey yöneticilere dönecektir. Paranın takip edilmesi, suç örgütlerinin üst düzey yöneticilerine ulaşmanın bir yoludur. Paranın takip edilmesinin üçüncü mantıklı nedeni ise suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsaderesinin, soruşturma makamlarının kendi masraflarını karşılamaları için en iyi yol olmasıdır⁹⁹.

Aklamanın önlenmesinin çeşitli nedenleri vardır. Aklama ulusal ve uluslar arası toplum için büyük bir tehdit oluşturmakta, çeşitli açılardan topluma zarar vermektedir. Soruşturma ve kovuşturma makamları açısından, aklama eylemleri kaçakçılık ve uyuşturucu madde ticareti gibi ciddi suçların işlenme olasılığını artırmaktadır. Suç

⁹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Lester M. Joseph, “*Money Laundering Enforcement : Following the Money*”, **Economic Perspectives : An Electronic Journal of the U.S. Department of State**, 6 Şubat 2001 (Nakleden; Mark Motivans, “*Federal Justice Statistics Program Money Laundering Offenders, 1994-2001*”, Bureau of Justice Statistics Special Reports, s.2).

⁹⁹ E. Nadelmann, “*Unlaundering Dirty Money Abroad: US Foreign Policy and Financial Secrecy Jurisdictions*” **18 Inter-American Law Review**, 1986, s.33,34 (nakleden W.C. Gilmore, **International Efforts to Combat Money Laundering**, Cambridge 1992, s.x).

gelirleri, başka suçların işlenmesini kolaylaştırmakta ve yeni yatırımlar için fayda yaratmaktadır. Ekonomik açıdan aklama, vergi gelirlerini azaltmak, yasal ekonomik faaliyetleri baskı altına almak, mali sektör ve kurumların istikrarını zedeleyen kuvvetleri (yeraltı ekonomileri) yaratmak suretiyle büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Yasal ekonomik faaliyetler, suç gelirleri ile finanse edilen ekonomik faaliyetlerle eşit bir şekilde rekabet edememektedir. Suç gelirleri, yasal ekonomik faaliyetler aleyhine rekabet eşitliğini bozmakta, uzun dönemde tüm piyasaların suç gelirleri ile desteklenen ekonomik faaliyetlerin eline geçmesine yol açmaktadır. Son olarak, aklama, demokratik kurumların bozulmasına, kamu görevlilerinin, rüşvet, yasadışı seçim kampanyası katkıları gibi eylemlerle yolsuzlaşmasına sebep olmaktadır¹⁰⁰.

2. Aklamanın Toplumsal Sonuçları

Aklama; ulusal hükümetlerin yasal otoritelerine meydan okur, kamu görevlilerini ve profesyonel meslek sahiplerini yolsuzluğa sevk eder, ülkelerin mali ve ekonomik istikrarlarını tehlikeye atar, küresel pazarların faiz oranlarının etkinliğini azaltır, kişi hakları, mülkiyet hakları ve hukuki normları ihlal eder¹⁰¹.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması problemi suç gelirlerinin nasıl kullanıldığı ile yakından ilgilidir. Suç gelirleri, bir yandan enflasyonist baskılar oluşturan paralel bir ekonomi yaratırken, diğer yandan da suç gelirleri vasıtasıyla oluşturulan gücün kötüye kullanılmasını teşvik etmektedir. Suç gelirleri vasıtasıyla oluşturulan bu güç kamu idaresinde görev alan memurların ve politikacıların baskı altına alınması yönünde kullanılmaktadır¹⁰². Rüşvet ve uluslararası mali kurumlar vasıtasıyla yapılan yasadışı ödemeler vasıtasıyla kilit görevlerdeki kamu görevlileri aklama eylemlerinde aracı olarak kullanılmakta veya aklama fiillerine sessiz

¹⁰⁰ Lesley M. Bain, **Money Laundering: Hide and Seek An Exploration of International Cooperation Between Law Enforcement Agencies**, Simon Fraser University Dissertation Doctor of Philosophy (yayınlanmamıştır), Ottawa 2004, s.18.

¹⁰¹ Vasconcellos, s.3.

¹⁰² Ricardo Pinto, **Money Laundering as an Autonomous Offence, Analysis of the Consequences of the Autonomy of the Money Laundering Offence: the Perpetrator of the Predicate Offence as the Perpetrator of the Offence of Money Laundering**, Organization of American States, Washington, s.12; John McDowell, *"The Consequences of Money Laundering and Financial Crime"*, **Economic Perspectives**, Vol.:6, No.:2, Mayıs 2001, s.8.

kalmaktadırlar. Diğer yandan, rüşvet ve kamuda yolsuzluklardan kaynaklanan gelirler de suç geliri olarak kabul edilmesinden dolayı aklanma ihtiyacı hissetmektedir.

Aklama suçunun toplumsal etkilerinin en önemlisi, aklanılan malvarlığı değerlerinin yeni suçların işlenmesine imkân sağlamasıdır¹⁰³.

3. Aklamanın Ekonomik Sonuçları

Organize suç örgütleri ve faaliyetleri sonucu yarattıkları suç gelirlerinin aklanması amacıyla uluslar arası finans sisteminin kullanılması tüm ekonomiler için ciddi tehdit oluşturmaktadır. Kimi uluslar arası yetkililerce bu duruma değinilmiş ve uluslar arası işbirliğinin önemi vurgulanmıştır¹⁰⁴. Suçtan kaynaklanan değerlerin aklanması eylemlerine müdahale etmeyerek gelir elde eden bir takım ülkeler, aklamanın önlenmesine yönelik uluslar arası tedbirleri uygulamaları durumunda yatırımlarının zarar göreceği, mali hizmet sektörünün gelişiminin duracağı endişesini taşımaktadırlar. Aklamanın önlenmesine yönelik tedbirler rekabet ortamında kendilerine olumsuz katkı sağlayacak, rakiplerini kendilerine göre avantajlı konuma taşıyacaktır. Ancak, göz ardı edilen nokta dürüst yatırımcıların, yatırım için mali açıdan güçlü, güvenilir ve istikrarlı ekonomileri tercih edeceğidir¹⁰⁵. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması özellikle küçük ülkelerin mali kurumlarının bütünlüğüne yasal ve yasal olmayan işler arasında haksız rekabet durumu yaratmak suretiyle zarar verecektir¹⁰⁶. Uluslar Arası Para Fonu'nun tespitlerine göre, küçük çapta mali ve ekonomik yapıya sahip olan

¹⁰³ McDowell, s.8

¹⁰⁴ Dönemin Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Bill Clinton, 50 nci yıldönümü nedeniyle Birleşmiş Milletler Kongresinde yaptığı konuşmasında uluslar arası işbirliğinin öneminden bahsetmiş ve finans sistemleri suç kaynaklı gelirlerin aklanması konusunda imkânlar sunan ülkeleri açıkça uyarmıştır. Clinton, atılacak ilk adımın suç gelirlerini aklama konusunda imkânlar sunan ülkelerin tespiti ve dikkatlerin bunlar üzerinde yoğunlaştırılması gerektiğini belirtmiştir. Konuşmasında; "...suç örgütleri yasadışı gelirlerini uluslar arası mali sistemi kullanarak hareket ettirmektedirler. Onlara, uyuşturucu madde satıcılığı, terör ve organize suçlardan elde ettikleri kirli paralarını yıkama izni vermemeliyiz. Ülkeler, uluslar arası suç gelirlerini aklamanın önlenmesi standartlarına uygun olarak mali sistemlerini düzenlemelidirler. Bunu yapması için onlarla çalışacağız. Reddederlerse, uygun önlemler üzerinde düşüneceğiz" demiştir. Graham Pinner, "Money Laundering: The State of Play", **Money Laundering in the 21 st Century: Risks and Countermeasures, Australian Institute of Criminology, Research and Public Policy Series No. 2, Adam Graycar and Peter Grabosky (Ed.), Australia 2000**, s.13.

¹⁰⁵ Pinner, s.13,14.

¹⁰⁶ Frank Caruana ve George Farrugia, "Money Laundering and International Financial Crime in Small States with Special Reference to Malta", **Bank of Valletta Review**, No.:28, Sonbahar 2003, s.20.

lkeler aklamanın zararlı etkilerine karşı daha duyarlıdırlar¹⁰⁷. Temiz paranın aksine, suç gelirleri yaptıkları yatırımlarda kâr payının yüksekliğini değil, paranın aklanmasının en kolay yolunu aramaktadır¹⁰⁸.

Günümüzde uyυřturucu madde ticareti, suç gelirlerinin elde edildiği en önemli öncül suçlardan olmasına rağmen, mali suçlar artan bir hızla suç gelirlerinin elde edildiği suçlar arasında üst sıralara yükselmektedir. Mali kurumlar, mali suçlar ile üç ŗekilde irtibatta bulunabilmektedir; ya suçun mağdurudurlar, ya suçun failidirler, ya da suçun icrasında aracı konumundadırlar. Mali kurumların suçun mağduru olduğu durumlarda, mali kurumlar dolandırıcılık, mali bilginin yanlış sunulması, güveni kötüye kullanma, ek ve kredi kartı sahtekârlığı gibi suçlara maruz kalabilmektedir. Mali kurumların, suçun faili olduğu durumlarda sahte mali ürünlerin satımı, müşteri fonlarının kötüye kullanımı gibi hukuka aykırı eylemler söz konusu olabilmektedir. Suçun işlenmesinde mali kurumların aracı olarak kullanıldığı durumlarda ise suçtan kaynaklanan gelirler mali kurumlarda tutulmakta veya mali kurumlar vasıtasıyla transfer edilmektedir. Aklama suçu, mali kurumların suçun icrasında aracı olarak kullanıldığı durumlara iyi bir örnek oluřturmaktadır¹⁰⁹.

Çeşitli türdeki mali suçlar ve aklama suçu, mali kurumların ve ülkelerin devamlılığını tehlikeye sokmakta, yatırımcıların mali kurumlara olan güvenini zedelemekte ve bu suretle mali sistemi zayıflatmaktadır. Yine mali suçlar, mali sistemin yabancı yatırımcıları çekme yeteneğini azaltmakta, uluslar arası sermayenin mali sistemden kaçmasına neden olmakta ve faiz oranlarında istikrarı engellemektedir. Ayrıca gelirin adil dağılımına, kaynakların uygun yerleştirilmesine zarar vermektedir. Bu sistemlerin tespiti ve engellenmesi yüksek maliyetlere yol amaktadır¹¹⁰.

¹⁰⁷ Caruana-Farrugia, s.3.

¹⁰⁸ Caruana-Farrugia, s.3.

¹⁰⁹ Jack Boorman ve Stefan Ingves, **Financial System Abuse, Financial Crime and Money Laundering-Background Paper**, International Monetary Fund, şubat 2001, www.imf.org/external/np/ml/2001/eng/021201/pdf.pdf, (Erişim : 20 Ağustos 2003), s. 6.

¹¹⁰ Boorman-Ingves, s.9.

a. Aklamanın Mali Sektöre Etkileri

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması için resmi mali kurumların kullanılması mutlaka gerekmez ise de, aklama tiyolojiieri bankaların, banka dışı mali kuruluşların ve sermaye piyasalarının gelişmekte olan ölkelerde ve ölkeler arası düzeyde aklama için tercih edilen araçlardan olduğunu göstermektedir¹¹¹. Bunun başlıca nedeni, yasal ekonominin finansmanında önemli rolü olan mali kurumların yasadışı gelirlerin aklanması için maliyeti düşük bir araç olmasında yatmaktadır¹¹². Aklama suçunun mali sektöre etkileri şu şekilde ifade edilebilir;

(1) Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması mali kurumları yıpratmaktadır. Bu yıpratma üç şekilde gerçekleşmektedir¹¹³;

(a) Kurum içinden şahısların yolsuzlukları sayesinde bireysel müşterilerin aldatılma ihtimalini artırarak,

(b) Müşterilerin aldatılmasına imkân tanıyarak, kurumun kendisini yolsuzluğa sevk etmesine veya suç örgütleri tarafından kurumun kontrol altına alınması ihtimalini artırarak.

Gelişmekte olan ölkelerde suç örgütleri, mali kurumların kontrolünü ele geçirebilmektedir. Bunun iki nedeni vardır, birincisi bu kurumlar kontrolün ele geçirilebileceği kadar küçük kurumlardır ve ikinci olarak gelişmekte olan ölkelerde mali düzenlemeler, organize suçlarla mücadelede yeterince etkin değildir. Birleşmiş Milletler Gelişim Programı (United Nations Development Programme) tarafından yapılan bir çalışmada, bankalar ve kumarhaneler gibi suç kaynaklı malvarlıklarının aklanması için etkin birer araç olma ihtimali bulunan iş alanlarının, suç örgütleri tarafından kontrol altına alınma risklerinin bulunduğı belirtilmiştir. Eski Sovyetler Birliğı gibi bankacılık

¹¹¹ Bu konuda bkz. McDowell, s.7.

¹¹² Brent L. Barlett, **The Negative Effects of Money Laundering on Economic Development**, The Asian Development Bank Regional Technical Assistance Project No. 5967 Countering Money Laundering in The Asian and Pacific Region, Mayıs 2002, s.4.

¹¹³ Barlett, s.7

düzenlemelerinin yeterli olmadığı ülkelerde suç örgütleri tarafından mali kurumlar kurulmuş ve kontrol altına alınmıştır¹¹⁴.

(c) Kendisinin aldatılmış bir kurum olmasının bir sonucu olarak, mali başarısızlık ile karşı karşıya gelmesi ihtimalini artırarak.

(2) Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ekonomik büyümede mali sektörün rolünü zayıflatmaktadır¹¹⁵.

(3) Aklanmak amacıyla ülkeye giren büyük miktarda suç geliri, mali sektöre ve bütçe politikalarına ilişkin kararların alınmasında karar makamlarını yanıltmaktadır.

(4) Aklama suçunda aracı olarak kullanılan mali kurumların, bilânçolarının aktif ve pasiflerinde meydana gelen ani değişimlerin, bu kurumlarda istikrarsızlığa ve bunun sonucu olarak da iflasa neden olmaktadır.

(5) Aklamayı önleyici reformlar, mali sağduyunun geliştirilmesi suretiyle mali kurumları desteklemektedir¹¹⁶.

b. Aklamanın Ekonomik Sektöre Etkileri

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının gelişmekte olan ülkelerde mali sektörün erozyona uğratılması suretiyle ekonomik büyüme üzerine olumsuz etkilerinin yanı sıra, kaynakları daha az üretken faaliyetlere yönlendirmek, ülke içinde yolsuzluğu ve suçu kolaylaştırmak suretiyle ekonomik sektöre başka olumsuz tesirleri de vardır¹¹⁷. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, organize suç örgütlerinin uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan yasadışı gelirlerini gizlemek için pizza dağıtım şirketlerini kullandığı bilinmektedir. Bu tür paravan şirketler, ürünlerini tüketicilere üretim maliyetlerinin altında satmaktadırlar. Bu durum, paravan şirketin faaliyet gösterdiği ticari alanda haksız rekabetin doğmasına neden olmakta, uzun dönemde yasal fonlar ile ekonomik hayatta varlıklarını sürdürmeye gayret eden

¹¹⁴ Barlett, s.7, 8.

¹¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Barlett, s.9 vd.

¹¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Barlett, s.12 vd.

¹¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Barlett, s.17 vd.

yasal firmaların yok olmasına neden olmakta ve ticari alan organize suç örgütlerinin eline geçmektedir¹¹⁸.

Suçtan kaynaklanan gelirlerin aklanmasında, gelirin yatırıldığı alana göre ekonomik sektör zarar görmektedir. Suç gelirinin menkul veya gayrimenkul mallar üzerine yatırıldığı durumlarda, bu mallar üzerinde oluşan ticari fiyat, çoğu zaman piyasa fiyatını yansıtmadığından bu malların değerlerinde istikrarsızlıklar yaratmaktadır.

c. Aklamanın Dış Ekonomik Sektöre Etkileri

Aklamanın dış ekonomik sektöre olan etkileri şu şekilde özetlenebilir;

(1) Aklama ülke dışına sermaye akışını kolaylaştırmaktadır. Bu hali ile aklama, gelişmekte olan ülkelerde zaten sınırlı olan sermayenin ülke dışına kaçmasına neden olmaktadır. 1990'ların ortalarından itibaren Nijerya'dan büyük oranlarda sermaye kaçışının nedeni, bu ülkenin gelişmiş ülkelerde bulunan aklama merkezleri tarafından kullanılmış olmasıdır¹¹⁹.

(2) Aklama içeriye doğru olan sermaye akışında ise yabancı yatırımcıyı olumsuz etkilemekte ve gelecek yatırımın azalmasına neden olmaktadır¹²⁰.

(3) Aklama amacı ile gerçek olmayan fiyatlar ürün ithal ve ihracı, ürün ve fiyat arasındaki dengeyi bozmaktadır¹²¹.

F. Aklamanın Tahmini Boyutları

Aklanılan paranın miktarını tahmin ederken yapılan en yaygın hata, aklanılan para miktarının suçtan doğan gelir miktarı ile aynı olduğunun kabul edilmesidir. Ancak, aklanılan para her zaman suçtan kaynaklanan gelirlerin belli bir miktarından oluşmaktadır. Bu miktar ise, failin tasarruf etmek amacıyla yatırıma dönüştürmek

¹¹⁸ McDowell, s.7.

¹¹⁹ Ayrıntılı bilgi ve karşıt fikirler için bkz. Barlett, s.24 vd.

¹²⁰ Barlett, s.28.

¹²¹ Barlett, s.28.

istediği miktar ile eşittir¹²². Bundan dolayı *Walker*, Avustralya’da yapmış olduğu bir çalışmada aklamayı, içeride aklama (internal money laundering), içeriye doğru aklama (incoming money laundering) ve dışarıya doğru aklama (outgoing money laundering) olarak üçe ayırmaktadır. Araştırmaya göre, Büyük Britanya ve Amerika’da, büyük uyuşturucu kartelleri tarafından (çok fazla gelir elde eden dolandırıcılar ile vergi kaçakçıları hariç olmak üzere) suçtan kaynaklanan malvarlığı; lüks hayatın devamı, pahalı otomobiller, deniz araçları, gayrimenkuller ile mücevher gibi taşınması ve yatırıma dönüştürülmesi kolay araçlar için harcanmaktadır¹²³. Ancak belirtmeliyiz ki; *Walker* tarafından 1995 yılında yapılan araştırma kısmen güncelliğini korumaktadır. Nitekim banka dışı mali kuruluşlar ile gayrimenkul acenteleri, oto galerileri ve mücevher satıcıları birçok ülkede nakit ve şüpheli bildirim yükümlülükleri arasına alınmışlardır. Aklamanın önlenmesine yönelik getirilen bu yükümlülükler aklama faillerinin suçtan kaynaklanan gelirleri farklı alanlara kaydırmasına sebep olmuştur. Aklanılan paranın miktarı hesap edilirken, çeşitli ülkeler ve hesaplarda bulunan malvarlığı değerlerinin mükerrer sayılması gibi hatalar da yapılmaktadır. Terörizm gelirleri, ateşli ve patlayıcı silahlara ihtiyaç duyulması hali hariç olmak üzere, nadiren aklanmaya ihtiyaç gösterirler. Yasadışı faaliyetlerden gelen bu gelir, aklanma ihtiyacı duyulmadan yine yasadışı faaliyetlere (personel giderleri gibi) aktarılmaktadır¹²⁴. Neticede; yasadışı gelirlerin tamamının doğrudan resmi veya gayri resmi bankacılık sisteminin içine girdiğinin düşünülmesi yapılan hesap hatalarından birini oluşturmaktadır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin kaynaklandığı suç tiplerinin başında uyuşturucu madde suçları gelmektedir¹²⁵. Avustralya’da Ulusal Suç Otoritesi (National Crime Authority) ile ilgili oluşturulan Uyuşturucu Maddeler ve Toplum Komitesi yayınlamış olduğu 1989 yılındaki raporunda, yıllık olarak esrar, eroin ve kokain

¹²² Michael, Levi. *Money Laundering: Risks and Counter-Measures*, **Money Laundering in the 21 st Century: Risks and Countermeasures**, Australian Institute of Criminology, Research and Public Policy Series No. 2, Adam Graycar and Peter Grabosky (Ed.), Australia 2000, s.2.

¹²³ Levi, s.2.

¹²⁴ Levi, s.2.

¹²⁵ Uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirler, birçok ülkede suç gelirlerinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Uyuşturucu madde ticareti haricinde kalan ve gelir getiren suçlar arasından hırsızlık, dolandırıcılık ve yağma gelmektedir, Bain, s.1.

satışlarından toplam elde edilen geliri 2617 milyon dolar olarak belirlemiştir¹²⁶. Walker tarafından yapılan araştırma, Avustralya’da veya herhangi bir şekilde Avustralya’nın ilgili olduğu eylemlerde aklanılan toplam miktarın 1000 ile 4500 milyon Avustralya doları olduğunu ortaya çıkarmıştır¹²⁷. Birleşmiş Milletler, 1987’de, uluslar arası uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen geliri 300 milyar dolar düzeyinde hesaplamıştır¹²⁸. Mali Eylem Mücadele Grubunun 1990 yılında sadece Amerika’da sokak satıcılarının kokain, eroin ve marihuana satışından elde ettikleri gelir konusunda verdiği rakam 104 milyar dolardır¹²⁹.

Amerika Birleşik Devletleri için yapılan tahminlerde; 1984 yılında Birleşik Devletlerden uyuşturucu madde suçları ile bağlantılı olan nakit kaçakçılığı 5 milyar dolar olarak kabul edilmiştir. 1987’ye kadar Panama ve Kolombiya her yıl 1 milyar nakit paranın Birleşik Devletler sınırından ülkelerine girdiğini belirtmişlerdir. Arizona’dan yıllık olarak Meksika’ya gemi ile kaçırılan nakit paranın 3 milyar dolar civarında olduğu ifade edilmektedir. Birleşik Devletler Gümrük Birimleri tarafından tahmin edilen yukarıdaki miktarlar toplamın küçük bir parçasını oluşturmaktadır¹³⁰.

Uluslar Arası Para Fonu (International Monetary Fund-IMF), dünyada aklanılan suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin büyüklüğünün, dünya gayri safi hâsılasının %2 ila %5’i arasında olduğunu tahmin etmektedir¹³¹. Aklanılan paranın yıllık değerini söylemenin

¹²⁶ John, Broome, “*Domestic Cooperation: Australian Working Together*”, **Money Laundering in the 21 st Century: Risks and Countermeasures**. Australian Institute of Criminology, Research and Public Policy Series No. 2, Adam Graycar and Peter Grabosky (Ed.), Australia 2000, s.41.

¹²⁷ Broome, s.42.

¹²⁸ Broome, s.42.

¹²⁹ Broome, s.42; ayrıca bkz. Stessens, s.87.

¹³⁰ Joseph F. Benning, “**That’s Where The Money Is**”: An Exploration of the International Effort to Contain Transnational Organized Crime through the Formation of an Anti-Money Laundering Regime, New York University, Dissertation of Doctor of Philosophy (Yayınlanmamıştır), 2001, s. 18.

¹³¹ Uluslar Arası Para Fonu tarafından yapılan bu tahminin alt sınırı olan %2 rakamının dünya çapında yıllık olarak aklanılan para miktarını gösterdiği yönünde bir görüş birliği bulunmaktadır. Görüş birliği olduğuna dair beyanat MEMG’nun 10 Şubat 1998’de Paris’te yaptığı toplantısında üst düzey bir yetkili olan Michel Camdessus tarafından ifade edilmiştir. Beyanat için bkz. www.imf.org/external/np/speeches/1998/021098.htm, (Erişim: 01 Kasım 2003); Bu oranın ülkelere göre değiştiği de belirtilmektedir. Örneğin; bu oran Avustralya’da % 4-12, Almanya’da %2-11, İtalya’da %10-33, Japonya’da %4-15, Birleşik Krallık’ta %1-15 ve Birleşik Devletler’de %4-33 arasındadır, Peter, J. Quirk, “*Money Laundering: Muddying the Macroeconomy*”, **Finance&Development**, Mart 1997, s.8; aynı yönde bkz. Paul Bauer, “*Understanding the Wash Cycle*”, **Economic Perspectives**, Vol.:6, No.:2,

çok güç olduğu kabul edilmekle birlikte, 1996 rakamları ile ortalama olarak yıllık aklanılan paranın 600 milyar ile 1,5 trilyon Amerikan doları olduğu söylenmektedir¹³².

Avrupa Toplulukları Komisyonu Başkanı, 1989 yılının Temmuz ayında yapılan Paris Ekonomik zirvesinde, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Avrupa'da kokain, eroin ve esrar satışlarından yaklaşık olarak 122 milyar dolar gelir elde edildiğini ve bu miktarın %50 ile %70'i arasında bir değer (ki bu yaklaşık 85 milyar dolar etmektedir) aklama ve yatırımlar için kullanıldığını ifade etmiştir¹³³.

Birleşmiş Milletlere göre; uluslar arası bankacılık sisteminin içine girdikten sonra suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin kaynağının tespiti çok güç olduğundan, aklama sürecinde aklanılan paranın miktarını hesaplamak da güçtür. Bir yılda küresel olarak aklanılan para miktarının 500 milyar ile 1 trilyon dolar arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakamlar arasındaki bir değer abartılı olarak kabul edilmesine rağmen, rakamın alt sınırları karşılaşılan tehlikenin de büyüklüğüne işaret etmektedir¹³⁴.

Küresel ölçekte aklanılan malvarlıklarının değerinin tespitine yönelik çalışmaların yanı sıra, bölgesel bazda da aklanılan malvarlıklarının değerinin tespitine yönelik tahminler yapılmıştır. Avustralya Mali İşlem Raporları ve Analiz Merkezi (Australian Transactions Reports and Analysis Centre – AUSTRAC)'nin Avustralya'da yaptığı bir çalışmada aklanılan paranın 5.24 ila 9.88 milyar Avustralya doları arasında bir değer olduğu belirlenmiştir. Aklanılan paranın çoğu, uyuşturucu madde ticareti ve sahtekârlık fiillerinden elde edilmektedir. 5,5 milyar dolara yakın bir değer ise Avustralya'dan çıkarılmakta ve denizaşırı vergi cennetlerine gönderilmektedir¹³⁵. Kanada'da yapılan ve Kanada toplumuna organize suçların etkisini değerlendiren başka bir çalışmada ise

Mayıs 2001, s.19; R. Tom Naylor, “*Understanding and Measuring Criminal Financial Flows*”, **Expert Panel on Emerging Crimes**, 29 Eylül 2000, Ottawa Kanada, s.7

¹³² Vasconcellos, s.4.

¹³³ Gilmore, s.ix.

¹³⁴ Vasconcellos, s.4.

¹³⁵ John Walker, “*Estimates of the Extent of Money Laundering in and Throughout Australia*”, **Australian Transaction Reports and Analysis Centre 1995**, www.austrac.gov.au/publications/moneylaundestimates/toc.html, (Erişim : 12 Haziran 2004).

yıllık bazda aklanılan para 5 milyar ile 17 milyar Kanada doları olarak tahmin edilmiştir¹³⁶.

Türkiye’de aklama fiillerine konu olan malvarlığı değerlerinin miktarı konusunda bazı rakamlar ifade edilmektedir. Türkiye’de bir mali yılda 50 milyar dolarlık kara para trafiği yaşandığı belirtilmektedir. Kara para miktarının 50 milyar dolar olduğu göz önüne alınırsa ve aklama komisyonu olarak % 30’luk bir oran kabul edilirse, aklayıcıların Türkiye’de bir yılda 15 milyar dolara yakın gelir sağladığı anlaşılmaktadır¹³⁷.

2006 yılının Şubat ayında Birleşmiş Milletler Uluslar Arası Göç Örgütü’nün “Türkiye, İnsan Ticareti ve Eğilimleri Raporu”nda Türkiye fuhuş sektörü incelenmiştir. Bu rapora göre; yurt dışından gelen kadınlar müşteri başına 150 dolar ücret almaktadır ve günde 15 erkekle birlikte olan bir kadının günlüğü 2250 dolar, yıllık kazancı ise yaklaşık 765 bin dolar olmaktadır. Türkiye’de bir yılda fuhuştan kazanılan paranın 360 milyon dolar olduğu belirtilmektedir. Sadece yabancı kadınlardan fuhuş sektörünün kazandığı bu paranın çoğu, organize suç örgütleri tarafından kullanılmaktadır¹³⁸. Diğer sektörlerden kazanılan suç gelirleri de göz önüne alındığında Türkiye’de aklanılacak paranın boyutları az çok belli olabilecektir.

¹³⁶ Alan Castle, **Money Laundering in the Asia Pacific**, Working Paper No.2: Asia Pacific Money Laundering Flows and Trends, 1999, s.11; Asya Pasifik bölgesinde aklanılan paranın elde edildiği öncül suçlara göre yapılan tahminler şöyledir;

- Uyuşturucu maddeler (eroin ve psiko trop maddelerin üretimi ve ticareti) 75-100 milyar dolar,
- Fuhuş (sınır aşan kadın ve çocuk ticareti ve ülke içinde fuhuş) 5-10 milyar dolar,
- Yolsuzluk (devletin karıştığı cezai eylemler, silahlı kuvvetlerin iştirak ettiği yolsuzluklar ve diğer kamu sektörü yolsuzlukları) 5-20 milyar dolar,
- Sahtekârlık (kredi kartı sahtekârlığı, sermaye piyasası ve hisse senedi sahtekârlığı, yanlış beyanat) 5-10 milyar dolar,
- Kaçakçılık (silah kaçakçılığı, uyuşturucu madde haricindeki mal kaçakçılığı) 2-5 milyar,
- Vergi kaçakçılığı 10 milyar dolar,
- Diğer suçlar (göçmen kaçakçılığı, oto hırsızlığı vb.) 10 milyar dolar,(Castle, s.20).

¹³⁷ Enis Berberoğlu, “*Karapara Baronları*” **Hürriyet Gazetesi**, 27 Ekim 1998, s.12;. Aynı bilgi için bkz İpek, s.6; Gümüşay, s.128.

¹³⁸ Sabah Gazetesi, 31 Ocak 2006, s.21.

17 Şubat 1997 tarihinden, 2005 yılı sonuna kadar MASAK tarafından alınan ihbarların değerlendirilmesi ve yapılan incelemeler sonucunda Cumhuriyet Savcılıklarına 258 adet suç duyurusunda bulunulmuştur. Bu suç duyurularından; 12'si savcılıkça takipsizlik kararı ile sonuçlanmış ve 202'si için dava açılmıştır. Açılan davalardan; 31 Aralık 2005 tarihi itibariyle 1'i yükümlülüğe aykırı davranıştan, 11'i kara para aklama suçundan olmak üzere 12 tanesi sonuçlanmış olup, kalan 190 dava ise devam etmektedir. Devam eden 190 davanın; 18 tanesi yükümlülüğe aykırı davranıştan, 172'si ise kara para aklama suçundan dolayıdır. Bir adet inceleme dosyası hakkında MASAK tarafından suç duyurusunda bulunulmadığı halde Savcılık tarafından dava açılmıştır. Açılan davalara ait aklandığı tahmin edilen kara para miktarları aşağıda tabloda yer almaktadır¹³⁹. Tablo incelendiğinde, suç kaynaklı gelirlerin, yasal görünüm kazandırılmak amacıyla ne kadar farklı alanlarda kullanıldığı görülecektir.

¹³⁹ MASAK Faaliyet Raporu 2005, Ankara, 2006, s.25 ve 26.

Tablo-1
Ön İnceleme, Araştırma ve İnceleme Sonucu Aklandığı İddia Edilen Kara Para Tutarları

Parasal Tutarlar										Taşınmaz Mallar (Adet)				Diğer	
Yıllar	TL	USD	DEM	EUR	GBP	FRF	NLG	BEF	CHF	Mes ken	Dük kân	Arsa	Ta rla	Araç (Ade t)	Sınıflandırılmayanlar
17.02.1997 - 31.12.2001	Yaklaşık olarak 69 Trilyon Türk Lirası	480.483.215	20.006.638	-	163.615	-	16.014.703	6.800.000,13	100.000	18	4	7	1	21	- 1 alabalık üretme çiftliği - 1 hizmet binası ve tesisleri - Otel inşaatı - 19 adet tripleks villa inşaatı - 1 villa - ½ hisseli depo - 1 büro katı
2002	Yaklaşık olarak 192 Trilyon TL.	212.459.713	18.834.801	-	28.962,53	-	313.916	-	-	6	-	4	-	6	- 242 kg. altın - 1 tabanca

2003	Yaklaşık olarak 999 Trilyon TL.	1.773.880.306,46	12.266.005	50.000	261.104	13.987	1.886.012	-	23	7	-	6	-	6	- 2 adet toplam 22.379 m2. yüzölçümlü bağ - 3 adet toplam 32.210 m2. yüzölçümlü zeytinlik
2004	64.895.368.392.118	80.265.432	24.572.724,19	16.839.416,01	5.415.790	311.286	3.206.496	239.588	-	37	-	3	7	45	- 2.5 Milyar TL. Hamiline Çek - ½ Hisse Kargir Otel - 82,512 Lt. Motorin
Genel Toplam	1.326.206.186.686.967	2.547.088.666,46	75.680.168,19	16.889.416,01	5.869.471,53	325.273	21.421.127	7.039.588,13	100.023	68	4	20	8	78	-

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu 2004, s.28.

Açıklamalar

TL - Türk Lirası, **USD** - ABD Doları, **DEM** - Alman Markı, **EUR** - Euro, **GBP** - İngiliz Sterlini, **FRF** - Fransız Frangı, **NLG** - Hollanda Florini, **BEF** - Belçika Frangı, **CHF** - İsviçre Frangı.

Tablo-2

Davası Devam Eden Dosyalarda Aklandığı İddia Edilen Kara Paranın Elde Edildiği Öncül Suçlara Göre Dağılımı (17.02.1997-31.12.2005 Dönemi)

Öncül Suçlar (Kanun-K.Md.)	Dosya Adedi	Parasal Tutarlar									Taşınmaz Mallar (Adet)				Diğer	
		TL	USD	DEM	EUR	GBP	FRF	NLG	BEF	CHF	Mesken	Dükkan	Arsa	Tarla	Araç (Adet)	Sınıflandırılmayanlar
1918 - 4926	31	23.675.842.954.349	102.305.795,84	899.679,30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	85.512 Lt. Motorin
2238	1	4.378.632.006	808.217	5.863	-	-	13.987	-	-	23	2	-	-	-	1	-
2863	1	-	260.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6136	2	146.793.675.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
213/359-b	14	24.864.385.485.112	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
765/146	3	-	375.000	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
765/192	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
765/325	1	15.409.701.894.460	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
765/332	1	32.166.900.000	104.473,50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
765/339	3	215.842.302.000	41.354.219	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
765/342	3	25.758.995.500	-	26.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
765/345	5	762.065.307.986	792.451	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
765/403	69	37.907.760.774.380	104.747.483,48	27.487.566,71	17.110.690,23	5.639.405	311.826	20.950.797	239.588	-	22	2	19	2	48	- 1 Tabanca - ½ Hisseli Depo - 1 Büro Katı - 22.210 m2. Zeytinlik - 22.379 m2. Bağ
765/436	1	18.600.000.000	1.630.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
765/495	6	150.010.041.600	2.629,56	3.488.589,19	3.004,01	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	- 8 Adet Büyükbaş Hayvan
765/496	2	37.900.000.000	90.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
765/498	2	224.310.000.000	75.000	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-
765/499	1	-	10.550	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
765/504	24	1.202.092.835.886.624	400.441.016,82	11.970.247,61	50.000	230.066,53	-	428.330	6.800.000,13	-	-	-	-	-	-	-
765/506	1	-	57.426.473	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam	172	1.305.568.352.849.017 1.305.568.353 YTL	710.423.309,2	43.877.945,81	17.163.694,24	5.869.471,5 3	325.813	21.379.127	7.039.588,13	23	28	2	19	3	55	-

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu 2005, s.26

Suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin boyutlarının tahmini konusunda iki metot çok sık olarak kullanılmaktadır. Bunlar; doğrudan yaklaşım metodu ve dolaylı yaklaşım metodu olarak ifade edilmektedir¹⁴⁰.

1. Doğrudan Yaklaşım Metodu

Doğrudan yaklaşım metodu; vergi kayıtları ve diğer devlet organlarının veri kaynakları ile kovuşturmalar esnasında elde edilen detaylı bilgileri kullanan çalışmaları içermekte ve yeraltı ekonomisi için sektör sektör tahminlere yer vermektedir. 1974’de Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan bir çalışma hukuka aykırı eylemlerde edilen değerleri dünya gayri safi hâsılasının %4’ü ile %9’u arasında bir değer olarak hesaplamıştır. Ancak bu çalışmada vergi kaçakçılığından elde edilen gelirler hesaplamaya katılmamıştır¹⁴¹. İtalya’da 1990 yılında yapılan başka bir çalışma ise,

¹⁴⁰ MEMG tarafından yapılan uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan değerlerin büyüklüğüne yönelik tahminlerde de doğrudan tahmin ve dolaylı tahmin olmak üzere iki metot kullanılmaktadır. Doğrudan tahmin yönteminde değerlerin büyüklüğünü ölçmek için ödemeler dengesine yönelik uluslararası bankacılık verileri ve para hesaplarına dair istatistiklere dayanılmaktadır.

Dolaylı tahmin yönteminde ise, narkotik madde satışları ve üretim değerleri veri olarak kullanılmaktadır. Uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan mali değerlerin miktarını tahmin etmek için genellikle üç dolaylı tahmin tekniği kullanılmaktadır. Bu teknikler, uyuşturucu maddenin perakende satış değerlerinin üzerinden uyuşturucu madde üretim ve tüketimi üzerine odaklanmışlardır. Hesaplanan bu değerlerden, aklanma ihtiyacı duyulan miktarın hesabında yerel tüketim ve dağıtım zinciri ile üretimindeki kayıplar düşülmektedir.

Birinci teknik dünya uyuşturucu madde üretimi tahminlerine dayanmaktadır. Kesinlik kazanmamakla birlikte Birleşmiş Milletler dünya genelinde 1987 yılında uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirlerin değerini 300 milyar Amerikan doları olarak hesaplamaktadır.

İkinci teknik uyuşturucu kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu tüketim miktarını aklanılan uyuşturucu gelirleri için esas almaktadır. Ancak bu tekniğin dayandığı veriler çok güvenilir değildir. Uyuşturucu madde kullanımının yasa dışı olması kullanıcıların itiraf etmesini engellemektedir.

Üçüncü teknik yakalanan uyuşturucu maddelerin toplamını tahmini için veri olarak kabul etmektedir. Uyuşturucu maddelerin türüne göre değişmekle birlikte, yasadışı uyuşturucu ticareti için hazırlanan uyuşturucu maddelerin %5’i ile %20’si arasındaki bir değer kolluk kuvvetlerince ele geçirildiği tahmin edilmektedir. **Financial Action Task Force on Money Laundering, Report**, s.4 vd, www.fatf-gafi.org, (Erişim: 11 Mayıs 2004) (FATF Report olarak anılacaktır).

¹⁴¹ Boorman-Ingves, s.24.

yasadışı eylemlerden elde edilen gelirleri dünya gayri safi hâsılasının %2'si olarak hesaplamıştır¹⁴².

2. Dolaylı Yaklaşım Metodu

Dolaylı yaklaşım metodu, suç ekonomisi hakkında bilgi içeren makroekonomik göstergeleri temel alan bir yaklaşımdır. Genellikle beş tür gösterge dolaylı yaklaşım metodunda kullanılmaktadır;

- a. Gelir ve gider istatistikleri arasındaki dengesizlik; dünya gayri safi gelir ölçüsünün, gider ölçüsüne eşit olduğunu kabul ederek,
- b. Resmi ve gerçek işgücü arasındaki dengesizlik,
- c. Resmi gayri safi hâsıla ile itibari gayri safi hâsıla arasındaki dengesizlik,
- d. Gerçek para talebi ile açıklanabilir para talebi arasındaki dengesizlik,
- e. Elektrik tüketimi tahminleri üzerine yapılan resmi ve gerçek gayri safi hâsıla arasındaki dengesizlik dolaylı yaklaşım metodunda gösterge olarak kullanılmaktadır¹⁴³.

Schneider ve Enste, dolaylı yaklaşım metodunun çeşitli göstergelerini kullanarak, gelişmekte olan, geçiş ekonomisi olan ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) üyesi olan toplam 76 ülkede yaptığı çalışmada, suç ekonomisinin boyutlarını hesaplamıştır¹⁴⁴.

¹⁴² G. M. Rey, **Economic Analysis and Empirical Evidence of Illegal Activity in Italy**, Istituto Nazionale di Statistica, no.6, 1997 (nakleden Boorman-Ingves, s.24).

¹⁴³ Boorman-Ingves, s.24, 25.

¹⁴⁴ Friedrich Schneider ve Dominik Enste, “*Shadow Economies Around the World: Size, Causes and Consequences*”, **IMF**, WP/00/26, Şubat 2000 (nakleden Boorman-Ingves, s.25).

Tablo-3
Suç Ekonomileri

Ülkeler	Oran (Gayri Safi Hasıla Oranı)
Gelişmekte Olan Ülkeler	
Afrika	20-76
Merkezi ve Güney Amerika	25-61
Asya	13-71
Geçiş Ekonomisi Olan Ülkeler	8-63
OECD Ülkeleri	5-28

Kaynak : Friedrich SCHNEIDER ve Dominik ENSTE, Shadow Economies Around the World: Size, Causes and Consequences, IMF, WP/00/26, Şubat 2000 (nakleden BOORMAN-INGVES, s.25).

Bu tahminlere ek olarak bazı ülkeler için bireysel tahminler de yapılmıştır. Bangladeş için para talebi yaklaşımına göre yapılan bir tahminde 1977’de %83 olan oran, 1988–91 yıllarında %40’a kadar gerilemiş ve 1996’da tekrar %54 dolaylarına yükselmiştir. Pakistan için 1995 yılında *Shabsigh* tarafından yapılan ve yine para talebi yaklaşımını kullanan bir tahminde suç ekonomisinin büyüklüğü 1974–1991 yılları arasında ortalama olarak %23 olarak tahmin edilmiştir¹⁴⁵. Pakistan için yapılan başka bir tahminde 1996 yılında bu büyüklüğün oranı %68 olarak belirlenmiştir¹⁴⁶.

Aklanılan malvarlığı değerlerinin miktarı ile ilgili yakın zamanda yapılan tahminler ise şu şekildedir¹⁴⁷.

Tarih	Yapılan Tahmin	Kaynak
15 Ağustos 2005	Uluslararası Para Fonu’nun tahminlerine göre,	The Asian Banker

¹⁴⁵ Ghiath Shabsigh, “*The Underground Economy: Estimation and Economic and Policy Implications-The case of Pakistan*”, IMF, WP/95/101, Ekim 1995 (nakleden Boorman-Ingves, s.26).

¹⁴⁶ Zafar Iqbal ve Sarfrz Kahn Qureshi, “*The Underground Economy in Pakistan*”, Pakistan Institute of Development Economics, 1991 (nakleden Boorman-Ingves, s.26).

¹⁴⁷ Bonnie Buchanan, “*Money Laundering-a Global Obstacle*”, Research in International Business and Finance, No.:18, 2004, s.121.

	dünyada aklanılan para miktarı dünya gayri safi hâsılasının % 2 ila 5'i arasındadır. The Economist, küresel bankacılık sistemi aracılığı ile aklanılan paranın yıllık 500 milyar ile 1,5 trilyon dolar arasında olduğunu tahmin etmiştir.	
31 Temmuz 2003	Gürcistan'da gölge ekonominin oranı gayri safi hâsılasının % 60 ila 70'i arasında olduğu ve bunun % 30 ile 40'ı arasında bir değerin aklandığı belirtilmiştir.	Black Sea Press
29 Temmuz 2003	Avustralya'da aklamanın küresel bir problem olduğu ve aklanılan miktarın 2 trilyon dolar veya dünya gayri safi hâsılasının % 2'si arasında olduğu belirtilmiştir.	The Australian
26 Temmuz 2003	Senatör Campbell aklanılan para miktarının dünya gayri safi hâsılasının % 2'si olduğunu ve bunun Avustralya'nın tüm ekonomisine eşit olduğu belirtmiştir.	Bernama Daily Malaysian News
14 Temmuz 2003	Ukrayna'nın gayri safi hâsılasının yaklaşık yarısının yasal ekonomi dışında üretildiği belirtilmiştir. Yaklaşık 5,6 milyar dolar bankaların dışında bulunmaktadır.	BBC Monitoring Former Soviet Union
7 Temmuz 2003	İran'da aklanılan para miktarı 1970'lerin ortalarında gayri safi hâsılasının % 6'sı iken, 1980'lere geldiğinde % 15'e yaklaşmıştır.	BBC Monitoring Newsfile
29 Mayıs 2003	Bulgaristan'da kara ve gri ekonominin değeri 5-6 milyar Euro veya gayri safi hâsılasının %	WMRC Daily Analysis

	30 ile 36'sı arasında olduğu belirtilmiştir.	
22 Mayıs 2003	Bir Orman Araştırmaları Uzmanı kara para aklama tahminini dünya gayri safi hâsılasının % 3 ile 5'i arasında yapmıştır.	M2 Presswire
21 Mayıs 2003	Uluslararası Para Fonu, 90'larda aklanılan para miktarının dünya gayri safi hâsılasının % 2'si iken % 5 civarına ulaştığını ifade etmiştir.	Business Line (The Hindu)
20 Haziran 2003	Uluslararası Para Fonu aklanılan para miktarını dünya gayri safi hâsılasının % 2 ile 5'i arasında olduğunu belirtmiştir.	Investment Week
14 Haziran 2003	Bazı tahminlere göre Çin'de aklanılan para miktarı yıllık 24 milyar dolardan başlamaktadır ve bu miktar dünya gayri safi hâsılasının % 2'sine eşittir.	WMRC Daily Analysis
17 Aralık 2002	Aklanılan para miktarı 800 milyar dolar ile 3 trilyon dolar arasında bir miktara eşittir ve bu da dünya gayri safi hâsılasının % 2-2,5'ine eşit olmaktadır.	Reuters News

Belirtilmelidir ki, suçtan kaynaklanan gelirlere ilişkin tahminlerin kesinliğinden bahsedebilmek için bir takım şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. İlk şart olarak; suçtan kaynaklanan gelirlerin tahmininde hangi suçların esas alındığı belirtilmelidir. Bazı tahminlerde; sadece uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirler esas alınırken, diğer bazı tahminlerde ise ekonomik getiri sağlayan diğer suçlar tahminlere dâhil edilmiştir. Suç gelirlerinin tahmininde; gelir getiren tüm suçların dikkate alınması tahmin çalışmasının doğruluğunu etkilemektedir¹⁴⁸. İkinci şart;

¹⁴⁸ Stessens, s.88.

yapılacak tahminde suç geliri (proceeds) ile suçtan elde edilen yararın (profits) arasındaki farka dikkat çekilmesi olacaktır. Suç geliri, suçtan elde edilen ve suçun icrasında yapılan harcamaların dâhil olduğu miktarı ifade ederken, suçtan elde edilen yararda, suçun icrasında yapılan harcamalar dâhil değildir¹⁴⁹. Suçtan elde edilen gelirlerin tamamı aklanmaya ihtiyaç duymamaktadır. Bazı gelirler asla aklanmadığı gibi mali sisteme sokulmaya da çalışılmamaktadır. Bundan dolayı; yıllık olarak aklanma ihtimali olan gelir miktarı her zaman yıllık aklanılan gelirden daha fazladır. Aklanılan gelirlerin, suçtan elde edilen gelirlere eşit olduğu düşüncesi yapılan hatalardan biri olmaktadır. Üçüncü şart olarak, suçtan elde edilen gelirlerin tahmininde, mükerrer hesaplamaların yapılmamasına dikkat edilmelidir. Suçtan elde edilen gelirin aklama sürecine girmesinde mükerrer hesaplamalar daha yoğun olarak yaşanmaktadır¹⁵⁰. Örneğin, aklama sürecine giren geliri yerleştirme aşamasında hesaplandıktan sonra ayırıştırma aşamasında tekrar hesap edilmesi yapılan tahminin hatalı olmasına neden olacaktır. Son şart, üçüncü şart ile bağlantılı olarak hesaplamalarda zaman ve yer esaslı mükerrer hesaplama hatalarının yapılmamasına dikkat edilmesidir. Aklanılan paranın, coğrafi bölgeler arasında akışında aynı paranın farklı bölgelerde ve zamanda birden fazla hesaplanması hata olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁵¹. Örneğin; Amerika’da uyuşturucu madde ticareti yapan Kolombiyalı suç örgütleri tarafından elde edilen uyuşturucu madde gelirlerinin, Kolombiya’da birkaç yıl sonra aklanmasında, parayı takip eden araştırmacının iki ülkede bulunan suç gelirleri arasındaki benzerliği gözetmeyerek farklı gelirler gibi hesap etmesi, hesaplamada zaman ve yer esaslı mükerrer hesap hatası olacaktır.

G. Aklama Aşamaları

1. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin mali ve ticari işlemler sonucu yasal görüntüye kavuşturulması sürecinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri uzun bir yol kat etmektedir. Bu süreç aklama olarak isimlendirilmekte ve temel olarak üç

¹⁴⁹ Stessens, s.88, 89.

¹⁵⁰ Stessens, s.89.

¹⁵¹ Stessens, s.89.

aşamadan oluştuğu kabul edilmektedir¹⁵². Bu aşamalar; farklı zaman dilimlerinde oluşabileceği gibi, aynı anda da oluşabilmektedir¹⁵³. Aşamaların birbirini takip etme zorunluluğu bulunmadığı gibi, her aşamanın da aklama eyleminin tamamlanması için bulunması şart değildir. Aklama aşamaları açıktan cereyan etmezler. Soruşturma veya kovuşturma makamları, suç gelirin aklanması aşamalarını takip edebiliyorsa, aklama işlemi başarısız olmuş demektir¹⁵⁴.

Aklamanın hangi aşamasında hangi yöntemin kullanıldığına dair bir ölçüt belirlemek çok güçtür. Nitekim yöntemin öncesinde ve sonrasında yapılan işlemler, uygulanan yonteme göre hangi aşamada bulunulduğu hakkında bir hüküm vermek için gerekli olacaktır. Örneğin birçok ülkede gayrimenkul satıcıları nakit ve şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü altındadır ve genel olarak nakit para ile işlem yapmazlar. Nakit para ile işlem yapan ve gayrimenkul satıcılarının bildirim yükümlülüğünün bulunmadığı bir ülkede, suçtan elde edilen nakit paranın gayrimenkul alımında kullanılması halinde, aklamanın yerleştirme aşamasında bulunulduğunu söyleyebiliriz. Ancak suçtan kaynaklanan nakit paranın sınır ötesi harekete tabi tutulduğu, bir vergi cennetinde kıyı bankacılığına yatırıldığı, kıyı bankacılığında paranın paravan şirketler vasıtasıyla öncül suç failinin ülkesine geri döndüğü ve nakit formunda olmayan bu para ile gayrimenkul

¹⁵² Benning, s.18; Reuter-Truman, s.35; Morais, s.5; Robinson, s.26; Ergül, Hukuki, s.3; Güner, s.203; Taşkın, s.150; Mavral, s.56; Fazıl Aydın, **Mali Suçlar ile Mücadele Mevzuatının Değerlendirilmesi ve Diğer Ülkeler Uygulaması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamıştır), Ankara 2000, s.22; Çelik-Koçağra-Güler, s.65; T.C. İçişleri Bakanlığı, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı, *“Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Yasal Düzenlemeler”*, **Bankacılar Dergisi**, S.:30, Eylül 1999, s.118 (İçişleri olarak anılacaktır); Tekin, s.75; Somay, bu üç aşamayı plasman, gizliliğin sağlanması ve entegrasyon olarak isimlendirmektedir (Bülent Somay, *“Kara Paranın Finans Sektörü Aracılığı ile Aklanması (Money Laundering)”*, **Uzman Gözüyle Bankacılık**, Mart 1995, s.72); Hayrettin Gümüşkaya, **Karaparanın Ulusal ve Uluslar arası Finans Düzenine Etkileri**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış) İstanbul 1998, s.94 (Gümüşkaya, Karaparanın olarak anılacaktır); Türkiye Bankalar Birliği, s.11; Ramazan Başak, **50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi**, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No.:206, İstanbul 1998, s.3; Adalet Demirçelik, **Mali Piyasaların Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanımının Önlenmesine Yönelik Çalışmalar ve Türkiye’ye İlişkin Değerlendirmeler**, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara 1993, s.3; mukayeseli hukukta ve Türk hukukunda aklamanın 3 aşamadan oluştuğuna dair bir görüş birliği mevcutken Schneider, aklamanın 4 aşaması olduğunu ifade etmektedir. Schneider’a göre aklama; yerleştirme, ayrıştırma, bütünleştirme ve ülkeye döndürme (repatriating) aşamalarından oluşmaktadır. Dördüncü aşamada aklanılan fonlar suç örgütlerine, şüphe çekmeksizin kullanılabilmesi amacıyla yasal açıklamaları ile dönmektedir. (Stephen Schneider, **Money Laundering in Canada: An Analysis of RCMP Cases**, Nathanson Centre For the Study Of Organized Crime And Corruption, Kanada 2004, s.6)

¹⁵³ Bauer, s.19; Ergül, Hukuki, s.3

¹⁵⁴ Kocasakal, s.9.

satın alındığı durumda da artık bütünleştirme aşamasında bulunulduğundan bahsedebiliriz. Aynı yöntem, öncesinde ve sonrasındaki hareketlere göre farklı aşamalarda kullanılmaktadır.

Bir aklama işleminde aklayıcılar dört hususa dikkat etmektedirler. Öncelikle, aklanılacak malvarlığının gerçek sahibi ve kaynağı gizlenmelidir. Aklama işlemlerinin sonunda malvarlığının kime ait olduğu halen biliniyorsa aklamanın amacına ulaştığından bahsedilemeyecektir. İkinci olarak paranın alacağı şekil değiştirilmelidir. Kimse 20 sterlinlik banknotlar halindeki 3 milyon sterlini aklamaya tabi tutup, tekrar 3 milyon sterlin değerinde 20 sterlinlik banknot haline getirmek istemeyecektir. Ortada büyük miktarda paranın mevcut olması halinde aklama ile paranın hacmi de azaltılacaktır. Üçüncü olarak, aklama ile ilgili ipuçları ortadan kaldırılmalıdır. Eğer ki aklamaya tabi değerler tüm aşamalarda takip edilebiliyorsa, aklamanın başarılı olduğundan söz edilemeyecektir. Son olarak aklamanın tüm aşamalarında para sürekli kontrol altında tutulmalıdır¹⁵⁵.

2. Yerleştirme (Placement) Aşaması

Aklama sürecinin ilk aşaması olarak kabul edilen yerleştirme aşamasında, yasadışı kaynaklardan edinilen değerler mali sisteme sokulmaya çalışılmaktadır¹⁵⁶. Bu aşamada, malvarlığı değerlerin yasadışı kaynağı ile irtibatları oldukça fazladır ve bu aşama failin tespit edilme ihtimalinin en yüksek olduğu aşamadır¹⁵⁷. Bu aşamada, elde edilen malvarlığı değerlerini gizlemek çok zordur ve mali kurumların dikkati, aklanma için hazırlanan bu değerlerin üzerindedir¹⁵⁸. 450 Amerikan doları değerindeki kâğıt banknotların (1 dolar olarak) ağırlığı yaklaşık olarak 0,45 kilogram (1 pound) gelmektedir. Amerikan Adalet Bakanlığına göre, sokak satıcılarının eroin satışından

¹⁵⁵ Robinson, s.25; ayrıca bkz. Yetim, s.72.

¹⁵⁶ Vasconcellos, s.5; Castle, s.5; Taşdelen, s.37; Morais, s.5; Robinson bu aşamayı bastırma olarak da isimlendirmektedir (Robinson, s.26); Ergül, Hukuki, s.3; Güner, s.203; Taşkın, s.150; Mavral, s.57; Aydın, s.22; Çelik-Koçağra-Güler, s.65; İşçileri, s.118; Tekin, s.75; Gümüşkaya, Karaparanın, s.94; Türkiye Bankalar Birliği, s.11; Başak, s.4; Demirçelik, s.4; Schneider, s.5.

¹⁵⁷ Buchanan, s.116; aynı şekilde bkz. Ergül, s.8; Taşdelen, s.37; Morais, s.5; Güner, s.203; Mavral, s.58; Çelik-Koçağra-Güler, s.66; Başak, s.4; Schneider, s.6.

¹⁵⁸ Akyay, s.14.

elde ettikleri para ağırlık olarak satılan eroinin yaklaşık on katı daha fazladır¹⁵⁹. Yerleştirme aşaması, aklama süreci ile mücadelede tüm gayretlerin yöneltilmesi gereken yegâne aşama olarak da karşımıza çıkmaktadır. Yerleştirme aşamasında, fonların yasadışı kaynağının gizlenmesi amacı ile farklı malvarlığı değerlerine çevrilmesi işlemi yapılmaktadır¹⁶⁰. Örneğin, yasadışı uyuşturucu ticaretinden elde edilen suç gelirleri genel olarak küçük para birimlerinden oluşmakta, ağırlığından dolayı nakli ve muhafazası güç olmaktadır. Bu küçük para birimleri, büyük para birimlerine çevrilmek suretiyle nakledilebilir hale gelmektedir. Yine nakit paranın, seyahat çekleri veya diğer hamili parasal araçlara çevrilmesi de bu aşamada sık rastlanılan yöntemlerdendir¹⁶¹.

Bu aşama; suçtan kaynaklanan değerlerin nakit olması durumunda paranın nakit formundan kurtulması aşamasıdır¹⁶². Paranın nakit formundan kurtulması için ya mali sisteme aktarılacak ya da gayrimenkul, altın, mücevher gibi değerini koruyan ve istendiği anda nakite çevrilebilen değerlere yönlendirilecektir. Nakit paranın mali sisteme girmesinin önündeki engel, mali ve kredi kurumlarının belirli bir miktarın üzerindeki nakit para ile işlem yaptığı durumlarda, işlemin mali işlem birimlerine bildirilmesi yükümlülüğünün bulunmasıdır. Bu yükümlülük, aklayıcıları, mali ve kredi kurumlarında bu tür yükümlülüklerin bulunmadığı ülkelere sevk etmektedir. Bu durumda, nakit para sınır ötesi harekete tabi tutulmakta ve nakit olarak mali ve kredi kurumlarında etkin önleyici tedbirler bulunmayan ülkelere nakledilmektedir¹⁶³.

3. Ayırıştırma (Layering) Aşaması

Yerleştirme aşamasının başarı ile sonuçlanması ve suç kaynaklı malvarlığı değerinin mali sisteme girmesinden sonra ikinci aşamaya ulaşılmaktadır¹⁶⁴. Ayırıştırma olarak isimlendirilen bu aşamada yasadışı malvarlığı birçok mali işlem yaratılarak

¹⁵⁹ Akyay, s.15; Wasserman, s.17.

¹⁶⁰ Bauer, s.19; Buchanan, s.116.

¹⁶¹ Bauer, s.19; Kocasakal, s.71.

¹⁶² İpek, s.17.

¹⁶³ Reuter-Truman, s.35; para nakit formunda değilse bu aşamaya ihtiyaç da kalmayacaktır (Çelik-Koçağra-Güler, s.67).

¹⁶⁴ Benning, s.18; Robinson bu aşamayı iyice sabunlama diye adlandırmaktadır (Robinson, s.26).

yasadışı kaynağından, arkasında herhangi bir kanıt bırakmadan uzaklaştırılmaya çalışılır¹⁶⁵. Yapılan bu mali işlemler sıklık, karmaşıklık ve hacim açısından yasal işlemlere mümkün olduğu kadar benzetilmektedir¹⁶⁶. Bu sayede, yasadışı kaynakları ile ilgisi kesilmeye çalışılan malvarlığı değerlerine, yasal işlemlerden farklılık yaratılmamak suretiyle dikkat çekilmesi önlenir¹⁶⁷. Banka gizliliği yasalarının sıkı şekilde uygulandığı veya aklama ile mücadelede etkin tedbirlerin alınmadığı ülkelerde kurulan paravan şirketler vasıtasıyla suç kaynaklı malvarlığı değerleri ile öncül suç arasındaki irtibat kesilmeye çalışılmaktadır¹⁶⁸. Bu aşamada aklayıcıların dikkat ettiği hususlardan birisi, soruşturma ve kovuşturma organlarınca yapılan hukuki takiplerin önlenmesi veya engellerle karşılaşması amacıyla malvarlıklarının sınır ötesi hareketlere tabi tutulması, yani birden fazla ülkenin yargı yetkisine girecek şekilde işlemlerin yapılmasıdır¹⁶⁹.

Oto borçlanma (loan-backs) ve çifte faturalama (double invoicing) bu aşamada yaygın kullanılan tekniklerdendir. Oto borçlanmada; fail suçtan kaynaklanan fonları, aklama ile mücadelede etkin önleme tedbirleri bulunmayan ülkelerde yer alan kıyı bankalarından birisine yatırmaktadır. Bu kıyı bankaları, fail tarafından rahatlıkla kontrol edilebilmekte ve banka gizliliği yasalarının sıkı şekilde uygulanmasından dolayı hesap sahiplerinin kimliği hakkında bilgi vermemektedirler. Fail, kıyı bankasında bulunan ve kendisine ait suç gelirlerini, kendisine geri gelen borç gibi göstermekte ya da aklama eylemlerinin icra edileceği ülkede alınan kredilere teminat olarak göstermektedir. Çifte faturalama, hem yasadışı fonların bir ülkeye girişi, hem de çıkışı için kullanılmaktadır. Yasadışı fonların ülkeye kaynağı açıklanabilir fonlar olarak sokulması için, yurtdışına satılan ürünlerin değeri aşırı fazla gösterilir ve ülkeye gelen yasadışı fonlar bu değer karşılığı olarak bildirilir. Bu suretle, ürünün gerçek değeri ile fahiş değeri arasındaki fark aklanmış olur. Fonların ülke dışına çıkarılması için aynı yöntemin tersi uygulanır.

¹⁶⁵ Vasconcellos, s.5; Castle, s.5, 6; Taşdelen, s.38; Robinson, s.26; Ergül, Hukuki, s.4; Çelik-Koçağra-Güler, s.68; Başak, s.4; Schneider, s.5.

¹⁶⁶ Buchanan, s.116; aynı şekilde bkz. İpek, s.17; Reuter-Truman, s.35; Morais, s.6; Mavral, s.59; Aydın, s.22; İçişleri, s.118; Tekin, s.78; Gümüşkaya, Karaparanın, s.95; Türkiye Bankalar Birliği, s.13.

¹⁶⁷ Ayrıca bkz. Taşkın, s.152.

¹⁶⁸ Bauer, s.19; Benning, s.19; Buchanan, s.116.

¹⁶⁹ Buchanan, s.116.

Bu kez, ülkeye sokulan ürünün değeri aşıırı fazla gösterilir ve ürünün değeri olarak yasadışı fonlar ülke dışına ıkarılır¹⁷⁰.

Hisse senetleri veya lüks malların alınıp başkaları adına kayıt ettirilmesi ayırıştırma aşamasında yoğun olarak kullanılmaktadır. Fail, yasadışı kaynaklı gelirleri ile hisse senetleri, lüks arabalar, uçaklar almakta ve bunları yasadışı kaynaklı gelir ile irtibatı bulunmayan kişiler adına kayıt ettirmektedir. Kumarhaneler de bu aşamada, yasadışı gelir ile öncül suç arasındaki irtibatın kesilmesinde kullanılmaktadır. Nakit halde bulunan yasadışı gelir ile kumarhane fişi alınmakta, kısa süre sonra aynı fişler kumardan kazanılmış gibi kumarhane eklerine evrilmektedir¹⁷¹.

Bu aşamanın ne kadar süreceği, malvarlığının öncül suç ile irtibatının kesildiğine dair aklayıcıda bir kanaatin oluşmasına bağlıdır. Ayrıca yerleştirme aşamasının başarılı olup olmadığı ve suçtan kaynaklanan gelire kısa vadede yasal bir gelir gibi ihtiyaç duyulup duyulmadığı da ayırıştırma aşamasının süresini etkilemektedir. Ancak ayırıştırma aşamasında yapılan işlemlerin sıklık ve karışıklık açısından yeterli olmaması, soruşturma ve kovuşturma makamlarının öncül suç failine ulaşma olasılığını artıracaktır.

4. Bütünleştirme (Integration) Aşaması

Son aşama olan bütünleştirme aşamasında yasadışı malvarlıkları artık yasal ekonomiye dâhil edilmiş bulunmaktadır¹⁷². Bu aşama başarı ile icra edildikten sonra, yasadışı malvarlıklarını yasal malvarlıklarından ayırmak imkânsız hale gelmektedir¹⁷³. Ayırıştırma aşamasında çeşitli işlemlerden geçirilen malvarlıklarının bazıları yasal işlere yatırım olarak yönlendirilirken, bazıları ise yasal bir görünüş vermek için paravan

¹⁷⁰ Bauer, s.19.

¹⁷¹ Bauer, s.20.

¹⁷² Buchanan, s.116; Danis, s.21; Reuter-Truman, s.35; Morais, s.6; Robinson bu aşamayı kurutma olarak isimlendirmektedir (Robinson, s.26); Ergül, Hukuki, s.5; Güner, s.204; Taşkın, s.153; Mavral, s.60; Aydın, s.23; Tekin, s.79; Gümüşkaya, Karaparanın, s.96; Türkiye Bankalar Birliği, s.17; Schneider, s.6.

¹⁷³ Vasconcellos, s.5; Castle, s.6; elik-Koçağra-Güler, s.70.

şirketlerde bulundurulur¹⁷⁴. Yerleştirme ve ayrıştırma aşamalarında, suç kaynaklı gelirin takibi için kanıt oluşturulmamış ise, bu aşamada suç gelirinin tespiti çok zordur¹⁷⁵.

H. Aklama Yöntemleri (Modus Operandi)

1. Genel Olarak

Aklama yöntemleri sınırsızdır¹⁷⁶. Aklayıcıların yaratıcılıklarına ve gelişen koşullara bağlı olarak yeni yöntemler ortaya çıkarıldığı gibi, mevcut yöntemlerin tercih nedenleri ve öncelikleri de değişmektedir. Uygun tekniğin seçimi, failin aklama nedenine, kişisel harcama özelliklerine, mali risk alma isteğine, arzu edilen gizlilik derecesine ve öncül suçun durumuna göre değişmektedir¹⁷⁷.

Çeşitli yöntemler kullanan aklayıcılar, aklama yöntemlerini sık sık değiştirmektedir. Aklama yöntemlerindeki mevcut değişiklikler ise kullanılan yöntemle karşı uluslar arası topluluk tarafından alınan önlemlere bağlıdır. Aklayıcılar, sıkı önlemlerin bulunduğu bölge veya ülkeler yerine, önleyici tedbirlerin olmadığı veya yeterince etkin olmadığı bölge veya ülkeleri tercih etmektedir. Çoğu Batı Avrupa ülkelerinde önleyici tedbirlerin yeterince etkin olması, aklayıcıların düzenlemelerin nispeten gevşek olduğu doğu Avrupa ülkeleri ile Asya ve Afrika ülkelerine yönelmelerinin başlıca nedenlerinden biridir¹⁷⁸.

Aklayıcılar, suçtan kaynaklanan malvarlıklarını gizlemek, taşınabilirliğini artırmak ve yasal kazanç şeklinde göstermek amacıyla her türlü ekonomik ve siyasal gelişmeyi takip etmekte ve değerlendirmektedir. Örneğin Avrupa Birliği ülkelerinin Euro para birimine geçişleri aklayıcılar tarafından sıkı şekilde takip edilmiştir. Para birimlerinin Euro para birimine çevrilmesi esnasında, suç gelirlerinin de Euro para

¹⁷⁴ Benning, s.19; Robinson, s.26.

¹⁷⁵ Benning, s.19; Kocasakal, s.74; Başak, s.4.

¹⁷⁶ Danis, s.6; aynı şekilde bkz. Çelik-Koçağra-Güler, s.73.

¹⁷⁷ Danis, s.6.

¹⁷⁸ Sabrina Adamoli, *“Organised Crime and Money Laundering Trends and Countermeasures: a Comparison Between Western and Eastern Europe”*, **Cross Border Crime in a Changing Europe**, Tilburg University, 2000, s.216.

birimine dönme gayreti içerisinde olacağı endişesi belirtilmiştir¹⁷⁹. Portekizli yetkililer, suç gelirlerinin transferini kolaylaştıracağı endişesi ile 500 Euro'nun tedavüle çıkmasına muhalif olmuşlardır. Mart ve Ağustos 2001 ayları arasında, aklama şüphesi taşıyan işlem raporlarının sayısında % 10'luk bir artış olduğu Hollandalı yetkililerce ifade edilmiştir. Aynı şekilde Finlandiya ve İsveç'te, aklama şüphesi taşıyan işlem bildirimlerinde benzer artışlar olduğunu bildirmiştir¹⁸⁰.

Aklama yöntemlerinde anılan birçok yöntem artık eskimiştir. Ancak yöntemlerin eski olması, aklayıcılar tarafından söz konusu yöntemlerin tekrar kullanılmaması anlamına gelmemektedir. Ülkelerin aklamaya karşı tedbirleri arttıkça, özellikle elektronik yollarla kaydi paralar izlendikçe, aklayıcıların tekrar arkasında fazla iz bırakmayan geleneksel yöntemlere dönmesi olanaklı olarak görülmektedir. Benzer bir şekilde elektronik izleme olanaklarının artması, organize suç örgütlerini klasik haberleşme yöntemlerini kullanmaya itmektedir. Örneğin son günlerde yakalanması yankı uyandıran ünlü İtalyan mafya lideri *Bernardo Provenzano*, örgütüyle haberleşmek ve talimatlarını örgüt üyelerine ulaştırma için sabit veya cep telefonu, internet, faks, e-mail gibi hiçbir teknolojik imkândan yararlanmıyordu. *Provenzano*, çok eski bir daktiloda aldığı notları, daha önceden belirlenen bir taşın altına bırakıyordu. Mafya postacısı, oradan alıp başka bir taşın altına gizliyordu. Daha sonra oradan başka birisi alıyor, başka bir taşın altına bırakıyordu. Notun, alıcısının posta kutusuna ulaşması günlerce sürüyordu ancak arkasında hiçbir iz bırakmıyordu. Notu nakletmekle görevli postacılar asla birbiri ile karşılaşmadığı gibi, birbirlerini de tanımıyorlardı¹⁸¹. Örnekten çıkan sonuç, elektronik izleme araçlarının artan imkânları, paranın izinin sürülebilme olanağından dolayı aklayıcıların fazla iz bırakmayan eski yöntemlere tekrar dönebileceğidir.

¹⁷⁹ Sam Vakhtin, **Crime and Corruption**, 1 nci bası, Üsküp 2003, s.25.

¹⁸⁰ Buchanan, s.116.

¹⁸¹ Erdal Şafak, "*Son Babalar Babası Corleone*", **Pazar Sabah**, 7 Mayıs 2006, s.26.

2. Nakit Kaçakçılığı (Currency Smuggling)

Nakit kaçakçılığı, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında en çok kullanılan aynı zamanda en eski yöntemlerden biri olmuştur¹⁸². Nakit kaçakçılığı, aklama eylemlerinin ilk görüldüğü zamanlarda yoğun olarak kullanılırken, gelişen teknoloji ve sınır kontrollerinin etkinliğinden dolayı artık çok kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkmamaktadır.

Aklayıcıların nakit parayı başka bir ülkeye göndermek istemesinin birkaç nedeni olabilmektedir. Öncelikle, suç gelirinin elde edildiği ülkede, nakit paranın mali sisteme girmesi, etkin önleyici tedbirlerden dolayı çok güçtür. Bundan ötürü, nakit para önleyici tedbirlerin olmadığı veya etkin olarak uygulanmadığı, banka gizliliği yasalarının bulunduğu başka bir ülkeye giderek mali sisteme girmeye çalışmaktadır¹⁸³. Nakit paranın sınır ötesi harekete fiziken tabi tutulmasının ikinci nedeni olarak, suçta kullanılacak eşyaların veya suç konusu olan eşyanın temini gösterilebilir. Genel olarak uyuşturucu maddelerin üretiminin yapıldığı ülkeler ile uyuşturucu maddenin tüketildiği ülkeler aynı değildir. Bu durumda uyuşturucu madde trafiğinin aksi yönde, uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan gelirlerin transferi olacaktır. Birçok ülkede organize suç örgütleri etkin olarak faaliyet göstermektedir. Örneğin İtalya'da Cosa Nostra, Çin'de Wo On Lok, Japonya'da Yakuza, Amerika'da Kolombiya Kartelleri bunlar arasında sayılabilir. Bu suç örgütlerinden bazıları Kolombiya Kartelleri gibi etnik kökenlidir ve faaliyet gösterdiği ülkeden suç gelirlerini etnik olarak bağlı bulunduğu ülkeye kaçırma veya o ülkede bulunan ailelerinin geçimini sağlayacak parayı gönderme isteğindedir. Bu iş için nakit kaçakçılığı alternatif havale sistemlerinin yanı sıra kullanılmaktadır.

Nakit kaçakçılığı çeşitli şekillerde yapılabilmektedir. Büyük hacimdeki nakit para, gemiler ile sınır ötesi harekete tabi tutulmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nden, Nakit veya Diğer Parasal Araçların Uluslar Arası Nakli Bildirimi (a Report of International Transportation of Currency or Other Monetary Instruments-CMIR) doldurulmaksızın 10.000 doların üzerinde paranın ülke dışına çıkarılması yasa

¹⁸² Reuter-Truman, s.38; Güner, s.206.

¹⁸³ Akyay, s.16.

dışı olmasına rağmen, gemi kargolarında para gizlenerek yurtdışına çıkarılmaktadır. Bireysel taşıyıcılar ise nakit parayı üzerlerinde veya bagajlarında taşımaktadır¹⁸⁴. Kaçırılan nakit paranın hacmine göre özel uçaklar da nakit kaçakçılığı için kullanılmaktadır¹⁸⁵. Özel uçakların kullanıldığı nakit kaçakçılığına bir örnek Teksas'ta yaşanmıştır. Greenback Operasyonu'nda, gümrük memurları tarafından kalkışı durdurulan bir jet içinde Meksika'ya götürülmekte olan 5 milyon dolar nakit bulunmuştur.

Nakit kaçakçılığında kullanılan kuryeler yakalanma risklerini azaltmak için çeşitli yöntemler kullanmaktadırlar. Nakit para kaçakçılığında kullanılan bavulların, sınır kontrollerinde şüphe çekmesi halinde sahiplenilmemesi çok uygulanan yöntemlerden birisidir. “Çifte valiz yöntemi”nde aklayıcı birbirine benzer iki valiz kullanılmaktadır. Valizlerden birisinde nakit paralar, diğerinde ise günlük eşyalar bulunmaktadır. Nakit para valizi ile yakalanan aklayıcı, valizleri karıştırdığını iddia etmekte ve kanıt için diğer valizin kendisine ait olduğunu beyan etmektedir¹⁸⁶.

Kaçakçılık için kullanılan kuryelerin, nakit paraları su geçirmez kılıflar içinde yutması ve midesinde ülke sınırları dışına çıkarması da karşılaşılan tekniklerden birisidir. Kasım 1991'de Amerikan gümrük görevlileri tarafından yakalanan bir yolcunun, 12 adet balona doldurulan 6 bin doları yuttuğu tespit edilmiştir¹⁸⁷. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1991 yılında sınır kontrollerinde, sınırdan geçirmek istediği nakit paraları prezervatifin içine sokan ve yutan bir kişinin yakalandığı bildirilmiştir¹⁸⁸.

¹⁸⁴ Reuter-Truman, s.28; Ergül, Hukuki, s.11.

¹⁸⁵ Ayrıca bkz. Taşkın, s.154.

¹⁸⁶ Aynı şekilde bkz. Ergül, s.27; Robinson, s.73; Ergül, Hukuki, s.11.

¹⁸⁷ Ergül, s.27.

¹⁸⁸ Robinson, s.72; Robinson tarafından bildirilen Güney Afrikalı bir işadamı tarafından gerçekleştirilen nakit kaçakçılığı şöyle cereyan etmiştir; “Ayak bileğini fena halde inciten işadamı doktorunu ayağını alçığa alması için ikna etmiştir. Johannesburg'dan Londra'ya bir uçak bileti almış ve havayolları yetkililerinden de kendisi için bir tekerlekli sandalye ayarlamalarını istemiştir. Fakat uçuşun olduğu gün Güney Afrika gümrüğüne isimsiz bir telefon gelmiş ve ayağı alçılı bir işadamının ülkeden büyük miktarda para kaçırıldığını ihbar etmiştir.

Adam tekerlekli sandalyesiyle çıkış kapısına doğru giderken göçmen bürosuna uğradığında durduruldu. Memurlar üzerini aramak istediklerini söylediler. Adam karşı çıktı, memurlar üsteledi. Adam, avukatını aramak istedi. Daha kıdemli memurlar çağırıldı ve tartışma uçağın kalkış vaktine kadar devam etti. Adam, üzerinin aranmasına karşı çıkıyordu, avukatı geldiğinde uçak çoktan hareket etmiştir. Artık,

Ülkemizde 16 Aralık 1996 tarihinde Atatürk Hava Limanında bir nakit kaçakçılığı olayı tespit edilmiştir. Basına da yansıyan ve kamuoyu tarafından kurye kız olarak bilinen bir bayan 28 milyar TL.sı karşılığında dövizle, bir ihbarı değerlendiren polis tarafından yakalanmıştır. Fail, polise, dövizin uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan bir para olduğunu ve kapalı çarşıda bir döviz bürosuna gittiğini ifade etmiştir. Failin, daha öncede nakit kaçakçılığı için 52 kez yurda giriş yaptığını ve her sefer için 3 bin gulden para aldığı belirlenmiştir¹⁸⁹.

3. Parçalara Ayırma

a. Kişi Esaslı Parçalara Ayırma (Smurfing=Şirinleme)

İsmi sayıları 99'u bulan ve birbirine çok benzeyen karakterlerin bulunduğu ve ülkemizde de gösterilen çizgi film (The Smurfs-Şirinler) alan bu yöntemde amaç; nakit işlem bildirimleri için getirilen miktar kısıtlamalarını aşmak ve bu sayede suç gelirlerini mali sistem içine sokmaktır. Aklama failleri; suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini mali sisteme sokmak amacıyla, işlem bildirimleri için öngörülen miktar sınırının altında parçalara ayırmakta ve bu parçaları çok sayıda kişi kullanarak mali kurumlara yatırmaktadırlar¹⁹⁰. 1986 Amerikan Kara Para Aklama Kanunu'nun yürürlüğe girmesine kadar, işlem bildirimleri için getirilen miktar sınırlarını aşmak amacıyla, transfer edilmek istenen malvarlığı değerinin küçük parçalara ayrılması suç halinde düzenlenmemiştir. Söz konusu kanun ile nakit işlem bildiriminin altında birçok

oradaki herkesi dava edeceği tehditlerini savuruyordu. Avukatı adamı sakinleştirmeyi başardı ve memurların görevlerini yapmakta olduğunu açıkladı. Sonuna kadar itirazlarını sürdüren adamın, alçısı açılana dek orada oturmaktan başka seçeneği yoktur. Ve sonuçta açılan alçıda hiçbir şey bulunamadı.

İşte şimdi kıyamet kopmuştu. Adam, hükümette tanıdığı herkese telefon etmeye başladı. Utanç içinde dilenen binlerce özür fayda etmiyordu. İşadamları, avukatına oradaki herkesin adını alması ve dava dosyalarını hazırlaması için emir verdi. Bu olanlar yüzünden hükümeti ve havayollarını dava etmeye kalktı. Sadece cezalandırılmalarını istemiyordu, kan istiyordu. Öylesine büyük bir kargaşa yaratmıştı ki ertesi gün ayağında yeni bir alçıyla –ve içinde paralarla- uçağa gidene kadar Gümrük ve Göç Bürosu memurları kendisine özel olarak yardım ettiler” (Robinson, s.72, 73).

¹⁸⁹ Güner, s.208.

¹⁹⁰ Buchanan, s.116; Danis, s.12; Ergül, Hukuki, s.12; Güner, s.216; Mavral, s.63.

işlem yapmak suretiyle suç gelirlerinin mali sisteme sokulması eylemleri suç haline getirilmiştir¹⁹¹.

Şirinler yöntemi, Florida’da yapılan bir soruşturma sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Aklayıcılar, kendileri için çalıştırdıkları çok sayıda kişiyi nakit bildirim yükümlülüğünün altındaki miktarlarda nakitlerle, birçok banka veya aynı bankanın birden fazla şubesinde işlem yaptırmak için görevlendirirler. Yapılan işlemler, bildirim yükümlülüklerinin altında olduğu için banka tarafından mali işlem birimlerine bildirilmemektedir. Küçük miktarlarda paralar, çok sayıda kişi tarafından birden fazla banka veya şube kullanılarak yapıldığında, kısa sürede çok büyük miktarlarda nakit para mali sisteme aktarılmış olmaktadır. Örneğin, nakit işlem bildiriminin 10.000 dolarla sınırlandırıldığı Amerika’da, 10 kişinin 10 ayrı bankada günde 4 kez 5.000 dolarlık işlem yaptırdığını düşünürsek, 2 milyon dolar aklanmış olmaktadır. Bir ayda aklanılan miktar 60 milyon dolara çıkmaktadır. Miami’de yakalanan bir kişi 18 aylık bir sürede, 88 ayrı bankada 13 milyon dolara yakın bir miktarı mali sisteme aktardığını beyan etmiştir¹⁹².

Bu yöntemde temel esas hızdır. En kısa sürede en çok parayı yatırmak için bankaların mümkün olduğu kadar birbirine yakın olduğu ve işlerin acele bir şekilde yürümediği bölgeler hedef alınmaktadır. Küçük kasabalar, banka veznedarının müşterileri tanımasından dolayı bu yöntemin uygulanması açısından uygun değildir. Ayrıca çok fazla müşterinin bulunmadığı bankalar da, tanınma ihtimalini artıracığından yöntemin uygulanmasında tercih edilmezler. Büyük şehirler de, bankalarda çok sıra olmasından dolayı söz konusu yöntem için uygun değildir¹⁹³.

b. İşlem Esaslı Parçalara Ayırma (Structuring)

İşlem esaslı parçalara ayırma yöntemi, şirinler yöntemine çok benzemektedir. İki yöntem arasındaki başlıca fark; şirinler yönteminde işlemlerin birden fazla kişi tarafından yapılmasına rağmen, işlem esaslı parçalara ayırma yönteminde

¹⁹¹ Çelik-Koçağra-Güler, s.75.

¹⁹² Örnek olay için bkz. Ergül, s.29.

¹⁹³ Robinson, s.49, 50.

işlemler aynı kişi tarafından yapılmaktadır¹⁹⁴. Bu yöntemde; nakit işlem bildirim yükümlülüklerinin çok altında yapılan işlemlerin dikkat çekmeyeceği anlayışı hâkimdir. Gerçekleşen bir olayda Ekvator'a 600 dolarlık 48.000 işlem yapılmak suretiyle 29 milyon dolar aktarılmıştır¹⁹⁵. Aklayıcı, bu olayda suç gelirlerini çok küçük parçalara ayırmakta ve bu parçaları işleme konu yapmaktadır. Sahte banka hesapları da işlem esaslı parçalara ayırma gibi nakit işlem bildirim yükümlülüklerini aşmak için kullanılan yöntemlerden biridir. ABD Hükümeti geçmiş yıllarda Marilyn Monroe, Abraham Lincoln, James Bond, Roger Rabbit adına açılmış bir sürü hesap tespit etmiştir¹⁹⁶.

4. Döviz Alım-Satımı ve Döviz Bürolarının Kullanımı (the Bureaux de Change)

Döviz alım-satımı ve döviz büroları suç kaynaklı gelirlerin aklanmasında kullanılmaktadır. Özellikle ülkelerin kambiyo kontrollerinin bankalar üzerinde yoğunlaşması, suç gelirinin başka para birimlerine çevrilerek görünümünün değiştirilmesinde döviz bürolarının kullanımına neden olmuştur¹⁹⁷. Döviz alım ve satımı; sıkı kurallara bağlı olmayan ve denetim mekanizmasının yeterince işlemediği bir alan olarak aklayıcıların kötüye kullanımına müsaittir. Ayrıca bazı ülkelerde döviz bürolarının, para transferi yetkisinin de bulunması, aklama amacıyla bu yerlerin kullanılma olasılığını artırmıştır. Döviz büroları, suç gelirleri ile bürodaki paranın değişimine imkân sağladığından suç gelirinin niteliğinin kısa sürede değiştirilmesi olanağını verir. Ayrıca küçük para birimlerinin büyük para birimlerine çevrilmesi suretiyle suç gelirin hacmini azaltma imkânı sağladığı gibi nakit para karşılığı seyahat çekleri veya kişisel çekler de verilebilmektedir¹⁹⁸.

MEMG'nun 1998 yılında yapılan tipoloji toplantısında bildirilen bir olayda; 5 milyon dolar tutarında kullanılmış para banknotlarından oluşan döviz, bulunan ülkenin yerel para birimine çevrilmiştir. Ancak aynı döviz, aynı döviz bürosunda, aynı

¹⁹⁴ Ayrıca bkz. Güner, s.217; Çelik-Koçağra-Güler, s.75; Türkiye Bankalar Birliği, s.19.

¹⁹⁵ Ergül, s.29; Robinson, s.44; Ergül, Hukuki, s.13.

¹⁹⁶ Robinson, s.44.

¹⁹⁷ Ayrıca bkz. Ergül, Hukuki, s.18.

¹⁹⁸ Ergül, Hukuki, s.19; Mavral, s.70; Çelik-Koçağra-Güler, s.81.

gün kullanılmamış yeni dolar banknotlarına çevrilmiştir¹⁹⁹. Aklayıcılar bu suretle suç gelirinin görünümünü değiştirmişlerdir. Nitekim kullanılmış 5 milyon dolar tutarındaki döviz dikkat çekecektir.

MEMG 1997–1998 tipoloji raporunda döviz bürolarının kullanımının giderek arttığı belirtilmiştir. Aklama amaçlı kullanımda özellikle iki teknik ön plana çıkmaktadır. Öncelikle yerel para cinsinden elde edilen suç gelirleri, fiziksel olarak ülke dışına çıkarılması için değeri yüksek başka bir paraya çevrilir. Daha sonra bu para elektronik fon transferi yoluyla kıyı bankacılığı merkezlerine aktarılır²⁰⁰.

5. Kazanç Sağlayan Oyunların Kullanılması

a. Kumarhaneler (Casinos)

Kumarhaneler de aklama dolayısıyla yoğun olarak kullanılan yerlerdendir. Aklayıcılar tarafından kumarhanelerin seçilmesinin nedeni, bazı ülkelerde kumarhanelerin bankalara benzer yetkileri bulunmasıdır. Kumarhaneler yatırım kabul etmekte, çek keşide etmekte ve kıyı bankacılığına fon transferi yapmaktadır²⁰¹.

Kumarhaneler aklama sürecinin ilk aşamasının gerçekleşmesini yani aklanacak fonların kâğıt paradan kaydi paraya dönüştürülmesini sağlar²⁰². Özellikle sokaklarda uyuşturucu madde satışından elde edilen düşük meblağlı paralar kumarhaneye yatırılmakta ve alınan fişlerle ya hiç kumar oynanmamakta ya da küçük bir miktarı ile oynanmaktadır²⁰³. Daha sonra alınan fişler büyük meblağlı paralara çevrilmekte veya çek olarak alınmaktadır. Bu suretle elde edilen yasadışı gelirin görünümü değiştirilmekte ve fiziksel hacmi azaltılmaktadır. Kumarhanelerin sunduğu

¹⁹⁹ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, 1997–1998 Report on Money Laundering Typologies, 12 Şubat 1998, (par.30) (FATF, Typologies, 1997-1998 olarak anılacaktır).

²⁰⁰ FATF, Typologies, 1997-1998, (par.31).

²⁰¹ Danis, s.12; Robinson, s.50; Güner, s.253.

²⁰² FATF, Typologies, 1997-1998, (par.55); aynı yönde bkz. Kocasakal, s.81.

²⁰³ Reuter-Truman, s.28.

diğer bir imkân ise aklayıcıların suçtan kaynaklanan gelirleri yasal oyun kazancı gibi gösterebilmesidir²⁰⁴.

Kumarhaneyi aklama amacıyla kullanan aklayıcı, nakit parayla kumar fişi satın aldığı kumarhaneden kendisine çekle ödeme yapılmasını talep etmek yerine, kumarhane zincirinin diğer ülkede bulunan şubesinden kendisine çek halinde ödeme yapılmasını isteyebilir. Bu suretle yasadışı fonların diğer bir ülkeye nakli gerçekleştirilmiş olmaktadır²⁰⁵.

Kumarhanelerde aklama amacıyla sahte oyunların düzenlenmesi de, sık başvuru alan yöntemlerdendir. Yüksek miktarda paralar ile oynanan oyunlarda, parasını aklamak isteyen ve “bankacı” olarak anılan bir kişi bulunmaktadır. Düzenlenen oyunda, oyunun diğer elemanları sahte oyuncular olmakta ve bankacının kazandığı paralar ise aklanmak istenen miktar kadar olmaktadır. Muvazaalı olarak düzenlenen bu oyunda bankacı, aklamak istediği parasını oyundan kazanmış gibi göstermektedir²⁰⁶.

Ülkemizde 10 Şubat 1998 tarihinden itibaren kumarhanelerin kapatılmasından dolayı, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında vasıta olarak kullanım imkânı kalmamıştır.

b. At veya Köpek Yarışları (Gambling on Horses or Dogs)

At veya köpek yarışları aklama amacıyla kullanılmaktadır. Aklayıcı, kazananı gösteren bir yarış biletini veya bahsi düzenleyen kişiden alınan bir çeki yasadışı gelirinin kaynağı olarak gösterebilmektedir. Bunun için aklayıcı bahis oynayan ve kazanan şahsı bularak, nakit para karşılığında kazanan bileti kendisinden almaktadır²⁰⁷. Bu ihtimalde, aklayıcı bazen kazanan kişiye kazandığı miktardan fazla bir ödeme yapmaktadır. Kazanılan para ile ödenen para arasındaki fark ise aklama komisyonu olarak görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde bulunan hipodromlarda, ortalarda dolaşarak kazandığı bileti satmaya çalışan insanları arayan

²⁰⁴ Danis, s.12; Robinson, s.50; Ergül, Hukuki, s.17.

²⁰⁵ FATF, Typologies, 1997-1998, (par.55); Güner, s.254.

²⁰⁶ Kocasakal, s.81, 82.

²⁰⁷ Reuter-Truman, s.29; Güner, s.255.

kişiler her zaman görülmektedir²⁰⁸. Diğer bir metot ise yarışı düzenleyen kişiler ile irtibat kurarak, yarıştan sonra kazanan biletin düzenlenmesini sağlamaktır²⁰⁹.

c. Piyango (Lottery)

At yarışları için söz edilen teknik piyangolarda da kullanılmaktadır. Piyangoda kazanan kişiden kazanan bilet nakit karşılığı alınmaktadır²¹⁰. Ancak piyangolarda kazanan numaranın sahibini bulmak her zaman kolay olmamaktadır²¹¹. Bu sayede aklayıcı suçtan kaynaklanan geliri için yasal bir gerekçe bulmuş olmaktadır²¹². Amerika Birleşik Devletleri'nde düzenlenen piyangolarda büyük ikramiyeler genellikle yirmi yılı aşkın bir sürede ödenmektedir. Para aklayıcısı için bu kadar zamanlık bir taksit, nakit para ile dolu bir çanta ile aynı anlama gelmektedir. Ancak suç geliri artık tamamen yasal bir hale bürünmektedir²¹³.

6. Nakit Esaslı İşyerlerinin Kullanılması (Front Companies)

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında paravan şirketler suç gelirlerinin ayrıştırma ve bütünleştirilmesinde kullanılmaktadır. Bu şirketlerin aklama sürecinde etkin olarak kullanılması iki nedenden kaynaklanmaktadır. İlk neden, aklama sürecinin tamamlanabilmesi için paravan şirketler mali kurumların suç ortaklığına olan ihtiyacını ortadan kaldırmaktadırlar. İkinci neden ise içki dükkânları veya restoranlar gibi paravan şirketlerin nakit işlem bildiriminden muaf olmaları ve uğraş alanlarının yasal faaliyetler olması nedeni ile aklama eylemlerine iştiraklerinin tespitinin çok zor olmasıdır. Nakit çalışan şirketler, özellikle seyahat acenteleri, restoranlar, içki dükkânları paravan şirket kullanmak için uygun yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. İthalat ihracat şirketleri paravan şirket olarak aklama için üç yöntem kullanmaktadır;

²⁰⁸ Robinson, s.51.

²⁰⁹ Danis, s.12.

²¹⁰ Güner, s.255.

²¹¹ Robinson, s.51.

²¹² Danis, s.12; Reuter-Truman, s.29.

²¹³ Robinson, s.51.

çifte sahte faturalama, ürünlerin değerinin altında veya değerinin üstünde işlem görmesi ve ihracı finanse etme²¹⁴.

Nakit esaslı işyerleri olarak aklayıcılar tarafından genellikle benzin istasyonları, restaurantlar, oto yıkama istasyonları kullanılmaktadır. Bu tür işyerlerinin tercih edilme nedeni, günlük gelirlerinin tahminin güç olmasıdır²¹⁵. Nitekim bu usulde aklayıcı, yasal bir faaliyet görüntüsü vermekte ve mal ve hizmet ürettiğini kayıtlara girmektedir. Bulunduğu ülkenin mevzuatına göre defter ve belgeler tutulmakta, bu defter ve belgelerde yüksek gösterilen kazancın vergisi verilmektedir. Aklayıcı, bu yöntemde verilen vergiyi aklama komisyonu olarak düşünmektedir²¹⁶.

Monaco’da büyük reklâmlarla açılan çok lüks bir restaurant’ta ne zaman yer ayırtılmak istense boş masanın bulunmadığı cevabı ile karşılaşmaktadır. Restaurantın önünden her geçişte içinin ışıklı, masaların servis düzenlerinin tam olduğu görülmekte ancak hiçbir müşteri bulunmamaktadır. Buna karşın, restaurantın defterleri, her gün tam kapasite ile çalışmaya göre tutulmakta ve vergisi ödenmektedir²¹⁷. Aklayıcılar, nakit paranın döndüğü ve her gün kaç kişinin yemek yediğinin bilinmediği böyle bir yeri suç gelirlerini aklamak amacıyla kullanmışlardır.

7. Alternatif Havale Sistemlerinin Kullanılması (Alternative Remittance Systems=Yeraltı Bankacılığı)

a. Genel Olarak

Alternatif havale sistemleri (Alternative remittance systems) dünyanın birçok bölgesinde kullanılan, geleneksel ve işletiminde etnik bir yapı barındıran, karşılıklı güven ilişkilerine dayanan, bu güven ilişkisinden dolayı arkasında yazılı bir delil bırakmayan, bankacılık sistemindeki işlem usullerine tabi olmayan fon transfer

²¹⁴ Buchanan, s.118.

²¹⁵ Ayrıca bkz. Ergül, Hukuki, s.16; Güner, s.251; Çelik-Koçağra-Güler, s.79.

²¹⁶ Aynı şekilde bkz. İpek, s.33.

²¹⁷ Örnek için bkz. Ergül, s.36; Ergül, Hukuki, s.16; Güner, s.252; Mavral, s.70.

sistemleridir. Alternatif havale sistemlerinin temel taşı etnik ve kültürel bağlardır²¹⁸. Bu sistemler, geniş göçmen nüfusunun bulunduğu ülkelerde, göçmenlerin ülkelerine fon transferi için önemli rol oynarlar²¹⁹. Sistemi işleten kişiler, etnik bankerler, kendi topluluklarında saygı duyulan, belli bir kudrete sahip, iyi bilinen kişilerdir²²⁰. Bu sistemler “yeraltı bankacılığı” olarak da bilinmektedir²²¹. Ancak kimi yazarlarca, sistemin genellikle yasal fonların transferi amacıyla kullanıldığından bu şekilde isimlendirilmesinin uygun olmadığı ifade edilmektedir²²².

Alternatif havale sistemlerine bölgelerine göre farklı isimler verilmektedir. Bu farklı isimlendirme sistemik farklılıkların bir göstergesi değil sadece isimlendirme farklılığıdır. Çin bankacılık terminolojisinde “chop shop” olarak isimlendirilirken, Hindistan’da “chiti”, “hundi” “hawala” olarak isimlendirildiği görülmektedir. Nove, etnik bankacılığı, güvene dayalı sistem olarak “hawala” kelimesi ile ifade eder²²³.

Interpol tarafından 1991 yılında yapılan bir çalışma, hawala/hundi bankacılık sistemi ve chiti/chop shop sistemi olmak üzere iki tip alternatif havale sistemi arasında farklar bulunduğunu belirtmektedir. “Chiti” Hint dilinden gelmesine rağmen, Çin’e İngilizce’den geçmiştir ve bu yüzden “chop/shop” ile birlikte Çin alternatif havale sistemini ifade etmek için kullanılmaktadır. Interpol, hawala/hundi sisteminin Hint bölgesinde kullanıldığını ifade etmektedir. Her iki sistemin de güvene dayalı ve göçmen toplulukları arasındaki ağdan oluştuğu kabul edilmektedir. Bu hali ile

²¹⁸ Buchanan, s.120; Financial Action Task Force, **Money Laundering & Terrorist Financing Typologies 2004-2005**, 10 Haziran 2005, s.5. (FATF, Typologies 2004-2005 olarak anılacaktır)

²¹⁹ FATF, Typologies, 2004-2005, s.5.

²²⁰ Lisa C. Carroll, “Alternative Remittance Systems Distinguishing Sub-Systems of Ethnic Money Laundering in Interpol Member Countries on the Asian Continent”, www.interpol.int, (Erişim:12 Haziran 2005).

²²¹ Alternatif havale sistemleri; gayri resmi fon transferi (informal funds transfer), alternatif havale (alternative remittance), yeraltı bankacılığı (underground banking) veya paralel bankacılık (parallel banking) olarak isimlendirilir (FATF, Typologies, 2004-2005, s.5).

²²² Patrick M. Jost ve Harjit Singh Sandhu, “The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering”, www.interpol.int/Public/FinancialCrime/MoneyLaundering/hawala/default.asp, (Erişim: 24 Haziran 2005)(par.1).

²²³ P. Nove, “Underground Banking Systems”. **International Criminal Police Review**, 431, s. 5-9 (nakleden Carroll, par.46).

“chiti/chop shop” sisteminin ağırları Çin yolu ile Güneydoğu Asya ve Kuzey Amerika’ya uzanmaktadır. Daha geniş bir bölgede faaliyet gösteren hawala/hundi sistemi ise Hint bölgesi, Güneydoğu Asya, Avrupa, Orta Doğu, Afrika ve Kuzey Amerika’da etkin olarak görülmektedir. “Poey kuan” sistemi ise söz konusu iki sistem temel alınarak uyarlanmış ve Tayland ile Vietnam’da görülen bir sistemi ifade etmektedir²²⁴.

Willoughby, Amerika’da Vietnamlı bir topluluk tarafından hem yasal hem de yasadışı gelirlerin havalesi amacı ile kullanılan geniş bir Vietnam alternatif havale sisteminin varlığını ifade etmektedir²²⁵. Uyuşturucu ile Mücadele Birimi (Drug Enforcement Administrative) Vietnam sistemini aynı tür yeraltı bankacılık sistemine sahip en yoğun etnik gruplar olarak tanımlamış fakat bu sistemi diğer iki ana sistemden farklı olarak nitelendirmemiştir²²⁶.

Bazı yazarlarca, verilen hizmetin niteliği esas alındığında dört tip alternatif havale sisteminin bulunduğu belirtilmiştir. Bu sistemler, havale etme ve borç verme hizmetlerinden kaynaklandığından, özel olarak hukuka aykırı amaçlar için oluşturulmadığından yeraltı bankacılığından farkları bulunmaktadır. İlk sistem olan “hawala/hundi” sistemi para ve malvarlıklarını, mali bankacılık sisteminden istifade etmeksizin transfer etmekte kullanılmaktadır. Sistem Asya ile irtibatlı ülkelerde kullanılmakta ve bankerlere güven ve dürüstlük üzerine inşa edilmiştir. İki ve üçüncü sistemler, işlem belgesi olarak bir faturanın alınmasından dolayı ilk sistemden farklıdır. Her iki sistem de, uzun mesafelerde para ve malların taşınmasından kaynaklanan olumsuzlukları ortadan kaldırmak için evrim geçiren eski Çin sisteminin uygulamasıdır. “Fei ch’ien” sisteminde, güneyli tacirler satışlarından elde edilen gelirleri bölgesel temsilcilere vermekte ve alınan sertifikanın karşılığında ülkelere döndüklerinde nakit geliri geri almaktadırlar. Bu suretle nakit paranın taşınması riskinden kurtulmaktadırlar. Benzer bir şekilde, “chit/chop shop” sisteminde de banker tarafından verilen belgenin karşılığında varılan ülkede, o ülkenin para birimi ile malvarlığını geri alma imkânı

²²⁴ Carroll, (par.47).

²²⁵ J. Willoughby, “*Vietnamese Criminal Activity [training report]*”. New Orleans, LA: New Orleans Police Department.1990 (nakleden Carroll, (par.49)).

²²⁶ Lisa C. Carroll, “*Asian Money Movement Methods (Report No. DEA-94023)*”. Drug Enforcement Administration Washington, 1994. (nakleden Carroll, (par.49)).

bulunmaktadır. Bu işlemin karşılığında komisyon verilmektedir. Dördüncü sistem olan “hui” Vietnamcada borç vermek ve almak anlamına gelmektedir. Önceki sistemden farklı olarak, “hui” havaleden farklı olarak dönerli bir borç birliğidir. Etnik topluluğun üyeleri, sıra esaslı olarak her bir katılımcıya geri ödenecek şekilde genel fona katkıda bulunmaktadırlar²²⁷.

Genel olarak alternatif havale sistemleri de bankacılık sistemlerinde olduğu gibi dört parçadan oluşur. Bunlar havaleyi yapan kişi, havalenin gönderildiği yerdeki aracı, havalenin varış yerindeki aracı ve havaleyi kabul eden kişidir. Havale, paranın fiziki olarak transfer edilmesine gerek kalmaksızın, aracılar arasındaki faks veya telefon haberleşmesi ile yapılır. Bu nedenle, alternatif havale sistemleri “*paranın hareket etmeksizin transferi*” olarak tanımlanmaktadır²²⁸. Temel olarak alternatif havale sistemlerinin akışı şu şekildedir²²⁹;

1. Müşteri/Gönderici, bölgesinde bulunan aracı (ethnic banker) ile irtibat kurar. Yabancı para biriminde on bin doların gönderici ülkeye iletimi isteğinde bulunur. Aracı, para karşılığında müşteriye tanıtıcı bir kod (collection code) verir. Aracı bu işlemin karşılığında küçük bir komisyon veya yabancı para biriminin ülke parasına çevrilmesinde kur farkı alır.

2. Aracı, paranın miktarını ve varış yerini diğer aracıya iletir.

3. Müşteri, alıcıya tanıtım kodunu iletir.

4. Alıcı tanıtım kodunu paranın varış yerindeki aracıya verir. Paranın varış yerinde bulunan aracı tanıtım koduna karşılık kendi malvarlığından on bin doları öder.

5. İki aracı arasında on bin dolar borç hesaba kaydedilir. Gelecekteki işlemler de bu borçta azalma ve artma yaratacak şekilde devam eder.

²²⁷ Carroll, (par.50).

²²⁸ Jost-Sandhu, (par.3).

²²⁹ Carroll, figure 1; Rov McCusker, “Underground Banking: Legitimate Remittance Network or Money Laundering System?”, **Australian Institute of Criminology**, No.:300, Temmuz 2005, s.2.

Bu işlemlerin sonucunda para başka bir ülkeye gönderildiği halde fiziksel olarak hareket etmemiş ve bankacılık sistemine girmemiştir. Havale işlemi sadece araçlar arasında yapılan ve paranın miktarı ile varış yeri konusundaki faks veya telefon irtibatından ibarettir. Havale edilen para hiçbir şekilde kayda girmemiş ve yazılı bir belgeye bağlanmamıştır. *Florez ve Beyonce* tarafından yapılan bir değerlendirmede; aklama için bankacılık sisteminin kullanılmasının birçok riski de beraberinde getirdiği ifade edilmiştir. Nakit paranın, nakit bildirim yükümlülüğü olmayan bölgelere fiziksel olarak götürülmesi, nakit paranın fiziki olarak naklinin güçlüğünün yanı sıra, yüksek oranda müsadere edilme riskini de beraberinde getirmektedir. Bu riski azaltmak için nakit para diğer parasal araçlara dönüştürülebilir veya bildirim yükümlülüğünden kaçınmak için bankacılık sistemine entegre edilebilir. Ancak bu yöntemlerde zaman kaybı meydana gelecek ve bunun yanında para kolluk kuvvetlerinin takibi için geride delil bırakacaktır²³⁰

Ana vatanlarına güçlü bağlarla bağlı ve genellikle çok göç veren Asya kıtasından olan göçmenler merkezi idareye ve bankacılık sistemlerine genel bir güvensizlik duymaktadırlar. Alternatif havale sistemlerinin, Asya kıtası göçmenlerince sık kullanılmasının nedeni bu güvensizliğin bir sonucudur²³¹. *Cheng*'e göre, Asya kıtasında, Asya/Pasifik bölgesinin suç kaynaklı malvarlıklarının aklanma merkezi olmasının üç nedeni vardır. Birinci olarak; mali pazarlar, banka faaliyetleri ve iletişim olanakları bulunan Tokyo ve Hong Kong gibi birçok büyük çaplı mali merkezlerin varlığı, ikinci olarak, aklamanın önlenmesi konusunda etkin hukuk sistemlerine sahip olmayan ve mali sektör üzerinde gevşek bir kontrolün olduğu ülkelerin varlığı, son olarak da bölgede nakit paraya olan ihtiyaçtan dolayı, bölge ülkelerinin yabancı nakit paraların kaynağı konusunda sessiz kalmalarıdır²³²

Alternatif havale sistemlerinin suç ekonomilerince kullanımı pratik ve mantıklı birçok sebebe dayanmaktadır. Öncelikle, Asya/Pasifik bölgesinde nakit

²³⁰ C.Florez ve B. Boyce, “*Laundering Drug Money*”. **FBI Law Enforcement Bulletin**, 59 (4) 1990, 22-25 (nakleden Carroll, (par.41)).

²³¹ Carroll, (par.12).

²³² S. Cheng, *An Overview Of Money Laundering Methods in Asia [classified document]*. **Paper presented at the Disposal of Proceeds of Crime Money Laundering Methods Workshop**, Hong Kong 1995, (nakleden Carroll, par.38)).

yoğunluklu suç gelirlerinin çokluğu sistemin kullanımını artırmaktadır. İkinci olarak, suç gelirlerini aklamak için bilinen geleneksel yöntemlerin kullanımı her geçen gün güçleşmektedir. Özellikle aklamamanın önlenmesine yönelik denetimin sıkılaştırılması, hukuki araçların etki alanlarının sürekli genişlemesi, müsadere edilme riski bu güçlüğün sebepleridir. Buna karşılık, henüz düzenlenmemiş ve arkasında hiçbir kanıt bırakmayan alternatif havale sistemlerinin kullanılması, aklayıcılar tarafından bir fırsat olarak algılanmaktadır. Son olarak, daha hızlı, ucuz ve güvenilir olan alternatif havale sistemleri, nakit kaçakçılığı ve bankacılık sistemine oranla para aklamak için çok uygundur²³³.

MEMG, alternatif havale sistemlerinin kullanımının gerekçesinin göndericinin bakış açısında aranması gerektiğini belirtmektedir. 2004–2005 tipoloji raporunda alternatif havale sisteminin göndericiye sunduğu avantajlar 3 açıdan incelenmiştir. Kişisel açıdan alternatif havale sistemi anonimlik (gizlilik), kültürel yakınlık ve şahsi ilişkilerden dolayı gönderici tarafından tercih edilmektedir. Aynı etnik veya göçmen topluluğu üyeleri tarafından verilen alternatif havale hizmetlerine kullanıcılar tarafından güvenilmektedir. Göçmen statüsünden veya başka bir nedenden dolayı geleneksel bankacılık sisteminde kimlik tespiti yaptırmak istemeyen kişiler alternatif havale sistemlerini kullanmaktadırlar. Müşterinin sağladığı hizmet açısından alternatif havale sistemlerinin tercih sebebi; anlaşmazlıkların çözümünün kolay olması, her yerden ve zaman sınırlaması olmaksızın erişilebilirlik, sınıf farkının bulunması (aynı etnik kesime hizmet vermesi açısından) ve çok yönlülüktür. Ekonomik açıdan tercih edilme sebepleri ise; geleneksel bankacılık sistemine göre hızlı ve maliyetinin düşük olmasıdır²³⁴.

Alternatif havale sistemleri aklamamanın tüm aşamalarında rahatlıkla kullanılabilir. Yerleştirme aşamasında, suç gelirlerinin etnik bankerin harcamaları veya yasal iş depozitleri olarak gösterilmesinden faydalanılır. Ayırıştırma aşamasında birçok havale yapılıp veya geleneksel aklama senaryosunda havale bir

²³³ Carroll, (par.14).

²³⁴ FATF, Typologies, 2004-2005, s.7.

teknik olarak kullanılır. Bütünleştirme aşamasında ise para; ithal veya ihraç mal faturasında kamufle edilebilir veya bir yatırım olarak kullanılabilir²³⁵.

Alternatif havale sisteminde aracılar, ya bir komisyon karşılığında çalışmakta ya da resmi kur ile kendi kuru arasındaki kur farklılıklarından elde edilen gelir karşılığında çalışmaktadır. Interpol'e göre kur farklılıkları ile çalışan hawala bankerleri resmi kurlardan kendi lehlerine %2 daha karlı dönüşüm yapmaktadırlar. Ancak bu oran bulunulan kıt'aya ve havale edilen paranın kaynağına göre değişmektedir. Nitekim Kuzey Amerika'da resmi kurdan farklılık müşteri lehine olurken, Hint bölgesinde aklama hizmeti karşılığında aklayıcı daha fazla komisyon ödemeye razı olmaktadır²³⁶. Bu oranlar bazı yazarlarca farklı dile getirilmektedir. *Nove*, alınan kur farkı oranlarının kaynağı yasal olan paralar için %0.25'ten %1.25'e, kaynağı yasal olmayan paralar için ise %15'ten %20'e kadar çıktığını ifade etmektedir²³⁷. *Saltmarsh* ise oranın %0.25'ten %0.65'e kadar çıktığını belirtmektedir²³⁸. Ükelere göre örneklerde ise, Japonya'da %0,5, Vietnam'da %20, Hong Kong'ta ise kur farklılıklarından ayrı olarak işlem başına 50 Hong Kong doları banker tarafından alınmaktadır²³⁹.

Birçok havale sisteminde yazılı bir belge bulunmamaktadır. Yazılı belge olan sistemlerde ise bu belge genellikle bankerin günlüğünde, müşteriye verilen ve kodu içeren makbuzda, gemi yükleme kayıtlarında bulunmaktadır²⁴⁰. Hong Kong'ta faaliyet gösteren alternatif havale sisteminde kayıtlar, el yazısı ile ve kodlu olmasına rağmen düzgün bir şekilde tutulmakta ve kimlik kayıtları işlem tamamlanana kadar saklanmaktadır. Şahsi ve kodlu notlar, Hindistan, Endonezya, Japonya, Malezya, Nepal, Pakistan, Sri Lanka ve Tayland'da bankerler tarafından kullanılmaktadır²⁴¹. Hundi

²³⁵ Harjit Singh Sandhu, "The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering". **International Criminal Police Organization** - Interpol. Lyon, France 2000. (nakleden Carroll, par.43)).

²³⁶ Carroll, (par.58).

²³⁷ Nove, s.5-9 (nakleden Carroll, (par.59)).

²³⁸ G. Saltmarsh, "Banking's Golden Triangle". **Police Review**, 96 (4967), s.1226-1227 (nakleden Carroll, (par.59)).

²³⁹ (nakleden Carroll, (par.59)).

²⁴⁰ Carroll, (par.66).

²⁴¹ Carroll, (par.119).

sisteminde, paranın alınması karşılığında bankacılık sisteminde olduğu gibi belge düzenlenmektedir. Yalnız, bankacılık sisteminin aksine bu belgeye herhangi bir isim yazılmamaktadır. Bu belge ile transfer edilmek istenen fonlar, emniyetli bir şekilde komşu ülkelere taşınmaktadır. Makbuz (chits) Pakistan hundi sisteminde, Nepal sistemi gibi kullanılmaktadır. Hong Kong’da makbuz işlemin ilk safhalarında kullanılmakta, arkada kanıt bırakmamak için işlemten sonra imha edilmektedir²⁴².

Alternatif havale sistemlerinde, transfer edilecek paranın bankacılık sistemine girmemesi, bu havale sistemlerinin bankacılık sistemlerinden tamamen bağımsız olarak hareket ettiği izlenimini uyandırmaktadır. Ancak, alternatif havale sistemi, özellikle aracılar arasındaki borçların ödenmesinde bankacılık sistemini kullanmaktadır. Bununla birlikte, nakit kaçakçılığı ve vergi cenneti olarak adlandırılan ve gevşek bankacılık kontrol sistemlerinin olduğu ülkelerde, bankerler arasındaki borçların ödenme yöntemi olarak ifade edilmektedir²⁴³.

Alternatif havale sistemleri birçok ülkede faaliyet göstermektedir. Interpol tarafından yapılan ve Asya/Pasifik bölgesinde 25 üye ülkeyi kapsayan bir çalışmada 21 üye²⁴⁴ kendi ülkelerinde alternatif havale sistemlerinin faaliyette bulunduğunu beyan etmişlerdir. 4 üye ülke²⁴⁵ böyle bir faaliyet tespit edemediğini bildirmiştir²⁴⁶.

Alternatif havale sistemleri, bankacılık sistemlerinin gelişmediği veya herhangi bir şekilde sorunsuz olarak işletilemediği ülkelerde ön plana çıkmaktadır. Örneğin Afganistan’da alternatif havale sistemlerinin uluslar arası ve ulusal düzeyde ödeme amaçlı yoğun kullanılmasının sebebi, ülkede 20 yıldan fazla süren savaşın mali sektörün işleyişini engellemesidir²⁴⁷.

²⁴² Carroll, (par.120).

²⁴³ Carroll, (par.73).

²⁴⁴ Bu ülkeler; Avustralya, Bahreyn, Hong Kong, Hindistan, Endonezya, İsrail, Japonya, Kuveyt, Malezya, Nepal, Yeni Zelanda, Umman, Pakistan, Çin Halk Cumhuriyeti, Kore Cumhuriyeti, Filipinler Cumhuriyeti, Sri Lanka, Suudi Arabistan, Tayland, Türkiye ve Vietnam’dır.

²⁴⁵ Bu ülkeler; Brunei, Jerusalem, Kıbrıs Rum Kesimi ve Ürdün’dür.

²⁴⁶ Carroll, (par.98).

²⁴⁷ Samuel Munzele Maimbo, **The Money Exchange Dealers of Kabul, A Study of the Hawala System in Afghanistan**, Haziran 2003, s.5.

b. Alternatif Havale Sistemlerinin Tasnifi

Alternatif havale sistemlerinin etnik yapı temel alınarak gerçekleştirilen tasnifinde Interpol'ün çalışmaları sonucu elde edilen bilgiler esas alınmıştır. Buna göre; ülkelerinde alternatif havale sistemlerinin faaliyette bulunduğunu belirten 21 üye ülkeden ele alınan veriler incelenmiş ve üç grup tespit edilmiştir. Birinci grup; hawala veya hundi olarak isimlendirilen yeraltı bankacılığıdır ve 4 üye ülke hem hawala hem de hundi sistemlerinin görüldüğünü bildirmiştir. Hindistan ve Sri Lanka iki sistem arasında bir takım farklılıklar bulunduğunu beyan etmiştir. Hindistan'a göre; hundi sistemi ile karşılaştırıldığı zaman, hawala sistemi uluslar arası niteliğe haizdir. Hundi sistemi, yatırılan para karşılığında Hindistan ve komşu ülkeler sınırları içinde geçerli, yerel para birimine çevrilebilen bir sertifika veren yerel bir bankacılık sistemidir. Sri Lanka hundi sistemi ise Müslüman topluluklar tarafından ithal edilen ürünlerin alımında kullanılmaktadır. Hawala sistemi, Sri Lanka'da Tamil grubu ile olan ilişkisi gibi daha çok yasadışı paralarla ilgilidir²⁴⁸.

İkinci grupta bulunan 8 ülke sistemlerini özel bir isimle nitelendirmemesine rağmen, Asya kökenli insanlar ve paralar ile irtibatlarının bulunmadığını belirtmektedirler. “Hong Kong Düzenlenmemiş Havale Merkezleri” (unregulated remittance centers), Çin kökenli olarak bildirilmiş ve Çinli, Vietnamlı, Taili, Hintli, Nepalli ve Filipinli gruplara hizmet vermektedir. Japon sistemi, Çinli, Koreli, Nepalli, Taili, İranlı ve Filipinli müşterilere, bu ülkelerde mevcut sistemlere benzer şekilde hizmet vermektedir. Kore alternatif havale sisteminin, Tai sistemi olan “phoe kwan” havale sisteminde olduğu gibi Japon sistemi ile yakın ilişkileri mevcuttur. Tayvan etnik bankacılık sistemi ile Tayvan ve Suudi Arabistan ile ilişkilidir²⁴⁹.

Üçüncü ve son grup ise genellikle Orta Doğu, Körfez ve Pasifik bölgesinde bulunan ve geri kalan 9 ülkenin sınırlarında işlev görmektedir. Bu ülkeler, kendi bölgelerinde özel bir sistem bulunmamasına rağmen, sınırları içindeki göçmen grupların kendi sistemlerini işlettiklerini dile getirmişlerdir. Malezya, Umman, Yeni Zelanda ve Suudi Arabistan kendi Hint toplulukları üyelerinin hawala sistemini kullandıkları

²⁴⁸ Carroll, (par.101).

²⁴⁹ Carroll, (par.102).

yönünde bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Yeni Zelanda, Somali ve Iraklılar tarafından kullanılan göçmen havale sistemlerine hawala ismini vermektedir. Suudi Arabistan ise aynı terimi, sınırları içerisinde bulunan Filipinli, Endonezyalı ve Pakistanlılar tarafından kullanılan alternatif havale sistemini isimlendirmek için kullanmaktadır. İsrail, Filipinliler tarafından kullanılan bir etnik bankacılık sisteminin sınırları içinde faaliyet gösterdiğini belirtmekte, ancak bunu özel bir kavram ile nitelememektedir. Türkiye’de ise, sınırları içerisindeki alternatif havale sistemleri genellikle Gürcü ve Azerbaycanlılar tarafından kullanılmakta ve bu havale sistemlerinin Asya/Pasifik ülkelerinden ziyade Doğu ülkeleri ile yakın irtibatları bulunmaktadır²⁵⁰.

c. Alternatif Havale Sistemlerinin Hukuka Aykırı Kullanımı

Alternatif havale sistemlerinin hukuka aykırı eylemlere yöneldiği ve suç örgütleri ile bağlantıları bulunduğu ifade edilmektedir. Örneğin Japon alternatif havale sistemi organize suçlara karışmakta ve Çin’de bulunan insan kaçakçılığı şebekesi ile bağlantıları bulunmaktadır. Filipinlerdeki alternatif havale sistemi fidye ve uyuşturucu gelirlerinin aklanması için geniş imkânlar sunmaktadır²⁵¹. Benzer şekilde El Kaide örgütü yasadışı faaliyetlerden elde ettiği gelirleri üç ayrı kategoride değerlendirmektedir. İlk önce, küresel mali sistemi ve geleneksel mali kurumları kullanarak tamamıyla yasal görünüşlü işler yapmaktadır. İkinci olarak, örgüt, nakit paranın hareketini sağlamak için bazı işlemlerde hawala gibi alternatif havale sistemlerinden istifade etmektedir. Yasadışı nakit veya mal kaçakçılığı örgütün elde ettiği gelirleri değerlendirdiği diğer yöntemdir²⁵².

Alternatif havale sistemleri suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında, aklayıcılara önemli fırsatlar sunmaktadır. Interpol araştırmasına katılan 21 üye ülkeden 13’ü ülke sınırları içerisinde faaliyet gösteren alternatif havale sistemlerinin, aklama aracı olarak kullanıldığını doğrulamıştır²⁵³. Buna karşılık sadece

²⁵⁰ Carroll, (par.103).

²⁵¹ Carroll, (par.81).

²⁵² Hasib, s.45.

²⁵³ Bu ülkeler; Hong Kong, Hindistan, Endonezya, Japonya, Nepal, Pakistan, Çin Halk Cumhuriyeti, Kore Cumhuriyeti, Filipinler, Sri Lanka, Tayland, Türkiye ve Vietnamdır.

iki ülke (Umman ve Bahreyn) ülkelerindeki havale sistemlerinin herhangi bir aklama faaliyetine iştirak etmediğini belirtmiştir.

Aklamaya konu malvarlıkları ise genellikle uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, altın ve değerli maden kaçakçılığı, terörizm, yolsuzluk ve yağma, kumar ve insan kaçakçılığı gibi suçlardan elde edilmektedir. Uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen malvarlığı değerleri; Hong Kong, Hindistan, Endonezya, Nepal, Pakistan, Çin Halk Cumhuriyeti, Filipinler, Sri Lanka, Tayland, Türkiye ve Vietnam'da faaliyet gösteren alternatif havale sistemleri tarafından aklanmaktadır. Hindistan, Türkiye ve Sri Lanka'da silah kaçakçılığından elde edilen gelirler ile karşılaşılmaktadır. Altın ve değerli maden kaçakçılığı, terörizm ve yolsuzluktan elde edilen gelirler Hindistan'da yoğun olarak aklanmaktadır. Benzer bir şekilde Pakistan'da hundi ve hawala sisteminde aklanılan değerlerin, temel suçları altın kaçakçılığı ve yolsuzluk olmaktadır. Sri Lanka ise; hundi ve hawala sistemlerini aklama faaliyetine zemin olma konusunda ayırmaktadır. Buna göre yalnızca hawala sistemi yasadışı değerlerin aklanmasında kullanılmaktadır. Aklanılan değerlerin kaynaklandığı suçlar ise silah ve uyuşturucu kaçakçılığının yanı sıra, terörizm ve şantajdır. Hong Kong, Endonezya, Japonya ve Filipinlerde faaliyet gösteren etnik bankacılık sistemleri yasadışı kumar gelirleri ile insan kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı, maddi menfaat için adam kaçırmaya gelirleri aklanmaktadır²⁵⁴.

d. Alternatif Havale Sistemlerinin Çeşitleri

(1) Hawala²⁵⁵/Hundi Sistemi

Hawala kelimesi Arapça bir kelime olup, değişme, dönüşüm anlamlarında kullanılmaktadır. Aynı zamanda kelime tahvil (a bill of Exchange) ve bono (a promissory note) olarak da tanımlanır. Kelime, Hint ve Urdu diline girdiği zaman ek olarak güven anlamında kullanılmıştır. Hawala kelimesi, bir tür mali suç ve özellikle aklama ve dolandırıcılık suçları için de kullanılmaktadır²⁵⁶. Hawala sistemini işleten

²⁵⁴ Carroll, (par.109).

²⁵⁵ Hawala sistemi hakkında detaylı bilgi için bkz. Vakhin, s.35 vd.

²⁵⁶ Jost-Sandhu, (par.74 vd.).

aracıya “hawaladar” denmektedir. Hundi kelimesi Sankritçe’den gelen ve “toplama” anlamında kullanılan bir kelimedir. Hindistan’da en yaygın olarak, Hindu tapınağında bulunan bir toplama kutusunu anlatmak için kullanılır. Buna ek olarak kelime, hawala gibi tahvil, bono ve güven anlamlarında kullanıldığı gibi alternatif havale sistemini ifade etmek için de kullanılır²⁵⁷.

“Hawala/Hundi” sistemi Hint alt kıtası ülkelerinde kullanılan alternatif havale metodudur. Etnik kökenlerini Hindistanlı, Pakistanlı, Sri Lankalı ve Nepalliler arasında bulmaktadır. Sistem, yurtdışında ve aynı kıt’ada söz konusu topluluklara hizmet vermektedir. Hundi sistemi daha çok bölgesel bir sistem olarak, sınır geçişlerinde malvarlığı değerlerinin emniyetli naklinde ve mal satın almayı kolaylaştırmak için kullanılır. Genel olarak yazılı bir belgeye dayanmaktadır²⁵⁸.

Hawala sistemi, geleneksel bankacılık sisteminden daha önce var olan bir kurumdur²⁵⁹. Esas işi paraları birbirine çevirmek olan “saraf”²⁶⁰ ve “potedar”²⁶¹lar, 1770’de Hindistan’da ilk banka açılana kadar, ticari ve mali altyapının vazgeçilmez unsuları olmuştur. Bilinenin aksine, hawala Vietnam savaşı sırasında başlamamıştır. Saigon’da Hindistanlı tacirlerin işlemleri aracılığı birçok Amerikalı hawala sistemi ile tanışmış ve imkânlarından yararlanmıştır²⁶².

Hawala sisteminin bölgesel özelliğine rağmen uluslar arası niteliği ağır basmaktadır. Yasadışı eylemler ile daha fazla irtibatlı olan sistem yazılı bir belgeye genel olarak dayanmamaktadır²⁶³. Reklâm, her iki sistemde de müşterileri çekmek için kullanılmamaktadır. Bankerler arasında irtibat telefon ve faks cihazları ile gerçekleştirilmekte olup, sadece hundi sisteminde makbuz (chits) kullanılmaktadır.

²⁵⁷ Jost-Sandhu, (par.78 vd.).

²⁵⁸ Carroll, (par.129).

²⁵⁹ Örneğin Afganistan’da 300’den fazla kayıtlı alternatif havale sistemi ile uğraşan kişi bulunmaktadır. Kabil’de ve Aftanistan civarında 500’den 2000’e kadar değişen sayıda kayıtlı olmayan ve bu alanda çalışan kişi bulunduğu tahmin edilmektedir (Maimbo, s.8).

²⁶⁰ Farsça’da hawala bankerı anlamına gelmektedir.

²⁶¹ Hintçe’de hawala bankerı anlamına gelmektedir.

²⁶² Jost-Sandhu, (par.81 vd.).

²⁶³ Carroll, (par.129).

Ödeme, işlem öncesi veya sonrası yapılabilir. Banker kur farklılıklarından payını alabileceği gibi belli bir komisyon karşılığı da bu işi üstlenebilmektedir. Banker tarafından kaydedilen havaleler tanımlanamaz bir şekildedir ve genellikle bankerin not defterine ve kodlu olarak kaydedilir. Hindistan’da “Jain Hawala” olayında yakalanan bankere ait günlüklerde el yazısı ile yazılmış ve rakam ve harflerden oluşan günlük ele geçirilmiştir. Rakamların havale edilen para miktarlarını, harflerin ise müşterilerin baş harflerini temsil ettiği bilgisine ulaşılmasına rağmen, diğer bilgiler çözülememiş ve müşteriye ulaşılamamıştır²⁶⁴.

Hawala sistemi, bankerler arasındaki borçların ödenmesinde bankacılık sistemini kullanmasının yanı sıra, altın kaçakçılığı, fatura sahtekârlığı gibi alternatif sistemleri de kullanmaktadır. Asya/Pasifik bölgesine fonların hareketi, şişirilmiş faturalı ürünlerin ithali ile gerçekleştirilir. Banker, bölgede tacire şişirilmiş fiyatlardan ürünleri satar ve karşılığını değerinden alır. Gerçek değer ile şişirilmiş değer arasındaki fark havalenin karşılığı olarak tutulur. Benzer bir şekilde, diğer yöne de ödeme yapılır. Bu sefer, banker ürünler için gerçek değerini aşan şişirilmiş fatura fiyatından ödeme yapar. Gerçek değer ile şişirilmiş fatura değeri arasındaki fark, bankerin bölge dışındaki başka bir bankere olan borcu olarak gönderilir²⁶⁵.

²⁶⁴ S. Kapoor, “*Bad Money, Bad Politics: The Untold Hawala Story*”, New Delhi, India, 1966, (nakleden Carroll, (par.59).

²⁶⁵ Carroll, (par.74).

Tablo-4
Hawala Bankeri Örnek Şahsi Kayıtları

16/6/98	Vinod	100000	37.6	2659.57	F-1202
16/6/99	Ashish	250000	39.25	6369.42	F-1203
16/6/100	Nitin Bhai	350000	42.3	8274.23	B-8146
17/6/101	DK	50000	38.75	1290.32	F-1204
17/6/102	Suresh Kumar	300000	39.25	7643.31	B-8147
17/6/103	Anil	200000	40.1	4987.53	S-5428

Kaynak : JOST-SANDHU, (par.90 vd.)

Yukarıda, yakalanan bir hawala bankerinin kayıtlarının analiz edilmiş hali örnek olarak verilmiştir. Kayıtlar, el yazısı ile tutulmaktadır. Birinci satır işlemin yapıldığı tarihi ifade etmektedir. İkinci satırda bankerin borçlu olduğu aracının ismi bulunmaktadır. İsimler genelde takma ad veya kodlarla yazılmaktadır. Üçüncü satır borcun miktarını belirtmektedir. Dördüncü satır işlemin yapıldığı zamandaki dolar/rupî değişim oranını göstermektedir. Beşinci satır işlemin dolar olarak değerini, altıncı satır ise ödemenin yapılacağı yönü ifade etmektedir. “F-1202” genellikle bir bankayı ve çek numarasını göstermektedir²⁶⁶.

Altın kaçakçılığı da bankerler arasındaki borçların ödenmesinde kullanılmaktadır. Hint bölgesinde, altın yüksek talep oranına sahip iken, ithali sıkı kurallara tabidir. Altın, Hint bölgesine kaçakçılık yapılmak suretiyle sokulur ve yüksek fiyattan satılır. Altın satımı sonucunda elde edilen paranın fazla olan kısmı alternatif havale sisteminde bankerler arasındaki borçların kapatılmasında kullanılır²⁶⁷. Fatura sahtekârlığı ve altının bankerler arasındaki borçların kapatılmasında kullanıldığı bazı

²⁶⁶ Jost-Sandhu, (par.91 vd.).

²⁶⁷ Carroll, (par.75).

yazarlarca doğrulanmaktadır. Özellikle, Pakistan’da altın kaçakçılığı, yeraltı bankacılığı ve uyuşturucu maddeler arasında sıkı bağlantı olduğu ifade edilmektedir²⁶⁸.

Hindistan ve Pakistan’da, para spekülasyonu veya resmi kur haricinde başka bir kurdan para değişimi yasak olduğundan, havale sisteminin bizzat kendisi hukuka aykırı olmaktadır. Ayrıca, 1976 tarihli Hindistan Yabancı Kur Düzenlemeleri Kanunu (Foreign Exchange Regulation Act of 1976) kur kontrolünün yanı sıra, hawala sisteminin unsurlarından olan fatura sahtekârlığını, gümrük düzenlemelerinin ihlali olarak kabul etmiştir. Hawala sisteminde, altın ve gümüş kaçakçılığının desteklenmesi ve silah ve uyuşturucu satışlarından elde edilen gelirin hareketi gibi cezai eylemler de bulunmaktadır²⁶⁹.

Suç gelirlerinin aklanmasının yanı sıra, hawala bankerleri mevcut konumunu kullanarak hukuka aykırı eylemler için borç sağlamakta veya suç örgütleri adına malvarlıklarını idare etmektedir. Kendi yasal işadamları pozisyonlarını kullanarak bankerler merkez bankalarından kısa vadeli borç temin etmekte ve bu borçları yüksek enflasyon oranları ile hukuka aykırı eylemler için sermaye arayan suç örgütlerine yeniden borç vermektedirler. Borç verilen para geri ödendiğinde, banker yüksek oranlarda kar elde etmekle kalmamakta, aynı zamanda merkez bankası için iyi bir müşteri konumuna gelmektedir²⁷⁰.

Diğer alternatif havale sistemlerinin işleyişine çok benzemekle birlikte hawala sistemi örnek bir senaryo ile anlatılırsa şu şekilde işlemektedir;

(A), New York’ta yaşayan Pakistanlı bir taksi şoförüdür. Ülkeye turist vizesi ile girmiş ve vize süresi dolmuştur. Karaçi’de yaşayan kardeşi (M)’ye biriktirmiş olduğu 5.000 dolarını göndermek istemektedir. Bankacılık sisteminden havale etmek istediği takdirde, hesap açması, resmi kurdan Pakistan rupisi alması ve 25 dolar masraf ödemesi gerekecektir. Bunun yerine, (A) hawala banker (B) ile irtibata geçer.

²⁶⁸ Nove, s.5-9; S. Mirza, “*Report of Pakistani Delegate*”, **Report submitted at the 2nd Asian Disposal of Proceeds of Crime Money Laundering Methods Workshop**, Hong Kong 1996 (nakleden Carroll, (par.76)).

²⁶⁹ Carroll, (par.79); aynı yönde bkz. Jost-Sandhu, (par.72).

²⁷⁰ Nove, s.5-9 (nakleden Carroll, (par.80)).

Hawala bankeri (A)'ya, işlemi karşılığında %5 komisyon almayı, 1 dolar için resmi kur olan 31 rupi yerine 35 rupi vermeyi teklif eder. Bu sayede (A) parasını daha hızlı, daha ucuz ve daha güvenilir transfer etme imkânı bulmaktadır.

(A) banker (B)'ye 5.000 dolar verir. (B) Karaçi'de bulunan (C) ile irtibata geçer ve ona detayları verir. (C), (A)'nın kardeşine Karaçi'de 5.000 doların yerel para birimi karşılığı olan 166.250 rupiyi verir.

Görüldüğü üzere olayımızda öncelikle, (A) ile (B) arasında bir güven ilişkisinin varlığı şarttır. (B), (A)'ya işlem karşılığında herhangi bir belge vermemektedir, işlem hakkındaki yegâne kayıt (B)'nin şahsi notlarıdır. (B) ile (C) arasında da, (A) ile (B) arasındakine benzer bir güven ilişkisi bulunmaktadır. İkinci olarak, (B) ile (C) arasında sürekli bir irtibatın varlığı zorunludur²⁷¹.

Hawala sisteminin tercih edilme nedenleri şu şekilde özetlenebilir.

(a) Sistemin tercih edilmesinin temel nedenlerinden birisi daha kârlı olmasıdır. Para değişim oranları resmi kurun üzerinde olduğundan dolayı transfer edilecek para miktarı artmakta ve müşteri kara geçmektedir.

(b) İkinci neden sistemin etkin olmasıdır. Havale bir veya iki gün içinde gerçekleştirilmektedir. Mesai gün ve saati kavramı bulunmamakta, 7 gün 24 saat havale yapılabilmektedir²⁷².

(c) Üçüncü neden sistemin güvenilirliğidir²⁷³. Karışık uluslar arası işlemlere ve banka formalitelerine gerek kalmadan, kişiler arası ilişki ile yürümektedir.

(d) Sistemde bürokrasi bulunmamaktadır.

(e) Sistem ardında kanıt olabilecek hiçbir şey bırakmamaktadır²⁷⁴.

²⁷¹ Jost-Sandhu, (par.15 vd.).

²⁷² Dubai veya Londra'dan Kabil'e alternatif havale sistemi vasıtasıyla para transferi yapmak 6 ile 12 saat arasında sürmektedir. Eğer, alıcı ve gönderici aynı zaman diliminde hawaladar ile irtibat kurarsa süre azalmaktadır. İşlemin onaylanması ve ödeme birkaç dakika içinde ve eşzamanlı gerçekleştirilmektedir (Maimbo, s.10)

²⁷³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Maimbo, s.12.

²⁷⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Maimbo, s.12.

(f) Sistem vergi kaçırmaya neden olmaktadır. Sistemin kullanılışı, vergi otoritelerinin dikkatini çekmemektedir²⁷⁵.

(2) Kolombiya Kara Borsa Peso Değişimi (The Colombian Black Market Peso Exchange);

Kolombiya Kara Borsa Peso Değişimi, Latin Amerika’da finansal sisteme alternatif olarak, hem yasal işlerde hem de Kuzey Amerika ile Güney Amerika arasında kaçakçılığı desteklemek için kullanılmaktadır²⁷⁶. Amerika Birleşik Devletleri’nde faaliyet gösteren Kolombiyalı uyuşturucu madde tacirleri tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Bu yöntemin kullanılması suretiyle Birleşik Devletler’de yıllık olarak en az 5 milyar dolar uyuşturucu geliri aklanmaktadır²⁷⁷. Uyuşturucu madde tacirleri, Amerika’ya yasadışı yollardan getirdikleri uyuşturucu maddeleri Amerikan doları karşılığında satmakta ve elde ettikleri uyuşturucu gelirlerini Kolombiya’ya geri götürmektedirler. Ancak Kolombiya hükümetinin Amerikan dolarının yerel para birimine çevrilmesi hakkında getirmiş olduğu kısıtlamalar, uyuşturucu madde tacirlerinin kazandıkları yasadışı gelirleri yerel para birimine çevirmek için Kolombiya kara borsa peso değişimi için araçlar bulmasına neden olmuştur²⁷⁸.

Kolombiya kara borsa peso değişimi sistemi şu şekilde işlemektedir²⁷⁹;

²⁷⁵ Jost-Sandhu, (par.35).

²⁷⁶ Financial Action Task Force on Money Laundering, **Report on Money Laundering Typologies 1999-2000**, 3 Şubat 2000, s.5. (FATF Report 1999-2000 Typologies).

²⁷⁷ Wasserman, s.17.

²⁷⁸ Akyay, s.20; Karaborsa peso değişimi için ayrıntılı bilgi için bkz. Robinson, s.66, 67.

²⁷⁹ Akyay, s.20; MEMG’nun verdiği örnek olaya göre peso değişimi şu şekilde yapılmaktadır;

“Birleşik Devletler’de bulunan uyuşturucu satıcıları, uyuşturucu satışlarından gelen nakit paraları, tüm ülke düzeyine yayılmış olan gizli evlerde biriktirdiğinden lojistik problem yaşamaktadır. Bu problem şu şekilde çözülmektedir;

1. Kolombiya kara borsasında bulunan brokırılar, Birleşik Devletler’de ikamet eden veya bu ülkeyi ziyaret eden Kolombiya vatandaşlarını Amerikan bankalarında kişisel çek hesabı açmaları ve bu hesaba düşük miktarda para yatırmaları için teşvik etmektedir.
2. Bu hesaba ait çekler hesap sahibi tarafından lehdarı ve miktarı belirtilmeden imzalanmakta ve her bir hesap için kendilerine 200 ila 400 Amerikan doları ödeyen brokıra verilmektedir. Brokırılar imzalı çekleri Amerikan bankalarındaki bu paravan hesaplarda muhafaza etmektedirler.

(a) Kolombiyalı uyuşturucu madde tacirleri tarafından uyuşturucu maddeler Amerika Birleşik Devletleri'ne yasadışı yollardan sokulur.

(b) Amerika'ya sokulan uyuşturucu maddeler, uyuşturucu madde tacirleri tarafından Amerikan para birimi karşılığında Amerikan piyasasında satılır.

(c) Amerikan doları olarak elde edilen uyuşturucu gelirleri Kolombiya kara borsa peso acentasına satılır. Bu satışta dolar kuru düşük tutulur, çünkü aracı uyuşturucu gelirlerinin Amerikan mali sistemine sokmak için yüksek riskler almaktadır.

-
3. Kolombiya uyuşturucu kartelleri Amerika'daki gizli evlerde bulunan kendilerine ait birikmiş nakit paralarla, Kolombiyalı brokirlardan geçerli kurdan veya indirilmiş kurdan Kolombiya'da ödemelerde kullanılan peso satın almaktadırlar.
 4. Brokirlar daha düşük bir orandan dolar satın almakta, uyuşturucu karteli ise kazancının belirli bir yüzdesinden mahrum kalmakla birlikte kendi uyuşturucu parasını aklama riskinden kaçınmaktadır.
 5. Uyuşturucu parası bu şekilde satın alındıktan sonra broker, Amerika'da bulunan ve bu iş için kullandığı personeline, kartelet ait gizli evlerde bulunan nakitleri toplamaları ve bu paraları çeşitli paravan çek hesaplarına yatırmaları yönünde talimat vermektedir.
 6. Daha sonra broker bu hesaplar üzerine yazılan çekleri, dolara ihtiyaç duyan ve yasal olarak faaliyette bulunan Kolombiyalı iş adamlarına geçerli kur üzerinden satmayı teklif etmektedir.
 7. Broker, imzalı fakat miktar ve lehdar hanesi boş olan çekin miktar hanesine dolar miktarını yazmakta ama alacaklı kısmını boş bırakmaktadır. Aynı zamanda broker, paravan hesaptaki fonların yetersiz olması durumunda bile çekin ödenmesini garantiye alabilmek için kaşesini de çek üzerine basmaktadır.
 8. Kolombiyalı iş adamı serbest ticaret bölgeleri gibi uluslar arası pazarlardan mal almak için dolara ihtiyacı olduğundan bu imzalı çekleri ödeme aracı olarak kullanabilmekte ve çeklerin alacaklı hanesini doldurabilmektedir.
 9. Müteakiben işadamı gemilerle veya kaçak yollardan malları Kolombiya'ya sokmaktadır.
 10. Çoğunlukla karaborsada bir değiş tokuş olayına katıldığını bilen serbest ticaret bölgesindeki dağıtıcı, çekleri Birleşik Devletler'deki kendi banka hesabına göndermekte veya yerel bankadaki hesapları aracılığıyla bile bunları aklayabilmektedir.
 11. Çek hesabına borç kaydı yapılmakta, dağıtıcı Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hesabı alacaklandırmaktadır.

Bu suretle;

Kolombiya uyuşturucu kartelleri Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uyuşturucu ticaretinden elde ettiği geliri, aklamaların normal maliyetine katlanmaksızın Kolombiya'ya transfer etmektedir. Brokirlar uyuşturucu kartelinden düşük kurdan dolar satın alarak bir kar sağlamakta, daha sonra bu dolarları Kolombiyalı işadamlarına cari döviz değişim oranından satmak suretiyle ikinci bir kar daha sağlamaktadır. İşadamları cari döviz değişim piyasasında ellerindeki pesoları dolarla değiştirerek tasarruf etmekte ve bu yolla soruşturma organlarının takibinden ve vergiden kaçınmış olmaktadırlar, FATF, Typologies, 1997-1998, s.24, 25; aynı şekilde MASAK 7, s.55 vd.

(d) Dolarlar, Amerika’da aracı tarafından pesoya dönüştürüldükten sonra, aracı Amerikan dolarına eş değerdeki pesoyu uyuşturucu madde tacirlerinin Kolombiya’da bulunan hesaplarına gönderir. Bu sayede uyuşturucu madde tacirleri suçtan kazandıkları Amerikan dolarlarını, pesoya çevirerek yasal görünüm kazandırmış olmaktadır.

Kara borsa peso değişimi için aracı olan kişi, uyuşturucu madde tacirlerinden aldığı dolarları, Amerika’dan veya diğer pazarlardan mal almak isteyen Kolombiyalı ithalatçılara satmaktadır.

e. Aklama Amaçlı Bu Sistemlerin Kullanımı

Özellikle hawala sisteminin yapısı gereği yasadışı fon transferine müsait olması, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında önemini artırmaktadır. Güven ilişkisine dayanan, işlemten sonra delil olarak kullanılabilir bir iz bırakmayan, kullanılması için zaman sınırlaması olmayan ve son derece hızlı bu sistem yasadışı fonların sınır ötesine hareketinde kullanılmaktadır. Alternatif havale sistemlerinde aktarılan fonların kaynağının yasal olup olmadığı konusunda bilgi edinilmesi güçtür. Pakistan ve Hindistan’da, yasal fonların transfer edildiği hawala sistemi için “beyaz hawala (white hawala)”, yasadışı fonların transferi ve para aklama amacıyla kullanılan hawala sistemi için ise “kara hawala (black hawala)” ifadelerinin kullanılması, alternatif havale sistemlerinin hem yasal hem de yasadışı amaçlı kullanılıyor olduğunun bir kanıtı olarak düşünülebilir²⁸⁰. Beyaz ve siyah hawala sistemi ayrımı kendisini kanunların uygulanmasında göstermektedir. Beyaz hawala sistemi, yasal fonların gönderimi için ve sosyal bir gereklilikten kaynaklandığından Hindistan ve Pakistan hariç diğer ülkelerde yasaldir. Buna karşılık kara hawala, yasadışı fonların aktarılması amacıyla kullanıldığından ve uyuşturucu kaçakçılığı, dolandırıcılık gibi birçok ciddi suç ile irtibatlı olduğundan çoğu ülkede yasadışı olarak kabul edilmektedir²⁸¹.

²⁸⁰ Jost-Sandhu, (par.56).

²⁸¹ Jost-Sandhu, (par.57).

Alternatif havale sistemleri, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında tüm aşamalarda kullanılabilmektedir. Yerleştirme aşamasında, suçtan kaynaklanan malvarlığı yasal mali sistem içerisine sokmaya çalışılır. Ancak, bu aşamada aklayıcıların en büyük problemi, kapladığı alan sürekli artan nakit para ile uğraşmaktır. Nitekim birçok ülkede mali sisteme belli oranlarda nakit girişleri için bildirim yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülüklerden dolayı, dikkat çekmeden nakit parayı mali sisteme sokmak zorlaşmaktadır. Bu aşamada alternatif havale sistemleri aklayıcıların işini kolaylaştırmaktadır. Örneğin; Hawala bankerleri genelde yasal bir iş ile de uğraşmakta ve ticari itibara sahip bulunmaktadır. Banker, havale edeceği fonları kendi yasal işletmelerinden kazanmış gibi mali sisteme sokabilmektedir. Göndericiden aktarılacak parayı alan banker, aksi yönde bir işlem gerçekleşene kadar bu parayı mali sistem içinde değerlendirebilecektir. Ayırıştırma aşamasında ise, aklayıcı için önemli olan paranın birçok işlem ile ülkeler arası transferi ve bu şekilde kaynağının takip edilmesinin önlenmesidir. Ancak, alternatif havale sistemleri yapıları gereği göndericinin kimliği ve aktarılan paranın kaynağı konusunda bir iz bırakmamaktadır. Bu sayede, soruşturma makamlarının göndericiye ulaşması imkânsız hale gelmektedir. Bütünleştirme aşamasında ise aklayıcı yasadışı kaynaklı değeri yasal bir değer gibi kullanmak istemektedir. Bu noktada alternatif havale sistemleri, aktarılan parayı değişik para birimleri ve yatırım araçlarına çevirmesinden dolayı, yasadışı kaynağı ile bağıını tamamen kesmekte ve yasal bir görünüm kazandırmaktadır. Banker, rahatlıkla Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan parayı Pakistan'a aktarır ve Pakistan'daki yasal bir işin geliri gibi tekrar Amerika'ya getirebilir²⁸².

Mayıs 2002'de Birleşik Arap Emirliklerinde hawala sistemi üzerine düzenlenen bir konferansta, birçok ülke MEMG'nun alternatif havale sistemlerinin denetim altına alınmasına yönelik tavsiyelerini iç hukuklarına mümkün olan en kısa sürede aktarmaları konusunda anlaşmaya varmışlardır. Bu anlaşma üzerine Birleşik Arap Emirlikleri, hawala sisteminin işletilmesi için lisans gerekliliğini getireceğini açıklamıştır. Konferansa katılanlar aşağıda belirtilen düzenlemeleri içeren Abu Dabi Bildirgesini kabul etmişlerdir.

²⁸² Jost-Sandhu, (par.59 vd.).

(1) Anlaşmaya katılan ülkeler MEMG'nun kara para aklama üzerine 40 tavsiyesini ve hawala ile fonların transferini sağlayan diğer alternatif havale sistemini işleten kişileri de içine alan terörizmin finansmanı üzerine 8 özel tavsiyesini iç hukuklarına aktarmayı kabul etmişlerdir.

(2) Taraf ülkeler hawala ve diğer alternatif havale sistemini işleten kişileri izleyecek ve tavsiyeleri uygulayacak yetkili denetim birimlerini kurmayı taahhüt etmişlerdir.

(3) Önlemler etkili ancak aşırı derecede sınırlayıcı olmayacaktır.

(4) Uluslar arası toplum, hawala sisteminin yasal ticaret için kullanımı amacıyla bireysel veya toplu olarak gayret göstermeli ve hawala sisteminin suçlular tarafından kötüye kullanımı ve suiistimalini önlemelidir²⁸³.

8. Kıyı Bankacılığının ve Vergi Cennetlerinin Kullanımı (Off-Shore Banking and Tax Havens)

a. Genel Olarak

Kıyı bankacılığı, mevzuatına göre kurulduğu ülke dışından sağlanan fonların yine ülke dışında kullandırılmasını amaçlayan ve kurulduğu ülkenin bankacılık sektörüne dair yasal düzenlemelerin dışında bulunan bir serbest bankacılık türüdür²⁸⁴. Kıyı bankacılığı, özel bir banka türü değildir ve diğer bankalar gibi mevduat toplama, kredi verme ve diğer işlemlerde bulunur²⁸⁵. Kıyı bankalarının diğer bankalardan ayıran farklar şu şekilde ifade edilebilir²⁸⁶;

²⁸³ Maimbo, s.36.

²⁸⁴ Erol Çember, “Türkiye’de Kıyı (Off-Shore) Bankacılığı ve Vergisel Boyutu”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.:132, s.44; Çelik-Koçağra-Güler, s.76.

²⁸⁵ Mustafa Bahtiyar, “Off-Shore Bankalar (Yurt Dışında Mukim) ve Vergi Sorunları”, **Yaklaşım**, S.:90, Y.:8, Haziran 2000, s.193.

²⁸⁶ Bahtiyar, s.193; ayrıca bkz. Fatih Selami Mahmutoglu, “Bankacılık Suçları Bağlamında Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri”, **Avrupa Birliği’ne Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele Paneli**, 05 Ekim 2001, İstanbul 2002, s.102.

— Kıyı bankaları bulundukları ülkede geçerli olan para birimi dışındaki bir para birimi ile işlem yaparlar²⁸⁷,

— Kıyı bankaları genel olarak mevzuatına tabi olduğu ülkede yerleşik olmayan kişi ve kurumlara ait işlemleri yaparlar²⁸⁸,

—Kıyı bankaları genel olarak kuruldukları ülke mevzuatına ya tamamen tabi değildir ya da çoğundan muafır,

—Kıyı bankalarının aklayıcıların hedefi olmasının en önemli nedeni ise bu bankaların banka gizliliği yasalarını sıkı bir şekilde uygulamasıdır²⁸⁹.

Kıyı bankacılığı merkezlerinde kontrol edilen malvarlıklarının miktarı konusunda birçok çalışma yapılmıştır. 1968’de kıyı bankalarında tutulan malvarlıklarının değerinin 11 milyar Amerikan Doları olduğu tahmin edilmektedir. 1978 yılına kadar bu miktar 385 milyar Amerikan dolarına yükselmiştir. 1980’lerin sonuna gelindiğinde yalnız Karayipler Bölgesinde bulunan kıyı bankalarında tutulan malvarlıklarının değeri 400 milyar Amerikan Dolarıdır. 1990’lı yıllarla birlikte söz konusu miktarlarda belirgin artmalar görülmektedir. 1998 yılında yapılan tahminde kıyı bankalarında kontrol edilen malvarlıklarının değerinin 6 trilyon Amerikan doları olduğu ifade edilmektedir²⁹⁰.

Kıyı bankacılığının faaliyetlerinin küresel suç gelirlerini aklamının önlenmesi faaliyetleri için bir tehdit oluşturmalarının ardından uluslar arası topluluklar tarafından kıyı bankalarının düzen altına alınmasına yönelik faaliyetler başlamıştır. Doğu Asya mali krizinin ardından G7 Mali İstikrar Forumu (MSF), kıyı bankacılık merkezlerinin, küresel mali sistem içindeki rolünü değerlendirmek için bir çalışma grubu oluşturdu. Çalışma Grubu Nisan 2000’de raporunu yayınlamıştır²⁹¹. Rapor, mali

²⁸⁷ Bahtiyar, s.193; Güner, s.236; Mavral, s.65; Çelik-Koçağra-Güler, s.77.

²⁸⁸ Bahtiyar, s.193; Güner, s.236; Mavral, s.65; Çelik-Koçağra-Güler, s.77.

²⁸⁹ Çelik-Koçağra-Güler, s.77.

²⁹⁰ Mark P. Hampton ve John Christensen, “Offshore Pariahs? Small Island Economies, Tax Havens, and the Re-configuration of Global Finance”, **World Development**, Vol.:30, No.:9, s.1658.

²⁹¹ Rapor için bkz. **Financial Stability Forum**, Report of the Working Group on Offshore Financial Centres, Paris 2000.

krizler sırasında kıyı bankacılığı merkezlerinin rolüne işaret etmektedir ve bazı kıyı bankacılığı merkezlerinin faaliyetlerinin küresel mali sistemi tehlikeye attığını belirtmektedir. MSF, Uluslar Arası Para Fonu'nun, kıyı bankacılığı merkezlerinin değerlendirilmesinden sorumlu olmasını önermiştir. 2000 Mayıs'ta MSF, en etkili düzenlemelere sahip olandan (Grup I), etkisiz düzenlemelere sahip olanlara (Grup III) doğru kıyı bankacılığı merkezlerini gruplandıran uluslar arası listeleme²⁹² yapmıştır. MSF, Grup I olarak Jersey, Guernsey, Isle of Man, Hong Kong, Singapur, Lüksemburg, İsviçre ve Dublin şehrini işaret etmiştir. Grup II'te sadece Barbados yer almıştır. Cayman Adaları, Britanya Virjin Adaları ve Antigua Grup III'te yer almıştır. Yapılan listede Karayip bölgesinin Grup I'de sayılmaması dikkat çekicidir²⁹³.

2000 yılında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Madde Kontrolü ve Suçun Önlenmesi Ofisi tarafından Cayman Adalarında bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantının sonunda, 31 kıyı bankacılığı merkezinin imzaladığı ve Birleşmiş Milletler'in kara paranın aklanmasının önlenmesi tedbirlerini desteklediğini ifade eden resmi bir bildiri yayınlanmıştır. İmzacı taraflar kendi merkezlerinde kara para aklama ile mücadele için yerel mali işlem birimlerinin desteklenmesi ve kurulmasını teşvik etmeyi kabul etmiştir²⁹⁴.

Vergi cenneti (tax haven) kavramının yaygın kullanımına rağmen, uluslar arası kabul edilebilir bir tanımı bulunmamaktadır²⁹⁵. Vergi cennetleri, vergilerin hiç olmadığı veya çok düşük olduğu bölgeleri ifade etmektedir²⁹⁶. Vergi cenneti olarak kabul edilen ülkeler genel olarak şu özelliklere sahiptir;

- Düşük vergi oranları; vergi cennetleri ya tüm ya da belli gelir kategorileri üzerine vergi koymamakta veya düşük oranda vergi koymaktadırlar²⁹⁷.

²⁹² Listeleme için bkz. www.fsforum.org/press/home.html, Erişim: 22 Mart 2003.

²⁹³ Hampton-Christensen, s.1662.

²⁹⁴ Hampton-Christensen, s.1662.

²⁹⁵ İhsan Günaydın, "Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları", **Vergi Sorunları**, S.:126, s.75.

²⁹⁶ İsa Coşkun, "Vergi Cennetleri", **Vergi Dünyası**, S.:192, s.40; aynı yönde bkz. Kocasakal, s.93.

²⁹⁷ Ayrıca bkz. Ergül, Hukuki, s.13; Güner, s.233; Mavral, s.66; Çelik-Koçağra-Güler, s.77.

- Dünyada geçerli para birimleri, örneğin Amerikan Doları, yerel para birimi olarak kullanılmaktadır²⁹⁸.

- Banka ve ticari gizlilik yasaları uygulanmaktadır²⁹⁹.

- Genel olarak dış baskıya karşı hassas olmayan bir siyasi yönetime sahiptirler³⁰⁰.

- Vergi cennetlerinin çoğu kıyı bankacılığı hizmeti vermekte ve bu sayede kurulduğu ülkenin dışında yerleşik bulunan kişilere ait fonların yine bu ülkenin dışında kullandırılmasına imkân sağlamaktadırlar.

- Vergi cenneti olduğu düşünülen merkezlerde modern iletişim imkânları mevcuttur³⁰¹. Örneğin Cayman Adaları, iyi gelişmiş telefon ve teleks alt yapısına sahiptir. Ayrıca bu vergi cenneti ABD ve Kanada'dan uluslar arası kod çevrilmesine gerek kalmadan doğrudan aranabilmektedir³⁰².

- Vergi cennetleri özellikle kıyı bankacılığı hizmetlerinden istifade edenleri yabancı nakit kontrolüne tabi tutmazlar³⁰³.

- Sundukları hizmetleri çeşitli yollarla duyurarak sermayenin ülkeye gelmesini sağlarlar.

- Diğer ülkelerle genellikle vergi anlaşmaları bulunmamaktadır³⁰⁴.

Güney Pasifik Bölgesinin vergi cennetlerinden olan Vanuatu, vergi cenneti merkezi olarak 1971 yılından beri faaliyet göstermektedir. Vanuatu'nun vergi cenneti olarak sunduğu imkânlar örnek olması bakımından incelenebilir. Bu imkânlar şunlardır;

²⁹⁸ Blum, s.17; Güner, s.233.

²⁹⁹ Blum, s.17; Ergül, Hukuki, s.13.

³⁰⁰ Blum, s.17; Mavral, s.66; Çelik-Koçağra-Güler, s.77.

³⁰¹ Blum, s.17; Ergül, Hukuki, s.13; Çelik-Koçağra-Güler, s.77.

³⁰² Günaydın, s.78.

³⁰³ Ayrıca bkz. Mavral, s.67.

³⁰⁴ Blum, s.17; vergi cennetlerinin başlıca özellikleri konusunda ayrıca bkz. Kocasakal, s.93; Mavral, s.67.

- Kambiyo kontrolü bulunmamaktadır.
- Fonların hareketi ile ilgili bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır.
- Katı şekilde uygulanan gizlilik hükümleri sayesinde, özellikle kıyı bankacılığı şirketleri için banka ve ticari gizlilik avantajları sağlamaktadır.
- Özel istek üzerine, 1992 tarih ve 32 sayılı Kanun gereğince 1 saat içinde uluslar arası şirket kurabilme imkânı bulunmaktadır. Bu şirket için;
 - o Ticaret sicilinde bulunması gereken ortaklar listesinin resmi beyanati istenmemektedir,
 - o Yöneticisinin, malikinin veya hisse senedi sahiplerinin açıklanması gerekmemektedir,
 - o Bu şirket, Vanuatu’da bir banka hesabı açabilir ve işletebilir,
 - o Kambiyo kontrolü bulunmadığından dolayı fonların transferi sınırlaması bulunmamaktadır,
 - o Şirket, ihtiyat akçelerini tutmak için Vanuatu’yu kullanabilmektedir³⁰⁵.

Bir ülkenin veya bölgenin vergi cenneti olması, o ülkenin kanunlarında suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının suç olarak düzenlenmemiş olmasını gerektirmemektedir. Nitekim Vanuatu, 1989 tarihli Ciddi Suçlar (Suç Gelirlerinin Müsaderesi) Kanunu’nun 19 ncu maddesinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasını yaptırıma bağlamıştır. 2 nci fıkraya göre aklama fiilleri icra eden gerçek kişiler 15 yıla kadar hapis cezası ve 20 milyon vatu’ya kadar para cezası ile tüzel kişiler ise 100 milyon vatu’ya kadar para cezası ile cezalandırılacaktır. 1 nci maddesinde ise aklama suçunun maddi hareketleri düzenlenmiştir. Buna göre; a. doğrudan veya dolayısıyla suç gelirlerinin bulunduğu bir

³⁰⁵ Anselm Herman, “*Money Laundering & The Law in the Republics of Fiji and Vanuatu, A Critical Analysis*”, **USP Law School** 1999, www.vanuatu.usp.ac.fj/journal_splaw_Working_Papers/Herman1.html, (par. 7), Erişim: 13 Şubat 2006

işlemi yapmak, b. suç gelirlerini almak, sahip olmak, gizlemek, satmak ve Vanuatu'ya getirmek fiilleri aklama suçuna sebebiyet verecektir³⁰⁶.

b. Türkiye’de Kıyı Bankacılığı

Türkiye’de kıyı bankacılığı ile ilgili çalışmalar 1980’lerde başlamış ve kıyı bankacılığı merkezlerinin serbest bölgelerde kurulması planlanmıştır³⁰⁷. 4389 sayılı Bankalar Kanunu³⁰⁸, 3182 sayılı ve yürürlükten kaldırılan Bankalar Kanunu’ndaki kıyı bankacılığı ile ilgili düzenlemeleri birkaç değişiklik dışında muhafaza etmiştir. 4389 sayılı Kanun’un 7 nci maddesi kıyı bankacılığı ile ilgili olarak;

“Türkiye’de münhasıran kıyı bankacılığı faaliyetinde bulunmak üzere banka kurulmasına veya yurtdışında kurulu bankalarca şube açılmasına ilişkin hususlar, faaliyet esas ve alanları, hesap ve kayıt düzeni ile denetim usulleri ve faaliyetlerinin geçici veya sürekli durdurulması Kurul kararıyla belirlenir. Münhasıran kıyı bankacılığı faaliyetinde bulunan bankalar hakkında bu fıkra haricinde bu Kanunun diğer maddeleri ile 14.1.1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 40’uncü maddesi uygulanmaz. Ancak, kıyı bankacılığı dışında, serbest bölgelerdeki bankacılık faaliyetleri hakkında bu kanun hükümlerinin uygulanacağı,”

hükmünü içermektedir. Mevcut şekliyle 7 nci madde, Türkiye’de kıyı bankası kurulmasına veya yurtdışında mevcut kıyı bankalarına ait şubeler açılmasına karar verme yetkisini Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’na vermektedir. Ayrıca

³⁰⁶ Herman, (par.45).

³⁰⁷ Kıyı bankacılığı kavramı, olumlu ve olumsuz yönleri ve kavrama ilişkin kanuni düzenlemeler için bkz. Selman Dursun, “Kıyı (Off-Shore) Bankacılığı ve Ceza Hukuku Sorunları”, **Prof.Dr.Çetin Özek Armağanı**, Galatasaray Üniversitesi Yayınları:32, İstanbul 2004, s.247 vd; kıyı bankacılığı için ayrıca bkz. Uğur Alacakaptan, “Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek için Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu”, **Prof.Dr.Çetin Özek Armağanı**, Galatasaray Üniversitesi Yayınları:32, İstanbul 2004, s.42-44.

³⁰⁸ 23.06.1999 tarih ve 23734 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

ilgili Kurul kararıyla münhasıran kıyı bankacılığı faaliyetinde bulunulmasına izin verilen kurumların bankacılık sektörüne ilişkin düzenlemelere tabi olmayacağı açıkça belirtilmiştir. 19 Ekim 2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu³⁰⁹ 3 ncü maddesinde kıyı bankacılığını “(b)ankacılık faaliyetleri, kurulu bulunan ülke harici ile sınırlı tutulan veya ülke genelinde uygulanan ekonomik ve mali mevzuata tabi olmayan ya da kurulu bulunan ülkede yerleşik olanlardan mevduat ve fon kabulünün yasaklandığı bankacılı(k)” olarak tanımlamıştır. Ayrıca 6 ncı maddede kıyı bankacılığı faaliyetinde bulunmak üzere banka kurulmasını veya yurt dışında kurulu bankalar tarafından bu amaçla şube açılmasını, bunların faaliyet alanları ile finansal raporlama ve denetim usulleri ve faaliyetlerinin geçici veya sürekli olarak durdurulması hususlarının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca belirleneceği ifade edilmiştir.

Bakanlar Kurulu’nun 20.10.1990 tarih ve 999 sayılı “Serbest Bölgelerde Banka Kurulması ve Yabancı Bankaların Şube Açmalarına Dair Karar”a istinaden yayınlanan 1 Numaralı Tebliğ’de Kıyı Bankacılığı kuruluş şartları şu şekilde ifade edilmiştir³¹⁰;

- Anonim şirket halinde kurulmaları,
- Ortaklardan birinin Türkiye’de veya yurtdışında kurulmuş bir banka veya finans kurumu olması ve kurulacak bankanın sermayesinin en az % 40’ına sahip bulunması,
- Hisse senetlerinin tamamının nakit karşılığı çıkarılması,
- Başlangıçta ödenmiş sermayesinin 1 milyon ABD Doları veya muadili dönüştürülebilir döviz karşılığı Türk Lirasından az olmaması gereklidir.

Türkiye’de faaliyette bulunan kıyı bankaları veya şubeleri;

³⁰⁹ 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 (mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

³¹⁰ Aynı şekilde bkz. Çember, s.46.

- Yapacakları bankacılık işlemlerinde 4389 sayılı Bankalar Kanunu'na tabi değildirler,
- Yurtdışına ve serbest bölgelere yönelik olarak nakit veya nakit dışı krediler ve temin edecekleri fonlarla ilgili herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın her türlü bankacılık faaliyetlerini yapabilirler,
- Kıyı bankalarının, Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilere verecekleri nakdi krediler, Türk Parasının Kıymetini Koruma Mevzuatında yurtdışından temin edilen krediler için belirtilen hükümlere tabidir,
- Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilere, verecekleri krediler hariç olmak üzere, hiçbir bankacılık hizmeti veremezler, bankalar hariç Türkiye'de yerleşik kişilerden mevduat kabul edemez, bono, tahvil ve benzeri kıymet ihraç etmek suretiyle veya diğer bir şekilde fon toplayamazlar,
- 1567 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kanun ve buna ilişkin karar, tebliğ ve talimatlar ile 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve Sermaye Piyasasına ve borsalara ilişkin sair mevzuat çerçevesinde menkul değer alıp satabilirler fakat borsa üyesi olmadıkları gibi, aracılık faaliyetinde de bulunamazlar,
- Kıyı bankaları verecekleri hizmet karşılığını serbestçe belirleyebilirler,
- Kabul ettikleri mevduat, Tasarruf Mevduat Sigorta Fonuna tabi değildir³¹¹.

³¹¹ Çember, s.47; Güner, s.237, 238; Yargıtay 11 nci Hukuk Dairesi 8 Kasım 2002 tarih ve 2002/10121 sayılı Kararında kıyı bankalarının özelliklerini şu şekilde belirtmiştir; “3182 sayılı önceki Bankalar Kanunu’nun 74 ve yürürlükteki 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun 7/5 maddelerinde düzenlenen Off Shore Bankacılık (Kıyı Bankacılığı veya Dış Dışa Bankacılık), daha çok serbest bölgelerde faaliyet gösteren, ulusal bankacılık sisteminin dışında ve kanuni ihtiyatlar bakımından muafiyetler tanınmış, sözleşme faizi yönünden sınırları olmayan, diğer yasal sınırlamaların ise yumuşatıldığı, vergi ve denetim kolaylıkları tanınan ve temel amacı yabancı para ve sermaye piyasalarıyla bütünleşme ve uluslar arası bankacılık işlemleri hacmini genişletme amacı ile kurulan, bunun için de müşteri hizmetlerinde dinamizm ve esneklik sağlayan, lisansının alındığı ülkede ikamet edenlere kapalı olan bir bankacılık türüdür.” (Karar için ve kıyı bankalarının kredi kullandırım metodları için bkz. Fatih S. Mahmutoglu, “Back to Back, Fiduciary, Off Shore Bankacılık İşlemleri Bağlamında Bankalar Kanunu’nun 22/3 ile 22/4. Maddeleri Arasındaki Temel Farklar”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S.:3, Nisan 2005, s.229).

c. Aklayıcılara Sağladığı Avantajlar

Tablo-5
Kıyı Bankacılığı Merkezleri İle İlgili Bilgiler

Kıyı Bankacılığı Merkezi	Kıyı Bankası Sayısı	İstihdam Edilen Personel	Malvarlıkları (M) ve Yükümlülükler (Y) (Trilyon USD)	Kıyı Bankacılığı Şirketleri
Bahreyn	37		85.7 M	
Britanya Virjin Adaları	9			400.000
Cayman Adaları	464	2.100 (1996)	648 M (1998)	59.922
Kıbrıs	30	2.140 (1996)	8.5 Y (1999)	24.000 (1996)
Guernsey	77	5.000	95.7 Y	15.453 (1999)
Jersey	70	8.000	164.1 Y	33.000
Labuan	60		19.5 M	2.721
Hollanda Antilleri	45		36.4 M	30.000 (1998)

Kaynak: Hampton-Christensen, s.1659.

Dünya genelinde aklanılan paraların büyük bir bölümü, herhangi bir şekilde kıyı bankacılığı merkezlerinin veya kıyı bankacılığı hizmetinin kullanılması suretiyle aklanmaktadır³¹². Yukarıda kıyı bankacılığı merkezleri ile ilgili verilen bilgilerin incelenmesi sonucu görülecektir ki, kıyı bankacılığı merkezlerinin coğrafi olarak küçük bir alanda bulunmasına ve nüfusunun belli bir miktarın altında olmasına rağmen, merkezde faaliyette bulunan şirket ve banka sayısı oldukça fazladır. Bu kadar çok şirketin bu yerlerde faaliyette bulunmasının nedenleri; katı bankacılık sırrının varlığından dolayı şirketlerin mali yapıları hakkında bilgi edinilmesinin güç olması, kambiyo işlemlerinde denetimin bulunmaması, bazı merkezlerde aklamanın önlenmesine yönelik ceza hukuku tedbirleri ve önleyici tedbirlerin olmaması veya etkin olarak işlememesi şeklinde belirtilebilir. Şirket kurmanın bürokratik engellerden arındırılması, vergi avantajları, bankacılık ve meslek sırrının bulunmasından dolayı artan şirketler, aklamanın yerleştirme ve ayrıştırma aşamalarında yoğun şekilde kullanılmaktadır. Nakit kaçakçılığı suretiyle, önleyici tedbirlerin etkin olduğu ülkeden, kıyı bankacılığı hizmeti veren ülke veya bölgeye aktarılan suç gelirleri, paraların kaynağının sorulmadığı kıyı bankalarına yatırılmak suretiyle mali sisteme

³¹² Kocasakal'a göre bu oran % 80'dir (Kocasakal, s.95).

sokulmaktadır. Kıyı bankasından bir kere mali sisteme aktarılan suç gelirleri, dünya genelinde mali kurumlar arasında şüphe çekmeden dolaşabilmektedir³¹³. Aynı şekilde ayırıştırma aşamasında ise, suç gelirleri kıyı merkezlerinde kurulmuş şirketlere transfer edilmek suretiyle öncül suç ile bağlantısı kesilmeye çalışılmaktadır.

Aklayıcıların vergi cennetlerini aklama fiillerini gerçekleştirmek için tercih etmesinin birçok nedeni bulunmaktadır. Vergi cennetlerinin döviz üzerinde herhangi bir kısıtlamaya gitmemeleri, aklayıcıların mali sisteme sokmak için suç gelirlerini bu ülkelere kaydırmalarına neden olmaktadır. Özellikle vergi cennetlerinde bulunan kıyı bankalarına yatırılan ve kaynağı sorulmayan döviz, uluslar arası mali sisteme kolayca girebilmektedir. Ayrıca vergi cennetlerinde sıkı bir şekilde uygulanan banka gizliliği yasaları da, kaynağı açıklanmayan fonların malikleri hakkında bilgi edinilmesini engellemektedir.

Vergi cennetleri, ticari şirket kurmak için gerekli usulleri mümkün olduğunca kaldırmaktadır. Ticari faaliyette bulunmak isteyen girişimciler bundan dolayı vergi cennetlerini tercih etmektedir³¹⁴. Bununla birlikte vergi oranlarının hiç uygulanmaması veya düşük oranda uygulanması ticari şirketler için kaçırılmaması gereken fırsat olarak algılanmaktadır. Özellikle uluslar arası alanda gemi veya hava taşımacılığı faaliyetleri ile uğraşan ülkeler bu vergi muafiyetlerinden yararlanmakta ve vergi cennetlerini tercih etmektedir. Panama ve Liberya, gemi şirketlerine cazip teklifler sunmaktadır³¹⁵.

Taşınmaz sahibi kişiler, edinmiş oldukları taşınmazları vergi cennetlerinde kurmuş oldukları şirketleri üzerine aktarmaktadır. Bu sayede hem taşınmazın bulunduğu ülkenin vergi ve benzeri yükümlülüklerinden muaf olmakta, hem de vergi cennetinin sunduğu ticari gizlilik sayesinde kimlikleri tespit edilememektedir. Taşınmazın satışı aşamasında da, taşınmaz doğrudan satılmamakta, taşınmazın envanterinde bulunduğu

³¹³ Ancak belirtmeliyiz ki, 11 Eylül saldırılarından sonra Amerikan Meclisi tarafından kabul edilen Yurtseverlik Kanunu gereğince, belirlenen kıyı merkezlerinden transfer edilen malvarlıklarına, suç gelirleri ile ilgisi olup olmadığı konusunda daha özenle yaklaşılmaktadır.

³¹⁴ Erkan Yetkiner, “*Vergi Cennetlerinin Sunduğu Bazı Vergi ve Yatırım Avantajları*”, **Vergi Dünyası**, S.:237, s.79.

³¹⁵ Yetkiner, s.79.

şirketlerin hisse senetleri satılmaktadır. Bu durum, el değıştiren taşınmazın yeni malikinin tespitini de önlemektedir³¹⁶.

Vergi cennetleri, kıyı bankacılığı finans şirketleri tarafından dolaylı vergi kaçırılmasında da kullanılmaktadır. Bir örnekle açıklayacak olursak; iki ülkede de şirketi bulunan kıyı bankacılığı finans şirketi, vergi cennetinde bulunan şirketinden (A), diğer ülkede bulunan şirketine (B) kredi aktarımı yapar. Ve bu kredi aktarımının karşılığında (B) şirketi, (A)'ya anlaşma gereği faiz öder. (B) şirketi ödediği faizi beyan edeceği gelirden düşer ve bu sayede ödeyeceği vergiden kurtulmuş olur. (A) şirketi ise, vergi cennetinde vergiden muaf olduğundan, faiz gelirinden dolayı vergi ödemeyecektir³¹⁷.

Vergi cennetlerinde şirket kuran bazı sigorta acenteleri, suç gelirlerini kabul etmekte ve bu suç gelirleri ile Amerikan sigorta şirketlerinde sigorta poliçeleri almaktadırlar. Bir süre sonra suç geliri ile alınan sigorta poliçesi iptal edilmekte ve iade alınan para, suç geliri vasfını kaybetmektedir³¹⁸.

9. Kendi Kendine Borçlanma (Loan Back)

Kendi kendine borçlanma, suç kaynaklı gelirlerin aklanmasında sıklıkla başvuru olan yöntemlerden birisidir. Aklayıcı ilk önce bir kıyı bankasında, vergi cennetinde veya ticari gizlilik veya banka gizliliği ilkeleri gereğince fonların kaynağının sorulmadığı bir ülkede suç gelirlerini mali sisteme sokar. Daha sonra suç gelirleri isteğe bağlı olarak, başka bir ülkedeki bankaya aktarılır. Yeni bankadan kredi teminat mektupları alınır.

Aklayıcı, yatırım yapmak istediği, aklanmış parasını meşru işlerde kullanmak istediği ülke bankalarına giderek, daha önce almış olduğu kredi teminat mektubu karşılığında kredi alır. Alınan krediler, o ülkede yasal yatırımlarda kullanılır ancak

³¹⁶ Yetkiner, s.79.

³¹⁷ Yetkiner, s.80.

³¹⁸ Ergül, s.32; Ergül, Hukuki, s.14.

bankaya kredi borcu ödenmez. Kredi borcu ödenmeyen banka, kendisine verilen kredi teminat mektuplarını devreye sokar ve bunları nakite çevirerek zararını karşılar³¹⁹.

Bu suretle aklayıcı, suç gelirlerini yasal hale getirmiş olur. Artık bulunduğu ülkede yapmış olduğu yatırımların bir kaynağı vardır; almış olduğu kredi.

Bir Londra bankasının şüpheli hesap konusundaki raporunu araştıran İngiliz yetkilileri, Kanada'dan kurye vasıtası ile Londra'ya getirilen suç gelirleri ile karşılaşır. Bu suç gelirleri, Kanada'da büyük kupürlü banknotlara çevrilmiş ve bu paralar Manş adalarının en büyüğü olan Jersey'deki şirketler adına 14 hesaba aktarılmıştır. Suç gelirleri daha sonra Jersey'deki hesaplar teminat olarak gösterilmek suretiyle Kuzey Amerika'da bulunan emlak şirketlerine sahte krediler olarak geri dönmüştür³²⁰.

10. Hayali Şirketlerin Kullanımı

MEMG hayali şirketleri, ticaret siciline kayıtlı bulunduğu ülkede herhangi bir ticari veya imalat işlemi veya herhangi diğer bir ticari işlemi yapmayan ortaklık veya kurum olarak tanımlamıştır³²¹. Hayali şirketler kuruldukları ülkede yalnızca aklama işlemlerinin gizlenmesi ve bu işlemlere yardımcı olması amacı ile kurulur.

Bu şirketlerin esas kullanım amacı; ayırıştırma aşamasında suç gelirlerinin transferlerinin, şirketler üzerinden geçirilmesi suretiyle, soruşturma veya kovuşturma makamlarının takibini zorlaştırmasıdır³²². Çoğu kez, paravan şirketler ve hayali şirketler aynı anlamda kullanılmasına karşın, aralarında fark bulunmaktadır. Hayali şirket sadece kâğıt üzerinde kuruludur ve yasa dışı gelirlerin aklanmasına yardımcı olmaktan başka bir işlevi yoktur. Oysa paravan şirketler yasal olarak kurulmuş ve faaliyette

³¹⁹ Ayrıca bkz. Ergül, Hukuki, s.14; Çelik-Koçağra-Güler, s.80.

³²⁰ Örnek için bkz. Ergül, Hukuki, s.14, 15.

³²¹ Buchanan, s.118.

³²² Ergül, s.34; Ergül, Hukuki, s.15.

bulunmaktadırlar. Ancak bu şirketler yasal faaliyetlerinin yanı sıra, aklama faaliyetlerini perdelemek amacıyla da kullanılırlar³²³.

11. Gerçeği Yansıtmayan Fatura Kullanımı (Sahte Fatura)

Uluslar arası ticari transferlerde gerçeği yansıtmayan fatura kullanımı suç kaynaklı gelirlerin aklamasında yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Yasadışı gelirlerin sınır ötesi hareketlerinde, gümrük beyannamelerinin veya ithalat bildirimlerinin tahrifatı, bu tür gelirlerin gizlenmesi için kullanılmaktadır. Bu yöntem sayesinde gizlenen gelirlerin miktarı çok yüksek rakamlara ulaşabilmektedir. Örneğin, PolarCap operasyonunda, Cali Karteli, Amerikan menşeli değerli taş tacirlerini paravan şirket olarak kullanmıştır. 1990 yılında, bu şirket düzenlediği faturalarda, 6.066.796,25 gram (214.000 ons)'dan fazla Bolivya altınını ithal ettiğini beyan etmiştir. Ancak, olay mahkemeye intikal ettiği zaman beyan edilen miktarın, Bolivya'nın bir yılda yaptığı toplam altın üretiminin % 130'una denk geldiği anlaşılmıştır³²⁴.

12. Ayna Görüntü Ticareti Yöntemi (Mirror-Image Trading)

Bu yöntem, Uluslar Arası Ticari ve Kredi Bankası (Bank of Credit and Commerce International) bağlı şirketleri tarafından mal piyasalarında büyük miktarlarda gelirleri aklamak amacıyla kullanılmıştır. Yöntemin can alıcı noktası milyonlarca dolarlık yasal işlemler arasında aklama amaçlı yapılan işlemleri gizlemektir. Yüksek risk ve geçici olması ile karakterize edilen türev piyasalarda büyük miktarlarda kar ve zararların normal kabul edilmesi yöntemin icrasını mümkün kılmaktadır. Yöntemde, bir kişi adına türev piyasalarda mal satın alınırken, eşit değerdeki mal başka birisi tarafından satılmaktadır. Ancak alma ve satma işlemleri aynı kişi tarafından kontrol edilmekte ve kar ve zarar birbirine eşit olmaktadır³²⁵.

Özellikle ayrıştırma ve bütünleştirme aşamalarında, türev piyasalar aklayıcılara birçok avantaj sağlamaktadır. Türev piyasalar ve hisse senedi piyasaları diğer yöntemlerle karşılaştırıldığında aklama işlemi için düşük maliyet imkânı sağlamaktadır.

³²³ Ergül, s.34; Ergül, Hukuki, s.15.

³²⁴ Buchanan, s.118.

³²⁵ Buchanan, s.119.

Türev piyasaların aklama için kullanımının maliyeti aklanılan malvarlığının % 6,9'u olurken, diğer yöntemlerde suç örgütleri tarafından profesyonel aklayıcılara % 20–25 oranında bir ödeme yapılmaktadır. Bu yöntemin diğer bir avantajı, hesapların izinin sürülmesi ve kontrolünün, işlemlerin ve ürünlerin iştirakinden dolayı daha karışık hale gelmesidir. Son olarak, türev piyasalar aklayıcılara anonimlik sağlamaktadır³²⁶.

13. Hayali İthalat ve İhracat

1980'lerin başlangıcı ile ülkemizin gündemine giren hayali ihracat, ihraç edilen hayali bir ürünün karşılığında belli oranda vergi iadesi alınmasıdır. Değeri oldukça düşük olan mal, değeri yüksek ve belli özelliklere sahip bir mal gibi yurt dışına gönderilir. Ürünün gerçek bedeli ile düzenlenen sahte belgelerde gösterilen bedeli arasındaki fark aklanan miktarı göstermektedir. İşlemin tamamen şüpheden uzak olması için ihraç edilen mal ve fatura, vergi cennetlerinde kurulan paravan bir şirket adına gönderilir. Aynı paravan şirket, fatura karşılığı parayı transfer ederek işlemi tamamlamaktadır. Burada, değeri düşük olan malın ihracı için yapılan masraflar aklama komisyonu olmaktadır. Konuyu bir örnek ile açıklayalım; hayali ihracat yapan (H) (aynı zamanda aklayıcı) piyasadan topladığı ve değeri 1 YTL olan (A) malını, (X) ülkesinde bulunan (Y) şirketine ihraç etmek için gerekli belgeleri hazırlar. Belgelerde, değeri 1 YTL olan (A) malının yerine değeri 100 YTL olan (B) malı beyan edilir. Fatura, (Y) şirketine 100 YTL üzerinden kesilir. (H) daha sonra, 100 YTL'lik mal ihraç ettiğinden dolayı % 20 oranında vergi iadesi alır. (Y) şirketinden faturanın karşılığı olan 100 YTL geldiği zaman artık (H)'nin kaynağını açıklayabildiği 100 YTL'si olmuştur. Hâlbuki (H) ihraç etmek için 1 YTL masraf etmiş ve karşılığında 99 YTL aklamıştır. Ayrıca Devletten aldığı 20 YTL vergi iadesi ile kazancını katlamıştır. Genelde (X) ülkesi bir vergi cennetidir ve (Y) şirketi de o vergi cennetinde çok az bir masrafla, bürokratik engellerle karşılaşmadan kurulmuş paravan bir şirkettir. Hayali ihraç işlemi ile yurda 99 YTL kadar suçtan kaynaklanan para, yasal bir görüntü altında sokulmuştur. Olay anlaşılsa ve bir soruşturma başlatılsa bile, konuyu araştıran soruşturma makamları (X)

³²⁶ Buchanan, s.119.

ülkesindeki ticari gizlilik nedeniyle (Y) şirketinin kurucu ve yöneticileri hakkında bir bilgi alamayacaktır³²⁷.

Yukarıda izah edilen yöntemin tam tersi ise hayali ithalatın aklama amacıyla kullanılmasıdır. Hayali ithalat ise bulunulan ülkeden suç kaynaklı paraların çıkarılmasında kullanılır. Yurt dışından bir şirketten sipariş edilen yüksek değerli ürünlerin karşılığında, suç gelirleri yurt dışına aktarılır. Yurt dışında ve yine genellikle vergi cennetin kurulan (X) şirketinden, 100 YTL değeri olduğu bildirilen (A) malı talep edilir. Tüm belgeler 100 YTL değeri olan (A) malına göre hazırlanır. Ancak, değeri 1 YTL olan (B) malı (X) şirketi tarafından gönderilir ancak karşılığında 100 YTL fatura kesilir. (H), bu fatura karşılığı 100 YTL'lik suç gelirini kolayca yurt dışına aktarır.

14. Finans Kurumlarının Kullanımı

Amerika'nın en eski ve büyük bankalarından olan ve karşılıklı bankacılık konusunda lider bulunan Bank of New York, 1999 yılında yapılan kara para aklama soruşturmasının odağı olmuştur. 1996 yılından 1999 yılına kadar, Rusya'da 7 ila 15 milyar dolar arasında bir miktarın Bank of New York aracılığı ile amlandığı iddia edilmiştir. Her ne kadar banka herhangi bir yükümlülüğü ihlal etmiş olmasa da, aklama olayları yeterince etkin olmayan iç kontrollerden kaynaklanmıştır³²⁸. Bu olay, banka gibi finans kurumlarının aklayıcıların hedefi olduğunu gösteren çarpıcı bir örnek olmuştur.

Finansal ürünlerin çeşitliliği ve gittikçe artan karmaşıklığı, finans kurumlarında yapılan fon transferlerinin hızı ve kolaylığı, bazı ülkelerde mevcut olan banka gizliliği yasaları ve günlük yapılan mali işlemlerin kontrol edilemez sayısı, bankaların aklayıcılar tarafından kullanılan temel araçlardan biri olmasının nedenlerindendir³²⁹.

³²⁷ Aynı şekilde bkz. İpek, s.27; Ergül, s.38; Ergül, Hukuki, s.18.

³²⁸ Buchanan, s.116; Bankaların uyuşturucu gelirlerinin aklanması konusundaki rolü için bkz. Ian Taylor, "The International Drug Trade and Money Laundering: Border Controls and Other Issues", **European Sociological Review**, Vol.:8, No.:2, Eylül 1992, s.181 vd.

³²⁹ Gerson Luís Romantini ve diğerleri, **The Role of the Banking Supervisor in Money Laundering Prevention**, São Paulo 2002, (nakleden Vasconcellos, s.11).

Finans kurumları, aklayıcılara, suç gelirlerinin görünümünü değiştirme imkânı sağlamaktadır. Suç gelirlerinin görünümünü değiştirme basit şekilde, küçük meblağlı paraların büyük meblağlı olanları ile değiştirilmesidir. Aynı şekilde, suç gelirinin başka bir ülkenin para birimine çevrilmesi de bu niteliktedir³³⁰.

Birçok ülkede, fonlarını aktarabileceği şubelerinin bulunması finans kurumlarının aklayıcılar için çekici olmasının nedenlerinden biridir³³¹. Sınır kontrollerinin etkin olarak yapıldığı ülkelerden, nakit formundaki suç gelirlerinin mali sistemi etkin olmayan ülkelere fiziksel naklinde zorluklar yaşanmaktadır. Bu noktada, bahse konu ülkenin mali kurumuna yatırılan suç geliri çok kısa sürede ve hiçbir risk alınmaksızın ülkeler arası transfer edilebilmektedir³³².

Bankaların tabi olduğu ülkenin bankacılık mevzuatına bağlı olarak bazı bankalarda anonim hesap açma imkânı bulunmaktadır³³³. Anonim veya lehdarının ismi bilinmeyen banka hesapları, hesapta meydana gelen parasal hareketlerle, hesap sahibi arasında ilişki kurulmasını engellemektedir. Aynı şekilde bankalarda açılan uydurma veya sahte isimli hesaplar da aklayıcılar tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Bu tür hesapların açılması, bankaların müşterinin kimliğini tespit etme yükümlülüğünün kasten veya taksirle ihlali ile mümkün olabilir.

Bankalar ve diğer mali kurumlar, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadelede ilk safta yer alan kurumlardır. Suç gelirlerinin mali sisteme akarak yasal gelirler içinde izini kaybettirmemesi için mali kurumlara bir takım yükümlülükler getirilmiştir. Mali kurumların, yaptıkları işlemde nakit kullanılması durumunda, işlem tutarının belirlenen bir miktarı aşması nakit işlem bildiriminin yapılmasını gerektirecektir. Paralel bir şekilde, işlemin miktarına bakmaksızın, aklama faaliyetleri ile ilgisi olduğundan şüphelenildiği an, şüpheli işlem bildirimi kurum tarafından mali istihbarat birimine ulaştırılmalıdır. Bankalar ve diğer mali kurumlara

³³⁰ Danis, s.9.

³³¹ Danis, s.9.

³³² Danis, s.9.

³³³ Belirtelim ki, “Kara Paranın Aklanması ile Mücadelede Wolfsberg Kuralları”nın 2 nci maddesi numaralı veya alternatif isimli hesap açma imkânını, müşterinin isminin banka tarafından bilinmesi durumu ile sınırlandırmıştır.

getirilen bu bildirim yükümlölüklerini aşmanın bir yolu, banka çalışanlarının veya yöneticilerinin menfaat karşılığında işleme göz yummalarıdır. Veya ikinci bir yol olarak bankanın, aklayıcıya ait olması gerekmektedir. Aklama ile mücadelede hayati önemi olan mali kurumların yükümlölüklerini yerine getirmemesi aklayıcılara geniş imkânlar tanımaktadır. Bu durum suç örgütlerinin banka sahibi olmakta ne kadar istekli davrandığını açıklamaktadır³³⁴.

Bankalara yönelen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri orta ve uzun dönemlerde mali yapıda önemli problemlere neden olmaktadır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesinde, tüm finansal sektörün yapısal bütünlüğünü korumak, finansal prosedürler, düzenlemeler ve denetimlere yer vermek ihtiyaç duyulan ana konulardandır³³⁵. Bankalara yönelen aklama eylemleri bir ülkenin mali istikrarını tehlikeye sokabilir.

Amerikan Uyuşturucu ile Mücadele İdaresi tarafından 1992 yılında tespit edilen ve mali kurumların aklayıcılar tarafından kullanılmasındaki beş aşamalı süreç şu şekilde işlemektedir: İlk aşamada, suç gelirleri aklayıcılar tarafından tanınan ve kendilerine kolaylıklar sağlayan bir bankaya yatırılır. İkinci aşamada suç geliri Latin Amerika Ülkelerinden olmayan ve tercihen İspanyollar tarafından kontrol edilen bir bankaya transfer edilir. Daha sonra suç geliri bir Doğu Avrupa veya Japon şirketi hesabına aktarılır. Bu sayede suç geliri ile onu yaratan suç arasında irtibat kesilmeye çalışılır. Dördüncü aşamada, şirket hesabına aktarılan suç geliri, genellikle Kolombiya’da bir şirket hesabına veya Avrupa veya Birleşik Devletler’de yatırım hesabına yatırılır. Son aşamada ise suç geliri Kolombiya Pezo’suna çevrilir. Bu sayede suç geliri mali sisteme aktarılmış, yasal gelirler ile karıştırılmış ve kendisini yaratan suç ile irtibatı kesildikten sonra yasal bir gelir haline dönüştürülmüş olmaktadır³³⁶.

³³⁴ Mavral, s.79; Güner, s.209; Robinson, s.44; Ergül, s.48.

³³⁵ Vasconcellos, s.12.

³³⁶ Danis, s.10.

15. Sermaye Piyasalarının Kullanılması

Sermaye piyasası araçları, suç kaynaklı gelirlerin aklanması için birden fazla şekilde kullanılmaktadır. Sermaye piyasası araçları, yasa dışı fonlara çok kolay bir şekilde mali piyasalardan kazanılmış yasal fon görüntüsü verebilmektedir. Sermaye piyasası araçları, birçok aracının nakit kabul etmemesinden dolayı, ayırıştırma ve bütünleştirme aşamalarında kullanılmaktadır. Ayırıştırma aşamasında aklayıcı, yasa dışı gelirlerle almış olduğu hisse senetlerini bir hesaptan diğer hesaba aktarır, daha sonra satılan hisse senetleri artık yasal bir gelir olmuştur³³⁷. Borsada, suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aklanması ihtimali çok yüksek olmasına rağmen, aklamının denetimi çok zordur. Aklayıcılar, yerleştirme aşamasında daha çok bankaları kullandıkları halde, ayırıştırma aşamasında sermaye piyasalarını kullanmaktadırlar³³⁸.

Hisse senedi piyasasında kullanılan diğer bir yöntemde ise, ödemeyi suç kaynaklı gelirleri ile yapan aynı müşteri adına eş zamanlı birden fazla işlem yapılır. Aracı kurum, değer kazanan hesapları kendi komisyonunu düşükten sonra yasal gelir olarak öder ve aynı zamanda şüphe çekmemek için kaybeden hesapları da yok eder³³⁹.

16. Yatırım Araçlarının Kullanılması

a. Tarihi Eserlere ve Sanat Eserlerine Yatırım

Sanat eserleri ticaretinde kullanılan paranın kaynağına ilişkin kontroller, mali kurumlara oranla daha az etkindir. Bu durum; tarihi eserlerin ve sanat eserlerinin alım ve satımlarında suç gelirlerinin aklanmasına neden olmaktadır. Genellikle bu tür eserlerin alım satımı müzayede yolu ile yapılmaktadır ve müzayedeye sunulan parçaların gerçek olup olmadığını tespit etmek çok zordur. Gerçek olmayan bir eser için şişirilmiş fiyat üzerinden yapılan alım-satım, bu işlemde kullanılan paranın da kaynağını açıklamak için bir gerekçe olacaktır³⁴⁰.

³³⁷ Reuter-Truman, s.31.

³³⁸ Güner, s.247.

³³⁹ Reuter-Truman, s.31.

³⁴⁰ Ergül, s.20.

Antika eser ticareti nakit paranın yoğun olarak kullanıldığı alanlardan biridir. Aklayıcı bir şirket kurarak işe başlar ve ülkeyi dolaşarak çeşitli kıymetli taşlar, pullar, koleksiyoncu paraları ve antika eserler toplar. Stok yapıldıktan sonra değişik şehirlerdeki müzayede salonlarına mallar dağıtılarak satılığa çıkarılır. Müzayedeye çıkarılan malın en yüksek fiyattan satılmasına müsaade edilir ve satış sonucunda gelen çek artık paranın kaynağını açıklayabilecek mazereti sunar. Aklayıcıların müzayedelere tanıdıklarını sokup satılan malların tekrar kendilerine döndürdükleri de bilinen bir uygulamadır³⁴¹.

b. Lüks Mallara Yatırım

Suçtan kaynaklanan malvarlıklarının başka değerlere dönüştürülmesinde lüks malların alımı da sık olarak görülmektedir. Özellikle değerli ve istendiğinde başka değerlere dönüştürülebilecek lüks mallara aklayıcılar rağbet etmektedir. Lüks otomobil alımı örnek olarak gösterilebilir³⁴².

c. Taşınmazlara Yatırım

Gayrimenkul sektörüne suç gelirlerinin yatırılması, özellikle ekonomik, parasal ve politik istikrarın olduğu ülkelerde aklama için klasik ve güvenilir bir yöntem olmaktadır. Gayrimenkul sektöründe aklama birkaç şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla suç kaynaklı gelirlerin kaynağının ortaya çıkmasını önlemek amacıyla birbirini takip eden gayrimenkul işlemleri gerçekleştirilebilir ya da gayrimenkul, suç kaynaklı gelire yasal görünüm kazandırmak amacıyla turistik tesisler veya dinlenme tesisleri gibi yatırımlarda kullanılması amacıyla satın alınmaktadır³⁴³.

Muvazaalı gayrimenkul spekülasyonu, taşınmaz sektöründe gerçekleştirilen aklama yöntemlerinden birisidir. Burada gayrimenkul gerçek değerinin çok altında alınmış gibi gösterilmektedir. Ancak gayrimenkulün gerçek değeri nakit olarak ayrıca ödenmektedir. Bir süre sonra gayrimenkul gerçek değerinden satılmakta ve alındığı

³⁴¹ Ayrıntılı açıklama için bkz. Robinson, s.28.

³⁴² İpek, s.28; Robinson, s.28.

³⁴³ FATF, Typologies, 1997-1998, (par.59).

iddia edilen değer ile satış değeri arasındaki fark aklanmış olmaktadır. Bu yöntemde, alınan gayrimenkulde bir takım yenilemeler de yapılabilmektedir³⁴⁴.

d. Altın ve Diğer Değerli Madenlere Yatırım

MEMG'nun 1998 yılında yaptığı tipoloji toplantısında ilk kez altın piyasasının aklama amaçlı kullanım ihtimalleri ele alınmıştır. Altın; şu özellikleri nedeniyle aklama amacıyla kullanılmaktadır³⁴⁵.

- Altın tüm dünyada kabul gören bir değişim aracıdır.
- Belirsizlik dönemlerinde kıymetini korumaktadır.
- Fiyatı günlük belirlenir ve tahmin edilebilir düzeydedir.
- Menkul olduğundan dolayı malikinin tespitine imkân yoktur.
- Değişik değerlere çevrilebilir.
- Ayırma aşamasında altın tacirleri hesapların incelenmesinde aldatma sağlarlar.
- Çifte faturalama, sahte sevk ve diğer hileli işlemlerin yapılmasına imkân tanımaktadır.

Diğer değerli madenlerin başka değerlere dönüştürülme imkânı olsa da altın paraya kolayca çevrilebilen ender madenlerdendir. Ayrıca altın yolları, uyuşturucu yolları ve alternatif havale sisteminin (özellikle hawala) yolları ile çakışmaktadır³⁴⁶.

17. Muvazaalı Dava Yöntemi

Muvazaalı dava yönteminde, aklayıcıların, biri suç gelirlerinin bulunduğu ülkede (A Ülkesi) diğeri ise paraya yasal görünüm kazandırılmak istenen ülkede (B Ülkesi)

³⁴⁴ Kocasakal, s.84.

³⁴⁵ FATE, Typologies, 1997-1998, (par.35).

³⁴⁶ FATE, Typologies, 1997-1998, (par.36).

olmak üzere iki adet şirketinin bulunmasını gerektirir. B ülkesinde bulunan X şirketi, A ülkesinde bulunan Y şirketine herhangi bir sebepten dolayı tazminat davası açar. Tazminat davasında, A ülkesinde bulunan Y şirketi, X şirketinin davadan vazgeçmesi karşılığında bir miktar para ödemeyi kabul eder. X şirketi davadan vazgeçer ve parayı alır. Bu suretle, A ülkesinde bulunan suç kaynaklı gelirler tazminat ödemesi altında B ülkesine gelir³⁴⁷.

18. Sigorta Kurumlarının Kullanılması

Dünya çapında sigorta sektörüne ödenen prim yıllık olarak 2.941 trilyon dolardır. Yıllık yarattığı bu işlem hacmi ile sigorta pazarı, müşterilerine artan bir oranda karmaşık ürünler ve hizmetler sunan ve diğer mali hizmetler endüstrisi ile rekabetini her geçen gün artıran dinamik bir sektördür. Bazı ülkelerde ve yargı bölgelerinde son yıllarda sigorta primlerinde iki katına çıkan artmalar rapor edilmiştir³⁴⁸.

Bazı istisnalar bulunmakla beraber³⁴⁹, MEMG'na üye tüm ülkeler aklamanın önlenmesine yönelik, müşterinin kimlik tespiti, kayıtların tutulması ve şüpheli işlem bildirimi gibi yükümlülüklerin uygulama alanını sigorta sektörünü de içine alacak şekilde genişletmiştir³⁵⁰.

Sigorta kurumları suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Özellikle yerleştirme aşamasında, suç gelirleri ile sigorta ürünlerinin alımı sık görülmektedir³⁵¹. Aklayıcılar sigorta sektöründe, sigorta ürünlerinin, şirketin doğrudan kontrol ve gözetiminde olmayan aracılar tarafından satıldığını keşfetmişler ve bu durumu aklama faaliyetleri için kötüye kullanmışlardır. Aklayıcılar, kimlik tespiti yükümlülüklerini yapmayan veya gerektiği şekilde

³⁴⁷ Aynı şekilde sahte veya göstermelik dava yöntemi için bkz. Kocasakal, s.87.

³⁴⁸ FATF, Typologies, 2004-2005, s.42.

³⁴⁹ Sigorta sektörünü, aklamanın önlenmesine dair yükümlülüklerin kapsamına almayan iki ülke Uganda ve Sri Lanka'dır.

³⁵⁰ FATF, Typologies, 2004-2005, s.44.

³⁵¹ FATF, Typologies, 2003-2004, s.15.

yapmayan, şüpheli işlem bildirim yükümlülüklerini ihmal eden aracılardan yararlanmışlardır³⁵².

MEMG üyeleri tarafından tipoloji toplantılarında bildirilen vakalara göre sigorta sektörü kullanılarak aklamalar şu şekilde gerçekleşmektedir.

a. Aklayıcı, sigorta şirketinden yıllık prim ödemeleri karşılığında sigorta poliçesi satın almaktadır. Sigorta poliçesinin alınmasında, yükümlülükleri yeterince yerine getirmeyen araçlar kullanılmaktadır. Sigorta poliçesi daha sonra türüne göre nakit paraya çevrilmiştir³⁵³.

b. Ekonomik açıdan sigortalana avantaj sağlamayan durumlarda sigorta poliçelerinde erken ödeme talepleri aklama amacı taşıyabilmektedir. Belçika'dan bildirilen bir olayda 1 milyon Euro nakit olarak 2 hayat sigorta poliçesinin alınmasında kullanılmış ve yaklaşık % 40 zarara rağmen erken ödeme isteğinde bulunulmuştur³⁵⁴.

c. Altın, mücevher ve değerli taşlarla ilgili olarak yapılan sigorta sahtekârlıkları da, sigorta sektöründe aklayıcıların başvurduğu yöntemlerdendir. Aklayıcılar, değerli malları sigorta ettirmekte ve daha sonra hasara uğradığı veya çalındığı iddiası ile sigorta şirketinden bedelini ödemesini istemektedirler. Sigorta şirketinden alınan paranın kaynağının açıklanması daha kolay olmaktadır. Haziran 2004'te Norveç'te evine girilerek 110.000 Norveç Kronunu aşan miktarda mücevherlerinin çalındığını bildiren bir kişi, mücevherlerini 2,7 Milyon kron karşılığında sattığı yatından elde ettiği paralarla aldığını sigorta şirketine beyan etmiştir. Yapılan araştırmada bu kişinin gelirinin çok düşük olduğu ve bildirdiği malların gerçek sahibi olmasının mümkün olmadığı ortaya çıkmıştır³⁵⁵.

19. 900'lü Telefon Hatlarının Kullanılması

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de çeşitli hizmetlerin verilmesi amacıyla kullanılan ve 0900 ile başlayan telefon numaraları 900'lü hatlar

³⁵² FATF, Typologies, 2003-2004, s.15.

³⁵³ FATF, Typologies, 2004-2005, s.45.

³⁵⁴ FATF, Typologies, 2004-2005, s.46.

³⁵⁵ FATF, Typologies, 2004-2005, s.46.

olarak isimlendirilmektedir. Bu hatlarda verilen hizmetlerin maliyeti düşük, karşılığında edinilen kazanç ise yüksek olmaktadır³⁵⁶. Özellikle uyuşturucu madde satışının karşılığındaki ödemelerin alınması amacıyla kullanılan bu hatlar, aklayıcılar tarafından bizzat işletilebileceği gibi, maliyetin biraz yüksek olmasına rağmen işleticilerden de kiralanabilmektedir³⁵⁷. Uyuşturucu maddeyi sokakta satan tacir, karşılığında nakit para almamaktadır. Bunun yerine uyuşturucu maddeyi alan şahsın verdiği 900'lü hattı aramasını istemektedir. Bu sayede uyuşturucu madde alıcısı aldığı uyuşturucu maddenin karşılığını ödemekte, uyuşturucu madde satıcısı ise nakit taşımak ve daha sonra bu nakitleri mali sisteme aktarmak zorunda kalmamaktadır. 900'lü hattın geliri yasal bir gelir olarak kayda girmektedir. Bu yöntemde telefon hattını işletmek için yapılan giderler, yani maliyet giderleri aklama komisyonunu oluşturmaktadır³⁵⁸.

900'lü hatların aklama amacıyla kullanılmasının getirdiği bir avantaj, aklamanın her üç aşamasının aynı anda gerçekleşmesidir. Nitekim aklayıcı 900'lü hattın kaynaklanan gelirin yasal bir gelir olması ve genellikle mali sistemde bulunmasından dolayı yerleştirme aşamasına ihtiyaç yoktur. Ayrıca, ayırıştırma aşamasında yapılması gereken ve öncül suç ile irtibatı kesmeyi amaçlayan bir dizi işlemin yapılmasına da gerek bulunmamaktadır. Çünkü gelir ile öncül suç arasında irtibatın kurulması çok güçtür. Son aşama olan bütünleştirme aşaması da bu yöntemde gereksizdir. Telefon hattının işletilmesinden kaynaklanan gelir tamamen yasaldir ve istenen yatırıma dönüştürülebilir.

20. Elektronik Ödeme Sistemleri/Elektronik Bankacılık Sistemi ve İnternet Ödeme Araçlarının Kullanılması (Digital Money Laundering/Cyber Laundering)

Teknolojide ve özellikle iletişim teknolojilerinde yaşanan ilerlemeler, aklama suçunun işlenme şekillerinde de suçlular lehine gelişmelerin yaşanmasına sebep olmuştur. Günümüzde Amerika Birleşik Devletleri ekonomisinde yapılan işlemlerin yarısı nakit esastır³⁵⁹. Nakit olmayan işlemlerde ise çek kullanımı birinci sırada yer

³⁵⁶ Ayrıca bkz. Güner, s.255.

³⁵⁷ Ayrıca bkz. Güner, s.255.

³⁵⁸ Aynı şekilde bkz. İpek, s.29; Kocasakal, s.83.

³⁵⁹ Robert Guttman, *Cybercash: The Coming Era of Electronic Money*, USA 2003, s.4.

almaktadır³⁶⁰. 2001 yılında yapılan araştırmalara göre, internetin ve elektronik ödeme araçlarının kullanılması suretiyle aklanılan para miktarı yıllık 50 milyar doları bulmaktadır. İnternetin ve elektronik ödeme araçlarının aklayıcılara sağladığı hız, işlemi yapanın tespitinin güçlüğü (anonymity) ve birden fazla yargı bölgesinde gerçekleşmesinden dolayı yapılacak soruşturma ve kovuşturmanın karşılaşıcağı zorluklar, bu araçların tercih edilmelerinin nedenlerinden olmaktadır³⁶¹. Ayrıca internet ve elektronik ödeme araçlarının kullanımı sonrası nadiren geride delil bırakılmakta ve şüpheli işlem bildirim yükümlülükleri bu alanda etkisiz kalmaktadır³⁶². Örneğin elektronik paranın³⁶³ gelişimi ile suç kaynaklı gelirlerin hareketi gerçek zamanlı olarak yapılabilir hale gelmiştir³⁶⁴. Günümüzde, nakit işlemde daha fazla elektronik havale araçlarının kullanıldığı düşünülürse, aklama suçunda elektronik araçların kullanımının önemi anlaşılabacaktır.

Elektronik ödeme araçlarının hesap sahiplerine anonimlik ve işlemin üçüncü kişiler tarafından görülememesi gibi avantajlar sağlamasından dolayı aklayıcılar bu sistemler üzerine yoğunlaşmışlardır. Kendi aralarında çeşitli tasniflere tabi tutulabilen elektronik ödeme araçları³⁶⁵ elektronik para, elektronik çek, akıllı kart, kredi kartı ve çeşitli ödeme protokollerinden oluşmaktadır.

³⁶⁰ Guttman, s.4.

³⁶¹ Steven Philippsohn, “*Money Laundering on the Internet*”, **Computers & Security**, 20 (2001), s.485.

³⁶² Philippsohn, s.485.

³⁶³ E-cash, cybercash digital currency ve cybercurrency olarak da isimlendirilir ve aynı anlamda kullanılır, R. Mark Bortner, “*Cyberlaundering: Anonymous Digital Cash and Money Laundering*”, www.law.miami.edu/~froomkin/seminar/papers/bortner.htm, dn. 24, Erişim: 1 Şubat 2003; cybercash farklı bir tanımla internet vasıtasıyla fon transferi yapan sistemler için de kullanılır, (Guttman, s.9); Buna karşılık, dünyanın önde gelen merkez bankalarının oluşturduğu Banks for International Settlements, elektronik para ve cybercash arasındaki farklılığı kabul etmemektedir, (Guttman,s.9).

³⁶⁴ Akyay, s.71.

³⁶⁵ Elektronik ödeme araçları için yapılan tasnifler, aklama eylemlerinin takibi ve anlaşılabilmesi için önem arz etmektedir. Bu alanda yapılan ilk tasnif hesaba kayıt (balance based) ve madeni para esasına dayanan sistem (token-based) ayırımıdır. Hesaba kayıt sistemlerde, internette yapılan işlemlerde, işlemin karşılığı, işlemi gerçekleştirenin hesabında azalmaya ve hizmeti sunanın hesabında ise artmaya neden olmaktadır. Madeni para esasına dayanan sistemlerde, elektronik değer birimleri özel bir seri numarası taşımakta ve değişmez itibari kıymete sahip veriler şeklinde tasarlanmıştır. Her bir veri paketi sözleşme tarafları arasında nakledilmektedir.

Off-line ve on-line ödeme sistemleri ayırımında ise; işlem sırasında işlemin geçerliliğine onay verilmektedir. Off-line sistemlerde gerçek zamanlı bağlantı kurulmamakta ve işleme üçüncü kişiler katılmamaktadır.

Elektronik para³⁶⁶ (electronic cash) veya sayısal para (digital money), nakit paranın elektronik karşılığıdır. Sayısal para, nakit para gibi gerçek değere haiz sayı dizinleri olarak tanımlanmaktadır³⁶⁷. Sayısal para, banknot veya madeni paraları temsil eden, nakit para üzerindeki seri numaralarına benzer formlardaki sayısal işaretler vasıtasıyla gerçek malvarlıklarının transferine imkan sağlamaktadır³⁶⁸. Manyetik bantlı kartlara alternatif olarak geliştirilen elektronik para, önödeme veya değer yüklenilmesi yoluyla kullanıma sunulan, kart veya yazılım tabanlı elektronik ödeme aracı olarak tanımlanmaktadır³⁶⁹. Geniş anlamda elektronik para, bilgisayar tabanlı fon transfer sistemlerini kapsamaktadır³⁷⁰.

Akıllı kart (smart card) olarak anılan kart tabanlı elektronik para ürünlerinde kartın üzerinde çeşitli bilgiyi işleyebilen bir mikro işlemci bulunmaktadır. Bu kartların okuyucular ile bağlantıları, üzerlerinde bulunan bağlantı noktaları sayesinde olmaktadır. Kullanıcının kartı okuyucunun yuvasına sokması ve erişim kodunu girmesi sayesinde

Hesaba bağlı olan ödeme sistemlerinde, işlemi yapan kişinin aldığı hizmetin karşılığı kendi hesabından hizmeti sunanın hesabına aktarılmaktadır. Bu sistemlerde internet üzerinden elektronik para değil, sadece ödeme işlemi bilgileri nakledilmekte ve bu bilgilere göre hesaplar arasında miktar transfer edilmektedir. Hesaba bağlı olmayan ödeme sistemleri ise elektronik para veya elektronik değer kuponları ile çalışmaktadır.

Mikro ve makro ödeme sistemleri ise, işlem konusu miktarın büyüklüğüne bağlı olarak değişmektedir. 5 Amerikan dolarına kadar olan küçük meblağların ödenmesinde mikro, 5 ile 500 Amerikan doları arasındaki miktarların ödenmesinde ise makro ödeme sistemleri kullanılmaktadır, (Leyla Keser Berber, “*Elektronik Ödeme Araçları, Elektronik Paranın Merkez Bankasının Para Politikası ve Kara Para Aklama Açısından Değerlendirilmesi*”, **Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu**, 21-22 Mayıs 2001, 9 Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir 2002, s. 225 vd; ayrıca bkz. Guttman, s.10 vd.).

³⁶⁶ Elektronik paranın çok farklı tanımlamaları yapılmaktadır. Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi’nin “Elektronik Bankacılık ve Elektronik Para Faaliyetleri için Risk Raporu”nda elektronik para “...yatırılmış değer veya satış noktası terminalleri vasıtasıyla, iki cihaz arasında doğrudan transferleri veya internet gibi açık bilgisayar ağları üzerinden ödemeleri yapmak için değeri önceden ödenmiş ödeme mekanizmaları...” olarak tanımlanmaktadır, (www.tbb.org.tr, Erişim: 1 Kasım 2003). Diğer bir tanıma göre ise, “elektronik para veya elektronik madeni para, fiziki olarak mevcut olmayan, aksine elektronik formdaki, bir para değerine sahip olan dijital datalardır”, (Keser Berber, s. 229).

³⁶⁷ David Cline, “*Cryptographic Protocols for Digital Cash*”, **George Washington University, School of Engineering and Applied Science (Computer Security I)**, www.seas.gwu.edu/student/clinedav/, Erişim: 10 Şubat 2003.

³⁶⁸ Bortner, (par.11).

³⁶⁹ Osman R. Günver, “*İnternet’te Ödeme*”, **Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu**, 21-22 Mayıs 2001, 9 Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir 2002, s. 216.

³⁷⁰ Guttman, s.9.

kart faal hale gelmekte ve kartta bulunan mikro işlemci, okuyucu ile bilgi alışverişini, daha farklı bir deyişle elektronik para aktarımını yapmaktadır³⁷¹.

Yazılım tabanlı elektronik paralar ise, ağa bağlı bir bilgisayara yazılım yoluyla yüklenebilen, bilgisayar belleğinde bulunan miktar ile sınırlı olan sayısal verilerden oluşmaktadır³⁷².

Banka hesaplarına, internet veya yerel alan ağları üzerinden ulaşımına imkân tanınması, akıllı kartların kullanımı suç kaynaklı gelirlerin aktarımı için yeni imkânlar sağlamıştır. MEMG, 1999–2000 Kara Para Aklama Tipolojileri raporunda internet bankacılığını, en çok kullanılan ilk 4 aklama yöntemi içinde değerlendirmiştir³⁷³.

İnternetin gelişimi ile beraber bazı mali kurumlar hizmetlerini internet üzerinden de yapabilecek şekilde düzenlemeler getirmişlerdir. 2000 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan mali kurumların yaklaşık %30'u internet sitesine sahip bulunmaktaydı³⁷⁴. Bugün bu oranın %100'lere ulaştığını söylemek abartılı bir ifade sayılmayacaktır. Mali kurumların internet üzerinden sunduğu imkânlar kurumlara göre değişmektedir. Nitekim yeni hesap açma, fatura ödeme, on-line borçlanma, otomatik ödeme makinesi (ATM) hizmeti verme, kredi verme gibi hizmetler bankaların internet siteleri aracılığı ile yapılmaktadır³⁷⁵.

On-line bankacılık işlemleri mali kurum ile müşteri arasındaki yüz yüze ilişkileri azaltmaktadır. Müşteri, banka hesaplarına şahsi bilgisayarlarında mevcut internet tarama programları ile ulaşmakta ve hesaplarında istedikleri değişiklikleri yapabilmektedirler. Kimlik doğrulamayı sağlamak amacı ile banka hesap numarası bilgisinin yanı sıra müşteriye ait bir giriş kodunun doğru olarak girilmesi de gerekmektedir. Müşteri, internet erişiminin mobilite özelliği nedeniyle dünyanın herhangi bir noktasında internete ve dolayısıyla banka hesaplarına ulaşabilmektedir.

³⁷¹ Günver, s.217.

³⁷² Günver, s.217.

³⁷³ FATF Report 1999-2000 Typologies, s.2.

³⁷⁴ FATF Report 1999-2000 Typologies, s.2.

³⁷⁵ FATF Report 1999-2000 Typologies, s.2.

Bunun sonucu olarak da, banka hesabındaki değerler için transfer emri veren bir müşterinin nereden bu işlemi yaptığı bilinmemekte veya tespiti çok güç olmaktadır³⁷⁶. Günümüzde, on-line bankacılık işlemlerinin yapılmadığı aklama eylemlerinin bulunduğunu söylemek ya internete ulaşımın bulunmaması ya da soruşturma makamlarının bu bağlantıyı tespit etme kabiliyetinin yokluğu ile eşanlama gelmektedir.

BONY davası, on-line bankacılık ürünlerinin kullanımı suretiyle aklama eylemlerinin gerçekleştirilmesini doğrulama yönünden en önemli davalardan biridir. Söz konusu olayda, micro/CASH-Register yazılımının yardımı ile aklayıcılar birçok banka hesabından milyarlarca doları transfer etmeyi başarmışlardır. Bu yazılım aklayıcılara, Rusya’da bulundukları noktadan bilgisayarları vasıtasıyla fonları transfer etme imkânı sağlamıştır³⁷⁷.

Elektronik para ve on-line bankacılık gibi teknolojik gelişmeler aklayıcılara daha önce bulunmayan bazı avantajlar sağlamıştır. Her şeyden önce bu teknolojilerin kullanımı ile yapılan işlemler çok hızlı ve basit olmasına rağmen soruşturma makamları için işlemleri takip etmek çok zordur. İşlemlerdeki hızlılığın yanı sıra mali kurumlarla yüz yüze irtibatın olmaması, aklamanın önlenmesine yönelik tedbirleri devre dışı bırakmaktadır. Örneğin, mali kurumla yüz yüze irtibatın bulunmamasından dolayı şüpheli işlem bildirimleri ya yapılamamakta ya da düşük oranda yapılmaktadır.

Bilindiği üzere aklamanın önlenmesine yönelik tedbirlerin uygulandığı birçok ülkede, bu tedbirler müşterinin tanımlanmasına yöneliktir. Birçok ülke geleneksel bankacılık yöntemlerinde uygulanan müşterinin tanımlanması ve kimlik tespitine yönelik düzenlemeleri on-line bankacılığı da içine alacak şekilde genişletmiştir. Örneğin Japonya’da, on-line işlemler ancak yüz yüze ve geleneksel yöntemlerle açılmış olan hesaplarda yapılabilir. Aynı şekilde Belçika’da, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik hukuki mevzuat iş ilişkilerinin ilk adımının şahsen, mektupla, elektronik posta ile veya internet ile olup olmamasına göre bir ayırım yapmamaktadır. Mali kurumlar iş ilişkisinin başında müşterisini kimlik tespitini yapmak ve bir kopyasını saklamak zorundadırlar. Amerika Birleşik

³⁷⁶ FATF Report 1999-2000 Typologies, s.2.

³⁷⁷ Akyay, s.71.

Devletleri’nde bir hesabın on-line olarak açılabilmesine imkân sağlanmıştır ancak müşteri mali kuruma kimlik tespitinin yapılabilmesi için gerçek bilgileri sağlamakla yükümlü kılınmıştır³⁷⁸.

İş ilişkisinin başlangıcında müşterinin tanımlanması ve kimlik tespitinin yapılması bazı durumlarda organize suçların tespiti için yeterli olmamaktadır. Nitekim on-line bankacılığının doğası gereği, mevcut bir hesabın kim tarafından kontrol edildiği ve normal iş ilişkisinin nasıl kurulduğunun denetimi çok zor olmaktadır. Ayrıca, on-line bankacılığın ülke sınırları tanımaması ve faaliyetlerin birden fazla ülkenin içinde bulunduğu bir alanda gerçekleşmesi, aklamanın önlenmesi yönünde tedbirlerin alınmasını güçleştirmektedir.

Yukarıda bahsedilen sorunların giderilmesi amacıyla MEMG’nun 1999–2000 Tipoloji Raporunda ileri sürülen önlemler şunlardır³⁷⁹;

- a. Mevcut müşterinin tanımlanması ve kimlik tespitine yönelik düzenlemeleri, anonim hesapları da kapsamına alacak şekilde yeniden düzenlemek,
- b. İş ilişkisinin devam müddetince mali kurumların müşterilerini gerçekten tanıyabilmesini kolaylaştıracak prosedürlerin uygulamaya konulmasını sağlamak,
- c. Ülkeler veya eyaletler arasında standart birliği sağlayacak şekilde çalışmak,
- d. Şüpheli on-line işlemlerin tespiti ve müşterilerin tanımlanmasını sağlayacak bilgi teknolojilerinin geliştirilmesine gayret etmek,
- e. İzin verilen on-line hizmetleri ve işlem miktarlarını sınırlamak,
- f. On-line işlemleri sadece geleneksel yöntemlerle (müşteri ve mali kurum arasında yüz yüze ilişki ile) açılan hesaplar ile sınırlamak,
- g. Belirli bir yargı bölgesinde lisans almayan mali kurumların o yargı bölgesine on-line hizmet sunmasını önlemek,

³⁷⁸ FATF Report 1999-2000 Typologies, s.3.

³⁷⁹ FATF Report 1999-2000 Typologies, s.4.

Sanal ödeme sistemleri (cyberpayments)³⁸⁰ elektronik bankacılık gibi değerlerin elektronik transferini sağlayan araçlara verilen isimlerden birisidir. Sanal ödeme sistemleri, bilgi teknolojilerinde devam eden gelişme ile piyasaların kural dışılaştırılmasını destekleyen elektronik ticaret dünyasının kesişim noktasında bulunmaktadır³⁸¹.

İnternet ödeme sistemleri ve elektronik bankacılık sisteminin aklama amaçlı kullanımında bazı ihtimaller düşünülebilir. Örneğin akıllı kartlar kullanılarak aklama eylemlerinde, uyuşturucu madde satıcıları, uyuşturucu maddeleri üzerinde sokaktan alım için yeterli miktarda paranın yüklendiği akıllı kartlar karşılığında satmaktadırlar. Uyuşturucu madde taciri tarafından biriktirilen bu kartlar, anlaşmalı bir işyerine ait bağlantı terminalinden banka hesaplarına aktarılmaktadır. Suç kaynaklı gelirler, mali sisteme girdikten sonra, ardışık işlemler yapılmak suretiyle kaynaklandığı suç ile arasındaki bağlantı kesilmeye çalışılmaktadır³⁸². Elektronik para, nakit paranın önleme tedbirlerinin etkin olmadığı ülkelere kaçırılmasına veya yüz yüze iletişime gerek

³⁸⁰ Sanal ödeme sistemlerinin suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında, aklayıcılara sunduğu imkânlar mali işlem birimleri ve uluslar arası kuruluşlar tarafından tespit edilmiş ve bu sistemlerin aklama amaçlı kullanımının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bu maksatla; ilk uluslar arası girişim Amerika Birleşik Devletler'in mali işlem birimi olan FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network) tarafından 1995 Eylül'de başlatılmıştır. New York Üniversitesi Hukuk Fakültesinde toplanan ve mali hizmet sağlayıcıları, yazılımcılar, akademik personel, müşteri temsilcileri, mali piyasaları düzenleyici makamlar ile soruşturma ve kovuşturma makamlarının temsilcilerinden oluşan müzakere grubu, elektronik ödeme sistemlerinin kullanıma sokulmasında ve dizaynındaki gelişmeleri tartışmışlardır. Buna ek olarak Mayıs 1996'da FinCEN, Ulusal Savunma Üniversitesinin (National Defense University) katkıları ile katılımcıların, sanal ödeme sistemlerinin kullanıldığı aklama senaryolarında karar yapım tekniklerini geliştirmek için bilgisayar tabanlı sanal aklama simülasyon uygulamalarında çalışmalarını sağlamıştır. Sanal ödeme sistemleri, Amerikan Kongresinde de tartışılmıştır. Temmuz 1997'de Amerika Birleşik Devletleri Başkanı, sanal ödeme sorunlarına işaret eden "Küresel Elektronik Ticaret için bir Çerçeve" (A Framework for Global Electronic Commerce) başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Çok taraflı tartışmalar ve çalışmalar MEMG ve G-10 Elektronik Para Çalışma Grubu (Working Party on Electronic Money) bünyesinde de yapılmıştır. Bu tartışmaların sonucu olarak 13 numaralı tavsiye MEMG'nun 40 tavsiyesine ilave edilmiştir. Bu tavsiyeye göre; *"finansal kuruluşlar, yeni ve gelişen teknolojilerin getirdiği kimlik bilgilerini gizlemeye imkân veren kara para aklama tehlikesine karşı özel dikkat göstermeli ve bu teknolojilerin kara para aklama amacıyla kullanılmasını önlemek için gereken tedbirleri almalıdırlar. Özellikle, finansal kuruluşların yüz yüze gerçekleştirilmeyen iş ilişkileri ve işlemler için risklerin belirlendiği politika ve prosedürleri olmalıdır"*, Roger C. Molander, Peter A. Wilson ve David A. Mussington, **Cyberpayments and Money Laundering: Problems and Promise** 1998, s.2,3.

³⁸¹ Molander-Wilson-Mussington, s.1.

³⁸² Molander-Wilson-Mussington, s.18.

kalmaksızın, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yerleştirilme aşamasında kolaylık sağlamaktadır³⁸³.

İnternette müşterilerine şans oyunları hizmeti veren internet siteleri, geleneksel kumarhanelere göre aklayıcılar için benzersiz imkânlar sağlamaktadır. Aklayıcılar, bu siteler vasıtasıyla bir kredi kartı hesabından, diğer kredi kartı hesabına kolaylıkla para transferi yapabilirler. İnternet kumarhaneleri diyebileceğimiz bu siteler genellikle kıyı bankacılığı hizmeti veren ülkelerde³⁸⁴ bulunmaktadır ve soruşturma aşamasında gerekli kanıtların elde edilmesinde güçlüklerle karşılaşmaktadır³⁸⁵. İnternetin aklayıcılar için cazibe merkezi olmasının önüne geçilebilmesi amacıyla MEMG, İnternet Servis Sağlayıcılar³⁸⁶ için bir takım öneriler getirmektedir. Buna göre internet servis sağlayıcılar; abonelerini uygun kimlik bilgileri ile kayıt altına almalı, iletişimde kullanılan telefon numaraları ve abonelere ait internet protokol (IP) numaraları ile irtibatlı işlemlere ait kayıtları tutmalı, makul bir süre için bu bilgiyi saklamalı (muhtemelen 6 veya 12 ay), bir cezai kovuşturma anında tutulan bu kayıtlardan uluslar arası alanda faydalanılmasını sağlamalıdır³⁸⁷.

21. Öncül Suç Tiplerine Göre Tercih Edilen Aklanma Yöntemleri

MEMG tarafından 1998 yılından 2004 yılına kadar yayınlanan raporlar ile Egmont Grup³⁸⁸ tarafından 2000 yılında yayınlanan bir rapor göz önüne alınarak, öncül suç tiplerine göre tercih edilen aklanma yöntemleri çıkarılmıştır. Bu ilişkiyi göstermek için 11 çeşit öncül suç ile 20 çeşit aklama yöntemi arasındaki bağlantılar gösterilmeye çalışılmıştır. Bağlantıların oluşturulmasında ele alınan olayların sayısı 223'tür. Ancak

³⁸³ Philippsohn, s.485.

³⁸⁴ Mevcut internet kumarhanelerinin % 75'i Karayipler bölgesinde bulunmaktadır, Peter Lilley, **Hacked, Attacked and Abused: Digital Crime Exposed**, USA 2002, s.71.

³⁸⁵ Philippsohn, s.487.

³⁸⁶ İnternetin merkezinde, birbirlerine ağ ile bağlanmış, yüksek hızlı iletişime sahip bilgisayarlar vardır. Bu bilgisayarlara ISP (Internet Service (Access) Provider- İnternet Servis (Erişim) Sağlayıcı) denilir ve internete bağlanmak için ilkönce bu bilgisayarlara bağlanmak gerekir, Angus J. Kennedy, **Internet The Rough Guide** (Çev: Şimşek Demir), Ankara 2000, s.12.

³⁸⁷ Philippsohn, s.487.

³⁸⁸ Egmont Grup 1995'den beri farklı ülkelerin mali işlem birimlerinin gayri resmi olarak bir araya gelerek çalışması suretiyle oluşturulan bir organizasyondur. Grup ile ilgili detaylı bilgi için İkinci Bölüme bakınız.

bir olayda yer alan öncül suçun, birden fazla aklama yöntemi ile ilgisinin olmasından dolayı ilişkilendirilen olay sayısı 580 olarak çıkmaktadır³⁸⁹.

Ele alınan olaylarda görülen öncül suçların % 70'inden fazlası, uyuşturucu maddeler (185 olay), sahtekârlık (125 olay) ve diğer kaçakçılık türlerinden (92 olay) oluşmaktadır³⁹⁰.

³⁸⁹ Reuter-Truman, s.32.

³⁹⁰ Reuter-Truman, s.32.

Tablo-6
Öncül Suç Tipine Göre Tercih Edilen Aklama Yöntemi

Yöntem/ Öncül Suç	Uyuşturucu Madde Ticareti	Mavi Yaka Suçları	Kaçakçılık (Uyuşturucu)	Sahtekarlık	Rüşvet/Yolsuzluk	Vergi Kaçaklığı	Dolandırıcılık	Terörizm	Bilinmeyen Suçlar	Toplam
Nakit Kaçakçılığı	6	1	1				1	1		10
Parasal Araçlar, Taşıyıcı Çekleri	12	1	6			3	4	3	2	31
Mevduat	10	5	1		2	2	2	2	2	26
Kumarhaneler		1					3			4
Döviz büroları	13	1	5				2	4		25
Elektornik Transfer	33	5	22	1	7	4	30	18	11	131
Sahte Faturalar	5	2	6		1	4	4		3	25
Kredi Kartları			1			1	1	2		5
Hayali Şirketler	18		15	1	3	5	19	6	6	73
Yüksek Değerli Mal Alımı	14		9		2		5	3	1	34
Sigorta Poliçeleri	5		1						3	9
Alternatif Havale Sistemleri	4	2	6					4		16
Gayri menkul	13	2	5	1	2		5		3	31
Avukatlar	11	2			1	2	10		3	29
Muhasebeler/Mali Görevliler	11	5	4	1	3		10	1	1	36
Kıyı Bankacılığı Hesapları	8	2	4		3	3	7	1	3	31
Hisse Senetleri	10	2				1	8		1	22
Tröstler	4		1		1		2		1	9
Paravan Şirketler	8	1	5		2	2	12		3	33
Toplam	185	32	92	4	27	27	125	45	43	580

Kaynak : Reuter-Truman, s.33

III. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASI VE ORGANİZE SUÇLULUK İLİŞKİSİ

A. Organize Suçluluğun Tanımı³⁹¹

20 nci Yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan organize suç ve suçluluk kavramlarının açık ve üzerinde uzlaşılan bir tanımı bulunmamaktadır³⁹². Organize suçun³⁹³ görünüş biçimlerinin, bulunduğu ülkeye, organize suç olarak nitelenecek örgütlenmenin ortaya çıkış şartlarına ve zamanına göre değişmesi, kabul edilebilir tanımlamaların yapılmasının önündeki en büyük engeldir. Organize suçluluk için yapılacak tüm tanımlamalar bu yüzden eksik ve yetersiz kalmaktadır³⁹⁴. Ancak konumuz bakımından organize suç ile ilgili tanımlamalara kısaca yer vermek

³⁹¹ Organize suç ve organize suçluluk kavramları arasındaki fark için bkz. Kocasakal, s.42.

³⁹² Coşkun, s.63; Ümit Ceylan, **Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu (4422 Sayılı Kanun m.1)**, Ankara 2003, s.4; Taşkın, s.9; Bojan Dobovšek, **“Organised Crime-Can We Unify The Definition?”**, College of Police and Security Studies, Slovenia 1996, (par.1), www.ncjrs.gov/policing/org.323.htm, Erişim: 11 Nisan 2006; Dönmezer, terör örgütü ile çıkar amaçlı suç örgütleri arasındaki ayrımı belirtmiştir. Dönmezer’e göre örgüt, hem sosyolojik ve hem de hukuki bir olgudur. Örgüt hakkında “...hukukun getireceği tanım milletler arası sözleşmeler, anayasa ve ceza hukuku ilkeleri karşısında, mümkün olduğunca müphemlikten uzak ve belirgin olmalıdır; ancak aynı zamanda somut olayları kavrayarak işlerlik kazanabilecek bir nitelik de taşımalıdır. Ceza hukukunun temel ilkeleri karşısında tanım bir (hareket) eylem unsurunu ve bunun manevi unsurla bileştirilmesini yansıtmalı ve bu birleşmenin bir sosyal zarar meydana getirmesi veya getirme tehlikesini taşıması halinde cezalandırma kabul edilmelidir. Bu vasıfları taşıyan bir tanım ortaya çıktığında artık bir tehlike suçundan, engelleme suçundan söz etmek gerekir. Böyle olunca da tehlikenin somut olarak meydana çıkması halinde cezalandırmayı kabul etmek gerekecektir” Sulhi Dönmezer, “Organize Suçlulukla Mücadele”, **Prof.Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2002/1, s.6 (Dönmezer, Organize olarak anılacaktır); Ergül, Hukuki, s.28; Ümit Kocasakal, “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı”, **Prof.Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2002/1, s.130 (Kocasakal, Organize olarak anılacaktır).

³⁹³ Ülkemizde organize suç örgütleri ile mücadele için çıkarılan 30 Temmuz 1999 tarih ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu’nda, organize suç karşılığı olan “çıkar amaçlı suç örgütü” kavramı kullanılmıştır. Organize suçluluk karşılığı olarak Türkiye’de uzun süreden beri “örgütlü suçluluk” kavramı benimsenmiştir. Ancak bu kavram organize suçluluğun yalnız örgütsel boyutunu ifade ettiği, bu suçluluk alanına giren suçları vurgulamadığından dolayı “çıkar amaçlı” olma özelliği de kanuna eklenmiştir. (Durmuş Tezcan, “Organize Suçlar ve Bu Suçlarda Mağdurun Hakları ve Tanıkların Korunması”, **Adalet Dergisi**, Y.:91, s.:3, Nisan 2000, s.9; Hikmet Sami Türk, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele”, **Adalet Dergisi**, Y.:91, s.:3, Nisan 2000, s.5)

³⁹⁴ Coşkun, s.63; Mustafa Ruhan Erdem, **Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir 1997, s.6-8; Ceylan, s.4; Taşkın, s.17; suç örgütü ile ilgili tartışmalar ve konsepti hakkında ayrıca bakınız, A.K. Cohen, “The Concept of Criminal Organization”, **The British Journal of Criminology**, Vol.:17, No.:2, Nisan 1977, s.97 vd.

gerekmektedir. Organize suçun anlamı konusunda üç kategori tanım bulunmaktadır. Bunlar kriminalistik (polisiye) tanımlar, hukuki tanımlar ve kriminolojik tanımlardır³⁹⁵.

Avrupa Birliği; Organize Suça Karşı Aralık 1998 tarihli Ortak Eylemi'nin 1 nci maddesinde organize suç; üst sınırı 4 yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçların işlenmesi için bir araya gelen, bir süreden beri faaliyet gösteren ikiden fazla kişiden oluşan organizasyon olarak tanımlamıştır. Ancak bu tanım doktrinde eleştirilmiştir. Zira tanıma göre üç kişiden üç yüz kişiye kadar suç örgütleri organize suç tanımı içine alınmış olmalıdır³⁹⁶.

Palermo Sözleşmesi'nin 2 nci maddesinde örgütlü suç tanımlanmıştır. Bu tanım incelendiğinde organize suçun yapılanması ve var oluş amacının ön plana çıktığı görülmektedir. Organize suçun amacı; doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmektir. Bu amaca ulaşmak için yani mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek için bir veya daha fazla üst sınırı 4 yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suç işlemek için bir araya gelmesi, organize suçun başka bir özelliği olarak ortaya çıkmaktadır. Son olarak organize suçtan bahsedebilmek için üç veya daha fazla kişinin bir araya gelmesi gerekmektedir. Palermo Sözleşmesinde yer alan bu tanımlama çeşitli ülke kanunlarında da bulunmaktadır³⁹⁷. Örneğin Güney Afrika

³⁹⁵ Polisiye tanımlar, belirleyici unsurlara yer vermekten ziyade, soruşturmalarda göz önünde bulundurulması gereken kriterleri saptamaktadır. Hukuki tanımlar, kovuşturma ve cezalandırmanın alt yapısını oluşturmaya yöneliktir. Kriminolojik tanımlar ise organize suçun sosyal yönlerini ele alarak tanımlama gayreti içindedir (Kocasakal, s.43; Kocasakal, Organize, s.136, 137).

³⁹⁶ Paddy Rawlinson, **Russian Organised Crime and the Baltic States: Assessing the Threat**, Centre for Comparative Criminology & Criminal Justice, Working Paper 38/01, Brighton 2001, s.5; Kocasakal, Organize, s.139.

³⁹⁷ Diğer ülkelerde organize suç örgütleri için bkz. Martin Cejp, "Research into Organised Crime in the Czech Republic-Solved Topics, Methodology, Basic Results", **Organised Crime, Trafficking, Drugs: Selected Papers Presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology** (Edited by Sami Nevala and Kauko Aroma), European Institute for Crime Prevention and Control Publication Series No.42, Helsinki 2004, s.16 vd; Victor Dryomin, "Organised Crime and Corruption in Ukraine as a System Phenomenon", **Organised Crime, Trafficking, Drugs: Selected Papers Presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology** (Edited by Sami Nevala and Kauko Aroma), European Institute for Crime Prevention and Control Publication Series No.42, Helsinki 2004, s.49 vd.; Alexander Kukhianidze, "Organised Crime and Smuggling Through Abkhazia and South Ossetias", **Organised Crime, Trafficking, Drugs: Selected Papers Presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology** (Edited by Sami Nevala and Kauko Aroma), European Institute for Crime Prevention and Control Publication Series No.42, Helsinki 2004, s.87 vd; Anna Markina, "Representations of Organised Crime in Estonian Printed Media", **Organised Crime, Trafficking, Drugs: Selected Papers Presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology** (Edited by Sami Nevala and Kauko Aroma), European Institute for Crime

Cumhuriyeti'nin 1998 tarihli 121 sayılı Organize Suçun Önlenmesi Kanununun³⁹⁸ 1 nci maddesine göre organize suç örgütü (criminal gang) mevcut herhangi bir resmi veya gayri resmi örgütlenme, birlik veya üç veya daha fazla kişiden oluşmuş bir gruptur. Bu örgütün amacı bir veya birden fazla cürüm işlemektir. Bu örgütün belli bir ismi ve belirlenen işareti veya sembolü mevcuttur. Palermo Sözleşmesini onaylayan ve iç hukukuna aktaran Kanada da Ceza Kanunu'nun 467.1 (1) nci maddesinde değişiklik yaparak organize suç mevzuatında tanımlamıştır. Kanada mevzuatına göre organize suç örgütü; Kanada içinde veya dışında üç veya daha fazla kişiden oluşmuş ve ana amaçları doğrudan veya dolaylı olarak mali menfaat sağlamayı içeren bir veya birden fazla ağır suçun işlenmesine aracılık eden veya kolaylaştıran örgüttür³⁹⁹.

Diğer bir tanımda organize suçluluk, işbölümüne dayalı olarak belirsiz bir süre içinde birden fazla kişinin olabildiğince hızlı, yüksek ekonomik kazanca ulaşmak amacıyla ve modern alt yapılardan istifade ile suç işlemek için işbirliği içine girmesi olarak ifade edilmektedir⁴⁰⁰.

Türk mevzuatında suç işlemek amacıyla örgüt kurmak ile ilgili genel bir hüküm yürürlükten kalkan 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 313 ncü maddesinde bulunmakta idi. Maddeye göre teşekkül, iki veya daha fazla kimsenin cürüm işlemek amacı etrafında bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. 765 sayılı TCK'nda örgüt ile ilgili özel hükümler de bulunmaktadır. “Silahlı çete kurma cürümleri” başlıklı 168 nci madde gereğince; aynı kanunun 125 nci maddesinde düzenlenen devlet topraklarını yabancı hâkimiyeti altına sokmak; 131 nci maddede düzenlenen askeri nakil vasıtalarını veya

Prevention and Control Publication Series No.42, Helsinki 2004, s.157 vd.; Olena Shostko, “*Organised Crime in Ukraine: Contemporary Situation and Methods of Counteraction*”, **Organised Crime, Trafficking, Drugs: Selected Papers Presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology** (Edited by Sami Nevala and Kauko Aromaa), European Institute for Crime Prevention and Control Publication Series No.42, Helsinki 2004, s.226 vd; Michael Levi ve Alaster Smith, **A Comparative Analysis of Organised Crime Conspiracy Legislation and Practice and Their Relevance to England and Wales**, Home Office Online Report 17/02, www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs2/rdsolr1702.pdf, Erişim: 1 Mart 2005.

³⁹⁸ 4 Aralık 1998 tarih ve 19553 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Kanun metni için bkz. www.info.gov.za/gazette/Acts/1998/a121-98.pdf, Erişim: 8 Nisan 2006.

³⁹⁹ Kanada’da organize suçluluk için bkz. Christine Bruckert ve Colette Parent, **Organised Crime and Human Trafficking in Canada: Tracing Perceptions and Discourses**, Ottawa 2004, s.11.

⁴⁰⁰ Ceylan, s.11.

malzemelerini tahrip etmek; 146 ncı maddede düzenlenen Anayasa düzenini ihlal-Yasama Organının fonksiyonlarını engelleme; 147 nci maddede düzenlenen hükümete karşı halkı ayaklandırmaya kışkırtmak; 149 ncu maddede düzenlenen isyana veya birbirini öldürmeye teşvik; 156 ncı maddede düzenlenen Cumhurbaşkanı suikastta bulunma veya buna teşvik etme suçlarını işlemek için silahlı cemiyet veya çete teşkil edilmesi cezalandırılır bir eylem olarak düzenlenmiştir. 765 sayılı Kanunun uyuşturucu madde suçlarını düzenleyen 403 ncü maddesinde yer alan suçları işlemek için teşekkül oluşturulması da cezalandırılmıştır. Türk Ceza Kanunu haricinde 6136 sayılı Kanun'un 12 ve 14 ncü maddeleri, 4208 sayılı Kanun'un 7 nci maddesinde de örgüt ile ilgili özel düzenlemeler bulunmaktadır. 765 sayılı Kanunda yer alan bu özel ve genel düzenlemeler, çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadelede yeterli olmadığından dolayı 4422 sayılı Kanun'un kabul edilmesi zorunluluğu doğmuştur⁴⁰¹.

765 sayılı Kanun'un 313 ncü maddesine göre özel bir kanun niteliğinde olan 4422 sayılı Kanun 1 nci maddesinde "çıkart amaçlı örgüt"ü tanımlamıştır⁴⁰². Kanuna göre çıkart amaçlı suç örgütünün amacı;

- Doğrudan doğruya veya dolaylı bir biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek,
- Kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek,
- Ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratmak,
- Madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek,
- Kendilerine veya başkalarına haksız çıkart sağlamak,
- Seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemektir.

Çıkart amaçlı suç örgütü bu amaçlarına ulaşmak için tehdit, baskı, cebir ve şiddet uygulamak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanabilecektir.

⁴⁰¹ Türk, s.5, 6; ayrıca bkz. Sulhi Dönmezer, Türkiye'de Organize Suçlulukla Mücadelenin Esasları", **Prof.Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2002/1, s.13, 14 (Dönmezer, Türkiye'de olarak anılacaktır).

⁴⁰² 6 Aralık 2001 tarih ve 4723 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi ile değişik şekli. 4723 sayılı Kanun 13 Aralık 2001 tarih ve 24612 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

313 ncü maddenin karşılığı olan 5237 Sayılı Kanun'un 220 nci maddesi “suç işlemek amacıyla örgüt kurma” başlığını taşımaktadır ve üç veya daha fazla kimsenin kanunun suç saydığı fiilleri işlemek için bir araya gelmesini “örgüt” olarak nitelemektedir. Madde gerekçesinde örgütün hiyerarşik bir yapıya sahip olması, niteliği itibariyle devamlılık arzemesi gerektiği ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere 765 sayılı Kanunda örgütün oluşumu için 2 kişi yeterli görülürken, 5237 sayılı Kanunda bu sayı üç kişiye çıkarılmıştır.

Yargıtay 8 nci Dairesinin 2000 tarihinde verdiği bir kararda “...kendilerine haksız çıkar sağlamak amacıyla süreklilik ve eylemli ortaklık unsurlarını içerecek biçimde suç örgütü oluşturulduğundan...” söz etmekte ve örgütün unsurlarını belirtmektedir⁴⁰³.

Konumuz organize suç örgütü olmadığından ve aklama ilgili olarak organize suç örgütünün tanımında yer alması gereken hususları; devamlılık göstermesi, üç veya daha fazla kişiden meydana gelmesi, kanunlarda suç olarak düzenlenen ve genel olarak maddi çıkar sağlayan suçları işlemek için oluşturulması olarak belirtebilir ve yapılacak tanımların bu hususları kapsamına alması halinde yeterli sayabiliriz.

B. Organize Suçluluğun Özellikleri

Organize suçluluğun özelliklerini kesin olarak belirlemek zor olmakla beraber doktrinde ve organize suçlulukla mücadele eden ulusal veya uluslar arası birimler tarafından bu yönde çalışmalar yapılmıştır. Minogue’a göre organize suçun arz ettiği özellikler şunlardır; öncelikle; organize suç iştirakin bulunduğu bir eylemdir. Yasa dışı faaliyetlerin planlanmasında ve icrasında sayısız kişinin birbiri ile ilişkisini gerektirmektedir. İkinci olarak organize suç örgütleri genel olarak hiyerarşik bir yapılanmaya sahiptirler. Bu hiyerarşik yapılanma bir lider etrafında toplanan danışmanlar, daha alt düzeyde astlar ve bireysel yeteneklerine ihtiyaç duyulan kişilerden oluşmaktadır. Üçüncü olarak, organize suç örgütleri ekonomik saik taşımaktadırlar. Ekonomik kazançları, birçok farklı suç alanından gelmektedir. Dördüncü olarak, organize suç, kendi yapılanmalarını, kazançlarını ve eylemlerini daha ileriye götürmek için yolsuzluk ve şiddet gibi yollara başvurmaktan çekinmez. Son olarak, organize suç,

⁴⁰³ Yargıtay 8.C.D. E. 2000/20133, K. 2000/21170 (karar için bkz. Dönmezer, Türkiye’de, s.17).

politik veya ideolojik olarak örgütlenen hükümet karşıtı örgütleri veya terörist örgütleri kapsamaz⁴⁰⁴.

Avrupa Birliği organize suç tanımlarken, unsurlarını belirtmekle yetinmektedir. Buna göre organize suçlulukta şu unsurlar bulunmalıdır; a) ikiden fazla kişinin bir araya gelmesi, b) içlerinden her birinin özel görevi olması, c) oldukça uzun veya belirsiz bir süre itibarıyla faaliyet gösterilmesi, d) disiplin ve denetime dayalı bir yapılanmaya sahip olması, e) ağır suçlar işlenmesi, f) uluslar arası düzeyde faaliyet gösterilmesi, g) şiddete veya diğer sindirme araçlarına başvurulabilmesi, h) ticari veya ticari nitelikli yapılanma kullanılması, ı) kara para aklanması, j) siyasi çevrelerde, kamu idaresinde, medyada, adli merciler veya ekonomik çevreler üzerinde etkide bulunulması ve bunlarla ilişki kurulması, k) kazanç ve/veya güç sağlamak amacıyla faaliyet gösterilmesi. Belirtilen bu unsurlardan a, e ve k maddesinde sayılı unsurlar zorunlu olmak üzere en az altı unsur organize suçtan söz edebilmek için bulunmalıdır⁴⁰⁵.

Yenisey, organize suçluluğun teşhisinde kullanılan kriterleri; ayrıntılı hazırlık, profesyonellik, tüccar gibi davranma, karşı tedbirler alma, bölgesel veya uluslar arası ilişki, hiyerarşi, yardım alma, yüksek hayat standardı, şirketleşme ve medya ile bağlantılı olma şeklinde belirtmiştir⁴⁰⁶.

Organize suç konusunda geçerli ortak ölçütleri belirleme amacıyla 28–31 Aralık 1996 tarihlerinde Almanya'nın Leipzig kentinde toplanan Avrupa Organize Suçlulukla Mücadele Çalışma Grubu organize suç örgütlerinin ölçütlerini şu şekilde belirlemiştir⁴⁰⁷;

- Kazanç temin etmek için fonksiyonel iş bölümü yapılmış elemanların arasında hiyerarşik bir yapılanmanın bulunması,

⁴⁰⁴ Nicholas P. Minogue, **Transnational Organised Crime in the United States**, the Degree of Doctor of Philosophy in Sociology/Justice, Faculty of the College of Arts and Sciences of American University (yayınlanmamıştır), Washington D.C., 2000, s.7.

⁴⁰⁵ Kocasakal, s.46, 47; Güner, s.50.

⁴⁰⁶ Feridun Yenisey, “*Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele*”, **Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Semineri**, Aralık 1999, Ankara, s.46, 47.

⁴⁰⁷ Ceylan, s.30 vd; Ergül, Hukuki, s.28, 29; Güner, 49, 50; Taşkın, s.17, 18.

- Organizasyonun içinde bir yaptırım sisteminin bulunması,
- Kamu ve özel sektörünün etki altına alınması,
- Şiddetin bir araç olarak kullanılması,
- Suç işlemenin süreklilik oluşturmaları,
- Suç işlemek suretiyle maddi menfaat temin edilmesi,
- Paravan firmalar kurulması,
- Kara paranın aklanması.

Organize suçluluk için bulunması gerekli unsurlar arasında maddi çıkar elde edilen suçların işlenmesi ve bu suçlardan elde edilen gelirlerin aklanması da bulunmaktadır. Bu iki özellik, ileride ele alınacağı gibi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile organize suçluluk arasındaki ilişkiyi de ortaya koymaktadır.

Ülkemizde organize suç örgütleri kriminolojik olmanın yanında sosyal bir olgu olarak da karşımıza çıkarlar. Kamuoyunda “mafya” olarak bilinen bu suç örgütlerinin özellikleri yurt dışında rastlanan örgütler ile kısmen benzeşmekle birlikte, ülkemizin ekonomik, sosyal ve siyasal özellikleri çerçevesinde kendilerine has hususiyetleri de mevcuttur⁴⁰⁸.

⁴⁰⁸ Güner, s.64; Emniyet Genel Müdürlüğü’ne göre ülkemizde bulunan organize suç örgütlerinin klasik özellikleri şunlardır;

1. Suç örgütlerinin yapısı, bir şirket, holding yapısına çok benzemektedir.
2. Durmadan çoğalan gruplar arası irtibat söz konusudur.
3. Suçu üstlenmek örgütte kalmanın en önemli unsurlarındandır.
4. Güvenlik kuvvetlerine yönelik herhangi bir eylemleri yoktur. Bu psikolojik tesire müsait bir taktiktir. Ancak gerektiğinde çekinmezler.
5. Devlet mekanizması içerisinde birçok unsuru kullanmak ve aracılık yapmak, yapılanmanın en büyük özelliğidir.
6. Kamuoyunda mevcut psikolojik ve sosyal yapının gereklerine uygun mesajlar, tavırlar sergilemektedir.
7. Sabıkalı olmak ve cezaevi görmek gibi vasıflar hiyerarşik yapının gereğidir.
8. Yakın çevre, akraba ve dostlara sürekli aylık, hediye verilmesi liderliğin tarzıdır.
9. Kanundaki boşluklardan ortaya çıkan rant alanlarını, şiddet kullanarak kendi zeminlerine çekerler, bu tür rant alanlarını ellerinde tutmaya çalışırlar.
10. Suç sicili temiz olan kişiler vasıtası ile şirketler kurup KARA PARA AKLAMA yöntemine başvururlar.

C. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Elde Edilmesinde Organize Suçluluğun Önemi

Organize suçluluğun tanımlandığı bölümlerde, organize suçluluğu diğer suçlardan ayıran unsurlardan birisinin de maddi menfaat temini olduğu belirtilmişti. Maddi menfaatin söz konusu olduğu hukuka aykırı eylemler organize suç örgütlerinin yakın takibi altında bulunmaktadır. Organize suç örgütleri, kendilerine maddi menfaat

-
11. Aralarında anlaşmazlık bulunan kişileri anlaştırmak bunlardan menfaat sağlamak suretiyle, kendilerini adaleti tesis eden unsurlar olarak görürler.
 12. Vakıflar oluşturarak, yardım görüntülü zorla para almaya çalışırlar.
 13. İlk yapılanma safhasında güvenlik teşkilatından ayrılma veya emekli kişilerin, gerek nüfuzunu gerekse silahlı gücünü kullanarak, güçlerini artırmaya çalışırlar.
 14. Örgüte girenlerin ve örgüt hakkında fazla bilgisi olan üyelerin, örgütü kendi istekleri ile terk etmeleri zorlaştırılmıştır. Yapı içerisinde bu tehdit unsurlarını da gündemde tutarlar.
 15. Yasadışı yöntemlerle yapılan ticareti yönlendirerek, menfaat temin ederler.
 16. Lüks bir yaşantı sergileyerek, örgüt yapısını tanımayan ya da yeni girmek isteyenleri örgütün içine çekmeye çalışırlar.
 17. Her örgütün kendi içerisinde yazılı olmayan kuralları olup, örgüt üyelerinin bu kurallara kesin uymaları sağlanmaya çalışılır.
 18. Örgüt üyelerinden, lidere karşı mutlak itaat beklenir.
 19. Örgütün genişlemesinde “hemşehricilik” önemli yer tutar.
 20. Örgüt liderleri çeşitli sebeplerden dolayı parasız ve gelirsiz kaldıkları zamanlarda en kısa yoldan paraya, o bölge içerisinde kadın alım satımı yapan kişilerden haraç alarak ulaşırlar.
 21. Polise suçluyu teslim etmek en çok tercih ettikleri yoldur. Bu teslim olma konusunda, suçsuz olan mensuplar suçu kabul edip teslim olabilirler. Bu sırada asıl suçluyu başka bir görev yerine sevk ederler.
 22. Organize suç liderleri yaptıkları illegal faaliyetleri kamufle edebilmek için toplumun ve devletin sağduyusuna hitap eden davranışlarda bulunurlar. Bununla hedef kitleye mesaj vermek isterler.
 23. Aranan şahıslar, pasaportlarını genelde iyi bildikleri kontrolleri altındaki şahısların üzerine çıkarırlar. Bu şahıslar temizdir. Herhangi bir şekilde olumsuz sicil kayıtları yoktur.
 24. Örgüt liderleri, kâr etmeyi ve mümkün olduğu kadar gizli kalmayı amaç edinirler. Kamunun onlardan korkması gerekir. Kendilerini emin ve hâkim hissederseniz açıkça faaliyet gösterebilirler.
 25. Malvarlıkları genelde başkalarının üstüne kayıtlıdır.
 26. Eylem yaparken kullandıkları arabalar genellikle kiralık ve plakaları sahtedir.
 27. İhaleler örgütün sürekli takip ettikleri faaliyetlerdendir. Bu yöntemle ticari hayatın her aşamasında yer alırlar.
 28. Yerel iş gruplarını kontrol altına alırlar (kuruyemiş dükkanları, büfeler, otoparklar, oto kiralama, oto galeri, oto yıkama, yağlama yerleri gibi).
 29. Tetikçi veya elemanlar tutuklu veya mahkûm oldukları sürece ailelerine bakılır, aylık ödenir, bu liderin en büyük görevidir. Lider örgütünü bu şekilde motive eder (İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 1999, s.74, 75; Güner, s.64, 65).

sağlamadığında varlıklarını devam ettiremez. Bu yakın ilişkiden dolayı Amerika Birleşik Devletleri'nde 1984 yılında oluşturulan “Organize Suç Başkanlık Komisyonu” (President’s Commission on Organized Crime) suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması eylemini, “*organize suçun yaşam kaynağı*”⁴⁰⁹ olarak belirtmiştir⁴¹⁰.

İnceleme konumuz olan aklama suçunda; suç oluşturana maddi hareketlerin üzerinde gerçekleştiği ve kendisinden önce işlenen bir suçtan elde edilen malvarlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Suçtan kaynaklanan bir malvarlığı söz konusu olmazsa, aklama suçundan söz etmek de mümkün olmayacaktır. Bu noktada organize suçun faaliyet alanı ile aklama suçunun konusu olan malvarlıklarının elde edildiği hukuka aykırı eylemler örtüşmektedir. Aklama suçuna konu olan malvarlıklarının elde edildiği öncül suçlar çoğunlukla organize suç örgütleri tarafından işlenmektedir. Organize suç örgütleri tarafından işlenen eylemler incelendiğinde hemen hemen hepsinde maddi çıkar elde edilmesi ön plana çıkmaktadır. Örneğin, yapılan bir araştırmaya göre 2002 yılında Çek Cumhuriyeti’nde organize suç örgütleri motorlu araç hırsızlığı, fuhuş ve kadın ticareti, yasadışı göçmen kaçakçılığı, çalıntı eşyanın ticareti, gümrük kaçakçılığı, sanat eseri hırsızlığı, banka dolandırıcılığı gibi çeşitli suçlardan maddi menfaat elde etmiştir⁴¹¹. Aynı şekilde 2003 yılında Danimarka’da organize suç örgütleri tarafından işlenen uyuşturucu madde kaçakçılığı, dolandırıcılık, para ve kredi kartları ile ilgili hukuka aykırı eylemler, hırsızlık, fuhuş, motorlu araç hırsızlıkları, yasadışı silah ve insan kaçakçılığı gibi suçlar maddi çıkar sağlayan suçlardır⁴¹².

Çek Cumhuriyeti ve Danimarka örneğinde olduğu gibi maddi çıkar sağlayan bazı suç tiplerinin, organize suç örgütleri tarafından tipik olarak işlendiği kabul edilmektedir⁴¹³. Bu kapsamda ülkemizde uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah ve mühimmat kaçakçılığı, gümrük kaçakçılığı (oto kaçakçılığı, tekelleştirici kaçakçılığı,

⁴⁰⁹ “The lifeblood of organised crime”.

⁴¹⁰ Bain, s.1.

⁴¹¹ Cejp, s.21.

⁴¹² **Organized Crime in Denmark in 2003**, Police Department, www.politi.dk/NR/rdonlyres/C68CE446-226B-41AC-644E13DD69CD/0/rap-org-krim-2003-eng-ver.pdf, s.12 vd., Erişim: 8 Nisan 2006.

⁴¹³ Coşkun, s.69.

emtia kaçakçılığı), insan kaçakçılığı, organ ve doku kaçakçılığı, nükleer ve radyoaktif madde kaçakçılığı, kara para aklama, kalpazanlık, belge sahteciliği (pasaport, nüfus cüzdanı, vize sahteciliği), telif hakları, marka ve patent taklitçiliği, kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı, dolandırıcılık, tefecilik, fuhuş, organize biçimde işlenen hırsızlık, çek-senet tahsilâtı, haraç alma, fidye karşılığı adam kaçırma, zorla senet imzalatma, ev ve işyeri kurşunlama, adam yaralama, darp ve şiddet, adam öldürme, kamu arazilerinin işgali ve yağmalanması, ihaleye fesat karıştırma, para karşılığında cinayet, rüşvet, altın kaçakçılığı gibi suçların organize suç örgütleri tarafından tipik olarak işlendiği ifade edilmektedir⁴¹⁴.

Organize suç örgütleri, kısa zamanda ve hızlı bir şekilde kazanç sağlayabileceği, maliyetin nispeten düşük olduğu ve yakalanma risklerinin en aza indirildiği alanlarda faaliyette bulunmaktadır. Mağduru olmayan veya mağdurun toplum olduğu suçlar, organize suç örgütlerinin uzmanlaştığı alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır⁴¹⁵.

Düzenli ve büyük miktarda gelir getiren suç alanları ancak organize suç örgütleri tarafından işletilebilmektedir. Çünkü bu suç alanları iyi bir organizasyonu ve istihdam edilmiş birçok personeli gerektirdiği gibi yakalanmanın önlenmesi için adli ve idari makamların rüşvet veya korku ile sindirilmesini de gerektirmektedir. Bu ise, ancak hiyerarşik yapılanmasını tamamlamış, ulusal ve uluslar arası bağlantıları olan ve kendi alanlarında profesyonelleşmiş suç örgütlerinin varlığını gerektirir.

D. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanmasında Organize Suçluluğun Önemi

Aklama ile mücadelenin tarihine göz attığımızda, önceleri uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen gelirlerin aklanmasının önlenmesine yönelik tedbirlerin alındığını görürüz. Uyuşturucu madde suçlarından kaynaklanan gelirlerin aklanmasının önlenmesi birkaç açıdan önem kazanmaktadır. Öncelikle uyuşturucu madde suçları, üretiminden sokaklarda satımına kadar birçok alanda faaliyet gösteren suçluların bir araya getirilmesini gerektirmektedir. Bu alanda faaliyet gösteren kişiler genellikle bireysel

⁴¹⁴ Ceylan, s.69 vd; ayrıca bkz. Tezcan, s.10.

⁴¹⁵ Ergül, s.63; Ergül, Hukuki, s.29.

suçlu değil, bir amaç için bir araya gelmiş bir suç örgütünün üyesidirler. Bundan dolayı aklama ile mücadele doğrudan suç örgütleri ile mücadelenin bir parçası olmaktadır.

Uyuşturucu madde ticareti suçlarından elde edilen gelirlerin diğer bir özelliği ise tek seferde elde edilen gelir olmamasıdır. Bu tür suçlardan sürekli olarak gelir elde edilmektedir. Elde edilen bu gelirlerin nakit formundan kurtarılması ve mali sisteme sokulması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır⁴¹⁶. Bu çıkarım, organize suç örgütleri tarafından işlenen diğer suç tipleri açısından da geçerli olmaktadır. Varlığını sürdürebilmesi için maddi fayda sağlayan suçları işlemek zorunda olan organize suç örgütleri için elde ettiği gelirleri aklamak iki açıdan zorunludur. Öncelikle organize suç örgütü, işlenilen suç ile örgüt arasındaki ilişkiyi kesmek için kazanılan gelirleri meşrulaştırmaya çalışacaktır. İkinci olarak elde edilen büyük miktardaki suç gelirinin yasal yatırımlara dönüştürülebilmesi için yasal kılıflara sokulması gerekecektir ki, bu durumda söz konusu suç geliri aklanmalıdır. Ayrıca organize suç örgütlerinin yasadışı gelirlerinin çoğu zaman nakit oluşu da aklanmalarını zorunlu kılmaktadır⁴¹⁷.

Kanaatimizce organize suç örgütlerinin sürekli gelir getiren alanlarda faaliyet göstermesi bir kısır döngüyü de ortaya çıkarmaktadır. Organize suç örgütleri sürekli gelir elde ettikçe bunları aklamaya çalışmaktadır. Bu suç örgütleri ile mücadele eden ülkeler ise aklamanın önlenmesine yönelik tedbirler alarak, hem suç örgütlerini çökertmeye çalışacak, hem de bu örgütleri suç gelirlerinden mahrum edecektir. Aklama ihtiyacı içinde olan geliri elde eden suç örgütleri, etkin önleyici tedbirler karşısında, aklamayı gerçekleştirebilmek için daha çok organize olmaya, suç örgütünün bünyesine hukukçu, bankacı, gayrimenkul uzmanı, sigortacı gibi alanında uzmanlaşmış profesyonel aklayıcıları almaya çalışacaktır. Bünyesinde sadece suçluları değil, profesyonel meslek sahiplerini de barındıran suç örgütlerinin çökertilmesi için daha etkin tedbirler gerekli olacaktır. Böylece aklama ile mücadele ve mutlak surette aklama ihtiyacı bir kısır döngüye girecektir.

⁴¹⁶ Kocasakal, s.3.

⁴¹⁷ Kocasakal, Organize, s.151.

E. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanmasının Önlenmesinin Organize Suçluluk Üzerine Etkileri

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri organize suç örgütlerinin yaşam kaynağı olmaktadır. Bu değerlerin organize suç örgütleri tarafından değerlendirilmesi, bu örgütlerin varlıklarını devam ettirmelerine ve suçtan elde ettikleri gelirleri işleyecekleri diğer suçları finanse etmek için kullanmalarına sebep olacaktır⁴¹⁸. Aklamanın önlenmesi, organize suç örgütlerinin artmasını önleyecek etkin bir yöntemdir⁴¹⁹.

Organize suç örgütlerinin elde ettikleri suç gelirlerini mali sisteme sokmalarının önlenememesi yani aklamanın önüne geçilememesi, organize suç örgütünün faaliyette bulunduğu ülkede yeni suçların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bu durum, kazançlı olarak görülen bu faaliyet alanında yeni suç örgütlerinin kurulmasına ya da başka ülkelerde faaliyette bulunan suç örgütlerinin faaliyetlerini bu ülkelere kaydırmasına neden olacaktır⁴²⁰.

Suç örgütlerinin elinden alınamayan suç gelirleri zamanla ekonomik ve mali piyasalarda suç örgütlerinin güç kazanmasına ve bu piyasaların suç örgütlerinin eline geçmesine sebebiyet verir⁴²¹. Ekonomik açıdan güçlenen suç örgütleri, özellikle adli personel ve kolluk kuvvetlerini rüşvet yolu ile yolsuzluğa sevk etmekte, zaman içinde devlet içinde bağlantılarını güçlendirmektedir. Kamu görevlilerinin etki altına alınması ile suç örgütlerinin çökertilmesi zorlaşmaktadır⁴²².

Mali sistemin suç örgütleri tarafından kullanılması mali sistemin bozulmasına, rekabet kurallarının işlememesine ve bu suretle yasal gelire sahip yatırımcıların

⁴¹⁸ Mali Suçları Araştırma Kurulu, **Mali Eylem Görev Grubu Karapara Aklama Tipolojileri**, MASAK Yayın No:7, Ankara 2000, s. 2. (MASAK 7 olarak anılacaktır).

⁴¹⁹ Gürgân Çelebican, “Kara Paranın Mali Sistem Aracılığıyla Aklanmasının Önlenmesi”, **Bankacılar**, Y.:4, S.:12, Temmuz 1993, s.10.

⁴²⁰ MASAK 7, s.2.

⁴²¹ Ergin Ergül, “Yolsuzluklarla Mücadelenin Kara Para Aklama Boyutu ve Alınması Gereken Tedbirler”, **Gümrük Dünyası**, S.:40, Kış 2004, s.15; Ergin Ergül, “Uluslar arası Hukukta Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele ve Ulusal Hukuklara Yansımaları”, **Adalet Dergisi**, Y.:94, S.:15, Nisan 2003, s. 32.

⁴²² MASAK 7, s.2; Ergül, Hukuki, s.30; Taşkın, s.277.

mağduriyetine ve sistemden çekilmesiyle beraber nihayet mali sistemin tamamen suç örgütünün eline geçmesine yol açar⁴²³.

Aklamanın önlenememesi zaman içerisinde toplum dokusunu ve kamu düzenini yıpratacaktır. Suç örgütleri devlet içindeki uzantılarını sağlamlaştıracak, kamu görevlileri yolsuzluğa sevk edilecektir⁴²⁴.

Organize suç örgütlerinin işledikleri suçlar ve bu suçlardan elde ettikleri gelirler nedeniyle kovuşturmaya tabi tutulamamaları, yargı önüne getirilememeleri ve haklarında işledikleri fiillerle orantılı bir ceza uygulanamaması, cezaevlerine konulmaları durumunda kaçmaları, cezaevlerinde çeşitli eylemleri yerine getirmeleri vatandaşların devletin otoritesine olan inançlarını sarsmaktadır⁴²⁵.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması, yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı organize suçluluk ile yoğun ilişkisi bulunan bir faaliyet alanıdır. Bu alanı, organize suçluluğun önlenmesinde kovuşturma organlarının öncelikli dikkate alması gerekir⁴²⁶. Birleşmiş Milletler'in tahminlerine göre, dünya çapında gerçekleştirilen uyuşturucu madde ticaretinin hacmi, petrol endüstrisinin hacminden daha fazladır⁴²⁷. Bu tahmin, organize suç örgütlerinin niçin bu alanda faaliyet gösterdiklerinin ve aklamanın önlenmesinin organize suçlulukla mücadelede ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

⁴²³ MASAK 7, s.2; Taşkın, s.277.

⁴²⁴ MASAK 7, s.2; ayrıca bkz. Ergül, Hukuki, s.30; ayrıca bkz. Murat Tokmakkaya, “*Karaparayla Mücadele Sistemindeki Aksaklıklar ve Çözüm Önerileri*”, **Vergi Dünyası**, S.:263, Temmuz 2003, s.50.

⁴²⁵ Taşkın, s.284..

⁴²⁶ Wilkitzki, s.315.

⁴²⁷ Mavral, s.23.

İKİNCİ BÖLÜM
SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN
AKLANMASININ ULUSLAR ARASI ÖZELLİĞİ; SUÇTAN
KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN
AKLANMASININ ÖNLENMESİ İLE İLGİLİ ULUSLAR ARASI
KURULUŞLAR; SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI
DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ İLE İLGİLİ
SÖZLEŞMELER VE HUKUKSAL ARAÇLAR

I. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN
AKLANMASININ ULUSLAR ARASI ÖZELLİĞİ

A. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun en önemli özelliklerinden birisi de, bu suçun uluslar arası boyutu olmaktadır⁴²⁸. Nitekim yapılan çalışmalar göstermektedir ki, bu suçun icrasında birden fazla ülke topraklarında yapılan faaliyetlere ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin Kanada’da kolluk kuvvetleri tarafından tespit edilen aklama faaliyetlerinin %80’inin uluslar arası boyuta sahip olduğu belirtilirken⁴²⁹, bu rakam küçük bir ülke olan Belçika’da %90’lara kadar çıkmaktadır⁴³⁰. 1991 yılında, İngiliz Polisi tarafından soruşturulan hisse senedi dolandırıcılıklarının % 80’ini, sınır ötesi gerçekleştirmiştir⁴³¹.

Dünya pazarlarında meydana gelen birçok değişikliğin sonucu olarak, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması küresel bir problem haline gelmiştir. Uluslar arası ticarete meydana gelen kayda değer artışlar, küresel mali sistemin tüm

⁴²⁸ Aynı yönde bkz. Kocasakal, s.24; suçun uluslar arasılaşması ile ilgili olarak bkz. Charles Clifton Leacock, “*Internationalization of Crime*”, **International Law and Politics**, Vol.:34, Nisan 2002, s. 263 vd.

⁴²⁹ Stessens, s.90; Evans, Proceeds, s.12.

⁴³⁰ Stessens, s.90.

⁴³¹ Evans, Proceeds, s.12.

dünyayı saracak şekilde genişlemesi, uluslar arası seyahatlerin önündeki engellerin kaldırılması ve organize suçlulukta meydana gelen artış, suç gelirlerinin, yasal gelirler haline getirilmesi için kaynak, fırsat ve araçları bir araya getirmiştir. Aklayıcıların, bankacılık sistemini veya şahsi bilgisayarlarını kullanarak büyük miktarlarda kaydı parayı, sınır gözetmeksizin transfer edebilme kabiliyeti, aklama suçunu da uluslar arası bir sorun haline getirmiştir⁴³².

Aklama suçunda mevcut olan bu uluslar arası olma özelliği çeşitli faktörlerle izah edilmektedir. Yasadışı uyuşturucu madde ticaretinin uluslar arası ölçekte icra edilmesinin nedeni, bu maddeyi üretenler ve bu maddeye tüketmek amacı ile ihtiyaç duyanların genellikle aynı bölgede konuşlanmamış olmasıdır. Yasal ekonominin uluslar arası hale gelmesi ve küreselleşme, suçların da uluslar arası ölçekte işlenir olmasını kolaylaştırmış ve hatta bazen zorunlu hale getirmiştir. Suç örgütleri, ekonominin uluslar arası hale gelmesinin avantajlarından yararlanmakta, diğer suç örgütleri ile yasa dışı faaliyetlerini birleştirmekte ve bu faaliyetlerden kazandıkları gelirleri başka ülkelerde aklamaktadırlar⁴³³.

Aklama suçunun önlenmesinde gayretlerin birbirleri ile koordineli olması ve küresel düzeyde önlemlerin alınması önem taşımaktadır. Nitekim aklama suçunun balon etkisine sahip olduğu belirtilmektedir⁴³⁴. Nasıl ki bir balon sıkıldığı zaman, içindeki hava balonun diğer tarafına doğru hareket ediyorsa, aklama faaliyetleri de kontrol tedbirlerinin etkin olduğu bölgelerden, kontrol tedbirlerinin gevşek olduğu bölgelere doğru hareket etmektedir. Balon etkisi, hem aklama suçunun işlendiği coğrafi alanın, hem de kullanılan aklama tekniğinin seçiminde etkili olmaktadır. Aklama suçunun işlendiği coğrafi alanların seçiminde aklayıcılar tarafından seçilen bölgenin mali sisteminin yeterince karmaşık olması, geniş bir yeraltı ekonomisine sahip olması ve bundan dolayı yasal ekonomiye sık para girişinin yapılması, banka gizliliği yasalarının

⁴³² William R. Schroeder, "Money Laundering, A Global Threat and the International Community's Response", **FBI Law Enforcement Bulletin**, Vol.:70, No.:5, May 2001, s.3; Evans, Proceeds, s.12; Phil Williams, **Crime, Illicit Markets and Money Laundering**, www.ceip.org/files/pdf/mgi-ch3.pdf, s.109, Erişim: 25 Aralık 2005; ayrıca bkz. Taşdelen, s.62.

⁴³³ Stessens, s.90.

⁴³⁴ R. Basant Roi, Training Seminar on Anti-Money Laundering, 25 Ekim 2001, www.bom.intnet.mu/oct2001/Speech-Gov.doc, s.1, Erişim: 13.02.2004.

etkin şekilde uygulanması ve şirket maliklerinin korunması, uyuşturucu üretim merkezleri veya yakınında bir bölge olması, bürokratik işlemlerden dolayı soruşturma ve kovuşturma makamlarının etkin olarak çalışmaması gibi özelliklere sahip olması aranmaktadır⁴³⁵.

Ekonominin küreselleşmesi ve bununla birlikte suç örgütlerinin faaliyetlerini uluslar arası ölçekte icra etmesinin yanı sıra, bazı ülkelerin aklama faaliyetleri ile mücadelede, öncül suçların işlendiği ülkelere daha az istekli olması, suç örgütlerinin aklama faaliyetleri için bu ülkeleri tercih etmesine neden olmaktadır⁴³⁶.

Suç gelirlerinin ülkeler arasında dengeli bir şekilde dağılmamış olması da aklama faaliyetlerinin uluslar arası zemine kaymasına neden olan faktörlerden birisi olarak değerlendirilmektedir. Özellikle Latin Amerika ülkeleri gibi uyuşturucu üretimi yapan ülkeler, uluslar arası uyuşturucu ticaretinden kaynaklanan gelirlerin entegre olacağı ve içinde kaybolacağı istikrarlı ve kontrol edilebilir ekonomiye sahip değildirler. Yurtdışından gelen büyük miktarlarda paralar ile ekonomisi kontrol edilemez hale gelen, enflasyon değerleri bir anda değişen ve istikrarlı yapıya sahip olmayan bu ekonomiler, uluslar arası uyuşturucu baronları tarafından nadiren tercih edilmekte ve gelirlerin farklı ülkelere yatırımlara dönüştürülmesine neden olmaktadır⁴³⁷.

Aklama faaliyetlerinin uluslar arası ölçüğe kaymasına ekonomik faktörler de neden olmaktadır. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru ülke ekonomilerinin gelişmek için yabancı mali sermayeye olan talepleri ve bu sermayenin ülkelere anonim yatırımlar olarak girmeleri aklama faaliyetlerini kolaylaştırmıştır. Gelişmekte olan ülkelere sermaye piyasalarında yaşanan büyümeler, birçok ülkede büyük ölçekli kamu girişimlerinin özelleştirilmesi ve mali araçların çeşitlenmesi gibi faktörler yabancı ülkelere geniş oranda yabancı sermayenin girmesine, bu durumda, aklayıcıların bu ülkelere suçtan kaynaklanan gelirleri yöneltmesine neden olmuştur⁴³⁸.

⁴³⁵ Roi, s.2.

⁴³⁶ Stessens, s.90.

⁴³⁷ Stessens, s.90, 91; aynı şekilde bkz. Gümüştay, s.134, 135.

⁴³⁸ Stessens, s.91.

Suçtan kaynaklanan gelirler her zaman aklanmak için aklamayı önleyici tedbirlerin uygulanmadığı veya etkin olarak uygulanmadığı ülkeleri tercih etmektedir⁴³⁹. Suç geliri, herhangi bir ülke mali kurumundan bankacılık sistemine girdikten sonra ülkeler arasında hızla dolaşabilmekte ve söz konusu paranın kaynağını tespit etmek çok güç olmaktadır. Bazı Doğu Avrupa ve Asya ülkeleri gibi komünizmden kapitalizme geçen ülkeler, ekonomileri devlet kontrollü ekonomiden piyasa kontrollü ekonomiye geçerken aklama faaliyetleri için özellikle çekici merkezler olmaktadır. Bu ekonomik geçişin yaşandığı ülkelerde oluşan hızlı ekonomik gelişimlere, suç gelirlerinin tespiti, soruşturulması ve kovuşturulması yöntemleri ayak uyduramamaktadır. Bundan kaynaklanan zayıflıklar suçlular tarafından kötüye kullanılmaktadır⁴⁴⁰.

Aklayıcıların suç kaynaklı malvarlıklarının aklanması fiillerini icra edecekleri ülkelerin seçiminde şu faktörler göz önünde bulundurulmaktadır; aklamayı önlemeye yönelik düzenlemelerin mevcut olmaması veya yeterince etkin olmaması, banka veya müşteri sırrına sahip bankacılık sisteminin varlığı, büyük hacimli nakit hareketlerin yeterince dikkat çekmeyeceği nakit bazlı ekonomik sistemin bulunması, ticari şirket kurma süreçlerinin kısa ve zahmetsiz olması, ekonomik faaliyetlerin mümkün olduğu ölçüde kayıt dışı olması⁴⁴¹.

B. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması ile İlgili Uluslar Arası Araçların Kronolojisi

Aklama eylemleri ile mücadelede uluslar arası hukuksal araçların oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Bu suç tipi ile mücadelenin esası, küresel ölçekte mevzuatların uyumlaştırılmasına dayanmaktadır. Bu yüzden, ülke mevzuatlarını bir biri ile uyumlaştıran uluslar arası hukuksal araçların oluşturulma sıraları, bu suç ile mücadelede geçirilen evreleri anlamak için gereklidir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı

⁴³⁹ Aynı yönde bkz. İbrahim Yumuşak, “*Karaparanın Aklanması ile Mücadelenin Nedenleri ve Bu Konudaki Uluslar arası Çalışmalar*”, **Vergi Dünyası**, S.:229, Eylül 2000, s.45.

⁴⁴⁰ Bain, s.17.

⁴⁴¹ İnönü Akgün ALP, “*Paranın Karası Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri*”, **Maliye Dergisi**, S.:134, Mayıs-Ağustos 2000, s. 13.

değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik ülke mevzuatlarını uyumlaştırma amacı taşıyan uluslar arası hukuksal araçlar, kronolojik sıraya göre şu şekilde özetlenebilir⁴⁴²;

1961 yılında Birleşmiş Milletler Tek Uyuşturucu Sözleşmesi (UN Single Drug Convention) kabul edilmiştir.

1971 yılında Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Sözleşmesi (UN Convention on Psychotropic Substances) kabul edilmiştir.

1972 yılında Suç Gelirlerinin Transferi Avrupa Sözleşmesi (Europe Convention on the Transfer of Proceedings in Criminal Matters) imzalanmıştır.

27 Haziran 1980 tarihinde Avrupa Konseyi Uzmanlar Komitesi toplantısında kabul edilen “Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferlerine İlişkin Tedbirler Hakkındaki R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı”, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadelede oluşturulan ilk uluslar arası hukuksal araçtır. Uluslar arası bankacılık sisteminin, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması amacıyla kullanımını önlemeye yönelik bu çalışma, adından da anlaşılacağı üzere, tavsiye niteliğindedir ve imzacı devletler üzerinde bağlayıcı etkisi yoktur⁴⁴³.

Avrupa Konseyi’nin Tavsiye Kararı’ndan 8 sene sonra, 12 Aralık 1988’de, Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İsveç, İsviçre, İngiltere, ABD ve Lüksemburg Merkez Bankası temsilcileri ve denetim otoritelerinden oluşan Basle Komitesi İlkeler Bildirisi’ni yayınlamıştır. Bildiri temel olarak; mali kurumlar aracılığıyla kara paranın aklanmasının engellenmesine yönelik bankalara getirilen kimlik tespiti ve diğer önleyici tedbirleri düzenlemektedir.

Her ne kadar aklama kavramı kullanılsa da, aklama suçu ilk kez 19 Aralık 1988 tarihinde imzalanan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Sözleşmesi)’nde düzenlenmiştir. Sözleşme, sadece uyuşturucu madde suçları ve ilgili faaliyetler sonucu elde edilen gelirlerin aklanmasını suç olarak düzenlemiştir.

⁴⁴² Kronolojide zikredilen hukuksal araçlar ile ilgili bilgiler devam eden bölümlerde verilmiştir.

⁴⁴³ İpek, s.51; Taşkın, s.193; Ergül, Hukuki, s.58.

Paris'te 1989 yılında yapılan G-7 Zirvesi sonucunda, aklama ile mücadelede düzenleyici rol oynayacak Mali Eylem Mücadele Grubu (MEMG) (Financial Action Task Force-FATF) kurulmuştur. MEMG, aklama ile mücadelede, üye olan ve olmayan ülkelerin politikalarının geliştirilmesine uğraşmaktadır. MEMG, bu yönde Nisan 1990'da 40 tavsiye kararını yayımlamış ve bu tavsiye kararları biri 1996 yılında diğeri ise 2003 yılında olmak üzere iki kere gözden geçirilmiştir.

8 Kasım 1990 tarihinde imzaya açılan “Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsaderesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi” (Strasburg Sözleşmesi), aklama suçunun tanımını genişletmiş ve her türlü suçtan elde edilen gelirin aklanmasını suç haline getirmiştir.

10 Haziran 1991 tarihinde Avrupa Birliği Konsey Direktifi olan “Mali Sistemin Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkında Konsey Direktifi” yayımlanmıştır. Üye ülkeler için bağlayıcı olan Direktif, Viyana Sözleşmesinde olduğu gibi uyuşturucu madde suçlarını öncül suç olarak düzenlemiştir. Ancak Direktif, mali ve kredi kurumlarına da önleyici tedbirler kapsamında yükümlülükler getirmiştir.

1992 yılında 40 üyeden oluşan “Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu” kurulmuştur. Komisyonun amacı, üye ülkelere suçun önlenmesi ve ceza adaleti konusunda yol göstermektir. 23 Kasım 1994 tarihinde Napoli’de yapılan Dünya Bakanlar Konferansı’nda “Sınır Aşan Organize Suça Karşı Napoli Siyasi Bildirisi ve Küresel Eylem Planı” kabul edilmiş ve “Sınır Aşan Organize Suçlarla Mücadele Hakkında Uluslar Arası Sözleşme” yapılması kabul edilmiştir. Aynı tarihte söz konusu sözleşme imzaya açılmıştır.

9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel’de 24 ülke ve 8 uluslar arası örgütün bir araya gelmesiyle Egmont Grubu kurulmuştur. Grup temel olarak, aklama ile mücadelede mali işlem birimleri arasında bilgi değişimini sağlamak ve bu suretle mali işlem birimlerinin etkinliğini artırmaya çalışmaktadır. Mali işlem birimlerince elde edilen mali istihbaratın paylaşımı amacıyla Egmont Güvenli Ağı (Egmont Secure Web) oluşturulmuş ve

kullanılmaya başlanmıştır. Grup, iki yıl sonra 24 Haziran 1997’de, “Amaç Bildirgesi”ni yayımlamıştır.

17 Aralık 1997 tarihinde Paris’te Ekonomik Gelişme ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından “Uluslar Arası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi” imzalanmıştır. Sözleşme gereğince; yabancı kamu görevlilerine rüşvet verilmesi halinde, fail, vatandaşı bulunduğu ülke tarafından etkili, orantılı, caydırıcı ve hapis cezasının da dâhil olduğu cezalarla cezalandırılacaktır. Sözleşmenin ülkemize etkisi, ileride de görüleceği üzere, 765 sayılı TCK’nda yer alan rüşvet fiillerinin, 4208 sayılı Kanun kapsamına öncül suç olarak eklenmesi şeklinde olmuştur.

1999 tarihinde Amerikan Devletler Örgütü Yasa Dışı Uyuşturucu Kullanımını Kontrol Komisyonu’nun “Yasa Dışı Uyuşturucu Suçları ve Bağlantılı Diğer Ağır Suçlarla İrtibatlı Aklama Suçları Hakkında Model Düzenlemeler” (CICAD Model Regulations Concerning Laundering Offences Connected to Illicit Drug Trafficking Related and Other Serious Offences) kabul edilmiştir.

Aynı yıl Birleşmiş Milletler’in “Kara Para Aklama, Müsadere ve Uyuşturucu Maddeler ile İlgili Uluslar Arası İşbirliği Hakkında Birleşmiş Milletler Model Kanun” (UN Model Law on Money Laundering, Confiscation and International Cooperation in Relation to Drugs)’u kabul edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Terörizme Mali Desteğin Önlenmesi Sözleşmesi 04.12.2000 tarih ve 55/61 sayılı Birleşmiş Milletler Kararı uyarınca başlatılan çalışma süreci sonucunda metne bağlanmış ve 9–11 Aralık 2003 tarihleri arasında imzaya açılmıştır.

15 Kasım 2000 tarihinde Birleşmiş Milletler’in 55 nci Genel Kurulu’nda kabul edilen A/RES/55/25 sayılı kararı ile “Sınır Aşan Organize Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” oluşturulmuş ve imzaya açılmıştır. İtalya’nın Palermo kentinde oluşturulduğundan dolayı Palermo Sözleşmesi olarak anılan söz konusu sözleşme 2005 yılı itibarıyla 147 ülke tarafından imzalanmış ve 118 ülke tarafından onaylanmıştır. Sözleşme, Strasburg Sözleşmesine benzer şekilde aklama suçunu tanımlamıştır.

4 Aralık 2001 tarih ve 2001/97/CE Sayılı Konsey Direktifi ile 1991 tarihli direktifte değişiklikler yapılmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri’nde 11 Eylül 2001 tarihinde yaşanan terör olaylarının ardından Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı yapan MEMG, mali sistemin terör örgütleri ve bu örgütleri mali açıdan destekleyenler tarafından kullanılmasını önlemek amacıyla, kendi görev tanımına terörizmin finansmanı ile mücadele hususunu etkilemiş ve 8 Özel Tavsiyeyi kararlaştırmıştır.

Avrupa Konseyi, suç gelirlerinin aklanması ve müsaderesinin yanı sıra suç geliri niteliğinde olmayan ancak takibi gereken terörizmin finansmanı sorununu da düzenleme altına alacak şekilde 16 Mayıs 2005 tarihinde “Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanı Avrupa Konseyi Sözleşmesi”ni (Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism) kabul etmiştir. Sözleşme dördü Avrupa Konseyi üyesi olmak üzere altı devletin onayı ile yürürlüğe girecektir. Türkiye’nin imzalamadığı sözleşme 20 devlet tarafından imzalanmıştır ancak Şubat 2006 itibariyle sözleşmeyi onaylayan devlet bulunmamaktadır⁴⁴⁴.

Avrupa Birliği’nin “Mali Sistemin Kara Paranın Aklanması ve Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanımının Önlenmesi Hakkında 26 Ekim 2005 tarih ve 2005/60/EC Sayılı Direktif”i yayımlanmıştır. Bu direktif ile 2001 yılında değiştirilen 1991 tarihli direktif yürürlükten kaldırılmıştır.

⁴⁴⁴ Sözleşme ve imzalayan devletler ile ilgili bkz. www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/198.htm, Erişim: 28 Şubat 2006.

II. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ İLE İLGİLİ ULUSLAR ARASI KURULUŞLAR

A. Genel Olarak

Uluslar arası bir suç olma özelliğine sahip olan aklama suçu ile mücadele uluslar arası toplumun girişimleri ile başlatılmıştır. Bu kadar fazla nitelik ve sayıda uluslar arası belgeye konu olan başka bir sorunun olmadığı ifadesi⁴⁴⁵ aklama suçunun bu özelliğini anlatmaktadır.

Aklama ile mücadele kedi ve fare oyununa benzetilmektedir⁴⁴⁶. Nitekim aklayıcılar daima, kolluk kuvvetlerinin bir adım önünden gitmektedir. Ancak aklama failleri, aklama eylemlerini her zaman öncül suçun meydana geldiği yerde icra etmezler. Kirli para daima fark edilmeyeceği alanları tercih etmektedir. Bu anlamda mali ve ekonomik kurumları sağlam olmayan, mali piyasaları etkin denetleyemeyen ve soruşturma ve kovuşturma makamları aklama fiilleri ile yeterince mücadele edemeyen ülkeler aklama eylemleri için tercih edilen yerlerden olmaktadır⁴⁴⁷. Bu durum aklama fiillerinin uluslar arası ölçekte icrasına neden olurken, aklama ile mücadelenin de uluslar arası nitelikte olmasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle aklama suçunda olmak üzere, suçluların takibinde kovuşturma makamları için zorluklar yaşanmaktadır. Nitekim örneğin, suçlular, ses hızını aşan uzay araçları ile hareket ederken, suçluları yakalamak ile görevli kovuşturma organları onları at arabaları ile takip etmekte ve her sınırda da durmak zorundadırlar⁴⁴⁸.

B. Birleşmiş Milletler

Birleşmiş Milletler (BM), suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması sorunu ile yakından ilgilenen kuruluşlardan biridir. BM'in, aklama suçu ile ilgilenmesi tarihsel açıdan, uyuşturucu madde ticareti ile bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır. 1988

⁴⁴⁵ Kocasakal, s.6.

⁴⁴⁶ Joseph Myers, "International Standarts and Cooperation in the Fight Against Money Laundering", **Economic Perspectives**, Vol.:6, No.:2, Mayıs 2001, s.9

⁴⁴⁷ Myers, s.7

⁴⁴⁸ Wilkitzki, s.316.

tarihli Viyana Sözleşmesi'nin hazırlanması ve imzaya açılması, BM tarafından gerçekleştirilmiştir.

1991 yılında, Viyana Sözleşmesi'nin sonuçlarına bağlı olarak, Uyuşturucu Maddelerin Uluslar arası Denetimi için Birleşmiş Milletler Programı, BM tarafından başlatılan girişimlerden birisidir. Bu programın temel amacı; kullanılan uyuşturucu türlerini, bu maddelerin kullanma şekillerini, üretim ve tüketim merkezlerini, bunlarla bağlantılı önleyici ve ceza hukuku tedbirlerini gözden geçirmektir⁴⁴⁹.

Birleşmiş Milletler tarafından, aklama ile etkin mücadele edebilmek ve aklamanın önlenmesine yönelik ülke mevzuatlarının uyumunu sağlamak amacıyla Kasım 1993'de bir model kanun hazırlanmıştır. 26 maddeden oluşan model kanun, aklamanın önlenmesine yönelik teknik ve ayrıntılı hükümleri içermektedir. Model kanunda aklamanın suç olarak düzenlenmesinin yanı sıra, mali kuruluşlara getirilen özen yükümlülüğü, kimlik tespiti, aklama suçunun tespiti için gerekli yargılama tedbirleri de düzenlenmiştir⁴⁵⁰.

1993 yılında kabul edilen model kanun, aklama suçunda yaşanan gelişimler ve terörizmin finansmanın önlenmesinin uluslar arası topluluk için zorunluluk olması karşısında 2003 yılında yeniden düzenlenmiştir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime) tarafından hazırlanan “Kara Para Aklama, Suç Gelirleri ve Terörizmin Finansmanı 2003 Model Kanunu” (Model Money-Laundering, Proceeds of Crime and Terrorist Financing Bill 2003) beş bölümden oluşmaktadır. Başlangıç hükümleri başlığını taşıyan birinci bölümde tanımlar bulunmaktadır. İkinci bölüm kara para aklama ve terörizmin finansmanı başlığını taşımaktadır ve bu bölümde mali işlem birimleri, müşterinin tanımlanması, müşteri kayıtlarının saklanması, şüpheli işlem bildirimleri, mali kurumların iç bildirim usulleri, aklama suçları, bağlantılı suçlar ile ilgili hükümler yer almaktadır. Mahkûmiyet ve müsadere başlıklı üçüncü bölümde mahkûmiyetin sonuçları ve müsadere ile ilgili

⁴⁴⁹ Kocasakal, s.102.

⁴⁵⁰ Kocasakal, s.103.

hükümler bulunmaktadır. Dördüncü bölümde terörist malvarlıklarının müsaderesi düzenlenmektedir. Son bölümde ise malvarlığının kontrolü bulunmaktadır⁴⁵¹.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun, 10 Haziran 1998'de New York'ta düzenlenen 20 nci Özel Oturumu'nda "Kara Paranın Aklanmasına Karşı Politik Bildirge ve Eylem Planı" (Political Declaration and Action Plan against Money Laundering) kabul edilmiştir. Bu bildirgede; uyuşturucu madde ticareti ve diğer ciddi suçlardan elde edilen paranın aklanmasının, mali ve ticari sistemlerin istikrarı, güvenilirliği ve bütünlüğüne yönelik uluslar arası bir tehdit haline geldiği, yasa dışı gelirler ve suçlular için bir cennet olmamak için uluslar arası toplumun bir bütün olarak karşı tedbirleri alması gerektiği ifade edilmiştir. Viyana Sözleşmesi'nin hükümlerine atıfta bulunularak, Sözleşme taraflarının, aklamayı bir suç olarak düzenlemesi ve uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan gelirleri tespit etmesi, izini sürmesi, ihtiyati tedbirleri alması ve zapt etmesi için gerekli önlemleri alma mükellefiyeti getirilmiştir. Bildirge, tüm devletleri 1988 Viyana Sözleşmesi ve diğer ilgili uluslar arası hukuksal araçların aklama ile ilgili hükümlerini uygulamaya geçirmeleri için ikna etmeye çalışmaktadır. Bu hükümleri uygulamaya geçirirken; a) aklama suçunun önlenmesi, tespiti, soruşturulması ve kovuşturulmasını sağlamak için ciddi suçlardan elde edilen paranın aklanmasının suç halinde düzenlenmesi, b) suç gelirlerinin tespiti, dondurulması, zaptı ve müsaderesi ile ilgili hükümleri mevzuatına dâhil etmesi, c) aklama suçunu da içeren vakalarda uluslar arası işbirliği ve karşılıklı hukuki yardımlaşma hükümlerinin uygulanabilirliğinin sağlanması, d) Karşılıklı hukuki yardımlaşma anlaşmalarına aklama suçunun da dâhil edilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, yetkili makamlara müşterilerin kimlikleri ve mali hareketleri ile ilgili gerekli bilgiyi sağlamak için müşterinin tanımlanması ve müşterini tanı ilkelerinin uygulanması devletlere tavsiye edilmiştir. Bu maksadın temini için; a) mali kayıtların saklanması, b) şüpheli eylemler için zorunlu bildirim yükümlülüklerinin getirilmesi, c) aklamanın önlenmesi ve soruşturulması ile ilgili hususlarda banka gizliliği kurallarının sınırlandırılması sağlanmalıdır⁴⁵².

⁴⁵¹ 2003 Model Kanun için bkz. www.imolin.org, Erişim:12.01.2004.

⁴⁵² Bildirgenin metni için bkz. www.imolin.org/en/ungadec.html, Erişim:12.01.2004.

Birleşmiş Milletler, hazırlanmasına bilfiil katıldığı uluslar arası sözleşmelerin yanı sıra düzenlediği etkinlikler ile de aklama sorunu ve etkilerine işaret etmektedir. 18–20 Haziran 1994’de İtalya’da, Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Programı tarafından “Suç Gelirlerinin Kullanımının ve Kara Paranın Aklanmasının Kontrolü ve Önlenmesi” (International Conference on Preventing and Controlling Money-Laundering and the Use of the Proceeds of Crime: A Global Approach) konferansı düzenlenmiştir. Konferansta genel olarak, küresel bir problem olan aklama suçunun artmasına dikkat çekilmiş, aklamının kontrolü ve önlenmesine yönelik küresel politikalarda meydana gelen yetersizlikler tartışılmış ve yapılması gerekenlerin önceliklerine yer verilmiştir. Konferansta öncelikler şu şekilde sıralanmıştır; uyuşturucu madde ticaretinden ve diğer suçlardan elde edilen gelirlerin aklanmasının suç halinde düzenlenmesi, aklama ile etkin mücadele için banka gizliliği kurallarının sınırlandırılması, Basel Komitesi ve MEMG’nun tavsiyeleri çerçevesinde müşterinin tanınması ile ilgili kuralların uygulamaya geçirilmesi, şüpheli işlemlerin tanımlanması ve bildirimi ile ilgili kurallar, önleyici tedbirlerin bankalara, banka dışı kuruluşlara ve profesyonel mesleklere uygulanması, suç kaynaklı malvarlıklarının müsaderesi, uluslar arası yardımlaşma mekanizmasının etkili bir şekilde işletilmesi⁴⁵³. Aynı şekilde, Viyana Sözleşmesi’nin imzalanmasının 10 ncü yılı nedeni ile New York’ta düzenlenen, “Suç Gelirleri İle Mücadele: Uyuşturucu, Para ve Aklama” panelinde aklama sorununun uluslar arası özelliğine işaret edilmiş ve 250’den fazla katılımcı ile bu sorun tartışılmıştır⁴⁵⁴.

C. OECD ve Mali Eylem Mücadele Grubu (FATF=Financial Action Task Force)

Mali Eylem Mücadele Grubunun, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadele önlemlerinin değerlendirilmesi amacıyla, Temmuz 1989’da Paris’te yapılan G–7 ülkeleri zirvesinde oluşturulması kararlaştırılmıştır. Zirveye katılan 7 katılımcıya⁴⁵⁵ ek olarak 8 ülke⁴⁵⁶ ulusal ve uluslar arası düzeyde kara para aklama ile

⁴⁵³ Konferans sonuç raporu için bkz. www.imolin.org, Erişim:12.01.2004.

⁴⁵⁴ Panelin sonuç raporu için bkz. www.imolin.org, Erişim:12.01.2004.

⁴⁵⁵ Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Almanya, Fransa, Birleşik Krallık, İtalya, Kanada ve Avrupa Toplulukları Komisyonu zirveye katılan ülke ve topluluklardır.

mücadele iradelerini belirterek MEMG'na katılmışlardır⁴⁵⁷. 1990'da suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aklanmasının önlenmesinde rehber olarak bilinen “Kırk Tavsiye”sini (Forty Recommendations) yayınlamıştır. Bu tavsiyeler ilk olarak 1996'da, müteakiben Temmuz 2003'de suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aklanmasında metot, teknik ve eğilim değişikliklerinin tavsiyelere dâhil edilmesi amacıyla gözden geçirilmiştir⁴⁵⁸. Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan ikiz kulelerin terörist örgütler tarafından hedef alınmasından sonra, Grup Ekim 2001'de terörizmin finansmanı ile ilgili olan “Sekiz Özel Tavsiye”sini (Eight Special Recommendations) yayınlamıştır⁴⁵⁹. 2003–2004 değerlendirme yılı boyunca MEMG, iki özel tavsiyesi ile ilgili birer Açıklayıcı Not (Interpretative Note) ve En İyi Uygulamalar Kitabı (the Best Practices Paper) yayınlamıştır. İlk kitap ve not; terörist malvarlıklarının dondurulması ve müsadere edilmesine ilişkin 3 nolu özel tavsiyeye aittir. 3 numaralı özel tavsiyeye ilişkin Açıklayıcı Not; Birleşmiş Milletler çözümlerine uygun olarak terörist malvarlıklarının dondurulması ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesine uygun olarak müsadere yükümlülüklerini içermektedir. En İyi Uygulamalar Kitabı ise; gerekli yetkili makamlar ile hukuki sürecin geliştirilmesi ve yetkili makamların veya malvarlığının dondurulması kararını verecek yetkili mahkemelerin belirlenmesi, hükümetler arasında işbirliği ve iletişimin en iyi şekilde tesisi, özel sektör için gerekli kontrol ve bildirim yükümlülüklerinin getirilmesi, kolluk kuvvetleri, istihbarat ve güvenlik birimleri arasında koordinasyonun

⁴⁵⁶ İsveç, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, İsviçre, Avusturya, İspanya ve Avustralya.

⁴⁵⁷ Financial Action Task Force On Money Laundering, Report 1990-1991, 13 Mayıs 1991, s.4. (FATF, Annual Report, 1990-1991 olarak anılacaktır). MEMG'na 31 devlet ve 2 uluslar arası kuruluş üyedir. Üye Devletler; Arjantin, Avusturya, Avustralya, Belçika, Brezilya, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Hong Kong, İzlanda, İrlanda, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Yeni Zelanda, Portekiz, Rusya Federasyonu, Singapur, Güney Afrika, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık ve Birleşik Devletlerdir. Uluslar arası kuruluşlar ise Avrupa Komisyonu ve Körfez İşbirliği Konseyidir. Ayrıca MEMG'na Çin gözlemci statüsünde katılmaktadır. Körfez İşbirliği Konseyi; Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirliklerinden oluşmaktadır.

⁴⁵⁸ Gözden geçirmenin değerlendirilmesi için bkz. Edward J. Krauland ve Aaron R. Hutman, “Money Laundering Enforcement And Policy”, Vol.: 38:2, Summer 2004, www.abanet.org/intlaw/hubs/publications /monlaunder2003.yir.pdf, Erişim:10 Mart 2006.

⁴⁵⁹ Financial Action Task Force on Money Laundering, Annual Report, 2003-2004, 2 Temmuz 2004, s.3. (FATF, Annual Report, 2003-2004 olarak anılacaktır); Victoria B. Bjorklund, Jennifer I. Reynoso ve Abbey Hazlet, “Terrorism and Money Laundering: Illegal Purposes and Activities”, **Pace Law Review**, Vol.:25, s.240.

oluşturulması ve özel sektöre gerekli geri bildirimin sağlanması tedbirlerini de içeren etkili bir malvarlığı dondurma rejimi için belli stratejileri içermektedir⁴⁶⁰.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına yardım ve terörizmin finansmanının suç haline getirilmesine yönelik 2 numaralı özel tavsiyeye ilişkin açıklayıcı not Temmuz 2004’de yayınlanmıştır. Bu doküman hükümetlere, terörizmi finanse eden kişilere cezai tedbirlerin uygulanması ve bu kişilerin etkin bir şekilde kovuşturulması amacıyla hukuki düzenlemelerini yapma yükümlülüğü getirmektedir. Bununla birlikte uluslar arası terörizm ile finansmanı arasındaki zorunlu bağa vurgu yaparak, terörizmin finansmanına ilişkin suçların, aklama suçu için temel suç olarak kabul edilmesi gerektiği de belirtilmektedir⁴⁶¹.

Mali Eylem Mücadele Grubu İsveç başkanlığında yapılan 15 nci toplantısında 2004 yılından 2012 yılına kadar grubun geleceğini değerlendirmiştir⁴⁶². Bu toplantıda grubun öncelikleri; terörizmin finansmanına ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik standartların oluşturulmasına devam etmek, küresel bir hareket için yükümlülükleri ve tipolojileri tespit etmek, Uluslar Arası Para Fonu ve Dünya Bankası ile yakın işbirliği oluşturmak ve diğer mücadele grupları (FATF-style regional bodies)⁴⁶³ ile yakın ilişkiler geliştirmek olarak belirlenmiştir⁴⁶⁴. MEMG’nun, terörizmin finansmanı ve suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadele için küresel bir ağ yaratma stratejisi temel olarak üç unsurdan oluşmaktadır. Bunlar; MEMG üyeliklerini mümkün olduğunca genişletmek, etkili ve saygın bölgesel mali eylem mücadele gruplarını geliştirmek ve uluslar arası organizasyonlarla ilişkileri

⁴⁶⁰ FATF, Annual Report, 2003-2004, s.6.

⁴⁶¹ FATF, Annual Report, 2003-2004, s.6.

⁴⁶² MEMG, kalıcı olmayan bir organizasyon olarak, Nisan 1998 toplantısında faaliyetlerine Ağustos 2004’e kadar devam etme kararı almıştır, (FATF, Annual Report, 2003-2004, s.3).

⁴⁶³ Bu örgütler; Asya Pasifik Mali Eylem Mücadele Grubu (Asia/Pacific Group on Money Laundering), Karayip Mali Eylem Mücadele Grubu (The Caribbean Financial Action Task Force), Batı ve Güney Afrika Mali Eylem Mücadele Grubu (The Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group) Moneyval Avrupa Konseyi Komitesi (Moneyval Committee of The Council of Europe) ve Güney Amerika Mali Eylem Mücadele Grubu (South American Financial Action Task Force)’dur, (FATF, Annual Report, 1990-1991, s.3).

⁴⁶⁴ FATF, Annual Report, 2003-2004, s.1.

artırmaktır⁴⁶⁵. 1998 yılında alınan bir karar uyarınca, MEMG, aklamanın önlenmesi faaliyetleri çerçevesinde bölgesinde önemli rol oynayabilecek sınırlı sayıda ülkeyi bünyesine katma faaliyetlerine başlamıştır. Bu kapsamda 5 ülke hedef olarak belirlenmiştir. Bu ülkeler, Arjantin, Brezilya, Meksika, Güney Afrika ve Rusya Federasyonudur. Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan'ın üyeliği ile ilgili tartışma açılmış durumdadır⁴⁶⁶. MEMG'na üyelik için Grubun aradığı şartlar şunlardır;

1. Gerek Grubun tavsiyelerini uygulamak ve gerekse de düzenli karşılıklı değerlendirmeleri gerçekleştirmek konusunda siyasi düzeyde tüm faaliyetleri icra etmek.

2. Mevcut olduğu yerde bölgesel mali eylem mücadele gruplarının etkin ve tam üyesi olmak veya bölgesel mali eylem mücadele gruplarının olmadığı yerde bu tür gruplar kurmak için lider olmak veya MEMG ile çalışmak için hazır olmak.

3. Stratejik olarak önemli bir ülke olmak.

4. Uyuşturucu kaçakçılığından ve diğer ciddi suçlardan elde edilen gelirlerin aklanmasını suç olarak kabul etmek.

5. Mali kurumlara, müşterisini tanıma ve olağandışı ve şüpheli işlemleri bildirme yükümlülüğü getirmektir⁴⁶⁷.

MEMG faaliyetlerini, her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen toplantılar yoluyla yürütmektedir. Grup genel olarak dört çeşit toplantı yapmaktadır. Bunlar;

— **Genel Kurul Toplantıları (Plenary Meetings):** Çalışma yılı Temmuz'da başlayan MEMG'nda ilki Eylül/Ekim, ikincisi Şubat ve sonuncusu Haziran'da olmak üzere yılda üç kez Genel Kurul Toplantısı yapılmaktadır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına ilişkin eğilimlerin analizi ve bunlara karşı alınacak önlemler, suç kaynaklı gelirler ile mücadeleye ilişkin alınan bu önlemlerin uygulanıp

⁴⁶⁵ FATF, Annual Report, 2003-2004, s.11.

⁴⁶⁶ FATF, Annual Report, 2003-2004, s.12.

⁴⁶⁷ FATF, Annual Report, 2003-2004, s.12.

uygulanmadığının denetlenmesi ve dünya çapında bir kara para ile mücadele ağının oluşturulmasının teşvik edilmesi, işbirliği yapmayan ülke ve bölgelerin belirlenmesi ve bunlara karşı alınacak tedbirler bu toplantılarda görüşülen konulardan bazılarıdır⁴⁶⁸.

— **Tipoloji Toplantısı (Typologies Meeting):** Yılda bir kez düzenlenen bu toplantıda, MEMG’na üye ülkeler, belirli uluslararası örgütlerin yanı sıra diğer ülkelerden de temsilciler yer almakta ve kara para aklama teknikleri incelenmektedir. Kara para aklanmasının önlenmesi için, mevcut kara para aklama yöntemlerinin tartışılması ve bunlara karşı alınacak karşı tedbirlerin belirlenmesi bu toplantının gündemini oluşturmaktadır⁴⁶⁹.

— **Geçici Grup (Ad Hoc Group)Toplantıları:** Daha detaylı bir analiz gerektiren, özel konularla ilgilenen Ad Hoc Grubu her Genel Kurul toplantısında, ilgilendikleri konuyla ilgili bir rapor sunmaktadır. Örneğin; aklanan kara paranın boyutu detaylı bir analiz gerektiren özel konular arasında gösterilebilir⁴⁷⁰.

— **Finansal Hizmetler Forumu (Financial Services Group):** Her iki yılda bir kez düzenlenmektedir. Ortak konuların tartışılması amacıyla, mali hizmet sektöründe çalışan ulusal ve uluslararası temsilcilerin ve ilgili diğer kişilerin bu forumda bir araya gelmesi söz konusudur⁴⁷¹.

MEMG, üyelerini iki şekilde denetime tabi tutmakta ve bu denetimin sonuçlarına göre üyeliğin askıya alınmasına kadar yaptırım kararları alabilmektedir.

— **Yıllık Kendi Kendine Değerlendirme Uygulaması (Annual self-assessment exercise):** Üye ülkelerin kendi kendilerini değerlendirdiği bir çalışmadır. Her üye, 40 Tavsiyenin hukuki ve finansal konulardaki uygulamaları hakkında standart bir anket formu doldurmak suretiyle bilgi vermektedir. Daha sonra bu bilgiler, MEMG Sekreteryası tarafından toplanıp, analiz edilmekte ve 40 Tavsiyenin her bir üye ülke

⁴⁶⁸ www.masak.gov.tr, (Erişim: 11 Ocak 2006).

⁴⁶⁹ www.masak.gov.tr, (Erişim: 11 Ocak 2006).

⁴⁷⁰ www.masak.gov.tr, (Erişim: 11 Ocak 2006).

⁴⁷¹ www.masak.gov.tr, (Erişim: 11 Ocak 2006).

tarafından genel olarak hangi düzeyde uygulandığı konusunda bir değerlendirme yapılmasına esas teşkil etmektedir⁴⁷².

— Karşılıklı Değerlendirme Süreci (Mutual evaluation procedure): Her üye ülke sırasıyla FATF adına, diğer üye ülkelerden seçilen üç ya da dört denetçi (examiner) tarafından yerinde denetime (on-site visit) tabi tutulmaktadır. Bu denetimin amacı; değerlendirmeye tabi tutulan ülkenin kara paranın aklanmasıyla mücadele sisteminin bütünü hakkında bir kanaate ulaşmak ve FATF tavsiyelerinin ne derece uygulandığını tespit etmektir. Yerinde denetimin gerçekleştirilmesinden sonra denetçiler tarafından ülke değerlendirmesine yönelik bir Taslak Rapor (Draft Mutual Evaluation Report) hazırlanmaktadır⁴⁷³.

D. Interpol

Aklama suçunun sınır aşan bir suç olması ve uluslar arası topluluk için bir tehdit haline gelmesi karşısında Uluslar arası polis teşkilatı olan Interpol tarafından, bu suçun önlenmesine yönelik faaliyetler başlatılmıştır. Interpol Genel Kurul kararı ile 1994 yılında, aklama ile mücadelede uluslar arası düzeyde mücadele için FOPAC (Fonds Provenant d'Activités – Suçtan Kaynaklanan Gelirleri İzleme Grubu) oluşturulmuştur. Temel olarak, aklama suçu ile ilgili kolluk kuvvetleri arasında uluslar arası bilgi akışı amaçlanmaktadır. Bu grup; yasa dışı gelirlere yasal görünüm kazandırma faaliyetinin özellikleri, yasa dışı kaynaklı gelirlere el konulması ve aklama faaliyetini tespit için araştırma teknikleri ile uğraşan uzman bir gruptur⁴⁷⁴.

İnterpolün Genel Kurul toplantılarında, üye devletleri suç örgütlerinin malvarlıklarının tespiti, izlenmesi ve yakalanması üzerine yoğunlaştırmak için çeşitli kararlar alınmaktadır. Bu kararlar genel olarak üye devletler arasında istihbarı bilginin değişimi, suç örgütleri tarafından elde edilen malvarlıklarının müsaderesi ve suç örgütlerinin mali kayıtlarına ulaşmak için kanun uygulama birimlerine yetki veren düzenlemelerin kabulüne yöneliktir. 6–13 Ekim 1986 tarihinde Belgrad'da yapılan 55

⁴⁷² www.masak.gov.tr, (Erişim: 11 Ocak 2006).

⁴⁷³ www.masak.gov.tr, (Erişim: 11 Ocak 2006).

⁴⁷⁴ Kocasakal, s.106.

nci Genel Kurulda kabul edilen AGN/55/RES/18 sayılı Karar⁴⁷⁵, ekonomik ve mali suçlara yöneliktir. Bu kararda mali ve bankacılık kurumları ile kanun uygulama birimleri arasında işbirliğinin geliştirilmesi üye devletlere tavsiye edilmiştir. 4–8 Kasım 1991 tarihinde Punta del Este yapılan 60 ncı Genel Kurul toplantısında kabul edilen AGN/60/RES/4 sayılı Karar⁴⁷⁶ yeraltı ve paralel bankacılık sistemi ve yasadışı uluslar arası mali işlemler sistemine yöneliktir. Bu kararda alternatif havale sistemlerinin kullanılmasına katkıda bulunan nedenlerden birinin değişim oranlarındaki farklılık olduğu belirtilmiş ve mali düzenlemelerin, yeraltı bankacılığı ile mücadele için etkili bir araç olduğu ifade edilmiştir. 15–21 Ekim 1997 tarihlerinde Yeni Delhi’de yapılan 66 ncı Genel Kurul toplantısında kabul edilen AGN/66/RES/15 sayılı Kararda⁴⁷⁷ kara para aklama konusu ele alınmıştır. Kararda, suçtan elde edilen gelirlerin aklanmasına iştirak eden gerçek ve tüzel kişilerin cezai kovuşturmasının yapılmasını sağlayan, bu tür gelirlerin müsaderesine ve kanun uygulama birimlerine yasadışı eylemlerden elde edilen gelirlerin tespiti, izlenmesi ve dondurulmasına yetki sağlayan, uyuşturucu madde suçları ile mücadele amacıyla kullanılmasını sağlamak üzere elde edilen suç gelirlerinin kanun uygulama birimleri arasında paylaşılmasına imkân sağlayan kanuni düzenlemeleri oluşturmaları üye devletlerden talep edilmiştir. Aynı Genel Kurul Toplantısında kabul edilen AGN/66/RES/17 sayılı Kararda⁴⁷⁸ kara para aklama soruşturmaları ve uluslar arası polis işbirliğine yönelik konular yer almaktadır. AGN/66/RES/18 sayılı Kararda⁴⁷⁹ ise suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile ilgili istatistiklerin üye devletler tarafından tutulması istenmiştir. Bu istatistiklerde; mali kurumlardan alınan

⁴⁷⁵ Karar için bkz.

www.interpol.int/Public/ICPO/GeneralAssembly/AGN55/Resolutions/AGN55RES18.asp, (Erişim: 3 Mart 2006).

⁴⁷⁶ Karar için bkz.

www.interpol.int/Public/ICPO/GeneralAssembly/AGN60/Resolutions/AGN60RES4.asp, (Erişim: 3 Mart 2006).

⁴⁷⁷ Karar için bkz.

www.interpol.int/Public/ICPO/GeneralAssembly/AGN66/Resolutions/AGN66RES15.asp, (Erişim: 3 Mart 2006).

⁴⁷⁸ Karar için bkz.

www.interpol.int/Public/ICPO/GeneralAssembly/AGN66/Resolutions/AGN66RES17.asp, (Erişim: 3 Mart 2006).

⁴⁷⁹ Karar için bkz.

www.interpol.int/Public/ICPO/GeneralAssembly/AGN66/Resolutions/AGN66RES18.asp, (Erişim: 3 Mart 2006).

şüpheli işlem raporlarının sayısı, aklama suçu ve bağlantılı suçlardan hüküm giyenlerin sayısı ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yakalandığı ve/veya müsadere edildiği dava sayısı ile müsadere edilen malvarlıklarının değerleri incelenecektir.

E. Egmont Grubu (Egmont Group of Financial Intelligence Units)

İsmi ilk toplantısının yapıldığı Brüksel’de bulunan Egmont-Arenberg sarayından alan Egmont Grubu, 1995’den beri farklı ülkelerin mali işlem birimlerinin gayri resmi olarak bir araya gelerek çalışması suretiyle oluşturulan bir organizasyondur⁴⁸⁰.

Grubun amacı, kendi suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin programlarına destek sağlamak için mali işlem birimleri arasında bir işbirliği oluşturmaktır. Bu işbirliği; mali istihbarat değişiminin sistemleştirilmesi ve genişletilmesi, mali istihbarat personelinin kabiliyetlerini ve uzmanlıklarını artırmak ve yeni teknolojilerin uygulanması suretiyle mali işlem birimleri arasında daha iyi bir iletişim sağlamak amacına yöneliktir. Egmont Grubunun Amaç Bildirgesi (Statement of Purpose of the Egmont Group of Financial Intelligence Units), grubun çalışması için bir zemin oluşturmaktadır⁴⁸¹. Egmont Grup; 24 Haziran 1997’de Amaç Bildirgesi’ni (Statement of Purpose) açıklamıştır. Amaç Bildirgesi 13 Haziran 2001’de Hague’da, 23 Temmuz 2003’de Sidney’de ve son olarak 23 Haziran 2004’de Guernsey’de yapılan toplantılarda güncellenmiştir⁴⁸². Egmont Grup; 15 Kasım 2004 tarihinde yayınladığı Mali İşlem Birimleri Arasında Bilgi Değişim Uygulamaları’nda (Best Practices for the Exchange of Information Between Financial Intelligence Units), üye ülkelerin mali işlem birimleri arasında yapılacak bilgi değişimleri için uyulması gereken kurallar yer almıştır. Mali İşlem Birimleri Arasında Bilgi Değişim Uygulamaları’nda; mali işlem birimleri arasında bilgi değişiminin karşılıklılık esasına göre yapılacağı; mali işlem birimlerinin (adli, idari veya polis yapısına sahip) yapılarının bu değişimi etkilemeyeceği; mali işlem birimleri arasındaki bilgi değişimi gayri resmi, formalitelerden arındırılmış, mümkün olduğunca hızlı yapılırken, paylaşılan bilgilerin

⁴⁸⁰ Mihályi, s.9; Jianan, s.31; Caruana-Farrugia, s.25.

⁴⁸¹ Mihályi, s.10.

⁴⁸² Statement of Purpose of the Egmont Group of Financial Intelligence Units Guernsey, 23 Haziran 2004, www.egmontgroup.org/statement_of_purpose.pdf, (Erişim: 7 Mart 2006).

gizliliği ve mahremiyetinin korunmasının da garanti edileceği; mali işlem birimleri arasında bilgi değişiminin hiçbir aracı kuruluşa ihtiyaç duymadan doğrudan gerçekleştirileceği yer almıştır⁴⁸³.

Egmont Grubu, bütün olarak yılda bir kez ve çalışma grupları olarak da yılda üç kez aklama ile bağlantılı konuları görüşmek için toplanmaktadır. Grup, üç çalışma grubundan oluşmaktadır. Bu çalışma grupları; hukuk çalışma grubu (The Legal Working Group), eğitim/iletişim çalışma grubu (The Training/Communications Working Group) ve yardım uygulamaları çalışma grubu (The Outreach Working Group)'dur⁴⁸⁴. Hukuk çalışma grubu, üye ülkeler arasında mevzuat farklılıklarının araştırılarak, bilgi değişimi başta olmak üzere kara paranın aklanmasıyla mücadelede ilgili ulusal yasalardaki engellerin ortadan kaldırılması, ortak bir uluslararası kara para aklama ile mücadele mevzuatı oluşturulabilmesi amacını taşımaktadır⁴⁸⁵. Eğitim/iletişim çalışma grubu, etkin iletişim imkânlarının sağlanması, mali işlem birimleri personeli için eğitim imkânlarının tespiti ve bu personelin iş yüklerinin analizi için yeni yazılım uygulamalarının denenmesi üzerine çalışmaktadır. Yardım uygulamaları çalışma grubu, uluslar arası işbirliğini geliştirmek için mali işlem birimleri küresel ağı yaratmak için çalışmaktadır⁴⁸⁶.

Egmont Grubu'nun 1996 yılında Roma'da yaptığı toplantıda, Grup çalışmalarında dikkate alınacak ortak bir mali işlem birimi tanımı yapılmıştır. Buna göre; mali işlem birimi: *“Kara paranın aklanmasıyla mücadele amacıyla, suçtan elde edildiğinden şüphe duyulan gelirlerle ilgili verileri veya ulusal mevzuat gereğince bildirilen mali bilgileri toplamak, analiz etmek ve ilgili makamlara sevk etmekle sorumlu merkezi ulusal birimdir.”*

Mali işlem biriminin tanımlanmasındaki amaç, kara paranın aklanmasıyla ilgili MEMG ve diğer uluslararası organizasyonlardan farklı olarak Egmont Grubuna ait ve

⁴⁸³ Best Practices for the Exchange of Information Between Financial Intelligence Units, www.egmontgroup.org/bespractices.pdf, (Erişim: 7 Mart 2006).

⁴⁸⁴ Caruana-Farrugia, s.7.

⁴⁸⁵ www.masak.gov.tr, (Erişim: 11 Ocak 2006).

⁴⁸⁶ Caruana-Farrugia, s.7; ayrıca bkz. mali işlem birimlerinin statüleri ve Egmont Grubun yapılanması hakkında, Information Paper of Financial Intelligence Units and the Egmont Group, www.egmontgroup.org/info_paper_final_oct_2004.pdf, (Erişim: 7 Mart 2006).

onun faaliyetlerinde esas alacağı tanıtıcı ve ayırt edici ortak bir kavram geliştirmektir. Mali işlem birimi tanımı yapılırken bir yandan, mali işlem birimlerinin diğer idari birimlerden farkı vurgulanmaya çalışılırken, diğer yandan da bu birimlerin içerisinde yer aldıkları teşkilatların yapılarına göre idari, adli ya da polis modelinde olmaları göz önüne alınmamıştır⁴⁸⁷.

Egmont Grubu Uluslar Arası Güvenli Ağ Sistemi (Egmont's International Secure Web System) FinCEN tarafından geliştirilen ve grup üyelerine güvenli elektronik posta yoluyla haberleşme imkânı sunan, teknolojik gelişmeleri, analiz araçlarını ve aklama suçunda yeni eğilimler konusunda bilgi değerlendirmesi sağlayan bir sistemdir⁴⁸⁸.

Egmont Grubu'nun, Uluslar Arası Güvenli Ağ Sistemi (UGAS) projesi 1997 yılında faaliyete geçirilmiştir. UGAS, kamuya açık olmayıp, sadece ağa dâhil olan mali işlem birimlerinde kullanılabilir. Bir mali işlem biriminin ağa dâhil olabilmesi için bu mali işlem biriminin Egmont Grubu'na aranan kriterlere sahip olması ve bu Grubun üyesi olması gerekmektedir. UGAS, mali işlem birimlerine, mali veya mali olmayan kuruluşlar tarafından bildirilen bilgileri ortak bir havuzda toplamak suretiyle, tüm diğer mali işlem birimlerinin kullanımına açmış, bu bilgiler için bilgi güvenliği sistemini tesis etmek suretiyle de kişisel bilgilerin gizliliğine riayet edilmesini sağlamıştır.

Türkiye'nin Şubat 1998 ayında müracaat edip, Haziran 1998'de kabul edildiği Egmont Grubuna hâlihazırda 97 ülke üyedir⁴⁸⁹. Türk mali işlem birimi olarak MASAK, 4208 sayılı Kanunun 3/2 nci maddesi gereğince kara para ile ilgili konularda ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak, inceleme ve

⁴⁸⁷ www.masak.gov.tr, (Erişim: 11 Ocak 2006).

⁴⁸⁸ Caruana-Farrugia, s.7.

⁴⁸⁹ 29 Haziran 2005 tarihi itibarıyla Egmont Gruba üye olan ülkeler şunlardır; Arnavutluk, Andora, Anguila, Antigua ve Barbuda, Arjantin, Aruba, Avustralya, Avusturya, Bahamalar, Bahreyn, Barbados, Belçika, Belize, Bermuda, Bolivya, Bosna-Hersek, Brezilya, İngiliz Virjin Adaları, Bulgaristan, Kanada, Cayman Adaları, Şili, Kolombiya, Cook Adaları, Kosta Rika, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Mısır, El Salvador, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Gibraltar, Yunanistan, Grenada, Guatemala, Guernsey, Honduras, Hong Kong, Macaristan, İzlanda, Endonezya, İrlanda, Isle of Man, İsrail, İtalya, Japonya, Jersey, Kore, Letonya, Lübnan, Liechtenstein, Lüksemburg, Makedonya, Malezya, Malta, Marshall Adaları, Mauritius, Meksika, Monaco, Karadağ, Hollanda, Hollanda Antileri, Yeni Zelanda, Norveç, Panama, Paraguay, Peru, Filipinler, Polonya, Portekiz, Katar, Romanya, Rusya, San Marino, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Güney Afrika, İspanya, Sen Kitts ve Nevis, Sen Vincent ve Grenadines, İsveç, İsviçre, Tayvan, Tayland, Türkiye, Ukrayna, Birleşik Arap Emirlikleri, Birleşik Krallık, Birleşik Devletler, Vanuatu, Venezuela, bkz. www.egmontgroup.org/ist_of_fius.pdf, (Erişim: 7 Mart 2006).

araştırma yapmakla görevli ve yetkili kılınmıştır. MASAK, Mayıs 2001 tarihinde de UGAS'a dâhil olarak güvenli ağı bilgi paylaşımı ve haberleşme fonksiyonlarından yararlanmaktadır.

F. Basel Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision)

Basel Komitesi, 1975 yılında Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletlerinin merkez bankaları ve bankacılık denetim birimlerinin en üst düzeydeki temsilcilerinden oluşan bir komitedir. Komite ismini, sekreteryasının konuşlu bulunduğu ve toplantılarının yapıldığı Basel şehrinden almaktadır⁴⁹⁰.

Basel Komitesi hukuki olarak bağlayıcı yetkisi bulunmayan fakat geniş bir alanda denetimsel standartlar ve rehberler hazırlayan ve denetimsel tekniklerde en iyi uygulamaları öneren bir kurumdur. Komite, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile bankaların mücadelesinde denetim merkezli rehber kitaplar yayımlamıştır. Yayımlanan ilk kitapçık 1988 yılına aittir ve “Kara Para Aklama Amacı ile Bankacılık Sisteminin Kullanımının Cezai Önlenmesi” (The Prevention of Criminal Use of the Banking System for the Purpose of Money Laundering) adı altında temel etik ilkeleri düzenlemekte ve bankaları müşteri tanımlama, şüpheli işlemleri izleme ve hukuk uygulama birimleri ile yakın işbirliği yapmaları konularında desteklemektedir⁴⁹¹. İlk kitapçık, Amerika Birleşik Devletleri tarafından taslak olarak hazırlanmıştır ve kara para aklama konusunda, mali kurumların uluslararası önleyici düzenlemelerini içeren ilk önemli adımdır⁴⁹².

İkinci kitap ise 1997’de yayımlanmıştır ve “Etkin Bankacılık Denetiminin Esas İlkeleri” (Core Principles for Effective Banking Supervision) ismini taşımaktadır. Bankaların iç kontrollerine yönelik kitap, bankaları, yeterli politikaları, uygulamaları ve

⁴⁹⁰ Mihályi, s.9.

⁴⁹¹ Vasconcellos, s.10; Mihályi, s.9; Bruce Broomhall ve Allan Castle, “*Action Against Transnational Organised Crime: Tackling Money Laundering in the Context of Institution-Building in the Asia Pacific*”, **ISPAC International Conference on Responding to the Challenges of Transnational Crime**, Courmayeur Mont Blanc İtalya, 25-27 Eylül 1998, s.8.

⁴⁹² Broomhall-Castle, s.8.

usulleri denetim sistemlerine dâhil etmeye ve MEMG'nun tavsiyelerine uyum sağlamaya yönelmektedir⁴⁹³.

Üçüncüsü ise 1999'da yayınlanan “Esas İlkeler Metodolojisi” (Core Principles Methodology)'dir. Metodolojide gerekli ve ek kriterleri listelemektedir⁴⁹⁴.

Dördüncü doküman ise 2001'de yayınlanan “Bankalar için Müşteri Uygun İhtimamı” (Customer Due Diligence for Banks) ve bankalara “müşterini tanı” (know your customer) programlarını uygulamaya koymalarını tavsiye etmektedir⁴⁹⁵.

G. Amerika Kıt'ası Devletler Örgütü

Amerika Kıt'ası Devletler Örgütü (Organization of American States), Amerika kıt'asında uyuşturucu madde ticareti ile mücadelede suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ve suç gelirlerinin müsaderesine yönelik görev alan bir örgüttür. 1986 Nisan'ında Örgüt, Rio de Janerio Eylem Planı ile Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanımının Kontrolü Komisyonu (Inter-American Drug Abuse Control Commission-CICAD)'nu kurdu⁴⁹⁶.

1990'da Meksika'da, Örgüte üye devletlerin temsilcileri ile Ixtapa Program ve Bildirgesi kabul edilmiştir. Bu belge temel olarak, uyuşturucu madde suçları ile bağlantılı gelirlerin ve malvarlıklarının aklanması ile ilgili eylemlerin tanımlanmasına ve söz konusu gelirlerin tespiti, zaptı ve müsaderesine yönelik hukuki mevzuata olan ihtiyaca işaret etmektedir. Belgede işaret edilen ihtiyaç, Örgüt tarafından 1992 yılında düzenlenen Uyuşturucu Madde Ticareti ve Bağlantılı Eylemler ile İrtibatlı Aklama Suçları Hakkında Model Düzenlemeler (Model Regulations Concerning Laundering Offenses Connected to Illicit Drug Trafficking and Related Offenses)'in kabulü ile giderilmiştir. Düzenlemeler, 1997 yılında, aklamanın önlenmesi için uygun bir araç olan mali işlem birimlerini içerecek şekilde düzenlendi, 1999 yılında ise düzenlemeler sadece uyuşturucu madde suçlarını değil diğer ciddi suçları da öncül suç olarak

⁴⁹³ Vasconcellos, s.10, 11; Mihályi, s.9.

⁴⁹⁴ Vasconcellos, s.11; Mihályi, s.9.

⁴⁹⁵ Vasconcellos, s.11.

⁴⁹⁶ Pinto, s.7.

düzenleyecek şekilde değiştirildi. Bu değişim belgenin ismine de yansdı ve örgütün aklama ile mücadelede Amerika Kıt'ası ülkelerinin mevzuatlarının uyumlaştırılmasına yönelik model düzenlemesinin adı, Uyuşturucu Maddeler ve Diğer Ağır Suçlarla Bağlantılı Aklama Suçları Hakkında Model Düzenlemeler (Model Regulations Concerning Laundering Offenses Connected to Illicit Drugs and Other Serious Crime) olarak değiştirildi⁴⁹⁷.

1995 Aralık ayında, 34 ülkenin bakanları Arjantin'de Suçta Kullanılan Araçlar ve Suç Gelirlerinin Aklanması Hakkında Bakanlık Konferansında (Ministrial Conference Concerning the Laundering of Proceeds and Instrumentalities of Crime) bir araya gelmişlerdir. Bu konferansa katılan ülke bakanları aklama ile mücadele kapsamında hükümetlerine bir eylem planı teklif etmeleri konusunda görüş birliğine varmışlardır. Ayrıca toplantı sonucunda; aklama suçunun tanımlanmasında, aklama suçuna sebebiyet veren öncül suçların kapsamını uyuşturucu madde suçlarının yanı sıra diğer ciddi suçları da kapsayacak şekilde genişletmeleri ve hem MEMG'nun 40 tavsiyesi hem de KMEMG'nun 19 tavsiye kararlarının uygulamaya konulması konusunda uzlaş sağlanmışlardır⁴⁹⁸.

H. Avrupa Konseyi Pompidou Grubu

Avrupa Konseyi Pompidou Grubu, 1971 yılında zamanın Fransa Cumhurbaşkanı Georges Pompidou'nun girişimiyle kurulmuş ve uyuşturucu ticareti ile suiistimali konusunda faaliyette bulunan uluslar arası işbirliği grubudur. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 19 Avrupa Konseyi üyesinden oluşmaktadır.

1984'den itibaren Pompidou Grubu faaliyetlerini uyuşturucu madde suçlarının araştırılmasına ve suç gelirlerinin ele geçirilmesi ve müsaderesi üzerine yoğunlaştırmıştır. Grup, Viyana Sözleşmesi'nin hazırlanması esnasında, Sözleşmenin bazı esaslı sorunlara değinmediği veya çözümünü taraflar arasındaki ikili veya çok taraflı anlaşmalara bıraktığı, bu alanlarda daha sıkı yükümlülüklerin getirilmesinin uygun olacağı, kara paranın kaynağının sadece uyuşturucu madde ticareti ile

⁴⁹⁷ Pinto, s.8.

⁴⁹⁸ Pinto, s.8.

sınırlandırılmayacağı, böyle bir sınırlandırmanın diğer gelir getiren suçları göz ardı etmek olacağı, uluslar arası işbirliği için öncelikle ulusal sistemlerin suç gelirlerini izleme, arama ve müsadereye ilişkin hükümlerinin tam ve eksiksiz olması düşünceleri ile Strasburg Sözleşmesi'ni hazırlamıştır⁴⁹⁹.

İ. Karayipler Mali Eylem Mücadele Grubu (KMEMG)

1990 yılında, Aruba'da, Karayip bölgesinde bulunan, kara para aklama problemine yönelik ortak karşı tedbirler uygulamayı kabul eden 22 ülkeden oluşmuş bir örgüttür⁵⁰⁰. KMEMG, ortak bir yaklaşımı belirlemek için 19 tavsiyeyi kabul etmiştir. 19 Tavsiyenin yapılandırılmasında MEMG'nun 40 tavsiye kararı esas alınmıştır⁵⁰¹.

Kasım 1992'de Kingston'da, Jamaika Başkanlık Toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda Başkanlar, MEMG ve Aruba Tavsiyeleri, Amerika Kıtası Devletler Örgütü Model Düzenlemeleri ve 1988 Viyana Sözleşmesini uygulamaya koyma rızalarını belirttikleri Kingston Bildirge'sini yayınladılar⁵⁰².

KMEMG'nun sekreteryası, üyelerinin Kingston Bildirgesini uygulayıp uygulamadığını beş faaliyet ile kontrol etmektedir. Bunlar; a. tavsiyelerin uygulamasının kendi kendine değerlendirmesi, b. devam eden üyelerin karşılıklı değerlendirme programları, c. eğitim ve teknik yardım programlarının koordinesi ve iştiraki, d. teknik temsilcilerin yıllık olmayan planlı toplantıları, e. yıllık Başkanlık Toplantıları⁵⁰³.

J. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği, kendi mali yararları açısından aklama ile etkin mücadele içinde olan bir uluslar üstü kuruluştur. Avrupa Birliği, mali sisteminin aklama amacı ile

⁴⁹⁹ Ergül, Hukuki, s.57.

⁵⁰⁰ KMEMG'nun üyeleri şunlardır; Antigua ve Barbuda, Anguilla, Aruba, Bahamalar, Barbados, Belize, Bermuda, İngiliz Virjin Adaları, Cayman Adaları, Kosta Rika, Dominik, Dominik Cumhuriyeti, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti Cumhuriyeti, Honduras, Jamaika, Montserrat, Hollanda Antileri, Nikaragua, Panama, Sen Kitts ve Nevis, Sen Lucia, Sen Vincent ve Grenadines, Surinam, Türk ve Kaikos Adaları, Trinidad ve Tobago ve Venezuela, www.cfatf.org. (Erişim: 7 Mart 2006).

⁵⁰¹ www.cfatf.org, (Erişim: 7 Mart 2006).

⁵⁰² www.cfatf.org, (Erişim: 7 Mart 2006).

⁵⁰³ www.cfatf.org, (Erişim: 7 Mart 2006).

kullanılmasını önlemek için 1991 yılında bir Direktif kabul etmiştir. Bu Direktifin kapsamı 2001 yılında genişletilmiş ve 2005 yılında yapılan yeni bir Direktif ile 1991 tarihli Direktif yürürlükten kaldırılmıştır. Bu Direktiflerde yer alan hususlar aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

15–16 Ekim 1999’da düzenlenen Tampere Zirvesinin sonuç raporunda⁵⁰⁴ aklama ile mücadele için özel önlemler yer almaktadır. Raporun 51 nci maddesinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının, organize suçun merkezinde yer aldığı belirtilmiş ve Avrupa Konseyi, suç gelirlerinin izlenmesi, dondurulması, ele geçirilmesi ve müsadere için gerekli somut adımları atmakla görevlendirilmiştir. Ayrıca, üye devletler, 1991 tarihli Direktif, 1990 Strasburg Sözleşmesi ve MEMG Tavsiyeleri’nde yer alan hükümleri kendi ülkelerinde uygulamaları için teşvik edilmiştir (m.52). Kişisel verilerin korunmasına riayet edilerek, şirketlerin sahipleri ve mali işlemlerin şeffaflığı ve şüpheli işlemler hakkında mevcut mali işlem birimleri arasında bilgi değişimi sağlanacaktır. Ayrıca aklama soruşturmaları için gerekli olması halinde mali işlem birimlerinin yanı sıra adli makamlar da bankacılık ve diğer ticari eylemlere ilişkin bilgileri almakla yetkili kılınacaklardır (m.54). Zirvede, aklama ile mücadelede ceza hukuku hükümlerinin oluşturulmasına da değinilmiş ve öncül suç niteliğindeki cezai eylemlerin, tüm üye ülkelerde yeterli ve standart hale getirilmesinin sağlanması bir gereklilik olarak belirtilmiştir (m.55). Europol’ün⁵⁰⁵ görev alanının aklama suçlarını da kapsayacak şekilde genişletilmesi hususunda Konsey göreve çağırılmıştır (m.56). Birlik ve üye devletler, etkin bir mücadele ve şeffaflık sağlamak için, kıyı bankacılığı merkezleri ile ilgili, MEMG’nun bu alandaki tavsiyelerini göz önüne alan karşılıklı hukuki yardım düzenlemeleri yapmaya teşvik edilmiştir (m.57).

Avrupa Birliğinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadele amacı ile yapılan diğer çalışmalar aşağıda belirtilmiştir⁵⁰⁶.

⁵⁰⁴ Sonuç raporunun tam metni için bkz. www.europarl.eu.int/summits/tam_en.htm#c, (Erişim: 2 Mart w2006).

⁵⁰⁵ Avrupa Polis Ofisi, ayrıntılı bilgi için bkz. www.europol.eu.int, (11 Kasım 2005).

⁵⁰⁶ Bu konuda ayrıca bkz. Ümit Kocasakal, Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları, İstanbul 2004, s. 218, 219.

Komisyon Raporları olarak; 5 Mart 2004 tarihinde “Suç Gelirlerinin ve Araçlarının Tespiti, İzlenmesi, Dondurulması, Ele Geçirilmesi ve Müsaderesi ve Kara Paranın Aklanması Konsey Çerçeve Kararı⁵⁰⁷,’nın 6 ncı Maddesi Komisyon Raporu” yayınlanmıştır⁵⁰⁸. İlgili Çerçeve Kararı’nın 6 ncı maddesi, Üye Devletler’in bu kararı uygulamaya geçirip geçirmediği konusunda Komisyon’un yazılı bir rapor vermesini istemektedir. 21 Şubat 2006 tarihinde ise aynı Karar’a istinaden İkinci Komisyon Raporu yayımlanmıştır⁵⁰⁹.

Konsey Kararları olarak; 24 Ekim 2000 tarihinde Üye Devletlerin Mali İşlem Birimleri Arasında Bilgi Değişimi Hakkında İşbirliği Düzenlemelerini İçeren 17 Ekim 2000 tarihli Konsey Kararı yayımlanmıştır⁵¹⁰.

Sözleşmeler ve Protokoller olarak; 19 Temmuz 1991 tarihinde Avrupa Toplulukları’nın Mali Yararlarının Korunması Sözleşmesi’ne İkinci Protokol oluşturulmuştur. Bu protokolün 2 nci maddesi, her bir üye devleti, aklama fiillerini cezalandırma hususunda gerekli önlemleri almakla yükümlü tutmaktadır. Ayrıca Protokolün 3 ncü maddesi ile tüzel kişilikler de aklama eylemlerinden sorumlu tutulmuştur. Protokolün 5 nci maddesinde müsadere düzenlenmiştir ve bu maddeye göre eşidi değer müsaderesine imkân tanınmıştır.

20 Mayıs 1997’de Avrupa Toplulukları’nın Mali Yararlarının Korunmasına Dair Sözleşme’de yer alan hususlarda vuku bulan anlaşmazlıkların Avrupa Toplulukları Adalet Divanı’nın yargı yetkisinde bulunduğu dair Protokol yapılmıştır⁵¹¹. Bu protokolün 1 nci maddesi, Avrupa Toplulukları Adalet Divanı’nın, Sözleşme’de yer

⁵⁰⁷ OJ L 182, 05.07.2001, s.1.

⁵⁰⁸ Rapor için bkz. http://europa.eu.int/eur_lex/en/com/cnc/2004/com_2004_0230en01.pdf, (Erişim: 2 Mart 2006).

⁵⁰⁹ Rapor için bkz. http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/criminal/doc/com_2006_72_en.pdf, (Erişim: 2 Mart 2006).

⁵¹⁰ Council Decision of 17 Ekim 2000 concerning Arrangements for Cooperation between Financial Intelligence Units of the Member States in respect of Exchanging Information, OJ L271, 24.10.2000, s. 4-6.

⁵¹¹ OJ C 151, 20.05.1997, s.2-14.

alan konularda yargı yetkisine sahip olduğu belirtildikten sonra, 2 nci maddesi ile üye devletlerin bu yargı yetkisini tanıması istenmiştir.

“Suç Gelirlerinin ve Araçlarının Tespiti, İzlenmesi, Dondurulması, Ele Geçirilmesi ve Müsaderesi ve Kara Paranın Aklanması Üzerine Avrupa Birliği Anlaşmasının 3 ncü Maddesine göre 3 Aralık 1998 tarihli Konsey Ortak Eylem Kararı” kabul edilmiştir⁵¹². , Bu Karar’ın 2 nci maddesi gereğince eşidi değer müsaderesine imkân tanınmış ancak üye devletlerin daha az ciddi olaylarda eşidi değer müsaderesini uygulamayacakları belirtilmiştir. Karar’ın 3 ncü maddesi, her bir üye devlete diğer devletlerden gelen suç gelirlerinin tespiti, izlenmesi, dondurulması, yakalanması ve müsaderesi taleplerine, öncül suç sanki kendi ülkesinde işlenmiş gibi öncelik vermesi yükümlülüğü getirilmiştir.

III. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİ İLE İLGİLİ SÖZLEŞMELER VE HUKUKSAL ARAÇLAR

A. Uluslar Arası Sözleşmeler ve Hukuksal Araçlar

1. Giriş

Aklama suçu ile etkin mücadelenin küresel ölçekte yapılması zorunludur. Bu suçta amaç; yasa dışı kaynaklı gelirlerin mali sisteme entegresidir. Mali sisteme bir kez giren yasa dışı gelirler, sınır tanımaksızın ülkeler arası transfer edilebilmektedir. Mali sisteme girmeye çalışan suç gelirleri, küresel ölçekte önleme tedbirlerinin bulunmadığı veya yeterince uygulanmadığı ülke veya bölgeleri tespit etmekte ve bu ülke ve bölgelerin kullanılması suretiyle mali sisteme sızmaktadır. Dolayısıyla; küresel ölçekte aklama suçu ile mücadele mevzuatının uyumlaştırılması ve her yargı bölgesinin aklama ile mücadele mevzuatına sahip olması, aklama ile mücadelenin olmazsa olmaz unsuru olarak ortaya çıkmaktadır.

Ülke mevzuatlarının uyumlaştırılması, ülkelerin inisiyatifine bırakılmayacak kadar önemli bir husus olduğundan, bu alanın uluslar arası hukuksal sözleşmelerle

⁵¹² OJ L 333, 9.12.1998, s.1-3

düzenlenmesi bir zorunluluktur. Uluslar arası sözleşmeler ve hukuksal araçlar incelenirken, sözleşmenin hazırlanma ve imzalanma süreçlerinin bünyesinde yer aldığı kuruluş bakımından tasnif yapılmış ve inceleme bu esasa göre yürütülmüştür.

2. Avrupa Konseyi Bünyesinde Oluşturulan Uluslar Arası Sözleşmeler ve Hukuksal Araçlar

a. Bakanlar Komitesi'nin “Suç Kaynaklı Parasal Değerlerin Muhafazası ve Transferine Karşı Önlemler Hakkında R (80) Sayılı Tavsiye Kararı”

Avrupa Konseyi'nin R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı, kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik ilk uluslar arası girişimdir. Avrupa Konseyi bünyesinde oluşturulan Uzmanlar Konseyi'nin 1977–1980 yılları arasında yapmış olduğu çalışmalar sonucu, 27 Haziran 1980 tarihli toplantıda son şekli verilmiştir⁵¹³.

Soygun, kadın ve çocuk kaçırma gibi şiddete dayalı ve organize suç örgütlerince yürütülen faaliyetlerin birçok Avrupa ülkesinde artması, bu faaliyetlerden elde edilen suç gelirlerinin mali sisteme sokulmasının ve mali sistem aracılığıyla ülkeler arası dolaşımının ciddi boyutlara ulaşacağı, kara para aklamasının yaygınlaşacağı göz önüne alınarak böyle bir girişimde bulunulmuştur. Bu kapsamda; kara paranın bankacılık sistemi aracılığıyla aklanmasının önlenmesi için bankacılık sistemine ilişkin çeşitli önlemler getirilmiş ve üye devletlerin kendi bankacılık sistemlerinde gerekli değişiklikleri yapmaları tavsiye edilmiştir⁵¹⁴.

Karar'ın isminden de anlaşılacağı üzere üye devletler üzerinde bağlayıcı bir etkisi yoktur, tavsiye niteliğindedir. Avrupa Konseyi Kuruluş Sözleşmesinin 15 (b) maddesine göre, Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen bu nitelikteki kararlar üye devletler açısından bağlayıcı değildir.

Kararda, üye devletlere, bankacılık sisteminin aklama için kullanımının önlenmesi amacıyla tavsiye edilen önlemler şunlardır; banka müşterilerinin kimlik tespitlerinin yapılması, kiralık kasa kullanan kişilerin özenle tespit edilmesi, banka

⁵¹³ İpek, s.51; Taşkın, s.193; Ergül, Hukuki, s.58

⁵¹⁴ Aynı şekilde bkz. İpek, s.50; Kocasakal, s.110.

çalışanlarına yönelik özellikle müşteri kimliklerinin tespiti prosedürleri ve suçlu davranışları konusunda eğitim verilmesi.

b. Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (1990 Strasburg Sözleşmesi)

8 Kasım 1990 tarihinde Strasburg'ta Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen ve imzaya açılan “Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi”⁵¹⁵, Avrupa Konseyi'nin 1980 tarihli Tavsiye Kararı'ndan sonra oluşturulmasına öncülük ettiği bir uluslar arası hukuksal araçtır⁵¹⁶.

Sözleşmenin önsözünde, ağır suçlarla mücadele için uluslar arası düzeyde etkin tedbirler alınması gerektiği, bu tedbirlerden birinin de faillerin, suç gelirlerinden mahrum edilmesi olduğu belirtilmek suretiyle, suçun önlenmesi için suç gelirlerinin takibinin önemi ifade edilmiştir. Sözleşme, Viyana Sözleşmesi'nde olduğu gibi, metinde kullanılan kavramları tanımlamıştır. Strasburg Sözleşmesi'nin en önemli özelliği, aklama suçuna konu değerlerin elde edildiği suçları, sadece uyuşturucu madde

⁵¹⁵ Türkiye Cumhuriyeti'nin Sözleşmenin 40 ncı maddesi gereğince koyduğu çekinceler şunlardır;

1. 2 nci maddenin 2 nci fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, madde 2'nin 1 inci fıkrasının münhasıran ulusal mevzuatında tanımlanan suçlara uygulanacağını beyan eder.

2. 6 ncı maddenin 4 üncü fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, 6 ncı maddenin 1 inci fıkrasının, münhasıran ulusal mevzuatında tanımlanan suçlara uygulanacağını beyan eder.

3. 14 üncü maddenin 3 üncü fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, 14 üncü maddenin 2 nci fıkrasının, Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasal ilkelerine ve temel hukuk kavramlarına uygunluğu ölçüsünde uygulanacağını beyan eder.

4. 21 inci maddenin 2 nci fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, geçici önlemler ve zoralımdan etkilenen şahıslara adli belgelerin tebliğ edilmesi hakkındaki 2 nci fıkranın a ve b paragraflarında belirtilen usullerin, Türk topraklarında bulunan bir şahsa uygulanmasına, bunun Türk mevzuatında veya adli belgeyi ileten Taraf ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki cezai konularda adli yardımlaşmaya dair ilgili uluslararası anlaşmalarda öngörülmüş olması halinde izin verilebileceğini ve adli belgelerin sadece Merkezi Makam aracılığıyla tebliğ edilmesi gerektiğini beyan eder.

5. 25 inci maddenin 3 üncü paragrafı uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, kendisine yapılacak taleplerin ve bu taleplere ilişkin belgelerin, Türkçe veya İngilizce çevirileriyle sunulması gerektiğini beyan eder.

6. 32 ncı maddenin 2 nci paragrafı uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, Sözleşmenin III. Bölümü uyarınca Türk makamlarınca sağlanacak bilgi ve bulguların, ilgili Türk makamlarından önceden izin alınmaksızın, talepte bulunan Tarafın makamlarınca, talepte belirtilenden başka soruşturma ve kovuşturmalarda kullanılamayacağını beyan eder.

⁵¹⁶ Aynı yönde bkz. Kocasakal, s.121.

suçları ile sınırlandırmamış olmasıdır. Sözleşme, öncül suç, aklama suçuna konu olabilecek gelirin elde edildiği herhangi bir suç olarak tanımlamak suretiyle, her suçun öncül suç olabileceğini belirtmiştir.

Sözleşmenin 6 ncı maddesinde aklama suçu tanımlanmıştır. Sözleşmeye imza koyan taraflar, 6 ncı maddede tanımlanan fiillerin, kendi ulusal mevzuatlarına göre suç sayılması için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü altında bulunmaktadır. Sözleşme, aklama suçunu oluşturacak maddi hareketleri sayarken, 1988 Viyana Sözleşmesi'ne sadık kalmıştır. 6 ncı maddede sayılan maddi hareketlerin suç oluşturabilmesi için ön şart olarak, hareketlerin üzerinde gerçekleştirildiği malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklandığı konusunda failin bilgisinin olması aranmaktadır. Bu şekliyle sözleşme, aklama suçunun manevi unsuru olarak doğrudan kastı öngörmüştür. Ancak, taraf devletler 6 ncı maddenin 3 ncü fıkrasına göre, failin malvarlıklarının suçtan kaynaklandığını bilmesi gerektiği hususunu ayrıca mevzuatlarında düzenleyebilirler. Bu fıkra hükmüne göre; taraf devletlerin isteğine bağlı olarak aklama suçu olası kast ile de işlenebilmektedir. Sözleşmede aklama suçunu oluşturabilecek dört grup hareket yer almaktadır. Bunlar; a. suçtan kaynaklanan malvarlığının, bu durumunu bilerek, yasa dışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek veya öncül suçun işlenmesine iştirak eden kişinin eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek maksadıyla malvarlığının başka malvarlığı değerlerine dönüştürülmesi veya nakledilmesi, b. suçtan kaynaklanan malvarlığının, bu durumunu bilerek, gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, durumunun, hareketinin, bu malla ilgili hakları ya da malikliğinin gizlemek veya farklı şekilde göstermek, c. taraf devletin anayasal ilkelerine ve hukuk düzenlerinin temel esaslarına bağlı kalmak şartıyla, suçtan kaynaklandığını bildiği malvarlığının iktisabı, zilyetliği veya kullanılması, d. 6 ncı maddenin 1 nci fıkrasında yer alan suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine teşebbüs etmek, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek.

6 ncı maddenin 1 nci fıkrasının ilk üç bendinde yazılı hareketlerin icrasına iştirak ve teşebbüs, taraf devlet ceza hukukunun genel hükümlerine bırakılmamış, iştirak ve teşebbüs, asıl suç gibi cezalandırılmıştır.

Sözleşmenin 6 ncı maddesinin 2 nci fıkrasına göre, öncül suçun taraf devlet ülkesinde işlenip işlenmemesinin önemi bulunmamaktadır. Öncül suçtan elde edilen gelir üzerinde aklama fiillerinin icrası suçun oluşması için yeterli olacaktır. Ayrıca, sözleşme taraf devletlere, öncül suç failinin, aklama suçunun faili olup olmayacağını belirleme konusunda takdir hakkı tanımaktadır.

Sözleşmenin III ncü bölümünde uluslar arası işbirliği düzenlenmiştir. Aklama suçunun maddi hareketlerinin genellikle birden fazla yargı yetkisinde gerçekleştirilmesi, suçun önlenmesi bakımından uluslar arası işbirliğini zorunlu kılmıştır. Sözleşme bu bakış açısıyla uluslar arası işbirliğini detaylı bir şekilde düzenlemiştir. Sözleşmeye göre; bir taraf devletten, ülkesinde bulunan suçtan kaynaklanan malvarlıklarının müsaderesi talebini alan diğer taraf devlet; ya bu tarafın mahkemeleri tarafından verilen müsadere kararını yerine getirecek ya da bu müsadere talebini, kendi mahkemelerinden müsadere kararı çıkartabilmek için yetkili makamlara sunacaktır (m.13).

Strasburg Sözleşmesi, uluslar arası işbirliği kapsamında, işbirliğinin reddi (m.18) veya ertelenmesi ile merkezi makamların kuruluşu (m.23) ve işleyiş şekillerini de hüküm altına almıştır.

c. Avrupa Konseyi Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanı Sözleşmesi (Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism)

Avrupa Konseyi, terörizmin finansmanının sadece suçtan kaynaklanan gelirlerin aklanması yolu ile değil yasal faaliyetler yolu ile de gerçekleştirilebilir olduğu gerçeğini göz önünde tutarak, 1990 Strasburg Sözleşmesini güncelleştirmeye ve genişletmeye karar vermiş böylece 16 Mayıs 2005'te Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanı

Avrupa Konseyi Sözleşmesi oluşturulmuştur. Bu sözleşme, hem aklamayı hem de terörizmin finansmanını düzenleyen ilk uluslar arası sözleşmedir⁵¹⁷.

1990 Strasburg Sözleşmesi güncellenme ve gözden geçirilme ihtiyacı içinde idi. Çünkü yürürlüğe girdiği tarihten bu yana aklama tekniklerinde ve stratejilerinde birçok değişiklik meydana gelmiştir. Örneğin, aklama tekniklerinin bankacılık dışı sektörü hedef alması, profesyonel araçlar kullanması, birçok yargı bölgesinde şüpheli ve olağan dışı işlemleri almak ve analiz etmek için mali işlem birimlerinin oluşturulması, bu hususları içeren bir sözleşmenin yapılması ihtiyacını doğurmuştur.

Sözleşme, konumuz ile ilgili olarak öncül suçu tanımlamıştır. Bu tanımlama yapılırken 1990 Strasburg Sözleşmesi'nde yer alan tanım esas alınmıştır. Buna göre, yarattığı gelirler, 9 ncu maddede yer alan suçun konusu olabilen herhangi bir suç, öncül suç olabilecektir. Sözleşmenin tanımlar kısmında bir yenilik olarak, mali işlem biriminin tanımlandığı görülmektedir.

Sözleşme, 9 ncu maddesinde aklama suçunu tanımlarken 1990 Strasburg Sözleşmesinde yer alan tanım kelimesi kelimesine tekrarlamıştır.

Sözleşme ile taraf devletlere, mali işlem birimlerini oluşturmak için gerekli kanuni ve düzenleyici işlemleri yapma yükümlülüğü getirilmiştir (m.12). Ayrıca bu mali işlem birimlerinin doğrudan veya dolayısıyla mali, idari ve adli bilgilere zamanında ulaşması için gerekli tedbirleri almaları zorunluluğu yüklenmiştir.

3. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Oluşturulan Uluslar Arası Sözleşmeler

a. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (UN Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances) (1988 Viyana Sözleşmesi)

Yasadışı uyuşturucu madde ticaretinin ve suç örgütlerinin kontrolünde bulunan malvarlıklarının artması, 1980'lerin ortalarına doğru uluslar arası bir anlaşmanın yapılması düşüncesini doğurmuştur. Bu düşünce, 11 Kasım 1990'da en az

⁵¹⁷ Sözleşmenin metni için bkz. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/198.htm>, (Erişim: 10 Ocak 2006).

20 ülkenin onayı ile yürürlüğe giren 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin temelini oluşturmuştur⁵¹⁸. Viyana Sözleşmesi, uyuşturucu madde gelirleri ile ilgili detaylı ve kapsamlı bir uluslar arası araç olup, ulusal hukukların mümkün olduğu kadar birbiri ile uyumlaştırılmasını hedef almaktadır.

1988 Viyana Sözleşmesi, temel olarak uyuşturucu madde suçlarının üzerine yoğunlaşmakta ve uyuşturucu madde ticaretinde, soruşturma ve kovuşturma makamlarının etkinliğinin artırılmasına yönelik tedbirleri içermektedir. Uyuşturucu madde suçlarının tanımına, uyuşturucu madde ile doğrudan irtibatlı olmamasına rağmen uyuşturucu madde trafiğini yönlendiren, mali bakımdan destekleyen, yöneten ve bu faaliyetten yarar sağlayan suç örgütlerini de dâhil etmiştir.

Sözleşmenin başlangıç kısmında, üye devletleri bu sözleşmenin yapılmasına iten nedenler ve sözleşmenin amaçları sıralanmıştır. Gerek sözleşmenin yapılmasının nedenleri gerekse de amaçları, uyuşturucu ve psikotrop maddeler kapsamında düzenlenmiştir. Sözleşme, aklama suçunu, ismen zikretmese de, uyuşturucu ve psikotrop maddelerinin gelirleri için düzenlemiştir⁵¹⁹.

1988 Viyana Sözleşmesi; tarafların kendi hukuk sistemlerinin temel hükümlerine uygun olarak, imzacı devletler tarafından yasa yapmak ve idari önlemler dâhil gereken her türlü önlemi almak suretiyle uygulamaya konulacaktır. Tarafların sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini “devletlerin egemen eşitliği”, “toprak

⁵¹⁸ John L. Evans, “*International Efforts To Contain Money Laundering*”, **Money Laundering : Joining Forces To Prevent It**, 8 Nisan 1997, Mexico City, s.3.

⁵¹⁹ Sözleşmenin 1 nci maddesinde tanımlar yer almaktadır. Sözleşme konumuz bakımından; müsadereyi, “*hakın kaybedilmesi kavramı da dâhil olmak üzere, mahkeme veya başka bir yetkili makamın kararıyla mülkiyetin sürekli olarak kaybedilmesi*”; kontrollü teslimatı, “*sözleşmenin 3. maddesinin 1. fıkrasında yer alan suçların işlenmesine iştirak etmiş olan kişilerin belirlenmesi amacıyla, kaçak veya kaçak olmasından şüphelenilen bir biçimde sevk edilen uyuşturucu veya psikotrop maddelerin, bu Sözleşmenin eki I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelerin veya onların yerine geçen maddelerin, ilgili ülkelerin yetkili makamlarının bilgisi ve denetimi altında bir veya birçok ülke itibarıyla girişine, geçişine veya çıkışına olanak veren yöntem*”; malvarlığını, “*maddi veya gayri maddi, menkul veya gayrimenkul fiziki varlığı olan veya olmayan her türlü mal ile bunlar üzerinde mülkiyet veya yaralanma veya yararlanma hakkını gösteren hukuki belgeler veya senetler*” olarak tanımlamıştır.

bütünlüğü” ve “başka devletlerin işlerine karışılmaması” ilkelerine uygun olarak yerine getirmeleri gerekliliği 2 nci maddede belirtilmiştir.

Sözleşmenin 3 ncü maddesinde, taraf devletlerin mevzuatlarında düzenlemesi gereken suçlar yer almaktadır. Maddenin 1 nci fıkrasının (a) bendinde uyuşturucu ve psicotrop maddelerin üretimi, imalatı, çıkarılması, hazırlanması, arzı, dağıtımı ile ilgili suçlar düzenlenirken; (b) bendinde, (a) bendinde yer alan suçlardan elde edilen gelirlerle ilgili eylemler yer almıştır. Buna göre; a. *“Bir mamelekin 3 ncü maddenin 1 nci fıkrasının (a) bendindeki suç veya suçlardan birinden veya suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin gayri meşru kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla, bu mamelekin bir başka mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi”*, b. Böyle bir malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin, malvarlığı üzerindeki hakların, hareketlerinin, malvarlığının kime ait olduğunun gizlenmesi veya farklı şekilde gösterilmesi, c. Böyle bir malvarlığının edinilmesi sırasında bu niteliğinin bilinerek kullanılması veya sahip olunması eylemleri, ismen zikredilmese bile aklama suçu, düzenlenmiştir.

3 ncü maddenin 5 nci fıkrasında; taraf devletler için göz önüne alınması gereken ağırlatıcı nedenler düzenlenmiştir. Buna göre; *“a. failin üyesi olduğu suç örgütünün suça iştirak etmiş olması, b. failin başka uluslar arası örgütlü suçlara iştirak etmiş olması, c. failin işlenen suçun kolaylaştırdığı yasa dışı başka faaliyetlere katılmış olması, d. Failin şiddet veya silah kullanmış olması, e. failin kamu görevlisi olması ve suçun bu göreviyle ilişkili olması, f. reşit olmayan küçüklerin mağdur veya suça alet edilmiş olması, g. suçun bir cezaevinde, eğitim kurumunda, sosyal hizmet tesisinde veya bunlara çok yakın yerlerde veya öğrencilerin sosyal, eğitsel veya sportif faaliyetlerde bulundukları başka yerlerde işlenmiş olması, h. ilgili tarafın mevzuatı elverdiği ölçüde, kendi ülkesinde veya başka bir ülkede özellikle benzer suçlardan daha önce de mahkûmiyet kararı bulunması”* halini devletler mevzuatlarında ağırlatıcı neden olarak düzenleyeceklerdir.

Ayrıca; taraflar söz konusu suçların faillerinin şartla veya erken salıverilmesinde suçun ciddiyetini ve ağırlatıcı nedenleri göz önünde bulunduracaklar; suçlar için soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin başlatılabilmesi için uzun bir zaman aşımı süresi belirleyecekler; fail veya faillerin ceza davalarında bulundurulmaları için gerekli önlemleri alacaklar; temel mevzuatlarına uygun olarak bu suçları mali veya siyasi suç olarak veya siyasi saikli olarak kabul etmeyeceklerdir (m. 3/7, 8, 9, 10)⁵²⁰.

Sözleşmenin 4 ncü maddesinde kazai yetki; 5 nci maddesinde müsadere; 6 ncı maddesinde suçluların iadesi; 7 nci maddesinde adli yardımlaşma; 8 nci maddesinde davanın nakli; 9 ncu maddesinde diğer işbirliği ve mesleki eğitim biçimleri; 10 ncu maddede transit ülkeler için uluslar arası işbirliği ve yardım; 11 nci maddede kontrollü teslimat; 12 nci maddede uyuşturucu veya psikotrop maddelerin yasadışı imalatında sıkça kullanılan maddeler; 14 ncü maddede uyuşturucu madde içeren bitkilerin kaçak olarak yetiştirilmesinin önlenmesine ve uyuşturucu ve psikotrop maddelere olan yasadışı talebin ortadan kaldırılmasına yönelik önlemler düzenlenmiştir.

b. Terörizme Mali Desteğin Önlenmesi Sözleşmesi (New York Sözleşmesi)

Terörizme Mali Desteğin Önlenmesi Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler tarafından 10 Ocak 2000 tarihinde imzaya açılmış ve Türkiye Cumhuriyeti adına 27 Eylül 2001 tarihinde imzalanmıştır. Sözleşme 10 Ocak 2002 tarihli ve 4738 sayılı kanun ile onaylanmıştır⁵²¹.

Sözleşmenin önsözünde, terörizme mali destek sağlanmasının uluslar arası toplumu ciddi şekilde kaygılandığı, uluslar arası terörist eylemlerinin sayısının ve eylemlerinin ciddiyetinin arttığı belirtilmiş ve bu durumun terörizme verilen mali destek ile orantılı olduğu ifade edilmiştir.

⁵²⁰ Türkiye tarafından 26 Kasım 1959 tarih ve 10365 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 18 Kasım 1959 tarih ve 7376 sayılı Kanunla uygun bulunan “Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi”nin 3 ncü maddesine göre siyasi suç faili iade edilmeyecek, 5 nci maddesine göre de mali suç failinin iade edilmeyeceği akit taraflar arasında kararlaştırılabilecektir (bkz. Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, **5237 Sayılı Yeni TCK.’ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I**, Yeniden Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Ankara 2006, s.369, 378) (Artuk-Gökçen-Yenidünya, I olarak anılacaktır).

⁵²¹ 17 Ocak 2002 tarih ve 24643 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Sözleşmenin 1 nci maddesinde “getiri”; “2. maddede tanımlanan türde bir suçun işlenmesi sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak edinilen fonlar veya böyle bir suçun işlenmesi sayesinde doğrudan veya dolaylı olarak temin edilen fonlar” olarak tanımlanmıştır. Sözleşmenin 2 nci maddesinde ise, sözleşme ekinde sayılan anlaşmalardan⁵²² herhangi birisinin düzenlediği bir suçun veya “niteliği veya kapsamı itibariyle, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacını gütmesi halinde, bir sivilin ya da bir silâhlı çatışma durumunda muhasemata doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler”in gerçekleştirilmesinde kullanılması maksadıyla veya bu tür eylemlerde kullanılacağını bilerek yasa dışı ve kasten fon toplanmasının sözleşmenin ihlaline neden olacağı belirtilmiştir.

Sözleşmede, belirtilen terörist eylemlere mali destek sağlamak amacıyla fon toplama suçunun farklı yargı bölgelerinde işlenmesi halinde yargı yetkisi (m.7), yasa dışı toplanan bu fonların müsaderesi (m.8), faillerin iadesine ilişkin hükümler (m.10, 11) ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

c. Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (2000 Palermo Sözleşmesi)

⁵²² Sözleşmenin ekinde sayılan uluslar arası anlaşmalar şunlardır;

- a. Uçakların Yasadışı Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi (16 Aralık 1970, Lahey)
- b. Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi (23 Eylül 1971, Montreal)
- c. Diplomatik Ajanlar Dahil Uluslararası Korunan Kişilere Karşı Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (14 Aralık 1973, New York)
- d. Rehin Almalara Karşı Uluslararası Sözleşme (17 Aralık 1979, New York)
- e. Nükleer Maddelerin Fiziki Korunması Sözleşmesi (3 Mart 1980, Viyana)
- f. Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet veren Havalimanlarında Yasadışı Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi Protokolü, Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesine Ek Protokol (24 Şubat 1988, Montreal)
- g. Denizcilik Seferyollarının Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi (10 Mart 1988, Roma)
- h. Kıta Sahanelğinde Kurulu Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Hakkında Protokol (10 Mart 1988, Roma)
- ı. Terörist Bombalamaların Önlenmesi Sözleşmesi (15 Aralık 1997, New York) – BMGK

Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, sınır aşan örgütlü suçların önlenmesi ve daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için uluslar arası işbirliğinin sağlanması amacıyla hazırlanmıştır. Türkiye, sözleşmeyi 13 Aralık 2000 tarihinde imzalamış, 30 Ocak 2003 tarih ve 4800 sayılı Kanun ile onaylamıştır.

Sözleşmenin 2 nci maddesinde, sözleşme ile ilgili tanımlar yer almaktadır. Sözleşmede, suç geliri; *“suç teşkil eden yasadışı bir eylemden kaynaklanan veya doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen herhangi bir mal”*, öncül suç ise; *“işlenmesi sonucunda elde edilen gelir, bu Sözleşmenin 6'ıncı maddesinde tanımlanan suçun konusu olabilecek herhangi bir yasadışı eylem”* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlardan hareketle, Sözleşmeye göre herhangi bir suç öncül suç olabilmektedir.

Sözleşmenin 6 ncı maddesi, konumuzla ilgili olarak, suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin hükümleri içermektedir. Taraf devletlere, kasten işlendiği takdirde ve kendi içi hukuklarının temel ilkelerine uygun olarak, sayılan eylemleri suç halinde düzenlemek için gerekli önlemleri almak mecburiyeti yüklenmiştir. Aklama suçu olarak düzenlenecek eylemler, Viyana ve Strasburg Sözleşmelerindeki eylemlerin hemen hemen aynıdır. Taraf devletlerin aklama suçu olarak düzenleyeceği eylemler şunlardır; a. suçtan kaynaklandığı bilinen bir malvarlığının, yasadışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek veya öncül suçun işlenmesine herhangi bir şekilde iştirak etmiş bir kişinin eyleminin yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla başka malvarlığı değerlerine dönüştürülmesi veya devredilmesi, b. bir malvarlığının suçtan kaynaklandığını bilerek, gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketlerinin, mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya farklı şekilde gösterilmesi, c. kendi hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak; tesellüm anında bu tür malın suçtan kaynaklandığını bilerek, malın edinilmesi, bulundurulması veya kullanılması, d. yine kendi hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak, 6 ncı maddede belirtilen suçlardan herhangi birini işlemeye veya teşebbüse örgütlü olarak veya suç işleme konusunda anlaşarak yardım, yataklık, kolaylaştırmak ve yol göstermek suretiyle iştirak etmek.

Taraf devletler mevzuatlarında öncül suçları mümkün olduğu kadar geniş düzenlemekle yükümlüdürler. Öncül suç olarak, üst sınırı dört yıl veya daha fazla hapis

veya daha ağır bir cezayı gerektiren tüm suçlar ile örgütlü suç grubuna katılmak (m.5), yolsuzluk (m.8) ve adaletin engellenmesi mutlaka düzenlenecektir. Sözleşmede ayrıca, öncül suçların belirlenmesinde sayma sistemini kullanan ülkelerin en azından örgütlü suçları en geniş biçimde yasalarına dâhil etmesi istenmiştir. Öncül suçların taraf devletin yargılama yetkisi içinde veya dışında işlenmesinin bir önemi bulunmamaktadır. Ancak Taraf devletin yargılama yetkisi dışında işlenen suçun, öncül suç sayılması için ilgili eylemin, suçun işlendiği yerdeki devletin iç hukukuna göre suç teşkil etmesi ve diğer tarafın iç hukukuna göre orada işlenmesi halinde de suç teşkil edecek nitelikte olması gerekmektedir. Bu haliyle öncül suçun tespitinde çifte suçluluk ilkesi benimsenmiş görünmektedir⁵²³.

Öncül suç failinin, aklama suçunun faili olması yönünde Sözleşmede bir zorunluluk bulunmamaktadır. Taraf devletler, öncül suç failinin aklama suçunun faili olamayacağını düzenleyebileceklerdir.

Sözleşmenin 7 nci maddesinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin önlenmesi için mali kurumlara getirilen önleyici tedbirler düzenlenmektedir. Maddeye göre, bankalar ve aklama amaçlı kullanılabilir diğer kurumlar için iç düzenleme ve denetleme sisteminin oluşturulması ve bu sistemin kimlik tespiti, kayıtların saklanması ve şüpheli işlemlerin bildirimi hususlarını içermesi gerekmektedir. Sözleşmenin 7/1 maddesine göre, aklama ile mücadele birimlerinin ulusal ve uluslar arası düzeyde işbirliği yapmak ve bilgi değişiminde bulunmak imkân ve yetkileri ile donatılması ve mali işlem birimlerinin kurulması zorunluluk haline getirilmiştir.

Yasal sermayenin dolaşımının engellenmemesi şartıyla ve elde edilen bilginin yerinde kullanılmasını sağlamak koşuluyla, nakdin ve parasal değeri haiz her türlü evrakın ülke sınırları içinde hareketinin denetlenmesi ve izlenmesi için taraf devletler uygun tedbirler alacak ve uygulayacaklardır (m. 7/2). Nakdin ve parasal değere haiz evrakın sınır ötesi hareketinde getirilen bildirim zorunlulukları uygun tedbir kapsamında değerlendirilecektir. Ayrıca Sözleşme, aklamanın önlenmesine yönelik bölgesel, bölgelerarası ve çok taraflı teşkilatların girişimlerini kılavuz olarak kullanmak ve adli, kanun uygulayıcı ve mali yönden düzenleyici makamlar arasındaki küresel,

⁵²³ Çifte suçluluk prensibi için bkz. Artuk-Gökçen-Yenidünya, I, s.339.

bölgesel, alt bölgesel ve ikili işbirliğini geliştirmek yönünde Taraf devletleri teşvik etmektedir.

Sözleşmenin 8 ve 9 ncu maddelerinde, aklama suçuna konu malvarlığı değerlerinin elde edildiği öncül suç kapsamına alınması gereken yolsuzluk suçu ve bu suça karşı önlemler düzenlenmiştir.

Sözleşmeye göre aklama suçu açısından tüzel kişilerin sorumlu tutulmaları için Taraf devletler kendi hukuk ilkelerine göre uygun önlemleri almakla mükelleftirler. Tüzel kişilerin bu sorumluluğu cezai, medeni veya idari olabilecek ve suçu işleyen gerçek kişilerin cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır (m. 10).

Taraf devletler, iç hukuklarının imkân verdiği ölçüde sözleşmede belirtilen suçlardan elde edilen gelirleri veya bunlara tekabül eden malvarlığını ve bu suçlarda kullanılmış veya kullanılması amaçlanan malvarlığı, malzeme, teçhizat veya diğer araç-gereçlerin müsadere için gerekli önlemleri alacaklardır (m.12). Suç gelirinin başka değere dönüştürülmesi halinde, dönüştürülen değer müsadere edilebilecektir. Suç gelirlerinin, yasal gelirlerle karışması durumunda, tahmini suç geliri bu malvarlığından müsadere edilebilecektir. Sözleşme bu hali ile hem eşidi değer müsaderesini hem de ikame değer müsaderesini düzenlemiştir.

Sözleşmede ayrıca, müsadere amacıyla uluslar arası işbirliği (m. 13) ve yargı yetkisi (m.15) de düzenlenmiştir.

4. Basle Komitesi İlkeler Bildirisi

Kısa adı ile Basle Komitesi İlkeler Bildirisi olarak bilinen “Suç Kaynaklı Malvarlıklarının Aklanması Amacıyla Bankacılık Sisteminin Kullanılmasının Önlenmesine Dair İlkeler Bildirisi”, 12 Aralık 1988 tarihinde yayımlanmıştır⁵²⁴. Belge, Avrupa’da, aklama ile mücadele amacıyla oluşturulan ilk belgelerinden biri olma özelliğini taşımaktadır⁵²⁵.

⁵²⁴ Bildiri metni için bkz. Prevention of Criminal Use of the Banking System for the Purpose of Money-Laundering, www.bis.org/publ/bcbasc137.pdf, (Erişim: 14 Ocak 2006).

⁵²⁵ Kocasakal, s.112.

Bildirinin amacı 1 nci maddesinde açıklanmıştır. Bankaların, suçtan kaynaklanan malvarlıklarının mevduat olarak kabulünde ve transferinde aracı olarak kullanılması, bankalarda kamu güvenliğini zedelemektedir. Bildiri, bankacılık sistemi aracılığıyla aklamanın önlenmesinde bankaların oluşturmak zorunda olduğu temel politika ve süreçleri taslak olarak ortaya koymuştur.

Bildiri temel olarak 3 konu üzerine yoğunlaşmıştır. Bunlar; müşteri kimliğinin tespit edilmesi, kanunlara uygunluk ve yetkili makamlarla işbirliğidir.

Bankaların, mali sistemin aklama amacıyla kullanılmasını önlemek için kendilerinden hizmet alan bütün müşterilerinin gerçek kimliğini tespit etmesi zorunluluğu II nci maddede belirtilmiştir. Bu madde açısından, kiralık kasa kullananlarda kimlik tespiti yükümlülüğü kapsamına alınmalıdır. Herhangi bir nedenden dolayı kimliklerini ibraz edemeyen müşterilerin işlemlerinin yapılmaması yönünde bankalar gerekli tedbirleri almalıdırlar.

Bildiriye göre, banka yönetimi yapılan işlemin ahlaki standartlara ve mali işlemlerle ilgili kanun ve düzenlemelere uygun olarak yapılmasını sağlamak zorundadır.

Bankaların imkânlar ölçüsünde kanunların uygulanması için yetkili makamlarla tam bir işbirliği içinde olmaları; yanlış, eksik ve değiştirilmiş bilgiler ile kanuni makamları aldatmayı amaçlayan müşterilere hizmet vermekten kaçınmaları; suç gelirleri ile işlem yapıldığına dair kanaat oluştuğunda kanunlara uygun tedbirleri almaları gerekmektedir.

Bankalar bildirinin uygulanabilirliğini sağlamak için, bildiride belirtilen prensiplerle uyumlu resmi politikaları oluşturmalı ve bu politikalardan tüm şubelerinin bilgi sahibi olmasını sağlamalıdırlar.

5. Mali Eylem Mücadele Grubu Bünyesinde Oluşturulan Hukuksal Araçlar

a. 40 Tavsiye Kararı

(1) Genel Olarak

1990 yılında kabul edilen “40 Tavsiye Kararı”, aklamanın önlenmesine yönelik gerek üye ülkelerin gerekse de üye olmayan ülkelerin göz önüne alması gereken, içinde aklama ile mücadelede ceza hukuku tedbirleri ve önleyici tedbirlere ilişkin öneriler taşıyan bir karardır⁵²⁶.

(2) Tavsiyeler

(a) Genel Olarak

MEMG’nun 40 tavsiyesi genel olarak dört grup altında toplanmaktadır. Bu gruplar aynı zamanda tavsiyelerin yöneldiği ve düzenleme altına almak istediği alanları ifade etmektedir. MEMG’nun 40 tavsiyesi şu gruplar altında incelenmektedir;

(i) Hukuk Sistemleri

Hukuk sistemleri başlığı altında 3 tavsiye bulunmaktadır. Bunlardan 1 ve 2 numaralı tavsiyeler “*kara para aklama suçunun kapsamı*” hakkındadır. 3 numaralı tavsiye “*geçici tedbirler ve müsadere*”ye ilişkindir.

(ii) Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önlemek İçin Mali ve Mali Olmayan Kuruluşlar ile İş ve Meslek Sahipleri Tarafından Alınacak Tedbirler

İkinci grup kararlar mali ve mali olmayan kurumlar ile iş ve meslek sahiplerinin alacakları önlemleri içermektedir. Bu grup altında; 4 numaralı tavsiyeden 25 numaralı tavsiyeye kadar olan 22 tavsiye yer almaktadır. 5–12 numaralı tavsiyeler, müşterinin tanınmasına ve gerekli kayıtların tutulmasına; 13–16 numaralı

⁵²⁶ Bkz. aynı şekilde Kocasakal, s.117.

tavsiyeler şüpheli işlemlerin bildirilmesi ve uyuma; 17–20 numaralı tavsiyeler kara para aklama ve terörizmin finansmanını önlemeye dair diğer tedbirlere; 21–22 MEMG’nun tavsiyelerine hiç uymayan veya yeterince uymayan ülkelerle ilgili alınacak tedbirlere; 23–25 numaralı tedbirler düzenleme ve denetime ilişkindir.

(iii) Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Sistemi İçin Gerekli Olan Kurumsal ve Diğer Tedbirler

Üçüncü grupta yer alan 26–34 numaralı tavsiyeler kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi için gerekli olan kurumsal ve diğer tedbirleri içermektedir. 26–32 numaralı tavsiyeler yetkili makamlar, bu makamların yetkileri ve yetki kaynaklarına; 33 ve 34 numaralı tavsiyeler ise tüzel kişilerin ve anlaşmaların şeffaflığına ilişkindir.

(iv) Uluslar Arası İşbirliği

Son grupta yer alan tavsiyeler ise uluslar arası işbirliğine ilişkindir. 36–39 numaralı tavsiyeler karşılıklı hukuki yardımlaşma ve suçluların iadesine ilişkindir; 40 numaralı son tavsiye ise işbirliğinin diğer biçimlerini içermektedir.

(b) Hukuk Sistemleri

(i) Kara Para Aklama Suçunun Kapsamı

Tavsiye 1

Ülkeler 1988 tarihli “*Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi*” (Viyana Sözleşmesi) ve 2000 tarihli “*Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi*”ndeki (Palermo Sözleşmesi) esaslara dayanarak kara para aklamayı suç olarak kabul etmelidir.

Ülkeler, öncül suçları en geniş şekilde kapsamaları için kara para aklama suçunu tüm ağır suçlara uygulamalıdır. Öncül suçlar, tüm suçlara atıfta bulunarak veya öncül suçlara uygulanabilecek olan hapis cezalarına bir eşik belirleyerek

(eşik yöntemi) ya da öncül suçları listeleyerek ya da bu yöntemlerin bir birleşimini oluşturarak tanımlanabilir.

Eşik yöntemini uygulayan ülkelerde; öncül suçlar, ülke yasaları gereğince cürüm kategorisine giren tüm suçları veya üst sınırı 1 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçları veya yasal sistemlerinde asgari ceza miktarı usulü bulunan ülkeler bakımından en az 6 aydan fazla cezayı gerektiren suçları kapsamalıdır

Hangi yaklaşım kabul edilirse edilsin her ülke asgari olarak, “belirlenmiş suç kategorilerini” içeren suçları öncül suçlar olarak kabul etmelidir.

Suç fiilinin başka bir ülkede genel bir suç, ilgili ülkede öncül suç olması durumunda, söz konusu fiilin başka bir ülkede işlenmiş olması, ilgili ülke için bu fiilin kara para aklamanın öncül suçu olarak kabul edilmesi için yeterli olmalıdır.

Ülkeler, söz konusu fiilin sadece ülke içinde işlenmesi halinde öncül suç oluşturacağı şeklindeki yaklaşımı da benimseyebilir ve iç hukuk prensiplerinin uygun olması halinde, kara para aklama suçunun öncül suçu işleyen kişilere uygulanmamasını sağlayabilirler.

Tavsiye 2

a. Kara para aklama suçunun tespiti için gerekli olan kasıt ve bilgi unsuru, bu suçun işlendiğine dair manevi unsurların gerçeğe dayalı durumlardan çıkarılabileceği hususunu da içerecek şekilde Viyana ve Palermo Sözleşmelerinde belirtilen standartlara uygun olmalıdır.

b. Tüzel kişiler cezai sorumluluk ve bunun uygulanamayacağı durumlarda idari ve hukuki sorumluluğa tabi tutulmalıdır. Bu durum, tüzel kişiler hakkında paralel olarak yürütülecek cezai, idari veya hukuki tahkikatın yürütülmesine mani olmamalıdır. Tüzel kişiler etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlara tâbi olmalı ve bu yaptırımlar, şahısların cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmamalıdır.

(ii) Geçici Tedbirler ve Müsadere

Tavsiye 3

Ülkeler, müsadere konusunda Viyana ve Palermo Sözleşmeleri ile getirilen tedbirlerin benzerlerini uygulamadılar. Bu tedbirler; iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarını ihlal etmeksizin; aklanan mal varlığının, suç gelirlerinin, kara para aklamadan elde edilen gelirlerin, öncül suçların işlenmesinde kullanılan araçların veya bu malvarlığına tekabül eden değerlerin yetkili makamlarca müsaderesini mümkün kılacak mevzuat düzenlemelerini içermelidir.

Bu tedbirleri almak için uygulama birimlerine verilmesi gereken yetki; a. Müsadereye tabi varlıkların belirlenmesini, izlenmesini ve değerlendirilmesini; b. Malvarlığının transferini, satışını veya üzerinde yapılabilecek başka tasarrufları engellemek için el koyma ve dondurma gibi geçici tedbirlerin alınmasını; c. Müsadereye konu olan varlıkların Devlete intikalinin engellenmesi durumunu ortadan kaldıracak veya hükümsüz kılacak tedbirleri ve d. Uygun soruşturma usullerini içermelidir.

Ülkelerin, kendi iç hukukuna uygun olarak, müsadereye tabi mal varlığının bir mahkûmiyet şartı olmaksızın müsadere edilmesini veya sanık tarafından söz konusu malvarlığının meşru kaynağını göstermesini gerektirecek tedbirleri alabilirler.

(c) Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önlemek İçin Mali ve Mali Olmayan Kuruluşlar ile İş ve Meslek Sahipleri Tarafından Alınacak Tedbirler

Tavsiye 4

Ülkeler, mali kuruluşlara ait gizlilik yasalarının MEMG tavsiyelerinin yerine getirilmesine engel olmamasını sağlamalıdır.

(i) Müşterini Tanı Prensibi ve Kayıt Tutma

Tavsiye 5

Mali kurumların;

—İşlem tesis ederken,

— Belirli bir miktarın üzerindeki veya 7 numaralı özel tavsiyenin yorumlayıcı notunda belirtilen elektronik fon transferleri gibi işlemleri gerçekleştirirken,

— Kara para aklama veya terörizmin finansmanı konusunda şüphe duyduklarında,

— Daha önce elde edilen müşteri kimlik bilgilerinin yeterliliği veya doğruluğu hakkında şüphe duyduklarında müşterilerinin kimliklerini tespit ve teyit etmeleri ve müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirleri uygulamaları gerekmektedir.

Müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirler şunlardır:

a) Kimlik tespiti yapmak ve kimlik bilgilerini güvenilir, geçerli belge, veri ya da bilgiler kullanarak teyit etmek,

b) Finansal işlemlerden nihai yararlanıcı konumunda olan kimselerin (lehdarın) kim olduğunu belirlemek ve lehdarın kimliğinin doğru olup olmadığı konusunda herhangi bir şüpheyi yer vermemek. Tüzel kişiler ve ortaklıklarda mülkiyetin kime ait olduğunu ve bunların kontrolünün kimlerin elinde olduğunu belirlemek,

c) Tesis edilmek istenilen işlemin türü ve gerçekleştirme amacı hakkında bilgi edinmek,

d) Yapılan işlemin, finansal kuruluşun müşterisine, işine, risk profiline ve gerektiğinde fon kaynaklarına dair bilgiler ile uyumlu olmasını sağlamak bakımından müşteri konusundaki takip ve incelemeyi iş ilişkisi ve işlem süresince sürdürmek.

Mali kurumlar, yukarıda (a) ila (d) maddelerindeki tedbirleri ayrı ayrı uygulamakla birlikte bu tedbirlerin kapsamı bakımından müşterinin iş ilişkisine ya da işlemin tipine bağlı olarak belli risk standartları tespit edebilirler. Alınan tedbirler,

yetkili makamlarca yayınlanan rehberle uyumlu olmalıdır. Yüksek risk sınıfları için takviyeli müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirler uygulanmalıdır. Ülkeler, riskin az olduğu durumlarda finansal kuruluşların hafifleştirilmiş veya basitleştirilmiş tedbirler uygulamasına karar verebilir.

Mali kurumlar, müşteri veya lehdarın kimliğini, iş ilişkisinin ihdasından önce veya bu esnada, seyrek karşılaştıkları müşterileri için ise işlemi yaparken teyit etmelidirler. Finansal kuruluşların yapacağı kimlik tespit işlemleri, kara para aklama riskinin yüksek olmadığı sürece ve iş ilişkisinin normal akışının bölünmemesi gerektiği durumlarda uygun bir sürede tamamlanabilir.

Mali kurumlar, yukarıdaki (a) ila (c) maddelerinde belirtilen tedbirleri yerine getiremediği durumda hesap açma işlemi yapmamalı, iş ilişkisine girmemeli, buna ait işlemleri gerçekleştirmemeli ve iş ilişkisini sona erdirmelidirler. Ayrıca söz konusu müşteri ile ilgili olarak şüpheli işlem bildiriminde bulunmalıdırlar.

Tavsiye gereklerinin, risk durumu ve önemine göre mevcut müşterilere uygulanması gerekli olmakla birlikte, müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirler yeni müşterilerin tümüne uygulanmalıdır

Tavsiye 6

Siyasi nüfuz sahibi kişilerle ilgili olarak, uygulanması gereken müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirlere ilaveten mali kurumlar;

- a. Müşterinin siyasi nüfuz sahibi bir kişi olup olmadığının belirlenmesi için uygun risk yönetimi sistemi geliştirmeli,
- b. Bu tür müşterilerle işlem tesis etmek için üst seviyedeki yöneticisinden izin almalı,
- c. Fonların ve mal varlıklarının kaynaklarını tespit için gerekli tedbirler almalı ve
- d. Sürekli ve sağlıklı bir gözetim fonksiyonu gibi tedbirleri uygulamalıdır.

Tavsiye 7

Mali kurumlar, sınır ötesi muhabir bankacılık ilişkileri ve diğer benzeri ilişkiler dâhil olmak üzere normal müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirlere ilave olarak;

a. Kara para aklama veya terörizmin finansmanı yönünden soruşturma geçirip geçirmediikleri ve ceza alıp almadıkları hususları da dâhil olmak üzere karşı finansal kurum hakkında iş konusu, itibarı ve üzerindeki denetim yeterliliği konusunda kamuya açık bilgilerden yararlanarak sıhhatli bilgi edinmek,

b. Kuruluşun kara para aklama ve terörizmin finansmanına dair kontrollerini değerlendirmek,

c. Yeni muhabir ilişkiler kurmadan önce üst düzey yöneticinin onayını almak, her kuruluşun sorumluluklarını ayrı ayrı belgeye bağlamak,

d. Muhabir hesaplarla ilgili olarak, bankanın, müşterinin kimlik bilgilerini teyit ettiği ve muhabir bankanın hesaplarına doğrudan ulaşabilen müşterilere ait dikkat yükümlülüğünün yerine getirildiği ve talep üzerine ilgili müşterinin kimlik bilgilerinin muhabir bankaya sunulabileceği konusunda emin olmak gibi tedbirleri de almalıdır.

Tavsiye 8

Mali kurumlar, yeni ve gelişen teknolojilerin getirdiği kimlik bilgilerini gizlemeye imkân veren kara para aklama tehlikesine karşı özel dikkat göstermeli ve bu teknolojilerin kara para aklama amacıyla kullanılmasını önlemek için gereken tedbirleri almalıdırlar. Özellikle, finansal kuruluşların yüz yüze gerçekleştirilmeyen iş ilişkileri ve işlemler için risklerin belirlendiği politika ve prosedürleri olmalıdır.

Tavsiye 9

Ülkeler, mali kurumların müşterini tanı ilkesi kapsamındaki (a) ila (c) unsurlarının yerine getirilmesini, aracı kurumlara veya diğer üçüncü kişilere bırakmasına izin verebilirler. Bu durumda, müşteri kimliğinin tespiti ve teyit edilmesi ile ilgili tüm sorumluluk üçüncü kişiye güvenen mali kuruma aittir.

Buna göre yerine getirilmesi gereken kriterler şunlardır:

a) İlgili mali kurum, müşterini tanı ilkesi kapsamındaki (a) ila (c) unsurlarıyla ilgili olarak gerekli bilgiyi derhal elde etmelidir. Mali kurumlar, kimlik bilgilerinin ve mali yükümlülüklerle ilişkin ilgili diğer dokümanların fotokopilerinin istek üzerine gecikmeksizin üçüncü kişiler tarafından hazır edilmesi konusunda gerekli tedbirleri almalıdırlar.

b) Mali kurumlar, üçüncü kişilerin, düzenleme ve denetlemelere tabi olduğundan ve kimlik tespiti ve kayıtların tutulmasına yönelik tavsiyeler kapsamında müşterini tanı ilkesinin gereklerini sağlayacak tedbirleri aldığından emin olmalıdırlar.

MEMG tavsiyelerine hiç veya yeterince uymayan ülkelerle ilgili mevcut bilgileri dikkate alarak, kriterleri yerine getiren üçüncü tarafın hangi ülkelerde esas alınacağını tespiti, her ülkenin kendisine aittir.

Tavsiye 10

Mali kurumlar, ulusal veya uluslararası işlemlere ilişkin gerekli bütün kayıtları, yetkili makamlardan gelecek bilgi taleplerini ivedilikle karşılayabilmek için en az beş yıl süreyle saklamalıdır.

Bu kayıtların, (eğer varsa işleme ait meblağ ve işlemin türü de dâhil olmak üzere) yapılan bireysel işlemlerin yeniden tesisine imkân verecek nitelikte ve gerektiğinde suç teşkil eden fiillerin kovuşturulmasında delil olarak kullanılabilecek özellikte olması gerekmektedir.

Mali kurumların; pasaport, kimlik kartı, sürücü belgesi gibi müşterini tanı ilkesi sürecinde elde ettiği resmi kimlik belgelerini ya da bunların örneklerini, ticari haberleşme ve hesap dosyaları ile ilgili kayıtlarını işlemin tesisini müteakip en az beş yıl süre ile saklaması gerekmektedir.

Kimlik belgeleri ve işlem kayıtları, (yetki dâhilindeki bir talep üzerine) ilgili mercilere ibraz edilir.

Tavsiye 11

Mali kurumlar, görünürde yasal ve ekonomik amacı olmayan bütün karmaşık, olağandışı, büyük ölçekli işlemlere ve bütün olağan dışı işlem türlerine

özel dikkat göstermelidir. Bu tür işlemlerin esası ve amacı mümkün olduğunca incelenmeli ve bulgular yetkili makamlara ve denetçilere yardımcı olabilecek şekilde yazılı kayda geçirilmelidir.

Tavsiye 12

5 nci, 6 ncı ile 8 – 10 ncu tavsiyeler, müşterini tanı ilkesi ve kayıtların tutulması yükümlülüğü aşağıdaki durumlarda mali karakterli olmayan iş ve mesleklere de uygulanmalıdır.

a) Müşterileri ile belirli bir değere eşit veya onun üstünde işlem yaptıklarında kumarhaneler,

b) Müşterileri için gayrimenkul alım satımı ile ilgili işlemler yaptıklarında emlakçılar,

c) Müşterileri ile belirlenen eşiğe eşit veya onun üstünde nakit işlemler gerçekleştirdiklerinde değerli maden ve değerli taş tacirleri,

d) Müşterileri için;

— Gayrimenkul alım satımı yaptıklarında,

— Parasını, mevduatını, menkul kıymetlerini ve bunlara ait hesapları ile diğer varlıklarını idare ettiklerinde,

— Şirketlerin kurulması, faaliyette bulunması veya idaresi için katkı sağlayan organizasyonlarda bulunduklarında,

— Tüzel kişilerin veya düzenlemelerin kurulması, faaliyet göstermesi veya idaresi işleri ve işletmenin tüzel kişiliğinin alım satımı ile uğraştıklarında avukatlar, noterler, bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler,

e) Müşterisi için Sözlükteki tanımda listelenen faaliyetlerle ilgili olarak bir müşterisi için işlemleri hazırladıkları veya gerçekleştirdiklerinde, kayyım kurumu ve şirket hizmetleri sağlayanlar.

(ii) Şüpheli İşlemlerin Bildirilmesi ve Uyum

Tavsiye 13

Bir mali kurum, fonların, suç faaliyetinden elde edilen gelir veya terörizmin finansmanı ile ilgili olduğu konusunda bir şüphe veya şüpheyi gerektirecek geçerli bir neden bulunması durumunda bu şüphelerini derhal ve doğrudan mali işlem birimine (Financial Intelligence Unit) bildirmelidirler.

Tavsiye 14

Mali kurumlar, bunların yöneticileri, yetkilileri ve çalışanları;

a) Şüpheli bir işlemi iyi niyetle bildirdiklerinde, suç fiilinin ne olduğunu tam olarak bilmeseler dahi, yasadışı faaliyetin gerçekten meydana gelip gelmediğine bakılmaksızın, sözleşmeyle veya herhangi bir yasal ya da idari düzenlemeyle getirilmiş olan yükümlülükleri ihlal ettikleri gerekçesiyle cezai ya da hukuki sorumluluğa tabi olmaktan yasal hükümler ile korunmalıdır.

b) Şüpheli bir işlemin veya ilgili bilginin mali istihbarat birimine bildirildiğini ifşa etmeleri yasaklanmalıdır.

Tavsiye 15

Mali kurumlar; kara para aklamaya ve terörizmin finansmanına ilişkin karşı programlar geliştirmelidirler. Program asgari olarak;

a) Mali kurumların bünyelerine, idare şekillerine ve yürürlükteki mevzuata uygun dahili politika, prosedür ve kontrol yöntemlerinin geliştirilmesini ve bu görevler için uygun ve yüksek nitelikli personel istihdamının sağlanmasını,

b) Çalışanlara yönelik süreklilik gösteren bir eğitim programı hazırlanmasını,

c) Sistemi kontrol edecek bir denetim fonksiyonu kurulmasını içermelidir.

Tavsiye 16

13–15 ve 21 nci tavsiyelerde belirtilen yükümlölükler aşğıdaki şartlarda mali olmayan kurum ve meslek gruplarına da uygulanmalıdır.

a) Avukatlar, noterler, diğér bağımsız hukuk işlerini yürütenler ve muhasebeciler, müşterileri için veya onlar adına tavsiye 12 (d)’de belirtilen faaliyetlerle ilgili finansal işlemle uğraştıklarında şüpheli işlem bildiriminde bulunmak zorundadırlar. Ülkeler, denetimde dâhil muhasebecilik faaliyetlerinin dışındaki faaliyetler için de bildirim yükümlölüğü getirmeleri yönünde ısrarla teşvik edilirler.

b) Değerli maden ve değerli taş tacirleri, belirli bir miktara eşit veya onun üstünde nakit işlem yaptıklarında, şüpheli işlem bildiriminde bulunmak zorundadırlar.

c) Kayyım kurumları ve şirket hizmetleri sağlayanlar, müşterileri için veya onlar adına tavsiye 12 (e)’de belirtilen bir faaliyetle uğraştıklarında şüpheli işlem bildiriminde bulunmak zorundadırlar.

Avukatlar, noterler, diğér bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar gibi hareket eden muhasebeciler tarafından elde edilen bilgiler, onların mesleki gizlilik veya yasal mesleki ayrıcalığa tabi oldukları durumlarda edindikleri bilgiler kapsamında ise şüpheli işlem bildiriminde bulunmak zorunluluğı bulunmamaktadır.

(iii) Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önleyecek Diğér Tedbirler

Tavsiye 17

Ülkeler, bu tavsiyelerin kapsamına giren gerçek ve tüzel kişilerin kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele yükümlölüklerine uymamaları durumunda, onlara yasal, toplumsal veya idari olarak etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlar uygulanmasını sağlamalıdır.

Tavsiye 18

Ülkeler, paravan bankaların kurulmasına onay vermemeli ve işlemlerini sürdürmelerini kabul etmemelidirler. Mali kurumlar, paravan bankalarla

muhabir banka ilişkisine girmemeli veya böyle bir ilişkiyi sürdürmemelidir. Mali kurumlar, hesaplarının paravan bankalar tarafından kullanılmasına izin veren muhatap yabancı finansal kuruluşlarla iş ilişkisi kurmaktan sakınmalıdırlar.

Tavsiye 19

Ülkeler;

a) Sermayenin serbest dolaşımına engel olmaksızın nakit veya nakit yerine geçen değerlerin sınır ötesi fiziki hareketlerini, bunlar hakkındaki bilgilerin amacına uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak üzere, tespit veya takip etmeyi mümkün kılacak tedbirleri,

b) Bankaların, diğer mali kurumların ve aracı kurumların, belirli bir miktarın üstündeki ulusal veya uluslar arası nakit işlemlerini, kara para aklama ve terörizmin finansmanı olaylarına yönelik fiilleri yetkili makamların kullanımına elverişli bir bilgisayar veri tabanına sahip ulusal merkezi organa bildirebilmelerini sağlamak üzere kurulacak bir sistemin uygulanabilirliğini ve bunun getireceği yararları dikkate almalıdırlar.

Tavsiye 20

Ülkeler; MEMG Tavsiyelerini, kara para aklama ve terörizmin finansmanı riski taşıdığı belirtilen mali olmayan iş ve meslekler dışındaki iş ve mesleklere de uygulamayı dikkate almalı, kara para aklama için nispeten az risk taşıyan modern ve güvenli para yönetim tekniklerinin geliştirilmesini daha fazla teşvik etmelidirler.

(iv) MEMG Tavsiyelerine Hiç Uymayan veya Yeterince Uymayan Ülkelerle İlgili Olarak Alınabilecek Tedbirler

Tavsiye 21

Mali kurumlar, MEMG Tavsiyelerini uygulamayan ya da eksik uygulayan ülkelerin vatandaşları, şirketleri ve finansal kuruluşları ile girecekleri iş ilişkilerine ve işlemlere özel dikkat göstermelidirler. Bu işlemlerin görünürde hukuki ve ekonomik amacı yoksa işlemlerin esası ve amacı araştırılmalı ve bulgular yetkili

makamlara yardımcı olabilecek şekilde kayda geçirilmelidir. Bir ülke, MEMG tavsiyelerine uymamaya ya da yeterince uyum göstermemeye devam ederse, ülkeler buna karşı uygun tedbirleri almalıdırlar.

Tavsiye 22

Mali kurumlar, tabi oldukları yükümlülükleri yurtdışındaki, özellikle bu tavsiyeleri uygulamayan ya da eksik uygulayan ülkelerde bulunan şubeleri ve hisse çoğunluğuna sahip oldukları iştiraklerine de bu ülkelerin mevzuatının izin verdiği ölçülerde uygulanmasını sağlamalıdırlar. Bu ülkelerde yürürlükte olan yasalar ve yönetmelikler bu uygulamaya imkân vermiyorsa, kuruluşlar, ana kurumun bulunduğu ülkedeki yetkili makamlara bu Tavsiye Kararlarını uygulayamadıklarını bildirmelidirler.

(v) Düzenleme ve Denetim

Tavsiye 23

Ülkeler, mali kurumların yeterli düzenleme ve denetime tabi olmalarını ve MEMG tavsiyelerini etkin biçimde uygulamalarını sağlamalıdırlar. Yetkili makamlar, suçluların veya onlara bağlı kişilerin bir mali kurumda önemli bir hisse sahibi, lehdar veya yönetici olmasını engelleyecek gerekli yasal veya düzenleyici tedbirleri almalıdırlar.

Temel Prensiplere tabi olan mali kurumlar için, düzenleme ve denetlemeye yönelik olan ve kara para aklamayla ilgili bulunan tedbirler, aynı zamanda kara para aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesi amaçları için de geçerli olmalıdır.

Kara para aklama ve terörizmin finansmanı riski dikkate alınarak, söz konusu risk faktörleri ile mücadele kapsamında, diğer mali kurumlar da ruhsata, kayıt altına alınmaya, düzenlemelere ve kara para aklamanın önlenmesine yönelik denetimlere tabi tutulmalıdır. En azından, para veya kıymet transferi veya döviz bozdurma işlemi gerçekleştiren kuruluşlar ruhsata bağlanmalı veya kayıt altına alınmalıdır. Bu tür kuruluşlar, kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanı ile

mücadeleye yönelik yasa ve düzenlemelere tabi olmalı ve uyumlarının takibi için etkin yasal düzenleme ve denetim prosedürleri uygulamaya konulmalıdır.

Tavsiye 24

Mali karakterli olmayan kuruluş ve meslek sahipleri aşağıda belirtildiği şekilde düzenleme ve denetime tabi olmalıdır:

Kumarhaneler, kara para aklama ve terörizmin finansmanını önlemeye yönelik tedbirleri uygulayacak kapsamlı bir düzenleme ve denetim rejimine tabi olmalıdır. Asgari olarak:

— Kumarhaneler ruhsata bağlanmalı,

— Yetkili makamlar, suçluların veya onlarla bağlantılı kişilerin büyük bir teşebbüsü kontrol etmelerini, onda pay sahibi olmalarını veya bir kumarhanenin yönetimini ellerinde bulundurmalarını engelleyecek gerekli yasal veya düzenleyici tedbirleri almalı ve ayrıca,

— Yetkili makamlar, kumarhanelerin, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadeleyle yönelik yükümlülüklerle uymaları bakımından denetlenmelerini sağlamalıdır.

Ülkeler, diğer mali karakterli olmayan kuruluş ve meslek sahiplerinin de kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadeleyle yönelik yükümlülüklerini yerine getirmelerinin takibini düzenleyen etkin sistemlere tabi olmalarını sağlamalıdır. Bu, risk bazlı bir temelde gerçekleştirilmelidir. Bu iş bir devlet otoritesi tarafından veya üyelerinin kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlayabilmesi halinde bir özerk düzenleyici kuruluş tarafından da yapılabilir.

Tavsiye 25

Yetkili makamlar, mali kuruluş ve mali olmayan kuruluş ve meslek sahiplerine, kara para aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik uygulamalarda ve özellikle şüpheli işlemleri tespit ve bildirim konusunda yardımcı olacak kılavuz hazırlamalı ve bu kuruluşlara geri bildirimde bulunmalıdır.

(d) Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Sistemi İçin Gerekli Olan Kurumsal ve Diğer Tedbirler

(i) Yetkili Makamlar, Yetkileri ve Yetki Kaynakları

Tavsiye 26

Ülkeler, potansiyel kara para aklama ve terörizmin finansmanına dair şüpheli işlem bildirimleri ile diğer bilgileri alan (ve yetki verildiyse isteyebilen), analiz eden ve dağıtan bir merkezi birim olarak faaliyet gösteren mali işlem birimi kurmalıdır. Mali işlem birimi, şüpheli işlem bildirimlerinin analiz edilmesi de dâhil fonksiyonlarını yeterince yerine getirebilmek için gerekli olan mali, idari ve icrai bilgilere doğrudan veya dolaylı olarak zamanında erişebilmelidir.

Tavsiye 27

Ülkeler kara para aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesi incelemelerinden sorumlu yasa uygulama birimleri kurmalıdır. Ülkelerin, kara para aklama soruşturmaları için mümkün olduğu ölçüde, kontrollü teslimat, gizli operasyonlar ve benzeri teknikler gibi özel soruşturma tekniklerini desteklemeleri ve geliştirmeleri teşvik edilmelidir. Ayrıca, mal varlığı incelemesinde uzmanlaşmış geçici veya kalıcı grupların kullanılması ve diğer ülkelerdeki yetkililerle işbirliği halinde incelemeler gibi diğer etkin mekanizmaların da devreye sokulması teşvik edilmelidir.

Tavsiye 28

Kara para aklama ve öncül suça yönelik incelemeler yürütülürken, soruşturma, kovuşturma ve ilgili uygulamalarda kullanılmak üzere gerekli bilgi ve belgeler yetkili makamlara sunulmalıdır. Bu konudaki yetki; mali kurumlar ve kişiler tarafından tutulan kayıtların sağlanması, gayrimenkuller ve müstemilatinin aranması, delillerin ele geçirilmesi ve elde edilmesi için zorunlu tedbirleri kullanabilmeyi içermelidir.

Tavsiye 29

Denetim birimlerinin, inceleme yapma yetkisi de dâhil, mali kurumların kara para aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesiyle ilgili yükümlülükleri yerine getirip getirmediğini izleme ve bu yükümlülüklere uymasını sağlama yetkileri olmalıdır. Birimlerin, söz konusu uyumunun izlenmesiyle ilgili bilgileri mali kurumlardan alma ve yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda bu kurumlara idari yaptırımları uygulama yetkileri bulunmalıdır.

Tavsiye 30

Ülkeler, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede yer alan yetkili kurumlara yeterli mali, teknik ve personel kaynağı sağlamalıdır. Ülkeler, söz konusu kurumların etki altında kalmadan dürüst, objektif ve bağımsız olarak görevlerini yerine getirmelerini sağlayacak yeterli düzenlemeye sahip olmalıdır.

Tavsiye 31

Ülkeler, kara para aklamanın ve terörizmin finansmanının önlenmesi için politika geliştiren makamların, mali işlem biriminin, yasa uygulama ve denetim mercilerinin aralarında işbirliğini tesis edecek ve gerektiğinde kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadeledeki politika ve hareket tarzlarının gelişmesini ve uygulamasını koordine edecek etkin mekanizmalara sahip olmasını sağlamalıdır.

Tavsiye 32

Ülkeler, yetkili makamların kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda kapsamlı istatistikler elde ederek sistemlerinin etkinliğini değerlendirmelerini sağlamalıdır.

Bunlar, alınan ve dağıtılan şüpheli işlem bildirim raporlarına ve kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile ilgili; inceleme, soruşturma ve mahkûmiyet kararlarına, dondurulan, el konulan ve müsadere edilen mal varlıklarına, karşılıklı yasal yardımlaşma ve diğer uluslararası işbirliği taleplerine ilişkin istatistikleri kapsamalıdır.

(ii) Tüzel Kişilerin ve Anlaşmaların Şeffaflığı

Tavsiye 33

Ülkeler, tüzel kişiliklerin kara para aklanması amacıyla kullanılmasını önleyecek tedbirleri almalıdırlar. Tüzel kişiliklerde hak sahibi olanlara ve bu kuruluşları kontrol edenlere ait doğru bilgilere yetkili makamlarca zamanında erişilebilmesi sağlanmalıdır. Özellikle, tüzel kişilerin hamiline menkul kıymet ihraç yetkisine sahip olduğu ülkelerde bu kuruluşların kara para aklamak amacıyla istismar edilmemesini sağlayacak tedbirler alınmalı ve bu tedbirler yeterli düzeyde olmalıdır. Ülkeler, müşterini tanı ilkelerinin gerektirdiği yükümlülüklerle tabi olan finansal kuruluşların, tüzel kişiliklerin hak sahipliklerine ve bu kuruluşları kontrol edenlere ait bilgilere erişmesini sağlayacak tedbirleri dikkate almalıdırlar

Tavsiye 34

Ülkeler, kişiler arasında yapılan hukuki anlaşmaların kara para aklanması amacıyla kullanılmasını önleyecek tedbirleri almalıdırlar. Özellikle yetkili makamlar, kayyım kurumlarına ait kurucu, müteveli ve hak sahiplerine ilişkin doğru ve kesin bilgilere zamanında erişilebilmelidir. Ülkeler, 5 nci tavsiyede belirtilen yükümlülükleri üstlenen mali kurumların, bu anlaşmalara taraf olan gerçek kişiler veya tüzel kişilerin kurucu, müteveli ve hak sahiplerinin kimlikleri ile kontrol prosedürlerine ait bilgilere erişmesini kolaylaştıracak tedbirleri dikkate almalıdırlar.

(e) Uluslar Arası İşbirliği

Tavsiye 35

Ülkeler; Uyuşturucu ve Psikotrop Madde Kaçakçılığının Önlenmesine Dair 1988 Tarihli, Sınır Aşan Örgütlü Suçların Önlenmesine Dair 2000 Tarihli, Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair 1999 Tarihli BM Sözleşmelerine taraf olmak ve tam olarak uygulamak için acil tedbirler almalıdır.

Ayrıca, ülkeler, Suç Gelirlerinin Araştırılması, Aklanması, El Konulması ve Müsaderesine Yönelik 1990 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesini ve

2002 Tarihli Terörizme Karşı Inter-Amerikan Sözleşmesi gibi diğer ilgili uluslar arası sözleşmeleri de onaylamalı ve uygulanmasını sağlamalıdır.

(i) Karşılıklı Hukuki Yardımlaşma ve Suçluların İadesi

Tavsiye 36

Ülkeler; kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile ilgili inceleme, soruşturma ve tahkikat süreçlerinde mümkün olduğunca kapsamlı, süratli, olumlu ve etkin karşılıklı yasal yardımlaşmada bulunmalıdırlar. Ülkeler özellikle;

a) Karşılıklı hukuki yardımlaşma konusunda, yasaklamalar getirmemeli ve gereksiz kısıtlayıcı koşullar ileri sürmemeli,

b) Karşılıklı hukuki yardımlaşmanın yerine getirilmesine ilişkin açık ve etkin prosedürler geliştirmeli,

c) Sadece mali karakterli olduğu gerekçesiyle hukuki yardım talebini geri çevirmemeli ve

d) Mali kurumlara yasalar tarafından verilen gizlilik hakkını öne sürerek yasal yardım talebini reddetmemelidir.

Ülkeler, yetkili makamlarının, 28 nci tavsiyede belirtilen yetkilerini, yasal yardım talepleri için de, hatta ülkenin mevzuatı cevaz veriyorsa yabancı ülkelerdeki muadil yasa uygulayıcı birimlerden gelen doğrudan talepler için de kullanılabilmelerini sağlamalıdır.

Yargı yeri karışıklığına sebebiyet vermemek için, birden çok ülkede soruşturmaya konu olan olaylarda, sanıkların kovuşturulacağı yerin belirlenebilmesi için uygun mekanizmalar kurulması ve uygulanması dikkate alınmalıdır.

Tavsiye 37

Fiilin her iki tarafta suç olmaması durumunda bile ülkeler mümkün olduğunca en geniş biçimde karşılıklı hukuki yardımlaşmayı yerine getirmelidir.

Fiilin, her iki ülkede de suç sayılması gerektiği durumlarda, suçun aynı kategoride olmasına veya aynı terminolojiyle adlandırılmasına bakılmaksızın, fiilin her iki ülkede de suç olarak kabul edilmesi, karşılıklı hukuki yardımlaşma veya suçluların iadesi için yeterli sayılmalıdır.

Tavsiye 38

Yabancı ülke tarafından, kara para aklama ya da öncül suçlardan elde edilen gelirlerin, aklanan veya ikame değerlerin, bu suçların işlenmesinde kullanılan veya kullanılmak istenilen vasıtaların; tespiti, dondurulması, zaptı veya müsaderesi talep edildiğinde acil mukabele etme yetkisi bulunmalıdır. Ayrıca, müsadere edilen mal varlığının paylaşılmasını da içerebilecek el koyma ve müsadere işlemlerinde işbirliğine yönelik anlaşmalar yapılmalıdır.

Tavsiye 39

Ülkeler kara para aklamayı iadesi mümkün suçlardan saymalıdır. Her ülke kendi vatandaşlarını iade etmeli veya ülkenin vatandaşlığı sebep göstererek iadeyi gerçekleştirmemesi durumunda söz konusu ülke karşı tarafın talebiyle isnat edilen suçlardan soruşturmanın başlaması için konuyu ivedilikle kendi yetkili makamlarına iletmelidir. Söz konusu yetkili makamlar karar verirken ve tahkikatı yürütürken olayı kendi ülkelerindeki cürümlerin kovuşturması gibi ele almalıdırlar. Ülkeler bu tür kovuşturmaların etkinliğini sağlayabilmek için özellikle delillendirme ve prosedürle ilgili hususlarda işbirliği yapmalıdır.

Ülkeler; kendi hukuki sistemlerine bağlı olarak; iade taleplerinin doğrudan ilgili bakanlıklar arasında gerçekleşmesine imkân tanıyarak iade sürecinin basitleştirilmesini, tutuklanma emri veya yargılama talebine istinaden şahısların iade edilmesini ve/veya resmi iade işlemlerinden kendi rızasıyla vazgeçen kişiler için basitleştirilmiş iade prosedürleri geliştirmeyi dikkate alabilirler.

(ii) İşbirliğinin Diğer Biçimleri

Tavsiye 40

Ülkeler yetkili makamların diğer ülkelerdeki eş değeri olan kurumlarla mümkün olan en geniş uluslar arası işbirliğini yapmalarını sağlamalıdır.

Kendiliğinden veya talep üzerine doğrudan eş değer birimler arasında, hem kara para aklama hem de öncül suçlarla ilgili bilginin çabuk ve yapıcı bir şekilde değişimini kolaylaştıracak açık ve etkili yollar olmalıdır. Bilgi değişimleri gereksiz kısıtlamalar getirilmeksizin sağlanmalıdır.

Özellikle;

a. Yetkili makamlar, yardım talebini, sadece mali konuları içeriyor olduğu için reddetmemelidirler.

b. Ülkeler, işbirliğini reddetme gerekçesi olarak mali kurumların tabi olduğu gizlilik ve sır saklama yasalarına sığınmamalıdır.

c. Yetkili makamlar, yabancı ülkelerdeki eş değer kurumlar adına sorgulama ve mümkünse soruşturma yapabilmelidirler.

Yabancı makam tarafından talep edilen bilgi ilgili birimin görev alanı içinde değilse, ülkeler; eş değer olmayan kuruluşlarla da hızlı ve yapıcı bilgi değişimini sağlamanın gayreti içerisinde olmalıdırlar. Muadil kuruluşlar dışındaki dış otoritelerle doğrudan ya da dolaylı olarak işbirliği yapılabilir. Takip edilecek uygun yol hakkında bir belirsizlik olduğunda yetkili makamlar, yardımlaşma için öncelikle yabancı muadil kurumlarla bağlantı kurmalıdırlar. Ülkeler; değişime tabi tutulan bilgilerin, sadece gizlilik ve veri korumayı içeren yükümlülöklere uygun olarak yetkili kılınan biçimde kullanmalarını sağlamak için kontroller ve güvenceler kurmalıdırlar.

b. İşbirliği İçinde Olmayan Ülkeler (Non-Cooperative Countries and Territories-NCCT)

(1) Genel Olarak

Ekim 2001’de G-7 ülkeleri Maliye Bakanları, kara parayı aklamayı kolaylaştıran yargı alanlarının tespit edilmesine ve bu ülkelerle işbirliği yapmak için eylem planları oluşturulmasına karar verdiler. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının engellenmesi konusunda işbirliği içinde olmayan ülkeler arasında iki türlü ilişki vardır. Öncelikle, yeterince etkin olmayan mali düzenlemeler kara para aklama faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır. Yeterince etkin olmayan mali

düzenlemelere sahip ülkeler kara paranın aklanmasının önlenmesine dair yürütülen uluslar arası işbirliğine dâhil olmamaktadırlar⁵²⁷.

İşbirliği içinde olmayan ülkeler iki açıdan MEMG'nun faaliyet alanına girmektedir. İlk olarak, MEMG aklama faaliyetleri ile ilgili riskler tespit etmek ve yasal düzenlemeler ile risk alanında aklama faaliyetlerinin önlenmesine çalışmaktadır. Yeterince etkin olmayan mali düzenlemelere sahip ülkeler için MEMG'nun tavsiyeleri birer mihenk taşı olmaktadır. İkinci olarak ise, MEMG, uluslar arası standartlara uyum konusunda ülkeleri takip etmekte ve işbirliği içinde olmayan ülkeleri belirlemek için özel kriter listesi kullanmaktadır⁵²⁸.

MEMG, işbirliği içinde olmayan ülkeler hakkında yaygın olarak kara liste olarak bilinen raporlar hazırlamaktadır. Bu raporların hazırlanmasında MEMG, üyesi olmayan ülkeleri oluşturmuş olduğu 25 kritere göre, rızaları olmaksızın değerlendirmekte ve bu değerlendirme sonucunda İşbirliği İçinde Olmayan Ülkeler Listesi'ne dâhil etmektedir⁵²⁹. Haziran 2000 tarihinden Şubat 2004 tarihine kadar 9 işbirliği içinde olmayan ülkeler listesi yayınlanmış, MEMG toplam 45 ülkeyi belirlenen potansiyel mali düzenleme açıkları konusunda izlemiştir⁵³⁰.

MEMG'nun hazırlamış olduğu işbirliği içinde olmayan ülkelere dair raporların olumlu sonuçlar doğurduğu doktrinde kabul edilmektedir. İşbirliği içinde olmayan ülkeler hakkında düzenlenen bu raporlar mali piyasalar üzerinden önemli etkilere sahiptir ve işbirliği içinde olmayan ülkelere piyasa baskılarının artmasına sebep olmaktadır⁵³¹. Listenin oluşturulmasının en önemli amacı, listede yer alan ülkeler üzerinde uluslar arası toplumun baskısını artırmak ve bu ülkeleri uluslar arası kara para

⁵²⁷ Donato Masciandaro, "Combating Black Money: Money Laundering and Terrorism Finance, International Cooperation and The G8 Role", **Conference Security, Prosperity and Freedom: Why America Needs The G8**, Indiana University, 3-4 Haziran 2004, s.2.

⁵²⁸ Masciandaro, s.3.

⁵²⁹ Bushanan, s.124.

⁵³⁰ Masciandaro, s.3.

⁵³¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. C. Norgren, "The Control of Risk Associated with Crime, Terror and Subversion", **Journal of Money Laundering Control**, Vol.:7, No.:3, s. 201 vd.; J. Johnson, "In Pursuit of Dirty Money: Identifying Weaknesses in the Global Financial System", **Journal of Money Laundering Control**, Vol.:6, No.:1, s. 122 vd.; J. Johnson, "Blacklisting: Initial Reactions, Responses and Repercussions", **Journal of Money Laundering Control**, Vol.:6, No.:3, s. 211 vd.

aklama kontrol standartlarına uygun olarak gerekli hukuki ve idari düzenleyici tedbirleri almaya zorlamaktır⁵³². Nitekim işbirliği içinde olmayan ülkelere dair ilk rapor Haziran 2000 tarihinde açıklanmış ve bunu müteakip raporda yer alan 15 ülke MEMG'nun standartlarını uygulamaya yönelmişlerdir⁵³³.

(2) İşbirliği İçinde Olmayan Ülkeleri Belirleme Kriterleri (Criteria Defining Non-Cooperative Countries or Territories);

MEMG'nun işbirliği içinde olmayan ülkeleri belirleme için kullandığı 25 kriter temel olarak dört alanda incelenmektedir. Bu alanlar şunlardır; kimlik tespiti ile ilgili olmak üzere mali düzenlemeler, diğer düzenleyici yükümlülükler, uluslar arası adli ve idari işbirliği ile ilgili kurallar ve aklamanın tespiti ve önlenmesi ile ilgili kurallar⁵³⁴. İşbirliği içinde olmayan ülkelerin değerlendirilmesinde kullanılan 25 kriter şunlardır⁵³⁵.

(a) Mali Düzenlemelerdeki Eksiklikler

(i) Mali kurumların denetimi ve düzenlemelerinin bulunmayışı veya yetersiz oluşu,

(ii) Mali kurumların yöneticilerinin ve maliklerinin ticari geçmişlerinin değerlendirilmesi de dâhil olmak üzere, mali kurumların kurulması ve lisans altında işletilmesine yönelik yetersiz kurallar,

(iii) Mali kurumlardaki önemli yatırım araçlarının suçlular veya onların kontrolündeki gruplar tarafından edinilmesi, kontrolü ve yönetim fonksiyonlarının elinde tutulmasını önlemeye yönelik tedbirlerin mevcut olmayışı,

(iv) Açıkça gerçek olmayan isimler adına hesaplar ile anonim hesapların açılabilme imkânının mevcudiyeti,

(v) Bir hesabın sahibi ve müşterinin mali kurum tarafından kimliğinin tespitine yönelik, mali kurumlar arasında kendi kendine düzenleyici

⁵³² Bushanan, s.124.

⁵³³ Myers, s.8.

⁵³⁴ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Report on Non-Cooperative Countries and Territories, 14 Şubat 2000, s.2. (FATF, NCCT Report olarak anılacaktır.)

⁵³⁵ FATF, NCCT Report, s.10 vd.

anlaşmaların veya mali kurumlar ve düzenleyici otoriteler arasında anlaşmaların, düzenlemelerin ve etkili kanunların bulunmayışı. Kimlik tespitine ilişkin düzenlemeler konusunda aşağıda yer alan düzenlemelerin bulunmayışı;

- Müşterinin kimliğinin tespiti yükümlülüğü,
- Müşterinin kendi adına işlem yaptığına dair şüphelerin bulunması halinde, malikin kimliğinin tespiti yükümlülüğü,
- İş ilişkisi anında kimlikleri konusunda şüphe bulunduğu, müşterinin veya adına işlem yaptığı malikin kimliğinin yeniden tespiti yükümlülüğü,
- Mali kurumlar için aklamanın önlenmesine yönelik devam eden eğitim programlarının geliştirilmesine yönelik yükümlülük.

(vi) İşlem kayıtları, malikin veya hesap sahiplerinin kimlikleri ile bağlantılı bilgilere adli ve idari makamların erişimi için hukuki veya uygulamaya yönelik engellerin mevcudiyeti,

(vii) Ulusal veya uluslar arası işlemlerin kayıtlarının yanı sıra müşterilerin kimliği ile irtibatlı dokümanların makul ve yeterli süre (5 yıl) saklanması ile ilgili hukuki ve düzenleyici yükümlülüklerin bulunmayışı,

(viii) Hukuki olarak yürürlüğe konulan gizlilik hükümlerinin, aklama suçu ile ilgili soruşturma yürüten yetkili idari makamlara karşı da ileri sürülebilmesi,

(ix) Hukuki olarak yürürlüğe konulan gizlilik hükümlerinin, aklama suçu ile ilgili kovuşturma yürüten yetkili adli makamlara karşı da ileri sürülebilmesi,

(x) Aklama suçunun tespiti ve kovuşturulmasını amaçlayan şüpheli ve olağandışı işlem bildirimlerinin yetkili makamlara ulaştırılmasını zorunlu kılacak düzenlemelerin yokluğu,

(xi) Şüpheli ve olağandışı işlemlerin rapor edilmesi yükümlülüğü ile irtibatlı olarak cezai ve idari müeyyideler ile yükümlülüklerin izlenmesine ilişkin sistemin yokluğu,

(b) Diğer Düzenleyici Yükümlülükler Açısından Eksiklikler

(i) Tüzel kişilikler ve ticari kurumlar ile ilgili bilginin (ismi, hukuki niteliği, adresi, yöneticilerinin kimliği) kullanılabilir hale getirilmesi, kaydedilmesi ve tanımlanması için yetersiz araçlar,

(ii) Tüzel kişilikler ve ticari kurumların malikleri veya ticari şirketlerin yöneticileri, çalışanları ve maliklerinin kimliklerinin tespitine yönelik mali kurumlar tarafından getirilen engellerin varlığı,

(iii) Yetkili makamlara bildirmeksizin, mali kurumlara sahibinin kimliğinin bilinmediği işlemleri yapma yetkisi veren veya gerekli bilgiyi vermekten kaçınan araçlara işlem yapma imkânı tanıyan düzenleyici veya diğer sistemlerin varlığı,

(c) Uluslar arası İşbirliğine Yönelik Eksiklikler

(i) Aklamanın önlenmesine yönelik çalışan idari birimler arasında uluslar arası bilgi değişimini engelleyen kanunlar veya hukuki düzenlemelerin varlığı,

(ii) İdari makamların, aklamanın önlenmesine yönelik çalışan yabancı idari birimler adına soruşturmada bulunmasını engelleme,

(iii) Uluslar arası talepleri karşılamada açık bir isteksizlik,

(iv) Özellikle vergi sorunları ile bağlantılı olduğu düşünülen işlemlerde, şüpheli işlemlerin soruşturulmasında ve analizinde, mali işlem birimleri veya düzenleyici makamlar arasında aklamanın önlenmesine yönelik uluslar arası işbirliğinde kısıtlayıcı uygulamalar,

(v) Ciddi suç gelirlerinin aklanmasının suç haline getirilmemesi,

(vi) Aklamanın önlenmesine yönelik çalışan adli birimler arasında uluslar arası bilgi değişimini engelleyen kanunlar veya hukuki düzenlemelerin varlığı,

(vii) Karşılıklı hukuki yardımlaşma taleplerini yerine getirmede açık isteksizlik,

(viii) Özellikle vergi sorunları ile ilgili suçlarla irtibatlı davalarda istekte bulunan yargı bölgesi tarafından adli işbirliğinin sağlanmasına yönelik taleplerin reddi,

(d) Aklama eylemlerinin tespiti ve engellenmesi için kaynakların yetersizliği,

(i) Soruşturmalarını tamamlamak ve görevlerini yerine getirmek için idari ve adli makamlara gerekli mali ve teknik kaynaklar ile personeli sağlamada yetersizlik,

(ii) İdari ve adli makamlar ile denetleyici birimler veya mali hizmet sektöründe aklamanın önlenmesinden sorumlu birimlerde yetersiz veya mali menfaat temin etmeye eğilimli personelin istihdamı,

(iii) Şüpheli işlem bildirimlerinin toplanması, analizi ve yetkili makamlara yayınlanması için merkezi işlem birimleri veya aynı fonksiyonları ifa eden mekanizmaların yokluğu.

Yukarıda anılan ve bir ülkenin veya bölgenin aklamanın önlenmesine yönelik tedbirlere uygun olarak işbirliği içinde olup olmadığının tespiti amacıyla kullanılan ölçütlerden hiçbiri, bir ülkenin veya bölgenin işbirliği düzeyini göstermesi açısından tek başına bir gösterge değildir. Her bir bölge veya ülke tüm ölçütlerden değerlendirilmekte, mali sektörün kötüye kullanılmasının önlenmesi için mevcut kanunlarının ve programlarının toplam etkinliği tespit edilmekte ve yabancı adli ve idari makamların aklamanın önlenmesine yönelik gayretlerini engelleme içinde bulunup bulunmadığı dikkate alınmaktadır⁵³⁶.

(3) MEMG’nun İşbirliği İçinde Olmayan Ülkeler Listesi

İşbirliği içinde olmayan ülkelerin belirlenmesi, kurulan Geçici Grup (Ad Hoc Group) tarafından yapılmaktadır. Bu Grup, MEMG’na üye olup olmadığı dikkate alınmaksızın, uygulamaları sonucu aklama ile mücadeleye ciddi şekilde zarar veren ülkeleri veya bölgeleri listeye almaktadır. İşbirliği içinde olmayan ülkeler listesi birçok alt kategoriyi içermektedir. Açıkça işbirliği içinde olmayan ülkeler kategorisi (clearly non-cooperative), ülkelerin aklama ile mücadelede birçok alanda ciddi düzenleme boşlukları bulunduğunu göstermektedir. Kısmen işbirliği içinde olmayan ülkeler (partly non-cooperative), birkaç alanda yetersizliklerin bulunduğunu göstermektedir. Son

⁵³⁶ FATF, NCCT Report, s.6.

kategori olan fiili işbirliği içinde olmayan ülkeler de (de facto non-cooperative) kanunlar ve düzenlemelerde yetersizlikler bulunmamakla beraber hukukun etkin bir uygulaması yoktur. Her bir kategori, uygulanacak yaptırımların derecelerini de farklılaştırmaktadır⁵³⁷.

MEMG'nun 2000 yılında gözden geçirmeye tabi tuttuğu ülkeler veya bölgeler şunlardır; Antigua ve Barbuda, Bahamalar, Belize, Bermuda, İngiliz Virjin Adaları, Cayman Adaları, Cook Adaları, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Dominik, Gibraltar, Guernsey, Isle of Man, Jersey, İsrail, Lübnan, Liechtenstein, Malta, Marshall Adaları, Mauritius, Monako, Nauru, Niue, Panama, Filipinler, Rusya, Samoa, Sen Kitts ve Nevis, Sen Lucia, Sen Vincent ve Grenadines. Gözden geçirilen bu ülkelerden; Bahamalar, Cayman Adaları, Cook Adaları, Dominika, İsrail, Lübnan, Liechtenstein, Marshall Adaları, Nauru, Niue, Panama, Filipinler, Rusya, St. Kitts ve Nevis, St. Vincent ve Grenadines, işbirliği içinde olmayan ülkeler veya bölgeler listesine alınmıştır⁵³⁸.

MEMG'nun 2001 gözden geçirmesinde, 2000 yılında listeye dâhil olan Bahamalar, Cayman Adaları, Liechtenstein ve Panama'nın aklama ile mücadelede gerekli somut ilerlemeleri kaydetmesinden dolayı listeden çıkarılmasına karar verilmiştir. 2001 gözden geçirmesinde 13 ülke ve bölge işbirliği içinde bulunup bulunmadığına göre değerlendirilmiş ve Mısır, Guatemala, Macaristan, Endonezya, Myanmar ve Nijerya işbirliği içinde olmayan ülkeler listesine dâhil edilmiştir⁵³⁹.

2002 gözden geçirmesinde, 2000 ve 2001 listelerinde yer alan Macaristan, İsrail, Lübnan, St.Kitts ve Nevis'in aklama ile mücadelede gerekli

⁵³⁷ FATE, NCCT Report, s.6.

⁵³⁸ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Review to Identify Non-Cooperative Countries or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures, 22 Haziran 2000, s.2 vd.

⁵³⁹ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Review to Identify Non-Cooperative Countries or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures, 22 Haziran 2001, s.3.

önlemleri almasından dolayı listeden çıkarılmasına karar verilmiştir. 2002 gözden geçirmesinde Grenada ve Ukrayna, listeye dâhil edilmiştir⁵⁴⁰.

2003 gözden geçirmesinde, Rusya, Dominika, Niue ve Marshall Adaları listeden çıkarılmışlardır. Ayrıca, Ukrayna'ya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadele mevzuatının uluslar arası standartları karşılamadığından dolayı 20 Aralık 2002'de karşı tedbir uygulanmasına karar verilmiştir. Ancak Ukrayna'nın gerekli hukuki mevzuatını, karşı tedbir kararının hemen ardından oluşturmamasından dolayı 14 Şubat 2003 tarihinde tedbirlerin uygulanmasının iptaline karar verilmiştir. 2003 listesi şu şekilde oluşturulmuştur; Cook Adaları, Mısır, Guatemala, Endonezya, Myanmar, Nauru, Nijerya, Filipinler ve Ukrayna⁵⁴¹.

2004 gözden geçirmesinde, Guatemala, Mısır ve Ukrayna listeden çıkarılmış ancak MEMG benzeri bölgesel örgütlerin görüşlerine göre bu üç ülkenin MEMG tarafından izlenmesine karar verilmiştir. 2004 gözden geçirmesi sonucunda listeye dâhil olan ülke veya bölgeler; Cook Adaları, Endonezya, Myanmar, Nauru, Nijerya ve Filipinlerdir⁵⁴².

2005 gözden geçirmesinde Cook Adaları, Endonezya ve Filipinler listeden çıkarılmışlardır. Hâlihazırda listeye dâhil olan ülkeler ise Myanmar, Nauru ve Nijerya'dır⁵⁴³.

c. MEMG'nun Zorlayıcı Yetkisi-Avusturya ve Türkiye Örneği

Uluslar arası alanda tavsiye niteliğinde kararlar alabilme yetkisine sahip olan MEMG'nun üyeleri üzerinde, tavsiyelere aykırı davranışları durumunda zorlayıcı

⁵⁴⁰ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Review to Identify Non-Cooperative Countries or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures, 21 Haziran 2002, s.1 vd.

⁵⁴¹ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Review to Identify Non-Cooperative Countries or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures, 20 Haziran 2003, s.1 vd.

⁵⁴² **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Annual Review of Non-Cooperative Countries of Territories, 2 Temmuz 2004, s.1 vd.

⁵⁴³ **Financial Action Task Force**, Annual and Overall Review of Non-Cooperative Countries of Territories, 10 Haziran 2005, s.1 vd.

tedbirler alabilme hukuki yetkisi bulunmamaktadır. Ancak, küresel aklama olaylarının azaltılması ve nihayetinde önlenmesi amacıyla olan Grup ile kişisel yararları tavsiyeleri uygulamamak yönünde olan üyeler arasında çatışmaların olması muhakkaktır. MEMG'nin tavsiyelerine yönelik gerekli önlemleri almayan ve küresel önleme gayretlerinde boşluk yaratan üyelerine yönelik aldığı tedbirlere en iyi örnek Avusturya ve Türkiye vakalarıdır.

MEMG'nun, 1992–1993 yıllık raporu Avusturya'nın ilk değerlendirmesinin sonuçlarını özetlemiştir⁵⁴⁴. Rapor; Avusturya'da başlıca uyuşturucu madde tüketicisi ülkeler arasında yer almamasına rağmen, uyuşturucu maddelerin naklinde kullanılan güzergâhta bulunmasından dolayı kaçakçılık faaliyetlerinin yoğun olarak yaşandığını belirtmektedir⁵⁴⁵. Ayrıca Avusturya mali sistemi aracılığıyla suç gelirleri aklanmaktadır. Avusturya'da, MEMG'nun ilk değerlendirmesinde kara para aklama ile mücadele önlemleri iki hukuksal araç ile sınırlı idi. Bu araçlardan biri Avusturya Ulusal Bankası tarafından 1991 yılında yayımlanan ve Avusturya'da yerleşik bulunmayan bankaların müşterileri için özel kimlik tespiti usullerini içeren karardır. Değerlendirme anında kara para aklama yalnız başına bir suç olarak düzenlenmemiş idi ve Avusturya'da iki kategori anonim hesabın açılmasına imkân tanınmakta idi⁵⁴⁶. İkinci hukuksal araç Avusturya Bankacılık sektörü tarafından yapılan ve bankalara, fonların suçtan kaynaklandığı yönünde makul şüphelerinin olması durumunda ilişkileri kesmesi mecburiyeti getiren özen yükümlülüğü anlaşmasıdır⁵⁴⁷.

Avusturya hükümeti mevzuatını aklama ile mücadelede daha etkin olabilmesi amacıyla değiştirmeye başlar ve özel kara para aklama suçu yaratır. Ancak Avusturya'da yapılmakta olan düzenlemelerden hiçbirisi, MEMG'nun çok hassas bir

⁵⁴⁴ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Annual Report 1992-1993, 29 Haziran 1003, s.12 vd. (FATF, Annual Report, 1992-1993 olarak anılacaktır).

⁵⁴⁵ FATF, Annual Report, 1992-1993, s.12.

⁵⁴⁶ FATF, Annual Report, 1992-1993, s.12.

⁵⁴⁷ Benning, s.152.

konu olarak üzerinde durduğu anonim hesap cüzdanı ve hisse senedi hesaplarını tasfiye edecek hükümleri içermemekte idi⁵⁴⁸.

Avusturya'nın ikinci gözden geçirmesi 4 yıl sonra yapılmıştır. Bu gözden geçirmede en önemli konu, eski Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinden Avusturya bankalarına akan ve kaynağı bilinmeyen fonlarla ilgili kara para aklama endişeleridir. MEMG, bu fonların çoğunun ekonomik suçlardan kaynaklandığını ve yurtdışından gelen suç gelirlerinin Avusturya bankaları aracılığı ile amlandığını ifade etmiştir⁵⁴⁹.

Avusturya'nın ikinci gözden geçirmeden sonra ülkesinde ikametgâhı bulunanlar için isimsiz hesaplar açma imkânını vermesi, MEMG tarafından 10 nolu özel tavsiyenin ihlali olarak değerlendirildi ve Avusturya'dan, bankacılık sisteminden isimsiz hesap açabilme imkânını kaldırması istendi. Avusturya'ya, Şubat 1998 toplantısına kadar ek süre verilmesine rağmen, Avusturya gerekli tedbirleri almamıştır. MEMG Başkanı, Avusturya hükümetine bir mektup yazarak, MEMG'nun endişelerini dile getirdi ve Viyana'ya özel bir komisyon görevlendirdi⁵⁵⁰.

25 Haziran 2000'de Avusturya Bakanlar Kurulu tarafından yayınlanan bildirmede uygun adımları atmanın gerekliliği belirtilmiştir. Buna rağmen, Şubat 2000 toplantısında MEMG, daha kesin ve acil adımların gerekli olduğunu ve Avusturya hükümeti tarafından önlemlerin alınmaması durumunda Avusturya'nın MEMG'ne üyeliğinin askıya alınacağını belirtmiştir⁵⁵¹. Bu toplantıda Avusturya hükümetinden istenen; Haziran 2002'nin sonuna kadar 40 tavsiye ile uyumlu olarak isimsiz hesapların tasfiyesine yönelik gerekli adımları atacağına ilişkin açık bir politik bildirge yayınlanması ve yeni isimsiz hesapların açılmasını yasaklayacak yeni bir kanunun hazırlanarak Parlamentoya sevk edilmesidir⁵⁵².

⁵⁴⁸ Benning, s.152, 153.

⁵⁴⁹ Benning, s.153.

⁵⁵⁰ Benning, s.153, 154.

⁵⁵¹ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Annual Report, 1999-2000, 22 Haziran 2000, s.21 (FATF, Annual Report, 1999-2000)

⁵⁵² FATF, Annual Report, 1999-2000, s.21.

Avusturya Bakanlar Kurulu 22 Şubat'ta politik bildirge yayınlamış ve Avusturya'nın yeni isimsiz hesapların açılmasını durdurmak ve MEMG'nun diğer yükümlülüklerini karşılamak için niyetini belirtmiştir. 20 Mart 2000'de Avusturya hükümeti Bankacılık Kanununa getirdiği değişiklikler ile hesap sahiplerinin kimlik tespitini sağlamıştır. 16 Mayıs 2000'de hükümet tarafından Haziran 2002'ye kadar isimsiz hesapların kaldırılmasına ilişkin düzenlemelerin oluşturulma niyeti bildirilmiştir. Gelişmeler karşısında MEMG koşulların karşılandığını 3 Şubat 2000'de beyan etmiş ve bunun sonucu olarak üyeliğin askıya alınması kararını kaldırmıştır⁵⁵³.

MEMG, 1995 yılında yayınlanan yıllık raporunda Türkiye'nin ilk gözden geçirmesine yer vermiştir. Raporda özetle Türkiye'nin uyuşturucu madde kaçakçılığının yapıldığı Balkan Rotasının bir parçası olduğu ve ekonomik ve mali sisteminin hızlı açılımına bağlı olarak kara para aklama eylemleri için çekici bir ülke olduğu belirtilmektedir. 1995 yılında Türkiye, 4 yıl önce MEMG'na katılmasına rağmen, henüz aklama fiillerini suç haline getirmemiştir⁵⁵⁴. 1995 değerlendirmesi öncesinde, 2-4 Kasım 1994 tarihlerinde MEMG ilk kez Türkiye'de incelemelerde bulunmuştur. MEMG'nun ziyaretinden önce 9 Ekim 2004 tarihinde hazırlanmış olan "Karapara Aklamanın ve Uyuşturucu Maddeler ile Psikotrop Maddelerin Yasadışı Ticaretinin Önlenmesi" kanun taslağı TBMM'ne sunulmuş ancak aynı yasama yılında kabul edilmediği için kadük olmuştur⁵⁵⁵.

MEMG, değerlendirmeleri sonrasında Türkiye'nin aklama problemi ile mücadelede isteksiz olduğunu ve aklamanın Türkiye için düşük öncelikli sorunlardan olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Grup, Türkiye'nin aklamayı suç haline getirmek için gereken kanunu çıkarması konusunda kesin niyetinin bulunmadığını belirtmiştir. MEMG'na göre, Türkiye'nin ulusal mali kurumları için düzenleyici hukuki mevzuata ihtiyacı bulunmaktadır⁵⁵⁶.

⁵⁵³ Benning, s.156.

⁵⁵⁴ Benning, s.167, 168.

⁵⁵⁵ Çelik-Koçağra- Güler, s.8.

⁵⁵⁶ Benning, s.168.

MEMG, Türk Hükümetine bir mektup göndererek, kara paranın aklanması ile mücadelede yeterli önlemleri alma yönündeki eksiklerini belirtmiştir. Nisan 1996'da, MEMG, Türkiye'ye yüksek düzeyde bir komisyon göndererek TBMM'nde bulunan kanunun kabulü için Türkiye'den gayret göstermesini istemiştir. Komisyon, kanunun kabul edilmesi halinde, MEMG'nun planlı toplantısında 1996 Ekim'inin sonrasında daha ciddi önlemler alınması yönünde oluşan düşüncenin önüne geçilebileceğini belirtmiştir⁵⁵⁷.

19 Ekim 1996 tarihinde MEMG 21 numaralı tavsiye⁵⁵⁸ uyarınca bildirge yayınlarak Türkiye'nin 40 tavsiyede yer alan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için yetersiz kaldığını belirtmiştir⁵⁵⁹. 4208 sayılı kanunun kabulü ve Merkez Bankasının isimsiz hesapların kabul edilmemesine dair 97/1 sayılı kararının ardından MEMG, 21 numaralı tavsiye ile ilgili almış olduğu tedbiri kaldırmıştır⁵⁶⁰. Ancak, MEMG, kanunun uygulanması ile ilgili düzenlemelerin henüz yapılmadığını, Türkiye'deki gelişmelerin takip edildiğini ve 1998 Eylül'üne kadar düzenlemelerin yapılmaması durumunda, 21 numaralı tavsiye ile ilgili tedbirin tekrar uygulanacağını ifade etmiştir⁵⁶¹.

Haziran 1999'da ikinci karşılıklı değerlendirmelerde MEMG, Türkiye'nin aklamanın önlenmesi amacıyla birçok tedbir aldığını ve hukuksal yapısını güçlendirdiğini belirtmiştir. Özellikle 4208 sayılı kanunun 4 ncü maddesi ile müşterilerin kimlik tespitine ilişkin getirilen yükümlülükler, nakit işlemler için gerekli eşğin yukarı kaldırılması, 4389 sayılı Bankacılık kanunu ile getirilen ve kimlik tespiti yaptırmayan kişilere bankacılık hizmetinin verilmemesine yönelik düzenlemeler ile

⁵⁵⁷ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Annual Report, 1995-1996, 28 Haziran 1996, s.15; aynı yönde bkz. Benning, s.168.

⁵⁵⁸ 21 numaralı tavsiye şu şekildedir; "Finansal kuruluşlar, FATF Tavsiyelerini uygulamayan ya da eksik uygulayan ülkelerin vatandaşları, şirketleri ve finansal kuruluşları ile girecekleri iş ilişkilerine ve işlemlere özel dikkat göstermelidirler. Bu işlemlerin görünürde hukuki ve ekonomik amacı yoksa işlemlerin esas ve amacı araştırılmalı ve bulgular yetkili makamlara yardımcı olabilecek şekilde yazılı kayda geçirilmelidir. Bir ülke, FATF tavsiyelerine uymamaya yada yeterince uyum göstermemeye devam ederse, ülkeler buna karşı uygun tedbirleri almalıdırlar".

⁵⁵⁹ FATF, Annual Report, 1996-1997, s.9.

⁵⁶⁰ Benning, s.170.

⁵⁶¹ FATF, Annual Report, 1996-1997, s.10.

Strasburg Sözleşmesinin onaylanması MEMG tarafından memnuniyetle karşılanmıştır⁵⁶².

Her iki olayda MEMG, yükümlülükler uymayan ülke üzerinde baskı oluşturmak için benzer üç adımlı süreci başlatmıştır. İlk önce MEMG Başkanı ilgili hükümete grup içerisindeki konumunu belirten bir mektup yazmıştır. İkinci olarak, MEMG, ilgili hükümet temsilcileri ile karşılıklı görüşmelerde bulunmak üzere yüksek düzeyde bir komisyon göndermiştir. Son olarak, ilgili hükümeti, yükümlülükler uymayan konumuna almak için 21 numaralı tavsiyeye uygun olarak bildirge yayınlamıştır⁵⁶³.

6. Avrupa Toplulukları Bünyesinde Oluşturulan Hukuksal Araçlar

a. AT Bünyesinde Aklamanın Önlenmesine Yönelik Tarihsel Süreç

Avrupa Birliği (AB) 1991 yılında Mali Sistemin Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkında Konsey Direktifi'ni yayınlamıştır⁵⁶⁴. Direktif, Viyana Sözleşmesinde yapılan tanımlı kara para aklama suçlarının öncül suçları olarak ele almıştır. Konsey Direktifi, AB bünyesinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik önemli bir hukuksal araç olduğundan dolayı ayrı bir başlık halinde ele alınacaktır.

Çokuluslu organize suçlarda yaşanan büyük artışlardan dolayı, AB Konseyi 1997 yılında organize suçlara karşı mücadele için bir eylem planı hazırladı. Bu planda Birlik ve her bir üye devlet; kara para aklamanın önlenmesi için mali işlem birimleri, soruşturma makamları ve adli makamlar arasında iki taraflı bilgi değişimi ve yüksek düzeyde işbirliği sağlamak, aklama ile mücadele için aklamada rol alan kurum ve kişilerin eğitimini gerçekleştirmek ve ulusal kanunlarını ve uluslararası sözleşmeleri sıkı bir şekilde uygulamak niyetlerini belirtmişlerdir⁵⁶⁵.

⁵⁶² FATF, Annual Report, 1999-2000, s.23.

⁵⁶³ Benning, s.172.

⁵⁶⁴ Caruana-Farrugia, s.26.

⁵⁶⁵ Jianan, s.17.

1998 yılında Amsterdam Anlaşmasının uygulanmasını sağlamak amacıyla AB Konseyi tarafından yeni bir eylem planı oluşturulmuştur. Eylem planına göre AB ve üye ülkeler Amsterdam Anlaşmasının yürürlüğe girmesinden itibaren iki yıl içinde kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik adli işbirliği geliştirecek ve bunu güçlendireceklerdir ayrıca beş yıl içinde de aklamanın önlenmesine yönelik Avrupa Polisi içinde aklamaya dair bilgilerin değişim ve analiz sistemini oluşturacaklardır⁵⁶⁶.

20 Haziran 1999'da AB, 1991 tarihli direktif üzerinde değişiklikler yapacak bir teklif hazırlamıştır. Teklif temel olarak 1991 sayılı direktife iki konuda önemli değişiklikler getirmektedir. Önce aklamaya konu gelirlerin elde edildiği öncül suçların kapsamını uyuşturucu madde suçlarından, diğer tüm ciddi suçlara genişletmiştir. İkinci olarak ise, müşterilerin kimlik tespitine ilişkin yükümlülükler ile şüpheli işlem bildirim yükümlülükleri mali kurumlar dışındaki kimseleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir⁵⁶⁷.

1999 yılında yapılan Tampere zirvesinde AB içinde yargı ve polis işbirliği üzerine tartışmaların yaşandığı bir zirve olmuştur. Tampere zirvesinden çıkan kararlar arasında 9 tanesi (51'den, 58'e kadar olan maddeler) doğrudan aklamanın önlenmesine yöneliktir⁵⁶⁸.

27 Mart 2000 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi, "Yeni Yüzyılda Organize Suçların Kontrol Altına Alınması ve Engellenmesi Hakkında Avrupa Birliği Stratejisi"ni yürürlüğe koymuştur. Strateji, internetin ve elektronik paranın kullanılarak aklama eylemlerinin gerçekleştirilmesi, fonların izlenmesi, dondurulması ve müsadereesine ilişkindir⁵⁶⁹.

17 Ekim 2000 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi, maliye ve adalet bakanları konferansında 4 konuda anlaşmaya ulaşmıştır. Öncelikle, gözden geçirilen taslak düzenlemeler kabul edilmiştir, ikinci olarak suç gelirlerinin izlenmesi,

⁵⁶⁶ Jianan, s.17.

⁵⁶⁷ Jianan, s.18.

⁵⁶⁸ Jianan, s.18.

⁵⁶⁹ Jianan, s.19.

dondurulması, zaptı ve müsadere edilmesi hakkında çerçeve karar kabul edilmiştir, üçüncü olarak Avrupa Polis Organizasyonunun yetki sınırları para aklamayı da içerecek şekilde artırılmıştır ve son olarak istihbarat değişimi hakkında işbirliği yapmak için her bir üye devletin mali ve istihbarat birimlerinin koordinasyonu hakkında karar (Decision on Coordinating Financial and Intelligence Institutions of Each Member Country to Cooperate on Exchanging Intelligence) kabul edilmiştir⁵⁷⁰.

3 Kasım 2001 tarihinde Avrupa Polis Organizasyonu Sözleşmesi, direktif ile uyumlu olarak ve organizasyonun yetkisini aklama olaylarını da kapsayacak şekilde genişleterek değiştirilmiştir⁵⁷¹.

26 Haziran 2001 tarihinde Konsey tarafından kabul edilen bir çerçeve karar ile fonların müsadere ve öncül suçların uygulama alanını içerecek şekilde ceza hukuku ve muhakeme usullerinin tüm üye devletlerde yeknesak olması sağlanmıştır. Her bir üye devlet, aklama suçlarının en az 4 yıl hapis cezasını gerektirecek şekilde düzenlemek için gerekli önlemleri almak yükümlülüğü altına girmiştir. Konsey, üye devletlerin bu çerçeve kararda belirtilen konuları iç hukuklarına aktarması işlemini 31 Aralık 2002 tarihine kadar tamamlanmasını da çerçeve kararda belirtmektedir⁵⁷².

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi 1991 tarihli direktifte değişiklik yapan ikinci kara para aklamanın önlenmesi direktifini 4 Aralık 2001’de kabul etmiştir. İkinci direktif, öncül suçların kapsamını uyuşturucu madde suçlarından, tüm ciddi suçlara doğru genişletmiştir. İkinci olarak ise yükümlülük altında bulunan kurumların sayısı artırılmıştır⁵⁷³.

⁵⁷⁰ Jianan, s.19.

⁵⁷¹ Jianan, s.19.

⁵⁷² Jianan, s.19.

⁵⁷³ Jianan, s.19.

**b. “Mali Sistemin Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının
Önlenmesi Hakkında Konsey Direktifi (1991/308/CEE Directive)”⁵⁷⁴**

(1) Genel Olarak

Avrupa Birliğinin 1991 tarihli Direktifi, üye devletlerarasında işbirliği oluşturmaya çalışan müşterek bir çabanın, kara paranın aklanmasının önlenmesinde en etkili yöntem olacağı düşüncesi temel alınarak oluşturulmuştur. Bu sayede, her bir üye devletin bağımsız hareket ederek Avrupa ortak pazarına aykırı olacak ulusal mevzuat oluşturma çabalarında bulunması önlenmiştir⁵⁷⁵.

Direktifin iki amacı bulunduğu ifade edilmektedir. Bunlar, kara para aklamanın üye ülkelerde suç haline getirilmesi ve faillerin araştırılması ve yakalanmasında üye devletler arasındaki cezai işbirliğinin artırılmasıdır⁵⁷⁶.

Direktifin 16 ncı maddesi gereğince üye devletlerin Direktif hükümlerine uymak için gerekli yasa, yönetmelik ve diğer düzenlemeleri en geç 1 Ocak 1993 tarihine kadar yürürlüğe koymaları gerekmektedir. 1 Ocak 1993 tarihi aynı zamanda Avrupa Tek Pazarı’nın yürürlüğe girme zamanıdır ve direktifin uygulanma zamanı olarak bu tarihin tespit edilmiş olması isabetli olduğu ifade edilmiştir⁵⁷⁷.

Direktif gereğince üye ülkelerden⁵⁷⁸ Almanya 25 Ekim 1993 tarihinde Ciddi Suçlardan Kaynaklanan Gelirlerin Tespiti Kanunu’nu; Portekiz 15 Eylül 1993 tarih ve 313 sayılı Mali Sistemin Aklama Amacıyla Kullanımının Önlenmesi Kanunu’nu; Yunanistan 24 Ağustos 1995 tarih ve 2331 sayılı Kara Para Aklama Kanunu’nu;

⁵⁷⁴ Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on Prevention of the Use of the Financial System for the Purpose of Money Laundering, Official Journal L 166, 28.06.1991, s.77-83.

⁵⁷⁵ Hatice Banu Özşuca, **Avrupa Topluluk Hukukunda Bankaların Kara Paranın Aklanması İçin Kötüye Kullanılmaktan Korunması**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamıştır), Ankara 1993, s.52.

⁵⁷⁶ Özşuca, s.52.

⁵⁷⁷ Özşuca, s.72.

⁵⁷⁸ Direktifin kabul edildiği 10 Haziran 1991 tarihinde Avrupa Topluluğu’na üye ülkeler; Belçika, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, İngiltere, İrlanda, Portekiz, Yunanistan, Danimarka ve İspanya’dır.

Danimarka 9 Haziran 1993 tarih ve 348 sayılı Kara Para Aklamanın Engellemesi Tedbirleri Kanunu'nu kabul etmiştir.

(2) Direktifin Kapsamı

Direktif 1 nci maddesinde kredi ve mali kurumları tanımlamıştır. Bu haliyle direktifin kapsama alanı tüm mali sistem olmaktadır.

Direktifte kredi kurumu, 77/780/EEC sayılı Birinci⁵⁷⁹ ve 89/646/EEC sayılı İkinci Bankacılık Direktiflerine⁵⁸⁰ gönderme yapılmak suretiyle tanımlanmıştır. Birinci Bankacılık Direktifinde kredi kurumu “*işi kamudan mevduat veya diğer geri ödenecek fonları toplamak ve kendi hesabına kredi vermek olan teşebbüs*” olarak tanımlanmıştır. İkinci Bankacılık Direktifinde ise Birinci Direktifteki tanım aynen kabul edilmiştir. Ancak kredi kurumları ile ilgili muhtelif hükümler İkinci Bankacılık Direktifine eklenmiştir⁵⁸¹. Genel merkezleri Avrupa Birliği'nin dışında bulunan kredi kurumlarının topluluk içinde bulunan şubeleri de direktif kapsamında değerlendirilmektedir.

Direktifin 1 nci maddesinde mali kurumlar da tanımlanmıştır. Buna göre mali kurum, esas faaliyeti 89/646/EEC sayılı Direktif ekindeki⁵⁸² listede 2'den 12'ye

⁵⁷⁹ OJL 322, 17.12.1972, s.30.

⁵⁸⁰ OJL 386, 30.12.1989, s.1.

⁵⁸¹ Bankacılık Direktiflerindeki tanımlar için ayrıca bkz. Özşuca, s.53.

⁵⁸² İkinci Bankacılık Direktifinin ekinde 14 madde halinde sayılan faaliyetler şunlardır;

1. Kamudan mevduat veya diğer geri ödenebilir fon kabul etmek,
2. Kredi vermek
3. Finansal kiralama
4. Havale hizmetleri
5. Ödeme araçlarının ihracı ve idaresi (kredi kartları, seyahat çekleri ve banka bonoları)
6. Garanti ve taahhütler
7. Kendi hesabına veya müşteri hesabına
 - a. Para piyasası araçları (çekler, senetler, mevduat sertifikaları gibi)
 - b. Döviz piyasası
 - c. Futures ve options
 - d. Döviz ve faiz oranları araçları
 - e. Devredilebilir menkul kıymetler ile ilgili ticaret

kadar olan maddelerde ve 14 ncü maddede yer alan bir veya birden fazla faaliyeti yürütmek olan ve kredi kuruluşları dışında bir teşebbüs veya 90/619/EEC (7) sayılı Direktif ile değişik 79/267/EEC (6) sayılı Direktife göre usulüne uygun olarak yetkili kılınmış olan ve bu Direktif kapsamındaki faaliyetlerde bulunan bir sigorta şirketi anlamına gelir.

Direktifin 12 nci maddesinde, 1 nci maddede sayılan ve kapsama alınması istenen kurumlara ek olarak, 1 nci maddedeki kurumların dışında kalan ve özellikle aklama amacıyla kullanılma olasılığı bulunan meslek ve teşebbüs kategorilerinin tamamen veya kısmen Direktif hükümleri kapsamına alınması üye devletlerden istenmiştir.

(3) Direktif Kapsamında Suçtan Kaynaklanan Malvarlıklarının Aklanması

Direktifin 1 nci maddesinde; aklamaya konu malvarlığının bir “suç oluşturan eylem”den doğması gerektiği belirtilmiştir. Direktif gelirin elde edildiği suç oluşturan eylemi; “Viyana Sözleşmesi’nin 3 (1) (a) maddesinde belirtilen bir suç veya bu Direktif amacıyla her üye devlet tarafından suç olarak adlandırılan diğer suç fiilleri” olarak tanımlamıştır. Viyana Sözleşmesi’nin 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrasının (a) bendi, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili suçları öncül suç olarak belirlemiştir. Dolayısıyla Direktife göre uyuşturucu madde kaçakçılığı suçlarından elde edilen malvarlıkları aklama suçuna konu olabilecektir. Bununla birlikte Direktif, üye devletleri öncül suçların kapsamını tespit etmekte sadece uyuşturucu madde kaçakçılığı suçları ile sınırlamamış ve üye devletlerin kendi ulusal mevzuatlarına göre tespit edeceği diğer suçları da öncül suç olarak düzenleyeceğini belirtmektedir.

-
8. Hisse senedi ihracına iştirak ve bu ihraç işlemleri ile ilgili hizmetlerin görülmesi
 9. Teşebbüslerin sermaye yapısı, endüstriyel stratejisi ve ilgili hususlarda danışmanlık
 10. Para komisyonculuğu hizmetleri
 11. Portföy yönetimi
 12. Menkul kıymetlerin saklanması ve idaresi
 13. Kredi referans hizmetleri
 14. Saklama hizmetleri, (Özşuca, s.54).

Suç oluşturan eylemden elde edilen; “*maddi veya gayri maddi, taşınır veya taşınmaz her türlü mal ile bu mallar üzerinde mülkiyet hakkının veya hisse sahipliğinin kanıtı olan hukuki belge veya vesikalar*” “malvarlığı” olarak tanımlanmıştır.

Direktif, kasten işlendiğinde aşağıda yer alan hareketleri “*kara para aklama*” olarak tanımlamıştır.

(a) Bir malvarlığının, “*suç oluşturan bir eylemden*” veya böyle bir eyleme iştirakten elde edildiğini bilerek, bu malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde gösterme amacıyla veya bu eylemin gerçekleştirilmesine iştirak etmiş olan bir şahsın kendi fiilinin hukuki sonuçlarından kurtulmasına yardımcı olmak amacıyla, bu malvarlığının başka değerlere dönüştürülmesi veya devredilmesi,

(b) Bir malvarlığının, “*suç oluşturan bir eylemden*” veya böyle bir eyleme iştirakten elde edildiğini bilerek, bu malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, malikliğinin, bu malvarlığı ile ilgili tasarrufların veya hakların gizlenmesi veya farklı şekilde gösterilmesi,

(c) Bir malvarlığının, alındığı tarihte, “*suç oluşturan bir eylemden*” veya böyle bir eyleme iştirakten elde edildiğini bilerek, satın alınması, sahip olunması veya kullanılması,

(d) Yukarıda paragraflarda belirtilen eylemlerin işlenmesine iştirak etmek, ortak olmak, çaba göstermek, yardım etmek, fiillerin işlenmesini teşvik etmek, kolaylaştırmak ve bu konuda fikir vermek.

Yukarıda anılan faaliyetlerde bulunması gereken unsur olan bilgi, kasıt veya saik maddi koşullardan anlaşılabilir. Ayrıca öncül suçların bir başka üye devletin veya üçüncü bir devletin topraklarında işlenmesi, elde edilen malvarlığının aklama fiillerine konu olmasını engellemeyecektir.

(4) Mali Sistemin Aklama Amacıyla Kullanımının Önlenmesi için Getirilen Önleyici Tedbirler

(a) Kimlik Tespiti

Direktifin 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrasına göre üye devletler, mali kurumlar ve kredi kurumlarının iş ilişkisine girdikleri müşterilerine, özellikle hesap ve tasarruf hesabı açarken veya kıymetli eşyaların saklanmasıyla ilgili hizmetleri verirken, müşterilerinden delilleriyle beraber kimliklerini istemelerini sağlayacaklardır.

Kredi kurumları ve mali kurumlara getirilen müşterilerin kimlik tespiti yükümlülüğü sadece 1 nci fıkrada sayılan mevduat ve tasarruf hesaplarının açılması veya saklama hizmetinin verilmesi ile sınırlı tutulmamıştır. Kimlik tespiti yükümlülüğü, kredi ve mali kurumların faaliyet sahaları ile ilgili verdikleri her türlü hizmette, hizmetin işlem tutarının 15.000 ECU'yü aşması durumunda geçerli olacaktır. Bu yükümlülük, işlemin tek bir muamelede veya birbiriyle bağlantılı görülen birkaç muamelede yapılıp yapılmamasına bakılmaksızın uygulanacaktır. İşlem anında, işlem tutarının bilinmemesi durumunda, ilgili kredi ve mali kurumu işlemi değerlendirip, eşğin aşıldığını belirlediğinde kimlik tespiti işlemini yapacaktır.

79/267/EEC sayılı Direktif kapsamına giren faaliyetlerde bulunan ve söz konusu Direktif anlamındaki sigorta teşebbüsleri tarafından düzenlenen sigorta poliçelerinin yıllık prim tutarının 1.000 ECU'yü veya tek prim ödemesinin 2.500 ECU'yü aşması durumunda kimlik tespiti yapılacaktır. Sigorta işlemlerinin belirlenen eşiklerin altında olması durumunda üye devletler sigorta şirketleri için kimlik tespiti yükümlülüğünü ulusal hukuklarında düzenlemeyebilecektir.

3 ncü maddenin 4 ncü fıkrasında çalışılan iş nedeniyle yapılan emeklilik sigortaları açısından bir istisna düzenlenmektedir. Buna göre; hizmet veya iş nedeniyle yapılan emeklilik sigortalarında, sigorta poliçesinin feragat şartı içermemesi ve bir kredi için maddi teminat olarak kullanılmaması şartıyla kimlik tespiti zorunluluğu bulunmamaktadır.

Yukarıda bahsi geçen eşikleri aşan ve kimlik tespiti yapılması zorunlu olan işlemlerde, işlemi yapan müşterinin kendi namına hareket edip etmediği konusunda şüphe uyanması veya kendi namına hareket etmediğinin kesin olarak anlaşılması durumunda, kredi kurumları ve mali kurumlar, müşterilerinin adına hareket ettikleri şahısların gerçek kimliği hakkında bilgi edinmek için makul önlemleri alma konusunda üye devletler zorunlu kılınmıştır.

Kredi kurumlarının ve mali kurumların iş ilişkisine girdiği müşterinin de bu Direktif kapsamında kredi kurumu veya mali kurum olması halinde kimlik belirleme işlemi uygulanmayacaktır.

Direktifin 1 nci maddesinin 6 ncı fıkrasında şüpheli işlem halinde kimlik tespiti düzenlenmiştir. Direktif şüpheli işlemin ne olduğunu ve hangi işlemlerin şüpheli işlem sayılacağını açıklamamıştır. Kredi kurumları ve mali kurumlar, işlem anında, yapılan işlemin suç gelirleri ile bağlantılı olduğu konusunda şüphe duyarlarsa kimlik tespiti işlemi yapacaklardır. Şüpheli işlem halinde, işlem tutarının eşiğin üzerinde olması aranmaksızın kimlik tespiti yapılacaktır.

(b) Belge Saklama Yükümlülüğü

Üye devletler, kredi kurumları ve mali kurumlara, aklama soruşturmalarında kullanılmak üzere aşağıda belirtilen belgeleri saklama yükümlülüğü getireceklerdir (m.4). Bu belgeler şunlardır;

— Kimlik tespiti durumunda gerekli olan belgenin kopyası veya referansları, müşteri ile iş ilişkisi sona erdikten sonra en az 5 yıl süre ile saklanacaktır.

— İşlemin yapılması halinde, ulusal mevzuat çerçevesinde adli takibatlarında kabul edilen orijinal belgeler veya suretlerinden oluşan kayıtlar ve kanıtlar, işlemin yapılmasından sonra en az 5 yıl süre ile saklanacaktır.

(c) Özen Yükümlülüğü

Direktif önsözünde, kredi kurumları ve mali kurumların niteliği gereği aklama fiilleri ile bağlantılı olduğunu düşündüğü işlemleri özel bir dikkatle

incelemesinin mali sistemin sağlamlığını ve bütünlüğünü koruyacağını ifade etmiştir. Ayrıca bu kurumların, mali sistemin aklama amacıyla kullanımının önlenmesi için Topluluk tarafından belirlenen önleyici tedbirler veya uluslar arası kuruluşlarca düzenlenen ve Topluluk tarafından onaylanan tedbirlerin eş değeri tedbirlerin uygulanmadığı üçüncü ülkelerle yapılan işlemlere özel dikkat göstermesinin gerektiğı ifade edilmiştir.

Önsözde ifade edilen bu durum 5 nci maddede düzenlenmiştir. Kredi kurumları ile mali kurumların, niteliğı gereğı aklama fiilleriyle bağlantılı olduğu düşünülen işlemlere özel bir dikkat göstermesinin üye devletlerce sağlanması 5 nci maddede ifade edilmiştir.

Ancak 5 nci maddede, önsözde ifade edilen önleyici tedbirlerin yeterince etkin olmadığı üçüncü ülkelerle yapılan işlemlere özel bir dikkat göstermesi yönündeki yükümlölük ifade edilmemiştir. Bu durum, Avrupa Komisyonu'nun, özen yükümlölüğünün genişletilmesinden yana olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Ancak Komisyon, yetkisi olmadığı düşüncesiyle, önleyici tedbirleri yeterince etkin olmayan üçüncü ülkelerin listesini yapmamıştır⁵⁸³.

(d) Bilgi Verme Yükümlölüğü

Direktifin 6 ncı maddesinde kredi kurumları ve mali kurumların bilgi verme yükümlölükleri düzenlenmiştir. Buna göre; üye devletler, kredi kurumları ve mali kurumların yöneticileri ve personelinin, aklama ile mücadeleden sorumlu makamlarla tam bir işbirliğı yapmasını sağlayacaklardır. Bu işbirliğı şüpheli işlemlerin bildirimi ve yetkili makamların talebi halinde istenilen bilginin verilmesini içermektedir.

Aklama fiilleri ile irtibatlı oldukları konusunda şüphe uyandıran olayları kredi ve mali kurumlar kendi girişimleriyle yetkili makamlara haber vereceklerdir. Şüpheli işlem bildirimleri, aklama ile mücadeleden sorumlu makamlara gönderilecektir. Bu gönderme işlemi kredi kurumu veya mali kurumun, şüpheli işlem

⁵⁸³ Özşuca, s.65, 66.

bildirimi yapmaktan sorumlu görevlisi tarafından yapılacaktır. Şüpheli işlem bildiriminde yer alan bilgiler sadece aklama ile mücadele amacı ile kullanılabilir. Ancak üye devletler mevzuatlarında bu bilgilerin başka amaçlarla da kullanılmasını da düzenleyebilir. Üye devletler, aklamadan sorumlu yetkililere şüpheli işlem bildirimleri ulaşıncaya kadar, kredi kurumları ve mali kurumların, aklama ile ilgili olduğu şüphesi taşıyan işlemleri yapmaktan kaçınmalarını sağlayacaklardır. Ayrıca aklama ile mücadeleden sorumlu yetkililer, ulusal mevzuatlarında yer alan koşullar çerçevesinde işlemin yapılmaması için talimat verebilirler. Şüpheli işlemi yapmaktan kaçınmak imkânsız olduğunda veya işlemin adına yapıldığı kişileri izlemek işlemin yapılması ile imkânsız hale geldiğinde, kredi kurumu veya mali kurum işlemi yapar yapmaz yetkilileri haberdar edecektir (m.7).

İkinci bir bilgi verme yükümlülüğü ise, üye devletlerin ulusal mevzuatlarına uygun olarak yetkili makamlar tarafından talep edildiğinde gerekli bilgileri sağlama yükümlülüğüdür. Kredi ve mali kurumlar; banka ve ticari gizlilik hükümlerine sığınarak bilgi vermekten kaçınamayacağı gibi, üye ülkelerde mevzuatlarını direktif çerçevesinde değiştireceklerdir.

6 ve 7 nci maddeler kapsamında bilgi verildiğinde, kredi kurumları ve mali kurumların yönetici ve personeli tarafından müşteriye veya üçüncü şahıslara, aklama ile mücadeleden sorumlu makamlara bilgi verildiğine dair bir açıklama yapılmayacağı üye ülkeler mevzuatında düzenlenecektir (m.8).

Kredi kurumları veya mali kurumların yönetici veya personeli tarafından iyi niyetle yapılan bildirimler, sözleşme ile veya hukuki, düzenleyici veya idari hükümlerle uygulanan bildirimin açıklanmasına ilişkin sınırlamaların ihlali anlamına gelmeyeceği ve bildirimde bulunan personel hakkında hukuki işlem yapılmayacağını üye devletler mevzuatlarına dâhil edeceklerdir (m.9).

Ayrıca bilgi verme yükümlülüğü kredi kurumları veya mali kurumların denetimleri sırasında veya başka şekilde olayın fark edilmesi durumunda da gecikmeksizin yapılacaktır (m.10).

(e) İç Denetim ve Eğitim Programları

Üye devletlerce, aklamanın engellenmesi ve önlenmesi için kredi kurumları veya mali kurumların iç kontrol ve iletişim usullerinin düzenlenmesi yapılacaktır. Ayrıca, bu Direktifte yer alan hususların, kredi kurumları ve mali kurumların personeline ulaşmasını sağlayacaklardır. Bu kapsamda, aklama ile bağlantılı olduğu düşünülen işlemleri tanımalarına yardımcı olacak özel eğitim programlarına personelin iştiraki ve hareket tarzları konusunda eğitimden geçirilmesi sağlanacaktır (m.11).

c. 91/308/EEC Sayılı Direktifte Değişiklik Yapılması Hakkında 4 Aralık 2001 Tarihli ve 2001/97/EC Sayılı Direktif⁵⁸⁴

(1) Genel Olarak

91/308/EEC sayılı Direktif, kara para aklama ile mücadelede zamanla yetersiz kaldığından suç gelirlerinin zararlı etkilerinden mali sektörü korumak için yüksek standartları içeren düzenlemelerin yapılması gerekli olmuştur. 2001 tarihli Değişikliğin önsözünde genel olarak değişiklik gerekçeleri şu şekilde ifade edilmiştir;

(a) 1991 tarihli direktif diğer bir üye devlette konuşlu bulunan kredi kurumları ve mali kurumların şubelerinden gelen şüpheli işlem bildirimlerini hangi üye devletin yetkili makamlarının alacağı ve bu şubelerin Direktif hükümlerine uymalarını hangi üye devletin yetkililerinin sağlayacağını belirlememiştir. 2001 tarihli direktif ile şubenin bulunduğu üye devlet şüpheli işlem bildirimlerini almak ve Direktifin yükümlülüklerini uygulamakla görevlendirilmiştir.

(b) 1991 tarihli Direktifin kapsamı altında olmayan döviz büroları ve para transfer ofislerinin, aklama eylemlerinde kullanılma olasılığının yüksek olması değişikliği gerektirmiştir.

⁵⁸⁴ Directive 2001/97/EC of The European Parliament and of The Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, OJL 344, s.376 vd.

(c) 1991 tarihli Direktif, üye devletlere sadece uyuşturucu madde suçlarının gelirlerinin aklanması ile mücadele görevi yüklemektedir. Ancak MEMG'nun 1996 yılında gözden geçirilen 40 Tavsiye'sinde olduğu gibi, uluslar arası eğilim aklama suçuna konu olan gelirlerin elde edildiği öncül suçların kapsamını genişletme yönündedir. Öncül suçların kapsamını uyuşturucu suçlarından diğer ciddi suçlara genişletmek için değişiklik yapılmıştır.

(d) Mali sektör ve kısmen de kredi kurumları tarafından bildirilen şüpheli işlem bildirimlerinin tüm üye ülkelerde işletilmeye başlanması, aklayıcıları suç gelirlerinin kaynağını gizlemek için yeni metotların arayışına itmiştir. Yeni yöntemlerin de kapsam altına alınması gerekliliği doğmuştur.

(e) Mali kurumların dışındaki kurumların, iş ve meslek gruplarının aklama için kullanılması, bu alanda da düzenleme yapılmasını gerektirmiştir.

Üye Devletler bu Direktifle ilgili kanun, yönetmelik ve idari kararları en geç 15 Haziran 2003 tarihine kadar yürürlüğe koyacak ve anında durumdan Komisyonu haberdar edeceklerdir

(2) Direktifin Kapsamı

2001 tarihli Direktifte de kredi kurumları ve mali kurumlar tanımlanmış olup direktif bu kurumları da kapsamına almıştır. Buna göre kredi kurumu; *“2000/12/EEC⁵⁸⁵ sayılı Direktifin 1 nci maddesinin 1 nci fıkrasının ilk satırında yer alan kredi kurumu ile aynı Direktifin 1 nci maddesinde ifade edilen şirket merkezi Topluluk içinde veya dışında olan bir kredi kuruluşunun Topluluk içinde yerleşik şubesini”* ifade eder.

Mali kurum ise; *“Asıl faaliyeti 2000/12/EC sayılı Direktifin 1 nci ekinde yer alan listenin 2–12 numaraları ile 14 ncü numarasında yer alan işlemlerden döviz bürosu ve para transferi şirketi faaliyetleri dahil olmak üzere birini veya birkaçını gerçekleştiren kredi kuruluşu dışındaki teşebbüsü;*

⁵⁸⁵ OJL 126, 26.5.2000, s.1.

79/267/EEC⁵⁸⁶ sayılı Direktife göre izin verilmiş ve bu Direktifte yer alan faaliyetleri yürüten sigorta şirketini;

93/22/EEC⁵⁸⁷ sayılı Direktifin 1 nci madde 1 nci satırında yer alan yatırım kuruluşunu;

Hisselerini veya senetlerini pazarlayan bir ortak yatırım kurumunu” ifade eder. Mali kurum tanımı, şirket merkezleri Topluluk içinde veya dışında olan mali kurumların Topluluk içindeki şubelerini de kapsamaktadır.

Direktifin 2 nci maddesinde sayılan bazı iş ve meslek grupları da mali kurum ve kredi kurumlarına ek olarak Direktifin kapsamı altına alındı. Bu iş ve meslek grupları şunlardır;

- (a) 1 nci madde A fıkrasında tanımlanan kredi kurumları,
- (b) 1 nci madde B fıkrasında belirtilen mali kurumlar ile mesleklerinin icrasında gerçek ve tüzel kişiler gibi hareket eden mali kurumlar,
- (c) Hesap uzmanları, bağımsız denetçiler ve vergi danışmanları,
- (d) Emlakçılar,
- (e) Noterler ve aşağıdaki faaliyetlere iştirak etmeleri durumunda avukatlar;
 - (i) Aşağıdaki işlemlerin hazırlanması veya gerçekleşmesinde müşterilerine yardım etmek;
 - a. Gayrimenkul veya ticari işletmelerin alım satımı,
 - b. Müşteriye ait para, senet ve diğer aktifleri yönetmek,
 - c. Banka veya tasarruf ya da portföy hesabı açılması ve yönetilmesi,

⁵⁸⁶ OJL 63, 13.3.1979, s.1.

⁵⁸⁷ OJL 141, 11.6.1993, s.27.

d. Şirket kurulması, işletilmesi ve yönetimi için gereken katkının sağlanması,

e. Vakıfların, şirketlerin veya benzer yapılanmaların oluşturulması, işletilmesi ve idaresi,

(ii) Her türlü mali veya gayrimenkul işlemlerinde müşterinin adına ve hesabına hareket etmek,

(f) Nakit olarak gerçekleştirdikleri ödeme 15.000 Euro tutarı veya daha fazla olduğu takdirde; kıymetli taş ve maden veya sanat eseri gibi değerli mal satıcıları ve müzayedeciler,

(g) Kumarhaneler.

(3) Direktif Kapsamında Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu

Direktifte malvarlığı; *“ayrılmaz parçası olsun veya olmasın, taşınır veya taşınmaz, maddi veya gayri maddi her türlü varlık ile bu varlıklar üzerindeki hak ve menfaatleri içeren yasal belge ve araçlar”* olarak tanımlanmıştır.

Aklama suçuna konu olan malvarlığının elde edildiği suç (criminal activity) ise; *“bir ağır suça her türlü iştirak...”* olarak tanımlanmaktadır. Suç tanımında kullanılan ağır (ciddi) suç ise; *“Viyana Konvansiyonunun 3. maddesi (1) (a) alt paragrafında belirtilen tüm suçları,*

98/733/JAI sayılı ortak eylemin 1. maddesinde belirtilen suç örgütlerinin faaliyetleri,

Kaçakçılık- Avrupa Topluluklarının mali çıkarlarını korumaya ilişkin Konvansiyonun 1. maddesi (1) paragrafında yer alan ciddi kaçakçılık- yolsuzluk ve üye devletin ceza hukuku uyarınca, büyük miktarda gelir getirmesi nedeniyle şüphelenilen bir suç ve ağır hapis cezası gerektiren suçu kapsamaktadır”.

Üye Devletler her hangi bir başka suçu, bu direktifin kapsamındaki suç faaliyeti olarak tanımlamakta serbesttirler.

Direktifte kara para aklama aşaşıda yer alan faaliyetlerin bilerek ve isteyerek şılenmesidir;

“-Ceza gerektiren bir faaliyet veya bu tür bir faaliyete iştirak sonucu elde edildiği bilinen bir malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya bu türden bir faaliyete katılan bir kişinin bunun yasal sonuçlarından kaçınması için yardımcı olmak amacıyla bu malvarlığını transfer etmek veya başka bir değere dönüştürmek,

—Malvarlığının mülkiyetini, geręek niteliğini, kaynağını, yerini, tasarruf hakkını, hareketini veya bu mal varlığına ilişkin hakları, bu mal varlığının ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı diğer bir faaliyet sonucu elde edildiğini bilerek saklamak veya geręeęinden farklı göstermek,

—Malvarlığının iktisabı sırasında onun ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı diğer bir faaliyet sonucu elde edildiğini bilerek mülkiyetini ya da zilyetliğini almak veya kullanmak,

—Yukarıdaki paragraflarda bahsedilen faaliyetlere ya da faaliyet girişimlerine katılmak, bu faaliyetleri kolaylaştırmak, teşvik etmek ve tavsiyede bulunmak.”

Aklama suçuna konu malvarlıklarının elde edildiği öncül suçların ülke içinde veya dışında şılenmiş olması, aklama suçunun oluşmasını etkilemez.

(4) Mali Sistemin Aklama Amacıyla Kullanımının Önlenmesi için Getirilen Önleyici Tedbirler

(a) Kimlik Tespiti

Kimlik tespiti, 1991 tarihli Direktiftekine benzer şekilde 3 ncü maddede düzenlenmiştir. Buna göre; üye devletler, Direktifte yer alan kişi ve kurumların, hesap açma ve kiralık kasa hizmeti verme gibi iş ilişkisinin başlangıcı anında, kanıtlara yardım olmak amacıyla müşterilerinin kimliğini tespit etmelerini sağlamalıdır.

Kimlik tespiti şartı 1 nci fıkrada belirtilen işlemler dışında, bir defada veya birbirleri ile bağlantılı olduğu anlaşılan birkaç defada yapılan 15.000 Euro ve

üzerindeki işlemlere uygulanmalıdır. İşlemin yapıldığı sırada toplam miktarın bilinmemesi durumunda, toplam tutar bildirilir bildirilmez, tutarın yukarıda belirtilen limite ulaştığı belirlenerek ilgili kurum tarafından kimlik tespitine girişilmelidir.

Hayat sigortasıyla (3 ncü Hayat Sigortası Direktifi) ilgili yasal, düzenleyici ve idari hükümlerin koordinasyonu hakkındaki 10 Kasım 1992 tarih ve 92/96/EEC sayılı Konsey Direktifi uyarınca, sigorta şirketleri tarafından hazırlanan sigorta poliçelerinde bir yıl içinde ödenecek dönemsel prim miktarı ya da miktarları 1000 Euro'yu aşmıyorsa veya tek bir prim tutarı 2500 Euro'yu geçmiyorsa kimlik tespitine gerek yoktur. Eğer bir yıl içinde ödenecek dönemsel prim miktarı ya da miktarları 1000 Euro'yu aşacak şekilde artırılırsa kimlik tespiti yapılmalıdır.

İş sözleşmesi veya sigortalının işinden dolayı sosyal güvenlik ödemeleri hususundaki sigorta poliçeleri için eğer bu poliçenin sonlanmasına ilişkin hüküm yoksa ve kredi için menkul kıymet olarak kullanılmazsa üye devletler kimlik tespitinin zorunlu olmadığını belirtebilirler.

Kumarhaneler, değeri 1000 Euro veya üzeri kumar fişlerinin alınması ya da satılması sırasında tüm müşterilerinin kimliklerini tespit etmekle yükümlüdürler.

Her halükarda kamu yetkililerinin denetimine tabi olan kumarhaneler, oyun salonunun girişinde miktar dikkate alınmaksızın ziyaretçilerinin kayıtlarını ve kimlik tespitlerini yaptıkları andan itibaren, bu direktif uyarınca kimlik tespiti yükümlülüğünü yerine getirirler.

Yukarıdaki paragraflarda yer alan müşterinin kendi adına hareket etmediğine dair şüphe varsa ya da kendi adına hareket etmediği biliniyorsa, bu direktifte yer alan kurum ve kişiler bu müşterinin adına hareket ettiği gerçek şahsın kimliğini saptamaya yarayacak bilgileri edinmek amacıyla gerekli önlemleri almalıdır. Bu direktifte adı geçen kurum ve kişiler, kara para aklamaya dair şüphe varsa, işlem miktarı yukarıda belirtilen miktardan düşük dahi olsa kimlik tespiti yapmalıdır.

10 ncü fıkrada bir istisna düzenlenmiştir. Bu istisna da; müşterinin bu direktifte belirtilen bir kredi kurumu veya mali kurum ya da üçüncü bir ülkede yerleşik kredi kurumu veya mali kurum olması ve de üye ülkelerin kanaatine göre bu direktifte

öngörülenlere denk yükümlülüklerle tabi olması durumunda; bu direktifte belirtilen kişi ve kuruluşlar bu maddede öngörülen kimlik tespiti yükümlülüğüne tabi tutulmayacaktır.

(b) Bilgi Verme Yükümlülüğü

Direktifin 5 nci maddesinde, 1991 tarihli Direktifin 6 ncı maddesine getirilen değişiklik düzenlenmiştir. Buna göre; üye devletler, direktifte belirtilen kurumlar ve kişiler ile yöneticileri ve personelinin, aklama ile mücadeleden sorumlu makamlarla tam bir işbirliği yapmasını sağlayacaklardır. Bu işbirliği şüpheli işlemlerin bildirimi ve yetkili makamların talebi halinde istenilen bilginin verilmesini içermektedir.

1 nci fıkrada söz edilen bilgiler, bilgiyi veren kişi veya kurumun bulunduğu bölgedeki üye devletin aklamayla mücadeleden sorumlu yetkililerine iletilmelidir. Bilgi, 11 nci maddede belirtildiği şekilde Direktifte yer alan kişi ve kurumların tayin ettiği kişi ya da kişiler tarafından verilmelidir.

Noterler ve avukatlar söz konusu olduğunda üye devletler, ilgili meslek grubunda iç düzenlemeler yapmakla görevli bir organı 1 nci fıkrada öngörülen işlemleri bildirmekle yetkili olarak atayabilir. Bu durumda üye devletler, bu organla kara para aklamayla mücadeleden sorumlu yetkililer arasında tam işbirliğini sağlayacak uygun yöntemleri tesis eder.

Üye Devletler; noterler, avukatlar, hesap uzmanları, bağımsız denetçiler ve vergi danışmanlarını bir müşterinin adli tahkikatı sırasında veya müşterinin savunulması veya temsil edilmesi görevlerini icra ederken, tahkikat öncesinde, tahkikat sırasında veya sonrasında, müşterilerinden birinden aldıkları ya da müşterilerinden biri hakkında elde ettikleri bilgiler için 1 nci fıkrada öngörülen bildirim yükümlülüğü dışında tutabileceklerdir.

Üye Devletler, bu Direktifte yer alan kurum ve kişilerin, kara para aklamayla bağlantılı olduğunu bildikleri ya da şüphelendikleri işlemlerden yetkililere bildirilene kadar kaçınmalarını sağlamalıdır. Bu yetkililer ulusal mevzuatlarıyla belirlenen koşullar dâhilinde işlemlerin durdurulması konusunda talimat verebilirler. Bu

tür işlemlerin kara para aklama ile ilgili olduğundan şüpheleniliyorsa ve bu durumdan kaçınmak mümkün değilse veya bu işlemde yararlananların kovuşturulmasını engelleyeceği ihtimali ya da şüphesi taşıyorsa, ilgili kuruluş ve kişiler işlemin hemen ardından yetkilileri bilgilendirirler.

6 ve 7 nci maddeler kapsamında bilgi verildiğinde, kredi kurumları ve mali kurumların yönetici ve personeli tarafından müşteriye veya üçüncü şahıslara, aklama ile mücadelede sorumlu makamlara bilgi verildiğine dair bir açıklama yapılmayacağı üye ülkeler mevzuatında düzenlenecektir (m.8/1). Ancak müşteriye veya üçüncü şahıslara, aklama ile mücadelede sorumlu makamlara bilgi verildiğine dair açıklama noterler, avukatlar, hesap uzmanları, bağımsız denetçiler ve vergi danışmanları tarafından yapılması durumunda üye devletler için önleme yükümlülüğü öngörülmemiştir (m.8/2).

Bu Direktifte belirtilen bir kuruluş veya kişi tarafından ya da bu tür bir kuruluş veya kişinin bir çalışanı veya yöneticisi tarafından kara para aklamayla mücadelede sorumlu yetkililere iyi niyetle madde 6 ve 7’de değinilen bilgilerin verilmesi, mukavele veya yasaklarla getirilen sır saklama yükümlülüğünün ihlali anlamına gelmeyecektir ve bu kişi veya kuruluş ile bunların çalışanları ve yöneticilerini herhangi bir yükümlülük altında bırakmayacaktır.

10 ncu maddeye 2 nci fıkra olarak şu cümle eklenmiştir; üye devletler, mali piyasaları denetlemekle görevli yetkililerin, denetimleri sırasında para aklamaya dair kanıt teşkil edecek fiil ortaya çıktığında bu durumdan kara para aklamayla mücadelede sorumlu otoriteleri haberdar etmelerini sağlamalıdır (m.10/2)

(c) İç Denetim ve Eğitim Programları

Üye devletler, Direktifte belirtilen kişi ve kuruluşların; iç kontrol yöntemlerini ve para aklama ile ilgili işlemleri engellemek için haberleşme sistemlerini tesis etmelerini, çalışanların bu Direktifteki hükümlerden haberdar olmalarını sağlayacak önlemleri almalarını temin etmelidirler. Bu önlemler, para aklama ile ilgili işlemleri ayırt edebilmelerini sağlayacak özel eğitim programlarına katılmaları ve bu gibi durumlarda ne yapacaklarını öğrenmelerini de kapsamalıdır. Madde 2bis 3-7 nci maddelerde yer alan gerçek kişiler, bir tüzel kişinin çalışanı olarak mesleki faaliyetini

yerine getirdiğinde, bu maddede belirtilen yükümlölükler gerçek kişiden ziyade bu tüzel kişiye uygulanacaktır. Ayrıca üye devletler, bu direktifte belirtilen kişi ve kuruluşların, kara para aklama yöntemleri ve şüpheli işlemleri ayırt etmeleri konularında bilgilerini güncelleştirmeyi sağlamalıdır.

**d. Mali Sistemin Kara Paranın Aklanması ve Terörizmin Finansmanı
Amacıyla Kullanımının Önlenmesi Hakkında 26 Ekim 2005 tarih ve 2005/60/EC
Sayılı Direktif⁵⁸⁸**

(1) Genel Olarak

Uluslar arası arenada terörizmin finansmanının, suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aklanması suçu gibi takibi ve önlenmesine özel önem verilmesinin sonucu olarak Avrupa Birliği tarafından terörizmin finansmanını da 1991 tarihli Direktif kapsamına alınma çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmaların sonucu olarak 25 Kasım 2005 tarihinde “Mali Sistemin Kara Paranın Aklanması ve Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanımının Önlenmesi Hakkında 26 Ekim 2005 tarih ve 2005/60/EC Sayılı Direktif” kabul edilmiştir. Adı geçen Direktif, 1991 tarihli Direktife değişiklik getiren bir Direktif değildir. 2005 tarihli Direktifin 44 ncü maddesi ile 1991 tarihli Direktif yürürlükten tamamen kaldırılmıştır. 2005 tarihli Direktifin getirdiği en önemli değişiklik, yukarıda da bahsedildiği gibi, mali sistemin kara para aklamının yanı sıra terörizmin finansmanı amacıyla da kullanımının önlenmesi yükümlölüğünü üye devletlere getirmesidir.

Üye devletler 15 Aralık 2007’ye kadar Direktifte yer alan hükümlerin ulusal hukuklarına aktarabilmek için kanun, tüzük veya idari düzenlemeleri yapacaklardır.

(2) Direktifin Kapsamı

2005 tarihli Direktif, 2001 tarihli Direktif ile değişik 1991 tarihli Direktife yer alan kişi ve kurumları 2 nci maddesinde Direktifin kapsamı altındaki kişi ve kurumlar olarak saymıştır. 2005 tarihli Direktif ile kapsam altındaki kişi ve kurumlarda başlıca iki değişiklik yapılmıştır. Bunlardan birincisi; 1991 tarihli Direktifte

⁵⁸⁸ OJL 309, 25.11.2005, s.15 vd.

“kıymetli taş ve maden veya sanat eseri gibi değerli mal satıcıları ve müzayedeciler”, kendileri tarafından yapılan 15.000 Euro’yu aşan işlemlerde kapsam altında iken, 2005 tarihli Direktifte “tüzel veya gerçek kişi ürün satıcılar”, tek işlem veya birbiri ile irtibatlı birden fazla 15.000 Euro’yu aşan işlemlerde nakit ödeme yapıldığında Direktifin kapsamı altındadır. İkinci olarak; 2005 tarihli Direktifin 2 nci maddesinin 3 ncü fıkrasının (a) ve (b) bendine girmeyen, kayyım kurumu veya şirket hizmet sağlayıcıları kapsam altına alınmıştır.

(3) Direktif Kapsamında Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu

Direktifin 1 nci maddesi ile üye devletlere kara para aklama ve terörizmin finansmanını yasaklama yükümlülüğü getirilmiştir.

2 nci maddede kara para aklama suçunun tanımı yapılmaktadır. Kasten işlendiği zaman aşağıda yer alan eylemler kara para aklama olarak değerlendirilmektedir.

— *Ceza gerektiren bir faaliyet veya bu tür bir faaliyete iştirak sonucu elde edildiği bilinen bir malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek veya bu türden bir faaliyete katılan bir kişinin bunun yasal sonuçlarından kaçınması için yardımcı olmak amacıyla bu malvarlığını transfer etmek veya başka bir değere dönüştürmek*

—*Malvarlığının mülkiyetini, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, tasarruf hakkını, hareketini veya bu mal varlığına ilişkin hakları, bu mal varlığının ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı diğer bir faaliyet sonucu elde edildiğini bilerek saklamak veya gerçeğinden farklı göstermek,*

—*Malvarlığının iktisabı sırasında onun ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı diğer bir faaliyet sonucu elde edildiğini bilerek mülkiyetini ya da zilyetliğini almak veya kullanmak,*

—Yukarıdaki paragraflarda bahsedilen faaliyetlere ya da faaliyet girişimlerine katılmak, bu faaliyetleri kolaylaştırmak, teşvik etmek ve tavsiyede bulunmak.”

Aklama suçuna konu malvarlıklarının elde edildiği öncül suçların ülke içinde veya dışında işlenmiş olması, aklama suçunun oluşmasını etkilemez.

Terörizmin finansmanı ise, 13 Haziran 2002 tarih ve 2002/475/JHA sayılı Terörizmle Mücadele Kararı’nın 1 ila 4 ncü maddeleri anlamında herhangi bir suçun işlenmesi için, kısmen veya tamamen, kullanılma niyeti ile veya kullanılması bilgi dâhilinde olan, fonların toplanmasıdır.

Direktifte yer alan ciddi (ağır) suçtan maksat;

— 13 Haziran 2002 tarih ve 2002/475/JHA sayılı Terörizmle Mücadele Kararı’nın 1 ila 4 ncü maddelerinde düzenlenen suçlar,

— Viyana Konvansiyonu’nun 3 (1) (a) maddesinde düzenlenen suçlar,

— Avrupa Birliği üyesi devletlerde, suç örgütüne katılmayı suç haline getiren 21 Aralık 1998 tarih ve 98/733/JHA sayılı Konsey Ortak Eylem Kararı’nda tanımlanan suç örgütlerinin faaliyetleri,

— Avrupa Topluluklarının Mali Yararlarının Korunması Sözleşmesi’nin (Convention on the Protection of the European Communities’ Financial Interests)⁵⁸⁹ 2 nci ve 1 (1) nci maddelerinde tanımlanan dolandırıcılık,

— Yolsuzluk,

— Bir yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren tüm suçlar, ancak üye devletler kendi mevzuatlarında 6 aydan fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren tüm suçları kararlaştırabilir.

⁵⁸⁹ OJC 316, 27.11.1995, p.49 vd.

(4) Mali Sistemin Aklama Amacıyla Kullanımının Önlenmesi için Getirilen Önleyici Tedbirler

(a) Müşteri Özen Yükümlülüğü

2005 tarihli Direktifin II nci Bölümü kapsam altında kişi ve kurumların müşterilerine göstermeleri gereken özen yükümlülüğünü düzenlemektedir. 6 ncı maddede üye devletlerin kredi ve mali kurumlarda açılacak isimsiz hesapları yasaklamaları istenmektedir. Ayrıca 7 nci madde gereğince aşağıda belirtilen durumlarda Direktif kapsamındaki kişi ve kurumlarında özen yükümlülüğü gereği hareket etmeleri gerekmektedir. Özen yükümlülüğüne uygun hareket edilmesi gereken durumlar şunlardır;

- (i) İş ilişkisinin başlangıcında,
- (ii) Tek işlem veya birbiri ile bağlantılı birden fazla işlemden oluşup oluşmadığına bakılmaksızın 15.000 Euro'yu aşan işlemlerin yapılmasında,
- (iii) Herhangi bir azaltma, eşik veya istisna getirilmeksizin kara para aklama veya terörizmin finansmanına dair bir şüphenin bulunması halinde,
- (iv) Müşterinin kimliğinin tespitinde kullanılan bilgilerin yetersizliği veya doğruluğu konusunda şüpheler bulunması halinde.

(b) Özen Yükümlülüğünün Kapsamı

Özen yükümlülüğünün neleri kapsadığı ve içeriği Direktifin 8 nci maddesinde yer almaktadır. Buna göre özen yükümlülüğü şunları kapsamaktadır;

- (i) Müşterinin kimliğinin tespit edilmesi ve kimlik tespitine esas dokümanları, bağımsız ve güvenilir kaynaklardan edinilen bilgilerle doğrulama,
- (ii) Malikin kimliğinin tespiti,
- (iii) İş ilişkisinin amacı ve niyeti hakkında bilgi edinme,
- (iv) İş ilişkisinin izlenmesine devam edilmesi.

(c) Bildirim Yükümlölükleri

Direktifin 21 nci maddesine göre her bir üye devlet, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile etkin olarak mücadele etmek için mali işlem birimlerini oluşturmalıdır. Mali işlem birimleri, terörizmin finansmanı ve kara paranın aklanması ile ilgili bilginin alınması, analizi ve yetkili birimlere gönderilmesinden sorumludur (m.21/2). Ayrıca bu birimlerin görevlerini yerine getirebilmeleri için doğrudan veya dolaylı mali, idari ve adli bilgilere ulaşımı sağlanmalıdır (m.21/2).

22 nci maddede şüpheli işlem bildirimi ve bilgi verme yükümlölükleri düzenlenmiştir. Bu yükümlölüklerin yerine getirilmesinden Direktifin kapsamına giren kişileri ve kurumların yöneticileri ile çalışanları sorumludur. Buna göre; Direktif kapsamındaki kişiler ile kurumların yöneticileri ve çalışanları, kara para aklama veya terörizmin finansmanının yerine getirildiği veya teşebbüs edildiğini bilir, şüphelenir veya şüphelenmesi için makul nedenleri olursa, bu durumu mali işlem birimlerine bildirir. Ayrıca mali işlem birimleri tarafından talep edildiğinde gerekli bilgiyi vermekten sorumludurlar.

Üye devletler, Direktif kapsamındaki kişi ve kurumların, 22 nci maddeye uygun olarak gerekli faaliyeti tamamlayana kadar, terörizmin finansmanı veya kara paranın aklanması ile ilgili olduğu bilinen veya şüphelenilen işlemleri tamamlamaktan kaçınmasını sağlamalıdır. Üye devletlerin hukuki düzenlemelerine uygun olarak, işlemin tamamlanmaması yönünde talimat verilebilir (m.23/1).

Bu tür işlemlerin kara para aklama ile ilgili olduğundan şüpheleniliyorsa ve bu durumdan kaçınmak mümkün değilse veya bu işlemde yararlananların kovuşturulmasını engelleyeceği ihtimali ya da şüphesi taşıyorsa, ilgili kuruluş ve kişiler işlemin hemen ardından mali işlem birimine haber vermelidirler (m.23/2).

(d) Belge Saklama Yükümlölükleri

Üye devletler, Direktif kapsamındaki kişi ve kurumların, ulusal hukuklarına uygun olarak mali işlem birimleri veya diğer yetkili otoriteler tarafından

yapılan kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile ilgili analiz veya soruşturmalarda kullanılmak üzere aşağıda yer alan dokümanları saklamasını sağlayacaklardır.

- İş ilişkisinin sona ermesinden itibaren en az 5 yıl boyunca özen yükümlülüğüne ilişkin kanıtların kopyaları veya referansları,
- İş ilişkisinin sona ermesinden itibaren en az 5 yıl boyunca iş ilişkisi ve işlemlerine ilişkin kanıtları ve kayıtların orijinal dokümanları ve kopyalarını.

(e) Cezalar

Direktifin 4 ncü bölümünde, Direktifte yer alan hükümlerin ihlali halinde üye devletlerin ulusal hukuklarında düzenleyecekleri cezalarla ilgili hükümler yer almaktadır.

39 ncü maddeye göre, üye devletler Direktifin kapsamı altındaki kişi ve kurumların, Direktife uygun ulusal hükümlerin ihlalinden sorumlu olmasını sağlamalıdır. Ulusal hukuklarda yer alacak cezalar yeterince etkin, orantılı ve caydırıcı olmalıdır.

Ceza hukukuna tabi yaptırımları üye devletlerin yargılama öncesi uygulama hakkı olmaksızın, üye devletler idari önlemler alabilir ve idari cezaları uygulayabilirler. Uygulanacak bu idari cezalar da yeterince etkili, orantılı ve caydırıcı olmalıdır (m.39/2).

7. Karayipler Mali Eylem Mücadele Grubu Bünyesinde Oluşturulan Hukuksal Araçlar

a. 19 Tavsiye Kararı

Haziran 1990'da Kara Para Aklama Aruba Konferansı'nda 21 tavsiye oluşturulmuştur⁵⁹⁰. Bu tavsiyelerden 19 adedi, Kasım 1992'de yapılan Kingston Başkanlık Toplantısında kabul edilmiştir⁵⁹¹.

⁵⁹⁰ 19 tavsiyenin metni için bkz. **Caribbean Financial Action Task Force**, Revised CFATF 19 Recommendations, www.cfatf.org, (Erişim: 7 Mart 2006).

1 numaralı tavsiye, kara para aklama otoritelerinin oluşturulması ile ilgilidir. Buna göre; aklama ile mücadelede, aklama soruşturmalarında, kovuşturmalarında ve ilgili müsadere kararlarının oluşturulmasında ihtisas yapmış; kara para aklama önlemleri hakkında mali kurumlara ve düzenleyici otoritelere tavsiyelerde bulunacak; mali kurumlardan ve düzenleyici otoritelerden gelen şüpheli işlem bildirimlerini alacak ve değerlendirecek otoritelere ihtiyaç bulunmaktadır.

Üye ülkeler, hangi suçların öncül suç kapsamında olacağını kendileri belirleyeceklerdir (m.2). Viyana Sözleşmesi çerçevesinde üye ülkeler, kendi anayasal ilkeleri ve hukuk sisteminin temel esaslarını göz önüne alarak, kara para aklama, uyuşturucu madde ticareti ve diğer ciddi suçlara iştiraki, bu suçları işlemek için örgütlenmeyi, yardım ve yataklığı suç haline getirme üzerinde düşüneceklerdir (m.3). Kara para aklamının suç halinde düzenlenmesinde ulusal kanun koyucular; öncül suçların kapsamının, uyuşturucu madde suçlarından başlayarak tüm ciddi suçları kapsayacak şekilde genişletilmesini; failin, üzerinde aklama eylemlerini gerçekleştirdiği malvarlıklarının suçtan kaynaklandığını bildiği veya bilmesi gerektiği durumları; öncül suçun, aklama fiillerinin gerçekleştirildiği yer dışında işlenmesi durumunu göz önüne alarak düzenleme yapacaklardır (m.4).

Ülkeler, kendi mevzuatlarına göre ayrı bir suç oluşturmadığı takdirde, uyuşturucu madde suçları, ciddi suç gelirleri veya kara para aklamadan kaynaklandığı bilinen malvarlığının, resmi görevliler, siyasi adaylar veya siyasi partiler tarafından bilerek ödenmesi, alınması veya transfer edilmesi veya ödenmesine, alınmasına veya transfer edilmesine teşebbüs edilmesi fiillerini cezalandıracak kanunları kabul edeceklerdir (m.5).

Ülkeler, işlediği suç sonunda gelir elde eden kişinin kendi yargı bölgesinde olup olmadığına bakmaksızın, yabancı devletin isteği halinde, kendi makamlarına söz konusu malvarlığını yakalama, dondurma ve müsadere etme yetkisi vereceklerdir (m.7). Ayrıca 8 numaralı tavsiye ile suçtan kaynaklanan malvarlıklarının eşidi değerlerinin müsaderesine imkân tanınmıştır. Bu şekilde müsadere edilen malvarlıklarının tamamı

⁵⁹¹ Kingston Declaration on Money Laundering, www.cfatf.org/eng/kingdec/index.pdf, (Erişim: 10 Kasım 2005).

veya bir kısmı yetkili makamların kullanımına sunulabilecek veya bu malvarlıklarının satılması sonucunda elde edilen gelirler, uyuşturucu maddeler ve aklama suçu ile mücadelede yetkili makamlara tahsis edilebilecektir (m.9).

İdari makamlara yönelik öneriler 11 ve 12 numaralı tavsiyelerde yer almaktadır. Buna göre; her bir ülke banka ve diğer mali kurumların denetimi için sistem kuracaklardır. Bu sisteme; tüm bankaların, ofislerinin, şubelerinin ve yabancı bankaların şubelerinin lisans altında işletilmesi; bu kurumların MEMG'nun diğer tavsiyelerini içerecek yeterli suç kaynaklı malvarlıklarının aklanmasının önlenmesi programlarının mevcut olup olmadığının periyodik denetimi dâhildir.

Üye ülkeler, gerekli olan kayıtları belirtilen sürelerde tutmayan mali kurumlar veya profesyonel meslek sahiplerine uygun idari, özel ve ceza hukuku tedbirlerini uygulamalıdır (m.13).

19 tavsiyenin içinde nakit bildirimine ilişkin tavsiye de bulunmaktadır. Buna göre ülkeler, tek bir işlemde veya birbiri ile bağlantılı işlemlerde, belli bir sınırın üzerinde gerçekleştirilen nakit işlemlerin bildirimlerini gerektiren bir sistemin faydası ve uygulanabilirliği üzerinde düşüneceklerdir. Bu raporlar, yetkili makamlar tarafından analiz edilecektir. Gayrimenkul veya hava taşıtları gibi pahalı malvarlıklarının alımlarının uyuşturucu madde tacirleri ve aklayıcılar tarafından sıklıkla kullanıldığı 14 numaralı tavsiyede belirtilmiştir. Ayrıca, bildirim yükümlülüğünden kaçınmak niyeti ile tek işlemi veya birbiri ile bağlantılı işlemleri bildirmeyen veya yanlış bildiren kişi ve kurumlara özel hukuk ve ceza hukuku tedbirleri de uygulanacaktır.

15, 16 ve 17 numaralı tavsiyeler idari işbirliğine yöneliktir ve uluslar arası nakit para akışı ile ilgili bilgilerin paylaşımı ile Suçluların İadesine Dair Amerika Kıt'ası Devletler Örgütü Sözleşmesi'nin imzalanması tavsiye edilmektedir.

18 ve 19 numaralı tavsiyeler, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadelede gelişen eğilimler ve teknikler hakkında deneyimlerin tartışılması için toplantıların düzenlenmesini ve küçük devletlerin mücadelede etkin biçimde rol alması için desteklenmesini içermektedir

b. Kingston Bildirisi

Kingston Bildirisi⁵⁹², 1992 yılının Kasım ayında Jamaika'da yapılan Başkanlık Konferansı'nda kabul edilmiştir. Karayipler Mali Eylem Mücadele Grubu'nda bulunan 20 Karayip Devletinin temsilcileri bu toplantıda bulunmuşlardır. Bildiri, 40 Tavsiye Kararı'nı esas almış ve bu tavsiyelere Karayipler'in özelliğinden kaynaklanan şartları göz önüne alarak eklemelerde bulunmuştur⁵⁹³.

Bildirge, Başlangıç Hükümleri, Sekreteryâ, Hukuki Konular ve Mali Konular olmak üzere dört başlık altında sunulmuştur. Hukuki Konular bölümünde; Amerikan Kıt'ası Devletler Örgütü'nün Model Düzenlemeleri üzerine inşa edilen yeni bir kara para aklama tanımının üye ülkeler tarafından iç hukuklarına ithal edilmesi (m.8); mümkün olan en kısa zamanda uyuşturucu madde gelirlerinin ve bu suçlardan elde edilen malvarlığının yakalanması ve müsaderesini içeren kanuni düzenlemelerin kabul edilmesi (m.11); karşılıklı hukuki yardım konuları (m.12) düzenlenmiştir.

Mali Konular; Müşterinin Kimlik Tespiti (m.13); Nakit İşlemler (m.14); Kayıtların Tutulması (m.15); Şüpheli İşlemler (m.16); Nakit Kullanımını Azaltan Para Yönetim Teknikleri (m.17); Kontrol (m.18) başlıklarından oluşmaktadır.

Mali Konularda üye devletlere yapılan tavsiyeler; müşterinin kimlik tespitini gerektirecek etkili kanuni düzenlemelerin mevcudiyetine ihtiyaç olduğu; her ne kadar üye devletlerin işlem bildirimlerini zorunlu kılmaları kendi takdirlerine bırakılmışsa da, nakit bildirimlerinin, müşterinin kimlik tespitinin ve ilgili verilerin saklanması zorunlu olduğu durumlarda, her bir ülkenin mali sisteminin büyüklüğüne ve kapasitesine, verilerin kullanımına göre, uygulamanın her bir ülkede bulunması gerektiği banka gizliliği yasalarının şüpheli ve/veya olağandışı işlemlerin bildirimini destekleyecek şekilde değiştirilmesinin zorunluluğu şeklindedir.

⁵⁹² **Kingston Declaration on Money Laundering**, www.cfatf.org/eng/kingdec/index.pdf, (Erişim: 10 Kasım 2005).

⁵⁹³ Broomhall-Castle, s.13.

B. Türkiye'nin Taraf Olduğu Sözleşmeler

Türkiye'nin, aklama ile mücadelede ceza hukuku ve önleyici tedbirlerin oluşturulması aşamasında, üstlendiği uluslar arası yükümlülüklerin tespiti önem taşımaktadır. Yukarıda izah etmeye çalıştığımız çok taraflı uluslar arası belgelerin birçoğu Türkiye tarafından imzalanmış ve iç hukuka aktarılmıştır. Aynı zamanda Türkiye birçok uluslar arası kuruluşu da üye olmuştur. Türkiye'nin imzaladığı çok taraflı uluslar arası hukuksal araçlarla, üye olduğu uluslar arası kuruluşlar, ilgili hukuksal aracın veya kuruluşun bahsinde açıklandığından dolayı ayrıca zikredilmeyecek, sadece ikili sözleşmelerde yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile ilgili hükümlere değinilecektir.

Türkiye Cumhuriyeti, Bulgaristan ve Romanya ile “Terörizm, Organize Suçlar, Yasa Dışı Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler, Kara Para Aklama, Silah ve İnsan Kaçakçılığı ve Diğer Önemli Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması” yapılmıştır⁵⁹⁴. Anlaşmanın temel amacı; Balkanlar aracılığıyla terör, kara para aklama suçu gibi önemli suçların organize suç örgütleri aracılığıyla yayılmasını önlemektir. Bu amaçla, kara paranın aklanmasının önlenmesi ile ilgili gerekli tedbirleri taraf devletler alacak, kara para ile ilgili soruşturma metodlarında ülkeler arası uyum sağlanacaktır⁵⁹⁵.

Türkiye Cumhuriyeti ve İtalya ile “Terörizm, Organize Suçlar, Yasa Dışı Kazancın Aklanması, Uyuşturucu ve Psikotrop Madde ve İnsan Kaçakçılığı ile Mücadelede İşbirliği Anlaşması” imzalanmıştır⁵⁹⁶. Bu anlaşma, Bulgaristan ve Romanya ile yapılan anlaşmadan farklı olarak müsadere, zapt ve teslimatla ilgili hükümleri de içermektedir. Taraflar, aklama ve yasa dışı malvarlıklarının kullanımı ile ilgili herhangi bir bilginin değişimini, bu faaliyetlerle ilgili şüpheli işlemlerin ortaya çıkarılmasını ve durdurulmasını, faillerin aranmasını, malvarlıklarının zaptını ve

⁵⁹⁴ Anlaşma 19 Ekim 1998 tarih ve 23498 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁵⁹⁵ Hamza Kaçar, “Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Amacıyla Yapılan Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslar arası Sözleşmeler ve İki Anlaşmalar”, **Yaklaşım**, Y.:7, S.:78, Haziran 1999, s.82, 83.

⁵⁹⁶ Anlaşma 1 Aralık 1998 tarih ve 23540 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

müsaderesini sağlayacak bilgi alışverişini geliştirmek konusunda mutabakata varmışlardır⁵⁹⁷.

Türkiye Cumhuriyeti 3 Mart 2003 tarihinde Almanya Federal Cumhuriyeti ile “Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Büyük Önemi Haiz Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması” imzalamıştır. Anlaşma, 7 Nisan 2004 tarihinde 5116 sayılı Kanunla onaylanarak iç hukuka aktarılmıştır. Taraflar, Anlaşma’nın 1 nci maddesinde; suçun ağırlığından bağımsız olarak mücadelede ulusal mevzuatları çerçevesinde işbirliği yapacakları suçları sıralamışlardır. Buna göre; kara para aklama suçu, Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Federal Cumhuriyetinin işbirliği yapacakları suçlar arasında bulunmaktadır. Anlaşmanın 3 ncü maddesinde işbirliğinin çerçevesi; suçlar ile suç örgütleri, bunların içyapıları, bağlantıları ve faaliyet yöntemleri hakkında, önemli suçların önlenmesi, aydınlatılması ve soruşturulması için gerekli olan bilginin değişimi; operasyona yönelik önlemlerin alınması; uyuşturucu maddelerle mücadeleye yönelik ortak tedbirlerin alınması; mali soruşturmalarda karşılıklı yardım; karşılıklı yardım konularında irtibat görevlisinin atanması; uzman mübadelesi; kriminalistik-kriminolojik araştırma sonuçlarının değişimi olarak belirlenmiştir.

7 Nisan 2003 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti ile Polonya Cumhuriyeti arasında “Örgütlü Suçlar, Terörizm ve Diğer Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması” imzalanmış ve 14 Ocak 2004 tarih ve 5059 sayılı Kanun ile onaylanmıştır. Anlaşmanın 1 nci maddesine göre Taraflar, güvenlik ve asayişin korunmasından sorumlu kurumlar arasında, suçlarla mücadele alanında, suçun önlenmesi ve faillerinin ortaya çıkarılması amacıyla işbirliği yapacakları suç tiplerini belirlemişlerdir. Maddenin 1 nci fıkrasının 13 ncü bendinde işbirliği yapılacak suçlar arasında “suç ve yolsuzluktan elde edilen gelirin aklanması” sayılmıştır. İşbirliğinin kapsamına ayrıca; söz konusu suçları işlediğinden şüphelenilen veya bu suçlar nedeniyle verilen cezanın infazından kaçan kişilerin aranması; kayıp kişilerin aranması ve kimliği belirlenemeyen kişi ve cesetlerin kimliklerinin tespiti; suçtan elde edilen gelir ve malların araştırılması konuları da dâhil edilecektir.

⁵⁹⁷ Kaçar, s.84.

Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyet arasında 20 Ocak 2000 tarihinde “Suç ile Özellikle Terörizm, Örgütlü Suçlar, Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Yasadışı Göç ile Mücadelede İşbirliği Anlaşması” imzalanmış ve Anlaşma 26 Nisan 2000 tarih ve 4654 sayılı Kanun ile onaylanmıştır. Kanun’un 1 nci maddesine göre, Anlaşma Tarafları, kendi ulusal ve uluslar arası mevzuatlardan doğan yükümlülüklerini ihlal etmemek kaydıyla, maddede sayılan suçlarla mücadelede işbirliğinde bulunmayı kararlaştırmışlardır. Söz konusu maddede kara para aklama suçları da işbirliği yapılacak suçlar arasında sayılmaktadır. İşbirliği yöntemleri 2 nci maddede sayılmıştır. Madde metnine göre işbirliği; “a. İki ülkeyi ilgilendiren alanlarda bilgi ve tecrübe değişimi, b. Kriminal araştırma metot ve araçlarının yanı sıra, kriminal teknolojilerinden yararlanma konusunda tecrübe değişimi, c. Sahte seyahat belgelerinin tespiti ve yasadışı giriş ve göçün önlenmesi amacıyla sınır kontrolleri alanında bilgi ve tecrübe değişimi, d. Genel olarak örgütlü suçların yanı sıra, terörist faaliyet ve suçların önlenmesine yardımcı olacak bilgi değişimi, e. 1972 yılında Değişiklik Protokolü ile değiştirilen 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 tarihli Yasadışı Uyuşturucu ve Psikotrop Madde Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine uygun olarak, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin üretiminde, uluslararası kaçakçılığının yapılmasında, saklanması ve dağıtımında kullanılan yeni metotlar konusunda bilgi, tecrübe ve yardım değişimi, f. İki ülkeyi ilgilendiren önlemlerin planlanması ve alınması amacıyla, işbu anlaşma kapsamındaki alanlarda broşür, yayın ve bilimsel araştırma sonuçlarının değişimi” konularında yapılacaktır. Tarafların, Anlaşmanın 7 nci maddesinde, kara para aklamanın önlenmesi için ortak tedbirler almayı taahhüt etmeleri, kara para aklamanın önlenmesine verdikleri özel önemi göstermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Slovenya Cumhuriyeti arasında 8 Nisan 2004 tarihinde imzalanan “Örgütlü Suçlar, Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, Uluslar Arası Terörizm ve Diğer Ciddi Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması”, 20 Ekim 2004 tarih ve 5246 sayılı Kanun ile iç hukuka aktarılmıştır. Anlaşma, örgütlü suçların önlenmesine yöneliktir ve Tarafların, ulusal mevzuatları doğrultusunda, uluslar arası terörizmin tüm çeşitleri ve yöntemleriyle mücadelede işbirliği yapacakları alanlar arasında para aklama da sayılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE YÖNELİK CEZA HUKUKU DIŞINDAKİ TEDBİRLER (ÖNLEYİCİ TEDBİRLER); SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU (SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASINA YÖNELİK CEZA HUKUKU TEDBİRLERİ)

I. GENEL OLARAK

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik tedbirler ve ülkelerin bu konudaki politikaları temel olarak iki başlık altında incelenebilir. Birinci başlıkta, aklama suçunun oluşumunu engelleme amacı taşıyan ve bu amaçla söz konusu suçta aracı olarak kullanılma ihtimali bulunan kişi ve kurumlara getirilen yükümlülüklerden oluşan önleyici tedbirler ele alınmaktadır. Önleyici tedbirler, müşterilere karşı özen yükümlülüğü, bildirim yükümlülüğü, düzenleme ve denetim ile yaptırımlardan oluşmaktadır. Özen yükümlülüğü; suçluların mali sisteme veya suç gelirlerini yerleştirebilecekleri diğer araçlara ulaşımını engellemeyi amaç edinmektedir. Bildirim yükümlülükleri, suç gelirlerinin aklanmasına yönelik teşebbüslerin bulunması ihtimaline karşı yetkili makamların uyarılmasını sağlamaktadır. Düzenlemeler, aklamanın önlenmesine yönelik kanunların uygulanmasını sağlamakta, özen ve bildirim yükümlülüklerine ilişkin konuları detaylandırırken, gözetim ise detaylandırılan bu hususlara mali ve mali olmayan kurumların riayetlerinin izlenmesini amaçlamaktadır. Önleyici tedbirlerin son unsuru olan yaptırımlar ise, önleyici tedbirler kapsamında getirilen yükümlülüklerle riayet etmeyen kişi ve kurumları ceza tehdidi altına almaktadır⁵⁹⁸.

⁵⁹⁸ Reuter-Truman, s.46.

Önleyici tedbirlere benzer şekilde dört gruptan oluşan ceza hukuku tedbirleri; aklama suçunun oluşumundan veya söz konusu suça teşebbüsten sonra, suçluların bulunması, cezalandırılması ve suç gelirlerinin ellerinden alınması konularını içermektedir. Ceza hukuku tedbirlerinin unsurları; öncül suçların listelenmesi, soruşturma, kovuşturma ve cezalandırma, son olarak müsaderedir⁵⁹⁹.

Aklama ile mücadelede kullanılan önleyici tedbirler ve ceza hukuku tedbirleri, doğrudan veya dolaylı olarak mali ve mali olmayan maliyetler dışında, kurumlara üç açıdan maliyet yüklemektedir⁶⁰⁰.

- Aklama ile mücadele rejiminin tesisi ve idaresi için kamu sektörü veya hükümet tarafından yüklenilen maliyetler,
- Hükümet tarafından düzenlenen yükümlülüklerin yerine getirilebilmesi için özel sektör tarafından yüklenilen maliyetler,
- Kamu tarafından üstlenilen maliyetler.

Aklamanın önlenmesi rejiminin yukarıda belirtilen maliyetleri büyük miktarlara ulaşmaktadır. Örneğin Amerika'da 2003 mali yılında, aklamanın önlenmesi rejiminin uygulanması için 1,5 milyar dolar harcandığı tahmin edilmektedir. Bu miktar, 2003 mali yılında gayri safi milli hâsılanın % 0.014'ünü oluşturmaktadır. Kamu sektörünün bir bütün olarak düşünülmesi halinde, eyalet ve yerel harcamalarda dâhil olduğu zaman bu miktarın iki katına çıkacağı tahmin edilmektedir⁶⁰¹. Önleyici tedbirlerin getirdiği maliyet ile ilgili farklı bir çalışmada, söz konusu maliyetin Amerika için 240 ile 600 milyon dolar arasında olduğu tahmin edilmiştir⁶⁰².

⁵⁹⁹ Reuter-Truman, s.91.

⁶⁰⁰ Reuter-Truman, s.93.

⁶⁰¹ Reuter-Truman, s.97, 98.

⁶⁰² Reuter-Truman, s.98.

II. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE YÖNELİK CEZA HUKUKU DIŞINDAKİ TEDBİRLER (ÖNLEYİCİ TEDBİRLER)

A. Genel Olarak:

Bankaların ve finansal pazarların sağlamlığı, yüksek düzeyde etik, profesyonel ve hukuki standartlardan oluşan bir çerçeve içinde faaliyet göstermesinin gerekliliğine yönelik anlayışın yerleşmesine bağlıdır⁶⁰³.

Bankaların ve mali kurumların, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında bir aracı olarak kullanılmasının önlenmesi için müşterilerini yakından tanımalarına ilişkin politika ve prosedürlere sahip olmalarının gerekliliği küresel düzeydeki denetim otoriteleri tarafından ifade edilmektedir. Yeni ve mevcut müşterilerin yeterince tanınması için titiz bir inceleme yapılması (due diligence) bu politika ve prosedürlerin önemli bir parçasını oluşturmaktadır⁶⁰⁴. Basel Komitesi, 1999 yılında sınır-ötesi bankacılık için yapılan araştırma sonuçlarını incelemiş ve birçok ülkede uygulanan “müşterini tanı” politikalarındaki eksiklikleri tanımlamıştır. Müşterini tanı politika ve prosedürleri; bankaların aklama suçlarının bir aracısı olmasını önleyerek saygınlıklarını ve sistemin bütünlüğünü koruduğu gibi, sağlam risk yönetiminin de önemli bir parçasını oluşturmaktadır. “Müşterini tanı” standartlarının yetersizliği veya mevcut olmaması bankaların saygınlığının azalmasına⁶⁰⁵, yasal⁶⁰⁶ ve yoğunlaşma riskleri gibi ciddi müşteri ve kredi riskleri ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır⁶⁰⁷.

⁶⁰³ Vasconcellos, s.12.

⁶⁰⁴ Vasconcellos, s.12.

⁶⁰⁵ “İtibarın azalması riski; bankanın faaliyetleri hakkında kamuoyunda yanlış izlenimin edinilmesi ve sistemin bütününe karşı güvenin kaybedilmesidir” (Pelin Ataman Erdönmez, “Bankaların Müşterilerini İncelemesi (Customer Due Diligence for Banks)”, **Bankacılar Dergisi**, S.:39, Aralık 2001, s.59).

⁶⁰⁶ “Yasal Risk; davaların, yargılamanın ve hatalı sözleşmelerin bankaların operasyonlarını ve konumunu olumsuz etkilemesi veya bozması ihtimalidir” (Erdönmez, s.59).

⁶⁰⁷ Erdönmez, s.57 vd.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile etkin mücadele eden ülkeler şu tedbirleri almak ve uygulamak zorundadır⁶⁰⁸;

1. Mücadele kararlılığı gösteren ülkeler, aklama ile mücadele edebilmek için hukuki, mali ve adli yapılarının sağlamlığını teyit etmelidirler. MEMG başta olmak üzere uluslar arası örgütlerin getirmiş olduğu standartlar uygulanmalı ve aklama amacı ile kötüye kullanım önlenmelidir. Ayrıca kovuşturma ve soruşturma makamları ile düzenleyici makamlar arasında iletişimin ve önemli bilgilerin paylaşımının sağlanması suretiyle birlikte çalışma disiplini getirilmelidir.

2. Özel sektörde faaliyet gösteren ticari firmalar aklamaya ve mali suçlara karşı yetkili makamlar tarafından alınan tedbirleri uygulamalıdır.

3. Ülkeler, aklama ile mücadelede işbirliğini artırmak ve bu alanda deneyim kazanmak için uluslar arası ve bölgesel forumlara katılmalıdırlar.

4. Ülkeler, aklama ve mali suçlar hakkında önemli bilgilerin paylaşımı için işbirliği anlaşmaları yapmalıdırlar.

Risk yönetimi ve risk kültürü oluşturabilmek için, bankalardan etkili aklamayı önleme tedbirleri uygulaması beklenmektedir. Risk kültürü yaratmak ise ancak şu faaliyetlerin icrası ile mümkündür; bankaların önemli riskleri tanımlaması; her bir bölgede veya faaliyet alanının tamamında müsaade edeceği risk düzeyini tanımlaması ve planlaması; risk denetimi ve yönetimi; risk takibi; riskin tahmin edilmesi, ölçülmesi, sınırlanması, kontrol edilmesi ve raporlanması usullerinin değerlendirilmesidir⁶⁰⁹. Bankaların karşı karşıya kalmış olduğu bu risk; müşterinin tanınması, kayıtların tutulması, hesapların ve arkasındaki riskin izlenmesi, eğitim, iç hesap kontrolleri, soruşturma makamları ile yakın temasta çalışma gibi aklamayı önleme tedbirlerinin uygulanması ile sınırlanabilir⁶¹⁰.

⁶⁰⁸ Steven L. Peterson, "Achieving a Sustained Response to Money Laundering", **Economic Perspectives**, Vol.:6, No.:2, Mayıs 2001, s.15.

⁶⁰⁹ Vasconcellos, s.13.

⁶¹⁰ Vasconcellos, s.13.

Uluslar arası öğretide suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadelenin nihai hedeflerinin temel olarak ikiye ayrıldığı yönünde düşünceler vardır. Bu kategorileri; suçun azaltılması ve hem yasal hem de yasadışı kaynaklardan elde edilen ve aksi takdirde kaçırılması imkânı olan vergi gelirlerini artırmak olarak sıralayabiliriz⁶¹¹. *Levi*, genel olarak suçun azaltılması kavramının yerine, suçun alt kategorilerinin açılarak, dolandırıcılığın, hırsızlığın, uyuşturucu madde trafiğinin azaltılması kavramlarının kullanılmasının uygun olacağını ifade etmektedir⁶¹². Bu amaçlara ulaşmak için kullanılan hukuksal araçlar ceza hukuku tedbirleri olabileceği gibi, ceza hukuku dışındaki tedbirler de olabilir. Ceza hukuku kapsamındaki tedbirler, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamaya yönelik fiillerin kanunlarda suç olarak düzenlenmesidir. Ceza hukuku dışındaki tedbirler ise, cezai kovuşturma başlatmak amacıyla kolluk kuvvetlerini harekete geçirmek ve delil sağlamaya yönelik olarak mali ve mali olmayan kurumlara getirilen bir takım bildirim yükümlülükleridir. Bunlarda temel olarak belli bir miktarı aşan nakit işlemlere yönelik nakit işlem bildirimi ile miktar sınırlaması olmaksızın aklama ile ilgili olduğu düşünülen ve bu yönde şüphe oluşturan işlemlerin bildirimi zorunluluğudur. Örneğin İngiltere’de 1993 tarihli Cezai Adalet Yasası ile uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan gelirlerin aklanması konusunda mali kurumlara bildirim zorunluluğu getirilmiştir. Söz konusu yasada bu bildirimin yapılmaması suç olarak düzenlenmiştir⁶¹³. Nakit veya şüpheli işlem bildirimlerinin gerekçeleri ise şu şekilde ifade edilmiştir⁶¹⁴;

1. Kolluk kuvvetlerince daha önce bilinmeyen faillere yönelik soruşturma ve kovuşturmaları başlatmak,

2. Bilinen faillere veya şüphelilere yönelik soruşturma ve kovuşturmalarda delil sağlamak,

3. Kolluk kuvvetlerine bir yargı bölgesinden aktarılan malvarlığı değerinin durdurulmasına yönelik imkân tanımak,

⁶¹¹ *Levi*, s.1.

⁶¹² *Levi*, s.2

⁶¹³ *Levi*, s.2.

⁶¹⁴ *Levi*, s.2.

4. Olası faillerde, suçtan doğan gelirleri hiçbir şekilde kullanamayacakları yolunda bir inanç oluşturarak suçu önlemektir.

B. Önleyici Tedbirlerinin Uygulama Alanı

Aklamanın önlenmesine yönelik ceza hukuku tedbirlerinin tüm vatandaşları kapsayan hükümler içermesine karşın, önleyici tedbirler belli kategorilerde toplanan bireylere ve kurumlara uygulanmaktadır. Başka bir deyişle, ceza hukuku hükümleri aklayıcıları (money launderers- blanchisseurs) hedef alırken, önleyici tedbirler aklama amacı ile kullanılanlara (money launderettes- blanchisseries) yöneliktir⁶¹⁵.

Uluslar arası düzeyde aklamayı önleyici tedbirler çoğunlukla mali kurumların aklamadaki rolü üzerine yönelmişlerdir. Avrupa Konseyi'nin Suç Kaynaklı Parasal Değerlerin Muhafazası ve Transferine Karşı Önlemler Hakkında R (80) Sayılı Tavsiye Kararının getirdiği dört önleyici tedbirin üç adedi mali kurumların rolü üzerinedir. 1988'de Basle Komitesi mali kurumları aklamanın riskleri konusunda uyarmıştır. MEMG'nun 40 tavsiye kararının 21'i mali kurumlarının rolünün güçlendirilmesine ilişkindir. 1991'de Avrupa Birliği tarafından kabul edilen direktifte bu tavsiyelerin 15'i yer almıştır⁶¹⁶.

Aklamayı önleyici tedbirlerin mali kurumların üzerine odaklanması, aklama suçunun kendi doğasının gereği olmaktadır. MEMG, ilk raporunda hem resmi hem de gayri resmi mali kurumların, asıl para aktarma araçları olarak aklama eylemlerinde önemli rol oynadığını belirtmiştir. Aynı şekilde; 1984'de Amerikan Organize Suç Başkanlık Komitesi, her mali kurumun kendisini aklama eylemlerinin potansiyel hedefi olarak düşünmesi gerektiğini ifade etmiştir. Uluslar arası kuruluşların bu ikazlarının altında, mali kurumların kendilerini aklayıcıların dikkatini çekecek birçok özelliği barındırmasından kaynaklanmaktadır. İlk aşamada, organize suç gelirlerinin büyük miktarlara ulaşması, mali kurumların aklayıcıların dikkatini çekme sebebini açıklamaktadır. Mali kurumların nakit yoğunluğu, aklayıcılara dikkat çekmeksizin büyük miktarlardaki gelirleri buraya yöneltme imkânı tanımaktadır. Paralel şekilde,

⁶¹⁵ Stessens, s.133.

⁶¹⁶ Stessens, s.133, 134.

mali kurumlar çok kısa sürelerde büyük miktarlarda paraları bir ülkeden diğerine aktarabilme imkânı tanımaktadırlar. Bankacılık sırrı ve anonim işlem yapabilme imkânının mevcut olduğu ülkelerde yer alan mali kurumlar da, aklayıcılar için fırsatlar sunmaktadır⁶¹⁷.

Aklamanın önlenmesi alanında çalışan uluslar arası kuruluşların ve bu alandaki uluslar arası hukuksal araçların, mali kurumların aklama da araç olarak kullanılmasını önlemeye yönelik tedbirlere dikkat çekmesi, aklayıcıları mali kurumlar dışındaki ekonominin diğer sektörlerine yönlendirmiştir. Gerçekten de, ekonominin diğer sektörlerinde aklanılan para, mali kurumlara yönelmekte ve bu suretle önleyici tedbirlerin etkisi azaltılmaya çalışılmaktadır. Buna karşılık, önleyici tedbirlerin uygulama alanının mali kurumların yanı sıra diğer profesyonel birey ve kurumlara genişletilmesi yönünde bir tepki doğmuştur. Uluslar arası araçlar, ulusal otoritelere kendi ulusal önleyici tedbirlerinin uygulama alanlarının, mali kurumların yanı sıra, profesyonel meslekler ve kurumlara genişletmesi yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır. MEMG'nun 9 nolu tavsiye kararı gereğince, 12'den 29'a kadar olan tavsiyelerin sadece bankalara değil, banka dışı mali kurumlara da uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Yine, MEMG'un bir raporunda, aklayıcıların, yasadışı eylemlerinden kazandıkları gelirleri yasal fonlara çevirmek için banka dışı mali kuruluşlar, iş veya mesleklere yöneldiği ve ülkelerin, bu iş ve meslekler üzerinde kontrollerini artırması gerektiği ifade edilmektedir. MEMG'nun 12 nolu tavsiyesinde, önleyici tedbirlerin uygulanması gereken banka dışı mali kuruluşlar ile profesyonel meslekler beş grup⁶¹⁸ halinde sayılmaktadır. Buna göre; müşterileri ile belirli bir değere eşit veya onun üstünde işlem yaptıklarında kumarhaneler; müşterileri için gayrimenkul alım satımı ile ilgili işlemler yaptıklarında emlak alım satımı ile uğraşanlar; müşterileri ile belirlenen eşikte veya onun üstünde nakit işlemler gerçekleştirdiklerinde değerli maden ve taş tacirleri; müşterileri için; a. gayrimenkul alım satımı yaptıklarında, b. parasını, mevduatını, menkul kıymetlerini ve bunlara ait hesapları ile diğer varlıklarını idare ettiklerinde, c. şirketlerin kurulması, faaliyette bulunması veya idaresi için katkı sağlayan organizasyonlarda bulunduklarında, d. tüzel kişilerin veya düzenlemelerin kurulması,

⁶¹⁷ Stessens, s.134, 135.

⁶¹⁸ Stessens'e göre dört grup halinde belirtilmektedir, Stessens, s.136.

faaliyet göstermesi veya idaresi işleri ve işletmenin tüzel kişiliğinin alım satımı ile uğraştıklarında avukatlar⁶¹⁹, noterler, bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler; müşterisi için sözlükteki tanımda listelenen faaliyetlerle ilgili olarak bir müşterisi için işlemleri hazırladıkları veya gerçekleştirdiklerinde, kayyım kurumu ve şirket hizmetleri sağlayanlar önleyici tedbirlerin uygulama alanına dâhil edilmelidir⁶²⁰.

Avrupa Birliği'nin 1991 tarihli direktifinin 12 nci maddesi, üye devletlere direktifin uygulama alanını, kara paranın aklanması amacı ile kullanılma olasılığı olan işlerle uğraşanları da kapsama alacak şekilde genişletmeleri zorunluluğu getirmektedir⁶²¹. Bununla birlikte; önleyici tedbirlerin uygulama alanını genişletmenin, önleyici tedbirlerin etkinliğini artırıp artırmayacağı tartışılmaktadır. Bu alanda karşılaşılan en büyük problem, kapsam altına alınmaya çalışılan iş veya mesleklerin üzerinde bir denetim mekanizmasının oluşturulmamış olmasıdır⁶²². 2001 direktifinin 2 nci maddesi uygulama alanına giren profesyonel iş ve meslekleri şu şekilde belirlemiştir; a) hesap denetçileri, iç muhasebeciler ve vergi müşavirleri; b) emlak alım satımı ile uğraşanlar; c) müşterileri adına iş varlıkları ve gayrimenkul varlıkların alımı ve satımı, para, hisse senedi ve diğer malvarlıklarının yönetimi, banka hesabı, tasarruf hesabı ve hisse senedi hesabı açma ve yönetme, ticari bir şirketin kurulması, işletimi ve yönetimi için gerekli katkıların yapılması, tröst, şirket ve benzer yapıların kurulması, yönetimi ve işletiminde yardımcı olmaları ve herhangi bir mali işlemde veya gayrimenkul işleminde müşterileri adına davranmaları durumunda noterler ve hukuki danışmanlar; d) işlem 15.000 Euroyu aştığında ve nakit olduğunda müzayede düzenleyenler, sanat eserleri ile uğraşanlar veya değerli taş ve maden gibi değerli mallarla işlem yapanlar; e) kumarhaneler.

⁶¹⁹ Avukatlara getirilen bildirim yükümlülükleri bazı ülkelerde ve doktrinde eleştirilmiştir. Örneğin Belçika'da, 2001 tarihli Direktifin uygulanması amacıyla hazırlanan 12 Haziran 2004 tarihli Kanun, avukatları da bildirim yükümlülüğü kapsamına almış ve avukatlara, müvekkillerinin suç kaynaklı gelirlerin aklanması veya terörist eylemler ile ilgili olduğu yönünde şüpheye kapılmaları durumunda Mali Hizmetler Otoritesi'ne bildirme zorunluluğu yüklemiştir. Belçika Barolar Birliği, mevcut hükmün avukatların bağımsızlığı ve müvekkil gizliliği kuralları ile uyuşmadığını iddia etmiştir. Barolar Birliği'ne göre böyle bir yükümlülük savunmanın haklarını zedeleyebilir ve yararların çatışmasına sebep olabilir. Bu düzenleme ile avukatlar, diğer hizmet sağlayıcıları ile aynı seviyede tutulmaktadır. Brussels Agenda, **The Law Societies**, Ekim 2004, s.4; ayrıca bkz. **IBA Daily News**, Prague Conference 2005, 28 Eylül 2005, s.2.

⁶²⁰ MEMG'nun 12 nolu tavsiyesi.

⁶²¹ Buna rağmen, 1994 yılının sonunda sadece 6 üye devlet önleyici tedbirlerin uygulama alanını direktifte belirtilen işleri de kapsayacak şekilde genişletmiştir, Stessens, s.136.

⁶²² Stessens, s.137.

MEMG, yayınlamış olduğu 27 numaralı tavsiyesinde, kısa sürede sonuca gidebilmek için masraflı ve zahmetli olmasına rağmen, ülkelerin tavsiyelerin uygulanabilmesini sağlamak için yetkili idari ve düzenleyici birimleri oluşturması istenmiştir.

Birçok ülkede, avukat ve noterlerin kapsam altına alınmasına rağmen, önleyici tedbirlerin birçoğunu, icra ettikleri profesyonel meslekler ve müşterileri ile aralarındaki meslek sırları nedeniyle uygulamada zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bazı ülkeler ise önleyici tedbirleri hukuki muafiyetleri bulunmayan profesyonel meslek sahiplerine uygulamaktadır. İngiltere’de, 1994 Uyuşturucu Madde Kanununun 52 nci maddesine göre yapılması gereken şüpheli işlem bildirimleri hukuki danışmanlara muafiyet hükümlerinden dolayı uygulanmaz. İsviçre Kara Para Aklama Kanunun 9 ncu maddesinin 2 nci fıkrası da avukatları ve noterleri, İsviçre Ceza Kanunun 321 nci maddesi kapsamında profesyonel meslek sırlarına bağlı olduklarından dolayı şüpheli işlem bildirimleri dışında tutmaktadır. Diğer yandan ise, Lüksemburg 11 Ağustos 1998 tarihli Kara Para Aklama Kanununun 16 ncı maddesi hiçbir istisnaya yer vermemekte ve avukatlar ile noterleri de bildirim yükümlülüğü kapsamına almaktadır⁶²³.

C. Müşterilerin Kimlik Tespiti

1. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan gelirlerin nakit formunda muhafazasının zor olması ve nakit paranın, kayıtlı ekonomilerde kullanımının aşırı dikkat çekmesinden ötürü bankacılık sistemine girerek kaydi para haline dönüştürülmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bir kez bankacılık sistemine giren nakit paranın, uluslar arası hareketi çok kolay ve hızlı olacaktır. Nakit paranın bankacılık sistemine girmesi yani aklama sürecinin ilk aşaması olan yerleştirme aşaması, suçtan kaynaklanan nakit paranın tespit edilmesinin en kolay olduğu aşamadır. Bundan dolayı, bankalar ve diğer mali kuruluşlara, suç kaynaklı gelirlerin bankacılık sistemine aktarılmasının önüne geçmek amacıyla, bankacılık sisteminde yapılacak belli başlı işlemlerde, işlemi yapan kişinin kimliğini tespit etme ve bunları olası soruşturmalarda kullanmak için muhafaza etme yükümlülükleri

⁶²³ Stessens, s.139.

getirilmiştir. Müşterilerin kimliklerini tespit etme yükümlülüğü, önleyici tedbirlerin ilk aşaması olarak uluslar arası hukuksal araçlarda da düzenlenmiştir.

2. Uluslar Arası Hukuksal Araçlarda Kimlik Tespiti Yükümlülüğü

Avrupa Konseyi'nin R 10 (80) sayılı Tavsiye Kararı; suç kaynaklı gelirlerin bankacılık sistemine girmesini engellemek amacıyla müşteri kimliklerinin tespitini düzenleyen ilk uluslar arası girişimdir. Tavsiye Kararında; mevduat ve yatırım hesaplarının açılmasında, kiralık kasa hizmetlerinde, birden fazla işlemle yapılması ihtimali de düşünülerek büyük miktarlardaki nakit transferlerinde ve yine birden fazla işlemle yapılması ihtimali de düşünülerek büyük miktarda paranın bankalar arası transferlerinde müşteri kimliklerinin tespit edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kimlik tespitinin resmi dokümanlara dayandırılması ve müşteri ile iş ilişkisi içine girildiğinde yapılması gerektiği Kararda ayrıca yer almıştır.

Uluslar arası sözleşmelerden Viyana ve Strasburg Sözleşmesinde kimlik tespiti ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Palermo Sözleşmesi 7 nci maddesinde kara paranın aklanmasının önlenmesi için Taraf Devletlerden, bankalar ve bankalar dışındaki mali kurumlar için kimlik tespitini de içeren kapsamlı bir iç düzenleyici ve denetleyici sistem oluşturmaları istenmiştir.

MEMG, kimlik tespiti ile ilgili yükümlülükleri “müşterini tanı prensibi (know your customer)” çerçevesinde 5 numaralı tavsiyesinde detaylı olarak düzenlemiştir. MEMG, üye devletlere dört halde işlemde bulundukları müşterilerinin kimlik tespitlerini yapma zorunluluğu getirmiştir. Buna göre; a. işlem tesis edilirken, b. belirli bir miktar üzerindeki işlemlerin gerçekleştirilmesinde, c. kara para aklama veya terörizmin finansmanından şüphe duyulduğunda, d. daha önce elde edilen müşteri kimlik verilerinin yeterliliği veya doğruluğu hakkında şüphe duyulduğunda, mali kurumlar müşterilerinin kimliklerini tespit etmekle yükümlüdürler.

Wolfsberg Prensiplerinin 1.2 nci maddesine göre bankalar müşterilerinin ve intifa hakkı sahiplerinin kimliğini belirlemek için uygun önlemleri alacak ve müşteriye ancak bu süreç tamamlandıktan sonra kabul edeceklerdir⁶²⁴. Müşterinin kimlik

⁶²⁴ Bkz. www.wolfsberg-principles.com, (Erişim: 11 Nisan 2005).

tespitinde geçerli olan belgeler gerçek kişiler ve tüzel kişiler için ayrı ayrı belirlenmiştir. Buna göre;

- Gerçek kişilerin kimliklerinin tespitinde; kimlik, resmi kimlik belgeleri veya o koşullar altında uygun olabilecek diğer kanıtlar kullanılabilir. Burada önemli olan husus, müşteri tarafından kendisine ibraz edilen kimliğini kanıtlamaya yönelik belgenin, işlemi yapacak bankayı tatmin edecek nitelikte olmasıdır.

- Banka ile ilişkide bulunanın bir şirket, ortaklık veya vakıf olması durumunda, usulüne uygun kuruluş ve mevcudiyete ilişkin belgeye dayalı kanıtlar kimlik tespitinde geçerli olacaktır.

Basel İlkeler Bildirisi de müşteri kimliğinin tespitine ilişkin prensipleri içermektedir. Mali sistemin, suçtan kaynaklanan gelirlerin aklanmasında kullanılmasının önlenmesi amacıyla bankaların, hizmet verirken bütün müşterilerinin gerçek kimliğini tespit etmek hususunda çaba göstermeleri gereği II nci maddede yer almaktadır.

3. Mukayeseli Hukukta Müşteri Kimliklerinin Tespiti Yükümlülüğü

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadele konusunda hukuki mevzuatlarında düzenlemeler yer alan hemen hemen tüm ülkelerde banka müşterilerinin kimlik tespitine ilişkin hükümler bulunmaktadır. MEMG'na üye ülkelerden müşterilerin kimlik tespitine ilişkin yükümlülükler Türkiye'de genel tebliğle Japonya'da ise yönetmelikle düzenlenirken, diğer ülkelerde kanuni hükümlerle düzenlenmiştir⁶²⁵. Hong Kong ve Singapur'un kimlik tespit yükümlülükleri kanun hükmünde idari düzenlemelerde yer almaktadır⁶²⁶.

Almanya ve Portekiz örneğinde olduğu gibi, hesap açılışında gerçek kişilerin kimliğinin tespiti için gerekli dokümanlar genel olarak sirküler ve yönetmelikler gibi idari düzenlemelerde yer almaktadır. Ancak Fransa'da, gerek bireylerin ve gerekse de tüzel kişilerin kimliğini tespit için gerekli dokümanlar kanuni düzenlemelerde yer

⁶²⁵ **Financial Action Task Force**, Evaluation of Measures Taken by FATF Members Dealing With Customer Identification, www.fatf-gafi.org/dataoecd/ew/47/34047025.pdf, s.1 (Erişim: 1 Kasım 2004) (FATF, Identification olarak anılacaktır).

⁶²⁶ FATF, Identification, s.1.

almaktadır. Kanada’da, müşteri kimliğini tespit için gerekli olan dokümanlar Suç Gelirleri Yönetmeliği’nde bulunmaktadır⁶²⁷.

Kimlik tespiti için istenen belgeler ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Genellikle MEMG’na üye ülkelerde, fotoğraf ve imzayı da içeren resmi bir belge veya geçerli bir makamdan verilmiş herhangi bir belge kimlik tespiti için yeterlidir. Bu belgeler; kimlik kartı, pasaport, sürücü belgesi, sosyal güvenlik kartı ve yabancılar veya göçmenler için özel kartlar olabilir⁶²⁸.

Mukayeseli hukukta kimlik tespitine ilişkin mevzuatlara aşağıda belirtilen ülkeler örnek olarak verilebilir;

8 Ağustos 2002 tarihli Alman Kara Para Aklama Kanunu’nun 2 nci maddesine göre, uzun süreli tesis edilme niyeti bulunan iş ilişkilerini kuran sözleşmelerin tamamlanmasında, kurum diğer sözleşme tarafının kimliğini tespit etmekle yükümlü kılınmıştır. Özellikle nakit para veya Yatırım Hesapları Kanunu’nun (the Securities Deposit Act) 1 nci maddesi anlamında hisse senetlerinin veya değeri 15.000 Euro veya daha fazla olan kıymetli metallerin kabulünden önce, kurumlar kendisini kuruma tanıtan kişinin kimliğini tespit etmek zorundadırlar. Kimlik tespiti, değeri 15.000 Euro’nun üzerinde olan birden fazla işlemin birbiri ile bağlantılı olması durumunda da yapılacaktır.

Müşteri kimlik tespiti yükümlülüğü Arnavutluk’un 2000 tarih ve 8610 sayılı Kanun’unun 4 ncü maddesinde düzenlenmiştir. Maddede, kanunun kapsamına giren kurumların, 2 milyon Lek’i aşan işlemlerde müşterilerinin kimliklerini tespit etmesi gerektiği belirtilmiştir. İşlem tutarı belirtilen miktardan az olsa bile, suçtan elde edilen gelirlerin aklandığı yönünde bir şüphenin oluşması durumunda da müşteri kimlikleri tespit edilecektir. 4 ncü maddede ayrıca tacir olmayan gerçek kişilerin, tacir olan gerçek kişilerin, tüzel kişilerin ve müşterinin kanuni temsilcilerinin kimlik tespitinde ibraz edecekleri belgelerde yer alacak bilgiler düzenlenmiştir.

Brezilya, 9613 sayılı Kanun’un 10 ncu maddesinde müşterilerin kimliklerini tespit yükümlülüğünü düzenlemektedir. Brezilya mevzuatına göre yetkili otoriteler

⁶²⁷ FATE, Identification, s.2.

⁶²⁸ FATE, Identification, s.2.

tarafından yayınlanan düzenlemelere uygun olarak müşterilerin kimlik tespitine ilişkin kayıtlar tutulacaktır. Müşterinin tüzel kişi olması durumunda, sahiplerinin yanı sıra, tüzel kişiliği temsil eden kişilerin de kimlikleri tespit edilecektir.

Hırvat Kara Para Aklamanın Önlenmesi Kanunu 4 ncü maddesinde değeri 105.000 Kuna veya daha fazla olan nakit, yabancı para, hisse senedi veya değerli metallere ait işlemlerde müşteri kimliklerinin tespit edileceği belirtilmiştir. Sigorta şirketleri de yıllık primleri 40.000 Kuna'yı aşan hayat sigortalarında müşteri kimliklerini tespit etmekle yükümlü kılınmışlardır.

Karadağ Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'nun 4 ncü maddesinde müşterilerin kimlik tespiti düzenlenmiştir. Buna göre; işlemin öncesinde veya en geç işlem sırasında müşteriden, kimlik ve gerekli diğer bilgilerin alınması gerektiği belirtilmiştir. Müşterilerin kimlik tespitini gerektirecek işlemler bir defada veya birbiri ile bağlantılı olması şartıyla birden fazla gerçekleşen 15.000 Euro'yu aşan işlemlerdir.

4. Türk Hukukunda Müşterilerin Kimlik Tespiti

a. Genel Olarak

Türk hukukunda müşterilerin kimlik tespitine ilişkin düzenleme, kara paranın aklanması ile ilgili kanuni düzenleme olan 4208 sayılı Kanun'da yer almamaktadır. 4208 sayılı Kanun MASAK'ın görev ve yetkilerini düzenlediği 3 ncü maddesinde, müşterilerin kimliklerini tespit zorunluluğunun getirilmesi konularında Bakanlar Kurulunca karar alınmak üzere teklifte bulunmak yetkisini MASAK'a vermektedir. Ayrıca MASAK, aynı madde uyarınca kimlik tespitine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararlarının uygulanması konusunda gerekli düzenlemeleri yapmak için yetkili kılınmıştır.

4208 sayılı Kanun'un Uygulama Yönetmeliğinin⁶²⁹ 4, 5 ve 6 ncı maddelerinde kimlik tespiti ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Uygulama Yönetmeliğinin 6 ncı maddesi ile de MASAK, kimlik tespiti yapılmasına ilişkin usul ve esaslar ile kimlik tespitine esas belge nevini belirlemeye yetkili kılınmıştır. 6 ncı maddeye istinaden çıkarılan 31 Aralık 1997 tarihli ve 1 Numaralı MASAK Genel Tebliği ve 10 Kasım

⁶²⁹ 2 Temmuz 1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır (23037 sayılı Yönetmelik olarak anılacaktır).

2002 Tarihli 4 Numaralı MASAK Genel Tebliği ile kimlik tespitine ilişkin yükümlölükler düzenlenmiştir⁶³⁰.

b. Kimlik Tespiti Yapma Yükümlölüğünde Olanlar

Kimlik tespiti yükümlölüğünü düzenleyen 23037 sayılı Yönetmeliğin 4 ncü maddesi; aynı Yönetmeliğin 3 ncü maddesinde sayılan yükümlölüler ve bunların Türkiye’deki şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile bunlara benzer nitelikte olan bağılı birimlerinin maddede belirtilen işlemlerde kimlik tespiti yapmak zorunda olduklarını belirtmiştir.

Yönetmeliğin 3 ncü maddesinde belirtilen yükümlölüler şunlardır;

- Bankalar,
- Özel finans kurumları,
- Bankalar dışında asıl faaliyeti kredi kartı ihraç etmek olan kurumlar,
- Ödünç para verme işleri hakkındaki mevzuat kapsamındaki ikrazatçılar, finansman ve faktoring şirketleri,
- 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu kapsamındaki sigorta ve reasürans şirketleri,
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklaması Bankası,
- Sermaye piyasası aracı kurumları ve portföy yönetim şirketleri,
- Yatırım fonları,
- Yatırım ortaklıkları,
- Kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları,
- Kıymetli maden, taş veya mücevherlerin alım-satımını yapanlar,
- Kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler,
- Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü dâhil her türlü posta ve kargo şirketleri,

⁶³⁰ Ayrıca bkz. S. Sabit Durlanık, “Karaparanın Aklanması ile Mücadele ve Bankacılık Sektörüne Getirilen Yükümlölükler”, **Vergi Dünyası**, S.:271, Mart 2004, s. 32 vd.

- Finansal kiralama şirketleri,
- Ticaret amacıyla gayrimenkul alım satımı ile uğraşanlar veya buna aracılık edenler,
- Talih oyunları salon işletmeciliği yapanlar,
- İş makineleri dâhil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım satımı ile uğraşanları,
- Tarihi eser, antika, sanat eseri koleksiyoncuları ve alım satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar,
- Spor kulüpleri.

23037 sayılı Yönetmeliğin 4 ncü maddesine göre; Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü ve Türkiye Jokey Kulübü de kimlik tespitine ilişkin uygulama bakımından yükümlü sayılmaktadır⁶³¹. Ayrıca MASAK 1 numaralı Genel Tebliğinin I nci maddesinde yukarıda belirtilen yükümlü grupları 21 madde halinde sayılmıştır.

c. Kimlik Tespiti Yapılacak İşlemler

23037 sayılı Yönetmelik ile 1 numaralı Genel Tebliğe göre kimlik tespiti yapılacak işlemler miktar sınırlamasına tabi olanlar ile miktar sınırlaması olmayan işlemler olmak üzere iki açıdan incelenebilir.

Yükümlüler ile bunların Türkiye'deki her türlü şube, acente, temsilci, ticari vekilleri ile bunlara benzer bağlı birimleri, verecekleri kiralık kasa hizmetlerinde herhangi bir parasal sınır söz konusu olmaksızın kimlik tespiti yapmaya mecburdurlar. Ayrıca 23037 sayılı Yönetmeliğin 4 ncü maddesi 2000/65 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımlanan Yönetmeliğin⁶³² 1 nci maddesi ile değiştirilmiş ve sigortalama, finansal kiralama, mevduat hesabı, kar-zarara katılma hesabı, cari hesap, repo veya benzeri hesap açma işlemleri için miktar sınırlaması kaldırılmıştır.

Merkezi yurt içinde bulunan yükümlülerin, yurtdışındaki şube ve acenteleri de, yurtiçinden yurtdışına, yurtdışından yurtiçine yapılan malvarlığı transferleri de dâhil

⁶³¹ Ayrıca bkz. Taşdelen, s.177.

⁶³² 1 Şubat 2000 tarih ve 23951 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

olmak üzere, Türkiye ile yapılan işlemler MASAK tarafından kimlik tespiti kapsamına alınabilecektir⁶³³. MASAK, bu tespiti yaparken şubelerin bulundukları ülkelerin uygulamalarını göz önüne alacaktır.

Yönetmeliğin 5 nci maddesinde kimlik tespiti yükümlülüğünün istisna ve muafiyetleri gösterilmektedir. Buna göre; yükümlülerin, genel, katma ve özel bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, kanunla kurulan kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlarla yapacakları işlemler ile bankalar ve özel finans kurumlarının kendi aralarında yapacakları işlemler kimlik tespiti yükümlülüğünün dışında tutulmuştur. İlk istisna grubu işlemin tarafının kamu kurumu olmasıdır ki, kamu kurumlarının aklama amacıyla hareket etmesi düşünülemeyeceğinden istisna tanınmıştır⁶³⁴. İkinci istisna grubu ise banka ve özel finans kurumlarının kendi aralarında yaptıkları işlemlerdir.

d. Kimlik Tespiti Usulü

Yönetmeliğin 6 ncı maddesine⁶³⁵ göre kimlik tespiti; gerekli sayılan belgelerin aslının veya noterce onaylanmış suretlerinin ibraz edilmesinin ardından, yükümlülerce söz konusu belgelerin fotokopilerinin alınması veya işlemle ilgili evrakın arkasına kimlik bilgilerinin kaydedilmesi şeklinde yapılır. Eğer kimlik tespiti yapılan gerçek kişi ise, beyan ettiği adres de kaydedilecektir. Kimlik tespiti için gerekli belgeler şunlardır;

- Türk uyruklu gerçek kişiler için nüfus hüviyet cüzdanı, sürücü belgesi veya pasaport,
- Yabancı uyruklu gerçek kişiler için kendi ülke pasaportu veya ikamet tezkeresi,
- Ticaret siciline kayıtlı tüzel kişiler için tescile dair belgelerin bir örneği ile tüzel kişi adına hareket eden kişinin temsile yetkili olduğuna dair belge ve imza sirküleri,

⁶³³ Bu hüküm doktrinde eleştirilmiştir, Taşdelen, s.175.

⁶³⁴ Bkz. Taşdelen, s.176.

⁶³⁵ 1 Şubat 2000 tarih ve 23951 sayılı Resmi Gazete'de 2000 tarih ve 65 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımlanan Yönetmelik değişikliğinin 2.maddesi ile değişen şekline göre.

- Vakıflar için Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan sicile ilişkin belgeler,
- Dernekler için il emniyet müdürlüklerinde tutulan dernekler kütüğündeki kayda ilişkin belgeler,
- Tüzel kişiliği olmayan teşekküller için idare etmeye yetkili olduğuna ilişkin karardır.

Tüzel kişiler ve tüzel kişiliği olmayan teşekküller adına yapılan işlemlerde işlemi yapan gerçek kişinin kimliği de tespit edilir.

Suç Gelirleri Kanun Tasarısı'nda da kimlik tespiti düzenlenmiştir. 22 nci maddede yapılan düzenlemeye göre yükümlülere, yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlemin yapılmasından önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etme yükümlülüğü getirilmiştir. Tasarı, kimlik tespitine esas belgelerin cinslerini belirleme yetkisini MASAK'a vermiş ve hangi işlemlerde kimlik tespiti yapılacağı, kimlik tespiti yapılacak işlemlerin parasal sınırları ve diğer usul ve esasların çıkarılacak yönetmelikle belirleneceğini ifade etmiştir.

D. Nakit İşlem Bildirimi

Nakit işlem bildirimleri bankalar, banka dışı mali kuruluşlar ve profesyonel meslek sahipleri için getirilen ve belli bir değerin üzerinde yapılan tüm nakit işlemlerin bildirilmesini gerektiren bir yükümlülüktür. MEMG'nun 19 numaralı tavsiyesinde nakit işlem bildirim yükümlülüğüne yer verilmektedir. Buna göre; bankalar ve diğer mali kurum ve aracılar, belli bir miktarın üzerindeki tüm ulusal ve uluslararası işlemleri merkezi işlem birimlerine bildirmekle yükümlüdürler. Nakit işlem bildirimlerinin, bildirimin yapılacağı birimin bilgisayarlı veri tabanları sayesinde işleneceği ve aklamanın ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacı ile yetkili makamlara iletileceği 19 numaralı tavsiyede ifade edilmiştir.

Tablo-7
Ülkelere Göre Nakit İşlem Bildirim Miktarı

Nakit İşlem Bildirim Miktarı (Amerikan Doları)	Ülkeler
5.000	Yeni Zelanda
7.000	Avustralya, Kanada
8.000	Fransa
10.000	Belçika, İtalya, ABD
11.000	Hollanda
12.000	İrlanda, Norveç, Portekiz, Singapur
13.000	Lüksemburg, İsveç
15.000	Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Yunanistan, İzlanda, İspanya, İsviçre, Birleşik Krallık
300.000	Japonya
Limitsiz	Hong Kong

Kaynak : FATF, Evaluation, s.17

Ülkelere göre nakit işlem bildirimlerinin miktarları yukarıda tabloda verilmiştir. Nakit işlem bildirimi, kimlik tespiti yükümlülüğünden farklı bir yükümlülüktür. Nakit işlem bildiriminde, belirlenen parasal sınırın üstünde işlem yapan mali veya mali olmayan kurum getirilecek düzenlemeye göre kimlik tespitinin yanı sıra ülkelere göre farklı oluşturulan merkezi işlem birimine işlemi bildirmekle yükümlüdür. Kurum için bildirimin herhangi bir istisnası bulunmamaktadır ve bu yükümlülük şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünde olduğu gibi takdire veya şüpheyeye bağlı bir yükümlülük değildir. 23037 sayılı Yönetmeliğin 8 nci maddesinin değişiklikten önceki haline göre; yükümlülerin taraf oldukları ve aracılık ettikleri tutarı 5 milyar lirayı veya muadili döviz aşan ve maddede yazılan her türlü işlemi MASAK'a bildirmek zorunluluğunda idi. Ancak 8 nci maddenin 31 Aralık 1997 tarih ve 97/10419 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile değiştirilmesi ve 5 milyar liralık sınırın kaldırılmış olmasından sonra nakit işlem bildirimi yükümlülüğü sona erdirilmiştir. Hâlihazırda gerek 4208 sayılı Kanunda gerekse de Suç Gelirleri Kanun Tasarısı'nda nakit işlem bildirimi yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak Yönetmeliğin 8 nci maddesi MASAK'a, yükümlülerden taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlere ilişkin bilgileri devamlı olarak isteyebilme yetkisi vermektedir. Devamlı olarak istenecek bilgileri, parasal sınırlar, yükümlü

grupları, uygulama tarihi, şekil, usul ve esaslar itibariyle belirlemeye MASAK yetkili kılındığından dolayı, MASAK tarafından çıkarılacak bir idari işlemle nakit işlem bildirim yükümlülüğü getirilebilir. Ancak MASAK'ın yayınladığı 4 adet genel tebliğ içerisinde nakit işlem bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır.

E. Şüpheli İşlem Bildirimi

1. Genel Olarak

Aklamının önlenmesinde kilit rol oynayan mali kurumların işlem yaptıkları belli bir değer üzerindeki işlemleri yetkili birimlere bildirmeleri yani nakit işlem bildiriminde bulunma yükümlülükleri, aklayıcıların yeni yöntemler geliştirmelerine neden olmuştur. Bu kapsamda, bildirim yükümlülüklerinin altında birden fazla işlem yapmak (işlem esaslı parçalara ayırma) veya yine bildirim yükümlülüklerinin altında birden fazla kişi ile işlem yapmak (kişi esaslı parçalara ayırma) aklayıcıların, nakit işlem bildirim yükümlülüğü karşısında geliştirdiği yöntemlerdendir.

Şüpheli işlem bildirimini, işlemi yapan görevlinin işlem tutarını dikkate almaksızın, işleme konu değerini suç geliri olduğu yönünde oluşan kanaatini ilgili birimlere bildirmesidir⁶³⁶. Bu kanaat; işlem yaptırmanın hal ve hareketlerinden duyulan şüphe ile oluşabileceği gibi, işlemin içeriğine ve devamlı olup olmamasına göre de şüpheli işlem için veri teşkil edebilir⁶³⁷.

İngiliz Mahkeme kararlarına göre şüphe *“bir ikna derecesidir ve inanmayı gerektirmez, ancak en azından bir şeyin olup olmadığı yönündeki söylentinin ötesinde olması”* halidir⁶³⁸. Kanada’da şüpheli işlem; *“çalışanın; bilgi birikimi ve tecrübesiyle müşterinin konumuna, işine ve onun sınıfındaki birisine uymayan, normal bir işlemden*

⁶³⁶ Şüpheli işlem bildirimlerinin ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde ve tesadüfen başlatıldığı ifade edilmiştir. Buna göre; nakit işlem bildirim formlarını dolduran kuruluşların, formların bir köşesine “şüpheli” ibaresini düşmeye başlaması üzerine uygulamanın faydalı olduğu kanaatine varan yetkililer, nakit işlem bildirim formlarına işlemin şüpheli olup olmadığına dair bir kutu eklemişlerdir (Ergül, s.184).

⁶³⁷ Ömer Lütfi Yalçın, *“Karapara Aklamaya Karşı Alınan Tedbirler: Şüpheli İşlem Bildirimleri”*, **Uzman Gözüyle Bankacılık**, S.:25, s.27, 28; ayrıca bkz. Taşdelen, s.184.

⁶³⁸ The National Association of Estate Agents, Protecting Against Money Laundering: A Guide for Members, Ağustos 2004, s.2 (NAEA olarak anılacaktır)

farklı olduğunu sezdiği işlem” şeklinde tanımlanmıştır⁶³⁹. Bir işlemin şüpheli olduğunu düşünmek, işlemin altında yatan suçun tam olarak bilinmesini gerektirmediği gibi, işleme konu değerlerin bir suçtan kaynaklandığının kesin olarak bilinmesini de gerektirmez⁶⁴⁰. Spekülasyon veya dedikodu şüphenin oluşması için yeterli değildir, ancak aklama şüphesinden dolayı rapor etmek için elde bir kanıtın bulunmasına da gerek yoktur⁶⁴¹. Fransa, Belçika ve Portekiz’de yüksek miktartlı, olağandışı karışık, ekonomik amacı veya yasal nedeni belirsiz işlemlerde dikkatli davranılması kural olarak yerleştirilmiştir. Adı geçen ülkelerde herhangi bir işlemde şüphe duyulduğunda işlemi yapan tarafa söz konusu paranın kaynağını, varış noktasını, işlemin yapılış amacını ve müşterinin beyanatını yazılı olarak saklama yükümlülüğü bulunmaktadır⁶⁴².

Suç ile mali hesaplar ve mali hesaplarla kişiler arasındaki irtibatı kurmak, müşterini tanı stratejisinin en hassas noktasıdır. Bu stratejide anahtar unsur zorunlu şüpheli işlem bildirimidir. Temel olarak şüpheli işlem bildirimi, başka bir kişi tarafından gözlemlenen normal dışı davranışları hedeflemektedir. Birçok mali işlem birimi⁶⁴³ normal ve normal dışı işlemlerin neler olduğuna dair rehber yayınlamıştır⁶⁴⁴.

Bir işlemin şüpheli olup olmadığı yönündeki süreç sadece mekanik bir süreç değildir, insan yargısına dayanmaktadır.

Kanaatimizce şüpheli işlem bildiriminde, bildirimde bulunan kişi veya kurum iki tür risk ile karşı karşıyadır. Birinci risk, yapılan işlemlerde aklama bulgularının tespit edilememesi ve şüpheli işlem kategorisine alınmamasıdır. Bu ihtimalde yükümlülük altında bulunan kişi veya kurum taksirli de olsa aklama eyleminin icrasına katkıda bulunmuş olmaktadır. Karşılaşılan ikinci risk ise, yasal bir işlem için şüpheli işlem sürecinin başlatılmasıdır. Bu durumda, şüpheli işlem bildiriminde bulunan kuruma karşı müşterilerinin güveni zedelenek ve ticari kayba uğrayacaktır.

⁶³⁹ Ergül, s.184.

⁶⁴⁰ NAEA, s.2.

⁶⁴¹ NAEA, s.2.

⁶⁴² Çelik-Koçağra-Güler, s.96.

⁶⁴³ Örneğin, Amerikan mali işlem birimi (FinCEN) 2000 yılında şüpheli işlem faaliyetleri ile ilgili bir rehber yayımlamıştır.

⁶⁴⁴ Benning, s.178.

Şüpheli işlem bildirimlerini başlatan süreç genel olarak; bildirim yükümlülüğü altında bulunan kurum çalışanının, yapılan işleme konu olan değerin suç geliri olduğu şüphesine sahip olması ile başlamaktadır. Yükümlülük altındaki kurum, araştırmasını genişletmesine rağmen şüphesini giderememesi durumunda şüpheli işlem bildirimi, işlemi yapacak olan mali işlem birimine gönderilir. Nitekim Norveç'te, bildirim yükümlülüğü altındaki kurum yapmakta olduğu işleme konu değerlerin suçtan kaynaklandığı şüphesini taşırsa, araştırmasını genişletir. Genişletilen araştırma şüphelyi ortadan kaldırmaz ise şüpheli işlem bildirim formu düzenlenir ve Kara Para Aklama Birimi'ne (Money Laundering Unit) gönderilir⁶⁴⁵.

2. Uluslar Arası Hukusal Araçlarda Şüpheli İşlem Bildirimi

Bankalar, banka dışı mali kuruluşlar ve profesyonel meslek sahipleri için getirilen şüpheli işlem bildirim yükümlülükleri birçok uluslar arası hukusal araçta yer almıştır. MEMG'nun 13 numaralı tavsiyesi bir mali kurumun, işlem yaptığı malvarlıklarının suç geliri olduğu veya terörizmin finansmanı ile bağlantılı olduğu yönünde bir şüphesinin veya şüphenin oluşması için makul nedenlerinin mevcudiyeti halinde bildirimde bulunmasına dair yükümlülük getirilebileceğini ifade etmektedir. Bu tavsiye gereği getirilecek şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü bir yasama işlemi ile olabileceği gibi, idari bir düzenleme ile de olabilir. Bildirimlerin mali işlem birimlerine yapılması gerekmektedir. Yine MEMG'nun 13 numaralı tavsiye ile ilgili yayınladığı açıklayıcı notta şüpheli işlem bildirimine tabi olan cezai eylemlerin neler olduğu açıklanmıştır. Buna göre; cezai eylem bir yargı bölgesinde aklama fiiline sebebiyet veren tüm öncül suçlar veya 1 nolu tavsiyede tanımlanan öncül suçlardır. MEMG'na göre ülkeler aklama fiiline sebebiyet veren tüm öncül suçları, şüpheli işlem bildirimleri için cezai eylem kabul etmesi yönünden desteklenmelidir. Tüm şüpheli işlemler ve işleme yönelik teşebbüsler, miktar sınırlamasına bakılmaksızın rapor edilmelidir. 19 numaralı tavsiye ile ilgili açıklayıcı notta; nakit, parasal araçlar, değerli metaller gibi malvarlıklarının uluslar arası seyrini tespit eden ülkelerin, gümrükleri ve varış yerindeki diğer yetkili makamları durumdan haberdar etmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

⁶⁴⁵ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Third Mutual Evaluation/Detailed Assessment Report Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism, Norway, 10 Haziran 2005, s.6. (FATF, Norway olarak anılacaktır).

Wolfsberg İlkelerinin 4 ncü maddesinde şüpheli ve olağandışı işlemlerin tanımı yapılmıştır⁶⁴⁶. Buna göre bankalar, şüpheli ve olağandışı işlemlerin takibi ve tespiti için yazılı politikalara sahip olacaklardır. Bu yazılı kurallar nelerin şüpheli ve olağandışı sayılacağına ilişkin tanımı içermelidir. Şüpheli veya olağandışı işlemler; a. Bankanın gerekli özen yükümlülüğü kapsamında müşterisine ait verilerine aykırı işlemler, b. Belirli bir tutarın üzerindeki nakit işlemleri ve c. Hesaba para yatırma, hesaptan para çekme ve hesaptan havale yapma işlemleri (Pass-through / in-and-out) ifade etmektedir.

Wolfsberg İlkelerinin 4 ncü maddesinin 2 nci fıkrasında şüpheli veya olağandışı faaliyetlerin izlenme yolları; işlemlerin izlenmesi, müşteri ile ilişkiler (toplantılar, görüşmeler, ülke içi ziyaretler vb.), üçüncü kişilerden edinilen bilgiler (gazete haberler, internetten alınan bilgiler) ve müşterinin içinde bulunduğu ortam hakkında özel bankacının edindiği bilgiler olarak sıralanmıştır. Ayrıca şüpheli veya olağandışı işlemlerin vukuunda işlemin geçmişi incelenecek ve makul bir açıklama olmadığında; daha fazla incelemeye tabi tutarak iş ilişkisinin sürdürülmesine, iş ilişkisinin sona erdirilmesine veya iş ilişkisinin ilgili makamlara rapor edilmesine karar verilecektir.

2001 tarihli AB direktifi ile değişik 1991 AB direktifinin 6 ncı maddesine göre; üye Devletler, 1991 direktifinde *“belirtilen kuruluşlar ve kişiler ile çalışanlarının ve yöneticilerinin, a. kara para aklamanın göstergesi olabilecek herhangi bir olaydan haberdar ederek, b. uygulanan mevzuatla tesis edilen yönteme göre gerekli tüm bilgileri talep üzerine vererek, kara para aklamayla mücadelede sorumlu otoritelerle tam işbirliği içinde bulunmalarını temin etmelidir.*

2- 1. paragrafta söz edilen bilgiler, bilgiyi veren kişi veya kuruluşun bulunduğu bölgedeki Üye Devletin kara para aklamayla mücadelede sorumlu yetkililerine iletilmelidir. Bilgiyi, 11. madde paragraf (1) (a) da belirtildiği şekilde, bu Direktifte yer alan kişi ve kuruluşların tayin ettiği kişi ya da kişiler vermelidir.

3- Madde 2 bis paragraf 5’te adı geçen noterler ve avukatlar söz konusu olduğunda Üye Devletler, ilgili meslek grubunda iç düzenlemeler yapmakla görevli bir organı 1 (a) paragrafında öngörülen işlemleri bildirmekle yetkili olarak atayabilir. Bu durumda Üye

⁶⁴⁶ Bkz. www.wolfsberg-principles.com, (Erişim: 11 Nisan 2005).

Devletler, bu organla kara para aklamayla mücadelede sorumlu yetkililer arasında tam işbirliğini sağlayacak uygun yöntemleri tesis eder.

Üye Devletler; noterler, avukatlar, hesap uzmanları, bağımsız denetçiler ve vergi danışmanlarını bir müşterinin adli tahkikatı sırasında veya müşterinin savunulması veya temsil edilmesi görevlerini icra ederken, tahkikat öncesinde, tahkikat sırasında veya sonrasında, müşterilerinden birinden aldıkları ya da müşterilerinden biri hakkında elde ettikleri bilgiler için 1. paragrafta öngörülen bildirim yükümlülüğü dışında tutulabileceklerdir”.

3. Çeşitli Ülke Kanunlarında Şüpheli İşlem Bildirimi

Mali ve mali olmayan kurumların yaptıkları işlemlerde, işlemi yapan kişiye veya yapılan işleme dair suç gelirlerinin aklanması ile bağlantılı olduğu yönündeki şüphesini yetkili makamlara bildirme zorunluluğu birçok ülke mevzuatında yer almaktadır. Örneğin; Danimarka'nın 9 Haziran 1993 tarih ve 348 sayılı Aklamamanın Önlenmesi için Tedbirler Kanun'unun 10 ncu maddesi; Malta'nın 23 Eylül 1994 tarihli Kara Para Aklamamanın Önlenmesi Kanunun 28 nci maddesi; Finlandiya'nın 2003 tarih ve 365 sayılı Kanunla değişik 1998 tarih ve 68 sayılı Kanunu'nun 10 ncu maddesi; Moldova'nın 15 Kasım 2001 tarih ve 633-XV sayılı Kara Para Aklama ile Mücadele ve Önlenmesi Kanunu'nun 5 nci maddesi⁶⁴⁷; Seyşel Adaları'nın 1996 tarih ve 8 sayılı Kara Para Aklamamanın Önlenmesi Kanunu'nun 5 nci maddesi; Sırbistan-Karadağ'ın Kara Para Aklamamanın Önlenmesi Kanunu'nun 8 nci maddesi; Mısır'ın 2003 tarih ve 78 sayılı Kanunla değişik 2002 tarih ve 80 sayılı Kanun'unun 8 nci maddesi; İrlanda'nın 2001 tarihli Cezai Adalet Kanun'unun 21 nci maddesi ile değişik 1994 tarihli Cezai Adalet Kanun'unun 31 nci maddesinin 8 nci fıkrası; Yunanistan'ın 24 Ağustos 1995 gün ve

⁶⁴⁷ Kanunun 5 nci maddesinin 2 nci fıkrasında şüpheli işlem tipleri örnek olarak sayılmıştır. Bunlar arasında; a) tek seferde tamamlanacak bir işlemi, müşteri tarafından ekonomik faaliyet ve işlemler arasındaki bağlantıyı silecek şekilde birden fazla işlem ile tamamlamak, b) müşteri için doğal olmayan gelirlerin hesaba yatırılması, c) hamiline ödenir, çek ve diğer araçlarla yapılan işlemler, d) taraflardan birinin kıyı bankacılığı bölgesinde yerleşik bulunduğu işlemler veya kıyı bankacılığı hesapları aracılığıyla gerçekleştirilen işlemler, e) kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik düzenlemeleri bulunmayan veya yeterli düzenlemelere sahip olmayan ülkelerde bulunan bankalar aracılığıyla yapılan işlemler sayılabilir. Kanun metni için bkz. www.transparency.md/Laws/633-01_en.pdf, (Erişim: 11 Temmuz 2005).

2331 sayılı Kanun'un 6 ncı maddesi; İsveç 1993 tarih ve 768 sayılı Kara Para Aklamaya Karşı Tedbirler Kanun'unun 9 ncu maddesi şüpheli işlem bildirimlerini düzenlemiştir.

Tablo-8
Ülkelere Göre Şüpheli İşlem Bildirim Miktarları

Ülkeler	1996	1997	1998	Ortalama 1996-1998
Avustralya	5,192	5,772	6,877	5,947
Avusturya	301	299	254	285
Belçika	4,48	7,136	8,754	6,79
Kanada	300	172		236
Danimarka	254	309	369	311
Finlandiya	240	149	186	192
Almanya	3,019	3,137	3,134	3,097
Yunanistan		78		78
Hong Kong	4,141	4,227	5,57	4,646
İzlanda	2	11	12	8
İrlanda	378	505	1,202	695
İtalya	3,075	3,6		3,338
Japonya	5	9	13	9
Lüksemburg	78	78	114	90
Hollanda	3,456	2,286	3,995	3,246
Yeni Zelanda	290	696	168	696
Norveç	164	727	839	577
Portekiz	115	129		122
Singapur	30	36	68	45
İspanya	745	866	855	822
İsveç	502	909	856	756
İsviçre			160	160
Birleşik Krallık	16,125	14,148	14,129	14,801
Birleşik Devletler	49,787		96,932	73,36

Kaynak: FATF, Evaluation, s.21.

4. Türk Hukuku'nda Şüpheli İşlem Bildirimi

a. Genel Olarak

Şüpheli işlem bildirimleri Türk hukuk mevzuatına ilk kez 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun 15 nci maddesi gereğince

Bakanlar Kurulunca çıkarılan 2 Temmuz 1997 gün ve 23037 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “4208 Sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”in 12 nci maddesi ile girmiştir. 12 nci madde 21.12.1997 tarihi ve 97/10419 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile son şeklini almıştır⁶⁴⁸.

23037 sayılı Yönetmeliğin 12 nci maddesinde *“Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığı ile yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu para ve para ile temsil edilebilen değerlerin, yasadışı yollardan elde edildiğine dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir husus bulunması halinde, bunlar tarafından gerekli kimlik tespiti yapıldıktan sonra Başkanlığa bildirimde bulunulması zorunludur”* denilmek suretiyle şüpheli işlem bildiriminin yapılacağı durumlar genel olarak tanımlanmıştır. Buna göre, işleme tabi tutulan değerlerin, yasadışı yollardan elde edildiğine dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektiren hususun bulunması halinde şüpheli işlem bildirimi yapılabilecektir. Yönetmeliğin 12 nci maddesinin 4 ncü fıkrasında yükümlülere yol gösterici olması için oluşturulacak örnek şüpheli işlem tiplerini belirleme yetkisi MASAK’a verilmiştir.

MASAK tarafından 31 Aralık 1997 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2 numaralı genel tebliğde şüpheli işlem tanımı Yönetmeliğin 12 nci maddesine benzer şekilde yapılmıştır. Genel tebliğin II-A maddesine göre şüpheli işlem *“yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığı ile yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu para ve para ile temsil edilebilen değerlerin yasadışı yollardan elde edildiğine dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun olması halidir”*.

Doktrinde, Genel Tebliğ’de ve Yönetmeliğin 12 nci maddesinde anılan para ve para ile temsil edilebilen değerler kavramından “kara para”nın anlaşılması gerektiği

⁶⁴⁸ **Değişmeden Önceki Şekli:** (2.7.1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmeliğin 12.maddesi)

Madde 12: Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığı ile yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu para ve para ile temsil edilebilen değerlerin yasadışı yollardan elde edildiğine dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir husus bulunması halinde yükümlü, işlemi kabul edip kimlik tespitini yaptıktan sonra Başkanlığa bildirimde bulunmak zorundadır. Şüpheli işlemi Başkanlığa bildiren yükümlü veya yükümlünün işlemi fiilen yapan ve yöneten mensupları veya bunların kanuni temsilcileri, işleme taraf olanlara hiçbir şekilde bilgi veremez. Şüpheli işlemlerin devamlı bilgi verme kapsamında bildirilmiş olması, bu madde uyarınca ayrıca bildirim zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. Başkanlık yükümlülere yol gösterici olması için şüpheli işlem tiplerini belirlemeye yetkilidir.

ifade edilmiştir⁶⁴⁹. Bu görüşe gerekçe olarak Yönetmeliğin 15 nci maddesinde aklamaya konu menfaat veya değerlerin, kanunun 2 “(a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal, hak veya gelirler ile bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dâhil, sözü edilen para, evrak, mal, hak veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü menfaat ve değerler” olduğunun belirtilmesi gösterilmiştir. Ancak belirtmeliyiz ki, her ne kadar şüpheli işlem bildirimini kara paranın tespitine ilişkin bir tedbir olarak öngörülmüş olsa da, şüpheli işlem bildirimine konu olan yasadışı gelirler 4208 sayılı kanunun 2 nci maddesinde belirtilen fiillerden elde edilen gelirlerle sınırlandırılmaz. Çünkü şüpheli işlemi tespit eden bir banka görevlisinin, işleme konu gelirin yasadışı olup olmadığı konusunda tespit yapması zor bir yükümlülük iken, Yönetmeliğin, ayrıca gelirin elde edildiği fiilin 4208 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen fiillerden olup olmadığının araştırılması yükümlülüğünü de yüklemesi mantık kuralları ile çelişmektedir. Zira çoğu olayda gelirin yasadışı olup olmadığı soruşturma makamlarının dahi içinden çıkamadığı bir sorun olarak kalmaktadır. Şüpheli işlem bildirim görevlisinden bir hukukçu gibi yasadışı eylemi tespit etmesi, onun hukuki nitelendirmesini yapması ve 4208 sayılı kanunun 2 nci maddesinde sayılan fiillerden olup olmadığını belirlemesi beklenemez. Nitekim 23037 sayılı Yönetmeliğin 13 ncü maddesi; işleme konu para ve para ile temsil edilebilen değerlerin, 4208 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde sayılanların dışındaki fiillerden elde edildiği yönünde kesin bilgi bulunması halinde şüpheli işlem bildirimini MASAK yerine yetkili makamlara yapılacağını belirtmektedir. Her ne kadar farklı bir makama yapılsa da, bu bildirimin şüpheli işlem bildirimini olma durumunu değiştirmez. Sonuç olarak; şüpheli işlem bildirimini için işleme konu gelirin genel olarak yasadışı olduğu konusunda makul bir şüphenin bulunması yeterlidir. Ayrıca bu yasadışı faaliyetin 4208 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde sayılan fiillerden olup olmadığının tespitine gerek bulunmamaktadır. İşleme konu değerlerin kesin olarak 2 nci maddede sayılan fiillerin dışındaki bir fiilden elde edildiği biliniyorsa sadece bildirim farklı bir makama yapılacaktır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci maddesi ile öncül suçların tespitinde sayma yönteminin terk edilmesi yukarıda belirtilen tartışmanın son bulması anlamına gelmemektedir. Şüpheli

⁶⁴⁹ Kocasakal, s.491.

işlem bildiriminde bulunacak görevli, gelirin elde edildiği yasadışı eylemin 5237 sayılı Kanunun 282 nci maddesi gereğince alt sınırının 1 yıl veya daha fazla süreli olup olmadığı araştırmasına girmeyecektir.

“Mali Suçları Araştırma Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı”nın 23 ncü maddesinde şüpheli işlem bildirimini düzenlenmiştir. Buna göre “(y)ükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheli gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur”. Bu madde gereğince şüpheli işlem bildiriminde bulunmak için “herhangi bilgi, şüphelinin veya şüpheli gerektirecek hususun” bulunması gereklidir. Bulunması gerekli hususlar ise işleme konu malvarlığının “yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına” dair olmalıdır. Yasa dışı yollardan elde edilmesi ile kastedilen, işleme konu malvarlığının suç geliri olmasıdır. Yasa dışı amaçlarla kullanılması ise yasal olarak kazanılıp kazanılmadığına bakılmaksızın malvarlığının terörizmin finansmanı veya suçun teşviki gibi yasa dışı amaçlarla kullanılmasıdır.

Tasarının 23 ncü maddesinin ikinci fıkrasında⁶⁵⁰ şüpheli işlem bildirimini ile ilgili olarak taraflara veya üçüncü şahıslara bilgi verilemeyeceği belirtilmektedir. Ancak denetim ile görevlendirilen denetim elemanları ile mahkemelere verilecek bilgiler bu yasağın dışında kalmaktadır.

b. Şüpheli İşlem Bildirim Yükümlüleri

Şüpheli işlem bildirim yükümlülerinin kimler olduğu Yönetmeliğin 3 ncü maddesinde sayılmıştır. Bu kimseler, genel olarak Yönetmelikte yer alan yükümlülüklerle uymak zorunda olan kişi ve kurumlardır. Bu kişi ve kurumlara ilave olarak Yönetmeliğin değişik 12 nci maddesi noterleri, Milli Piyango İdaresi Genel

⁶⁵⁰ Tasarının 23 ncü maddesinin ikinci fıkrası şu şekildedir; “Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğuna ilişkin olarak, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanlarına ve yargılama sırasında mahkemelere verilen bilgiler dışında, işleme taraf olanlar dâhil olmak üzere hiç kimseye bilgi veremezler.”

Müdürlüğü'nü, Tapu Sicil Müdürlükleri'ni ve Türkiye Jokey Kulübü'nü saymaktadır. 2 Numaralı Genel Tebliğde Yönetmeliğin 3 ncü maddesinde sayılan 19 yükümlü ile 12 nci maddesinde sayılan ek 4 yükümlü ile beraber toplam 23 yükümlü yer almaktadır. Bu yükümlüler;

- Bankalar,
- Özel finans kurumları,
- Bankalar dışında asli faaliyeti kredi kartı ihraç etmek olan kurumlar,
- Ödünç para verme işleri hakkındaki mevzuat kapsamındaki ikrazatçılar, finansman şirketleri, faktoring şirketleri,
- 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu kapsamındaki sigorta ve reasürans şirketleri,
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası A.Ş.,
- Sermaye piyasası aracı kurumları ve portföy yönetim şirketleri,
- Yatırım fonu yöneticileri,
- Yatırım ortaklıkları,
- Kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları,
- Kıymetli maden, taş veya mücevherlerin alım-satımını yapanlar,
- Kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler,
- Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü dâhil her türlü posta ve kargo şirketleri,
- Finansal kiralama şirketleri,
- Ticaret amacıyla gayrimenkul alım-satımı ile uğraşanlar veya buna aracılık edenler,
- Talih oyunları salon işletmeciliği yapanlar,
- İş makineleri dahil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım-satımı ile uğraşanlar,

- Tarihi eser, antika, sanat eseri koleksiyoncuları ve alım-satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar,

- Spor kulüpleri,
- Noterler,
- Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü,
- Tapu Sicil Müdürlüğü,
- Türkiye Jokey Kulübüdür.

2 Numaralı Genel Tebliğde, şüpheli işlem bildirimine ait yükümlülüğün, gerçek kişilerin bizzat kendileri, tüzel kişilerin kanuni temsilcileri, tüzel kişiliği bulunmayanların ise yöneticileri veya bunlar tarafından yetkili kılınan görevlilerce yerine getirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, bildirim, şüpheli işlemleri bildirmek zorunda olanlara ait şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ve benzerleri tarafından yapılmak zorundadır. Yabancı kişi veya kuruluşların Türkiye'de faaliyet gösteren birimlerinin (şube, acente gibi) yükümlü olması durumunda, şüpheli işlemlere ilişkin bildirim bu birimler tarafından yerine getirilir.

MEMG tarafından Şubat 2004'de 40 Tavsiye ve 9 Özel Tavsiyesi esas alınarak yayımlanan “Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Metodolojisi” (Anti Money Laundering/Combating Terrorist Financing Methodology) ile serbest muhasebeci, mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlere birtakım yükümlülükler getirilmiştir. Bu kapsamda; hâlihazırda mevzuatımızda yükümlü grupları arasında yer almayan muhasebeciler, mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin de yükümlü grupları arasına alınması gerekliliği, kanaatimizce yerinde olarak ifade edilmektedir⁶⁵¹.

⁶⁵¹ Bkz. Murat Kalem, “Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Metodolojisi Belgesi (AML/CFT Metodolojisi Belgesi) Kapsamında Serbest Muhasebeci, Mali Müşavirler İle Yeminli Mali Müşavirlere Getirilmesi Gereken Yükümlülükler”, **Yaklaşım**, Y.:12, S.:142, Ekim 2004, s.265 vd.

c. Şüpheli İşlem Tipleri

Türk hukukunda Wolfsberg ilkeleri doğrultusunda yükümlülere rehberlik etmek üzere şüpheli işlem tipleri örnekli olarak hazırlanmıştır. 23037 sayılı Yönetmeliğin 12 nci maddesi yükümlülere yol gösterici şüpheli işlem tiplerini belirleme yetkisini MASAK'a vermiştir. MASAK tarafından 12 nci maddede yer alan yetkiye dayanılarak çıkarılan 2 Numaralı Genel Tebliğde 19 adet durum şüpheli işlem durumu olarak ele alınmıştır. MASAK tarafından çıkarılan 3 Numaralı Genel Tebliğde⁶⁵², 19 adet şüpheli işleme 20 nci şüpheli işlem ilave edilmiştir. Ancak bu durumlar rehber mahiyetindedir ve 20 adet durumun haricindeki olaylar da şüpheli işleme konu edilebilir. Genel tebliğ bu durumu, sayılan tiplere uygun olmamakla birlikte işlemin tarz ve mahiyeti A bendinde yapılan tanıma uygun şüphe uyandıran işlemlerin de mutlaka şüpheli işlem olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirlemek suretiyle ifade etmiştir.

Şüpheli işlemler MASAK'a bildirilecek ve bu kurum tarafından değerlendirmeye alınacaktır. Şüpheli işlemlerin devamlı bilgi verme kapsamında daha önceden bildirilmiş olması, şüpheli işlem bildirimi olarak da bildirilmesi zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır.

Bu şüpheli işlem tipleri şunlardır⁶⁵³;

- İşlem yapılırken normalde herkesin vermesi gereken bilginin verilmesinde isteksiz davranılması, kimlik bilgilerinin edinilmesinde zorluklarla karşılaşılması, çok az veya gerçek dışı bilgi verilmesi, sahteliğinden şüphe edilen belge ibraz edilmesi, mali durumla ilgili yanıltıcı beyanlarda bulunulması, yapılan işlemin beyan edilen amaca uygun düşmemesi,
- Uyuşturucu ve kaçakçılık gibi suçlar ile terörist organizasyonların mevcut olduğu ülkelerden ve sınır ötesi merkezlerden (off-shore centres) veya bu ülke ve merkezlere normal olmayan büyük meblağlı transferlerin yapılması,

⁶⁵² 7 Şubat 2002 tarih ve 24664 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁶⁵³ Başka bir sınıflandırma için bkz. Yalçın, s.28 vd.

- Kişinin banka ve diğer yükümlüler nezdindeki hesaplarında anormal bir artışın tespit edilmesi ve bu hesaplarda büyük miktarlarda atıl paraların tutulması,
- Müşterinin sürekli iş yaptığı veya para gönderdiği adresler dışındaki adres ve hesaplara, şüpheyi gerektirecek şekilde önemli ölçüde para transfer etmesi,
- Kötü bir ünü olan, belli bir iş kaynağı, ticari geçmişi ve alt yapısı olmayan bir kimse adına veya hesabına büyük miktarlarda nakit hareketlerinin olması veya yurtdışından büyük miktarlarda nakit gelmesi,
- Genelde bir hesap kullanılmaksızın, yurtdışından veya yurtdışına önemli miktarlarda para transferi yapılması, yeterli açıklama yapılmadan, elektronik fon transferlerinin gerçekleştirilmesi ve bunların nakit olarak ödenmesinin istenmesi,
- Kişinin aynı yükümlü nezdinde, alışılmadık bir şekilde birden fazla hesabının olması ve bu hesaplar toplu olarak ele alındığında büyük meblağlara ulaşılması veya aynı hesapta toplanabilecek tutarların parçalara bölünerek ayrı ayrı hesaplarda tutulması veya devamlı bilgi verme kapsamına dâhil olmamak amacıyla işlem miktarının, bildirimin yapılmayacağı tutara düşürülmesi,
- Çok sayıda kişinin, makul açıklama yapmadan aynı hesaba ödeme yapması veya birçok ayrı hesaptan aynı hesaba transferin yapılması,
- Yurt içinde bir bankayla çalışmayı gerektirmeyecek kadar az ticari işlem hacmi olanların, yabancı bankalara fon transferi için emanet hesap açtırmaları veya sadece fon transfer etmek amacıyla açılan hesaplara yatırılan nakdin kısa süre bekletilerek herhangi bir işleme tabi tutulmaksızın geçici hesaplara aktarılması,
- İşletme faaliyetleriyle orantısız hesapların olması ve bu hesaplar arasında transfer işlemlerinin yapılması, bu hesaplardan ticari saikle yapılmadığı açıkça belli olan işlemlerin gerçekleştirilmesi, kişiyle veya şirketle açıkça bağlantısı olmayan kişilere mutaat olmayan şekillerde ödemelerin yapılması,
- Yüksek meblağlarda kredi veya borç para alınması ve bunun makul bir açıklaması olmadan beklenmedik bir şekilde kısa sürede geri ödenerek kapatılması,
- Yurt dışında bir hesap teminat gösterilerek, yurt içinde kredi alınması, daha sonra bu kredi ödenmeyerek borcu veren kurumun teminat gösterilen hesaptaki

parayı haciz ederek yurda getirme koşullarının oluşmasının sağlanması veya yurt içinde normal koşullarda alınan bir kredinin geri ödenmesinin yurt dışında bulunan off-shore bankalardan yapılan transferlerle karşılanması,

- Kredi talebinde, alınacak olan kredinin nerede kullanılacağına yönelik ikna edici bilgilerin verilmemesi ve bu kredinin geri ödenmesine dair net bilgilerin sunulamaması,

- Birbirine yakın tutarda paranın yine birbirine yakın zamanda ülke dışına çıkması ve girmesi,

- Menkul kıymetler ve vadeli işlemler piyasasında açılan hesaplarda, işlem yapılmıyormuş görüntüsü vermek amacıyla birbirini karşılayacak tutarlarda ve bir amaç veya olağanüstü bir durum olmadığı halde alım-satım emirlerinin verilmesi,

- Borsada işlem yapmak üzere aynı anda açılan, sürekli kar ve zarar sonucu veren işlemlerin yapıldığı iki veya daha fazla hesapta, benzer işlemlerin yapılması ve bu hesaplardan yararlanan kişilerin aynı olduğundan şüphelenilmesi veya bilinmesi,

- Aracı kurum nezdinde açılan hesaplardaki büyük boyutlu zararın, sürekli bir başka yatırımcıdan gönderilen nakitle kapatılması veya başka hesaplardaki karın sürekli aynı yatırımcıya aktarılması,

- Aracı kurumlar nezdinde nakit olarak çok yüksek miktarlı hesapların açılması ve ödemenin hesap açılırken veya takas gününde nakit olarak yapılması,

- Aracı kurumlar nezdinde işlem miktarını ve hareketleri dikkat çekici kılmamak amacıyla, aynı tür işlemlerin yapıldığı çok sayıda hesabın açılması,

- Fonların, terörizm veya terörist eylemlerle ilgili veya bağlantılı olduğundan ya da bu amaçla kullanıldığından şüphe duyulması ya da şüphe duyulması için makul nedenler bulunması.

d. Şüpheli İşlem Bildirim Usulü ve Süresi

Yapılacak işlemde şüpheli bir durumla karşılaşan yükümlüler, gerekli kimlik tespitlerini yaptıktan sonra, şüpheli işlem hakkında gerekiyorsa yetki ve imkânları

ölçüsünde araştırma yapacak ve edilen bilgi ve bulguları değerlendirdikten sonra Tebliğ'in ekinde yer alan Şüpheli İşlem Bildirim Formu'nu (ŞİBF) doldurarak MASAK'a gönderecektir. Hakkında şüpheli işlem bildiriminde bulunulan işlemle ilgili daha sonra yeni bilgilerin elde edilmesi durumunda yeni bir bildirim formu doldurulacak ancak daha önceki formun eki olduğu belirtilerek gönderilecektir.

Şüpheli işlem bildirimleri herhangi bir parasal sınır gözetilmeksizin yapılır. ŞİBF'nda istenilen bilgiler sınırlayıcı değildir. Yükümlüler ek bilgiler vermek isterse, bu bilgileri herhangi bir şekle tabi olmaksızın forma ekleyebilirler. ŞİBF'ları MASAK'a faks veya posta ile gönderilebilecektir. Ancak her durumda formun aslı taahhütlü posta yolu ile ya da elden MASAK'a intikal ettirilecektir.

23037 sayılı Yönetmeliğin değişik 14 ncü maddesine⁶⁵⁴ göre şüpheli işlemler, işlemin tespit edildiği tarihten itibaren en geç on gün içinde yapılmalıdır. Gecikmesinde sakınca görülen hallerde şüpheli işlemler ve işleme taraf olanlar MASAK'ın yanı sıra yetkili ve görevli Cumhuriyet Savcılığına da bildirilir. Yönetmelikte yetkili ve görevli Cumhuriyet Savcılığı açık olarak belirtilmemiştir. Bu durumda genel yetki ve görev kuralları çerçevesinde, aklama suçunu yargılamaya yetkili ve görevli olan mahkemenin bulunduğu yer savcılığının yetkili ve görevli olacağını kabul etmek gerekecektir⁶⁵⁵.

Şüpheli işlem bildiriminde şu hususların yer alması gerekir; işlem tarihi, işlemin tutarı, işlemin mahiyeti, işlemle ilgili olan üçüncü kişilerle ilgili kimlik bilgileri ve kimlik tespitine yarayan belgenin cinsi, işlemi yapanın mesleği ve uyrukluğu, şüphe duyulan işlemin türü ve açıklaması, formu dolduran kişi veya kurumun adı, forma eklenmesinde fayda görülen diğer bilgiler⁶⁵⁶.

⁶⁵⁴ Değişmeden Önceki Şekli: (2.7.1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmeliğin 14.maddesi)

Madde 14: Şüpheli işlemler, işlemin vukuu bulduğu tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde Başkanlığa bildirilir. Ancak gecikmesinde sakınca görülen hallerde şüpheli işlem ve işleme taraf olanlar derhal Başkanlığın yanı sıra yetkili ve görevli Cumhuriyet Savcılığına da bildirilir. Başkanlık bildirimine ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

⁶⁵⁵ Aynı şekilde bkz. Kocasakal, s.497.

⁶⁵⁶ Yalçın, s.31, 32.

e. Şüpheli İşlem Bildirim Yükümlülüğüne Aykırı Davranış

(1) Genel Olarak

4208 sayılı Kanunun 12 nci maddesi “...karaparanın aklanması suçunun tespiti ve önlenmesine ilişkin diğer Bakanlar Kurulu Kararları ile bunların uygulanmasına dair tebliğlere aykırı davran”mayı suç halinde düzenlemiş ve bu kişilere hürriyeti bağlayıcı ceza ve para cezası verileceğini belirtmiştir.

23037 sayılı Yönetmelik ise 17 nci maddesinde şüpheli işlemleri süresinde ve usulüne uygun olarak bildirmeyenler için 4208 sayılı Kanunun 12 nci maddesindeki müeyyidenin uygulanacağını ifade etmektedir. Aynı şekilde şüpheli işlemleri düzenleyen 2 numaralı Genel Tebliğ ile bir takım yükümlülükler getirmiştir. Dolayısıyla gerek yönetmelikte gerekse de 2 numaralı Genel Tebliğde düzenlenen yükümlülüklerle aykırı davranışlara Kanunun 12 nci maddesinde belirlenen ceza verilecektir.

4208 sayılı Kanunun 12 nci maddesi yarattığı suç tipinde, içeriği idarenin düzenleyici işlemleri ile belirlenen veya belirlenecek olan yükümlülüklerle aykırı davranışı yaptırım altına almıştır. Başka bir ifade ile idarenin düzenleyici işlemleri ile belirlenen şüpheli işlem bildirim yükümlülüğüne aykırı davranışın suç haline getirilmesi ile idarenin düzenleyici işlemleri ile suç ihdas edilmiş olmaktadır. Yasa koyucunun bu gibi durumlarda, idarenin yapacağı işlemle suçu belirlemesine, yani yasayı doldurmasına izin verildiği durumlarda, suçun yaptırım bölümünü kanunla kendisi düzenlemekte, yasak edilecek hareketlerin neler olduğunun belirlenmesini işini ise idareye bırakmaktadır⁶⁵⁷. Belirtmeliyiz ki, Anayasanın 38 nci maddesi gereğince hangi eylemin suç sayılacağına yasa ile belirlenmesi zorunludur. Bu bakımdan 4208 sayılı Kanunun idarenin düzenleyici işlemleri ile suç yaratılmasına imkân veren 12 nci maddesinin Anayasanın 6 ncı maddesinde düzenlenen kaynağını Anayasa’dan almayan hiçbir yetkinin kullanılamayacağı ilkesine, 7 nci maddesinde düzenlenen yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine ve 38 nci maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olduğu kanaatindeyiz. Mukayeseli hukukta da bir çok ülke

⁶⁵⁷ Öğretide bu gibi kanunlara açık, beyaz veya kör ceza kanunları denilmektedir, (Artuk-Gökçen-Yenidünya, I, s.169).

şüpheli işlem bildirim yükümlülüklerine aykırı davranışları cezalandırmaktadır. Örneğin Kanada 2000 tarihli Suç Gelirleri ve Terörizmin Finansmanı Kanunu 75 nci maddesinde kanunda düzenlenen şüpheli işlem bildirim yükümlülüklerine aykırı davranışın cezasını belirtmektedir. Ancak Kanada'nın söz konusu kanunu 75 nci maddede düzenlenen suçun maddi unsurunu da kanunda göstermek suretiyle idarenin düzenleyici işlemleri ile suç yaratmasına imkân tanımamaktadır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 2 nci maddesinin 2 nci fıkrasında idarenin düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza konulamayacağı açık olarak belirtilmiştir. Bu madde hükmü, aynı kanunun 5 nci maddesi gereğince ceza içeren özel kanunlarda da uygulanacaktır. Bu maddeden hareketle 4208 sayılı Kanunun 12 nci maddesinde düzenlenen şüpheli işlem bildiriminde bulunmama suçu, idarenin düzenleyici işlemleri ile yarattığı bir suç olduğundan ilga edilmiş sayılır. Ancak bu noktada belirtmeliyiz ki, 5252 sayılı “Türk Ceza Kanununun Uygulama Şekli Hakkında Kanun”⁶⁵⁸, 11 Mayıs 2005 tarih ve 5349 sayılı Kanunla eklenen Geçici Madde-1, diğer kanunların TCK'nun 2 ve 5 nci maddelerinin yer aldığı birinci kitabındaki düzenlemelere aykırı hükümleri, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapıncaya ve en geç 31 Aralık 2006 tarihine kadar uygulanacaktır. Dolayısıyla 4208 sayılı Kanunun 12 nci maddesi, değişiklik yapıncaya veya en geç 31 Aralık 2006 tarihine kadar uygulanmaya devam edecektir.

(2) Maddi Unsur

Şüpheli işlemin süresinde veya usulüne uygun olarak bildirilmemesi suçunun maddi unsuru, 2 numaralı Genel Tebliğde belirtilen şüpheli işlem tiplerinden birine uyan veya başka tarz veya mahiyette cereyan eden şüpheli işlemin yetkili makamlara usulüne uygun olarak veya hiç bildirilmemesi veya zamanında bildirilmemesidir.

(3) Fail

Bu suçun faili, şüpheli işlem bildiriminde bulunmakla yükümlü olanlardır. Bunlar 23037 sayılı Yönetmelikte ve 2 numaralı Genel Tebliğde sayılmıştır.

⁶⁵⁸ 13.11.2004 gün ve 25642 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Bu yükümlülerden işlemi fiilen yapan ve yönetenler, görev ve fiil ile ilgilerine göre iştirak kuralları çerçevesinde sorumlu olacaklardır.

(4) Manevi Unsur

Suçun manevi unsuru konusunda kanunda bir açıklık bulunmamaktadır. Failde kastın bulunması halinde suçun oluşacağı muhakkaktır. Ancak görevin gerektirdiği özen ve dikkatin gösterilmemesi suretiyle fiilin taksirle işlenmesinin mümkün olup olmadığı çözümlenmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanaatimizce, şüphe kavramının bireye özgü oluşu, kanunda taksiren cezalandırılacağıının belirtilmemesinden dolayı suçun oluşması için failde kastın varlığı şarttır. Özel kastın aranmasına gerek bulunmamaktadır, genel kast yeterli sayılmalıdır⁶⁵⁹.

(5) Müeyyide

4208 sayılı Kanunun 17 nci maddesi gereği şüpheli işlem bildiriminde bulunmamak suçunun cezası hürriyeti bağlayıcı ceza ve ağır para cezasıdır. Cezaların her ikisine de hükmedilecektir. Hürriyeti bağlayıcı ceza, altı aydan bir seneye kadar hapistir. Para cezası ise oniki milyon liradan yüzyirmilyon liraya kadar ağır para cezasıdır.

5252 sayılı “Türk Ceza Kanununun Uygulama Şekli Hakkında Kanun”un 5 nci maddesine göre, kanunlarda yer alan “ağır para” cezaları, “adli para” cezasına dönüştürüldüğünden, 17 nci maddede yer alan ağır para cezası, adli para cezasına dönüştürülmüştür. Ayrıca 2 nci fıkraya göre de, 4208 sayılı Kanunda TCK’nda belirlenen cezalar sistemine uygun değişiklik yapıncaya kadar 17 nci maddede düzenlenen para cezasının alt sınırı dört yüzellimilyon, üst sınırı ise yüz milyar Türk Lirası olarak uygulanacaktır.

⁶⁵⁹ Aynı şekilde bkz. Taşkın, s.188.

f. MASAK’a İntikal Eden Şüpheli İşlem Bildirimleri ile İlgili İstatistikler

MASAK’a intikal eden ihbarların değerlendirilmesinde diğer yıllarda olduğu gibi 2005 yılında da en fazla ihbarın Cumhuriyet savcılıklarından (% 43,1) geldiği tespit edilmiştir. Cumhuriyet savcılıkları dışında ihbar sayılarında kamu kurumları (% 30,8) önemli rol oynamaktadır. MASAK’a intikal ettirilen ihbarlarda 2003 yılında küçük bir düşüş olmasına rağmen⁶⁶⁰, 2004 yılında %27,1 oranında bir artış kaydedilmiş ve ihbar sayısı 483’e yükselmiştir⁶⁶¹. 2005 yılında ihbar sayılarında artış devam etmiş ve yıl içinde MASAK’a intikal eden toplam ihbar sayısı 500 olmuştur⁶⁶². Savcılıklardan gelen ihbarların bölgesel dağılımında Marmara Bölgesi % 77 (2004 yılında % 80) ile başta gelmektedir. Daha sonra Doğu Anadolu % 13 (2004 yılında % 10,4) ile ikinci sırada yer almakta, bu bölgeyi %3,3’lük (2004 yılında aynı oranda ihbar gelmiştir) oranla Güneydoğu Anadolu, % 3,2’lik (2004 yılında % 3,1) oranla ise İç Anadolu Bölgesi izlemektedir⁶⁶³. 2005 yılının sonuna kadar MASAK’a intikal eden ihbarlar ve kaynakları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

⁶⁶⁰ MASAK Faaliyet Raporu 2003, Ankara, 2004, s.11

⁶⁶¹ MASAK Faaliyet Raporu 2004, Ankara 2005, s.11.

⁶⁶² MASAK Faaliyet Raporu 2005, Ankara, 2006, s.18.

⁶⁶³ MASAK Faaliyet Raporu 2005, Şekil 3, s.19; 2004 yılı oranları için bkz. MASAK Faaliyet Raporu 2004, Şekil 3, s.13.

Tablo-9
İhbar Kaynakları ve Sayıları

İhbar Kaynağı	17.02.1997 31.12.2001	2002	2003	2004	2005	Toplam
Cumhuriyet Savcılıkları	403	168	171	218	178	1138
Kamu Kurumları	323	105	103	127	157	815
Bankalar	7	4	7	30	18	66
Basın	13	1	1	4	8	27
Gerçek Kişi / Şirket	117	112	94	98	135	556
Yurtdışı	19	3	4	6	4	36
Toplam	882	393	380	483	500	2638

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu 2005, s.18.

MASAK’a intikal eden şüpheli işlem bildirimleri incelendiğinde; 2003 yılındaki bildirimlerin çoğunun bankalardan geldiği ancak bildirim sayılarında önceki yıllara göre küçük bir azalış olduğu dikkat çekmektedir⁶⁶⁴. 2004 yılındaki bildirimlerde bankalar liderliğini korumakta ancak bildirim sayıları 2003’e göre % 61,1 oranında artmaktadır. Bu artışta 12 Şubat 2004 tarihinde uyum görevlileriyle yapılan toplantının etkili olduğu MASAK tarafından ifade edilmektedir⁶⁶⁵. Bankalar tarafından yapılan şüpheli işlem bildirimleri 2004 yılında artarak 288 ve 2005 yılında ise 349’a (% 21,3 lük bir artışla) yükselmiştir⁶⁶⁶. 2005 yılında yapılan şüpheli işlem bildirimlerinden sadece 3 tanesinin bankalar dışındaki kurumlardan gelmesi (1 bildirim aracı kurumlardan, 2 bildirim ise özel finans kurumlarından gelmiştir)⁶⁶⁷ şüpheli işlem bildirimlerinde bankaların önemini bir kez daha belirtmektedir. Şüpheli işlemlerin kaynaklara göre dağılımında bankalar % 74,6 ile⁶⁶⁸ şüpheli işlem bildirimlerinin

⁶⁶⁴ MASAK Faaliyet Raporu 2003, s.13.

⁶⁶⁵ MASAK Faaliyet Raporu 2004, s.14; uyum görevlileriyle ilgili açıklama bir sonraki bölümde yapılacaktır.

⁶⁶⁶ MASAK Faaliyet Raporu 2005, s.18.

⁶⁶⁷ MASAK Faaliyet Raporu 2005, s.18.

⁶⁶⁸ Bu oran 17.02.1997-31.12.2005 tarihleri arasında gelen bildirimler dikkate alınarak belirlenmiştir.

çoğunun yapıldığı kaynak olarak konumunu sürdürmektedir. İkinci olarak ise Gümrük İdaresi % 27,3'lük oranla şüpheli işlem bildirim kaynakları arasında yer almaktadır⁶⁶⁹.

Tablo-10
Şüpheli İşlem Bildirimi Sayıları ve Kaynaklarına Göre Dağılımı

Şüpheli İşlem Bildirim Kaynağı	17.02.1997 31.12.2001	2002	2003	2004	2005	Toplam
Bankalar	265	193	177	288	349	1272
Gümrük İdareleri	369	-	-	-	-	369
Döviz Büroları	52	-	-	-	-	52
Sigorta Kurumları	1	1	-	-	-	2
Aracı Kurumlar	1	-	-	1	1	3
Özel Finans Kurumları	-	-	3	1	2	6
Toplam	688	194	180	290	352	1704

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu 2005, s.20.

F. Uyum Görevlisi Atanması

Uyum görevlisi atanması ile ilgili ilk düzenleme 1999 tarihli Birleşmiş Milletler Suç Gelirleri ile İlgili Aklama, Müsadere ve Uluslar Arası İşbirliği Model Düzenlemesi'nin (Model Legislation on Laundering, Confiscation and International Cooperation in Relation to the Proceeds of Crime) 2.2.8 nci maddesinde Kredi ve Mali Kurumlarda İç Aklamayı Önleme Programları başlığı altında düzenlenmiştir⁶⁷⁰. Düzenlemeye göre kredi ve mali kurumlar, aklamanın önlenmesine yönelik kendi programlarını geliştireceklerdir. Kredi ve mali kurumların her bir şubesinde uyum görevlisinin atanması gereklidir.

Mukayeseli hukukta da mali kurumlara uyum görevlisi atanması zorunluluğu getiren kanunlar bulunmaktadır. Örneğin Almanya'nın 2002 tarihli Kara Para Aklama Kanunu'nun 14 ncü maddesi belirlenen kişi ve kurumlara kovuşturma makamları ile

⁶⁶⁹ MASAK Faaliyet Raporu 2004, s.14.

⁶⁷⁰ Ayrıca bkz. Taşdelen, s.186, 187.

devamlı surette irtibatta bulunan bir uyum görevlisi atama zorunluluğu getirmiştir. Aynı şekilde Arnavutluk'un 2000 tarih ve 8610 sayılı Kara Para Aklamanın Önlenmesi Kanunu'nun 7 nci maddesi uyum görevlisi atanmasını düzenlemektedir. Bulgaristan'ın 1998 tarih ve 85 sayılı Kanunu'nun 17 nci maddesinde yine uyum görevlisi atanması yükümlülüğü düzenlenmiştir.

4208 sayılı Kanun'da uyum görevlisi atanması ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Yönetmeliğe 2000 yılında eklenen 14/A⁶⁷¹ maddesi ile yükümlülerin, Yönetmelik gereği yapmaları gereken bildirimleri için idari düzeyde bir uyum görevlisi atamaları mecburiyeti getirilmiştir. Uyum görevlisi atayacak yükümlü gruplarını, uygulamanın başlangıç tarihlerini, uyum görevlisinin nitelik, görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemeye MASAK yetkili kılınmıştır. MASAK bu yetkiye dayanarak 4 numaralı Genel Tebliğini⁶⁷² yayımlamıştır. Genel Tebliğin III ncü maddesi uyum görevlisi atanmasını düzenlemektedir. Buna göre; şüpheli işlem bildiriminde bulunması gereken 23 yükümlü grubundan sadece bankalar ve özel finans kurumları uyum görevlisi atayacaklardır. Bankalar ve özel finans kurumları Tebliğin yayımı tarihinden itibaren 30 gün içinde uyum görevlisi atamak ve atanmış uyum görevlisinin açık kimlik bilgilerini aynı süre içinde MASAK Başkanlığı'na bildirmekle yükümlü kılınmışlardır.

Uyum görevlisi, yapılması gereken şüpheli işlem bildirimlerine ait usulleri yerine getirmek için, ilgili kuruluşun idari yapısı içinde genel müdür veya genel müdür yardımcısına doğrudan bağlı olarak görevlendirilecek bir üst düzey personelini ifade etmektedir. Banka ve özel finans kurumlarında şüpheli işlemle karşılaşılması durumunda Şüpheli İşlem Bildirim Formları işlemi yapan personelce doldurularak imzalanacak ancak öncelikle uyum görevlisine gönderilecektir. İşlemi yapan görevli ile işlemin sonuçlandırılması konusunda imza yetkisine sahip görevli arasında, işlemin şüpheli olup olmadığı konusunda bir görüş ayrılığının ortaya çıkması durumunda yine Şüpheli İşlem Bildirim Formu tek imza ile uyum görevlisine gönderilecektir. Uyum görevlisi kendisine gönderilen bildirim formlarını kontrol edecek ve bu formlarda yer

⁶⁷¹ Bu madde 1 Şubat 2000 tarih ve 23951 sayılı Resmi Gazete'de 2000 tarih ve 65 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayımlanan Yönetmelik değişikliğinin 3 ncü maddesi ile eklenmiştir.

⁶⁷² 10 Kasım 2002 tarih ve 24932 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

alan bilgileri, şüpheli işlemi yapan şahıs hakkında kurumda bulunan diğer bilgiler ile karşılaştırarak kontrol edecektir. Bu kontrol esnasında ilgili yasa, yönetmelik ve tebliğler de göz önünde bulundurulacak ve değerlendirme sonucuna göre işlemin, şüpheli işlem olarak MASAK'a gönderilmesine veya gönderilmemesine karar verecektir. Uyum görevlilerinin, şüpheli işlemi değerlendirme sürecinde iyi niyetle, makul ve dürüst şekilde hareket etmeleri koşuluyla verdikleri bildirimde bulunmama kararları, şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihlali sayılmayacaktır. Ancak bildirimde bulunulmayan bildirim formu ile yazılı gerekçesi, gerektiğinde yetkililere ibraz edilmek üzere 5 yıl süreyle saklanacaktır. Şüpheli işlemler, tespit edildiği tarihten itibaren 10 gün içinde uyum görevlisi tarafında değerlendirilmeli ve MASAK'a gönderilmelidir. Suç Gelirleri Kanun Tasarısı'nın 24 ncü maddesinde uyum görevlisi atanması yükümlülüğü getirilmiştir. Tasarıya göre uyum görevlisinin atanmasının amacı Kanunla getirilen yükümlülüklerle uyumun sağlanmasıdır.

4 numaralı Genel Tebliğde belirlenen esaslar çerçevesinde, uyum görevlisi atamayan ve uyum görevlisinin görevini zamanında ve eksiksiz yerine getirmesi için gerekli önlemleri almayan yükümlüler ile görevlerini yerine getirmeyen uyum görevlileri hakkında 4208 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince işlem yapılacaktır.

Uyum görevlisi atanma yükümlülüğünün sadece banka ve özel finans kurumlarına getirilmesi, diğer kurumların şüpheli işlem bildirim yükümlülüklerini kaldırmamaktadır⁶⁷³.

G. Mali İşlem Birimleri (Financial Intelligence Units-FIU)

1. Genel Olarak

Mali İşlem Birimleri, ülkelerin suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik hukuki mevzuatları gereğince kurulan ve bankalar ile banka dışı mali kurumlar tarafından yapılan şüpheli ve nakit işlem bildirimlerini alan, analiz eden, analiz sonucu elde edilen bilgileri soruşturma makamlarına ileten kurumlardır.

⁶⁷³ Taşdelen, s.187.

17 Ekim 2000 tarih ve 2000/642/JHA sayılı Konsey kararının önsözünün 2 nci paragrafında, tüm üye ülkelerin, kara paranın aklanmasını önleme amacıyla şüpheli mali işlemler ile öncül suçlar arasında bağ kurmayı amaçlayan ve 308 sayılı direktif hükümleri uyarınca alınan bilgileri toplayan ve analiz eden mali işlem birimleri ile ilgili düzenleme yapmalarının gerektiği ifade edilmektedir. Bu karara uygun olarak yapılandırılan mali işlem birimlerinin idari yapıdaki yerleri farklılık göstermektedir. Nitekim Avusturya, Almanya, Slovakya ve Birleşik Krallık'ta mali işlem birimleri merkezi polis teşkilatının içinde cezai istihbarat birimleri olarak teşkilatlanmışlardır. Danimarka, Letonya ve Lüksemburg'ta savcılığa bağlı çalışmaktadırlar. Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve Litvanya'da içişleri veya adalet bakanlığına bağlıdır. Belçika'da adalet ve maliye bakanlığı ortak olarak mali işlem biriminden sorumludur⁶⁷⁴.

Mali işlem birimlerinin yapıları ve hiyerarşik yapılanmaları ülkelere göre değişmektedir. Hiyerarşik yapılanmalarına göre mali işlem birimleri; Hollanda ve Yunanistan örneğinde olduğu gibi bağımsız model, Fransa örneğinde olduğu gibi idari model, Birleşik Krallık ve Finlandiya örneğinde olduğu gibi polis modeli ve Lüksemburg ve Portekiz örneğinde olduğu gibi adli model olmak üzere gruplandırılabilir⁶⁷⁵.

⁶⁷⁴ Duncan Brack, "Illegal Logging and Money Laundering Analysis of the Questionnaire to EU Member States", **Workshop on Illegal Logging and Measures to Combat Money Laundering**, 30 Eylül-1 Ekim 2004, Berlin, s.6; Brack tarafından aktarılan bilgiler Temmuz 2004'te Almanya ve Hollanda hükümetleri tarafından hazırlanan ve Avrupa Birliği ülkelerinde aklamayı önleme tedbirlerine ilişkin yasal mevzuatın ve uygulamaların ne olduğuna dair ankete katılan toplam 12 ülkenin verdiği cevaplara göre hazırlanmıştır. Bu ülkeler; Avusturya, Belçika, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Danimarka, Fransa, Almanya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Hollanda, Slovakya ve Birleşik Krallık'tır.

⁶⁷⁵ Çeşitli ülkelerin mali işlem birimleri, kısaltmaları ve kendi dillerinde karşılıkları ise şunlardır; Avustralya, AUSTRAC (Australian Transaction Reports & Analysis Centre); Avusturya, EDOK bildirim ofisi (Federal İçişleri Bakanlığı); Belçika, CTIF-CIF (Cellule de Traitement des Informations Financières - Cel voor Financiële Informatieverwerking- Mali İstihbarat İşlem Birimi); Brezilya, COAF (Conselho de Controle de Atividades Financeiras-Mali Eylemler Kontrol Konseyi), Maliye Bakanlığına bağlı bir birimdir; Danimarka, SØK (Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet), Ağır Ekonomik Suçlar Savcılığı'na bağlıdır; Finlandiya, Rahanpesun selvittelykeskus (Kara Para Aklama Ofisi), Ulusal Soruşturma Bürosu'na bağlıdır; Fransa, TRACFIN (Traitement du renseignement et action contre les circuits financiers clandestins- Yasadışı Mali Akımlara Karşı Eylem ve Bilgi İşleme Birimi) Ekonomi, Maliye ve Sanayi Bakanlığı'na bağlıdır; İzlanda, Efnahagsbrotadeild (Ekonomik ve Çevre Suçlarının Kuvuşturulması ve Soruşturulması Birimi), polis teşkilatına bağlıdır; İtalya, SAR (Servizio Antiriciclaggio-Kara Para Aklamanın Önlenmesi Servisi); Lüksemburg, Service Anti-Blanchiment- Kara Para Aklamanın Önlenmesi Servisi, Savcılığa bağlı; Meksika, DGAIO-UIF (Dirección General Adjunta de Investigación de Operaciones / Unidad de Inteligencia Financiera- mali işlem birimi); Hollanda, MOT (Meldpunt Ongebruikelijke Transacties- Olağandışı İşlemler Bildirim Ofisi), Adalet Bakanlığı'na bağlı;

2. Uluslar Arası Belgelerde Mali İşlem Birimleri

MEMG'nun 26 numaralı tavsiyesinde mali işlem birimlerinin kurulması tavsiye edilmektedir. Buna göre; üye ülkeler, kara para aklama, terörizmin finansmanına dair şüpheli işlem bildirimleri ile diğer bilgileri alan, analiz eden ve kovuşturma makamları ile diğer ilgili makamlara gönderen merkezi bir birim olarak mali işlem birimlerini kurmalıdırlar. Mali işlem birimi, şüpheli işlem bildirimlerinin analiz edilmesi de dahil olmak üzere işlevini yerine getirebilmesi için gerekli olan mali, idari ve icrai bilgilere doğrudan veya dolaylı olarak erişebilme yetkisi ile donatılmalıdır. 26 Numaralı tavsiyeye Açıklayıcı Notta, mali işlem birimlerinin Egmont Gruba üyeliği için başvuru yapmasını üye devletlerin göz önünde bulundurması gerektiği belirtilmiştir⁶⁷⁶.

Egmont Grubun Amaç Bildirgesi'nin 14 ncü maddesinde mali işlem biriminin tanımı yapılmaktadır. Bildirge'ye göre mali işlem birimi; *“kara para aklama ile mücadele etmek için şüpheli suç gelirlerini veya ulusal mevzuatın ve düzenlemenin gerektirdiği mali bilginin alınmasından, analizinden, yetkili makamlara gönderilmesinden ve ifşasından sorumlu bir ulusal merkezi birimdir”*⁶⁷⁷

2003 tarihli Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (United Nations Convention Against Corruption)⁶⁷⁸ 58 nci maddesi mali işlem birimlerine ayrılmıştır. Bu maddeye göre; Taraf Devletler, suç gelirlerinin transferi ile mücadele etmek ve önlemek için birbirleri ile koordineli çalışmalı ve şüpheli mali işlem

Norveç, ØKOKRIM (Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet-Kara Para Aklama Birimi, Ekonomik ve Çevre Suçlarının Kovuşturulması ve Soruşturulması Merkezi Birimi), Adalet ve Polis Bakanlığı'na bağlı; Portekiz, DCITE-BIB (Brigada de Investigação Branqueamento-Kara Para Aklama Soruşturma Birimi); Rusya Federasyonu, КФМ (Комитет Российской Федерации по финансовому мониторингу- Rusya Federasyonu Mali İzleme Komitesi); İspanya, SEBPLAC (Servicio Ejecutivo de la Comisión de Prevención del Blanqueo de Capitales e Infracciones Monetarias-Mali Suçların ve Kara Para Aklamanın Önlenmesi Komisyonunun Uygulama Servisi); İsveç, FIPO (Finanspolisen-Ulusal Mali İstihbarat Servisi), Ulusal Polis Teşkilatına bağlı; Birleşik Krallık, NCIS (National Criminal Intelligence Unit- Ulusal Suç İstihbarat Birimi); Birleşik Devletler, FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network) (www1.oecd.org/fatf/Ctry-orgpages/) (Erişim: 11 Şubat 2004).

⁶⁷⁶ **United Nations Office on Drugs and Crime Anti Money Laundering Unit/Global Programme Against Money Laundering**, An Overview of the UN Conventions and The International Standarts Concerning Anti-Money Laundering Legislation, Viyana 2004, s.77 (UN Conventions olarak anılacaktır).

⁶⁷⁷ UN Conventions, s.77.

⁶⁷⁸ Sözleşme Türkiye tarafından 18 Mayıs 2006 tarih ve 5506 sayılı Kanun ile iç hukuka aktarılmıştır. Kanun 24 Mayıs 2006 tarih ve 26177 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

raporlarını alacak, analiz edecek ve yetkili makamlara gönderecek sorumlu merkezi işlem birimlerini kurmalıdırlar⁶⁷⁹.

Üye Devletlerin Merkezi İşlem Birimleri Arasında Bilgi Değişimi Hakkında İşbirliği İçin Düzenlemeleri İçeren Avrupa Birliği Konseyi Kararı'nın (Council of the EU Decision Concerning Arrangements for Cooperation Between Financial Intelligence Units of the Member States in respect of Exchanging Information) 1 nci maddesinde merkezi işlem birimi, Egmont Grubun Amaç Bildirgesi'ndekine benzer şekilde tanımlanmıştır⁶⁸⁰.

3. Mali İşlem Birimi Modelleri

a. Bağımsız model (Independent Model)

Bağımsız modellerde mali işlem birimlerinin adli, idari veya polisiye kurumlar ile hiyerarşik bağlantısı bulunmamaktadır. Mali işlem birimi, hem özel sektörün yani mali kurumların, hem de soruşturma makamlarının dilini konuşan bir tercüman olarak kabul edilmektedir⁶⁸¹. Bu sistemin en iyi örneklerinden olan Hollanda'nın mali işlem birimi 16 Aralık 1993 yılında Olağandışı İşlemlerin İfşası, Mali Hizmetler Kanunu (the Disclosure of Unusual Transactions Financial Services Act) ile kurulmuştur. Hollanda mali işlem birimi (Hollanda dilinde MOT olarak ifade edilmektedir) mali ve kredi kurumlarından olağandışı işlem bildirimlerini almakla görevlendirilmiştir. Hollanda'da bildirimler konusunda dikkati çeken bir düzenleme, şüpheli işlemler bildiriminin yerine olağandışı işlemler bildiriminin yer almasıdır. Bunun arkasındaki mantık ise, mali ve kredi kurumlarının personelinin, bir işlemin şüpheli işlem olup olmadığı yolunda kesin bir değerlendirme yapabilecek nitelikte olmadığı gerçeği olarak kabul edilmektedir⁶⁸². Hollanda'da, mali ve kredi kurumları ile soruşturma makamları arasında, olağandışı işlemlere dair bildirimleri filtre ederek değerlendirecek bağımsız bir mali işlem birimi

⁶⁷⁹ UN Conventions, s.77.

⁶⁸⁰ UN Conventions, s.78.

⁶⁸¹ Valsamis, Mitsilegas, "New Forms of Transnational Policing: The Emergence of Financial Intelligence Units in the European Union and the Challenges for Human Rights: Part I", **Journal Of Money Laundering**, Vol.:3 No.:2, s.1.

⁶⁸² Mitsilegas, s.2.

kurulmasının nedeni ise, mali kurumlar ile müşterileri arasındaki ilişkilerin bozulmasının ve vatandaşların mahremiyetinin gereksiz ihlalinin önlenmesidir⁶⁸³.

Hollanda’da bağımsız mali işlem biriminin kurulmasına birçok gerekçe ile karşı çıkmıştır. Karşıt fikirlerin en önemlisi bankalar tarafından yapılan ve olağan dışı işlem bildirim sistemine yönelik olanlarıdır. Bağımsız mali işlem birimine yönelik diğer bir itiraz ise Savcılık (Kamu Kovuşturmaları) Birimi’nden (Public Prosecutions Department) gelmiştir. Birim, mali işlem biriminin bir cezai istihbarat servisi olmadığı ve kolluk kuvvetlerine bilgi nakli de dahil olmak üzere birçok işlemi yapma yetkisinin bulunmadığını belirtmiştir⁶⁸⁴.

1993 tarihli Kanunun 2 nci maddesi ile Hollanda Mali İşlem Birimine, bilgiyi filtreleme ve bilgi değişimi, kurumlara geri bildirim verme, kara para aklama suçuna dair araştırma ve bu alanda danışman rolü üstlenme görevleri verilmiştir. Ayrıca birim Maliye ve Adalet Bakanlığına rapor vermek yükümlülüğü altında bulunmaktadır. Eğer elde edilen veriler bir suç ile irtibatlı ise, olağandışı işlem verilerini filtreleme yetkisi, veriyi toplama, kaydetme, işleme ve analiz etme yetkilerini de içerecek şekilde genişletilebilir. Bu veriler sadece mali ve kredi kurumlarından bildirilenler ile sınırlı değildir. Ulusal ve uluslar arası polis makamları ile yabancı mali işlem birimlerinden de bilgi edinebilmektedir. Ayrıca 1993 tarihli Kanunun 10 ncu maddesine uygun olarak, Hollanda Mali İşlem Birimi, birimin sahip olduğu bilgiye ait işlemin yapıldığı ve Kanunun 1 nci maddesinde tanımlanan mali servisler ile irtibat kurma ve detaylı bilgi isteme yetkisi ile de donatılmıştır⁶⁸⁵. Birim, işlemin şüpheli olduğu kanaatine varması durumunda ulusal savcılık adına bilgiyi kolluk kuvvetlerine göndermektedir⁶⁸⁶.

Bağımsız mali işlem birimi modelini benimseyen diğer bir örnek Yunanistan’dır. Yunan kanun koyucusu, kara para aklamanın kontrol edilmesi ve önlenmesinde görev alacak bir komite kurmayı uygun bulmuştur. Bu komite, bağımsız ve idari bir otorite olarak yapılandırılmış ve üyeleri aynı zamanda fonksiyonel ve kurumsal bağımsız

⁶⁸³ Mitsilegas, s.2.

⁶⁸⁴ Mitsilegas, s.2.

⁶⁸⁵ Mitsilegas, s.2.

⁶⁸⁶ Mitsilegas, s.2.

görevleri ile de meşgul olmaktadır. Komite, bir temyiz yargıcının başkanlığında Yunan Bankerler Birliği (the Grek Bankers Association), Borsa Gözetim Komitesi (the Stock Market Supervision Committee) ve Kamu Düzeni Bakanlığının Ekonomik Suçlar Birimi'nden (the Economic Crimes Unit of the Ministry of Public Order) temsilcilerden oluşmaktadır. Komite, MEMG'nun kriterlerine uygun olarak şüpheli işlem bildirimlerinin alınması, analizi ve soruşturulması konusunda tek kurum olarak görev yapmaktadır⁶⁸⁷.

b. İdari Model

İdari model, kara para aklamanın önlenmesine dair mevzuatlar ile mali işlem birimlerinin kurulmasında öncü rol oynayan Fransa tarafından benimsenmiş bir modeldir. Fransa, Avrupa Birliği Kara Para Aklama Direktifinin kabul edilmesinden bir yıl önce, 12 Temmuz 1990 tarih ve 614 sayılı kanun ile mali kurumlarda yetkili personel tarafından gönderilen şüpheli işlem bildirimlerini almaktan sorumlu birim olan TRACFIN⁶⁸⁸'i kurmuştur. 614 sayılı kanunun 5 nci maddesine göre TRACFIN, Maliye Bakanlığına bağlı olarak ihdas edilmiştir⁶⁸⁹.

Fransız Mali İşlem Biriminin, hukuki olarak özel şekilde düzenlenmiş mali sektör ile irtibat kurma hakkının, bu birimin performansının üst seviyede tutulmasında önemli katkıları vardır. Bu hak; şüpheli işlem bildirimlerini toplama, işlem yerine getirildi ise kredi kurumundan faydalı tüm bilgileri edinme, yazılı tüm belgeleri isteme, şüpheli işlem bildiriminde yer alan kişi hakkında tüm finansal işlemlerin yapısını ortaya çıkarabilmek için kimliğini tanımlayacak dokümanları isteme hakkını da içermektedir⁶⁹⁰.

TRACFIN, ulusal düzeyde organize suça ve kara para aklama suçuna karşı verilen mücadelede sorumlu makamlar arasında oluşturulan ağın bir parçasıdır. Uluslar

⁶⁸⁷ Mitsilegas, s.4.

⁶⁸⁸ Traitement du Renseignement et Action Contre Les Circuits Financiers Clandestins.

⁶⁸⁹ Mitsilegas, s.4.

⁶⁹⁰ Mitsilegas, s.5.

arası düzeyde ise 1996 tarih ve 392 sayılı kanun, birimin, diğer ülkelerin mali işlem birimleri ile irtibatla bulunma yetkisini genişletmektedir⁶⁹¹.

TRACFIN'e verilen bu genişletilmiş işbirliğinde bulunma ve mali kurumlar arasında irtibat hakkı, Kanun tarafından düzenlenen özel veri koruma hükümleri ile dengelenmiştir. 614 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi TRACFIN tarafından toplanan bilginin sadece bu kanunun amaçları doğrultusunda kullanılabileceğini, kanunun aksine eylemlerin suç oluşturacağını belirtmektedir. 1996 tarihli Kanun, uluslar arası işbirliğinin 1990 tarihli Kanunun 22 nci maddesinde düzenlenen şartlara tabi olduğunu ifade etmektedir. Bu şartlar ise; karşılıklılık koşulu ve sözleşme tarafları arasında meslek sırrı kavramının eşit uygulanmasına bağlı olarak veri koruma ve mahremiyetin korunması konularında uluslar arası sözleşme ve hukuki hükümlere saygı şartlarıdır⁶⁹².

c. Polis Modeli

Polis modeli olarak anılan bu modelde, şüpheli olduğuna kanaat getirilen işlem, bu işlemleri almakla görevlendirilmiş polis birimlerine gönderilmektedir. Polis birimi, kendisine bildirilen işlem hakkında analiz ve filtreleme işlemi yapmaktan sorumlu olmaktadır⁶⁹³.

Modelin uygulandığı Birleşik Krallık'ta şüpheli olduğuna kanaat getirilen işlem, raporları filtrelemekten sorumlu Ekonomik Suçlar Birimi'ne (Economic Crimes Unit) gönderilmektedir. Ekonomik Suçlar Birimi, Ulusal Suç İstihbarat Servisi'nin (the National Criminal Intelligence Service-NCIS) uzmanlaşmış bir birimdir. NCIS'in kanuni bir kurum olarak kurulması 1997 tarihli Polis Kanunu (Police Act) ile olmuştur. 1997 tarihli kanunun 2 nci maddesi NCIS'in görevlerini şu şekilde ifade etmektedir⁶⁹⁴;

- Cezai istihbarat sağlamak için bilgiyi toplamak, depolamak ve analiz etmek,

⁶⁹¹ Mitsilegas, s.5.

⁶⁹² Mitsilegas, s.5.

⁶⁹³ Mitsilegas, s.5.

⁶⁹⁴ Mitsilegas, s.5, 6; Jianan, s.26.

- Kolluk kuvvetlerine cezai istihbarat temin etmek,
- Kolluk kuvvetlerinin kendi cezai soruşturmaları sırasında destek sağlamaktır.

Ekonomik Suçlar Birimi, kara para aklama ile mücadelede işbirliği yapan devlet organları ve kolluk kuvvetleri arasından gelen personelden oluşmaktadır. Ekonomik Suçlar Birimi'nin görevleri şu şekilde ifade edilmektedir;

(1) Birleşik Krallık'ın mali işlem birimi olarak, Birleşik Krallık'ta şüpheli işlem bildirimlerinin alınması, analiz edilmesi ve çıkan bilginin soruşturma için diğer kolluk kuvvetlerine gönderilmesini sağlar,

(2) Kara para aklama ve mali istihbarat ile ilgili konularda devlet organlarına ve kolluk kuvvetlerine eğitim verilmesi ve danışmanlık hizmetlerini sağlar,

(3) Kara para aklama bildirim görevlilerinin eğitimleri ile ilgili olarak düzenleyici makamlar, ticaret birlikleri ve mali kurumlar ile birlikte çalışır,

(4) Yabancı mali işlem birimleri ile eğitime katılma ve mali istihbaratın değişimi konularında çalışır. Kara para aklama mevzuatlarına ilişkin taslak çalışmalarda ve mali işlem birimlerinin yapılandırılmalarında diğer ülkelere yardımcı olur,

(5) Kara para aklama politikalarının yapılandırılmasında devlet organları ile yakın temasta çalışır. Uluslar arası düzeyde Birleşik Krallık delegasyonunun bir parçası olarak MEMG'nun faaliyetlerine katılır⁶⁹⁵.

Mali işlem birimleri için polis modelinin seçilmesinin en büyük nedeni; veri koruma garantisinin yanında alanında uzmanlaşmış kolluk kuvvetleri içinde bilginin toplanması, değişimi ve analiz edilmesi için getirdiği kolaylıklar olduğu düşünülmektedir. Bu kolaylıklar birçok Avrupa Birliği ülkesinde benzer modellerin benimsenmesine yol açmıştır. Örneğin Finlandiya 1998 yılında kabul ettiği 68 sayılı

⁶⁹⁵ Mitsilegas, s.6; Jianan, s.26.

Kara Para Aklamanın Temizlenmesi ve Önlenmesi Kanunu (Act on Preventing and Clearing Money Laundering) ile polis modelini benimseyen ülkelerdendir⁶⁹⁶.

d. Adli Model

Modelin benimsendiği Lüksemburg'ta mali işlem birimi olan Kara Para Aklama Servisi (Money Laundering Service) şüpheli işlem bildirimlerinin yapıldığı Savcılık Ofisi'nde (Public Prosecution Office) konuşlandırılmıştır. Savcılık Ofisi, şüpheli işlem bildirimlerinin yanı sıra suçları tespit etmek ve kovuşturmak konusunda hukuki yetkiye de sahip olan adli bir kurumdur⁶⁹⁷.

Kara Para Aklama Servisi, diğer mali işlem birimleri gibi uluslar arası işbirliği ve gizlilik prensiplerine göre hareket etmektedir. Servisin, diğer ülke mali işlem birimleri ile uluslar arası işbirliğinin hukuki temeli Ceza Usul Kanunun 26 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre; savcı, kara para aklanmasının kovuşturulması ve tespitinden sorumlu diğer ülke otoritelerine kara para aklama eylemlerine ait bilgileri gönderebilmektedir. Gizliliğe ilişkin hüküm ise 6 Haziran 1995 tarihli Tüzüğün 4 ncü maddesinde düzenlenmiştir. Madde; şüpheli işlemler üzerine bir veri bankası düzenleme ve işletme sorumluluğu olan Savcılık Ofisi'nin kaydedilen ve işlenilen verilere sadece Savcılık Ofisi üyelerinin ulaşabilmesi ve üçüncü şahıslara bu bilgilerin açıklanmamasına ilişkin düzenlemeler yapmayı şart koşmaktadır⁶⁹⁸.

Romanya, mali işlem birimi olan Aklama ile Mücadele ve Önlenmesi Ulusal Ofisi'nin (the National Office for Preventing and Combating Money Laundering), Savcılık Ofisi'nin hiyerarşik yapısı altında görev yapması nedeni ile adli modeli benimseyen ülkeler arasında yer almaktadır. Ofis, çok kapsamlı bir alanda görev yapan bankacılık ve finans kurumları ile diğer kişilerden aldığı aklama şüphesi bulunan bildirimleri almak, analiz etmek ve işlemden geçirmekle görevlidir. İşlemden geçirilen

⁶⁹⁶ Mitsilegas, s.7.

⁶⁹⁷ Mitsilegas, s.7.

⁶⁹⁸ Mitsilegas, s.7, 8.

bu bilgi, veri hakkında aklama olup olmadığı kanaatini verecek savcılık ofisine iletilmektedir⁶⁹⁹.

Yargı makamlarına güvene dayanan Lüksemburg modelinin başarısı, polis modelinin sağladığı bilgiye ulaşım ve bilgi analizindeki kolaylıklar ile adli makamlar tarafından sağlanan şüphelerin alınması ve kovuşturulmasındaki hızı birleştirmesinde görülmektedir. Portekiz tarafından sistemin benimsenmesindeki nedenler de bunlardır. Ayrıca, polis modelin kişilik haklarına yönelik bir tehlike oluşturduğu yönünde artan endişeler adli model için söz konusu olmayacaktır⁷⁰⁰.

4. Türk Hukuku’nda Mali İşlem Birimi

a. Genel Olarak

Türk mali işlem birimi, uluslar arası belgelerde yer alan tavsiyelere paralel olarak 4208 sayılı Kanun’un 3 ncü maddesi ile ihdas edilmiştir. “Mali Suçları Araştırma Kurulu” veya kısaca MASAK olarak isimlendirilen bu birimin görev ve yetkileri söz konusu maddede ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

4208 sayılı Kanunun kanunlaştırma aşamalarında hükümet tarafından teklif edilen metinde MASAK Başbakanlığa bağlı bir kurum olarak düzenlenmiştir (Tasarı m.3). Hükümetin teklif ettiği metnin gerekçesinde mali işlem biriminin adı Mali Suçları Araştırma ve İnceleme Başkanlığı olarak ifade edilmiştir. Başkanlığın ulusal ve uluslar arası ölçekte suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede “*muhatap kuruluş*” olduğu belirtilmiştir. Tasarının 4 ncü maddesinde Başkanlığın görev, yetki ve sorumlulukları; a. kara para ile ilgili olarak ulusal ve uluslar arası kurum ve kuruluşlarla görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak, inceleme ve araştırmalar yapmak, b. kara paranın aklanması işlemleriyle ilgili her türlü bilgi ve belgeyi kamu kurum ve kuruluşları da dâhil gerçek ve tüzel kişilerden istemek, c. araştırma ve incelemeler sırasında kara paranın aklanmasına yönelik ciddi emarelerin varlığı halinde ilgilinin bankalardaki ve banka dışı mali kurumlardaki hak ve alacaklarının, kiralık kasaları da dâhil olmak üzere

⁶⁹⁹ Iarina Ioana Prelipceanu, “*The Legislative Framework on Combating Money Laundering in Romania*”, www.eplc.gr/whatwedo/pres/2.pdf, s.2 (Erişim: 11 Mayıs 2004).

⁷⁰⁰ Mitsilegas, s.8.

dondurulması için Cumhuriyet Savcılığına başvurmak, d. kara paranın aklanması suçlarının tespit ve önlenmesi için alınacak tedbirleri, bankaların banka dışı mali kurumlara ve diğer gerçek ve tüzel kişilere müşterilerinin kimliklerini tespit yükümlülüğünün getirilmesini Bakanlar Kuruluna teklif etmek, e. kara paranın aklanması suçunun işlendiğine dair bilgi ve belgeleri Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirmek, f. kara paranın aklanması suçlarına ilişkin istatistikî ve diğer bilgileri toplamak, değerlendirmek ve bu bilgileri Türkiye'nin taraf olduğu ikili ve çok taraflı uluslar arası anlaşmalar çerçevesinde ilgili taraf ve mercilere bildirmek, g. kara paranın aklanmasına ilişkin konularda kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, h. bu maddenin (c) ve (e) fıkralarına göre yapılacak işlemler hakkında Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na bilgi vermek, 1. Başkanlığın çalışması ve kimlik tespiti esas ve usulleri ile kara paranın aklanması suçunun tespiti ve önlenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanmasına dair yönetmelik, tebliğ ve genelge çıkarmak, j. Diğer kanunlar ile kendisine verilen görevleri yerine getirmek olarak ifade edilmiştir⁷⁰¹.

Hükümet tasarısı Plan ve Bütçe Komisyonu'nda değişikliğe uğramış ve daha önceden Başbakanlığa bağlı olan MASAK, Maliye Bakanlığı'na bağlanmıştır. Bu değişiklik ile Türk Kanun koyucusu, mali işlem birimi modellerinden idari modeli benimsediğini göstermiştir. Nitekim Fransız mali işlem birimi olan TRACFIN'in Maliye Bakanlığı'na bağlı olması gibi, Türk mali işlem birimi olan MASAK da Maliye Bakanlığı'na bağlanmıştır. Plan ve Bütçe Komisyonu'nda yapılan ikinci değişiklik ise Mali Suçları Araştırma ve İnceleme Başkanlığı adı altında tek bir kuruluş olan mali işlem birimini, Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu olmak üzere iki kuruluş olarak teşkil etmesi olmuştur⁷⁰².

⁷⁰¹ Taşdelen, s.105, 106.

⁷⁰² Bu kuruluşlara verilen isimlere ilişkin eleştiri için bkz. Taşdelen, s.106, 107.

b. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)

(1) 4208 Sayılı Kanun Uyarınca Görev ve Yetkileri

4208 sayılı Kanun'un 3 ncü maddesi gereğince doğrudan Maliye Bakanına bağlı olarak çalışacağı belirtilen MASAK, 178 sayılı KHK'nin 4208 sayılı Kanunun 18 nci maddesi ile değişik 8 nci maddesinin (f) bendi uyarınca Maliye Bakanlığına bağlı ana hizmet birimidir. 4208 sayılı Kanun'un 3 ncü maddesinde MASAK'ın görev ve yetkileri şu şekilde ifade edilmiştir;

- Kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik çalışmalar yapmak, bu konuda alınması gereken önlemleri almak,
- Kara para ile ilgili olarak ulusal ve uluslar arası kurum ve kuruluşlarla görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak, inceleme ve araştırmalar yapmak,
- Kara para aklanmasına ilişkin işlemlerle ilgili her türlü bilgi ve belgeyi kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden istemek,
- Cumhuriyet savcıları veya cumhuriyet savcıları adına zabıta makamlarınca intikal ettirilen konuları incelemek ve bu makamların kara paranın aklanması suçunun tespitine ilişkin taleplerini yerine getirmek,
- Kara paranın aklanması suçunun işlenip işlenmediği konusunda ön inceleme yapmak ve suçun işlendiğine dair ciddi emarelerin varlığı halinde zabıta makamları ile işbirliği yaparak, bu Kanuna ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun zapt ve aramaya ilişkin hükümlerine göre işlem yapılmasını istemek,
- Ön incelemeye ilişkin işlemler hakkında Cumhuriyet Savcılığına bilgi vermek,
- Araştırma ve incelemeler sırasında kara paranın aklanmasına yönelik ciddi bulgu ve emarelerin varlığının tespiti halinde, ilgilinin hak ve alacaklarına tedbir konulması için durumu Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirmek,
- Kara para aklanması suçunun işlendiğine dair bilgi ve belgeleri Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirmek,

- Kara para aklanması suçlarının tespit ve önlenmesi için alınacak tedbirlerle, bankalara ve diğer mali kurumlara ve ilgili gerçek ve tüzel kişilere müşterilerinin kimliklerini tespit zorunluluğu getirilmesi hususlarında Bakanlar Kurulunca karar alınmak üzere teklifte bulunmak ve yapılan işlemler hakkında Hazine Müsteşarlığına bilgi vermek,

- Kara para aklanması suçlarına ilişkin istatistik ve diğer bilgileri toplamak, değerlendirmek ve bu bilgileri Türkiye'nin taraf olduğu ikili ve çok taraflı anlaşmalar çerçevesinde ilgili taraf ve mercilere bildirmek,

- Başkanlığın çalışma esas ve usulleri ile kimlik tespiti ve kara para aklanması suçunun tespiti ve önlenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararlarının uygulanması hususunda ve bu Kanunun uygulanmasına dair hususlarda gerekli düzenlemeleri yapmak.

MASAK'ın bu görev ve yetkileri; düzenleme, veri toplama ve değerlendirme, araştırma, inceleme ve denetim ve koordinasyon olmak üzere dört ana başlık altında toplanmaktadır⁷⁰³.

MASAK, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun tespitine yönelik ön inceleme ile incelemeleri çeşitli kaynaklardan kendisine gönderilen bildirimler üzerine başlatabilir. Bu kaynaklar; Cumhuriyet Savcıları veya Cumhuriyet Savcıları adına zabıta makamları, kamu kurum veya kuruluşları, yurt içindeki veya yurt dışındaki özel ve tüzel kişiler, 4208 sayılı Kanuna göre şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü bulunan yükümlüler ve basındır⁷⁰⁴. MASAK'ın elde ettiği bilgilere dayanarak re'sen inceleme başlatmak yetkisi de bulunmaktadır. MASAK'a gelen suç ihbarları ve şüpheli işlem bildirimleri MASAK uzmanları tarafından ön incelemeye tabi tutulmakta, bu ön inceleme esnasında aklama suçunun varlığı tespit edilenler hakkında doğrudan yetkili ve görevli Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunmaktadır. Bu ihbar ve bildirimlerden daha ayrıntılı inceleme gerektirenler mevcut ise, bunlar

⁷⁰³ MASAK Faaliyet Raporu 2005, s.9.

⁷⁰⁴ 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik m. 22; MASAK Faaliyet Raporu 2005, s.18.

incelenmek üzere inceleme elemanlarına sevk edilmektedir⁷⁰⁵. 4208 sayılı Kanun'un 3 ncü maddesi gereğince ön incelemeler; Mali Suçları Araştırma Uzmanları; incelemeler ise Maliyet Müfettişleri, Hesap Uzmanları, Gelirler Kontrolörleri, Bankalar Yeminli Murakıpları, Hazine Kontrolörleri, Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanları vasıtasıyla yerine getirilmektedir. Burada sayılan denetim elemanlarının kendi alanlarına giren konularda olsa bile 4208 sayılı Kanun kapsamında re'sen inceleme yapma yetkileri bulunmamaktadır.

Tablo-11
Yıllar İtibariyle Ön İnceleme Sonuçları

	17.02.1997 31.12.2001	2002	2003	2004	2005	Toplam
Başlatılan Ön İnceleme	425	155	192	270	384	1426
Devam Eden Ön İnceleme*	-	1	3	48	235	287
Tamamlanan Ön İnceleme	368	125	142	221	283	1139
- Aklama Suçu Tespit Edilemeyen	160	66	93	137	205	661
- 4208 Sayılı Kanun Kapsamında	208	59	49	84	78	478
- İncelemeye Sevk	176	56	48	79	65	424
- Aklama Suçu Duyurusu	32	3	1	5	13	54

* 31.12.2005 tarihi itibariyle devam eden ön incelemelerin başlatıldıkları yıllara göre dağılımı gösterilmektedir.

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu 2005, s.22.

17 Şubat 1997 tarihinden 31 Aralık 2005 tarihine kadar MASAK Başkanlığına intikal eden ihbar ve bildirimlere dayanarak 1426 ön inceleme başlatılmıştır. 31 Aralık 2005 tarihi itibariyle 1139 ön inceleme tamamlanmış ve bunlardan 661'inde aklama suçunun işlendiğini gösterecek bulguya rastlanmamıştır. 424 olay daha ayrıntılı bilgi edinebilmek için incelemeye alınırken, 54 olay için aklama suçunun oluştuğuna dair kanaat getirildiğinden dolayı Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusunda bulunulmuştur.

⁷⁰⁵ MASAK Faaliyet Raporu 2005, s.21; Murat Tokmakkaya, "Karapara Aklama Suçunun Tespitine Dönük İnceleme Sürecine İlişkin Özellik Taşıyan Hususlar", **Vergi Dünyası**, S.:222, Şubat 2000, s. 127.

Ön incelemeler neticesinde hakkında daha kapsamlı inceleme yapılması gerektiği düşünülen dosyalar ile MASAK Başkanlığınca özelliği olduğundan dolayı doğrudan incelemeye sevk edilmesi gereken dosyalar 4208 sayılı Kanun'un 3 ncü maddesinde belirtilen inceleme elemanlarına incelenmek üzere sevk edilmektedir⁷⁰⁶.

MASAK, inceleme görevlerini inceleme elemanları aracılığıyla yerine getirmektedir. Denetim elemanlarının inceleme başlatabilmeleri için MASAK tarafından denetim elemanının bağlı olduğu ilgili birimden yardım talep edilmesi gerekir. İnceleme elemanları, MASAK Başkanının talebi üzerine, ilgili birim amirinin teklifi ve bağlı veya ilgili bulundukları Bakanın onayı ile geçici olarak görevlendirilmektedir (23037 s. Yön. m.22).

İnceleme elemanlarının görevi; aklama suçunun işlenip işlenmediğine ilişkin Cumhuriyet Savcılarınca kovuşturma başlatılabilmesi için gerekli bilgi ve belgeleri toplamak ve suçun işlendiğine dair tespitlerde bulunmaktır⁷⁰⁷. İnceleme elemanlarına işin niteliğine bağlı olmak üzere kendilerine verilen araştırma ve inceleme görevleri için uygun bir süre verilir. Sürenin uzatılması mümkündür. Uzatma için inceleme elemanı tarafından gerekçeli talep yapılması gerekmektedir. Gerekçeli talep üzerine MASAK Başkanlığı ek süre verebileceği gibi inceleme elemanının sayısını da artırabilir (23037 s. Yön. m.23).

Araştırma ve incelemeyi bitiren inceleme elemanı, inceleme sonuçlarını yeteri kadar düzenlenecek "Araştırma ve İnceleme Raporu"⁷⁰⁸ ile birlikte MASAK

⁷⁰⁶ MASAK Faaliyet Raporu 2005, s.23.

⁷⁰⁷ Tokmakkaya, s.128; "aklama suçunda yapılacak inceleme, a. muhtelif şekillerde işleme tabi tutulan parasal kıymetlerin karapara niteliği taşıyıp taşımadığına ilişkin bilgi ve belge tespitini, b. karapara niteliği taşıyan bu parasal kıymetlerin değerlendirme şekillerinin, bunlara meşruiyet kazandırma amacı taşıyıp taşımadığına ilişkin bilgi ve belge tespitini, c. karapara sayılan bu kıymetlerin, elde edildiği kaynakla bağlantısının kopartılmasına ve izinin yok edilmesine dönük işlemlere ve bu işlemleri bilerek yapan kişilere ilişkin bilgi ve belge tespitini, d. bunlarla bağlantılı yapılacak işlemler ile nemaları da dahil olmak üzere tespit edilen karapara tutarına ilişkin olarak alınacak önlemler hakkında gerekli değerlendirmelerde bulunmayı kapsayacaktır" (Tokmakkaya, s.129).

⁷⁰⁸ "Düzenlenen raporda, inceleme konusu paranın toplam değeri, bunların kullanım yerleri, eğer bunlar başka değerlere dönüşmüş ise, bunların son durumları, bu olaylara karışanlar, bunların olay ve işlemlerdeki rolleri, bu paranın kaynağı olabilecek işlemler hakkında tahminler, bu tahminleri kesin tespitlere dönüştürmede gerekli olabilecek bilgi ve belerin neler olduğu, bu bilgi ve belgelerin adli yardımlaşma yoluyla gelmesi halinde bunların geliş şekline ve mahiyetine göre olayın 4208 sayılı Kanun kapsamında olup olamayacağına ilişkin alternatif değerlendirmelere yer verilmesi halinde, artık bu konuda adli yardımlaşma yolunun tamamlanmasını beklemek gerekmeyecektir." (Tokmakkaya, s.133).

Başkanlığına gönderir (23037 s. Yön. m.24). Bu raporlar, ilgili makamlara gönderilmeden önce maddi ve hukuki hataların tespiti için başkan yardımcıları tarafından okunur. Okuma ve inceleme elemanının ihtilafı halinde Yönetmeliğe uygun kurulan Komisyonun kararı uygulanır (23037 s. Yön. m.25). MASAK tarafından kara para aklama suçunun oluştuğuna kanaat getirilmesi durumunda ilgili bilgi ve belgeler gereği yapılmak üzere yetkili ve görevli Cumhuriyet Savcılığına gönderilir. Gönderme işlemi ile MASAK'ın görevi sona ermemektedir. Yönetmelik ile ceza muhakemesine müdahil olma imkânı MASAK'a tanınmıştır. Cumhuriyet Savcılığınca açılan davaya MASAK müdahil olabilecektir. Cumhuriyet Savcısı'nın takipsizlik kararı vermesi halinde MASAK itiraz hakkını kullanabilecektir (23037 s. Yön. m.26). Cumhuriyet Savcılıklarının, kendilerine intikal ettirilen raporlar üzerine verdikleri kararları MASAK'a bildirmeleri Yönetmelik ile getirilen bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Yönetmelik, MASAK'ın görevini eksiksiz olarak yerine getirebilmesi için, kara para aklama suçunun tespitine yönelik araştırma ve inceleme görevleri esnasında mülki amirleri, emniyet amir ve memurlarını, belediye başkanlarını, köy muhtarları ve kamu müesseselerini ellerindeki bütün imkânlarla kolaylık göstermeye ve yardımda bulunmaya zorunlu kılmıştır (23037 s. Yön. m.30).

Tablo-12
MASAK Tarafından İncelemeye Alınan Dosya Bilgileri

Yıl	Önceki Yılda Devredilen	Açılan Dosya Sayısı	Toplam Dosya Sayısı	Tamamlanan Dosya Sayısı	Sonuç		Sonraki Yıla Devreden
					Kapsam Dışı	Suç Duyurusu	
1997	-	15	15	1	1	-	14
1998	14	45	59	23	15	8	36
1999	36	106	142	18	11	7	124
2000	124	115	239	63	48	15+1*	176
2001	176	131	307	73	60	13	234
2002	234	102	336	81	60	21+1*	255
2003	255	68	323	104	73	31+1*	219
2004	219	121	340	91	49	42+1*	249
2005	249	75	324	82	49	33+2*	242
Toplam		778		536	366	170+6*	

* Devam Eden Dosyalardan Suç Duyurusu

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu 2005, s. 23.

1997 yılından 2005 yılının sonuna kadar MASAK Başkanlığınca 778 dosya incelemeye tabi tutulmuştur. Bu dosyalardan 536 adedinin incelenmesi tamamlanmış ve 176 adet dosya hakkında aklama suçunun emarelerine rastlandığından dolayı Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusunda bulunulmuştur.

(2) Mali Suçları Araştırma Kurumunun Teşkilat ve Görevleri İle Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Kapsamındaki Görev ve Yetkileri

Başbakanlık tarafından 9 Haziran 2005 tarihinde TBMM'ne sevk edilen “Mali Suçları Araştırma Kurumunun Teşkilat ve Görevleri İle Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı” 29 Aralık 2005 tarihinde Avrupa Birliği Uyum Komisyonu'nda kabul edilmiş ve 19 Ocak 2006 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmeye başlanmıştır.

Tasarı, Mali Suçları Araştırma Kurumu'nun Maliye Bakanlığına bağlı olduğunu ifade etmiş (m.3) ve 4208 sayılı Kanun'da yer alan organik bağlantıyı korumuştur. Tasarı, mali işlem birimi için idari modeli benimsemiştir. Tasarıya göre MASAK; Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu ile Mali Suçları Araştırma Kurumu Başkanlığından oluşmakta ve Başkanlık doğrudan Maliye Bakanına bağlı olmaktadır. 3 ncü madde gerekçesinde MASAK'ın Maliye Bakanlığı'na bağlanmasının nedeni; denetleme, koordinasyon ve veri toplama-analiz işlevlerini etkin bir biçimde yerine getirebilmesi olarak belirtilmiştir.

MASAK'ın görev ve yetkileri Tasarının 4 ncü maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir;

- Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla politika hazırlamak ve uygulama stratejileri geliştirmek, bu amaçla kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, ortak çalışmalar yapmak, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak,

- Belirlenen politikalar çerçevesinde kanun, tüzük ve yönetmelik taslakları hazırlamak, bu Kanun ile buna ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanması konusunda düzenlemeler yapmak,

- Suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırmalar yapmak,

- Suç gelirlerinin aklanmasını önlemek amacıyla sektörel çalışmalar yapmak, önlemler geliştirmek ve uygulamayı izlemek,

- Kamuoyu duyarlılığı ve desteğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak,

- Gerekli verileri toplamak, analiz etmek ve değerlendirmek,

- Değerlendirme sürecinde gerek duyulduğunda ilgili birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak,

- Aklama suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu Cumhuriyet Savcılığına veya diğer yetkili mercilere intikal ettirmek,

- Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapılmasını sağlamak,

- Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek,

- Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek,

- Uluslar arası ilişkileri yürütmek, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak,

- Yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmak, bu amaçla mutabakat muhtırası imzalamak,

Tasarı; MASAK'ın görev ve yetkilerini genişletmiş ve detaylı olarak düzenlemiştir. Başkanlığın ana hizmet birimleri de görev ve yetkileri paralelinde oluşturulmuştur. Buna göre ana hizmet birimleri; Düzenleme Daire Başkanlığı, Uluslar arası İlişkiler Daire Başkanlığı, Veri Yönetimi ve Değerlendirme Daire Başkanlığı, Denetim ve Eğitim Daire Başkanlığından oluşmaktadır (m.9). Başkanlığın danışma birimleri ise; Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğidir (m.14).

Belirtmeliyiz ki; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282 nci maddesinde “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması” başlığı ile düzenlenen aklama suçunun önlenmesi için önleyici tedbirleri içeren Tasarı'nın “suç gelirleri” kavramını kullanmasını hukukta terim birliğini sağlamadığından uygun bulmamaktayız. Tasarıda “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri” kavramının kullanılması, terim birliğini sağlayacak ve akademisyen ve uygulayıcılara aynı kavramlara aynı anlamları yüklemesi konusunda yardımcı olacaktır.

c. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu

(1) 4208 Sayılı Kanuna Göre

Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu; kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik çalışmalarda MASAK'ın yürüteceği faaliyetleri ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte koordine etmek, uygulamaya ilişkin politikaları tespit etmek, mevzuat düzenleme ve tekliflerini değerlendirmek ile görevli bir Kuruldur. Kurul'un görev alanı kara para aklanmasının önlenmesi ile sınırlıdır.

Koordinasyon Kurulu; 4208 sayılı Kanunun 15 nci maddesine dayanılarak çıkarılan “Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik”⁷⁰⁹ esaslarına göre çalışmaktadır. Koordinasyon Kurulu; Maliye Müsteşarının başkanlığında, Maliye Teftiş Kurulu, Maliye Hesap Uzmanları Kurulu, Mali Suçları Araştırma Kurulu, Hazine Müsteşarlığı Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulu, Hazine Kontrolörleri Kurulu ve Sermaye Piyasası Kurulu Başkanları ile

⁷⁰⁹ 2 Temmuz 1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Gelirler Genel Müdürü, Banka ve Kambiyo Genel Müdürü, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürü, Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu, Afrika ve Uluslararası Siyasi Kuruluşlar Genel Müdürü ve İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanından meydana gelir (4208 sK. m.4; Koor.Kur.Yön. m.4)⁷¹⁰. Koordinasyon Kuruluna gerektiğinde Başhukuk Müşaviri ve Muhakemat Genel Müdürü, Gümrük Müsteşarlığı Teftiş Kurulu Başkanı, İçişleri Bakanlığı Kaçakçılık İstihbarat Harekat ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanı ile Başbakanlık, Sağlık Bakanlığı ve T.C. Merkez Bankasından en az genel Müdür düzeyinde birer temsilci üye sıfatıyla katılmak üzere davet olunur (4208 sK. m.4; Koor.Kur.Yön. m.4).

Kurul üyeleri yerlerine başkalarını gönderemezler ancak Kurul Başkan ve üyelerinin herhangi bir nedenle görevlerinden geçici veya sürekli olarak ayrılmaları halinde Devlet Memurları Kanununa veya ilgili kanunlara göre atanacak vekilleri toplantıya iştirak edebileceklerdir (Koor.Kur.Yön. m.4).

Kurul toplantılarını Başkan tarafından belirlenen bir tarihte ve altı ayda bir yapar (Koor.Kur.Yön. m.7). Kurulun olağan toplantıları haricinde, üyelerden birinin yazılı başvurusu üzerinde olağanüstü toplantı çağrısı Başkan tarafından yapılabilecektir. Kurul, toplantıya çağrılan üye sayısının yarısından bir fazlası ile toplanır ve kararlar katılanların salt çoğunluğu ile verilir. Oyların eşitliği halinde başkanın oyu iki oy sayılmaktadır (Koor.Kur.Yön. m.7).

(2) Mali Suçları Araştırma Kurumunun Teşkilat ve Görevleri İle Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı

Tasarı'nın 5 nci maddesinde Koordinasyon Kurulu'nun görevleri; suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin Kanun ve Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girecek yönetmelik taslaklarını değerlendirmek ve uygulamayla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak olarak belirtilmiştir.

Tasarıda Koordinasyon Kurulu'nun yapısı da değiştirilmiştir. Kurul; Maliye Bakanlığı Müsteşarı'nın başkanlığında, Mali Suçları Araştırma Kurumu

⁷¹⁰ Kurulun yapısında suç bilimcisi bulunmaması eleştirilmiştir (Osman Altuğ, “Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Üzerine Görüşler”, **Vergi Sorunları**, S.:107, Ağustos 1997, s.17).

Başkanı, Gelir İdaresi Başkanı, İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürü, Dışişleri Bakanlığı Ekonomik İşler Genel Müdürü, Hazine Müsteşarlığı Banka ve Kambiyo Genel Müdürü, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürü, Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürü, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkan Yardımcısı, Sermaye Piyasası Kurulu Başkan Yardımcısı ve Merkez Bankası Başkan Yardımcısından oluşmaktadır (m. 5). Bu katılanlara ek olarak görüş ve bilgilerine gerek duyulan kurum ve kuruluşlar da toplantılara iştirak ederler ancak bu kurum ve kuruluşların temsilcilerinin oy hakkı bulunmamaktadır. Kurul yılda en az iki defa toplanmaktadır.

III. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASINA YÖNELİK CEZA HUKUKU TEDBİRLERİ

A. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesinde iki hukuki araç yoğun olarak kullanılmakta ve bu araçların kullanımındaki etkinlik hukuki ve sosyo-ekonomik düzeydeki değişikliklerin takibine sıkı olarak bağlı kalmaktadır. Yoğun olarak kullanılan bu iki hukuki araç; suçtan elden edilen malvarlığı değerlerinin müsadere ve mukayeseli hukukta birçok ülke için ön şart olan aklama suçunun ceza hukukunda bağımsız bir suç olarak düzenlenmesidir⁷¹¹. Aklama ile mücadelede kullanılan iki hukuki araç, aklanılan malvarlığının elde edildiği suçların çeşitlenmesine, aklama yöntemlerinde meydana gelen değişikliklere ve aklayıcıların hukuki boşluklardan istifadesinin engellenmesine bağlı olarak değişikliklere uğramıştır.

Aklama suçu, kendisini oluşturan fiillerin üzerinde gerçekleştiği ve belirlenen bir takım eylemlerden elde edilen gelirlere ihtiyaç duyar. Bu anlamda, aklama suçu bağlantılı (murtabit) bir suçtur. Zaman olarak kendisinden önce gelen ve kendisine konu olan gelirleri doğuran fiil/fiillerin icrasına bağlantılı olarak ortaya çıkar. Bu fiil/fiiller, ceza kanunlarında suç olarak tanımlanan fiillerdir. Bu fiillere doktrinde temel suç⁷¹², ön

⁷¹¹ Stessens, s.3.

⁷¹² Kocasakal, s.161.

suç⁷¹³, evvelki suç⁷¹⁴ ismi verilmektedir. Biz, aklama suçunun oluşabilmesi için önceden tamamlanan cezai bir eylem olması ve kendisinden sonraki suçu bildirmesi açısından öncül suç (predicate offence)⁷¹⁵ terimini kullanmayı uygun bulmaktayız. Belirtmeliyiz ki, aklama suçu her ne kadar kendisinden önce gerçekleştirilen öncül suça ve ondan elde edilecek gelirin varlığına ihtiyaç duysa da, öncül suçtan ayrı, müstakil bir suçtur⁷¹⁶.

Aklama suçunun ceza kanunlarında düzenlenmesinde, önceleri sadece uyuşturucu madde ticareti ile bağlantılı suçlar öncül suç kabul edilmesine rağmen, zamanla organize suçlar, kaçakçılık, rüşvet gibi birçok ekonomik amaçlı suç öncül suç kapsamına alınmış ve bunlardan elde edilen gelirler de aklama suçuna konu teşkil etmiştir⁷¹⁷. Örneğin; 1999 yılında aklama suçuna ilişkin hukuki mevzuatını oluşturan Romanya, 2002 yılında 656 sayılı kanun ile aklama suçunun ön şartını teşkil eden suçların tespitinde sayma usulünü terk etmiş ve tüm suçları öncül suç kapsamında kabul etmiştir. Aynı şekilde; Çin Halk Cumhuriyeti 1997 yılında yeni ceza kanununun kabulüne kadar, klasik ceza hukuku normları sayesinde aklama ile mücadele etmeye çalışırken, yeni ceza kanununda yer alan 191 nci madde ile aklama eylemlerini bağımsız bir suç olarak düzenlemiştir.

Suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadelede bazı ülkeler, aklama suçunun ön şartı olan suç gelirleri üzerine yoğunlaşmıştır. Suç gelirleri modeli olarak da isimlendirilen bu yaklaşım üç nedenden kaynaklanmaktadır. Öncelikle, suç gelirlerinin kontrolü ve suçluların bu gelirlerden mahrum edilmesi caydırıcı etki yaratacaktır. İkinci olarak suç gelirlerinin müsaderesi, suçluların yasal ekonomiyi yolsuzlaştırmasını ve

⁷¹³ Ayhan Önder, **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar**, İstanbul 1994, s.441.

⁷¹⁴ Faruk Erem, **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Özel Hükümler, Ankara 1993, C.:3, s.2521.

⁷¹⁵ Uluslar arası metinlerde “predicate offence” terimi, kavramı anlatmak için kullanılmaktadır. Örnek olarak 1990 Strazburg Sözleşmesi, 2000 Palermo Sözleşmesi ve 2005 Avrupa Konseyi Sözleşmesi gösterilebilir.

⁷¹⁶ Ayrıca bkz. Kocasakal, s.161.

⁷¹⁷ Aynı şekilde bkz. Ergin Ergül, “*Uluslararası Hukukta Karapara Aklamayla Mücadele*”, **Gümrük Dünyası**, S.:42, Yaz 2004, s.32.

yasal ekonomiye sızmasını önlemiş olacaktır. Son olarak, suç gelirlerinin müsaderesi suçluların daha sonraki suçları işlemek imkânlarını ortadan kaldıracaktır⁷¹⁸.

Ancak doktrinde suç gelirleri modelinin hatalı bir model olduğu ileri sürülmektedir. *Naylor*, suç gelirleri modelinin benimsenmesi için gerekçe olarak gösterilen üç nedene karşı farklı görüşler ileri sürmektedir. Profesyonel suçlulardan suç gelirlerinin alınması, farklı şeylerin de (suç işlemenin heyecanı gibi) onları motive edeceğinden dolayı bu kişiler üzerinde caydırıcı bir etki yaratmayacaktır. Profesyonel suçluların çoğunun düşük sosyo-ekonomik gruplara üye olması ve yaşamlarını kazanacakları başka mesleklerinin bulunmamasından dolayı, ele geçirilen malvarlıkları suçluları gelir sağlayan başka suçları işlemeye zorlayacaktır⁷¹⁹.

İkinci olarak suç gelirlerinin ele geçirilmesinin suçluların yasal ekonomiye sızmasının önüne geçeceği, bu suretle yasal ekonomide yolsuzluğun engelleneceği görüşünü kabul etmek gerçekçi olmayacaktır. Çünkü suçlular, geleceklerini garanti altına almak için yasal işlere yatırım yapabilecekler, ölümlerinden, yakalanmalarından veya suç dünyasından ayrılmadan önce malvarlıklarını aile üyelerine nakledebileceklerdir. Bu işlemin ahlaken yanlış olduğu yazar tarafından doğrulanırken, bu tür işlemlerin yasal ekonomiyi yolsuzlaştırdığı yönünde hiçbir gerekçe ileri sürülemeyecektir⁷²⁰.

Son olarak *Naylor*, suç gelirlerinin geri alınmasının suçluları diğer suçları önlemekten alıkoyacağı yönündeki düşünciyi çürütmektedir. Suç gelirlerinin geri alınması bir suç organizasyonunu etkisiz hale getirmek için başarılı bir çözüm yolu olabilir. Ancak bu açık, başka bir organize suç örgütü tarafından doldurulacaktır. Bir suç örgütü etkisiz hale getirilirken, sadece suçların mı azalacağı yoksa sadece suçtan gelir elde edenlerin kimliğinin mi değişeceği belli değildir⁷²¹.

⁷¹⁸ Bain, s.20.

⁷¹⁹ R. T. Naylor, **Wages of Crime: Black Markets, Illegal Finance and the Underworld Economy**, Ithaca 2002, s.255 vd. (nakleden Bain, s.20).

⁷²⁰ Bain, s.22.

⁷²¹ Bain, s.22.

Suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin müsadere konusunda ise; önceleri sadece uyuşturucu madde suçları ile bağlantılı mahkûmiyetlerde müsadere kararı verilirken, zamanla hem öncül suçların kapsamı geliştirilmiş hem de mahkûmiyet hükmüne gerek kalmadan müsadere kararı verilmesine imkân tanınmıştır.

B. Mukayeseli Hukukta Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu

1. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu, düzenlenme yeri açısından, mukayeseli hukukta iki farklı grupta incelenebilir. Birinci grupta, ifade edebileceğimiz bazı ülkeler, bu suçu genel ceza kanunlarında düzenlemişlerdir. Örnek olarak; Almanya, Ceza Kanunu'nun 261 nci maddesinde; Avusturya, Ceza Kanunu'nun 165 nci maddesinde; Kanada, Ceza Kanunu'nun 462 nci maddesinde; İsviçre, Ceza Kanunu'nun 305 bis ve 305 ter maddelerinde; Çin Halk Cumhuriyeti, Ceza Kanunu'nun 191 nci maddesinde; Norveç, Ceza Kanunu'nun 162 (a) maddesinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasını suç olarak düzenlemiştir. İkinci grupta yer alan ülkeler, aklama suçunu genel ceza kanunlarında değil, önleyici tedbirlerle birlikte özel kanunlarda düzenlemişlerdir. Bu ülkelere örnek olarak; Portekiz, 325 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde; Yunanistan, 2331 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinde; Libya, 2/2005 sayılı Kanun'un 2 ve 4 ncü maddelerinde aklama suçunu düzenlemişlerdir.

Aklama suçunun, genel ceza kanunlarında düzenlenmesinin fayda ve mahsurları mevcuttur. Genel ceza kanunlarında düzenlemenin faydaları olarak; suçların tek bir kanun altında bulunmasından dolayı uygulama kolaylıkları sağlaması; suçun bulunduğu bab ve fasıla ait müşterek hükümlerin, o suç için de geçerli olması; bulunduğu bab ve fasıla göre suçun yorumunda bir yorum aracı olarak sistematik araç'ın⁷²² kullanılabilir olması; suçla korunan hukuki menfaatin, suçun düzenlendiği yere göre tespitinin kolay olması⁷²³; suça, kanun koyucunun verdiği önemin göstergesi olması sayılabilir⁷²⁴. Buna

⁷²² Bkz. Artuk-Gökçen-Yenidünya, I, s.189, 190.

⁷²³ Ayrıca bkz. Kocasakal, s.163.

karşılık, aklamamanın önlenmesi, ceza hukuku tedbirlerinin yanı sıra önleyici tedbirlerin de mevcudiyetini gerektirmektedir. Ceza hukuku tedbirlerinin, yani aklama fiillerini suç haline getirecek düzenlemelerin genel ceza kanununda yer alması, önleyici tedbirlerin ise farklı bir kanunda yer alması uygulamada ikilik yaratabilecektir.

2. Suçun Önşartı

a. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun oluşması için iki ön şart bulunmaktadır. Bunlar; aklama suçuna konu olan değerlerin elde edildiği bir suçun mevcudiyeti ve bu suçtan gelir elde edilmesi. Mukayeseli hukukta hemen hemen tüm ülkelerin mevzuatlarında bu koşullar mevcuttur.

b. Öncül Suçun Varlığı

Aklama suçunun mevcudiyetinden bahsedebilmek için, suçun konusu olan gelirin elde edildiği ve aklama suçundan önce işlenen bir suçun söz konusu olması gerekmektedir⁷²⁵. Ancak ülkelerin ulusal mevzuatlarına bağlı olmakla birlikte özel veya genel kanunlarda düzenlen tüm suçlar, aklama suçu için öncül suç olmayacaktır. Bununla birlikte kanımızca uluslar arası alanda, aklama suçuna sebebiyet veren öncül suçların kapsamını, kanunlarda düzenlenen tüm suçları kapsamına alacak şekilde genişletme eğilimi bulunmaktadır.

Öncül suçların tespitinde, Viyana Sözleşmesi'nin de etkisi ile öncelikle uyuşturucu madde suçları öncül suç olarak tespit edilmiş daha sonra diğer suçları da kapsayacak şekilde öncül suçlar genişletilmiştir. 1994 yılına gelindiğinde MEMG'na üye 25 ülkeden sadece iki ülke uyuşturucu madde suçlarını öncül suç olarak düzenlenmemiştir. TBMM'nde 4208 sayılı Kanun'un 1996 yılında kabulü ile MEMG'na

⁷²⁴ *Bernasconi*, aklama suçunun, bir bütün olarak bağımsız bir kanunu gerektirecek ölçüde karmaşık olmaması ve tek bir kanun maddesinin yeterli olmasından dolayı genel ceza kanununda düzenlenmesinin yerinde olacağını belirtmektedir (Kocasakal, s.162); Kocasakal da aklama suçunun genel ceza kanununda düzenlenmesinin yerinde olacağını ifade etmektedir (Kocasakal, s.163).

⁷²⁵ David Lyman, "Money Laundering", ICC's Standing Committee on Extortion and Bribery, Corporate Practices Manual on Extortion and Bribery, 17 Şubat 1999, www.thailawforum.com/articles/moneylaundering.html, par.5, Erişim: 1 Haziran 2004.

üye tüm ülkelerde uyuşturucu madde suçları öncül suç halinde düzenlenmiştir. 1999 yılında Japonya ve Singapur'un yaptığı kanun değişiklikleri ile MEMG'na üye ülkelerin hepsinde uyuşturucu madde suçlarının yanı sıra ciddi suçların çoğundan kaynaklanan gelirler aklama suçunun oluşumuna sebebiyet vermektedir⁷²⁶.

Mukayeseli hukukta öncül suçların tespiti için çeşitli usuller kullanılmaktadır. Ülke kanun koyucuları öncül suçların tespitini kanunlarda düzenlenen suç tipleri veya suç kategorilerine göre yapmaktadır. Bu usulde kanun koyucu, öncül suçları tek tek saymaktadır⁷²⁷. Sayma usulü de denilen bu sistemin mahzuru, öncül suç olarak belirlenen suçlarda yapılan değişikliklerin öncül suçu tespit eden kanun hükmünde de yapılması gereğidir. Diğer sistemde ise öncül suçun tespiti, sayma yöntemi ile yapılmamakta tüm suçlar öncül suç kapsamında değerlendirilmektedir. Tüm suçları öncül suç kapsamında değerlendiren hukuk sistemleri ise ya ciddi suçları öncül suç olarak kabul etmekte ya da suça ilişkin cezanın ağırlığına göre öncül suç tespiti yapmaktadır⁷²⁸. Bu sistemde, cezanın ağırlığının tespiti önem taşımaktadır. Ceza sınırının çok yüksek tutulması durumunda aklamaya sebebiyet veren birçok suç, öncül suç kapsamından çıkartılmış olacaktır. Ceza sınırının çok düşük tutulması durumunda ise birçok suç öncül suç kapsamına girmiş olacaktır ki, bu durumda kovuşturma makamlarının suçla mücadeledeki etkinliği azalmış olacaktır⁷²⁹. Avustralya, Finlandiya, İtalya ve Birleşik Krallık'ta tüm suçlar veya yüksek mahkemede yargılanan tüm suçlar öncül suç olarak belirlenmiştir. Fransa'da cürüm ve cünhalar öncül suç kapsamında iken, kabahatlerden elde edilen gelirler aklama suçuna konu olmamaktadır. Belçika'da da, Fransız hukukuna paralel bir şekilde cürüm ve cünhalardan elde edilen gelirler aklama suçuna konu olmaktadır. Öncül suç, asgari ceza miktarına göre tayin eden ülkelerde; Avusturya'da 3 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar, Yeni Zelanda'da

⁷²⁶ Financial Action Task Force on Money Laundering, Review of FATF Anti-Money Laundering Systems and Mutual Evaluation Procedures 1992-1999, 16 Şubat 2001, s.3 (FATF, Evaluation olarak anılacaktır).

⁷²⁷ Yunanistan'ın 2331 sayılı kanunu, Romanya'nın 21 sayılı kanunu, Çin Ceza Kanunu ve 4208 sayılı kanun.

⁷²⁸ Romanya'nın Aralık 2002 tarih ve 656 sayılı kanunu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 5237 sayılı kanunu.

⁷²⁹ Wilkitzki, s.317.

5 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar, İsviçre’de 1 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar öncül suç olarak belirlenmiştir⁷³⁰.

Aklama suçunun oluşması için belirlenen öncül suçlardan elde edilen gelirin mevcudiyetini ön şart olarak düzenleyen ülkelerin yanı sıra, Kanada, Fransa, Almanya, Lüksemburg ve İsviçre gibi ülkelerde suç örgütüne ait olan malvarlığının aklanması da suç olarak düzenlenmiştir. Bu ülkelerde, aklama suçunun oluşması için, malvarlığının belirlenmiş suçlardan elde edildiğinin ispatlanmasına gerek yoktur, kaynağı yasal olsa bile suç örgütüne ait olan tüm malvarlığı aklama suçuna konu olabilecektir. Malvarlığının suç örgütüne ait olduğunu ispatlama yeterli olacaktır⁷³¹.

Öncül suçların tespitinde tavsiye edilen çözüm tarzı, iki yöntemin birlikte ele alınması ile oluşturulmaktadır. Buna göre kanun koyucu öncül suçların tespitinde, belli bir ceza ağırlığını göz önüne almakta ve miktar olarak bu sınırı aşan cezaya haiz tüm suçlar öncül suç kapsamına alınmaktadır. Bununla birlikte kanun koyucu, aklama suçuna sebebiyet veren ve ceza ağırlığı sistemine göre öncül suç kapsamına giremeyen özel suçları da sayma usulü ile öncül suç kapsamına almaktadır. Bu tip suçlar; malvarlığına karşı işlenen suçlar, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma, hırsızlık şantaj, yolsuzluk, evrakta sahtekârlık, uyuşturucu madde ticaret suçları, insan kaçakçılığı, bilgisayar ve çevre suçları ve örgüt üyeliği gibi suçlardır⁷³².

Mukayeseli hukukta öncül suçların tespiti ülkelere göre şu şekilde yapılmıştır; Brezilya 3 Mart 1998 tarih ve 9613 sayılı Kanunun 1 nci maddesinde aklama suçuna konu olacak değerlerin elde edileceği öncül suçları düzenlemiştir. Brezilya hukukuna göre; narkotik maddelerin yasa dışı ticareti, terörizm, silah kaçakçılığı, adam kaçırma suretiyle gasp, kamu idaresine karşı suçlar, mali sisteme karşı suçlar, yabancı kamu idarelerine karşı işlenen suçlar öncül suç kapsamında düzenlenmiş olup, bu suçlardan elde edilen gelirler aklama suçuna konu olabilmektedir.

⁷³⁰ FATF, Evaluation, s.8.

⁷³¹ FATF, Evaluation, s.8.

⁷³² Wilkitzki, s.317.

24 Temmuz 1998 tarih ve 85 sayılı Bulgar “Kara Paranın Aklanmasına Karşı Tedbirler Kanunu” hangi suçlardan elde edilen gelirlerin aklama suçuna konu olabileceğine dair açık bir hüküm taşımamaktadır. Kanun 2 nci maddesinde aklama suçunu tarif ederken “suç” ile irtibatlı olmasını aramıştır. Aynı şekilde Bulgar Ceza Kanunu’nun 253 ncü maddesi aklama suçunu tanımlarken, maddi hareketlerin ancak suç aracılığıyla elde edilen malvarlığı üzerinde gerçekleşeceğini belirtmiştir. Bu düzenlemelerin ikisi de göz önüne alındığında Bulgar hukukunda aklama suçuna konu olacak malvarlıkları, ceza kanununda düzenlenen herhangi bir suçtan elde edilebilecektir. Başka bir anlatımla, ceza kanununda düzenlenen her suç öncül suç olarak kabul edilebilecektir.

Danimarka hukukunda, 23 Şubat 2004 tarih ve 129 sayılı “Terörizmin Finansmanı ve Kara Para Aklamanın Önlenmesi Tedbirleri Birleştirilmiş Kanunu” nun 2 nci maddesine göre, Danimarka Ceza Kanunu’nda düzenlenen suçlardan herhangi birinden elde edilen gelirler aklama suçuna sebebiyet vermektedir.

İsrail hukukunda öncül suçlar 2000 yılında kabul edilen 5760 sayılı Kanun’un Birinci Cetvelinde sayılan 20 adet suç tipinden oluşmaktadır. Bu suçlar arasında; kendi kullanımı için bulundurma ve tüketme hariç olmak üzere Tehlikeli Maddeler Kanunu’nda düzenlenen suçlar, Ceza Kanunu’nun 144 ncü maddesinde düzenlenen yasa dışı silah ticareti suçu, Ceza Kanunu’nun 199, 201, 202, 203, 203a, 203b, 204 ve 205 nci maddelerinde düzenlenen fuhuş ile bağlantılı suçlar, Ceza Kanunu’nun 225 ve 228 nci maddelerinde düzenlenen kumar suçları, rüşvet suçları, şahsa karşı suçlar, malvarlığına karşı suçlar, motorlu araç hırsızlığı, kalpazanlık, kaçakçılık, fikri mülkiyet haklarının ihlali suçları, Katma Değer Vergisi Kanunu’nda düzenlenen suçlar, söz konusu kanunun 3 ncü maddesi altında düzenlenen aklama suçları ve bu suçlardan herhangi birine iştirak sayılabilir.

Malta’nın 23 Eylül 1994 tarihli Kara Para Aklamanın Önlenmesi Kanunu 2 nci maddesinde aklama suçuna konu olacak gelirin elde edileceği cezai faaliyeti, söz konusu kanunun 1 nci cetvelinde listelenen ve Viyana Sözleşme’sinin 3 ncü maddesinde yer alan suçlar ve söz konusu kanunun ikinci cetvelinde listelenen suçlar olarak tanımlamıştır.

Nijerya 2004 tarihli Kara Para Aklama Kanunu'nun 14 ncü maddesinde yer alan aklama suçuna konu gelir; yasa dışı uyuşturucu madde veya psikotrop madde ticaretinden veya diğer herhangi bir suç ile yasa dışı eylemden elde edilmelidir.

Paraguay 1015/96 sayılı Yasa Dışı Malvarlığı veya Para Aklama Eylemlerinin Önlenmesi ve Cezalandırılması Kanunu'nun 3 ncü maddesinde üzerinde aklama eylemlerinin gerçekleştirileceği gelirin elde edileceği suçlar olarak 2 yıl ve daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlar, süresine bakılmaksızın bir suç örgütü veya terörist grup tarafından işlenen suçlar veya 1340/88 sayılı Narkotik ve Tehlikeli Maddelerin Yasa Dışı Ticaretinin Önlenmesi Kanunu'nda düzenlenen suçlar sayılmıştır.

27 Mart 2004 tarih ve 11 sayılı Kanunla Portekiz Ceza Kanunu'na eklenen 368A maddesinde öncül suçlar; yasa dışı fuhşa teşvik eylemleri, çocukların ve reşit olmayanların cinsel suiistimali, gasp, narkotik ve psikotrop madde ticareti, silah ticareti, insan doku ve organları ticareti, korunmuş türlerin ticareti, vergi dolandırıcılığı, nüfuz ticareti, yolsuzluk ve cezasının alt sınırı 6 aydan fazla hapis veya üst sınırı 5 yıldan fazla hapis cezası olan suçlar olarak belirtilmiştir.

Romanya'nın 21/1999 sayılı Kara Para Aklamanın Önlenmesi ve Cezalandırılması Kanunu; uyuşturucu madde ticareti, ağırlatıcı hallerde silah ve cephane ile ilgili düzenlemelere aykırılık, nükleer ve radyoaktif maddeler ile ilgili düzenlemelere aykırılık, patlayıcı maddeler ile ilgili düzenlemelere aykırılık, para ve diğer değerli kâğıtlarda sahtekarlık, cinsel amaçlı kadın satma, kaçakçılık, şantaj, yasa dışı hürriyeti tahdit, mali sahtekarlık, bankacılık veya sigorta dolandırıcılığı, hileli iflas, hırsızlık, motorlu araçların gizlenmesi, belli ürünlerin korunması ile ilgili düzenlemelere aykırılık, anavatanlarında korunmaya alınmış hayvan ticareti, insan organları ve dokusu ticareti, bilişim suçları, kart kullanımı ile işlenen suçlar, suç örgütlerinin üyelerince işlenen suçlar, kumar üzerine yasal düzenlemelerin ihlali ve atık ve kalıntıların ithali ile ilgili düzenlemelere aykırılıkları öncül suç olarak belirlemiştir.

Sen Lucia 2003 tarih ve 27 sayılı Kara Para Aklama (Önlenmesi) Kanunu 1 numaralı Cetvelinde sayılan suçları, aklamaya konu gelirin elde edildiği öncül suçlar olarak belirlemiştir. Bu suçlar; çocuk veya kız kaçırma, şantaj, yolsuzluk, sahtekârlik,

uyuşturucu madde ticareti, gasp, ateşli silah kaçakçılığı, dolandırıcılık, kumar, yasa dışı mevduat kabulü, fuhuş, soygun, terörizm, hırsızlık ve insan ticaretidir.

24 Ağustos 1995 ve 2331 sayılı Yunan Kanunu'nda öncül suçlar 16 madde halinde sayılmıştır.

Öncül suçun, aklama eylemlerinin gerçekleştirildiği ülkede veya yargı bölgesinde işlenmesi halinde aklama suçunun meydana geleceği konusunda bir şüphe bulunmamaktadır. Ancak öncül suçun başka bir ülkede işlenmesi durumunda, birçok ülke sanki kendi ülkesinde işlenmiş gibi kabul etmekte ve bu suçtan kaynaklanan gelirlerin aklanması eylemlerini cezalandırmaktadır. Mukayeseli hukukta bu durumda genellikle “çifte suçluluk” ilkesine uygun düzenlemeler bulunmaktadır. Başka bir anlatımla, yabancı ülkede işlenen öncül suç, aklama eylemlerinin gerçekleştiği ülkede de suç halinde düzenlenmişse aklama suçunun oluşumuna sebebiyet verecektir. Hong Kong, Organize ve Ciddi Suçlar Düzenlemesi'nin 25 (4) ncü maddesinde öncül suçun yabancı ülkede işlenmesi halini düzenlemiştir. Ancak söz konusu maddeye göre, öncül suçun hem gerçekleştirildiği hem de aklama faaliyetlerinin icra edildiği ülkede suç olarak düzenlenmesine gerek yoktur. Yabancı ülkede suç olarak düzenlenmese bile, eğer ki eylem Hong Kong hukukuna göre suç halinde düzenlenmiş ise öncül suç olarak kabul edilecektir. İsviçre Ceza Kanunu'nun 305bis maddesinin 3 ncü paragrafına⁷³³ göre öncül suçun işlendiği ülke kanunlarına göre cezalandırılması gerekmektedir. Bu düzenlemesi ile 305bis maddesinin “çifte suçluluk” ilkesini arayıp aramadığı belli değildir ancak söz konusu madde öncül suçun yabancı hukuka göre suç olmasını aramaktadır⁷³⁴. Bulgaristan'ın 24 Temmuz 1998 tarih ve 85 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinde, öncül suçun yurt dışında işlenmesi durumunda aklama suçunun oluşacağı belirtilmektedir. Bulgar Ceza Kanunu 253/7 maddesinde, maddede düzenlenen suçların, öncül suçun Bulgaristan'ın yargı yetkisi dâhilinde işlenmemesi halinde dahi oluşacağını belirtmektedir. Öncül suçun, Belçika dışında işlenmiş olması halinde aklama suçunun oluşup oluşmayacağı konusunda Belçika Ceza Kanunu'nda bir açıklık

⁷³³ Söz konusu paragraf şu şekildedir “Öncül suç yurt dışında, fiilin cezalandırıldığı bir yargı bölgesinde işlense dahi sanık cezalandırılacaktır.”

⁷³⁴ FATF, Evaluation, s.8.

bulunmamaktadır. Ancak doktrinde, öncül suç Belçika dışında işlense dahi aklama suçunun oluşacağı yönünde bir kanaat hâkimdir⁷³⁵.

c. Öncül Suçtan Elde Edilen Gelirin Varlığı

Öncül suçtan elde edilen gelir aynı zamanda aklama suçunun da konusu olacaktır. Öncül suçtan herhangi bir gelir elde edilemediği durumlarda, failin üzerinde aklama eylemlerini gerçekleştireceği konu mevcut olmayacaktır.

Her ne kadar suçtan kaynaklanan gelir olarak ifade edilmişse de, bu kavram içine, suçtan doğrudan veya dolayısıyla elde edilen her türlü malvarlığı girmektedir. Uluslar arası sözleşmelerde suçtan elde edilen gelir tanımlanmıştır. Nitekim Viyana Sözleşmesi'nde, suçtan elde edilen gelir, 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrasında yer alan uyuşturucu madde suçlarından doğrudan veya dolayısıyla elde edilen her türlü malvarlığı olarak tanımlanmıştır. Strasburg Sözleşmesinin 1 nci maddesine göre bir suçtan doğrudan veya dolayısıyla elde edilen veya kaynaklanan her türlü ekonomik faydalar, suçtan kaynaklanan gelir altında mütalaa edilmelidir. Buna göre alacaklar ve hakların yanı sıra taşınabilir veya taşınamaz tüm mallar da bu kavram altında düşünülecektir⁷³⁶. Palermo Sözleşmesi de, suçtan kaynaklanan geliri, Strasburg Sözleşmesine benzer şekilde tanımlamıştır. Avrupa Konseyinin 2005 tarihli Sözleşmesi de yine aynı tanımı kullanmıştır.

Mukayeseli hukukta suçtan elde edilen gelirler şu şekilde belirtilmiştir; Brezilya'nın 9613 sayılı Kanunu'na göre aklama suçunun konusu kanunda belirtilen suçlardan doğrudan veya dolayısıyla kaynaklanan malvarlıkları, haklar ve değerler olarak belirtilmiştir. Bulgaristan'ın 24 Temmuz 1998 tarih ve 85 sayılı Kanunu'nda ise bir suç ile irtibatlı veya bir suç dolayısıyla elde edilen malvarlığının aklama suçuna konu olduğu ifade edilmiş ancak bu kavramın ceza hukuku bakımından özel bir tanımı yapılmamıştır. Çek Cumhuriyeti'nin 15 Şubat 1996 tarih ve 61 sayılı Kanunu'na göre suç gelirinden anlaşılması gereken, *“bir suçun özelliklerini taşıyan bir eylemden kaynaklanan herhangi bir ekonomik avantaj”*dır. Ancak, vergi kaçırılması, alınması

⁷³⁵ Bkz. Kocasakal, s.260.

⁷³⁶ Wilkitzki, s.316.

gereken bir paranın verilmemesi veya özel bir kanundan kaynaklanan benzer yükümlülüklerin icra edilmemesinin etkileri ekonomik avantaj olarak değerlendirilmeyecektir. Estonya'nın 25 Kasım 1998 tarihli Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'na göre, aklama eylemleri, ceza hukukuna göre cezalandırılabilir bir eylemin doğrudan sonucu olarak elde edilen malvarlığı üzerinde gerçekleştirilebilir. Fransız Ceza Kanunu'nun 324 ncü maddesinin 1 nci fıkrasına göre aklama suçu, doğrudan veya dolayısıyla yarar sağlayan bir kabahat veya cürmün failinin kazancı veya malvarlığı üzerinde gerçekleştirilebilir. İngiltere'nin 2002 tarihli Suç Gelirleri Kanunu'nun (Proceeds of Crime Act) 340 ncı maddesinde suç geliri, bir şahsın cezai bir eylemden elde ettiği fayda olarak tanımlanmaktadır. İrlanda'nın 1996 tarihli Suç Gelirleri Kanunu'nda, suç geliri, herhangi bir zamanda bir suçun işlenmesi ile irtibatlı olarak veya bir suçun işlenmesinin sonucu olarak veya bir suçun işlenmesi suretiyle alınan veya ele geçirilen malvarlığı olarak belirtilmiştir. İtalyan Ceza Kanunu'nun 648 bis maddesine göre aklama suçu, kasti bir suçtan kaynaklanan para, malvarlığı ve diğer yararlar üzerinde gerçekleştirilebilir.

3. Korunan Hukuki Yarar

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması eylemlerinin kanunlarda suç olarak düzenlenmesi ile birden fazla hukuki yarar korunmuş olmaktadır⁷³⁷. Öncelikle aklama suçuna neden olan eylemler kovuşturma makamlarının suça konu olan değerlere ulaşmasını engellemekte, suçun elde edildiği öncül suçların ve faillerin ortaya çıkarılmasını güçleştirmektedir. Bu hali ile eylemlerin suç haline getirilmesi ile adli düzen korunmuş olmaktadır. İlk korunan hukuki yarar adli düzendir. İkinci olarak, aklama suçu ile korunan hukuki yarar, aklama suçunun konusu olan malvarlığı değerlerinin elde edildiği öncül suç ile korunan hukuki yarardır⁷³⁸. Doktrinde bazı yazarlar, bu hukuki yararların, aklama suçu ile korunan hukuki yararın tespitini tam

⁷³⁷ Bkz. aynı şekilde Kocasakal, s.173; Kocasakal'a göre korunan hukuki menfaat "...yasadışı faaliyetlerin (suçun) finansmanının önlenmesi, organize suç ve uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele ve suç örgütlerinin ekonomik gücünün çökertilmesi, bunların elebaşlarına ve faillere ulaşılabilmesi; yani kamu düzeninin korunması; finansal sistemin ve kuruluşların, ekonomik denge ve istikrarının, bütünlüğünün, saygınlığının korunması; rüşvetin ve kirlenmenin yaygınlaşmasının ve suç örgütlerinin arz ettikleri tehlikeler sebebiyle demokratik değerlerin tahribinin önlenmesidir", (Kocasakal, s.174).

⁷³⁸ Wilkitzki, s.316.

olarak sağlamadığı, kapsamlarının dar olduğu, aslında korunan hukuki yararın ekonomik ve mali piyasalar ile genel olarak ulusal ekonomik düzen olduğu belirtilmektedir⁷³⁹.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu ile korunan hukuki yarar, uluslar arası sözleşmeler ve çoğu ülke mevzuatlarında adli düzen olarak ifade edilmektedir. Öncül suçun işlenmesinden elden edilen gelirler aklayıcı tarafından gizlenmekte, farklı şekilde gösterilmekte ve yasal ekonomiyle bütünleştirilmeye çalışılmaktadır. Soruşturma ve kovuşturma makamları için öncül suçtan elde edilen gelirler birer delil olmaktadır. Delillerin incelenmesi ve izlenmesi soruşturma ve kovuşturma makamlarını öncül suç faillerine ulaştırırken, suçtan elde edilen gelirlerin ele geçirilememesi durumunda gelecekteki suçların işlenmesi kolaylaştırılmış olmaktadır. Suç gelirini aklayan fail, mevcut delilleri karartmış ve adaletin suçluya ulaşmasına engel olmuştur. Bu durumda adaletin işleyişini engellemiş veya zorlaştırmıştır⁷⁴⁰.

Suç gelirlerinin aklanmasından dolayı sosyo-ekonomik düzen ve mali piyasaların istikrarı zarar görmektedir. Aklama suçunun ceza kanunlarında yer alması ve bir ceza normu ile karşılanmasından amaç; devletlerin egemenliğine, güvenliğine ve istikrarına bir tehlike oluşturan organize suçları ve özellikle uyuşturucu madde suçlarını işleyen suç örgütlerinin faaliyetlerinden devletleri korumaktır⁷⁴¹.

Ceza kanununun 305bis ve 305ter maddelerinde aklama suçunu düzenleyen İsviçre’de suçla korunan hukuki yarar adli düzendir. Aklama suçunun faili; hukuk sistemi tarafından getirilen tedbirlere karşı suçtan elde edilen yararı korumaya çalışmaktadır. Bu hareketi ile fail, yargı düzeninin müdahalesinden korunmaya çalışmakta ve yargı düzeninin işleyişine müdahale etmektedir⁷⁴².

⁷³⁹ Wilkitzki, s.316.

⁷⁴⁰ Wilkitzki, s.316.

⁷⁴¹ Pinto, s.12.

⁷⁴² Pinto, s.10.

Almanya’da, ceza kanununun 261 nci maddesi ile yaptırım altına alınan aklama suçunun koruduğu hukuki yarar konusunda doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır. Bazı yazarlara göre, aklama suçu ile korunan hukuki yarar öncül suç tarafından belirlenmektedir. Bu açıdan yasa koyucunun niyeti, failin suçtan elde edilen nesneleri kullanarak ikinci bir suçu işlemesini engellemektir. Öğretideki diğer yazarlara göre ise suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu ile korunmak istenen hukuki yarar adalet mekanizmasıdır. Suç ile cezai kovuşturmayı yürüten organların suç delillerine erişiminin önlenmesi veya güçleştirilmesinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Suçla korunan hukuki yararın; devletin güvenliği ve organize suçla mücadele olduğu, kanunun suç örgütlerini ve onların yasadışı malvarlıklarını ortadan kaldırmayı amaçladığı da öğretide iddia edilmektedir. Alman öğretisinde bir kısım yazarlarca⁷⁴³, suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aklanması suçunun ülkenin ekonomik düzenine verdiği zararların göz önüne alınması suretiyle, asıl korunan hukuki yararın devletin ekonomik düzeni olduğu ifade edilmektedir⁷⁴⁴.

İspanya’da aklama suçu, ceza kanununun “Çalınan Malların Gizlenmesi ve Diğer Benzer Eylemler” başlıklı XIV ncü bölümde 301 nci maddede düzenlenmektedir. Suç; ceza kanununda mirasa ve sosyo-ekonomik düzene karşı suçlar arasında yer almaktadır. Suçun maddi unsurunda bulunan hareketler ışığında, birçok yazar tarafından, korunan hukuki yararın adalet düzeni olduğu belirtilmektedir⁷⁴⁵.

Belçika’da, 1991 tarihli Avrupa Birliği Direktifinin iç hukukta yansıması olan 11 Haziran 1993 tarihli kanunda korunan hukuki yararın sadece adalet düzeni değil mali sistem olduğu da açıkça ifade edilmektedir⁷⁴⁶.

Arjantin hukukuna göre suçla korunan hukuki yarar adalet mekanizmasıdır. Arjantin kanun koyucusu aklama suçunu, suç eşyasını gizleme suçunun bir türü olarak kabul etmektedir ve korunan hukuki yarar bakımından, suç eşyasını gizleme suçu ile korunan hukuki yarar haricinde başka bir hukuki yararın bulunmadığını kabul

⁷⁴³ Bkz. Pinto, s.10.

⁷⁴⁴ Pinto, s.10.

⁷⁴⁵ Pinto, s.10.

⁷⁴⁶ Pinto, s.10.

etmektedir. Sonraki suç ile mücadele etmek amacı ile düzenlenen 278 nci maddedeki suçu işleyen şahsın cezası artırılmaktadır⁷⁴⁷.

4. Fail

Bu suçta fail herkes olabilir. Ancak ifade edelim ki birkaç yüz veya birkaç bin dolar değerindeki küçük ölçekli aklama suçları genellikle suç gelirlerini yetkililerden gizlemeye çalışan bireyler tarafından işlenirken, milyonlarca dolarlık büyük ölçekli suç gelirlerinin aklanmasında profesyonel aklayıcılar kullanılmaktadır⁷⁴⁸.

Profesyonel aklayıcılar genellikle sahne arkasında faaliyet gösterirler ve tüm suç tiplerinden elde edilen paranın kaynağı konusunda geçerli açıklamalar üretirler. Genel olarak profesyonel aklayıcılar kanunları ve bankacılık düzenlemelerini iyi bilen zeki suçlulardır⁷⁴⁹.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin tespiti ve aklanmasının önlenmesine yönelik sürdürülen faaliyetlerin sonucu olarak Endure isimli operasyonda, New York'ta eroin ticaretinden elde edilen 100 milyon dolar Hong Kong Ticari ve Kredi Bankası'nda (Bank of Credit and Commerce) açılan 300 adet sahte isimli hesaba yatırılmış ve müteakiben Panama, Hong Kong, Liberya ve Avustralya'da dâhil olmak üzere dünyanın birçok ülkesine aktararak yatırımlara dönüştürülmüştür. Söz konusu ülkelerde suçtan kaynaklanan gelirin yatırıma dönüştürülerek yasal görünüm kazanmasında avukatlar, hesap denetçileri, bankerler, banka yönetici ve çalışanları, mali ve ticari danışmanlar etkin rol oynamışlardır. Bahse konu olayda banka yöneticileri aynı anda 2 milyon dolara yakın bir meblağı şahsi çek olarak kabul etmişler ve nakit parayı tek bir müşteriden geldiğini gizlemek amacıyla farklı bankalarda yer alan farklı hesaplara fiziki olarak nakletmişlerdir. Banka müdürlerine yapılan hukuka aykırı işlemin mali işlem birimlerine bildirilmemesi karşılığında ödeme yapmışlardır. Olayda; banka müdürleri en çok kullanılan aklama tekniklerinden kişi ve işlem esaslı parçalara ayırma (smurfing ve

⁷⁴⁷ Pinto, s.11.

⁷⁴⁸ Samuel C. McQuade III, **Cops Versus Crooks: Technological Competition And Complexity In The Co-Evolution Of Information Technologies And Money Laundering**, George Mason University, Dissertation Doctor of Philosophy (yayınlanmamıştır), Virginia 2001, s.38.

⁷⁴⁹ McQuade III, s.38.

structuring) tekniklerini kullanarak suça iştirak etmişlerdir. Açıkça söylemek gerekecektir ki, dünya çapında organize suç örgütlerince elde edilen suçtan kaynaklanan milyarlarca dolar değerindeki gelir; bankerler, avukatlar, banka yönetici ve çalışanları, gayrimenkul acenteleri, ticari ve mali danışmanların yardımı ile yatırımlara dönüştürülmek suretiyle yasal görünüm kazandırılmaktadır⁷⁵⁰.

Karmaşık aklama eylemleri genellikle çok yetenekli ve alan bilgisi fazla olan uzman personelin iştiraki ile yapılmakta veya bu personelin teknik yardımı alınmaktadır⁷⁵¹. Ekonomik krizler ve bu krizlerin sonucunda yaşanan işten çıkarmalar banka çalışanları ve diğer profesyoneller arasında aklama eylemlerine iştiraki artırmıştır⁷⁵². Gelirin kaynaklandığı suçun ulusal ölçekte olmasına karşılık, aklama genellikle uluslar arası ölçeklidir. Uluslar arası kara para aklayıcıları genellikle uluslar arası mali piyasalar konusunda uzmandırlar ve bu kişiler genellikle öncül suç işleyen kişilerden farklı kişilerdir⁷⁵³.

Aklama suçunun failine ilişkin doktrinde getirilen kısıtlamalardan birisi, öncül suç failinin aklama suçunun faili de olamayacağı yönündeki kısıtlamadır⁷⁵⁴. Bu kısıtlama birçok nedene dayanmaktadır. Kısıtlamanın gerekçesini korunan hukuki yararda arayanlara göre; aklama suçunun icrası ile herhangi bir hukuki yarar ihlal edilmemiştir. Tek ihlal edilen hukuki yarar, aklama suçuna konu olan gelirin elde edildiği öncül suç ile korunan hukuki yararadır. Bundan dolayı, öncül suç işleyen fail öncül suçun koruduğu hukuki yararı ihlal etmiştir ama aynı fail tarafından aklama eylemlerinin icrası sonucu başka bir hukuki yarar ihlal edilmemiştir⁷⁵⁵. Ancak bu düşünceye karşın; aklama suçu ile korunan hukuki yararın, öncül suçlar ile korunan hukuki yararlarla tam olarak örtüşmediği ileri sürülmektedir. Nitekim aklama fiili ile korunan hukuki yarar yargı düzeni ve ülkenin sosyo-ekonomik düzenidir. Dolayısıyla,

⁷⁵⁰ Broome, s.42.

⁷⁵¹ L.A.Evans, “*Investigating and Prosecuting the Proceeds of Crime: A Common Law Experience*”, **Responding to Money Laundering**, Amsterdam 1997 (nakleden Akyay, s.75)

⁷⁵² Levi, s.2.

⁷⁵³ Benning, s.19, 20.

⁷⁵⁴ Hasib, s.16.

⁷⁵⁵ Pinto, s.24.

aklama fiilini icra etmekle fail, öncül suçun koruduğu hukuki yarardan farklı bir hukuki yararı daha tehlikeye atmakta veya ihlal etmektedir⁷⁵⁶.

Diğer bir düşünce ise hukukun temel ilkelerinden birini esas almaktadır⁷⁵⁷. Buna göre; öncül suçu işleyen fail, aklama eylemleri ile kendi işlediği suçun delillerini silmekte, kovuşturma makamlarının kendisine ulaşmasını engellemekte ve kendisinin cezai müeyyideye uğramasına engel olmaktadır. Bu hareketleri ile fail kendini savunma hakkını kullanmıştır ve hiç kimse kendini ithama zorlanamaz. Öncül suç failinin aklama suçunun da faili olmasına imkân tanınması suretiyle, öncül suç failinin kendisini itham etmeye zorlanması durumu söz konusu olacaktır⁷⁵⁸.

Ceza hukukunun temel prensiplerinden birisi olan *non bis in idem* kuralı da öncül suç failinin aklama suçunu işleyemeyeceği görüşünde olanların dayandığı bir kuraldır. Buna göre; aklama suçunda mevcut hukuka aykırılık, öncül suçta bulunan hukuka aykırılığın doğal bir sonucudur ve öncül suçta mevcut hukuka aykırılık aklama suçunda bulunan hukuka aykırılığı da tüketmektedir. Ortada sadece öncül suçun işlenmesine neden olan bir eylem vardır ve bir eylem iki suç oluşturmayacaktır⁷⁵⁹. Ancak buna karşı denmiştir ki, aklama suçunda, aklanılan değerlerin büyüklüğü, bu suçun sosyo-ekonomik düzeni nasıl etkilediğinin ve barındırdığı hukuka aykırılıkların bir göstergesi olmaktadır. Öncül suç faili, aklama suçunu da icra etmekle farklı bir hukuka aykırılık bilinci ile hareket etmiş ve farklı hukuki yararların ihlaline yönelmiştir. Bundan dolayı ortada tek suç değil, bağımsız cezalandırılan birden fazla suç vardır⁷⁶⁰.

Öncül suç failinin, aklama suçunun faili olup olamayacağı sorunu uluslar arası sözleşmelerde ve mukayeseli hukukta farklı şekillerde düzenlenmiştir. Strasburg Sözleşmesi, kara para aklama suçlarını düzenlediği 6 ncı maddesinde, öncül suçun failinin aklama suçunun faili olup olamayacağı hususunu devletlerin takdirine

⁷⁵⁶ Pinto, s.29; Wilkitzki, s.317.

⁷⁵⁷ Nemo tenetur se ipsum accusare (hiç kimse kendisini suçlandırmaya zorlanamaz).

⁷⁵⁸ Pinto, s.24.

⁷⁵⁹ Pinto, s.28.

⁷⁶⁰ Pinto, s.31.

bırakmıştır. Sözleşme, 6 ncı maddenin 1 nci fıkrasında düzenlenen aklama suçlarının, öncül suç failleri için geçerli olması zorunluluğu getirmemiştir.

Palermo Sözleşmesi, 6 ncı maddesinde, taraf devletlerin iç hukuklarına yollama yaparak, iç hukukların gerekli kılması durumunda 1 nci fıkrada düzenlenen aklama suçlarının, öncül suç faili tarafından işlenemeyeceğini iç hukuklarında belirtme imkânı sağlamıştır.

Amerikan Devletler Örgütü Model Kanunun 2 nci maddesinin 6 ncı fıkrasında aklama suçlarının, yasadışı uyuşturucu madde ticareti ve diğer bağlantılı suçlardan bağımsız olarak soruşturulabileceği ve mahkemeler tarafından yargılama işlemi yapılabileceği belirtilmektedir⁷⁶¹. Model kanun, aklama suçunu bağımsız bir suç olarak kabul etmiştir ve dolayısıyla öncül suçun faili, aklama suçunun da faili olabilecektir.

Arjantin Ceza Kanunun 278 nci maddesi, sadece aklamaya konu olan gelirin elde edildiği suça iştirak etmemiş olan kişilerin aklama suçunun faili olabileceğini açıkça belirtmiştir. Almanya’da, 5 Mart 1998 tarihli Organize Suça Karşı Mücadelenin Güçlendirilmesi Kanunundan önce, aklamaya konu olan gelirin, başkası tarafından işlenen suçtan elde edilmesi zorunluluğu bulunmaktaydı⁷⁶².

Mukayeseli hukukta, aklama suçunun faili konusunda kısıtlama getiren hukuk sistemleri temel olarak 3 gruba ayrılmaktadır. Bir kısım hukuk sistemleri, öncül suçun failinin aklama suçundan dolayı cezalandırılacağını açıkça belirtmektedir (Belçika⁷⁶³ ve Honduras gibi). Diğer bazı ülkelerde, aklama suçunu ayrı bir suç olarak düzenlendiği

⁷⁶¹ Pinto, s.22.

⁷⁶² Pinto, s.23.

⁷⁶³ Belçika bu konuda ikili bir ayırıma gitmiştir. Ceza Kanunu’nun 505 nci maddesinde üç ayrı bentte ve üç ayrı kategoride düzenlenen aklama suçlarında; birinci kategori hareketler bakımından (kaynağını bildiği veya bilmesi gerektiği halde 42/3 ncü maddede belirtilen şeyleri satın alan, bedelli veya bedelsiz kabul eden, elinde bulunduran, muhafaza eden veya idare edenler) fail ancak öncül suç faili veya şerikinden başka bir kişi olabilirken, diğer iki kategori hareket bakımından (“bu şeylerin gayrimeşru kökenini gizlemek veya olduğundan farklı göstermek yahut bu şeylerin kaynaklandığı suçun işlenmesine karışmış kimselerin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla 42 nci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şeyleri bir başka şeye dönüştüren veya devredenler” ile “kökenini bildiği veya bilmesi gerektiği halde, 42/3 ncü maddede belirtilen şeylerin niteliğini, kaynağını, bulunduğu yeri, üzerindeki yararlanma hakkını, hareketlerini veya kime ait olduğunu gizleyen veya olduğundan farklı gösterenler”) fail, öncül suçun faili veya şeriki olabileceği gibi, üçüncü bir kişi de olabilir (Kocasakal, s.260, 261).

halde, öncül suç failinin, aklama suçunun faili olup olmayacağı yönünde bir açıklık bulunmamaktadır (İspanya, Almanya ve İsviçre⁷⁶⁴ gibi). Sonra olarak Arjantin ve Macaristan⁷⁶⁵ gibi bir kısım ülkeler ise aklama suçunun, suç eşyasını gizleme suçunun bir şekli olarak düzenlemekle beraber, öncül suç failinin aklama suçunun faili olamayacağını açıkça belirtmektedirler⁷⁶⁶. Aynı şekilde Fransa’da genel aklama suçunu düzenleyen Fransız Ceza Kanunu’nun 324 ncü maddesinde maddi unsurun “kolaylaştırma” ve “yardım” terimleri ile açıklanmasının sonucu olarak, aklama suçunun failinin öncül suçu işleyen kişiden başka, üçüncü bir kişi olması gerektiği ifade edilmiştir⁷⁶⁷.

Kanaatimizce, öncül suç faili aynı zamanda aklama suçunun faili de olabilecektir. Her ne kadar aklama suçunun konusu, öncül suç tarafından yaratılan gelirler olsa da, aklama suçunu işlemek suretiyle fail, ceza normunu ihlal kastını açıkça ortaya koymuştur. Öncül suç failinin, aklama suçunun faili olamayacağını kabul etmek, aklama suçunu oluşturan eylemlerin cezasız kalmasına ve bu eylemlerin icrası için failin cesaretlendirilmesine neden olmaktadır. Yargımızı güçlendirmek için göz önünde tutulması gereken diğer bir nokta ise, öncül suç ile korunan hukuki yararın, her zaman aklama suçu ile korunan hukuki yarar ile aynı olmadığıdır. Farklı bir hukuki yararı korumak için ihdas edilen norma aykırılık, failin farklı bir normu da ihlal etme kastının kanıtı olmaktadır. Öncül suç failini, aklama suçunun faili olarak kabul etmeyen hukuk sistemlerinin gerekçelerinden biri, aynı eylemden dolayı iki ceza kovuşturulmasının yürütülemeyeceğine dair ilkedir⁷⁶⁸. Ancak aklama suçunun faili, aynı eylemden dolayı

⁷⁶⁴ İsviçre Ceza Kanunu’nun 305 bis maddesinde, öncül suç failinin aklama suçunun faili olup olamayacağı yönünde bir açıklık bulunmamasına rağmen, Federal Mahkeme öncül suç failinin aklama suçunun faili olabileceğine karar vermiştir. İsviçre Federal Mahkemesi’nin 21 Eylül 1994 tarihli kararına göre; “305 bis maddesi bizzat kendi işlediği suçun gelirlerini aklayan kişiye de uygulanabilir...305 bis maddesi, ceza organlarının araştırmalarını engelleyici fiilleri cezalandırmakta olup bu husus, aklama suçunun failinin aynı zamanda dava konusu mameleki değerlerin kaynaklandığı suçun faili de olmasını önlememektedir. Kaldı ki, aklama veya yasal ekonomiye sokma terimleri, kişinin bizzat kendi suç gelirini aklayan kişi olmayacağı yönünde herhangi bir düşünce de uyandırmamaktadır” (Kocasakal, s.175, dn. 610).

⁷⁶⁵ Macaristan hukukuna göre aklama suçu ancak başkasına ait para üzerinde gerçekleşebilir (Mihályi, s.21)

⁷⁶⁶ Pinto, s.23; Mihályi, s.21.

⁷⁶⁷ Bkz. Kocasakal, s.241.

⁷⁶⁸ Pinto, s.31.

kovuşturulmaya tabi tutulmamaktadır. Öncül suç işlerken failin kastı farklıdır ve aklama suçunun icrasında fail; gelir ile cezai eylem arasındaki irtibatı kesmeye çalışmakta, soruşturma makamlarının kanıtlara ulaşmasını güçleştirmektedir. Failin, aklama suçundan dolayı cezalandırılmasına neden olan eylemler de bunlardan ibarettir.

Failin tüzel kişi olup olamayacağı konusuna gelindiğinde; aklama suçu tüzel kişilerin işleyebileceği bir suç tipidir⁷⁶⁹. MEMG'nun 2 numaralı tavsiyesi de bu suçun tüzel kişiler tarafından işlenebileceğine işaret etmiştir. Buna göre suçun tüzel kişiler tarafından işlenmesi halinde cezai sorumluluğun uygulanması, bunun uygulanamaması durumunda ise idari ve hukuki sorumluluğa tabi tutulması⁷⁷⁰ gerektiği üye devletlere tavsiye edilmiştir. Arnavutluk'ta gerek Ceza Kanununun 45 nci maddesi gerekse de 8610 sayılı Kanun'un 14 ncü maddesi gereğince tüzel kişiler aklama suçundan dolayı cezalandırılabilir⁷⁷¹. 1994 tarihli Ceza Adaleti Yasası ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasını suç haline getiren İrlanda'da, söz konusu kanunun 59 ncu maddesi gereğince hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler aklama suçunun faili olabilmektedir⁷⁷².

5. Mağdur

Aklama suçu mağdursuz veya mağduru olmayan suçlar arasında kabul edilmektedir. İlk bakışta mağduru tespit edilmeyen suçun mağdurunun toplum olduğu söylenebilir. Nitekim Amerikan Temyiz Mahkemesi 17 Temmuz 2000 tarihinde *United States v. Robert E. Paradis* davasında verdiği bir kararda kara para aklama suçunun mağdurunun toplum olduğunu belirtmiştir⁷⁷³. Temyiz edilen kararı veren bölge mahkemesi ise kararında, kara para aklama suçuna konu malvarlıklarının elde edildiği

⁷⁶⁹ Kocasakal, s.166.

⁷⁷⁰ İleride üzerinde durulacağı üzere Türk hukukunda tüzel kişiler suç faili olamazlar (TCK m.20/1).

⁷⁷¹ Lam, s.1.

⁷⁷² Financial Action Task Force, **Summary of the Third Mutual Evaluation Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism Ireland**, 17 Şubat 2006, Paris 2006, s.3.

⁷⁷³ 219 F.3 d; 2000 U.S. App. LEXIS 16938, http://www.afda.org/afda/news/Restitution_case_Paradis.pdf, Erişim: 22 Mart 2006; ayrıca bkz. Gary S. Lincenberg ve Benjamin N. Gluck, "Recent Developments in Money Laundering", <http://www.birdmarella.com/articles/GSL%20-%20Recent%20Developments%20in%20Money%20Laundering.pdf>, Erişim: 11 Ocak 2006.

hileli iflas suçunun mağdurunun, kara para aklama suçundan zarar gördüğüne dair somut kanıt bulunamadığını ifade etmiştir. Bunun sonucu olarak; öncül suçun mağdurunun başka bir incelemeye gerek kalmaksızın kara para aklama suçunun da mağduru olacağı yönündeki düşünce kabul edilemeyecektir.

Aklama suçunda ülkenin ekonomik düzeni zarara uğratılarak ihlal edildiği gibi, adalet mekanizması da etkilenmektedir. Bu hukuki konular dikkate alındığında bu suçta devletin mağdur olduğu sonucuna ulaşılabilir. Nitekim doktrinde işlenen tüm suçlar bakımından devletin doğal olarak mağdur olduğu, toplum düzenini bozan suçun her zaman genel menfaati ihlal ettiği belirtilmiştir⁷⁷⁴. Kanımızca bir tüzel kişi olarak devlet suç mağduru olamayacağından, bu suçun mağduru toplum ve toplumu oluşturan tüm bireylerdir. Çünkü suçun olumsuz neticeleri toplum üzerinde doğmaktadır⁷⁷⁵.

6. Maddi Unsur

a. Genel Olarak

Aklama suçunu oluşturan maddi hareketlerin tespiti iki açıdan önem kazanmaktadır. Öncelikle, “suçta kanunilik ilkesi” gereğince maddi hareketlerin ceza kanununda şüpheyi yer vermeyecek derecede açık olarak yer alması gerekmektedir. İkinci olarak ise, birçok yöntemle gerçekleştirilebilen aklama suçunun tüm yöntemlerini içeren maddi hareketlerin tespit edilmesi ve hukuki olarak ifade edilmesi zorunludur. Yerleştirme, ayırıştırma ve bütünleştirme olarak isimlendirilen üç aşamada ve her an yenileri eklenen birçok yöntemle gerçekleştirilebilen aklama suçunun maddi hareketinin tespiti güçtür.

Aklama suçunun, ülkelerin ceza hukuklarında tartışmasız bir tanımını yapmak iki açıdan zordur⁷⁷⁶. Öncelikle, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına sebebiyet veren, suç ile yarattığı malvarlığı arasındaki irtibatı kesen, suç kaynaklı malvarlığını, yasal bir malvarlığı gibi yasal ekonomiye entegre eden işlemler, son derece birbirinden farklı ve çeşitlidir. Örneğin; taşınmaz malın satılması ve yerine

⁷⁷⁴ Soyaslan, s.225; Erem-Danışman-Artuk, s.242.

⁷⁷⁵ Artuk-Gökçen-Yenidünya, I, s.474.

⁷⁷⁶ Kocasakal, s.205, 206.

taşınabilir malların alımı, uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen nakit paraların bankaya mevduat olarak yatırılması, bu paralar ile döviz alınması gibi. Diğer zorluk ise, ceza kanunlarında suç olarak tanımlanacak bu eylemlerin hemen hemen hepsinin, aslında yasal eylemler olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu kapsamda malvarlığının dönüştürülmesi, iktisap edilmesi, kullanılması gibi eylemler aslında yasal eylemlerdir. Hiçbir ceza kanunu, yasal olarak edinilmiş malvarlıklarının, ticari gereklerle başka malvarlıklarına dönüştürülmesini, bunların iktisap edilmesini ve kullanılmasını cezalandırmaz. Bu gibi eylemlere hukuka aykırılık kazandıran iki husus vardır. Birincisi; bu eylemlerin üzerinde gerçekleştirildiği nesnenin suçtan elde edilmiş olmasıdır. İkincisi ise işlemi yapmaya faili iten saiktir. Örneğin eylem, yasadışı malvarlığının kaynağını gizleme veya farklı şekilde göstermek veya bu malvarlığının edinildiği suça iştirak eden kişinin eyleminin yasal sonuçlarından kaçınmasını sağlamak saikleri ile yapılmış ise hukuka aykırı olacaktır.

b. Uluslar Arası Hukuksal Araçlarda Maddi Unsur

Uluslar arası hukuksal araçlarda aklama suçunu oluşturacak eylemler tahdidi şekilde sayılmıştır. Sayılan tüm maddi hareketler temel olarak, suç gelirinin takip edilebilmesini önlemeye ve gelire yasal görünüm kazandırmaya yöneliktir.

Suçu oluşturan maddi hareketler genel olarak şu şekilde ifade edilebilir. Belirlenen öncül suçtan elde edilen gelirlerin farklı şekilde gösterilmesi, yanlış yöne sevk eden bir takım fiiller vasıtasıyla bu gelirlerin asıl kaynaklarının gizlenmesi, bu gelirlerin kaynağının tespit edilmesinin veya müsaderesinin önlenmesi veya tehlikeye atılması⁷⁷⁷.

Viyana Sözleşmesi, aklama suçunun maddi unsurlarını üç başlık altında düzenlemiştir. Sözleşmede düzenlenen maddi hareketler şunlardır; a. malvarlığının başka bir malvarlığına dönüştürülmesi veya devredilmesi, b. malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin, yararlanma hakkının, hareketlerinin, üzerindeki hakların ve kime ait olduğunun gizlenmesi veya farklı şekilde gösterilmesi,

⁷⁷⁷ Wilkitzki, s.316.

c. malvarlığının edinilmesi, sahip olunması veya kullanılmasıdır. Her üç maddi hareketin icrasında, malvarlığının sözleşmede düzenlenen suç veya suçlardan birinden veya bunlara iştiraktan kaynaklandığının bilinmesi gerekmektedir. Malvarlığının dönüştürülmesi veya devredilmesi eylemi belli bir saik ile işlenmelidir. Burada saik; mamelekin yasadışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eyleminin yasal sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmaktır. Sözleşmede, ayrıca, sözleşmenin 3 ncü maddesinde yer alan suçlardan herhangi birine iştirak, bu suçların işlenmesi için örgütlenilmesi veya işbirliği yapılması, bu suçlara teşebbüste bulunulması ve suçun işlenmesine yardımcı olunması, kolaylık gösterilmesi ve yol gösterilmesi de suçun oluşumu için yeterlidir.

Strasburg Sözleşmesi; aklama suçunun maddi hareketlerini Viyana Sözleşmesi'ndekine benzer şekilde düzenlemiştir. İki sözleşme arasındaki en belirgin fark, daha önce de belirtildiği gibi öncül suçların kapsamındadır.

Palermo Sözleşmesi; kendisinden önce akdedilen ve aynı konuları düzenleyen diğer iki sözleşmeye benzer ifadelerle aklama suçunun maddi hareketlerini düzenlemiştir. Palermo Sözleşmesine göre aklama suçunun maddi hareketleri dört başlık altında incelenebilir; a. malvarlığının dönüştürülmesi veya devredilmesi, b. gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketlerinin veya mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya farklı şekilde gösterilmesi, c. kendi hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak malvarlığının edinilmesi, bulundurulması veya kullanılması. Her üç hareketin suç oluşturabilmesi için, eylemlerin üzerinde gerçekleştiği malvarlığının suçtan kaynaklandığının bilinmesi gereklidir. Dönüştürme ve devretme eylemi için failde, malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya farklı göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışmış olan herhangi bir kişiye işlediği suçun yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek saiklerinin bulunması gereklidir. Ayrıca Sözleşme Tarafları, kendi hukuklarının temel sistemlerine tabi olarak, aklama suçunu işlemeye veya teşebbüse örgütlü olarak veya suç işleme konusunda anlaşarak yardım, yataklık, kolaylaştırma ve yol göstermek suretiyle katılmak eylemlerini de suç olarak niteleyeceklerdir. Viyana, Strasburg ve Palermo Sözleşmelerinde düzenlenen aklama suçu, seçimlik hareketli bir suçtur. Suçun oluşması

için seçimlik hareketlerden herhangi birinin icrası yeterli olacaktır. Birden fazla seçimlik hareketin icrası halinde dahi ortada tek suç vardır.

Avrupa Birliği'nin yürürlükten kalkmış bulunan 91/308 sayılı Direktifinde aklama suçunun maddi hareketi; Viyana, Strasburg ve Palermo Sözleşmelerindekine benzer şekilde düzenlenmiştir. Buna göre; a. malvarlığının nakledilmesi veya başka malvarlığına dönüştürülmesi, b. malvarlığının mülkiyetinin, gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, tasarruf hakkının, hareketlerinin veya bu malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya farklı şekilde gösterilmesi, c. malvarlığının iktisabı, zilyetliği veya kullanılması, d. yukarıda belirtilen eylemlere iştirak, Direktifte aklama suçunun maddi hareketleri olarak düzenlenmiştir. Suçun oluşabilmesi için, maddi hareketlere konu olan malvarlığının suçtan kaynaklandığının bilinmesi gereklidir. Bilme unsuru maddi hareketlerin gerçekleştirilmesinden önce veya en geç maddi hareketlerin gerçekleştirildiği esnada var olmalıdır. 1991 tarihli Direktifte değişiklik yapan, 2001/97 sayılı Direktif, aklama suçunun maddi hareketlerine ilişkin bir değişiklik içermemektedir. 1991 tarihli Direktifi yürürlükten kaldıran 2005 tarihli Direktif, 1991 tarihli Direktifte düzenlenen maddi hareketlerden, d bendinde düzenlenen hareketlere eklemeler yapmıştır. Buna göre; aklama suçuna asli ve feri iştirak halleri de maddi hareket içinde düzenlenmiş ve buna ek olarak teşebbüs de, tamamlanmış suç gibi kabul edilmiştir.

16 Mayıs 2005 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi de 9 ncu maddesinde aklama suçunun maddi hareketlerini, Viyana, Strasburg, Palermo Sözleşmeleri ve Avrupa Birliği Direktifine benzer şekilde düzenlemiştir.

MEMG'na üye ülkeler, aklama suçunun maddi unsurunu düzenlerken büyük ölçüde Viyana ve Strasburg Sözleşmelerinin metinlerine sadık kalmışlardır. MEMG'na üye ülkelerde suçun maddi unsuru üç başlık altında incelenebilir⁷⁷⁸;

— Eyleminin yasal sonuçlarından kaçınmak için herhangi bir kişiye yardım etme, malvarlığının yasadışı kaynağını gizleme veya farklı şekilde gösterme amacıyla malvarlığının transfer edilmesi veya başka değerlere dönüştürülmesi,

⁷⁷⁸ FATF, Evaluation, s.7.

— Malvarlığının doğal yapısını, kaynağını, yerini, konumunu, hareketini ve ona ilişkin haklar ile malikini gizleme veya farklı kişi olarak gösterme,

— Kabul etme anında, malvarlığının suç geliri olduğunu bilerek malvarlığının edinilmesi, zilyetliği veya kullanımı.

Uluslar arası sözleşmelerde ve hukuksal araçlarda, aklama suçunu tanımlamak için kullanılan maddi hareketler genel olarak şunlardır;

**(1) Malvarlığının Başka Değerlere Dönüştürülmesi veya Transferi
(Conversion or Transfer of Property) ;**

Viyana Sözleşmesi'nin 3 ncü madde 1 nci fıkra (b) bendinde; Strasburg Sözleşmesi'nin 6 ncı madde 1 nci fıkra (a) bendinde; Palermo Sözleşmesi'nin 6 ncı madde 1 nci fıkra (a) bendinde; Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Madde Kontrol ve Suçu Önleme Ofisi Model Kanunu 1 nci madde 1 nci fıkrasında; Avrupa Birliği 1991 tarihli Direktifin 1 nci maddesinde; 2001 tarihli direktifin 1 nci madde (c) fıkrasında; 2005 tarihli Direktif'in 1 nci madde 2 nci fıkrasında; Avrupa Konseyi Sözleşmesi 9 ncü madde 1 nci fıkra a bendinde; 2005 Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 9 ncü maddesinin 1 nci fıkrasının a bendinde bu hareket suçun maddi unsurlarından biri olarak anılmaktadır.

Dönüştürme, bir şeyi diğer bir şeye çevirme veya değiştirme anlamlarında kullanılmaktadır. Dönüştürme eylemi; dönüştürülen malvarlığının yasal bir kaynaktan edinildiği izlenimi vermek için ona yasal bir görünüm kazandırma amacı taşımaktadır. Transfer ise, malvarlığının niteliği aynı şekilde kalırken, bir kişiden diğerine naklidir. Paranın bir bankadan diğer hesaba elektronik olarak nakli, transfer kavramı içinde mütalaa edilmektedir. Dönüştürme veya transfer hareketlerinin aklama amacı ile kullanılmasında temel maksat; suç gelirinin yasadışı kaynağını gizlemek, farklı şekilde göstermek veya bir suçun işlenmesine herhangi bir şekilde iştirak eden şahsın kendi eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmak için yardımcı olmaktır⁷⁷⁹.

⁷⁷⁹ Pinto, s.13, 14.

(2) Gizleme veya Farklı Şekilde Gösterme (Concealment and Disguise)

Gizleme veya farklı şekilde gösterme hareketleri, suçtan kaynaklanan malvarlığının maliki, hareketleri, konumu, kaynağı, niteliği hakkında gerçekleşebilir. Kavram; Viyana Konvansiyonu 3 ncü madde 1 nci fıkra (b) bendinde; Strasburg Sözleşmesi'nin 6 ncı madde 1 nci fıkra (b) bendinde; Palermo Sözleşmesinin 6 ncı madde 1 nci fıkra a bendinde; Amerika Devletler Örgütü Model Kanunu 2 nci madde 3 ncü fıkrasında; Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Madde Kontrol ve Suçu Önleme Ofisi modeli kanunun 1 nci madde 1 nci fıkrasında; Avrupa Birliği 1991 tarihli Direktifin 1 nci maddesinde; 2001 tarihli direktifin 1 nci madde (c) fıkrasında; 2005 tarihli Direktif'in 1 nci madde 2 nci fıkra (b) bendinde; 2005 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi 9 ncü madde 1 nci fıkra b bendinde suçu oluşturan hareketlerden biri olarak gösterilmektedir.

Gizleme, bir şeyin başkalarının görüşünden saklanması, üzerinin örtülmesi, başka şekilde gösterilmesi anlamlarında kullanılmaktadır. Bir şeyi başkalarının görebildiği yerden uzaklaştırıp, hiç kimsenin bilmediği bir yere yerleştirmektir. Bu hareket; saklamak, başka şekilde gösterme ve örtmek gibi aktif şekilde yerine getirebileceği gibi, bildiği şeyi başkalarından gizlemek gibi pasif şekilde de olabilir. Ancak, gizleme hareketinin pasif şekilde oluşabildiğinin kabulü için failin kaçındığı hukuki bir yükümlülüğün bulunması zorunludur⁷⁸⁰.

Başka şekilde gösterme, bir şeyin görünür veya bilinir olmasını engelleme anlamlarında kullanılmaktadır. Kavram bu şekli ile gizleme hareketi ile de kısmen örtüşmektedir. Gizleme (concealment) ve başka şekilde gösterme (disguise) arasındaki en büyük fark, gizleme fiilinin ancak kendine ait veya hukuki olarak tasarruf edebileceği nesneler üzerinde gerçekleşmesine rağmen, başka şekilde göstermenin başkasına ait malvarlığı veya eylemler üzerinde de oluşabileceğidir⁷⁸¹. Başka şekilde gösterme hareketi, geleneksel olarak suça iştirakin bir türü olarak değerlendirilmektedir.

⁷⁸⁰ Pinto, s.15.

⁷⁸¹ Pinto, s.16.

Bunun doğal sonucu da, öncül suça iştirak edenin veya öncül suçun failinin, aklama suçunun faili olarak cezalandırılmasının mümkün olamayacağıdır⁷⁸².

Ceza hukuklarında, Kıt'a Avrupası hukuk sistemini temel alan ülkelerde, aklama suçu ile suç eşyasını gizleme (offense of concealment) suçu arasındaki karışıklığı önlemek amacı ile yasalaştırma faaliyetleri sırasında, Palermo Sözleşmesinde olduğu gibi, başka türlü gösterme eylemini belirtirken “*to disguise*” fiili yerine “*to dissimulate*” fiilini kullanmak zorunlu olmaktadır⁷⁸³.

(3) Suçtan Kaynaklanan Malvarlığını Edinmek (Acquisition) , Ona Malik Olmak (Possession), Muhafaza Etmek (Custody), Kullanmak (Use) ve İdare Etmek (Administration);

Kavram; Viyana Konvansiyonu 3 ncü madde 1 nci fıkra (c) bendinde; Strasburg Sözleşmesi'nin 6 ncı madde 1 nci fıkra (c) bendinde; Palermo Sözleşmesinin 6 ncı madde 1 nci fıkra (a) bendinde; Amerika Devletler Örgütü Model Kanunu 2 nci madde 2 nci fıkrasında; Avrupa Birliği 1991 tarihli Direktifin 1 nci maddesinde; 2001 tarihli direktifin 1 nci madde (c) fıkrasında; 2005 tarihli Direktif'in 1 nci madde 2 nci fıkra (c) bendinde; 2005 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi 9 ncu madde 1 nci fıkra b bendinde suçu oluşturan hareketlerden biri olarak gösterilmektedir.

Malvarlığını edinme kavramı, suçtan kaynaklanan malvarlığına zilyet olma eylemidir. Edinme, hasıl olan ve meydana gelen her şeyi kapsamak için kullanılmaktadır. Yine bu hareket, öncül suçun failine uygulanamayacak maddi unsurlardan biridir. Öncül suçun faili olmayan veya öncül suçun işlenmesine iştirak etmeyen kişi ancak bu suçtan elde edilen, hâsıl olan malvarlığını edinebilir. Ayrıca edinme eylemi açık olarak kâr amacı gütmey⁷⁸⁴.

Aklama suçunda malik olmak kavramı, hukuki veya fiili olarak bir eşya üzerinde kurulan hakkı ifade etmektedir. Suç eşyası üzerinde malik olmak suretiyle aklama suçuna sebebiyet verebilmek için eşyaya sahip olma niyet ve maksadının ve

⁷⁸² Pinto, s.16.

⁷⁸³ Pinto, s.18.

⁷⁸⁴ Pinto, s.17.

fiziksel unsur olarak da eşyanın failin kontrolü altında bulunmasının gerekli olduğu belirtilmektedir⁷⁸⁵.

Kullanma kavramı ile suç eşyasından istifade etmek anlaşılmaktadır. Öğretide, uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan malvarlığının kullanımından yalnız başına aklama değil suçun mali yönü anlaşılmaktadır⁷⁸⁶.

İdare etmek, özel malvarlığının yönetimi, onun düzenlenmesi, elden çıkarılması, organize edilmesidir⁷⁸⁷.

c. Mukayeseli Hukukta Maddi Unsur

İsviçre ve Almanya, aklama suçunu, suçu kolaylaştırma hareketlerinin özel bir şekli olarak düzenlemektedir. Alman Ceza Kanununun 261 nci maddesi; suçtan kaynaklanan malvarlığını saklayan, kaynağını gizleyen veya böyle bir malvarlığının müsaderesini, ele geçirilmesini ve kaynağını tespiti yönelik soruşturmaları engelleyen ve tehlikeye sokan kişinin cezalandırılması gerektiğini belirtmektedir. 261 nci maddede düzenlenen suçun maddi unsurları; suçtan kaynaklanan malvarlığını saklamak, böyle bir malvarlığının meydana geldiği kaynağı gizlemek, müsaderesini, ele geçirilmesini veya malvarlığına yönelik soruşturmaları engellemek veya tehlikeye sokmaktır.

İsviçre de aynı şekilde malvarlığı değerlerinin müsaderesinin, tespitinin veya kaynağının soruşturulmasını engelleme hareketlerini 305bis maddesinde tanımlamaktadır. İsviçre hukuku da maddi hareketleri; suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsaderesinin, tespitinin veya kaynağının soruşturulmasının engellenmesi olarak belirtmektedir.

İspanya Ceza Kanununun 301 nci maddesinin 1 nci fıkrasında düzenlenen aklama suçunun maddi unsuru ise üç grupta incelenebilir. Birinci grupta; yasadışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek için ciddi bir suçtan elde edilen malvarlığının nakli, başka değerlere çevrilmesi veya bu malvarlığının edinilmesi

⁷⁸⁵ Pinto, s.17.

⁷⁸⁶ Pinto, s.17, 18.

⁷⁸⁷ Pinto, s.18.

hareketleri bulunmaktadır. Bu hareketler; malvarlığına yönelik hareketlerdir ve hareketlerin icrasında, bu malvarlığının yasadışı kaynağının gizlenmesi veya farklı şekilde gösterilmesi özel kastı mevcuttur. İkinci gruba giren hareketler ise, suçun icrasına katılan veya herhangi bir suretle iştirak eden failin, kendi eyleminin sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmaktır. Burada 301 nci maddede düzenlenen suçun faili; öncül suçu işleyen fail veya faillerin, kendi eylemlerinin sonuçlarından kurtulmasına yardımcı olmakta ve bu özel kast ile hareket etmektedir. İspanya Ceza Kanunu, aklama suçunu sadece bu iki grup hareket ile sınırlamamış ve aynı maksatlarla suçtan elde edilen malvarlığı hakkında gerçekleştirilen diğer eylemlerin de aklama suçunu oluşturacağını belirtmiştir. Kanun bu düzenlemesi ile serbest hareketli bir suç düzenlemiştir. Ancak serbest hareketlerin suçu oluşturup oluşturmadığının tespitinde, failde bulunan manevi unsur göz önüne alınacaktır. Eğer ki fail, suçtan kaynaklanan malvarlığını gizlemek, farklı şekillerde göstermek veya suça iştirak eden kişilerin kendi eylemlerinin sonuçlarından onları kurtarmak amacı ile hareket ediyorsa, aklama suçu oluşacaktır. Bu tarzı ile 301 nci madde, hem suçluya yardım hem de suç eşyasını gizleme suçunun özel bir şekli olarak aklama suçunu düzenlemektedir⁷⁸⁸.

Arjantin Ceza Kanununun 278 nci maddesi de aklama suçunu düzenlerken İspanyol mevzuatına paralel hareket etmiştir. Arjantin Ceza Kanununda gizleme veya başka türlü gösterme hareketleri ve özel kastın neye yönelik olacağı düzenlenmemiştir. Bu haliyle ceza normu, suç eşyasını gizleme cürmünün ağırlaştırılmış halinden ibarettir⁷⁸⁹.

Amerikan hukukuna göre aklama suçunun maddi unsuru 3 kategoride incelenebilir. Birinci kategoride yasadışı faaliyetlerden kaynaklandığını bildiği malvarlığına ait bir finansal işlemi yapmak veya yapmaya teşebbüs etmek eylemi maddi unsur olarak düzenlenmektedir. Kanun koyucu burada teşebbüsü de cezalandırdığından, bir kalkışma suçu ihdas etmiştir. Diğer kategori de düzenlenen hareketler, suçtan kaynaklanan fonları veya parasal araçları, Birleşik Devletler'den diğer ülkelere veya diğer ülkelerden Birleşik Devletler'e fiziksel olarak taşımak, nakletmek, elektronik

⁷⁸⁸ Pinto, s.19.

⁷⁸⁹ Pinto, s.19.

bankacılık vasıtasıyla aktarmak veya bu tür eylemlere teşebbüs etmektir. Düzenleme, fonların veya parasal araçların sınır ötesi hareketlerini yaptırım altına almaktadır. Sınır ötesi hareketler, suç kaynaklı gelirlerin fiziksel olarak ülkeler arası hareketini kapsadığı gibi bankacılık faaliyetleri vasıtasıyla da gelirin aktarılmasını içermektedir. Son kategoride ise, yasadışı eylemin devamını sağlamak üzere yasadışı eylemden elde edilen malvarlığına ait mali işlemi yapmak, federal ve eyalet kanunları tarafından zorunlu kılınan bilginin toplanmasından kaçınmak için malvarlığının kontrolü, maliki, kaynağı, yeri veya tabiatını gizlemek eylemleri düzenlenmektedir⁷⁹⁰.

Bosna-Hersek Ceza Kanunu'nun 209 ncu maddesinde düzenlenen aklama suçunun maddi hareketleri suçun işlenmesi suretiyle elde edilen paranın veya malvarlığının gizlenmesi veya gizlenmeye çalışılması amacıyla, kabul edilmesi, başka para birimlerine çevrilmesi, muhafazası, yerleştirilmesi, ticari veya diğer faaliyetlerde kullanılmasıdır. Kanun maddi hareketleri, uluslar arası belgelerden ayrı şekilde düzenlemiştir ve Kanunda sayılan eylemler tahdidi olarak belirtilmiştir. Ancak aklama suçunun oluşabilmesi için üzerinde maddi hareketlerin gerçekleştiği para veya malvarlığı, büyük bir para veya malvarlığının parçası olmalıdır. Maddi hareketlerin Bosna-Hersek Cumhuriyeti'nin ortak ekonomik yararlarını tehlikeye atacak veya kurumlarının mali yapılarına veya işlemlerine zararlı sonuçlar verecek nitelikte olması, suçun oluşumu için gereklidir.

Bulgar Ceza Kanunu aklama suçunun maddi hareketlerini iki ayrı fıkra düzenlemiştir. Malvarlığı veya kaynağı ile ilgili mali işlemleri veya diğer işlemleri yapmak veya kaynağını, yerini, hareketini veya ona bağlı hakları maskelemek hareketleri birinci grup maddi hareket olarak düzenlenmiştir (m. 253/1). Malvarlığını edinmek, kabul etmek, bulundurmamak, kullanmak, başka malvarlığına çevirmek veya başka malvarlığına çevrilmesine yardım etmek hareketleri ikinci grup maddi harekettir (m. 253/2). Her iki grup hareketin; bir suç dolayısıyla elde edildiği bilinen veya şüphelenilen malvarlığı üzerinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

⁷⁹⁰ Pinto, s.20.

Hırvatistan Ceza Kanunu, Bulgar Ceza Kanunu'na benzer şekilde aklama suçunun maddi hareketlerini iki grup halinde düzenlemiştir. Birinci grup hareketlerin bankacılık, mali veya diğer ekonomik işlemlerde gerçekleştirilmesi gereklidir. Bankacılık, mali veya diğer ekonomik işlemlerde; para, mal veya paradan elde edilen hakları yatırıma dönüştürmek, teslim almak, başka para birimlerine çevirmek veya gerçek kaynağını gizlemek, aklama suçunu oluşturmaktadır (m.279/1). İkinci grup hareketler ise suç kaynaklı malvarlığını edinmek, malik olmak, kendisi veya başka biri için dolaşıma sokmaktır (m.279/2).

Macar Ceza Kanunu; gerçek kaynağını gizlemek için hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılabilir bir suçun işlenmesi suretiyle elde edilen malları kendi iş faaliyetlerinde kullanmayı ve/veya bu mal ile ilgili herhangi bir mali veya bankacılık işlemini yapmayı cürüm olarak düzenlemiştir (m.303/1). Bu maddede aklama eylemine konu malın, aklama suçunun faili tarafından elde edilmesi veya aklama suçunun failinin malın suçtan kaynaklandığını kesin olarak bilmesi gerekmektedir. Başkaları tarafından işlenilen suçtan elde edilen malı kendi iş faaliyetlerinde kullanan veya bu malla ilgili herhangi mali veya bankacılık işlemini yapan kişi, eğer malın suçtan kaynaklandığının ihmalen farkında değilse kabahat işlemiş olmaktadır (m.303/A). Macar Ceza Kanunu; cürüm olarak düzenlediği aklama suçunun işlenmesine iştiraki de kabahat olarak cezalandırmıştır (m.303/3).

Makedon Ceza Kanunu; aklama suçunun maddi hareketlerini suçtan elde edilen parayı dolaşıma sokmak, kabul etmek, teslim almak, başka para birimlerine çevirmek veya küçük parçalara bölmek olarak düzenlemiştir (m.273).

Karadağ Ceza Kanunu aklama suçunun maddi hareketini bankacılık, mali veya diğer iş faaliyetleri aracılığıyla suçtan kaynaklanan malvarlığının gizlenmesi olarak belirtmiştir (m.268/1). 1 nci fıkrada belirtilen eylemler, öncül suç faili tarafından işlenirse ceza ağırlaştırılmaktadır (m.268/2).

Fransa'da ikisi özel nitelikli biri ise genel nitelikli olmak üzere üç çeşit aklama suçu mevzuatta bulunmaktadır. Ceza Kanunu'nun 222-38 nci maddesinde düzenlenen özel nitelikli aklama suçu, Ceza Kanunu'nun 222-34 ile 222-37 nci

maddeleri arasında düzenlenen suçlardan elde edilen malvarlıklarının aklanmasını suç haline getirmektedir. Bahse konu maddeler uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili eylemleri cezalandırdığından, bu özel nitelikli aklama suçu uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan gelirlerinin aklanmasını cezalandırmaktadır. Uyuşturucu madde gelirlerinin aklanması suçunun maddi hareketleri iki kategori altında düzenlenmiştir. Birinci kategori hareketler; söz konusu suçlardan elde edilen gelir veya malvarlığının kaynağının gerçeğe aykırı olarak yasalmış gibi gösterilmesini kolaylaştırmak veya buna teşebbüs etmektir. İkinci kategori hareketler ise; belirtilen suçlardan herhangi birinden elde edilen gelirin, her türlü yerleştirme, gizleme veya dönüştürme işlemine yardımcı olmaktır. İkinci özel nitelikli aklama suçu 8 Aralık 1948 tarih ve 48-1985 sayılı Kararname ile yürürlüğe konulan Gümrük Kanunu'nun, 13 Mayıs 1996 tarih ve 96-392 sayılı Kanun ile değişik 415 nci maddesinde düzenlenmektedir. Bu suçun maddi hareketi; Fransa ile yabancı bir ülke arasında bir takım finansal işlemlerin yapılmasıdır. Finansal işlemler kanunda tahdidi olarak sayılmıştır. Bunlar; ihracat, ithalat, transfer veya takastır. Belirtelim ki, maddi hareketler, doğrudan veya dolaylı olarak söz konusu kanunda veya uyuşturucu olarak sayılan zehirli bitkiler veya maddeler ile ilgili mevzuatta yer alan bir suçtan kaynaklanan malvarlığı üzerinde gerçekleşmelidir. Genel aklama suçu ise Ceza Kanunu'nun 324-1 ile 324-9 ncu maddeleri arasında düzenlenmiştir. Madde metni suçun oluşabilmesi için iki hareketten birinin meydana gelmesini şart koşturmaktadır. İlki, bir cürüm veya cünhadan doğrudan veya dolaylı bir malvarlığı veya gelir elde eden kişinin, söz konusu malvarlığı veya gelirlerin yasadışı kaynağını, herhangi bir vasıta ile yasalmış gibi göstermesini kolaylaştırmaktır. İkinci ise, aynı şekilde elde edilen malvarlığı veya gelirin yerleştirme, gizleme ve dönüştürme eylemlerine yardımcı olmaktır⁷⁹¹.

7. Manevi Unsur

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu kasten işlenebilen suçlardandır. Suçun oluşması için fail, suçun tanımında yer alan unsurları bilerek, eylemini gerçekleştirecektir. Aklama suçu için, aklama suçundan daha önce işlenmiş bir

⁷⁹¹ Fransız hukukunda aklama suçu için bkz. Kocasakal, s.229 vd.

suçtan elde edilen gelire ihtiyaç duyulduğundan failin kastı öncelikle aklama konusu gelirin suçtan elde edildiğine yönelik olmalıdır⁷⁹². Fail, aklama suçuna konu malvarlığının suçtan kaynaklandığını bilerek, eylemini icra edecektir. Ancak, aklama suçu tüm hukuk düzenlerinde seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir ve seçimlik hareketlerin bazıları öncül suç failince bazıları ise öncül suç failinin dışındaki kişilerce icra edilebilir. Öncül suç failince icra edilen hareketlerin aklama suçunu oluşturması için, hareketlerin bilerek ve isteyerek gerçekleştirilmesi yeterli olacaktır. Buna ilave olarak failin malvarlığının suçtan kaynaklandığını bildiğinin ispatına gerek kalmamaktadır. Malvarlığının suçtan kaynaklandığının bilinmesi, genel olarak bir suçun işlendiği ve malvarlığının da bu suçtan kaynaklandığına dair failde güçlü bir kanaatin oluşması demektir. Bununla birlikte, failin, öncül suçun tam olarak nasıl işlendiği ve fail veya faillerinin kim olduğunu bilmesine gerek yoktur. Ayrıca, aklama suçunun kanuni tanımında yer alan hareketler, fail tarafından bilerek ve isteyerek icra edilecektir⁷⁹³.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu için manevi unsur, suça ilişkin hukuki mevzuatın zaman içinde değişmesine paralel olarak değişmiştir. Nitekim bu konudaki değişim, kastın sübjektif olarak ele alınmasından, objektif olarak ele alınmasına doğrudur. Önceleri, failin bilerek ve isteyerek eylemi gerçekleştirdiği kovuşturma makamları tarafından ispat edilmeye çalışılmıştır. Ancak zamanla, objektif olarak, şartlara göre bilmesi gerektiğinin ispatına gidilmiştir⁷⁹⁴. Fransız Yargıtay'ı konu ile ilgili iki kararında, sanığın aklamaya konu malvarlıklarının suçtan elde edildiği konusunda emareler bulunmasına rağmen eylemine devam etmesini aklama suçunun oluşumu için yeterli görmüş, ayrıca malvarlıklarının suçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunu tam olarak bildiğini ispat etme yoluna gitmemiştir⁷⁹⁵.

⁷⁹²Kocasakal, bilme unsurunun özel hukuka aykırılık bilinci olarak değerlendirmektedir (Kocasakal, s.215). Ancak belirtmeliyiz ki, bilme unsuru ile aranan hukuka aykırılık bilinci değildir.

⁷⁹³ R. E. Bell, "An Evolving Series of Proceeds of Crime Models", **Journal of Financial Crime**, Vol.:8, No.:1, s.21.

⁷⁹⁴ Bell, s.21.

⁷⁹⁵ Fransız Yargıtay'ının verdiği iki karar şöyledir;

Birinci kararda Fransız Yargıtayı "(s)anığın uyuşturucu ticaretine ilişkin çok sayıda ipucunun elde edildiği uyuşturucu kaçakçılığından sanık amcasının dairesinde oturması, hiçbir ticari faaliyeti ve yasal gelir kaynağı bulunmadığı halde kaynağını izah edemediği önemli miktarda paraya sahip olmasını,

Uluslar arası hukuksal belgelerde aklama suçunun manevi unsuru olarak kast öngör÷lmüştür. Nitekim Viyana Sözleşmesi'nin aklama suçunu düzenleyen 3 ncü maddesinde fiillerin kasten işlendiğı zaman suç oluşturacağı açıkça belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu maddede “*bilerek*” kelimesiyle, suça konu malvarlıklarının Sözleşmenin 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlardan kaynaklandığının fail tarafından bilinmesi durumunda suçun oluşacağı belirtilmek istenmiştir. Bilme unsurunun, 3 1 (c) (i) bendinde belirtilen malvarlığının edinilmesi, sahip olunması veya kullanılması eylemleri açısından mülkiyetin edinilmesi sırasında mevcut olması gereklidir. Malvarlığının belirtilen suçlardan veya bu suçlara iştirakten kaynaklandığının bilinmesi unsuru, işlenen öncül suçun yeri, suçun kesin olarak niteliğı, faili gibi konuların tam ve kesin olarak bilinmesini gerektirmemekte, genel olarak belirtilen suçlardan birinden elde edildiğine dair failde kuvvetli bir kanaatin oluşması yeterli sayılmaktadır⁷⁹⁶. Viyana Sözleşmesi'nin 3 ncü maddesinin 2 nci fıkrasında, suçun oluşumu için gerekli bilginin bulunup bulunmadığının, olaya ilişkin objektif olgulardan çıkarılabileceğı belirtilmektedir. Failin objektif koşullara göre üzerinde aklama eylemlerini gerçekleştirdiğı malvarlığının suçtan kaynaklandığını öngördüğü ancak umursamazlık içinde eylemine devam ettiği durumlarda aklama suçu olası kastla işlenmiş olacaktır. Bu haliyle sözleşmeye göre aklama suçu, olası kast ile de işlenebilecektir. Failin kastı, failin sübjektif değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkarılmamakta, olaya ilişkin nesnel koşullar gözetilerek objektif bir değerlendirme ile

sanığın karapara aklama suçundan mahkûmiyeti için yeterli bulmuştur.” (Fransız Yargıtay'ı Ceza Dairesi, 23 Ekim 1997, Saîdi Farhat; Juris Data no 4707)

İkinci kararda Yargıtay “(n)oter olan sanığın kendisiyle bir daire satın alma işlemi için takma adla temasa geçen kişinin gerçek kimliğini ve uyuşturucu suçundan tutuklandığını öğrenmesine rağmen ilgilinin beraber yaşadığı kadın yararına satış akdini düzenlemesi ve anlaşılan meblağı işlemi daha şeffaf göstermek için döviz transferi yerine uluslararası banka havaleleri ile ödemesini önermesi nedeniyle mahkûmiyetini onaylamıştır.

Noter savunma olarak, atılı suçlamanın fonların suç kaynağının bilinmesini ve bir karapara aklama işlemine mutlak iştirak iradesinin bulunmasını gerektiren kasıtlı bir suç olduğunu ileri sürmüştür. Noter bu fonların kaynağını bilmediğini ve mesleki olarak bu konuda araştırma yapmak mecburiyeti olmadığını savunmuştur.

Ancak, Yargıtay mahkemenin sanığın bu satış sırasında kullanılan bazı belgelerin sahte olduğunu bildiğini ve noter niteliğıyle uyuşturucu madde kaçakçılığından gelen fonların değerlendirildiğinin dikkatini çekmesi gerektiğini göz önüne aldıklarını belirterek bu savunmaya itibar etmemiştir” (Ergül, s.170, 171).

⁷⁹⁶ Kocasakal, s.217.

belirlenmektedir⁷⁹⁷. Viyana Sözleşmesinde düzenlenen maddi hareketlere göre aranan manevi unsur genel veya özel kast olabilmektedir. Nitekim 3 (2) (b) (i)'de düzenlenen malvarlığının başka bir malvarlığına dönüştürülmesi veya devredilmesi eylemleri ancak özel kast ile işlenebilir. Bu özel kast; “malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek” veya “olduğundan farklı şekilde göstermek” veya “böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmaktır”⁷⁹⁸. Sözleşmede saik sınırlayıcı şekilde belirtildiğinden başka saiklerle malvarlığının başka malvarlığına dönüştürülmesi veya devredilmesi eylemleri aklama suçunu oluşturmayacaktır. Sözleşmenin 3 (2) (b) (ii)'de düzenlenen “malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin, yararlanma hakkının, hareketlerinin, üzerindeki hakların ve kime ait olduğunun gizlenmesi veya olduğundan farklı şekilde gösterilmesi” fiilleri ile 3 (2) (c) (i)'de düzenlenen malvarlığının edinilmesi, sahip olunması veya kullanılması fiilleri ise genel kast ile işlenebilecektir.

Strasburg Sözleşmesi'nin 6 ncı maddesine göre de aklama suçunun manevi unsuru kasttır. Suçun oluşması için fail, Sözleşmenin 6 ncı maddesinde yer alan 4 grup hareketi bilerek ve isteyerek gerçekleştirecektir. “Malvarlığının başka malvarlığına dönüştürülmesi veya devredilmesi”, “gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, ilgili hakları ya da mülkiyetini gizlemek veya farklı şekilde göstermek” ve “malın iktisabı, zilyetliği veya kullanılması” hareketlerinin üzerinde gerçekleştirildiği malvarlığının suçtan kaynaklandığının fail tarafından bilinmesi gerekmektedir. Ancak 6 ncı maddenin 2 nci fıkrasında düzenlenen bilgi, kasıt ve saik gibi hususların maddi koşullardan çıkarılabileceği hükmü, üye devletlerin takdirine bağlı olarak suçun olası kast ile de işlenebileceğine işaret etmektedir. Viyana Sözleşmesinde olduğu gibi “malvarlığının dönüştürülmesi veya devredilmesi” hareketleri, özel kast ile işlenebilir. Burada özel kast; malvarlığının yasadışı kaynağının gizlenmesi, farklı şekilde gösterilmesi veya öncül suçun işlenmesine iştirak eden herhangi bir şahsının eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardım etmektir. “Malvarlığının dönüştürülmesi

⁷⁹⁷ Kocasakal bu durumdan bir kast karinesi öngörüldüğü ya da ispat yükünün tersine çevrildiği anlamının çıkacağını belirtmektedir. Bu haliyle suçun taksirli halinin de cezalandırılmasına imkân tanındığı yazar tarafından belirtilmektedir (Kocasakal, s.217)

⁷⁹⁸ Kşz. Kocasakal, s.218.

veya devredilmesi” hareketlerinin dışındaki hareketlerde, aklama suçunun oluşması için genel kast yeterli olacaktır.

Palermo Sözleşmesi de 6 ncı maddesinde aklama suçunun manevi unsurunu Viyana ve Strasburg Sözleşmelerine benzer şekilde düzenlemiştir.

Avrupa Birliği’nin 1991 tarihli direktifinde “bilerek ve isteyerek” kelimelerine yer verilerek, aklama suçunun manevi unsurunun kast olduğu açıkça belirtilmiştir. Suçun oluşması için suça konu malvarlıklarının suçtan kaynaklandığının fail tarafından bilinmesi gerekmektedir. Malvarlığının suçtan kaynaklandığını bilme unsuru, malvarlığının mülkiyetini veya zilyetliğini almak veya kullanmak eylemlerinde, malvarlığının iktisabı sırasında bulunması gereklidir. Ayrıca, kastın gerçek olgusal durumlardan çıkarılabileceği belirtilmek suretiyle olası kast ile de suçun işlenebileceği belirtilmiştir. “Malvarlığını transfer etmek veya başka bir malvarlığına dönüştürmek” eylemleri açısından suçun oluşması için özel kast gereklidir. Bu özel kast Viyana, Strasburg ve Palermo Sözleşmelerinde olduğu gibi “malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek” ve öncül suça iştirak eden kişinin eyleminin yasal sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmaktır. “Malvarlığının mülkiyetini, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, tasarruf hakkını, hareketini veya bu malvarlığına ilişkin hakları” gizlemek veya farklı şekilde göstermek eylemleri ile malvarlığının mülkiyetinin ya da zilyetliğinin alınması veya kullanılması eylemleri açısından ise genel kast yeterli olacaktır. Aynı hususlar, 2001 tarihli değişiklikte de vurgulanmıştır. 2005/60/EC sayılı Direktifin 1 nci maddesi de maddi hareketlerin kasten gerçekleştirileceğini belirttikten sonra, kastın objektif durumlardan çıkarılabileceğini ifade etmiştir. 2005 tarihli Direktif, genel kast-özel kast açıklamaları açısından, 1991 tarihli Direktifteki esasları muhafaza etmektedir.

2005 Avrupa Konseyi Sözleşmesi 7 nci maddesinde aklama suçunun manevi unsurunun kast olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, kastın objektif koşullardan çıkarılabileceği belirtilmektedir. Bu hükmü ile Sözleşme, aklama suçunun olası kast ile de işlenebileceğine işaret etmektedir. Sözleşmeye göre; malvarlığının transferi veya başka malvarlığına dönüştürülmesi eylemlerinin özel kast ile icra edilmesi gerekmektedir. Burada özel kast; malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek veya öncül suçun işlenmesine iştirak etmiş bir şahsın eyleminin yasal

sonuçlarından kaçınması için yardım etmek amacıdır. Diğer eylemlerin aklama suçunu oluşturması için genel kast yeterlidir.

Mukayeseli Hukukta aklama suçunun manevi unsuru kast olarak düzenlenmiştir. Fransız hukukunda aklama suçunun her üç türü için de manevi unsur kasttır ve genel kast suçun oluşumu için yeterlidir⁷⁹⁹. Belçika hukukunda da aklama suçunun manevi unsuru kasttır. 505 nci maddenin 1 nci fıkrasının 3 ncü bendinde düzenlenen suçun *“gayrimeşru kökenini gizlemek”* veya *“olduğundan farklı şekilde göstermek”* veya *“suçun işlenmesine karışmış kimselerin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmak”* saikiyle işlenmesi arandığından, söz konusu suç için manevi unsur özel kasttır. Ancak bazı ülkeler, aklama suçunun taksirle işlenmesi halini de cezalandırmaktadır. Suçun taksirli halinin cezalandırılmasında çoğunlukla aklama suçuna konu malvarlığının suçtan kaynaklandığı hakkındaki ihmal düzenlenmektedir. Örneğin Bosna-Hersek Ceza Kanunu; failin, suça konu malvarlığı ve paranın suçtan kaynaklandığı hakkında ihmali davranışını cezalandırmaktadır (m.209/3). Hırvat Ceza Kanunu benzer şekilde suça konu malvarlığının suçtan kaynaklandığı konusunda ihmali davranışı cezalandırmaktadır (n.279). Karadağ Ceza Kanunu; aklama suçunun ihmalle işlenmesini de cezalandırmaktadır (m. 268). Norveç Ceza Kanunu’nun aklama suçunu düzenleyen 317 nci maddesine göre, aklama suçunun manevi unsuru kasttır ve suçun kasten işlenmesi halinde cezası üç yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezadır. Ancak 317 nci maddenin 5 nci fıkrasına göre bu suç taksirle de işlenebilir. Taksirle işlendiği zaman suçun cezası 2 yıla kadar hapis cezasıdır. Bazı ülke kanunları ise aklama suçunun taksirli halinin cezalandırılıp, cezalandırılmayacağı konusunda hüküm ifade etmeyerek, konuyu ceza kanunlarının genel hükümleri ile çözüme kavuşturmuşlardır. Bunlara örnek olarak; Bulgar Ceza Kanunu (m. 253), Macar Ceza Kanunu (m.303- 303 A), Makedon Ceza Kanunu (m.273), Moldova Ceza Kanunu (m.243), Slovenya Ceza Kanunu (m. 252) sayılabilir.

⁷⁹⁹ Fail, suça konu malvarlıklarının uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edildiğini bilmelidir. Bilmenin ne zaman mevcut olacağı konusu Fransız hukukunda suç eşyasına yataklık suçu kapsamında tartışılmıştır. Başlangıçta yataklık suçunun mütemadi bir suç olarak kabul etmesinden dolayı, suçtan kaynaklandığını öğrendiği halde suç eşyasını elinde tutmaya devam eden kişinin, maddi ve manevi unsur gerçekleştiğinden dolayı yataklık suçunu işlediğine karar veren Fransız Yargıtay, sonradan içtihadından dönmüş ve suç eşyasını aldığı anda bu niteliğini bilmeyen iyi niyetli üçüncü kişinin, eşyanın suç eşyası olduğunu öğrendikten sonra elinde tutmasının yataklık suçunu oluşturmayacağına karar vermiştir (Kocasakal, s.233).

Amerikan hukukuna göre, savcı işlemin yapıldığı anda failin işleme tabi malvarlığının suçtan kaynaklandığını bildiğini ispat etmek zorundadır. Ancak bu ispat; hangi suçun tam olarak işlendiğine yönelik olmayacaktır. Nitekim Amerikan Mahkemeleri “*United States v. Marzano*” davasında, sanığın, “paranın uyuşturucu ticaretinden kaynaklandığını bilmiyordum, sigorta dolandırıcılığından kaynaklandığını zannediyordum” şeklindeki savunmasını yeterli bulmamıştır⁸⁰⁰.

8. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

a. Teşebbüs

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçuna teşebbüsün mümkün olup olmadığı, uluslar arası hukuki araçlarda ve mukayeseli hukukta suçu oluşturan maddi hareketlerin türüne göre yapılacak incelemenin sonucuna göre belli olacaktır. Aklama suçunda teşebbüsten bahsedebilmek için, suçu işlemeye elverişli olan araçlarla icra hareketlerine başlanıp, elde olmayan nedenlerle suçun tamamlanamaması gerekmektedir.

Aklama suçunu düzenleyen uluslar arası hukuksal araçlar açısından suçun teşebbüse müsait olup olmadığının tespitine kanaatimizce gerek bulunmamaktadır. Çünkü uluslar arası hukuksal araçların hemen hemen hepsi, aklama suçunu oluşturan maddi hareketlere teşebbüsü de aklama suçu içinde değerlendirmektedir. Dolayısıyla teşebbüs de tamamlanmış suç gibi cezalandırılmaktadır.

Aklama suçunu düzenleyen uluslar arası hukuksal araçlardan Viyana Sözleşmesi; Taraf Devletlere aklama suçunu oluşturan maddi hareketlere teşebbüsü de mevzuatlarında tamamlanmış suç gibi düzenlemeleri yükümlülüğünü yüklemiştir (m.3/1). Strasburg Sözleşmesinin 6 ncı maddesinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına teşebbüsün de suç sayılması gerektiği belirtilmiştir. Palermo Sözleşmesi de benzer şekilde teşebbüsün tamamlanmış suç gibi cezalandırılmasını Taraf Devletlere zorunluluk olarak getirmiştir. MEMG’nun 2003 yılında gözden geçirilmiş 1 numaralı tavsiyesi de, Üye Devletlerin aklama suçunu Viyana ve Palermo

⁸⁰⁰ Stefan D. Cassella, “*The Money Laundering Statutes (18 U.S.C. §§ 1956 and 1957)*”, **United States Attorneys’ Bulletin**, Haziran 1999, s.13 (Cassella, Money olarak anılacaktır).

Sözleşmelerinde yer alan esaslarına göre düzenlemelerini istediğinden, dolaylı olarak teşebbüsünün de tamamlanmış suç gibi düzenlenmesine işaret etmiştir. Avrupa Konseyi'nin 2005 tarihli Sözleşmesinde de aklama suçunu oluşturan maddi hareketlere teşebbüs, aklama suçu olarak kabul edilmiştir (m.9)

Avrupa Birliği'nin 1991 tarihli Direktifi ile bu Direktifi değiştiren 2001 tarihli Direktifi'nin 1 nci maddesinde; aklama suçunun maddi hareketlerine teşebbüs, aklama suçu olarak kabul edilmiştir. Aynı şekilde; değişik 1991 tarihli Direktifi yürürlükten kaldıran 2005 tarihli Direktifte teşebbüsü, aklama suçunun maddi hareketleri arasında saymıştır (m.1).

Mukayeseli hukukta da suçun özel görünüş şekillerinden olan teşebbüsü, ceza hukuklarının genel hükümlerine bırakmayıp, aklama suçunun maddi hareketleri arasında düzenleyen ülkeler bulunmaktadır. Örneğin; Arnavutluk 2000 tarihli Kara Para Aklamanın Önlenmesi Kanunu'nda teşebbüsü, aklama suçunun maddi hareketleri arasında saymıştır (m.2); Brezilya, 9613 sayılı Kanun'un 1 nci maddesinde, kanunda düzenlenen aklama fiillerine teşebbüsün cezalandırılacağını belirtmiştir; Fransız Ceza Kanunu'nda kara para aklama fiillerine teşebbüs, tamamlanmış suç ile aynı cezaya tabi kılınmıştır (m.324-6); Kore Cumhuriyeti'nin 2001 tarihli Suç Gelirleri Yasası'na göre aklama suçuna teşebbüs, tamamlanmış suç gibi kabul edilmiştir (m.3); Seyşel Adaları'nın 1996 tarihli Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu; aklama suçuna teşebbüsü ayrıca düzenlemiştir (m.3).

Buna karşılık bazı ülkeler aklama suçuna teşebbüsü ayrıca düzenlememiş, bu suretle ceza kanunlarının genel hükümlerinde yer alan teşebbüse ilişkin hususların aklama suçu için de geçerli olmasını benimsemişlerdir. Bu kanunlara örnek olarak Estonya Ceza Kanunu (m.394); Bosna-Hersek Ceza Kanunu (m.209), Bulgar Ceza Kanunu (m.253), Hırvat Ceza Kanunu (m.279), Macar Ceza Kanunu (m. 303-303A), Makedon Ceza Kanunu (m.273), Moldova Ceza Kanunu (m. 243) verilebilir.

b. İçtima

İçtima müessesesi hakkında mukayeseli hukukta aklama suçu için özel düzenlemeler bulunmamaktadır. Ülkeler içtimayı ceza hukuklarının genel hükümlerine

birakmışlardır. Mukayeseli hukukta aklama suçunu bağımsız bir suç olarak düzenleyen ülkelerin, öncül suç failinin de aklama suçunu işleyebileceğini düzenlediğini yukarıda belirtmiştik. Bu ülkeler uygulamasında iki ayrı suç ve ihlal edilen iki ayrı ceza normu olduğundan, öncül suç faili aynı zamanda aklama suçundan da sorumlu olacak ve ceza alacaktır. Öncül suç failinin aklama suçunu işleyemeyeceğini mevzuatlarında belirten ülkeler için öncül suç failinin gerçekleştirdiği aklama eylemleri cezalandırılmayacaktır.

c. İştirak

Aklama suçuna iştirak mümkündür ve bazı durumlarda zorunlu olduğundan bile bahsedebiliriz. Aklama suçu genellikle tek bir kişi tarafından işlenmez, daha önce suçu işlemek üzere aralarında anlaşan, suçun başarısına eylemleri ile katkıda bulunan birden fazla kişinin eylemi sonucu işlenir. Hatta aklamının önlenmesine yönelik alınan tedbirler, suçun birden fazla kişi tarafından ve/veya bir teşekkül tarafından işlenmesine zorlamaktadır.

Aklama suçunu düzenleyen uluslar arası belgelerde suça iştirakin çeşitli türleri, aklama suçu gibi kabul edilmiştir. Viyana Sözleşmesi'nde, aklama suçuna iştirak, iştirak etmek için örgütlenmek veya işbirliği yapmak, suçun işlenmesine yardımcı olmak, kolaylık sağlamak ve yol göstermek aklama suçu olarak kabul edilmiştir. Aslında birer iştirak şekli olan; suça katılma, suçu işlemek için işbirliği yapmak, suçun işlenmesine yardımcı olmak, kolaylık sağlamak ve yol göstermek eylemleri, suçun maddi hareketleri olarak düzenlenmiştir.

Strasburg Sözleşmesi de 6 ncı maddesinde benzer bir yolu izlemiş ve aslında iştirak sayılacak; suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya katılma, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak ve yol göstermek gibi eylemleri, Taraf Devletin anayasal ilkelerine ve hukuk düzenlerine temel esaslarına bağlı kalarak aklama suçu olarak düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Strasburg Sözleşmesi aynı zamanda, öncül suç failinin, aklama suçunun faili olamayacağını Taraf Devletlerin isteğine bağlı olarak düzenlenebileceğini belirtmiştir. Öncül suç failinin aklama suçunun faili olamayacağı durumlarda, öncül suç failinin aklama suçuna iştiraki de söz konusu olamayacaktır. Palermo Sözleşmesi de, Taraf Devletlerin kendi

hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak, aklama suçunu işlemeye veya suç işleme konusunda anlaşılarak yardım, yataklık, kolaylaştırma ve yol göstermek suretiyle katılmayı aklama suçunun maddi hareketleri arasında düzenlemiştir. Sözleşme aynı zamanda, Taraf Devletlerin takdirine bağlı olarak öncül suç failinin aklama suçunun faili olamayacağını da belirtmiştir.

Taraf Devletlerin, sözleşmelerde yer alan ve suça iştirak niteliği taşıyan eylemleri, aklama suçunun maddi hareketi olarak düzenlemeleri durumunda, sözleşmelerde yer almayan fakat suça iştirak niteliği taşıyan diğer hareketler aklama suçu olarak kabul edilemeyecektir. Örneğin azmettirme, fiilin işlenmesinden sonra yardım vaadi gibi iştirak biçimleri Taraf Devletlerin ceza hukukunun genel hükümlerine göre iştirak müessesesi altında değerlendirilebilecektir. Bu noktada; Viyana, Strasburg ve Palermo Sözleşmelerinde iştirakin bazı türlerinin aklama suçunun maddi hareketi olarak düzenlendiğinden bahisle aklama suçuna iştirakin söz konusu olamayacağından bahsedilemeyecektir. Zira Sözleşmelerde düzenlenmeyen iştirak şekilleri Taraf Devletlerin ceza hukuklarının genel hükümlerine göre iştirak olarak değerlendirilebilecektir.

Avrupa Birliğinin yürürlükten kalkmış olan 1991 tarihli Direktifinde aklama suçunu oluşturan faaliyetlere ya da faaliyet girişimlerine katılmak, bu faaliyetleri kolaylaştırmak, teşvik etmek ve tavsiyede bulunmak aklama suçu olarak değerlendirilmiştir. 1991 tarihli Direktifi değiştiren 2001 tarihli Direktifte suç oluşturan faaliyetlere veya bu faaliyet girişimlerine katılmayı, bu faaliyetleri kolaylaştırmayı, teşvik etmeyi ve tavsiyede bulunmayı aklama suçu kapsamında düzenlemiştir. 2005 tarihli Direktifte, suça iştiraki, suç işlemek için teşekkül oluşturmayı, yardım etmeyi, yataklık yapmayı, kolaylaştırmayı ve tavsiyede bulunmayı aklama suçunun maddi hareketleri arasında düzenlemiştir.

Yukarıda anılan Sözleşmelere ve Avrupa Birliği'nin söz konusu Direktiflerine göre; aklama suçuna konu olan maddi hareketleri gerçekleştiren her bir kişi aklama suçunun faili olarak sorumlu olacaktır. İştirak sayılan birçok hareket, suçun maddi hareketleri arasında sayılmasından dolayı, suça iştirak eden kişi iştirak kurallarına göre cezalandırılmayacak, fail gibi cezalandırılacaktır.

Mukayeseli hukukta da iştirak sayılan birçok hareketi aklama suçunun maddi hareketleri arasında düzenleyen ülkeler bulunmaktadır. Arnavutluk'un 8610 sayılı Kanunu 2 nci maddesinde aklama suçunu oluşturan maddi hareketlerin icrası için anlaşmayı, maddi hareketler içinde düzenlemiştir. Macar Ceza Kanunu, iştiraki aklama suçunu hüküm altına alan maddede düzenlemiş ve aklama suçunun işlenmesine iştirak eden kişinin kabahat işlediğini ve 2 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaya tabi olacağını belirtmiştir. Çin Ceza Kanunu 191 nci maddesinde suçu düzenleyen maddi hareketlerin arasında yardımı da saymıştır.

Bosna-Hersek Ceza Kanunu (m.209), Bulgar Ceza Kanunu (m.253), Hırvat Ceza Kanunu (m.279), Makedon Ceza Kanunu (m.273), Moldova Ceza Kanunu (m.243), Slovenya Ceza Kanunu (m.252) ise iştirak müessesesini ceza hukukunun genel hükümlerine bırakmıştır

9. Suçu Etkileyen Haller

a. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunda suçu etkileyen haller olarak ağırlatıcı sebepler uluslar arası hukuksal araçlarda ve mukayeseli hukukta ülke mevzuatlarında bulunmaktadır. Ancak belirtmeliyiz ki, hafifletici sebepler uluslar arası sözleşmelerde ve hukuksal araçlarda bulunmazken, incelediğimiz birkaç ülke kanununda etkin pişmanlık bir cezasızlık sebebi olarak düzenlenmiştir. Aklama suçunu etkileyen haller olarak ağırlatıcı sebepleri ve etkin pişmanlık halini ayrı ayrı inceleyeceğiz.

b. Ağırlatıcı Sebepler

Aklama suçunu düzenleyen uluslar arası sözleşmelerde suçun nitelikli halleri de düzenlenmiştir. Bu sözleşmelerde; aklama fiillerini suç olarak düzenleyen Taraf Devletlerden belirtilen sebepleri mevzuatlarında ağırlatıcı sebep olarak düzenlemesi istenmiştir.

Aklama suçunu düzenleyen ilk uluslar arası sözleşme olan Viyana Sözleşmesi'nin 3 nci maddesinin 5 nci fıkrasında ağırlatıcı nedenler düzenlenmiştir. 5

nci fıkrada, aklama suçunun “...işlenmesini özellikle ağırlaştıran aşağıdaki türden somut koşulları(n)” göz önünde bulundurulması istenirken, belirtilen ağırlatıcı nedenlerin tahdidi olmadığı ve yol gösterici nitelikte bulunduğu dolaylı olarak ifade edilmiştir. Bu fıkrada bahsedilen ağırlatıcı nedenler şunlardır; a. failin üyesi olduğu suç örgütünün suça iştirak etmiş olması, b. failin başka uluslar arası örgütlü suçlara iştirak etmiş olması, c. failin işlenen suçun kolaylaştırdığı yasadışı başka faaliyetlere katılmış olması, d. failin şiddet veya silah kullanmış olması, e. failin kamu görevlisi olması ve suçun bu göreviyle ilişkili olması, f. reşit olmayan küçüklerin mağdur veya suça alet edilmiş olması, g. suçun bir cezaevinde, eğitim kurumunda, soysa hizmet tesisinde veya bunlara çok yakın yerlerde veya öğrencilerin sosyal, eğitsel veya sportif faaliyetlerde bulundukları başka yerlerde işlenmiş olması, h. mevzuatın elverdiği ölçüde, ülke içinde veya dışında özellikle benzer suçlardan daha önce de mahkûmiyet kararı bulunması. Bu ağırlatıcı nedenlerin bazılarının aklama suçu için uygulanması düşünülemeyecektir. 3 ncü maddenin, aynı zamanda uyuşturucu madde suçlarını düzenlemiş olmasından ötürü, söz konusu ağırlatıcı sebepler aslen uyuşturucu madde suçlarında uygulanmak için sözleşmede yer almaktadır.

Viyana Sözleşmesi’nden sonra akdedilen Strasburg ve Palermo Sözleşmeleri ile Avrupa Konseyi’nin 2005 tarihli Sözleşmesi’nde aklama suçunun ağırlatıcı sebepleri yer almamaktadır. Aynı şekilde; MEMG’nun 40 Tavsiyesi’nde ve Avrupa Birliği Direktiflerinde aklama suçunun ağırlatıcı sebepleri ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.

Mukayeseli hukukta birçok ülke, mevzuatlarında aklama suçu için ağırlatıcı nedenleri düzenlemiştir. Genel olarak bu nedenler; suçun teşekkül halinde işlenmesi, failin suç örgütünün üyesi olması, failin suç gelirlerini aklamayı meslek edinmiş olması, suçun birden fazla işlenmiş olması, aklanılacak malvarlığının miktarının yüksek olması olarak sayılabilir. Mukayeseli hukukta düzenlenen ağırlatıcı nedenler şunlardır;

Bosna-Hersek Ceza Kanunu’nda; aklanılan malvarlığının miktarı ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir (m.209/2).

Bulgar Ceza Kanunu'nda ağırlatıcı nedenler üç ayrı fıkrada düzenlenmiştir (m.253/3, 4, 5). Üçüncü fıkrada fiilin; önceden anlaşılan iki veya daha fazla kişi tarafından işlenmesi, bir suç örgütünün kararının uygulanması veya emri ile çalışan bir kişi tarafından işlenmesi, iki veya ikiden fazla kez işlenmesi, bir resmi görevli tarafından görev alanında işlenmesi, bir mali kurumda sahte isimle veya rızası olmayan bir kişinin ismi ile hesap açılması şeklinde işlenmesi ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir. Dördüncü fıkrada düzenlenen ağırlatıcı neden; aklama suçunun failinin aklama konusu paranın veya malların yasadışı narkotik maddelerin ticaretinden veya benzer suçlardan kaynaklandığını bilmesi veya farzetmesidir. Beşinci fıkrada ise aklamaya konu malvarlığının miktarı ile olayın ciddi olması ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir.

Hırvat Ceza Kanunu'na göre failin bir suç örgütünün veya grubun üyesi olması durumunda ceza artırılabilecektir (m.279/3).

Yunan hukukunda failin profesyonel olarak aklama fiilleri ile uğraşması, özellikle tehlikeli olması, mükerrir olması halinde ceza artırılmaktadır (2331 sK. m.2/1).

Macar hukukunda; bir malın hukuka aykırı olarak fazla fiyata satılması suretiyle işlenmesi, suça büyük miktarda para veya maddenin karışması, bir mali kurumun, yatırım kurumunun, yatırım fon yöneticisinin, takas odasının, sigorta kurumunun veya kumar işleriyle uğraşan bir kurumun çalışanı veya görevlisi tarafından işlenmesi, kamu görevlisi tarafından işlenmesi, avukat tarafından işlenmesi halleri suç gelirlerini aklama suçunun ağırlatıcı nedenleri olarak düzenlenmiştir (Macar CK. m. 303/2). Başkası tarafından elde edilen suç gelirlerinin aklanmasında ise; suça büyük miktarda para veya maddenin karışması, bir mali kurumun, yatırım kurumunun, yatırım fon yöneticisinin, takas odasının, sigorta kurumunun veya kumar işleriyle uğraşan bir kurumun çalışanı veya görevlisi tarafından işlenmesi, kamu görevlisi tarafından işlenmesi halleri ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir (Macar CK. m.303/A-2).

Makedon hukukunda ağırlatıcı neden sadece failin sıfatı ile ilgili düzenlenmiştir. Buna göre; failin bir grubun, çetenin veya aklama fiilleri ile uğraşan

diğer bir teşekkülün üyesi olması halinde aklama suçu için verilecek ceza artırılmaktadır (Makedon CK. m.273/4).

Moldova Ceza Kanunu'nda iki grup halinde ağırlatıcı neden düzenlenmiştir. Birinci grupta nispeten daha az cezayı gerektiren ağırlatıcı nedenler; suçun tekrerrüt etmesi, iki veya daha fazla kimse tarafından işlenmesi ve resmi sorumlulukların kullanımı yolu ile işlenmesi olarak belirtilmiştir (m.243/2). İkinci grupta düzenlenen ağırlatıcı nedenler ise suçun teşekkül halinde veya organize suç örgütü tarafından işlenmesi ve büyük ölçekli olması olarak belirtilmiştir (m.243/3).

Slovenya hukukunda aklama suçunun ağırlatıcı nedenleri olarak; aklama suçuna konu olan malvarlığının değerinin fazla olması (Sloven CK. m. 252/3) ve suç işlemek için bir araya gelmiş birçok kimse tarafından işlenmesi (Sloven CK. m. 252/4) sayılmıştır.

Guatamala'nın 67–2001 sayılı Para ve Malvarlıklarının Aklanmasının Önlenmesi Kanunu'nun 7 nci maddesinde ağırlatıcı nedenler düzenlenmiştir. Maddede düzenlenen ağırlatıcı nedenler failin kişiliğine bağlıdır. Suçun bilinen seçilmiş bir kurumda hizmet eden bir kişi olması, kamu görevlisi olması veya Özel Soruşturma Bürosu'nun (Special Verification Intendance) çalışanı veya görevlisi olması ve suçun bu görevlerinin icrası sırasında işlenmesi ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir.

Karadağ Ceza Kanunu'nda aklama suçunun failinin aynı zamanda öncül suçun faili olması (m.268/2), aklama suçuna konu olan paranın veya malvarlığının değerinin fazla olması (m.268/3) ve suçun, bu tür bir suçu işlemek için bir araya gelmiş birçok kimse tarafından işlenmesi (m.268/4) ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir.

Fransız Ceza Kanunu'nda genel aklama suçunun ağırlatıcı nedenleri iki ayrı fıkrada düzenlenmiştir. Ceza Kanunu'nun 324 ncü maddesinin 2 nci fıkrasında suçun icra yöntemine göre iki ağırlatıcı neden düzenlenirken, 324 ncü maddenin 4 ncü fıkrasında öncül suçun veya ağırlatıcı nedenlerin bilinmesi bir ağırlatıcı neden olarak ele alınmıştır. Suçun icra yöntemine göre düzenlenen ağırlatıcı nedenler; suçun itiyadi

olarak veya mesleki bir faaliyetin sağladığı kolaylıklar kullanılmak suretiyle işlenmesi veya suçun organize çete halinde işlenmesidir⁸⁰¹.

c. Etkin Pişmanlık Halleri

Aklama suçu ile ilgili uluslar arası sözleşmelerde ve uluslar arası hukuki araçlarda suça ilişkin herhangi bir hafifletici sebep düzenlenmemiştir. Suça ilişkin ağırlatıcı sebepler yukarıda ifade edildiği gibi detaylı şekilde düzenlenirken, az sayıda ülkede işlenen suça ceza verilmemesini gerektiren etkin pişmanlık halleri düzenlenmiştir.

Macar Ceza Kanunu'nda kendi suç gelirlerinin aklanmasında fail, henüz aydınlatılmamış veya kısmen aydınlatılmış bir eylemi yetkili makamlara kendiliğinden bildirirse aklama suçundan dolayı cezalandırılmaz (m.303/3).

Hırvat Ceza Kanunu'na göre aklama suçunun failinin, böyle bir suçun tespitine kendiliğinden katkıda bulunması halinde mahkeme cezaya hükmetmeyebilecektir (m.279/7).

Avusturya Ceza Kanunu'nun 165a maddesinde etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. Buna göre; yetkili makamların suçunu öğrenmeden önce kendiliğinden aklama işlemlerine konu olan malvarlıklarını getiren kişiye ceza verilmeyecektir.

Benzer bir etkin pişmanlık hali de Alman Ceza Kanunu'nun 261 nci maddesinin 9 ncu fıkrasında yer almaktadır. Buna göre; suçun kısmen veya tamamen tespitinden önce eylemi yetkili kamu otoritelerine kendiliğinden bildiren veya bildirilmesine kendiliğinden sebep olan veya suçla ilgili nesnelerin ele geçirilmesini sağlayan kişi cezalandırılmayacaktır.

10. Müeyyide

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu, suçun doğası gereği çoğunlukla birden fazla yargı bölgesinde gerçekleşmektedir. Bunun doğal sonucu olarak

⁸⁰¹ Ayrıca bkz. Kocasakal, s.251 vd.

söz konusu suç uluslar arası sözleşmelerde düzenlenmiştir. Aklama suçunun müeyyidesi konusunda uluslar arası sözleşmelerde bir hüküm bulunmamaktadır. Viyana, Strasburg ve Palermo Sözleşmeleri, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması eylemlerini ulusal mevzuatlarında suç halinde düzenlemeleri konusunda Taraf Devletlere yükümlülükler getirirken, aklama suçunun karşılığında verilecek cezayı belirlememiştir.

MEMG'nun 40 Tavsiye Kararı'nda da Viyana Sözleşmesi'ne gönderme yapmış ancak üye devletlerin aklama suçu için ulusal mevzuatlarında yer alacak müeyyidelerin çeşit ve sürelerini tespit etmemiştir. Avrupa Birliği'nin 1991, 2001 ve 2005 tarihli Direktiflerinde de müeyyidelerin çeşit ve süreleri konusunda bir açıklık bulunmamaktadır.

Eylemin uluslar arası hukuksal araçlarda, ülkelerin mevzuatlarında suç olarak düzenlenmesinin tavsiye edilmesi ve buna paralel olarak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin kaynağının gizlenmesi veya farklı şekilde gösterilmesine yönelik eylemlerin suç olarak düzenlenmesinin sonucu olarak, en etkili yaptırım hürriyeti bağlayıcı ceza olmaktadır. Hürriyeti bağlayıcı ceza ile birlikte para cezası da aklama suçunun karşılığında hükmedilecek cezalardan biri olmaktadır. Para cezaları kimi ülke mevzuatlarında sabit bir miktar olarak düzenlenirken, kimi ülke mevzuatlarında alt ve üst sınırları belirlenmiş maktu para cezası olarak düzenlemiştir. Para cezalarının miktarının aklanılan paranın veya malvarlığının değerine göre belirlenmesi de mukayeseli hukukta ülke mevzuatlarında tercih edilen yöntemlerden olmaktadır. Nihayet aklanılan para veya malvarlığı değerlerine el konularak, mülkiyetinin devlete geçirilmesi yani müsadere de aklama suçu için başvuru müeyyidelerden biridir. Sonuç olarak mukayeseli hukukta ülke mevzuatlarında üç çeşit müeyyide suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu için öngörülmüştür. Bu müeyyideler; hürriyeti bağlayıcı ceza, para cezası ve müsadere.

Bosna-Hersek Ceza Kanunu'nda aklama suçunun basit şekli için öngörülen ceza hürriyeti bağlayıcı cezadır. Bu cezanın alt sınırı 6 ay, üst sınırı ise 5 yıl olarak belirlenmiştir (m.209/1). Ancak, aklama suçuna konu olan malvarlığının belli bir değeri aşması durumunda ceza iki katına çıkmaktadır (m.209/2). Aklama suçunun taksirli hali

ise para cezası veya 3 yılı aşmayacak şekilde hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmıştır (m.209/3). Her halde, suçta konu malvarlıklarının müsadere kararı ayrıca verilebilecektir (m.209/4).

Bulgar Ceza Kanununda aklama suçunun basit şekli için hem hürriyeti bağlayıcı ceza hem de para cezası yer almaktadır. Hürriyeti bağlayıcı ceza 1 yıldan 6 yıla kadar haptir (m.253/1 ve 2). Suçun önceden kararlaştıran iki veya daha fazla kimse tarafından veya bir suç örgütünün talimatı ile bir kişi tarafından işlenmesi, iki veya daha fazla kez işlenmesi veya resmi bir görevlinin görev alanında işlenmesi veya sahte bir isim veya rıza göstermeyen bir kişinin ismi altında mali bir kurumda hesap açılması veya tutulması şeklinde işlenmesi halinde müeyyide 1 yıldan 8 yıla kadar hapis ve 5 ila 20 bin leva para cezasıdır (m. 253/3). Suçta konu malvarlığının narkotik maddelerin yasadışı ticaretinden kaynaklandığının fail tarafından bilindiği durumlarda ceza 10 ile 30 yıl arası hapis ve 5 ila 20 bin leva para cezası olmaktadır (m. 253/4). Suçta konu malvarlığı değerlerinin veya bunların bulunamaması durumunda muadil değerlerin müsadere sine de ayrıca hükmedilecektir (m.253a/2).

Hırvat Ceza Kanunu aklama suçunun basit şekli için 6 aydan beş yıla kadar hapis cezası verileceğini ifade etmektedir (m. 279/1). Suçun bir grubun veya suç örgütünün üyesi tarafından işlenmesi durumunda verilecek ceza ağırlaştırılmakta ve 1 ila 10 yıl arası hapis olmaktadır (n. 279/3). Aklama suçunun manevi unsurunun taksir olması durumunda verilecek cezada indirim yapılmakta ve üç aydan üç yıla kadar hapis cezası verilmektedir (m. 279/4). Suçta konu malların veya paraların müsadere sine ayrıca hükmedilebilecektir (m. 279/6). Hırvat Ceza Kanunu bir cezasızlık hali de öngörmektedir. Buna göre; suçun ortaya çıkarılmasına gönüllü olarak katkıda bulunan aklama suçunun failine verilecek cezanın kaldırılmasına mahkeme hükmedebilecektir (m. 279/7).

Yunanistan'ın 2331 sayılı Kanunu aklama suçunun basit şekli için 5 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası öngörmüştür. Failin; suçu profesyonelce işlemesi veya tehlikeli veya mükerrir olması halinde verilecek ceza, eylemin daha ağır bir ceza gerektirmediği durumlarda, en az 5 yıl hapis cezası olacaktır (m. 2/1).

Macar Ceza Kanunu aklama suçunun faili ile öncül suç failinin aynı olması durumunda; yani kendi suç gelirlerini aklama suçunda yalnızca para cezası öngörmektedir (m.303). Başkasının suç gelirlerini aklama suçunda yani öncül suç faili ile aklama suçunun failinin başka kişiler olması durumunda Macar Ceza Kanunu hapis cezasının yanı sıra para cezası ve kamu hizmetlerinde çalışma yükümlülüğü getirmektedir (m.303a). Başkasının suç gelirlerini aklama suçu için getirdiği kamu hizmetlerinde çalışma yükümlülüğü ile Macar Ceza Kanunu, diğer ülke mevzuatlarında öngörülmeeyen bir müeyyide düzenlemektedir.

Makedon Ceza Kanunu aklama suçu için 1 yıldan 10 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza verileceğini düzenlemektedir (m.273/1-2). Ayrıca aklama suçunun konusu olan para ile doğrudan veya dolayısıyla elde edilen gelirlerin müsaderesine de hükmedilebilecektir (m.273/5). Makedon Ceza Kanunu, malvarlığının yurtdışına naklinden dolayı müsaderenin imkânsız olması halinde failin malvarlığından buna tekabül eden değerin müsaderesine olanak tanımaktadır (m.273/5).

Moldova Ceza Kanunu aklama suçu için alt ve üst sınırlarının belirlendiği maktu para cezası ve 5 yıla kadar hapis cezası öngörmektedir (m.243/1). Suçun ağırlatıcı hallerinin söz konusu olması durumunda para cezasının ve hapis cezasının miktarı artırılmaktadır (m.243/1-2). Ayrıca Moldova Ceza Kanunu; aklama suçunun düzenlendiği 243 ncü maddede müsadereden bahsetmemekte, aklama suçuna konu olan para veya malvarlıklarının müsaderesini genel bir hüküm olan 106 ncı madde sayesinde sağlamaktadır.

Karadağ Ceza Kanunu aklama suçunun basit şekli için 6 aydan 5 yıla kadar hapis cezası verileceğini belirtmektedir (m.268/1). Ancak, öncül suç failinin aynı zamanda aklama suçunun faili olması durumunda hapis cezasının süresi 1 yıldan 8 yıla kadar olmaktadır (m.268/2). Aklama suçuna konu olan malvarlıklarının değerinin fazla olması durumunda, aklama suçunun failine 1 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası verilebilecektir (m.268/3). Aklama suçunun bu tür eylemleri icra etmek için bir araya gelmiş birçok kimse tarafından işlenmesi durumunda da 3 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası verilebilecektir (m.268/4). Suçun manevi unsurunun taksir olması durumunda

verilecek hapis cezası 3 yıldan fazla olamayacaktır (m.268/5). Kanunda ayrıca suç konu paranın veya malvarlığının müsadere edileceği belirtilmiştir (m.268/6).

Slovenya Ceza Kanunu aklama suçunun basit şekli için 3 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza verileceğini belirtilmektedir (m.252/1–2). Aklama suçuna konu olan paranın veya malvarlığının değerinin fazla olması durumunda verilecek hürriyeti bağlayıcı cezanın miktarı 8 yıla çıkarken bununla birlikte para cezasına da hükmedilecektir (m.252/3). Aklama suçunu oluşturan maddi hareketlerin, bu suçu işlemek amacıyla bir araya gelmiş birçok kimse tarafından işlenmesi durumunda para cezası ile birlikte verilecek hapis cezasının 1 yıldan 10 yıla kadar olmaktadır (m.252/4). Slovenya Ceza Kanunu suç konu paranın veya malvarlığının müsadereesine de olanak tanımaktadır (m. 252/6).

Avusturya Ceza Kanunu aklama suçunun basit şekli için 2 yıla kadar hapis cezası ve 360 güne kadar gün para cezası ile cezalandırmaktadır (m.165/1). Suça konu paranın veya malvarlığının değerinin 500.000 Avusturya Şilini’ni aşması veya failin aklama işi ile uğraşan bir örgütün elemanı olması durumunda verilecek ceza 6 aydan 5 yıla kadar hapis cezasıdır (m.165/3).

Fransız Ceza Kanunu’nun 222–38 nci maddesinde düzenlenen ve uyuşturucu madde kaçakçılığı eylemlerinden elden edilen gelirlerin aklanmasını cezalandıran özel aklama suçunda müeyyide 10 yıla kadar hapis cezası ve 750.000 Euro’ya kadar para cezasıdır. Genel aklama suçunun düzenlendiği IV ncü Bölümde aklama suçunun basit şekli için 5 yıla kadar hapis ve 375.000 Euro’ya kadar para cezası öngörülmektedir (m. 324–1). Suçun itiyadi olarak veya mesleki bir faaliyetin yerine getirilmesinin sağladığı kolaylıklardan yararlanmak suretiyle veya teşekkül halinde işlenmesi durumunda hapis cezası 10 yıla, para cezası ise 750.000 Euro’ya kadardır (m. 324–2).

Alman Ceza Kanunu aklama suçunun basit şekli için 3 aydan 5 yıla kadar hapis cezası öngörmektedir (m.261/1). Aklama suçunun failinin, aklama eylemleri ile profesyonel olarak uğraşması veya aklama suçunu işlemek için oluşturulan bir örgütün elemanı olması durumunda hapis cezasının miktarı iki katına çıkmaktadır (m.261/4). Failin, aklama suçuna konu olan malların hukuka aykırı bir eylemden kaynaklandığının

dikkatsizliğinden farkına varamaması durumunda verilecek ceza 2 yıla kadar hapis veya para cezası olacaktır (m. 261/5).

11. Kovuşturma

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun mağdurunun çoğu zaman belirsiz olması ve suçun genellikle adalet düzenine karşı suçlar arasında düzenlenmesinin sonucu olarak mukayeseli hukukta incelediğimiz tüm kanunlarda suç re'sen kovuşturulan bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu durumu ceza kanunları, suçun mağdurun veya diğer bir şahsın şikâyeti üzerine kovuşturulacağı şeklinde özel bir hükme yer vermemek suretiyle sağlamıştır.

Bir an için aklama suçunun şikâyete tabi olduğu düşünüldüğünde açığa kavuşturulması gereken sorunlar ortaya çıkmaktadır. Suçun şikâyete tabi olması durumunda, kimin şikâyet hakkına sahip olacağı belli değildir. Öncelikle aklama suçuna konu paranın veya malvarlığının elde edildiği öncül suç mağdurunun şikâyet hakkına sahip olduğunu kabul etmek gerekecektir. Ancak çoğu zaman öncül suç mağdurunun aklama eylemlerinden haberi olmamaktadır. Ayrıca, aklama suçunun failinin, öncül suçun failinden farklı bir kişi olduğu durumlarda da şikâyet müessesini işletmek zor olacaktır. Aklama suçunun ekonomik düzene, adalet mekanizmasının işleyişine ve genel olarak kamuya karşı işlendiğini kabul edersek re'sen kovuşturulan bir suç olarak düzenlenmesinin gerekliliğini anlayabiliriz.

12. Müsadere

a. Genel Olarak

Son yıllarda, organize suç örgütlerinin suçtan elde ettikleri gelirleri yine müteakip suçların işlenmesi amacı ile kullandıkları, suç kaynaklarından, yani suç gelirlerinden mahrum bırakıldıkları takdirde organize suçun önlenebileceği gerçeği daha iyi anlaşılmıştır. Suç gelirlerinin müsaderesi adeta “canavarı kalbinden vurmaktır”⁸⁰². Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsaderesine ilişkin ülke mevzuatları birçok noktada birbirinden farklı yaklaşımlar sergilemektedir. Ancak, 1990 yılında

⁸⁰² Bell, s.21.

kabul edilen Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi Ve El Konulmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, bu alanda ülke uygulamaları için bir referans olarak alınmış ve hukuki mevzuatta yeknesaklık sağlanmaya çalışılmıştır.

1990 yılında kabul edilen Avrupa Konseyi Sözleşmesine kadar birçok ülke, suçlulara, suçtan elde ettikleri malvarlıklarını değerlendirme imkânını bilmeyerek de olsa yaratmışlardır. Bu durumda, işlenilen suçtan dolayı zarara uğrayan suçun mağdurları, zararını karşılamak veya suça karışan eşyasını geri almak için özel hukuk hükümlerine göre iade davaları açmak zorunda kalmışlardır. Bazı ceza hukuku sistemleri (örneğin Belçika ve Fransa) mağdurlara, ceza hukuku yargılamaları esnasında özel hukuka ilişkin taleplerini ileri sürmek fırsatı tanımışlardır. Özellikle ikinci dünya savaşı sonrasında kanun koyucular, mağduru olmayan, tespit edilemeyen veya doğrudan bir zarara sebep olmayan birçok fiili suç olarak düzenlemeye başlamışlardır. Ticari, mali ve çevre suçlarının çoğu bu kapsamda mağduru olmayan suçlar olarak değerlendirilmişlerdir. Ancak bu suçların bir mağdura doğrudan zararının olmaması, faillerin bu suçlardan herhangi bir gelir elde etmediği anlamına gelmemektedir. Bu suçlar genellikle büyük gelirlerin sağlandığı suçlardır⁸⁰³.

Mağduru olmayan veya tespit edilemeyen suçlarda, failleri suç gelirlerinden yoksun kılacak hukuki araç gelirlerin müsaderesidir. Birçok hukuk sistemi müsadereye ilişkin hükümlere ceza hukuklarında yer vermektedir. Bunlar genellikle; suçta kullanılan araçların (instrumentum seceleris) veya suçun konusunun (objectum sceleris) müsaderesine yönelik olmakla birlikte, ceza hukuklarında müsadereye ilişkin hükümlere yer veren çoğu ülke suçtan kaynaklanan gelirlerin (producta/fructa sceleris) müsaderesine ilişkin hükümlere yer vermemektedir⁸⁰⁴. Müsadere mevzuatlarında yer alan bu tür hukuki boşluklar, uyuşturucu madde ticaretine ilişkin ceza hukuku yargılamalarında ortaya çıkmaktadır. Örneğin; İngiltere’de *Cuthberston* (1981) davasında, ceza mahkemesi suçtan kaynaklanan malvarlıklarının müsaderesinin mevcut mevzuata göre mümkün olmadığına karar vermiştir⁸⁰⁵. Belçika gibi bazı ülkelerde ise

⁸⁰³ Stessens, s.3, 4.

⁸⁰⁴ Stessens, s.4.

⁸⁰⁵ Stessens, s.4; bu davada mahkeme, 1971 tarihli Uyuşturucu Maddelerin Yanlış Kullanımı (the Misuse of Drugs Act) Kanununun 27 (1) nci kısmının sadece suçta kullanılan araçların müsaderesine imkan

suç gelirlerinin müsaderesi imkânına uyuşturucu madde suçları ile sınırlı olmak üzere imkân tanınmış, bu hukuki aracın diğer suçlara genişletilmesi mümkün bulunmamaktadır⁸⁰⁶.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin araştırılması, ele geçirilmesi, el konulması, müsaderesine dair hukuki mevzuat ilk önce aklama fiilinin ülke ceza kanunlarında suç olarak düzenlenmesi ile başlamaktadır. Bu konuda tarihsel sürece bakıldığı zaman, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu, sadece uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan malvarlığı değerlerine özgülenmiştir. Daha sonraları ülkeler yargı alanlarında uyuşturucu madde ticareti haricindeki diğer suçlara ait gelirlerin de büyük problem olduğunun farkına varmışlardır. Bu konuda örnek olarak uzun yıllar aklayıcıların en sevdiği faaliyet alanı olan Güney Kıbrıs Rum Kesimi (GKRK) verilebilir. GKRK, 1992 yılında kabul ettiği 39 (1) sayılı Narkotik ve Psikotropik Maddelerin Ticaretinden Elde Edilen Gelirlerin Müsaderesi Kanunu (The Confiscation of Proceeds from Trafficking of Narcotic Drugs and Psychotropic Substances Law) ile uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirlerin gizlenmesine yardım ve yataklık fiillerini suç haline getirmiştir. Bu kanun, 1986 İngiliz Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları Kanununu örnek alarak hazırlanmıştır. 1990 Avrupa Konseyi Sözleşmesinin kabulü ile GKRK 1996 tarihli ve 61 (1) sayılı Kara Para Aklama Faaliyetlerinin Engellenmesi ve Önlenmesi düzenlemesi ile çok geniş bir alandaki ciddi suçlar, kara para aklama suçu için öncül suç haline getirilmiştir⁸⁰⁷.

Son olarak belirtmeliyiz ki; 1990 Avrupa Konseyi Sözleşmesini müteakiben, suçta kullanılan araçlar ve suçun konusu olan eşyaların yanı sıra suçtan elden edilen gelirlerin de müsaderesine ilişkin hükümler ceza hukuklarında yer almaya başlamıştır. Bu alandaki boşluğu ilk kapatan ülke İngiltere olmuştur. İngiltere; Hodgson Komitesinin önerilerinden birini temel alarak 1986 Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları Kanunu vasıtasıyla mahkemelerine uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirlerin müsaderesine hükmetme yetkisi tanımıştır. İngiltere’de daha sonra yürürlüğe giren 1986

tandığını, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerin müsaderesinin bu hüküm gereğince mümkün olmadığına karar vermiştir (Stessens, s.4).

⁸⁰⁶ Stessens, s.4.

⁸⁰⁷ Bell, s.21.

tarihli Kanunu değiştiren 1994 tarihli Uyuşturucu Madde Ticareti Kanunu da aynı yetkiyi tanımıştır. Belçika, 17 Temmuz 1990 tarihinde Ceza KanununUN 42, 43 ve 505 nci maddelerinde yaptığı değişiklikler ile suç gelirlerinin müsadereesine imkân tanıırken, Hollanda 10 Aralık 1992’de Ceza Kanununun 36e maddesinde, Lüksemburg 13 Haziran 1994 tarihinde Ceza Kanununun 31 ve 32 nci maddesinde ve İsviçre ise 14 Mart 1994’de Ceza Kanununun 58 ve 59 ncu maddelerinde yaptıkları değişiklikler ile suç gelirlerinin müsadereesine dair mahkemelerine yetki tanımıřlardır⁸⁰⁸.

b. Müsadere Mevzuatları

(1) Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsadereesine dair hukuki mevzuat da, aklama suçuna dair hukuki mevzuat gibi bir evrim süreci yaşamıştır. Bu evrim sürecinin en bariz örneği Birleşik Krallık’ta yaşanmıştır. 1986 yılında Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları Kanunu ilk müsadere mevzuatı kabul edilmiştir. Ancak, adından da anlaşılacağı üzere bu kanun sadece uyuşturucu madde ticareti suçlarından kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsadereesine dair hükümler içermektedir. Bu kanun, müsadereye ancak mahkûmiyet halinde hükmedilmesine imkân tanımaktaydı. Kanunun diğer ilgi çekici bir özelliği ise, kanuni bir faraziye içermesiydi. Kanun, hâkimin takdirine bağlı olarak, belli malvarlığının, sanık tarafından aksi ispatlanamazsa uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklandığına karar verilebilmesine imkân tanımaktadır. 1988 yılında kabul edilen Cezai Adalet Yasası ile uyuşturucu madde ticaretinin haricindeki suçlar için müsadere kararı alınabilmesine olanak sağlanmıştır. Ancak 1988 yılındaki kanunda kanuni bir faraziye bulunmamaktadır. 1991 yılında, Müsadere Üzerine Çalışma Grubu (Home Office Working Group on Confiscation), müsadere mevzuatına uyuşturucu madde suçlarında zorunlu kanuni faraziyeye ile diğer suçlarda ise takdiri kanuni faraziyeye dair hükümlerin ilave edilerek güçlendirilmesi gerektiğini raporunda belirtmiştir. 1991 yılındaki raporda ifade edilen hususlardan zorunlu kanuni faraziye 1994 Uyuşturucu Madde Ticareti Kanunu ile uygulama alanı buldu. Uyuşturucu madde ticareti dışındaki suçlarda mevzuata dâhil edilmesi teklif

⁸⁰⁸ Stessens, s.5.

edilen takdiri kanuni faraziye ise 1995 Suç Gelirleri Kanunu (the Proceeds of Crime Act) ile hayata geçirilmiştir⁸⁰⁹.

Suç gelirlerinin müsaderesi alanında gelişen başka bir eğilim ise suç gelirlerinin, faillerin elinden alınması ihtimalinin sadece ceza muhakemelerine özgü olmaması gerektiği anlayışıdır. Fail veya suç gelirleri ile herhangi bir şekilde temasta bulunmuş kişi hakkında yürütülen özel hukuk davaları ile de mahkûmiyet kararına gerek kalmadan suç gelirlerinin alınabilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Bu uygulama ilk olarak İrlanda hukuki mevzuatına dâhil edilmiştir. Nitekim İrlanda, 1994 Cezai Adalet Yasasını, 1996 yılında Suç Gelirleri Yasası ve Suç Gelirleri Bürosu Kanununu (the Criminal Assets Bureau Act) da içeren ve özel hukuk müsaderesine imkân tanıyan bir dizi yasama işlemi ile değiştirmiştir. Bu yasa, suç gelirlerine karşı alınması gereken tedbirler konusunda önemli bir adım olmuş ve diğer ülkelerin suç gelirlerinin müsaderesi mevzuatlarından örnek alınan bir model olarak görülmüştür⁸¹⁰.

Özel hukuk müsaderesi, ceza hukuku müsaderesine paralel bir şekilde ülke mevzuatlarında ilk önce uyuşturucu madde suçları için yer almış, daha sonraları, diğer suçları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu alanda ise Avustralya'nın bir eyaleti olan New South Wales örnek olarak verilebilir. New South Wales'in, adı daha sonra değiştirilerek Suç Gelirlerinin Geri Alınması Kanunu (the Criminal Assets Recovery Act) olan 1990 tarihli Uyuşturucu Madde Ticareti Kanunu'nun (Drug Trafficking Act) uygulama alanı, uyuşturucu madde bağlantılı eylemlerden tüm diğer ciddi suçlarla bağlantılı eylemlere genişletilmiştir⁸¹¹.

(2) Müsadere Mevzuat Modelleri

(a) Genel Olarak

Ülkelerin müsadere mevzuatları son yirmi yılda birçok değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerde amaç mücadele edilen suç tiplerinde, suçluları suça iten motivasyonu yani suçtan elde edilen geliri geri alarak suçları azaltmaktır. Yürürlükteki

⁸⁰⁹ Bell, s.21

⁸¹⁰ Bell, s.21, 22.

⁸¹¹ Bell, s.22.

mevzuatların, uygulamada soruşturma ve kovuşturma makamlarının işlerini zorlaştırdıkları, suçla mücadelede etkin olmadığı görüldükçe değişikliklerde zorunlu olmuştur. Ülkelerin müsadere mevzuatları ve yaptıkları değişiklikler incelendiği zaman temel olarak üç modelin esas alındığı görülmektedir. Bu modeller; başlangıç modeli (elementary model), gelişmiş model (developed model) ve ileri model (advanced model) olarak isimlendirilmektedir⁸¹². Belirtmeliyiz ki, bu modeller müsadere mevzuatlarındaki gelişmelere işaret etmesi açısından önem taşımaktadır.

Bugün mukayeseli hukukta müsadere mevzuatları incelendiğinde farklı modellerin farklı ülkelerde uygulandığı görülmektedir. Ülkelerin farklı modelleri benimseyip, zaman içinde mevzuatlarında değişiklik yapmalarına kendilerini iten nedenler çeşitlidir. Bu alanda ülkeleri mevzuatlarını geliştirmeye iten başlıca neden uluslar arası ve uluslar üstü kurumların politik baskısıdır. Birleşmiş Milletler 1988 Viyana Sözleşmesi, Basle Komitesi İlkeler Bildirisi, 1990 Avrupa Konseyi Sözleşmesi, MEMG'nun kırk tavsiye kararı, 1991 Avrupa Birliği direktifi uluslar arası ve uluslar üstü baskıyı oluşturan araçlardandır⁸¹³. Politik baskı bazen uluslar arası ve uluslar üstü kurumlar yerine diğer ülkelerden de gelebilmektedir. Örneğin Güney Afrika'nın özel hukuk müsadere rejiminin Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık tarafından yapılan baskı sonucu değiştirildiği bilinmektedir⁸¹⁴.

Ülkeleri müsadere mevzuatlarında değişiklikler yapmaya iten diğer bir neden ise, kara para aklama ile mücadele alanında yayınlanan, yürürlükteki mevzuat konusunda yapılması gereken değişiklikleri içeren resmi veya özel raporlardır. 1984 yılında yayınlanan Hodgson Raporu⁸¹⁵, hakkında mahkûmiyet kararı verilen sanığa ait suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsaderesi emri verebilmesi için ceza

⁸¹² Bell, s.23; Avustralya Hukuk Reform Komisyonu (Australian Law Reform Commission) raporunda, modelleri belirtmek için farklı bir isimlendirme kullanmaktadır. Komisyona göre müsadere mevzuat modelleri ikiye ayrılmaktadır; ilk nesil mevzuatı (First Generation Legislation) ve müteakip nesil mevzuatı (successive generation) **Confiscation that Counts**, Australian Law Reform Commission Report No.87, Canberra 1999, par. 1.7 ve 4.163 (nakleden Bell, s. 23).

⁸¹³ Bell, s.24, 25.

⁸¹⁴ Havens Told to Toe the Line on Tax, **Financial Times**, 12 Kasım 1999; aynı şekilde Uncertainty Lingers After KYC Regime Fails, **Financial Times**, 12 Kasım 1999 (nakleden Bell, s.25)

⁸¹⁵ Rapor için bkz. **Profits of Crime and their Recovery**, Howard League for Penal Reform, London 1984.

mahkemelerine yetki verilmesini tavsiye etmiştir. Bu rapor, Birleşik Krallık'ın ilk müsadere mevzuatı olan 1986 tarihli Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları Kanununun kabul edilmesinde önemli rol oynamıştır. Aynı şekilde, 1991 yılında İrlanda Hukuk Reform Komisyonu'nun (Irish Law Reform Commission) yayınlandığı “Suç Gelirlerinin Müsaderesi (The Confiscation of the Proceeds of Crime)⁸¹⁶” raporu, suç gelirlerinin müsaderesi konusunda birçok yabancı ülke mevzuatını inceledikten sonra İrlanda için müsadere önlemlerinin iktibas edilmesini tavsiye etmiştir. Rapor 1994 İrlanda Cezai Adalet Yasası'nın kabulünde etkili olmuştur⁸¹⁷.

Müsadere mevzuatlarının geliştirilmesinde, ülke içinde önemli davalarda müsadere mevzuatlarının yetersizliklerinin görülmesi de etkili olmaktadır⁸¹⁸.

(b) Başlangıç Modeli (An Elementary Model)

Başlangıç modeli, müsadere mevzuatlarının geçirdikleri değişim çizgisinin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Modelin özellikleri şunlardır⁸¹⁹;

- Kara paranın aklanması suçları sadece uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan gelirler ile sınırlıdır.
- Kara para aklama suçları için, söz konusu malvarlığının suçtan kaynaklandığına dair bilginin veya şüphenin ispatlanması gereklidir.
- Suç gelirlerinin müsaderesi sadece mahkûmiyetten sonra olasıdır.
- Müsadere sadece uyuşturucu madde ticareti suçuna ait gelirlerle sınırlıdır.
- Sanığın mülkiyetinden bulunan malvarlığının suç geliri olduğu konusunda takdiri kanuni faraziye mevcuttur.

⁸¹⁶ Rapor için bkz. **The Confiscation of the Proceeds of Crime**, Law Reform Commission, Dublin 1991.

⁸¹⁷ Bell, s.26.

⁸¹⁸ Önemli davalarda müsadere mevzuatlarının yetersizlikleri konusundaki örnekler için bkz. Bell, s.26 vd.

⁸¹⁹ Bell, s.23, 24.

- Soruşturma ve kovuşturma makamları alanlarında uzmanlaşmış suç gelirleri birimlerini henüz kurmamışlardır.

Yukarıda temel özellikleri açıklanan başlangıç modelinin birçok zayıf noktası bulunmaktadır. Model, ilkönce uyuşturucu madde ticareti haricindeki öncül suçlarla mücadelede yeterli olmamaktadır. İspat zorunluluğunun modelde katı şekilde uygulanmasından dolayı kara para aklama suçları ile ilgili soruşturmalarda soruşturma makamlarına avantajlar sağlamamaktadır. Alanında deneyim kazanmış suç gelirleri birimi uzmanlarının mevcut olmaması, soruşturma makamlarının suç gelirleri ile etkin mücadelesini engellemektedir⁸²⁰

(c) Gelişmiş Model (a Developed Model)

Müşadere mevzuatlarının gelişiminde başlangıç modelinden sonraki adımı oluşturan gelişmiş model şu özelliklere sahiptir⁸²¹;

- Kara para aklama suçları, birçok ciddi suçtan elde edilen gelirler için söz konusudur.
- Kara para aklama suçlarında kast objektif görüşten istifade ile isbatlanabilmektedir.
- Hem uyuşturucu madde ticareti suçları için hem de uyuşturucu madde ticareti dışındaki suçlar için gelirlerin müşaderesi imkânı mevcuttur.
- Sanığın mülkiyetinde bulunan malvarlığının suç geliri olduğu konusunda zorunlu kanuni faraziye mevcuttur.
- Hem kolluk kuvvetleri hem de kovuşturma organları içinde mali soruşturmaları ve müşadere işlemlerini sonuçlandırmak için uzman birimler bulunmaktadır.

Organize suç örgütlerinin üst düzey yöneticileri, kovuşturma konusu olabilecek suçlardan kendilerini mümkün olduğu kadar uzak tuttuklarından dolayı, onların malvarlıkları üzerinde müşadere imkânı nadiren mevcut olmaktadır.

⁸²⁰ Bell, s.24.

⁸²¹ Bell, s.24.

Kara para aklamanın önlenmesi ve müsadereye ilişkin sorumlulukların dağılımı, önemli bilgilerin soruşturma ve kovuşturma makamları arasında uygun olan zamanda iletiminde zorluklar yaşanmasına sebep olmaktadır⁸²².

(d) İleri Model (An Advanced Model)

İleri model, ülkelerin müsadere mevzuatları konusunda gelinen noktada üçüncü nesil olmaktadır. Sistem diğer modellere ek olarak şu özelliklere sahiptir⁸²³;

- Mahkûmiyet esaslı sisteme ek olarak, daha önce bir mahkûmiyet kararı söz konusu olmaksızın özel hukuk müsaderesini uygulanması olasılığı mevcuttur.
- Suç gelirleri aynı zamanda vergi hukukuna göre vergilendirilmektedir.
- Mevzuat, devlet kurumları arasında bilgi alışverişinin sağlanabilmesi amacıyla düzenlenmiştir. Bu sayede; devlet kurumlarının sahip olduğu bilgi, suçtan kaynaklanan malvarlıklarının araştırılmasında kullanılabilecektir.
- Disiplinler arası yapılanmaya sahip kurumlar, suçtan kaynaklanan malvarlıklarının hareketinin tespiti işlemlerinde sorumlulukları merkezileştirmiştir.

(e) Gelecek Modelde Aranılacak Özellikler

Müsadere mevzuatlarındaki bu gelişmeler, organize suç örgütlerinin suçtan kaynaklanan malvarlıklarını müsadere riskinden uzak tutma gayretlerine paralel olarak sürecektir. Doğaldır ki, ileri model bu alandaki son model olmayacaktır. Suç örgütleri, aklama suçları ile öncül suçlarda fırsatları kollamakta, yeni teknikler

⁸²² Bell, s.24.

⁸²³ Bell, s.25.

geliştirmektedir. Gelecek modellerde olması gereken özellikler ise şu şekilde özetlenebilir⁸²⁴;

- Kara para aklama kovuşturmalarında ispat külfetinin tersine çevrilmesine imkân sağlayacaktır. Sanık, kendisine ait olan malvarlığının suçtan kaynaklanmadığını ispatlamak zorunda olacaktır.

- İstihbarat servislerinin rolüne ağırlık verilecektir.

- Elektronik ticaretin gelişmesi karşısında müsadere mevzuatlarının elektronik ticaret ile uyumlu olması gerekecektir.

- Ülkeler arasında aklama ile mücadelede yakın ilişkiler kurulmasına imkân sağlamalıdır. Yabancı ülkede verilen müsadere kararlarının infazı imkânı bulunmalıdır.

- Banka gizliliği yasalarının etkisinin azaltılmasına gayret edilmelidir.

- Farklı yargı alanlarındaki şüpheli işlemlerin bildirim usullerine etkinlik sağlanmalıdır.

- Organize suç örgütlerine üye olmak başlı başına suç haline getirilmelidir.

(3) Mukayeseli Hukukta Müsadere Mevzuatları

(a) Amerika Birleşik Devletleri

1970'den önce Amerika Birleşik Devletleri'nde müsadere, ancak gümrük ve vergi kanunlarının ihlali halinde uygulanabilen bir tedbir ve müeyyide idi. 1970'lerin başlaması ile beraber müsadere hükmü verilecek suç tipleri uyuşturucu madde suçlarını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir⁸²⁵.

⁸²⁴ Bell, s.27 vd.

⁸²⁵ Ronald George Ketter, **Law Enforcement and Asset Forfeiture: A Study of Bureaucratic Incentives In the Provision of Public Goods**, A Dissertation the Degree of Doctor of Philosophy, the State University of New York (Yayınlanmamıştır), Binghamton 1996, s.6.

Amerika Birleşik Devletleri'nde müsadere ile ilgili hüküm ihtiva eden 200'den fazla kanun bulunmaktadır⁸²⁶. Kanunlar, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsaderesine yönelik yetkili makamlara geniş yetkiler vermektedir. Müsadere için, müsadere edilecek şey, suçun işlenmesini kolaylaştırmalı ya da suçtan elde edilmelidir. Kolaylaştırma teorisi uyuşturucu madde suçlarında en çok kullanılan teorilerden birisidir. Amerikan kanunlarına göre uyuşturucu madde ticaretini kolaylaştıran eşya müsadere edilebilir. Gayrimenkul mallar bile, bir cürmün işlenmesini kolaylaştırmakta ise müsadere edilebilmektedir. Buna göre; büyük bir çiftliğin küçük bir bölümünde marihuana eken bir uyuşturucu satıcısının bu faaliyetinden dolayı tüm çiftlik müsadere edilebilecektir⁸²⁷.

31 USC § 5317 (c), Banka Gizliliği Yasası hükümlerinin ihlali halinde müsadereye imkân veren bir maddedir. 5317 nci madde, ihlale konu olan malvarlıklarının özel hukuka ve ceza hukukuna göre müsaderesini sağlamak için görevli makamları yetkilendirmektedir. Bu madde kapsamında müsaderesine karar verilecek malvarlıkları, bildirilmeyen veya tam olarak bildirilmeyen işlemler ile yanlış bildirilen işlemlere konu olan malvarlıklarıdır⁸²⁸.

Devlet lisansı olmaksızın veya FinCEN'e kayıt ettirilmeksizin para aktarma işi ile uğraşmanın suç olarak düzenlendiği 1960 ncı madde ihlalleri, 981 (a) (1) (A) ve 982 (a) (1) gereğince özel veya ceza hukuku müsaderesine tabidir⁸²⁹.

Amerika Birleşik Devletleri'nde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçuyla bağlantılı müsadere hükümleri iki açıdan incelenebilir; özel hukuk müsadere hükümleri ve ceza hukuku müsadere hükümleri⁸³⁰. Her iki müsadere türünde de aklanan para, ücret ve komisyonlar, aklamada kullanılan

⁸²⁶ John L. Evans, "International Money Laundering: Enforcement Challenges and Opportunities", **Sourhwestern University School of Law, Symposium on the Americas: Eradicating Transboundary Crime**, Kanada 1995, s. 2.

⁸²⁷ Evans, s.3.

⁸²⁸ Stefan D. Cassella, "The Forfeiture of Property Involved in Money Laundering Offenses", **Buffalo Criminal Law Review**, Vol.:7, 2004, s.587 vd.

⁸²⁹ Cassella, s.609.

⁸³⁰ Cleef-Silets-Motz, s.3.

malvarlıkları ve bu malvarlığından doğan diğer malvarlıkları müsadere hükümlerine tabi olmaktadır⁸³¹.

Özel hukuk müsadereğine ilişkin hükümler uyuşturucu madde ticareti suçları için ve diğer önemli suçlar için farklı maddelerde düzenlenmiştir. Özel hukuk müsadereği uyuşturucu madde suçları için 18 nci başlık 881 nci maddede düzenlenirken, diğer öncül suçlar için 18 nci başlık 981 nci madde (a) (1) fıkrasında (b) ile (f) bendi arasındaki kısımda yer almaktadır. Ceza hukuku müsadereğine ilişkin hükümler de tıpkı özel hukuk müsadereğine ilişkin hükümler gibi düzenlenmiştir. Buna göre; uyuşturucu madde suçları için ceza hukuku müsadere hükümleri 21nci başlık 853 ncü maddede, diğer öncül suçlar için ise aynı başlık 982 nci maddede yer almaktadır⁸³².

Amerika Birleşik Devletleri müsadere mevzuatında, diğer öncül suçlar için ceza hukuku müsadereği öngören 982 nci kısım, aralarında kara para aklama suçunu düzenleyen 18 nci kısım 1956 ve 1957 nci kısımlarında bulunduğu birçok kısma gönderme yaparak, bu kısımlarda düzenlenen suçlardan dolayı sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi durumunda, söz konusu suçlardan el edilen kazançların müsadere edilebileceğini hükme bağlamıştır. Ceza yargılamasında failin mahkûm olmasından sonra, faile ait malvarlığının müsadereğinin suçtan kaynaklandığının ispatı açısından Amerikan kanun koyucusu “delil üstünlüğü” prensibini getirerek kovuşturma makamlarına üstünlük sağlamıştır. “Delil üstünlüğü” (preponderance of evidence) prensibinde kovuşturma makamları, müsadereye hükmedilecek malvarlığının suçtan kaynaklandığına konusunda daha hafif bir ispat yükümlülüğü altındadır⁸³³.

Amerikan müsadere mevzuatında yer alan özel hukuk müsadereğinde ise suçtan kaynaklanan malvarlığının müsadereği için bir mahkûmiyet kararı aranmamaktadır. 981 nci kısım, 1956 ve 1957 nci kısım dâhil olmak üzere kazanç amacı güden suçların düzenlendiği kısımlara gönderme yaparak, bu suçlardan elde edilen malvarlıkları ile bu malvarlıklarının kullanılması suretiyle yaratılan diğer

⁸³¹ T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Türk Hukuk Mevzuatında Müsadere ve Tedbirin Kapsamı ve 4208 Sayılı Kanun Açısından Değerlendirilmesi (FATF Ülkelerinde Müsadere Uygulamaları İle Birlikte), MASAK Yayın No:5, Ankara 2000, s. 66. (MASAK 5 olarak anılacaktır)

⁸³² MASAK 5, s.66.

⁸³³ MASAK 5, s.67.

malvarlıklarının herhangi bir mahkûmiyet kararına ihtiyaç duyulmaksızın müsadere edilebileceğini hükme bağlamıştır. Özel hukuk müsadere, failin ölmesi, ülke dışına kaçması gibi nedenlerle ceza yargılamasının kesintiye uğradığı veya imkânsız hale geldiği durumlarda soruşturma makamlarına, suçtan kaynaklanan malvarlıklarının müsadere imkânı sağlamaktadır⁸³⁴. Ayrıca, 500.000 dolardan daha düşük malvarlığı ve miktarı ne olursa olsun nakit para, herhangi bir itiraz öne sürülmediği takdirde el koyan soruşturma makamı tarafından idari bir kararla müsadere edilebilir⁸³⁵.

Amerikan mevzuatında, aklama suçu ile ilgili olarak müsadereye tabi tutulacak malvarlıkları 4 kategoride düşünülmektedir; a. Aklanılan belirlenmiş yasadışı eylemlerin gelirleri, b. Aklama suçunun maddi konusunun parçası olan ve belirlenmiş yasadışı eylemlerin gelirleri haricindeki malvarlıkları, c. Aklama suçunu kolaylaştırmakta kullanılan malvarlıkları, d. Belirlenmiş yasadışı eylemlerin işlenmesinde kullanılan veya eylemlere iştirak eden malvarlıkları⁸³⁶.

(b) Avustralya

Avustralya’da, 81 ve 82 nci maddelerinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu düzenleyen ve müsadereye ilişkin hükümleri de içeren Suç Gelirleri Yasası (Proceedings of Crime Act) 5 Haziran 1987’de yürürlüğe girmiştir. Avustralya’da yürürlükte olan düzenlemelere göre failin kara para aklama suçundan cezalandırılabilmesi için aklanılan paranın suçtan kaynaklandığını bilmesi veya bilmesi gerektiğinin ispatlanması gerekmektedir⁸³⁷.

Suç gelirleri üzerindeki ilk muhakeme işlemi suçtan kaynaklanan malvarlığının üzerinde uygulanacak zapt hükümleridir. Zapt hükümleri, sanığın aklama suçundan mahkûmiyeti halinde verilecek müsadere kararının uygulanabilmesi amacına yöneliktir. Her ne kadar zapt hükümlerinin uygulanması sanığın mahkûmiyet kararının bulunmasını gerektirmese de, bu tedbirin uygulanabilmesi için tedbir uygulanacak

⁸³⁴ MASAK 5, s.67, 68.

⁸³⁵ MASAK 5, s.68.

⁸³⁶ Kategorilerin detaylı açıklamaları için bkz. Cassella, s.615, 616.

⁸³⁷ MASAK 5, s.71.

kişinin resen kovuşturulan veya ağır bir suçtan dolayı hakkında dava açılmış olması veya ağır bir suçtan yargılanmak üzere olması gerekir⁸³⁸.

1987 tarihli Suç Gelirleri Yasası'nda iki tür müsadere öngörülmüştür⁸³⁹;

- Sanığın ağır bir suçtan mahkûmiyeti hakkında uygulanacak otomatik müsadere, ağır suçtan mahkûmiyet ile beraber müsadere kararı da verilmiş sayılır. Otomatik müsaderenin söz konusu olabilmesi için gerekli olan ağır suç kavramına; uyuşturucu madde ticareti suçları, organize dolandırıcılık suçu veya bu suçlardan elde edilen gelirlerin aklanması suçu dâhil edilmiştir.

- İkinci müsadere türü ise resen kovuşturulan ağır suçlar haricindeki suçlar için uygulanır ve mahkemenin mahkûmiyet kararının yanı sıra müsadere kararı da vermesini gerektirmektedir.

Belirtelim ki, mahkemenin müsadere hükmü vermesi için malvarlığının suçtan kaynaklandığı veya suç ile ilişkili olduğu veya suçun işlenmesinde kullanıldığı konularında kesin bir kanaate varması zorunludur (Suç Gelirleri Yasası m.19)⁸⁴⁰.

(c) Danimarka

Danimarka, kara paranın aklanmasının önlenmesine dair özel bir kanuna sahip olmasına rağmen, müsadere hükümleri genel ceza kanununda düzenlenen ülkelerden birisidir. Gerçekten, 23 Şubat 2004 tarih ve 129 sayılı Terörizmin Finansmanı ve Kara Para Aklamanın Önlenmesi Tedbirleri Birleştirilmiş Kanunu, kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik hükümleri taşımaktadır. Kara para aklama suçu dâhil olmak üzere herhangi bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsaderesine ilişkin hükümler 30 Ekim 1992 tarihi ve 886 sayılı kanun ile değişik Danimarka Ceza Kanunu'nun 75 vd. maddelerinde düzenlenmiştir.

⁸³⁸ MASAK 5, s.72.

⁸³⁹ MASAK 5, s.72.

⁸⁴⁰ MASAK 5, s.72.

75 nci madde suçtan kaynaklanan değerlerin veya bunların belirlenememesi durumunda bu değere eşit bir değerın müsaderesine imkân tanımaktadır. 75 nci maddenin ikinci fıkrası başka suçların önlenmesi için gerekli görülmesi veya özel durumların varlığı halinde bir takım eşyaların da müsadere edilebileceğini belirtmektedir. Bu eşyalar; suçun icrasında kullanılmış olan veya kullanılması amaçlanan eşyalar; suçun icrasından kaynaklanan eşyalar ve suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen eşyalardır.

75 nci maddenin ikinci fıkrasında sayılan eşyalar yerine, onların değerinin tamamına veya bir kısmına eşit bir meblağın müsaderesine de karar verilebilir (m. 75/3). Başka suçların önlenmesi amacıyla bu eşyalar hakkında başka düzenlemeler de kararlaştırılabilir (m.75/4).

75 nci madde kapsamındaki müsadere hükmü, suçtan elde edilen değerlerin aktarıldığı kişi veya kişilere karşı da uygulanabilmektedir (m.76).

(d) Kanada

(i) Genel Olarak

1990 yılında Amerikan Senatosu tarafından yayınlanan bir raporda⁸⁴¹ Kanada, İsviçre, Bahama, Lüksemburg, Hong Kong ve Panama gibi Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen uyuşturucu madde ticareti suçlarından kaynaklanan değerlerin en çok aklandığı ülkeler arasında sayılmaktadır. Kanada'da kara para aklama ve organize suça karşı hukuksal yapının geliştirilmesi, suçtan elde edilen gelirlerin müsaderesini güçleştiren ceza hukukundaki yetersizliklerin belirlenmesi ile başlamıştır. Bu yetersizliklerin ilki, Kanada hukuk mevzuatının bireysel suçlular tarafından gerçekleştirilen basit suçlar üzerine yoğunlaşması olarak görülmektedir. Diğer bir yetersizlik ise, suç kaynaklı malvarlığı değerlerin müsaderesinde yeterli hükümlerin mevzuatta bulunmamasıdır. Mahkûmiyet kararı öncesinde suçtan kaynaklanan malvarlıkları hakkında ihtiyati tedbir alınması imkânının mevcut olmayışı, suç kaynaklı

⁸⁴¹ United States Senate, Senator Kerry Report : “*Drug Money Laundering, Banks and Foreign Policy*”, **A Report on Anti-Money Laundering Law Enforcement and Policy**, Şubat 1990 (nakleden Evans, s.6).

malvarlıklarının satılmak, yargı alanı dışına çıkarılmak veya gizlenmek şeklindeki eylemlerle müsadere den kaçırılmasına neden olmaktadır⁸⁴².

Kanada'nın cezai müsadere nin uygulanmasına ilişkin maddi hükümleri üç ayrı kanunda bulunmaktadır. Bunlardan birisi Kanada Ceza Kanunu'nun XII.2 nci bölümüdür. Diğer kanunlar ise Suç Örgütü Kanunu (Criminal Organization Act) ve Kontrollü Uyuşturucular ve Maddeler Kanunu'dur (the Controlled Drugs and Substances Act)⁸⁴³.

(ii) Kanada Ceza Kanunu'nda Yer Alan Hükümler

Kanada'nın suç gelirlerinin müsadere sine ilişkin Ceza Kanunu'na eklenen mevzuatı 1 Haziran 1989'da yürürlüğe girmiştir. Mevzuat, Kanada Ceza Kanununda⁸⁴⁴, Narkotik Kontrol Kanununda⁸⁴⁵, Gıda ve Uyuşturucu Maddeler Kanununda⁸⁴⁶ ve Gelir Vergisi Kanununda⁸⁴⁷ değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliklerin bir sonucu olarak Kanada müsadere mevzuatı mahkemelere, yargılama öncesi şüpheli suç gelirlerine el koyma, belli cezai eylemlerin gelirlerini müsadere etme emri verme, kaynağı açıklanamayan malvarlıkları hakkında araştırma yetkileri vermiştir. Ayrıca müsadere kanunu ile belirlenmiş uyuşturucu madde suçları (designated drug offences)⁸⁴⁸ ve belirlenmiş diğer suçlar (enterprise crime offences)⁸⁴⁹ kategorileri yaratılmıştır.

⁸⁴² Evans, s.6.

⁸⁴³ Dong Xue, **A General Study of the Extraterritoriality of Criminal Forfeiture Law: Canada and China**, Thesis of Master of Arts (Yayınlanmamıştır), Simon Fraser University 1999, s.62.

⁸⁴⁴ Criminal Code, R.S.C. 1985, c.C-46.

⁸⁴⁵ Narcotic Control Act, R.S.C. 1985, c.N-1.

⁸⁴⁶ Food and Drugs Act, R.S.C. 1985, c.F-27.

⁸⁴⁷ Income Tax Act, R.S.C. 1985, c.1

⁸⁴⁸ Belirlenmiş uyuşturucu madde suçları, Narkotik Kontrol Kanunu ve Gıda ve Uyuşturucu Maddeler Kanununun özel hükümlerinin ihlali suçlarıdır. Bu suçlar; narkotik ve kontrollü maddeler ticareti, ticaret amacıyla narkotik maddeleri bulundurma, ihraç etme, ithal etme, narkotik maddeleri üretme, kontrollü maddelerin ticaretinden kaynaklanan malvarlığını mülkiyetinde bulundurma, bu maddelerin ticaretinden kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ve yukarıda sayılan suçlara iştirak, teşebbüs ve yardım eylemleri (Evans, s.7).

⁸⁴⁹ Belirlenmiş diğer suçlar, ceza kanununda yer alan 24 özel suç bu kategori altında düzenlenmiştir. Bunlar, rüşvet, dolandırıcılık, kamu görevlilerinin güveni kötüye kullanma suçu, ahlaka mugayir

“Suç gelirleri” (proceeds of crime) Kanada Ceza Kanunu’nun 462 nci maddesinin 3 ncü fıkrasında, “*Doğrudan veya dolaylı olarak, Kanada’da veya Kanada dışında işlenen aşağıdaki fiillerin sonucu olarak elde edilen herhangi bir malvarlığı, bir yarar veya avantaj; a. Kanada’da madde suçu veya diğer belirlenmiş suçların işlenmesi, b. Kanada’da işlenmiş olsa idi madde suçu veya diğer belirlenmiş suç olarak nitelenebilecek bir ihmal veya fiil*” olarak tanımlanmıştır.

Kanada Ceza Kanunu’nun 462.32–462.36 ncı maddelerinde suç gelirlerinin araştırılması ve ele geçirilmesine ilişkin, yargılama öncesi iki usul tanımlanmıştır. Bu hüküm, kovuşturma makamlarına, suç geliri olarak tanımlanan malvarlıklarının yakalanması için hukuki bir yetki vermektedir. 462.34 ncü madde muhakeme önlemi kararının veya yakalamanın sonrasında hukuksal bir çareyi düzenlemesine rağmen, ele geçirilen malvarlığının sahibi, malvarlığının yasal olduğunu ve kendisinin masum olduğunu yargıca ispatlamak zorundadır. Bu hüküm, ispat külfetinin tersine çevrilmesidir⁸⁵⁰.

Belirlenmiş suç tiplerinden birinden mahkûmiyet veya dava açılması durumunda müsadere kararı ancak suç geliri olan ve belirlenmiş suç tipinin işlenmesinden dolayı elde edilen malvarlıkları hakkında verilebilir (m. 462.37 (1))⁸⁵¹.

Fail hakkında açılan davanın veya verilen mahkûmiyet kararının belirlenmiş suç tiplerinden biri ile ilgili olmaması durumunda da m. 462.37(2)’ye göre müsadere kararı verilebilir. Ancak bu durumda müsadere kararı verilecek malvarlığının, suç geliri olduğu yönünde makul şüpheyi giderecek bir ispatın yapılması gerekecektir⁸⁵².

eylemler, çocuk pornografisi, yasadışı kumar ve bahis, müşterek bahis, genelev işletme, cinayet, hırsızlık, soygun, fuhuş, evrakta sahtekârlık, kara para aklama ve suç kaynaklı gelirleri mülkiyetinde bulundurma gibi çoğu ekonomik amaçlı suçlardır. Doktrinde yaratılan bu öncül suçlar listesinde şaşırtıcı unutmalar olduğu belirtilmiştir. Örneğin zorla girme, posta sahtekârlığı gibi ekonomik amaçlı suçlar bu listeye alınmadığı için eleştirilmiştir, Patricia J. Donald, **Money Laundering – A Legislative Response, International Investigational Techniques Course on Money Laundering** (yayınlanmamıştır), Malta 1993 (nakleden Evans, s.7)

⁸⁵⁰ Xue, s.62.

⁸⁵¹ Xue, s.62.

⁸⁵² Xue, s.62.

(iii) Suç Örgütü Kanunu (SÖK) ve Kontrollü Uyuşturucular ve Maddeler Kanunu (KUMK) Hükümleri

Her iki kanun, Kanada müsadere hukuku mevzuatına “suç ile irtibatlı malvarlığı” (offence-related property) kavramını getirmiştir. Bu kavramdan anlaşılan ise; Kanada’da veya Kanada dışında a) işlenen bir madde suçunun aracılığıyla veya o suçtan elde edilen malvarlığı, b) bir uyuşturucu madde suçunun işlenmesi ile ilgili herhangi bir şekilde kullanılan malvarlığı, c) bir madde suçunun işlenmesi amacı için kullanılan veya böyle bir niyetle kullanılan malvarlığıdır (KUMK m.2)⁸⁵³.

SÖK m.490.1 (1)’de, örgüt suçlarından dolayı mahkûmiyet halinde, suç ile bağlantılı malvarlıklarının müsaderesine imkân sağlamaktadır. KUMK, m.16 (1) ise madde suçlarından dolayı mahkûmiyet halinde, suç ile bağlantılı malvarlıklarının müsaderesini düzenlemiştir. Her iki madde de malvarlığının, suç ile bağlantılı olup olmadığı konusunda medeni hukuk hükümlerine göre ispat şartı aramaktadır⁸⁵⁴.

Failin mahkûm edildiği suç haricindeki suçlardan elde edilen malvarlıklarının müsaderesine SÖK m. 490.1(2) ve KUMK m.16 (2) imkân sağlamaktadır. Ancak, malvarlığının mahkûmiyet hükmü verilen suç haricinde işlenen başka suçlardan kaynaklandığının ispatında makul şüphenin ispatı yeterli olmayacaktır⁸⁵⁵.

(e) Norveç

Norveç Ceza Kanunu’nun 34 ncü maddesine göre herhangi bir suçtan elde edilen suç gelirlerinin veya ikame değerlerin müsaderesi zorunludur. Kovuşturma makamları, ceza hukuku ispat koşullarına uygun olarak gelirin suçtan kaynaklandığını ispat etmek zorundadır. Ancak suç gelirinin miktarının fazla olması durumunda ispat koşullarında kovuşturma makamları lehine yumuşatma yapılabilir. Ancak suç

⁸⁵³ Xue, s.63.

⁸⁵⁴ Xue, s.63.

⁸⁵⁵ Xue, s.63.

gelirinin miktarı ne olursa olsun, medeni hukuk ispat koşulları ile suç gelirinin ispatına imkân tanınmamaktadır⁸⁵⁶.

Failin cezai ehliyetinin bulunmamasından dolayı cezalandırılmadığı durumlarda bile müsadereye karar verilebilmektedir (NCK m. 44–46). Ancak mahkeme müsadere kararının gereksiz olduğu kanaatinde ise bu karara hükmetmeyecektir. Mahkeme, müsadere kararı verilip verilmeyeceğini değerlendirirken, müsadere suçun cezalandırılması için gerekli olup olmayacağını belirleyecektir. Böylece kararın verilmesi sırasında kamu yararı ile sanığın yararının dengelenmesi mümkün olmaktadır. Norveç hukukunda genel bir kural olarak, kamu yararı müsadere hükmünde büyük etkiye sahiptir⁸⁵⁷.

Suçta kullanılan araçlar, suçta kullanılma niyeti bulunan araçlar veya suçtan elde edilen değerler müsadere edilebilmektedir (NCK m. 35/2). Üçüncü şahıslara ait araçlar ile ikame değerler ancak a. Suç işlendikten sonra üçüncü şahıslara aktarılmaları durumunda, b. Müsadereye tabi fail tarafından aktarılmaları durumunda, c. Üçüncü şahsa bedelsiz aktarılmaları durumunda, d. Üçüncü şahısların, bu aracın suçun icrasında kullanıldığını bildiği veya bilmesi gerektiği durumlarda müsadere edilebilmektedir (NCK m.36).

13. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu Bakımından Bazı Ülkeler Mevzuatının İncelenmesi

a. Kanada⁸⁵⁸

(1) Ceza Kanunda Düzenlenen Aklama Suçu

Kanada, diğer birçok ülke gibi Birleşik Devletler'in baskısı ile kara para aklamanın önlenmesi hükümlerini kendisine uyarlamış ve uygulamıştır. Kanada kara para aklamanın önlenmesi stratejisi, suç gelirleri yaklaşımı esaslarına göre

⁸⁵⁶ FATF, Norway, s.38.

⁸⁵⁷ FATF, Norway, s.38.

⁸⁵⁸ Kanada ile ilgili MEMG raporları için bkz. FATF, **Annual Report**, 1997-1998, s. 12, 13, 24, 25; FATF, **Annual Report**, 1998-1999, s. 28, 29; FATF, **Annual Report**, 1999-2000, s.22.

oluşturulmuştur. Kanada’da aklamanın suç haline getirilmesi 1989 yılında yürürlüğe giren ve Ceza Kanununa eklenen suç gelirlerinin kontrol altına alınmasına ilişkin değişiklikleri ile olmuştur⁸⁵⁹. Kanada’da yapılan son çalışmalarda; aklama suçuna konu malvarlıklarının elde edildiği öncül suç tipleri bakımından ilk sırayı uyuşturucu madde ticareti suçları almaktadır. İkinci olarak gümrük suçları gelmektedir. Son olarak da hırsızlık ve dolandırıcılık fiilleri, aklama suçuna konu malvarlıklarının elde edildiği suçlar içinde üçüncü sıradadır. Uyuşturucu madde ticareti suçlarının öncül suçlar arasındaki oranı % 74,5 iken, gümrük suçlarının % 15,4, hırsızlık/dolandırıcılık fiillerinin % 7,4 ve son olarak diğer öncül suçların ise % 6 düzeyindedir⁸⁶⁰.

Kanada, aklama konusu olan gelirlerin elde edildiği öncül suçların kapsamını Viyana Sözleşmesi’nde olduğu gibi sadece uyuşturucu madde gelirleri ile sınırlı tutmamıştır. Kanada’da öncül suçlar ekonomik amaç güden iki suç kategorisini içine almaktadır. Bunlardan birinci kategori suçlar (enterprise crime offence) Ceza Kanunu’nun 462.3 ncü maddesinde düzenlenmiştir. Bu kategorideki suçlar arasında; yasadışı silah satışı, satmak için silah bulundurmak, yetkisiz olarak otomatik silah yapmak, yetkisiz olduğunu bilerek ithalat veya ihracat yapmak, yargı görevlilerine rüşvet vermek, kamu görevlileri tarafından işlenen güveni kötüye kullanma, çocuk pornografisi, şans oyunları ve bahis evleri çalıştırmak, yağma, dolandırıcılık, çalınmış veya dolandırıcılık suretiyle ele geçirilen değerli mineralleri bulundurmak, kalpazanlık, suç gelirlerini aklama ve suç örgütüne katılma sayılabilir⁸⁶¹.

İkinci kategori öncül suçlar ise Kontrollü Uyuşturucu Maddeler Kanun’unda yer alan ve belirlenmiş madde suçlarıdır (designated substance offences). Kanada Ceza Kanunu’nun 462.3 ncü maddesi bu belirlenmiş madde suçlarını Kontrollü Uyuşturucu Maddeler Kanunu’nun 4 (1) fıkrası hariç olmak üzere I nci Bölümünde düzenlenen suçlar ve bunlara iştirak, teşebbüs halleri olarak tanımlamıştır⁸⁶².

⁸⁵⁹ Bain, s.36; Danis, s.39 vd.

⁸⁶⁰ Schneider, s.13.

⁸⁶¹ Bain, s.36, 37.

⁸⁶² Bain, s.37.

Suç gelirlerinin kontrolüne ilişkin düzenlemeler ceza kanununa üç önemli değişiklik getirmiştir. İlk olarak, özel arama yetkisi veya tutuklama kararı elde edilerek yargılama öncesi suç gelirlerinin ele geçirilmesi veya dondurulmasına imkân sağlanmıştır. İkinci olarak, suç gelirlerinin cezai müsaderesi için kanuni bir çerçeve oluşturulmuştur. Son olarak, yeni aklama suçu ceza kanununa dâhil edilmiştir⁸⁶³.

462.3 (1) maddesi, tamamının veya bir kısmının suç geliri olduğunu bildiği veya inandığı malvarlıklarını kasten gizleyen veya başka değerlere dönüştüren kişileri cezalandırmaktadır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklayan kişinin mahkûm edilebilmesi için savcı, makul bir şüphenin ötesinde şu üç şeyi ispatlamak zorundadır; a. Malvarlıkları suçtan kaynaklanmıştır, b. Sanık, malvarlıklarının suçtan kaynaklandığını bilmektedir veya buna inanmaktadır, c. Sanık kasten bu malvarlıklarını farklı göstermektedir⁸⁶⁴.

(2) 1991 Tarihli Suç Gelirleri Kanunu ve 2000 Tarihli Suç Gelirleri (Kara Para Aklama) ve Terörizmin Finansmanı Kanunu

Aklama suçunun Kanada Ceza Kanunu'na 1989 yılında dâhil edilmesine rağmen, önleyici tedbirleri içeren Suç Gelirleri (Kara Para Aklama) Kanunu “the Proceeds of Crime (Money Laundering) Act” 1991 yılında kabul edilmiştir. Kanun ile 10.000 doları aşan işlemlerde mali kanıtların elde edilebilmesi amacıyla müşterinin tanımlanmasına ilişkin yükümlülükler ile kayıtların saklanmasıyla ilişkin yükümlülükler getirilmiştir. Kanun temel olarak Ceza Kanunu'nun 462.3 ncü maddesinin 1 nci fıkrası ve Kontrollü Maddeler ve Uyuşturucu Madde Kanunu'nun 9 ncü maddesinin 1 nci fıkrası gereğince yürütülen kovuşturma ve soruşturmalarda yetkili birimlere yardımcı olmak amacıyla çıkarılmıştır⁸⁶⁵.

Suç Gelirleri Kanunu, Suç Gelirleri Yönetmeliği ile beraber 11 Şubat 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun ve Uygulama Yönetmeliği ile mali sektörde faaliyette bulunan çeşitli kurumlara 10.000 doları aşan nakit işlemlerinde nakit işlem

⁸⁶³ Bain, s.37.

⁸⁶⁴ Bain, s.39.

⁸⁶⁵ Bain, s.41.

kaydı düzenlemek ve bu kayıtları 5 yıl süre ile saklamak zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca 10.000 doları aşan yabancı para dönüştürüm işlemlerinde, işlemi yapan kişinin kimliği ile ilgili kayıtları saklamak yükümlülüğü de Kanunda öngörülmüştür. Ayrıca yeterli kayıtların tutulması ve saklanması yükümlülüklerinin ihlali de bir suç olarak düzenlenmiştir⁸⁶⁶.

1991 Suç Gelirleri Kanunu, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadelede yetersiz olduğundan eleştirilmiştir. Öncelikle Kanun, mali kurumlara sadece şüpheli işlemleri kayıt altına almak yükümlülüğü getirmektedir. Mali kurumları olağandışı veya şüpheli işlemleri bildirmeye zorlayacak bir düzenleme bulunmamaktadır. İkinci olarak, Kanada döviz büroları mali işlemlerin kayıtlarının tutulması konusunda idari düzenlemelerin uygulama alanında bulunmamaktadır. Bundan dolayı, döviz büroları aklama olaylarında kullanılmaktadır. Son olarak, işyerlerinin, taşınmaz veya lüks ürünlerin satın alınmasında olağandışı veya şüpheli nakit kullanımlarının bildirilmesine ilişkin bir yükümlülüğü bulunmamaktadır⁸⁶⁷.

1991 tarihli Kanuna getirilen bu eleştiriler üzerine Kanada Hükümeti, Mayıs 1998’de bir değişiklik teklifi hazırlamıştır. Değişiklik teklifi ulusal ve uluslar arası kurumlara gönderilmiş ve görüşleri alınmıştır. 2000 yılında yürürlüğe konulan “Kara Para Aklama ile Mücadele İçin Ulusal Girişim Stratejisi” (the National Initiative to Combat Money Laundering) ile 1991 tarihli Suç Gelirleri Kanunu ve Tüzükleri yürürlükten kaldırılmış ve “Suç Gelirleri ve Terörizmin Finansmanı Kanunu” (the Proceeds of Crime (Money Laundering) and Terrorist Financing Act) yürürlüğe konmuştur⁸⁶⁸.

2000 tarihli “Suç Gelirleri ve Terörizmin Finansmanı Kanunu” ile müşterinin kimliğinin belirlenmesi ile bir takım başka bildirim yükümlülükleri getirilmiştir. Ayrıca kayıt tutma ve bildirim yükümlülüklerine tabi kurumların kapsamı genişletilmiştir. 2000 tarihli kanun ile 4 tip bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Bunlar; a. Şüpheli mali işlem bildirim yükümlülüğü, işleme tabi paranın suç geliri olduğu veya terörizmin finansmanı

⁸⁶⁶ Bain, s.42.

⁸⁶⁷ Bain, s.43.

⁸⁶⁸ Bain, s.44, 45.

ile bağlantılı olduğu yönünde makul şüphenin bulunduğu durumlarda yapılacaktır, b. Nakit bildirim yükümlülüğü, işlemlerde 10.000 doları aşan nakit paranın kullanılması durumunda yapılacaktır, c. Elektronik nakit transferi, Kanada'ya veya Kanada'dan yapılacak 10.000 doları aşan transfer işlemlerinde yapılacaktır, d. Terörist malvarlığı, bir terörist grup tarafından kontrol edildiği veya o gruba ait olduğu bilinen tüm malvarlıkları için yapılacaktır⁸⁶⁹.

2000 tarihli Kanunun gerekçeleri şunlardır⁸⁷⁰;

- Kara para aklama suçlarının soruşturma ve kovuşturmasını kolaylaştırmak, kara para aklamayı tespit etme ve engellemek için özel tedbirler uygulamak,
- Kişisel mahremiyeti korumak için uygun tedbirleri alırken, failerin faaliyetleri sonucunda elde edilen gelirlerden yoksun kılmak amacıyla ihtiyaç duyulan bilgiyi soruşturma makamlarına sağlayarak, organize suç tarafından yaratılan tehdidi karşılamak,
- Uluslar arası organize suç ile mücadelede Kanada'nın uluslar arası taahhütlerini yerine getirmesine yardımcı olmaktır.

Kanada Suç Gelirleri Kanununun, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik getirmiş olduğu hükümler şu şekilde özetlenebilir⁸⁷¹.

- Çok geniş bir alandaki mali ve aracı kurumlara belirlenen ve şüpheli işlemleri rapor etmek, müşterilerini tanımak ve kayıtlarını tutmak yükümlülüğü getirilmiştir.
- Kişilere, yüksek tutardaki nakit ve parasal araçların sınır ötesi hareketini Kanada Gümrük ve Gelir İdaresine (Canada Customs and Revenue Agency) bildirmek

⁸⁶⁹ Bain, s.45, 46.

⁸⁷⁰ Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC), 2001-2002 Estimates, Part III-Report on Plans and Priorities, Ottawa Canada, 2002, s.5.

⁸⁷¹ FINTRAC, s.5.

zorunluluğu getirilmiştir. Bu raporlar daha sonra MİRAM'a (Kanada Mali İşlemler ve Raporlar Analiz Merkezi) gönderilecektir.

- MİRAM'a, tutulan ve rapor edilen kayıtların niteliğini ve uygulama alanını içeren düzenlemeleri yapmak ve kanunun uygulama alanındaki eylemlere ve hukuki varlıklara ek ykmllkler getirmek yetkisi tanınmıştır.

- MİRAM'a rapor edilen bilginin gizliliğinin yüksek oranda korunması sağlanmıştır.

(3) Kanada Mali İşlemler ve Raporlar Analiz Merkezi

Kanada Mali İşlemler ve Raporlar Analiz Merkezi (MİRAM) (The Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada-FINTRAC) 2000 tarihli Suç Gelirleri Kanunu (the Proceeds of Crime (Money Laundering) Act) hükümleri uyarınca kurulmuştur.

Kanada mevzuatına göre Maliye Bakanının sorumlu olduğu MİRAM'ın hukuki yetkileri şunlardır.

- Kara para aklama suçlarının soruşturma ve kovuşturması ile ilgili bilgileri toplamak, analiz etmek, değerlendirmek ve uygun olduğu açıklamak,

- Polis, Gümrükler ve Gelir İdaresi, Gizli İstihbarat Servisi (Canadian Security Intelligence Service), Vatandaşlık ve G İdaresi (the Department of Citizenship and Immigration) gibi bilgi açıklamaya yetkili soruşturma ve kovuşturma birimleri ile yakın temasta çalışmak,

- Kontrolü altındaki kişisel bilgilerin yetkisiz açıklanmasını önlemek,

- Kara para aklama ile ilgili konuların anlaşılmasını ve kamunun gündeminde tutulmasını sağlamak,

- Bildirim yükümlölükleri ve kayıt tutma ile ilgili zorunlulukları sağlamaktır⁸⁷².

Kara para aklama suçunun güçlü uluslar üstü karakterine bağılı olarak, mali istihbarat birimleri arasında bilgi paylaşımı, yasadışı fonların ve araçların hareketini tespit etmek için geliştirilmesi gereken etkili stratejinin ana unsurlarından birisidir. Bundan dolayı Kanada Suç Gelirleri Kanunu mali istihbarat birimleri arasında bilgi paylaşımı için gerekli anlaşmaların yapılabilmesi için çalışmaktadır⁸⁷³.

b. Brezilya⁸⁷⁴

Brezilya, uluslar arası uyuşturucu kaçakçılığı problemi olmasından ve Güney Amerika bölgesindeki konumundan dolayı suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında bir hedef olarak düşünülmektedir. Ülkenin bazı bölgelerinin ve özellikle Kolombiya, Arjantin ve Paraguay sınırlarının bu suç için çok uygun olduğu bilinmektedir. 1990'lara kadar mali sistemin izlenmesi ve özellikle bankacılık alanında kontrol eksiklikleri ülkenin zayıf noktalarını oluşturmuştur. Brezilya 1980'lerden beri suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin faaliyetlerini artırmıştır. Bu kapsamda 1988 tarihli Viyana Konvansiyonu'nu imzalamış ve 1991'de Kongre tarafından onaylamıştır⁸⁷⁵. Brezilya 12 Mart 2004 tarih 5015 sayılı karar ile 29 Ocak 2004 tarihinde imzaladığı Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni iç hukukuna aktarmıştır⁸⁷⁶.

Mart 1998'de çıkarılan 9613 sayılı kanun ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suç haline getirilmiş, önleyici tedbirler uygulamaya konulmuş ve Brezilya Mali İşlem Birimi kurulmuştur. 9613 sayılı Kanun; aklama suçunu tanımlamış, önleyici tedbirleri düzenlemiş, suç gelirlerinin yakalanması, dondurulması ve

⁸⁷² FINTRAC, s.6.

⁸⁷³ FINTRAC, s.6.

⁸⁷⁴ Brezilya ile ilgili MEMG raporları için bkz. FATF, Annual Report, 1999-2000, s.10,11.

⁸⁷⁵ Vasconcellos, s.15.

⁸⁷⁶ FATF, Annexes, Annex C, 2003-2004, s.3

müsaderesi alanında uluslar arası işbirliği usullerini oluşturmuştur⁸⁷⁷. 9613 sayılı kanuna göre suç haline getirilen aklama eylemleri, örgüt suçları, ulusal mali sisteme karşı suçlar, kamu idaresine karşı suçlar, adam kaçırma, yağma, silah kaçakçılığı ve ticareti, terörizm, uyuşturucu madde ticareti gibi önemli öncül suçlarla irtibatlı olarak bağımsız bir suç şeklinde düzenlenmiştir⁸⁷⁸. 2002 yılında çıkarılan 10467 sayılı kanun ve 2003 yılında çıkarılan 10701 sayılı kanun, aklama suçunun konusu olan malvarlığı değerlerinin elde edildiği öncül suçlara terörizmin finansmanı ve yabancı kamu görevlilerine rüşvet suçunu da eklemiştir⁸⁷⁹.

1998'den bu yana, Brezilya aklama ile ilgili herhangi bir yasama faaliyeti gerçekleştirilmemesine rağmen, özel sektör ve çeşitli devlet kuruluşlarının dâhil olduğu kapsamlı bir kara paranın aklanmasının önlenmesine dair program geliştirmiştir. Bu program kapsamında çıkarılan ve bankacılık sektörüne yönelik düzenlemelerden;

- 8 Ekim 1998 tarih ve 2799 sayılı idari düzenleme ile Mali Eylemler Kontrol Konseyi⁸⁸⁰ (Financial Activities Control Council-COAF) kurulmuştur.
- 18 Aralık 1998 tarih ve 330 sayılı düzenleme ile Mali Eylemler Kontrol Konseyi'nin iç düzenlemesi yapılmıştır.
- 16 Nisan 1999 tarih ve CVM 301 sayılı kara para aklamada şüpheli işlemlerin tanımlanması, bildirilmesi ve kayıtların tutulması talimatı.
- 04 Haziran 2001 tarih ve 2965 sayılı işbirliği içinde olmayan ülkelerde (non-cooperative countries) yerleşik kişilerin mali işlemlerine özel ilgi gösterilmesine dair sirkü (aynı konuda 29 Kasım 2001 tarih ve 2986 sayılı sirkü de bulunmaktadır),

⁸⁷⁷ Morais, s.32.

⁸⁷⁸ Vasconcellos, s.15.

⁸⁷⁹ FATE, Annexes, Annex C, 2003-2004, s.3

⁸⁸⁰ Brezilya'nın mali işlemler birimi olup, başkanı devlet başkanı tarafından atanır.

- 18 Eylül 2001 tarih ve 2977 sayılı şüpheli işlemlerin bildirmek için talimat verilmesine dair PCAF500 veritabanının oluşturulması örnek olarak verilebilir⁸⁸¹.

1999'da Brezilya, MEMG'na gözlemci olarak katılmıştır. Ülkenin ilk değerlendirilmesinden sonra 2000 Haziran'daki toplantıda üye olarak kabul edilmiştir⁸⁸².

Brezilya'da suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasını önlemeye yönelik faaliyet gösteren kuruluşlardan bazıları ve faaliyet alanları şunlardır⁸⁸³;

(1) Mali Eylemler Kontrol Konseyi

1998'de kurulan ve Maliye Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Mali Eylemler Kontrol Konseyi, kara para aklama suçunun tespit edilmesi ve önlenmesinde soruşturma makamları tarafından yapılan soruşturmaları koordine etmekle görevlidir. 1999'da Mali Eylemler Kontrol Konseyi, Egmont Grup üyesi olmuştur⁸⁸⁴. Konsey, kara para aklama ile mücadele politikalarının geliştirilmesinde, problemlerin analizinde, ulusal ve uluslar arası işbirliğinin sağlanmasında etkili bir rol oynamakla birlikte, ulusal düzeyde henüz düzenleme altına alınmamış alanların da kara para aklama ile mücadele politikalarına iştirak etmesi amacıyla mücadele etmektedir. Bu amaçla; bingo ve benzeri oyun prosedürleri, mücevher, değerli taş ve metallerle ilgili prosedürler, gayrimenkul satış prosedürleri, tarihi eserlerle ilgili prosedürler geliştirilerek bu alanlar düzenlenmeye çalışılmıştır⁸⁸⁵.

⁸⁸¹ Vasconcellos, s.16.

⁸⁸² Vasconcellos, s.18.

⁸⁸³ Vasconcellos, s.18 vd.

⁸⁸⁴ Vasconcellos, s.18.

⁸⁸⁵ Vasconcellos, s.19.

(2) Brezilya Merkez Bankası (Central Bank of Brazil-BACEN)

Ulusal mali kurumlar içinde Brezilya Merkez Bankası mali piyasaların sağlamlığını sağlamak ve kara paranın aklanmasını önleyici tedbirleri geliştirmek ile görevlidir. Uluslar arası usul ve işlemlere göre ulusal mali sistemin düzenlenmesi ve denetiminin sağlanması ana uğraş alanıdır.

17 Kasım 1999'da Merkez Bankası içinde kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik çalışan birimin kurulması ile beraber, bu alandaki dağınık yapı giderilmiştir.

(3) Yasadışı Eylemlerin İzlenmesi Birimi (Department of Surveillance of Illegal Activities)

Bu birim; kara para aklamanın önlenmesi için bankacılık sisteminin denetlemesinde ana koordinatör olarak görev yapmaktadır. Kara para aklamanın önlenmesine yönelik bilginin dağıtımını yapmak, yeni hukuki düzenlemeleri teklif etmek, mali piyasalar hakkındaki karşılaştırmalar, analitik istatistikler ve çalışmaların uygulanmasında yardımcı olmak, mali kurumların aklamanın önlenmesine yönelik politikalarını değerlendirmek görevleri arasındadır⁸⁸⁶.

Birimin ana hedefi; kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik politikayı geliştirmek, mali kurumların sağlıklı yapısını devam ettirmek için özel işlemlerin izlemesini sağlamak, kurallara uyum ve iç kontroller üzerine düzenlemesi altındaki kurumları değerlendirmektir. Merkez Bankası, mali kurumların değerlendirmelerini karşılıklı (on-site) ve tek taraflı (off-site) olmak üzere iki teknikle yapmaktadır. 2000 yılı sonunda yapılan tek taraflı teknikte, 204 bankaya anket dağıtılmış ve 9613 sayılı kanun ile 2852 sayılı sirkü hükümleri gereğince almak zorunda oldukları tedbirleri değerlendirmeleri istenmiştir⁸⁸⁷.

Yasadışı Eylemlerin İzlenmesi Birimi, 1998 yılında yayımlanan 2852 sayılı sirkü uyarınca şüpheli işlem bildirimlerini almak için veri tabanı sistemi olan

⁸⁸⁶ Vasconcellos, s.20.

⁸⁸⁷ Vasconcellos, s.20.

PCAF 500'ü geliştirmiştir. Bu veri tabanı, Mali Eylemler Kontrol Konseyi tarafından şüpheli işlemleri izlemek için kullanılmıştır ve birimin tek taraflı denetiminin ana aracı olarak kullanılmaktadır. Birimin uyguladığı karşılıklı tekniğe ilişkin ilk uygulama 2000 yılının Mayıs ayında bankacılık sisteminde kara para aklanmasının önlenmesine ilişkin yükümlölükler ve iç kontrollerin değerlendirilmesi hakkında yapılmıřtır⁸⁸⁸. Karşılıklı değerlendirme tekniği, doküman analizleri, banka yöneticileri, şubelerin çalışanları ile yapılan görüşmeler ve banka veri tabanlarında yapılan testler ve araştırmaları içermektedir. Karşılıklı değerlendirme tekniği şu konular üzerine yoğunlaşmaktadır;

(a) Aklamayı Önlemeye Dair İ Tedbirler

Aklamayı önleyici politikaların gözden geçirilmesinde; değerlendirilen kurum işlemlerinin hacmi ve karmaşıklığı, uygulanacak düzenleme ve kanunlara uygun olarak kendi politikalarının yeterliliği ve etkinliğini değerlendirmektedir. Mali kurum, kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik faaliyetler konusunda i talimatlarını hazırlamakla yükümlüdürler. Hazırlanan bu talimatlar tüm çalışanların ulaşımına açık olmalıdır. Ayrıca değerlendirilen kurum, hazırlanan bu talimatların düzenli olarak güncellendiğini ispat etmelidir. Bu talimat; müşterini tanı prosedürlerini, yeni banka müşterileri için özen yükümlölüğu prosedürlerini, şüpheli işlemleri tanıma ve rapor etme prosedürlerini, kayıt tutma prosedürlerini ve etik hükümleri iermelidir⁸⁸⁹.

(b) İ Yapılanma

1998 tarihli 2852 sayılı sirkü gereğince, Brezilya Merkez Bankasının gözetimi altındaki tüm mali kurumlar, kara para aklamayı önleyici tedbirlerin uygulanması ve geliştirilmesi ile ilgili politikalardan ve bildirimden sorumlu bir görevli atamak zorundadırlar. Mali kurumlarda, tüm zamanlı çalışacak bir uzman bulundurulması zorunluluğu da getirilmiştir. Ayrıca kurum; soruşturma makamlarından

⁸⁸⁸ Vasconcellos, s.20, 21.

⁸⁸⁹ Vasconcellos, s.21.

alacakları soruşturmalara yüksek öncelik verecekleri bir sistemi de yürürlüğe koyacaklardır⁸⁹⁰.

(c) Müşterini Tam İlkesi

Mali kurumlar, sürekli veya geçici müşterilerini tanımlayacak ve şüpheli faaliyetlerin acil olarak tespiti amacıyla onların işlemlerini izleyecek politikaları bünyelerine uyarlamalıdır⁸⁹¹. Mali kurumu kara para aklama ve diğer mali suçlara karşı korumak için mali kapasitelerin analizi ile birleşik olarak, hesap açıldığında müşterinin mali kapasitesi ile faaliyetini belirlemek için güçlü politika ve prosedürler gereklidir.

(d) İşlemleri Tespit Etmek, Seçmek, Analiz ve Rapor Etmek

Prosedürleri

9613 sayılı kanuna göre kurumlar şüpheli olduklarını düşündükleri işlemleri rapor etmek zorundadırlar.

(e) Kayıt Tutma

Mali kurumlar, yetkili makamlar tarafından talep edilen bilgileri karşılamak için en az beş yıl süreyle hem ulusal, hem de uluslararası kayıtları saklamak zorundadırlar. Bu kayıtlar bireysel işlemlerin, cezai eylemlerin kovuşturulmasına kanıt sağlamak için, yeniden yapılandırılmasına (gerektiği takdirde işleme tabi tutulan değerlerin tipi ve miktarı) uygun olmalıdır⁸⁹². Müşterinin kimliği, hesap dosyaları ve iş yazışmaları, hesap kapandıktan sonra en az beş yıl süre ile muhafaza edilmelidir⁸⁹³.

⁸⁹⁰ Vasconcellos, s.22.

⁸⁹¹ Vasconcellos, s.22.

⁸⁹² Vasconcellos, s.22.

⁸⁹³ Vasconcellos, s.22.

(f) Araçlar

Kurumlar, yönetim raporlarının hazırlanmasını desteklemenin yanı sıra kara para aklanma sürecini kontrol etmek ve engellemek için raporlar ve bilgi teknolojileri sistemlerine sahip olmalıdır⁸⁹⁴.

(g) Eğitim

Kurumlar tüm personelinin ve özellikle müşteriler ile direkt irtibatlı personelinin eğitimden geçirilmesini sağlamalıdır. Bu eğitim zamana bağlı olarak tekrarlanmalıdır⁸⁹⁵.

(h) Testler

Mülakatçı, kurum tarafından alınan bilginin içeriğini doğrulayacak bazı testler yapmak zorundadır. Müşteri profilleri, işlem örnekleri, kurum tarafından geliştirilen sistemler ve araçlar, şüpheli raporlar sistemi gibi kurum tarafından verilen raporların standart olup olmadığının analizi önemlidir.⁸⁹⁶

c. Amerika Birleşik Devletleri⁸⁹⁷

(1) Genel Olarak

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına yönelik olarak çalışan ve etkin bir programa sahip olan ülkelerden birisidir. ABD, bu kapsamda 1988 tarihli Viyana Konvansiyonunu imzalayıp, onaylamıştır. Aklamanın önlenmesine yönelik uluslar arası gayret gösteren kurumlardan MEMG, Karayipler Mali Eylem Mücadele Grubu (KMEMG) ve Kara Paranın Aklanmasını Önlemeye Yönelik Asya Pasifik Grubuna üyedir⁸⁹⁸.

⁸⁹⁴ Vasconcellos, s.22.

⁸⁹⁵ Vasconcellos, s.23.

⁸⁹⁶ Vasconcellos, s.23.

⁸⁹⁷ Amerika Birleşik Devletleri ile ilgili MEMG raporları için bkz. FATF, Annual Report, 1996-1997, S.14-16; FATF, Annual Report, 1998-1999, s.30.

⁸⁹⁸ Vasconcellos, s.29.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması dünyanın en büyük üçüncü faaliyeti olarak kabul edilmektedir. FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network) verilerine göre her yıl dünyada 350 milyar dolar para aklanırken, bu miktarın 110 milyarı Amerika Birleşik Devletleri’nde aklanmaktadır. Aklamanın önlenmesine yönelik etkin tedbirler uygulamasına rağmen, Amerika Birleşik Devletleri’nin aklama faaliyetlerinin yoğun olarak yaşandığı yerlerden biri olmasının birçok nedeni vardır. Öncelikle, istikrarlı ve güçlü ama bir o kadar da karmaşık mali yapısı, dünyanın birçok yönünden aklayıcıların ilgilerini bu ülkeye çekmektedir⁸⁹⁹. İkinci neden olarak, Amerikan vergi mevzuatının çok katı olması belirtilmektedir. Her gelirin vergilendirilmesi üzerine yapılan bu mevzuat suçluların, yağma, inancı kötüye kullanma, fuhuş, kumar ve uyuşturucu madde ticareti gibi suçlardan elde ettikleri geliri bildirmemesini engellemektedir⁹⁰⁰. Son olarak, Amerikan para biriminin dünya çapında geçerli bir para birimi olması, mali piyasalardaki saygınlığı ve otoritesi, Amerika’nın aklama faaliyetlerinin icrası için seçilmesine neden olmaktadır⁹⁰¹.

Kara para aklama ile ilgili olarak kabul edilen ilk yasama işlemi, Banka Gizliliği Yasası⁹⁰² (Bank Secrecy Act)’dır ve 1970 yılında yürürlüğe girmiştir⁹⁰³. Bu yasa, 10.000 Amerikan dolarını aşan para ve parasal araçlara ait işlemlerde bir dizi kayıt tutma ve bildirim yükümlülükleri getirmiştir⁹⁰⁴. Banka Gizliliği Yasası, aklama

⁸⁹⁹ Akyay, s.25.

⁹⁰⁰ T.F. Brown, “*Money Laundering: Making Dirty Money Clean*”, www.ustreas.gov/irs/ci/articles/taxenforcer-0597.htm, (nakleden Akyay, s.25.); Ancak bu görüşe karşı belirtmeliyiz ki, gerçekleştirdikleri suçların karşılığında gelir elde eden suçluları, elde ettikleri geliri bildirmemeye iten neden vergilendirilmesi değil kovuşturmaya maruz kalacakları korkusudur. Nitekim çoğu suçlu, suçtan kaynaklanan malvarlıklarının yasal sisteme girmesi karşılığında vergi ödemeyi göze almaktadırlar.

⁹⁰¹ Akyay, s.25.

⁹⁰² Bu yasa doktrinde, getirdiği yükümlülüklerin maliyetinin fazla olduğu yönünde eleştirilmiştir (Bauer, s.20). Doktrinde Bank Secrecy Act olarak bilinen kanunun tam adı the Bank Records and Foreign Transactions Act’tır; Bu kanun ile ilgili bkz. Matthew S. Morgan, “*Money Laundering: The United States Law and Its Global Influence*”, **Essays in International Financial & Economic Law**, No.: 5, Kasım 1996, s.8; Cassella, Money, s.10.

⁹⁰³ Edwin M.Truman ve Peter Reuter, **Chasing Dirty Money: Progress on Anti-Money Laundering**, Washington 2004, s.1; Bickford, s.56; Buchanan, s.122; Bain, s.27.

⁹⁰⁴ Vasconcellos, s.26; Bickford, s.61; Banka Gizliliği Yasası, getirdiği yükümlülükler ve getirilen değişikliklerle ilgili geniş bilgi için bkz. Robert C. Melofsky, **The Evolution of the Bank Secrecy Act and Its Application in the Banking Industry: Issues and Problems in the Regulatory Reporting of**

eylemlerini bir suç halinde düzenlememiş ancak mali kurumlar için kayıt tutma yükümlülüğü getirerek, gelecekteki aklama suçları için kanıt oluşturan düzenlemeler getirmiştir⁹⁰⁵. Ayrıca bu yasa ile Amerika Birleşik Devletleri'nin dışında banka gizliliğinin uygulandığı bölgeler, kıyı bankacılığı sağlayan bölgeler ile yerel kanunlarca yapılacak hukuki süreçler ve soruşturmalardan muaf tutulan bankacılık kurumları hedef alınmıştır⁹⁰⁶. Banka Gizliliği Yasası hükümleri ile yükümlülüklerini ihlal eden kurumlara para cezası (civil penalties) verilmesine olanak tanınmıştır⁹⁰⁷. Para cezası uygulamasının ilk örneklerinden birisi 1985'de Boston Bankasına (Bank of Boston) uygulanan para cezası olmuştur. 1970'lerde bankanın faaliyetlerinin denetlenmesi sonucu toplam değeri 1,2 milyon doları bulan 1163 nakit işlem için nakit işlem bildiriminde bulunulmadığı tespit edilmiştir. Amerikan Temyiz Mahkemesinde sonuçlanan dava sonunda Boston Bankası 500.000 dolar para cezası ödemeye mahkûm edilmiştir. Aynı şekilde New England Bankası (Bank of New England) 31 eylemden dolayı suçlu bulunmuş ve 1,2 milyon dolar para cezasına çarptırılmıştır⁹⁰⁸.

2001 yılına kadar tek ana düzenleme aracı olan Banka Gizliliği Yasası ile nakit işlem bildirimi (Currency Transaction Report-CTR) ve şüpheli işlem bildirimlerinin (Suspicious Transaction Report-STR) bildirilmesi mecburiyeti

Financial Crimes, the Degree of Master of Arts, The University of Texas (Yayınlanmamıştır), Arlington 2001.

⁹⁰⁵ Bauer, s.20.

⁹⁰⁶ Bickford, s.64.

⁹⁰⁷ Banka Gizliliği Yasasının mali kurumlara getirmiş olduğu yükümlülüklerin kasten ihlali halinde, özel hukuk para cezaları hem mali kuruma hem de ihlale kasten iştirak eden yönetici veya çalışanlarına uygulanabilmektedir. Her bir ihlal için verilecek para cezası, mali işlem miktarı kadar veya 25.000 dolar olabilecektir. Kayıtları saklama yükümlülüklerinin ihlali, her bir ihlal için 1.000 dolar para cezası verilecektir. Bildirim yükümlülükleri ve kayıt saklama yükümlülüklerinin taksirle ihlali halinde her bir ihlal için 500 dolara özel hukuk para cezası verilecektir.

Bir mali kurumun herhangi bir bildirim yapmamasına veya gerekli kayıtları tutmamasına veya rapor maddi içeriğinin tam olmamasına veya yanlış bir durumu bildirmesine sebep olan kimseye 5 yıla kadar hapis ve 250.000 dolar kadar para cezası verilecektir.

Aynı cezaya, işlem bildirimlerini aşmak için birleştirme işlemi yapanlar veya bu işlemi yapmaya yardım edenlere de hükmedilecektir.

Banka Gizliliği Yasasının ihlaline neden olan daha ciddi durumlarda 500.000 dolara kadar para cezası ve/veya 10 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza verilebilecektir. Bu durumlarda para cezası ve hürriyeti bağlayıcı ceza ayrı ayrı verilebileceği gibi aynı anda da verilebilecektir.

⁹⁰⁸ Bushanan, s.122.

getirilmiştir⁹⁰⁹. Aynı kanun, soruşturma makamlarının ihtiyacı olması durumunda mali işlemlerin detaylarının takip edilebilmesi için bankalara ve mali kurumlara gerekli kayıtları tutma yükümlülüğü getirme yetkisini Hazine Bakanlığına (Secretary of the Treasury) vermektedir⁹¹⁰.

1980 yılında bankaların, banka dışı mali kurumlar ile yabancı bankaları nakit bildirim gerekliliğinden muaf tutma işlemlerinden dolayı düzenlemelerde değişiklikler yapılmıştır. 1984’de Organize Suç Başkanlık Komisyonu’nda kara para aklamanın suç haline getirilmesi yönünde görüşler ileriye sürülmüştür. Komisyon, organize suç, ulusal ve uluslar arası ekonomik etkileri olan önemli bir tehdit olarak görmüştür. Komisyon, nakit işlem bildirim yükümlülüklerini artırmayı, soruşturma yetkilerini genişletmeyi ve kara para aklamayı suç haline getirmeyi teklif etmiştir. Komisyonun teklifi doğrultusunda, 1986 tarihli Kara Para Aklama Kontrol Kanunu (Money Laundering Control Act) kabul edilmiştir⁹¹¹. 1986 yılına gelinceye kadar, uyuşturucu madde suçları ile mücadelede Amerikan Kongresinin yeterli tedbirleri aldığı söylenememektedir⁹¹². Amerikan Kongresini acil tedbir almaya götüren neden, Amerikan Basketbol Ligi’nde oynayan Len Bias’ın 19 Haziran 1986’da aşırı doz kokainden ölmesidir⁹¹³. Bu olayın ardından hazırlanan Uyuşturucu Maddelerin Kullanımının Önlenmesi Kanunu, 27 Ekim’de Amerikan Kongresinde kabul edilmiş ve 3 Kasım’da Başkan tarafından imzalanmıştır⁹¹⁴. Kara Para Aklama Kanunu, Uyuşturucu Madde Kullanımının Önlenmesi Kanunun H başlığında yer almaktadır⁹¹⁵.

⁹⁰⁹ Bildirim yükümlülükleri ile ilgili tartışmalar için bkz. Bickford, s.67.

⁹¹⁰ Vasconcellos, s.27.

⁹¹¹ Bain, s.27; Morais, s.23; Kanun İle ilgili bkz. Morgan, s.10 vd.

⁹¹² Bickford, s.13.

⁹¹³ Bickford, s.13.

⁹¹⁴ Bickford, s.14.

⁹¹⁵ Bickford, s.14.

Kara Para Aklama Kanunu⁹¹⁶, kara para aklamayı suç haline getirirken, Banka Gizliliği Yasası hükümlerini de birçok açıdan güçlendirmiştir⁹¹⁷. Kanun ile ilk kez suç gelirleri yasadışı hale gelmiştir⁹¹⁸. Kara para Aklama Kontrol Kanunu, ceza kanununa üç yeni suç eklemiştir⁹¹⁹. Bunlar; kasten suç kaynaklı malvarlıklarının aklanmasına yardımcı olmak, kasten suç kaynaklı malvarlıkları ile irtibatlı 10.000 doları aşan işlemleri yapmak ve Banka Gizliliği Yasasının yükümlülüklerinden kaçınmak için birden fazla işlem yapmak⁹²⁰. 1986 tarihli kanun iki bölümde incelenmektedir; parasal araçların aklanması ve özel hukuka aykırı eylemlerden kaynaklanan malvarlığının parasal işlemleri ile uğraşmak. Ayrıca 1986 tarihli kanun; aklama ile mücadele eden birçok Amerikan kurumuna, Birleşik Devletleri hedef alan Amerikalı veya diğer ülke vatandaşları ile ulusal sınırların dışında da mücadele edebilmek amacıyla geniş yetkiler vermiştir. 1986 tarihli kanun oldukça başarılı olmuştur. Nitekim 1987 yılında aklama eylemlerinden dolayı kovuşturulan kişi sayısı 17, hüküm giyen kişi sayısı 1 iken, 1993 yılından kovuşturulan kişi sayısı 1.546'ya, hüküm giyen kişi sayısı ise 857'ye yükselmiştir⁹²¹. Amerikan Kongresi Adalet Komisyonu 1986 tarihli kanunun amacını şu şekilde açıklamıştır; kara paranın aklanmasını federal bir suç olarak düzenlemek; aklayıcılar tarafından kazanılan malvarlıklarının müsaderesine imkân sağlamak; mali kurumları, hukuki sorumluluk altına girme korkusu olmadan, kara para aklayıcılar hakkında gerekli bilgiyi toplaması için desteklemek; federal soruşturma ve kovuşturma birimlerine kara para aklama eylemlerini soruşturma için gerekli araçları sağlamak ve kara para aklama eylemlerinin yayılmasını önlemek için mevcut kanunlarda düzenlenen cezaları artırmaktır⁹²².

⁹¹⁶ Kara Para Aklama Kanunu 1956 ve 1957 nci kısımlardan oluşmaktadır. 1956 ncı kısım (c) (7) maddesinde aklama suçuna konu olan gelirin elde edildiği öncül suçlar sayılmıştır, (bkz. Bain, s.30); Kara Para Aklama Kanunu'nun amacı için bkz. Lincenberg-Gluck, www.birdmarella.com/Articles/GSL%20-%20Recent%20Developments%20in%20Money%20Laundering.pdf, (Erişim: 1 Aralık 2005).

⁹¹⁷ Vasconcellos, s.27; Hecht, s.296.

⁹¹⁸ Bickford, s.31.

⁹¹⁹ Leonard Jason-Lloyd, **The Law on Money Laundering: Statutes and Commentary**, Routledge 1997, s.3; Lincenberg-Gluck, s.3.

⁹²⁰ Bauer, s.20; Bickford, s. 31; Smith, s. 18.

⁹²¹ Akyay, s.46.

⁹²² **Senate Committee on the Judiciary**, The Money Laundering Crimes Act of 1986, Senate Report No.433, 99 th Congress 2 nd Session, s.1,2.

Carpenter'a göre Kara Para Aklama Kanunu, organize suç örgütlerinin suç gelirlerini, federal kanunların hükümlerine tabi kılmak suretiyle, suçun yarar isteklendirmesini (motivasyonunu) kaldırmayı amaçlamaktadır. Kanun, aklayıcıların caydırılması, tespiti ve cezalandırılması için imkânlar sağlamaktadır. Genel olarak kanunla; a. Suç gelirlerinin karıştığı mali işlemleri yapmak suç haline gelmektedir, b. Mahkûmiyet halinde suç gelirlerinin takibi ve müsaderesi mümkün olmaktadır, c. Sorunları uluslar arası ölçekte ifade etmektedir, d. İç Gelirler Kanunu ve Banka Gizliliği Kanununun nakit işlem bildirim yükümlülüklerinin önemine tekrar işaret etmektedir⁹²³.

1986 tarihli kanun birçok kez değişikliğe uğramıştır. 1988 tarihli Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasının Önlenmesi Kanunu (The Anti-Drug Abuse Act), 1986 tarihli kanuna değişiklik getiren kanunlardan birisidir⁹²⁴. 1988 tarihli kanun ile 1986 sayılı kanunda düzenlenen suçları işleyen kişilere verilecek cezalar artırılmış ve bazı parasal araçların nakit alımları için daha detaylı kayıt tutma ve kimlik tespiti yükümlülükleri getirilmiştir. Ayrıca 1988 tarihli kanun ile Hazine Bakanlığına ek yetkiler verilmiştir. Buna göre; Hazine Bakanlığı, mali kurumlara belirlenen coğrafi alanlarda, 10.000 dolar sınırından daha aşağıda bulunan nakit işlemleri bildirme yükümlülüğü getirebilmektedir. Ayrıca Hazine Bakanlığı, nakit işlem bildirimleri ile ilgili iki taraflı uluslar arası anlaşmaları müzakere etme ve bu bilgiyi paylaşma yetkisini de üstlenmiştir⁹²⁵.

1992 tarihli Annunzio-Wyle Kara Para Aklamanın Önlenmesi Kanunu, Banka Gizliliği Yasası'nda yer alan mali işlem tanımlarını genişletmiş, iştirak hükmünü kanuna ilave etmiş ve hukuka aykırı para transfer işlemlerini suç haline getirmiştir⁹²⁶. Bu kanun, kara para aklama suçundan hüküm giyen bankaların lisanslarının iptalini hükme bağlamıştır. Buna göre; bir ulusal banka kara para aklama suçundan mahkûm olursa, kanuna göre bankanın lisansının iptal edilip edilmeyeceği konusu gündeme

⁹²³ Kelly Neal Carpenter, "Money Laundering", *American Criminal Law Review*, No.30, 1993, s.817.

⁹²⁴ 1988 tarihli Kanun için bkz. Morgan, s.24 vd.

⁹²⁵ Bauer, s.20.

⁹²⁶ Bauer, s.20; Bushanan, s.122; Kanun ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Morgan, s.27 vd.

getirilebileceği gibi, suçta bankanın rolünü denetlemek için derinliğine soruşturma yapacak bir görevlinin atanmasına da karar verilebilecektir⁹²⁷.

1994 tarihli Kara Para Aklamanın Engellenmesi Kanunu (The Money Laundering Suppression Act), 1992 tarihli kanun ile getirilen kanuni iştirak hükümlerinde ve diğer hükümlerin kurumsallaştırılmasında iyileştirmeler getirmiştir⁹²⁸. 1994 tarihli kanun ile iyileştirmeler yapılırken, aklamaya konu malvarlıklarının elde edildiği öncül suçların listesi artırılmıştır. Nitekim 1996 Terörizmin Önlenmesi Kanunu (The Terrorism Prevention Act) terörizm suçlarını, aklama suçları için öncül suç haline getirirken, Sağlık Sigortası Nakledilebilme ve Sorumluluk Kanunu (The Health Insurance Portability and Accountability Act) 1996 yılında federal sağlığı koruma suçlarını (federal health care offenses) öncül suç olarak düzenlemiştir⁹²⁹.

1994’de Hazine Bakanlığı, bankalar ve diğer mali kurumlar arasındaki işbirliğini vurgulamak, kara para aklayıcılara karşı mücadelenin ilk hattını mali kurumların oluşturduğu düşüncesini yerleştirmek, kara para aklamayı tespit etmek ve önlemek maksadıyla gerekli politikaları ve düzenlemeleri tesis etmek için Danışma Grubu (Advisory Group) oluşturdu. 1999’dan beri mali suçlara ve kara para aklama suçlarına karşı hükümetin kaynaklarını yöneten Ulusal Kara Para Aklama Stratejisi (National Money Laundering Strategy) bulunmaktadır⁹³⁰.

11 Eylül 2001’deki saldırılardan sonra, yeni bir yasama işlemi olan Uluslar Arası Kara Para Aklamanın Azaltılması ve Anti-Terörizm Kanunu (International Money Laundering Abatement and Financial Anti-Terrorism Act)⁹³¹ Ekim 2001’de kabul edilmiştir. Bu kanun, kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik bildirim yükümlülüklerini genişletmiş ve güçlendirmiştir. Ayrıca terörizmin finansmanı konusunda düzenleyicilere yeni yetkiler vererek, mali kurumlar,

⁹²⁷ Akyay, s.48.

⁹²⁸ Kanun ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Morgan, s.35 vd.

⁹²⁹ Bauer, s.20.

⁹³⁰ Vasconcellos, s.27.

⁹³¹ ” US Patriot Act”, 26 Ekim 2001’de kabul edilen bir dizi kanuna verilen isimdir. Kanunun getirdiği hükümlerin öneminden dolayı ayrı bir başlık altında incelenecektir.

düzenleyiciler ve soruşturma birimleri arasında bilgi paylaşımına yönelik bir çatı oluşturmuştur. 2002 yılı Ulusal Kara Para Aklama Stratejisi’de bu kanunda sonra yayınlanmıştır. Patriot Act, tüm mali kurumlara Nisan 2002’ye kadar kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik programlarını uygulamaya koyma yükümlüğü getirmiştir⁹³².

ABD’de, aklamayı önlemeye yönelik girişimlerde birçok kamu kurumu yer almaktadır. Bunlar arasında; Hazine Bakanlığı (Department of Treasury), Para Kontrol Ofisi (Office of the Comptroller of the Currency)⁹³³, Federal Merkez Bankası ve Federal Mevduat Sigorta Kurumu (Federal Reserve Board and Federal Deposit Insurance Corporation), İç Gelirler Servisi (Internal Revenue Service), Murakabe Müdürlüğü (Examination Division), Ulusal Kredi Birliği Yönetimi (National Credit Union Administration) ve mali işlem birimi olan Mali Suçlar Soruşturma Şebekesi (Financial Crimes Enforcement Network-FinCEN) sayılabilir⁹³⁴. ABD’de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin önlenmesine yönelik tedbirler tüm mevduat kabul eden kurumlara ve büyük oranlarda nakit paralarla işlem yapan belirli kategorilerdeki meslek gruplarına, mali sektörde bulunup bulunmadığına bakılmaksızın uygulanmaktadır. Bu kurumlar, kendi bünyesinde gerçekleştirilen temel kıstaslara sahip olan işlemleri rapor etmek, müşterilerinin kimliklerini tespit etmek ve kayıtları tutmakla yükümlüdürler. ABD’nde aklamaların önlenmesine yönelik faaliyette bulunan kurumların görevlerine ve yapılarına da kısaca değinmek gerekecektir.

(2) Aklama Suçunu Düzenleyen Yürürlükteki Mevzuat

Amerika Birleşik Devletleri’nin yürürlükteki mevzuatında aklama suçunu 3 madde düzenlemektedir. Bunlar 18 sayılı Amerikan Ceza Kanununun 1967, 1957 ve 1960 ncı maddeleridir⁹³⁵. Yukarıda bahsedildiği üzere, 1986 tarihli Kara Para

⁹³² Vasconcellos, s.28.

⁹³³ Bu Ofis, Birleşik Devletler’de bulunan yaklaşık 3600 ulusal bankasının Banka Gizliliği Yasasında yer alan yükümlülüklerini denetlemekle görevlidir (Bushanan, s.122).

⁹³⁴ Vasconcellos, s.29.

⁹³⁵ Carol R. Van Cleef, Harvey M. Silets ve Patrice Motz, “Does the Punishment Fit the Crime?”, **Journal of Financial Crime**, Vol.:12, No.:1, s.2.

Kontrol Kanunu, 18 sayılı Amerikan Ceza Kanununa kara para aklama suçunu düzenleyen 1956 ve 1957 nci maddeleri ilave etmiştir.

1956 ncı madde federal düzeyde aklama suçunu düzenleyen temel maddedir ve suçun oluşumu için üç farklı hareket öngörmektedir. 18 USC § 1956 (a) (1)'e göre, hukuka aykırı herhangi bir fiilden elde edilen gelirler üzerinde mali işlem yapmak veya yapmaya teşebbüs etmek suç olarak düzenlenmiştir. Bu mali işlemin; a. Belirlenmiş yasadışı eylemlerin tamamlanmasını desteklemek niyeti ile b. Bu mali işlemin, belirlenmiş yasadışı eylemlerden elde edilen gelirleri kontrol etmek veya malikini, kaynağını, yerini ve yapısını gizlemek veya farklı şekilde göstermek amacıyla yapıldığını bilerek, c. Bu mali işlemin, federal veya eyaletler düzeyinde işlem bildirim yükümlülüklerinden kaçınmak için yapıldığını bilerek, yapılması gerekmektedir⁹³⁶.

18 USC § 1956 (a) (2)'de uluslar arası mali işlem suçu düzenlenmiştir. Buna göre; belirlenmiş yasadışı eylemlerden kaynaklanan fonların veya parasal araçların, Birleşik Devletler'e veya Birleşik Devletler'den fiziksel veya bankacılık sistemi vasıtasıyla aktarılması veya aktarılmasına teşebbüs edilmesi suçtur. Bu hareketin; a. Belirlenmiş yasadışı eylemlerin tamamlanmasını desteklemek niyeti ile b. Bu uluslar arası aktarım işleminin, belirlenmiş yasadışı eylemlerden elde edilen gelirleri kontrol etmek veya malikini, kaynağını, yerini ve yapısını gizlemek veya farklı şekilde göstermek amacıyla yapıldığını bilerek, c. Bu mali işlemin, federal veya eyaletler düzeyinde işlem bildirim yükümlülüklerinden kaçınmak için yapıldığını bilerek, yerine getirilmesi gerekmektedir⁹³⁷.

18 USC § 1956 (a) (3)'de, niteliği kovuşturma veya soruşturma organları tarafından tespit edilmiş, belirlenmiş yasadışı eylemleri kolaylaştırmak veya icra etmek için kullanılan malvarlıkları veya belirlenmiş yasadışı eylem gelirleri üzerinden yapılan mali işlemleri suç haline getirmektedir. Bu hareketin; a. Belirlenmiş yasadışı eylemlerin tamamlanmasını desteklemek niyeti ile b. Belirlenmiş yasadışı eylemlerden elde edilen gelir olduğu bilinen malvarlığını kontrol etmek veya malikini, kaynağını, yerini ve yapısını gizlemek veya farklı şekilde göstermek amacıyla, c. Bu mali işlemin, federal

⁹³⁶ Cleef-Silets-Motz, s.2.

⁹³⁷ Cleef-Silets-Motz, s.2.

veya eyaletler düzeyinde işlem bildirim yükümlülüklerinden kaçınmak için yapıldığını bilerek, yapılması gerekmektedir⁹³⁸.

1956 ncı maddede düzenlenen suçun cezası ise para cezası ve hürriyeti bağlayıcı ceza olarak öngörülmüştür. Para cezası ve hürriyeti bağlayıcı cezaya aynı anda hükmedebileceği gibi iki cezadan birisi seçenekli olarak da verilebilmektedir. Para cezasının miktarı 500.000 dolara kadar olabileceği gibi, işleme konu malvarlığının değeri esas alınarak, bu değerin iki katına kadar bir miktar da belirlenebilir. Ayrıca faile 20 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza da verilebilir. Özel hukuka göre verilecek para cezasının miktarı, 10.000 dolara kadar para cezası veya aklamaya tabi malvarlığı miktarının değeri kadar olabilecektir⁹³⁹.

1957 nci madde, belirlenmiş yasadışı eylemlerden elde edilen ve değeri 10.000 doların üzerinde olan, suç gelirleri ile ilgili parasal işlemlerle meşgul olmak veya böyle bir şeye teşebbüs etmek suç olarak düzenlenmektedir. 1957 nci maddeyi ihlal eden faile verilecek ceza 1956 ncı maddeye göre daha az olarak düzenlenmiştir. 1957 nci maddeyi ihlal eden fail, hukuka aykırı elde edilen malvarlığının değerinin iki katına kadar para cezası ve/veya 10 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılacaktır. Bu maddeye göre de, para cezası ve hürriyeti bağlayıcı ceza aynı anda verilebileceği gibi, iki cezadan birine de hükmedilebilecektir. 1956 ncı maddeden farklı olarak bu madde de, aklanılan malvarlığı değerinin miktarına bağlı olmayan ve takdiri bir para cezasına yer verilmemiştir⁹⁴⁰.

1960 ncı madde üç farklı tip suç düzenlemektedir. Bir ticari faaliyetin tamamını veya bir kısmını bilerek icra etmek, kontrol etmek, yönetmek, denetlemek, yönlendirmek veya maliki bulunmak suç olarak maddede düzenlenmiştir. Ancak maddede yer alan suçun oluşabilmesi için ticari faaliyetin; a. Failin lisans gerektirdiğini bilip bilmediğine bakılmaksızın gerekli lisans olmadan yapılan, b. Banka Gizliliği Yasası gereğince parasal bir hizmet olarak FinCEN'e kayıtlı bulunmaksızın yapılan, para transfer faaliyeti olması veya c. Bir suçtan elde edildiği bilinen fonların aktarılması

⁹³⁸ Cleef-Silets-Motz, s.2, 3.

⁹³⁹ Cleef-Silets-Motz, s.3.

⁹⁴⁰ Cleef-Silets-Motz, s.3.

ile ilgili ticari faaliyetin herhangi bir hukuka aykırı faaliyetin desteklenmesi amacıyla yapılması gerekmektedir. 1960 ncı maddenin ihlali halinde para cezası ve 5 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza verilecektir⁹⁴¹.

(3) Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Faaliyette Bulunan Kurumlar

(a) Genel Olarak

Amerika Birleşik Devletleri'nin suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadele stratejisi hem ceza hukuku kapsamındaki tedbirleri hem de özel hukuk kapsamındaki tedbirleri içermektedir. Amerika'da aklama ile mücadelede birçok kurum birbirinden farklı ama tamamlayıcı düzeyde rol oynamaktadır. Hukuki makamlar olarak yerel ve uluslar arası soruşturma ve kovuşturma faaliyetleri Adalet Bakanlığı ve Hazine Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Federal Merkez Bankası (Federal Reserve Board) ve Para Kontrol Ofisi (Office of the Comptroller of the Currency), aklamayı önleyici tedbirlerinin yeterlilikleri konusunda denizaşırı Amerikan banka şubelerini izleyen ve denetleyen ana federal kurumlardır. FinCEN, hükümet düzeyinde istihbaratın analizi ve federal, federe, yerel ve yabancı soruşturma makamlarına göndermekten sorumludur⁹⁴².

(b) Uyuşturucuyla Mücadele Birimi (UMB) (Drug Enforcement Administration)

Federal Soruşturma Bürosu (Federal Bureau of Investigation-FBI) ve Organize Suç Uyuşturucu Uygulama Mücadele Grubu (The Organized Crime Drug Enforcement Task Force) ile birlikte Adalet Bakanlığının, kara paranın aklanması ile mücadelede görev alan birimlerinden biridir. Genel olarak uyuşturucu madde suçları ile bağlantılı aklama olaylarının soruşturulmasından sorumludur. Uyuşturucu ticaretinin nakit işlemler olmasından dolayı, kara para aklamanın uyuşturucu madde problemi ile sıkı bağlantıları bulunmaktadır. Bu sebeple UMB önemli bir görev üstlenmektedir.

⁹⁴¹ Cleef-Silets-Motz, s.3.

⁹⁴² Akyay, s.25; Amerika Birleşik Devletleri'nde kara paranın aklanması ile mücadele etmek ve kanunların uygulanmasını sağlamak için yaklaşık olarak 75 kurum ve 5.000 personel çalışmaktadır.

UMB, uyuşturucu madde trafiğinin ulusal ve uluslar arası düzeyde mali yönünü soruşturmaktadır⁹⁴³.

(c) Mali Suçlar Soruşturma Şebekesi-FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network)⁹⁴⁴

Amerika Birleşik Devletlerinin federal düzeydeki mali işlem birimi olan FINCEN, Hazine Bakanlığı bünyesinde 1990 yılında kurulmuştur⁹⁴⁵. FinCEN’de görev yapan personelin %65’i analistlerden, %25’i ajanlardan ve %10’u ise idari personelden oluşmaktadır⁹⁴⁶. Kurumun ana görevi; kara paranın aklanması suçu ile diğer mali suçların tespit edilmesi ve önlenmesi için soruşturma makamları tarafından yürütülen soruşturmaları koordine etmek ve desteklemektir⁹⁴⁷. Kurumun 2000–2005 strateji planında görevi ise şu şekilde vurgulanmıştır; ulusal ve uluslar arası mali suçlara karşı küresel ve kurumlar arası işbirliğini teşvik etmek, soruşturma makamlarını yürüttükleri soruşturmalarda desteklemek, ulusal politika koyucuya kara paranın aklanması suçları hakkındaki ulusal ve uluslar arası düzeydeki gelişmeler, eğilimler ve örneklerin stratejik analizlerini sağlamaktır⁹⁴⁸. FinCEN, teknolojik yardımın yanı sıra bilginin toplanması, analiz edilmesi ve analiz edilen bilginin paylaşılması yolu ile soruşturma makamlarına destek vermektedir. Ülke içinde, suçluları ve malvarlıklarını takip etmek için soruşturma makamlarına mali ipuçları vererek yardım etmekte ve bu konumu ile anahtar bir rol üstlenmektedir.

FinCEN, 21.000 mevduat kurumu ve 200.000 banka dışı mali kuruluşlardan gelen 140 milyonu aşkın sayısal mali kayıtlarla ilgilenmektedir. Bu kayıtlar, bankalar, kumarhaneler, aracı firmalar ve para transferi ile ilgilenen gerçek ve tüzel kişiler

⁹⁴³ Akyay, s.27.

⁹⁴⁴ ABD’nin mali işlem birimi olan Mali Suçlar Uygulama Şebekesi, ulusal ve uluslar arası yayınlarda İngilizceden kısaltma olan adı ile anılmaktadır. Kavram kargaşasına sebebiyet vermemek için kısaltma olarak “FinCEN” ibaresi kullanılacaktır.

⁹⁴⁵ Bain, s.33.

⁹⁴⁶ Hamza Kaçar, “ABD’nde Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Faaliyetlerine Genel Bir Bakış”, **Mükellefin Dergisi**, S.:79, Temmuz 1999, s.129 (Kaçar, ABD’nde olarak anılacaktır).

⁹⁴⁷ Vasconcellos, s.30.

⁹⁴⁸ www.fincen.gov (Erişim: 05 Kasım 2005).

tarafından Banka Gizliliği Yasasına uygun olarak 10.000 doları aşan işlemlere dair yapılan bildirimlerden kaynaklanmaktadır⁹⁴⁹.

FinCEN, yerel, eyalet düzeyinde, federal ve uluslar arası soruşturma ve kovuşturma makamları, mali ve düzenleyici birimler ile mali suçların tespit edilmesi ve önlenmesinde, yaratıcı ve maliyet etkin yollarında bulunmasında, birimler arasında bilgi değişim kapasitelerinin artırılmasında beraber çalışmaktadır. FinCEN'in yapılanmasında en önemli özellik aklama soruşturmalarında ilgili kurumları bir araya getirmek suretiyle koordineli çalışılmasına imkân tanıyan "görev grubu" yapılanmasıdır⁹⁵⁰. Fincen analistleri, 165'den fazla federal, eyalet düzeyinde ve yerel düzeyde birimi davalarda desteklemek için ileri teknoloji ve çeşitli veri tabanları kullanmakta ve yıllık olarak 6500'den fazla istihbarat üretmektedir. "Gateway Projesi" yoluyla, her bir eyaletteki soruşturma ve kovuşturma makamları FinCEN'in veri tabanına eşzamanlı olarak ulaşabilmekte, üretilen istihbaratı elde edebilmekte ve suçlu davranışlarının esaslı özelliklerini (patterns of criminal behaviour) tespit edebilmektedir⁹⁵¹.

(d) Federal Soruşturma Bürosu

Adalet Bakanlığına bağlı olan Federal Soruşturma Bürosu, federal kanunların ihlalini soruşturmakla görevlidir. Büro, kara para aklamanın uyuşturucu maddelerle bağlantısının tespit edilmesi durumunda UMB ile beraber çalışmaktadır. Federal Soruşturma Bürosu; terörizmin önlenmesi, uyuşturucu maddeler ve organize suç, yabancı istihbaratı, şiddet suçları ve beyaz yaka⁹⁵² suçlarını içine alan beş ana alanda çalışmaktadır. Federal Büro, kara para aklamayı ayrı bir konu olarak ele

⁹⁴⁹ Bain, s.32.

⁹⁵⁰ Kaçar, ABD'nde..., s.129.

⁹⁵¹ Bain, s.34.

⁹⁵² Aklama suçlarının da içinde yer aldığı beyaz yaka suçları birçok açıdan tarif edilebilmektedir. "Yüksek sosyal statüye tabi kişiler tarafından işlenen suçlar", "mesleki uğraş sırasında işlenen suçlar", "hile veya güvenin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar" veya "kişisel kazanç için işlenen şiddet içermeyen suçlar" olarak tarif edilmektedir. Tarifler için bkz. John Hasnas, "Ethics and The Problem of White Collar Crime", *American University Law Review*, Vol.:54, No.:579, 2005, s.579 vd.; beyaz yaka suçları ile ilgili olarak detaylı bilgi için bkz. Stuart P. Gren, "The Concept of White Collar Crime in Law and Legal Theory", *Buffalo Criminal Law Review*, Vol.:8, No.:1, 2004, s.1 vd.

almamakta, uyuşturucu madde suçları ve beyaz yaka suçlarının bir parçası olarak düşünülmektedir. Ayrıca, terörizm, organize suçlar ve uyuşturucu madde suçları gibi ciddi suçların destekleyicisi olarak kara para aklama ile ilgilenmektedir⁹⁵³.

(e) Bankacılık Sisteminin Denetimine Yönelik Kuruluşlar

(i) Genel Olarak

ABD’nde, diğer ülke uygulamalarından farklı olarak, bankacılık denetimine ilişkin yetki birden fazla kurum tarafından paylaşılmaktadır. Bunlar; Federal ihtiyat sistemine üye bankalar için Federal İhtiyat Kurumu, ulusal bankalar için Para Kontrol Ofisi ve federal ihtiyat sistemine üye olmayan bankalar için Federal Mevduat Sigorta Kurumu’dur⁹⁵⁴. Bankalar ve bağlı şirketleri, istikrarsız ve güvensiz bankacılık uygulamalarından kaçınmak ve aklama faaliyetlerini tespit etmek için iç kontroller de dâhil olmak üzere, ülkede yürürlükte bulunan hukuki mevzuata uygun olarak yeterli kontrol tedbirlerini ve süreçleri tesis etmekle yükümlüdürler.

(ii) Federal Merkez Bankası

Federal Merkez Bankası, ülkenin merkez bankası olarak hizmet vermek üzere 23 Aralık 1913 tarihinde Kongre tarafından kabul edilen bir kanun ile kuruldu. Sistem, Birleşik Devletler’de önemli şehirlerde konuşlu bulunan 12 merkez bankası yöneticileri ve Washington’da karargâhları bulunan 7 Yöneticiler Kurulu (Board of Governors) üyesinden oluşmaktadır⁹⁵⁵. Federal Merkez Bankası’nın görevi bankacılık kurumlarının gözetimi ve denetimi ile müşterilerin haklarının korunmasıdır⁹⁵⁶.

⁹⁵³ Akyay, s.27.

⁹⁵⁴ Vasconcellos, s.31.

⁹⁵⁵ Vasconcellos, s.31.

⁹⁵⁶ Vasconcellos, s.32.

(iii) Para Kontrol Ofisi

Para Kontrol Ofisi, 1863 yılında Hazine Bakanlığına bağlı bir büro olarak kurulmuştur. Ofisin görevi tüm ulusal bankaların gözetimi ve denetimidir. Ofis aynı zamanda yabancı bankaların federal düzeydeki şubelerinin denetimi ile görevlidir⁹⁵⁷.

Ofisin kurulma gerekçeleri; ulusal bankacılık sisteminin istikrarını ve sağlamlığını temin etmek, yeni ürün ve hizmet sunacak bankalara izin vererek rekabeti teşvik etmek, düzenleyici yükümlülüklerin azaltılması da dâhil olmak üzere Ofisin denetiminin etkinliğini sağlamak, tüm Amerikan vatandaşları için mali hizmetlere adil ve eşit erişimi sağlamaktır⁹⁵⁸.

1997’de ofis, yerel mücadele grubu olan Ulusal Kara Para Aklamayı Önleme Grubu (the National Anti-Money Laundering Group)’nu kurdu. Grup, ulusal bankaları Basle İlkeler Bildirisi’ne uygun olarak, politikaları ve prosedürleri bünyelerine dâhil etmesi konusunda teşvik etmiştir.

Ofisin uzmanları ve diğer personel, nakit işlem ve şüpheli işlem raporları ile Banka Gizliliği Yasası uyarınca edinilen bilgiler ile nakit akışlarına ait bilgilerin yer aldığı FinCEN veritabanına ulaşma yetkisine haizdirler⁹⁵⁹. Ofisin, bankacılık sisteminin kara paranın aklanmasına karşı korunması için sorumlu olduğu gözetim ve denetim yükümlülüğüne ilişkin temel ilkeleri şu başlıklar altında özetlenebilir.

(f) Kurumların Banka Gizliliği Yasası Hükümleri Uyarınca Getirilen Yükümlülüklerle Dair İç Programları

Tüm bankalar, kayıt tutma ve bildirim yükümlülükleri de dâhil olmak üzere Banka Gizliliği Yasası uyarınca getirilen yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlayacak ve yükümlülüklerin icrasını izleyecek programları geliştirmeli ve yürürlüğe

⁹⁵⁷ Vasconcellos, s.33.

⁹⁵⁸ Vasconcellos, s.33.

⁹⁵⁹ Vasconcellos, s.34.

koymalıdırlar⁹⁶⁰. Asgari standart olarak, bankaların iç programları yazılı ve yönetim kurulu tarafından onaylı olmalıdır. Bu programlar; yürürlükteki mevzuatta bulunan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlayıcı iç kontrol sistemine, yükümlülüklerin bağımsız kontrolüne, atanan bir personel tarafından yükümlülüklerin günlük koordinasyonu ve izlenmesine, en sonra olarak da ihtiyaç duyulan personelin eğitimden geçirilmesine dair hükümleri içermelidir.

(i) İç Kontroller

Bankaların üst yönetimi, Banka Gizliliği Yasası uyarınca etkili bir iç kontrol sisteminin kurulmasını sağlamaktan sorumludur. Bu kontrol sistemi; hesap açılması, hesapların izlenmesi ve nakit bildirim prosedürlerine ilişkin hususları kapsmalı, yönetim kurulu tarafından onaylanmalı ve banka çalışanları tarafından uygulanmalıdır⁹⁶¹.

(ii) Sorumlu Personel

Tüm bankalar, Banka Gizliliği Yasası yükümlülüklerini her açıdan idare edecek ve düzenlemelerin uygulanmasını sağlayacak belli bir personeli sorumlu olarak atamalıdırlar. Banka yönetim kurulu, bu sorumlu personelin yeterli güce sahip olmasını ve etkin bir yükümlülük programını idare etmesini sağlamalıdır⁹⁶².

(iii) Eğitim

Bankalar, Banka Gizliliği Yasası hükümleri ile kendi kara para aklama politikaları ve prosedürleri konusunda uygun personelini eğitmelidirler⁹⁶³.

⁹⁶⁰ Vasconcellos, s.34.

⁹⁶¹ Vasconcellos, s.35.

⁹⁶² Vasconcellos, s.36.

⁹⁶³ Vasconcellos, s.36.

(4) Uluslar Arası Kara Para Aklamanın Azaltılması ve Anti-Terörizm Kanunu

(a) Genel Olarak

26 Ekim 2001’de, Amerika Birleşik Devletlerine karşı yapılan terörist saldırılarından yaklaşık 1,5 ay sonra, “USA Patriot Act” olarak da bilinen bir dizi kanun ABD Başkanı tarafından imzalanarak yürürlüğe konulmuştur⁹⁶⁴. Bu kanunların; genel özelliği uluslar arası suç ve terörizm ile mücadeleye yönelik kanunlar olmasıdır. Patriot Act’ın 3 ncü başlığı “Uluslar Arası Terörizmin Azaltılması ve Anti-Terörizm Kanunu” (Anti-Terörizm Kanunu)’dur. Anti-Terörizm Kanunu, ABD’nde bulunan bankaların yanı sıra karşılıklı bankacılık ilişkileri bulunan yabancı bankalara da uygulanabilecek hükümler içermektedir. US Patriot Act’ın, kara para aklanmanın önlenmesine dair olan hükümleri 5 farklı kategoriye ayrılmaktadır⁹⁶⁵:

- Karşılıklı hesapların ve özel bankacılık sisteminin düzenlemesinin iyileştirilmesi,
- Mali kurumlara, uluslar arası işlemlere ve kara para aklama eylemlerinin olduğu düşünülen bölgelere uygulanacak özel hükümler,
- Kara para aklanması ile ilgili Amerikan ceza kanunlarının uygulama alanının genişletilmesi,
- Amerikan soruşturma makamlarının, soruşturma konusu fiilleri mahkeme önüne götürme yetkisinin genişletilmesi,
- Uluslar arası işbirliğinin geliştirilmesi.

(b) Kara Para Aklamanın Önlenmesi Programları

Patriot Act’ın 352 nci kısmı Amerikan bankalarına Kara para aklamayı önleyici programları yürürlüğe koyması mecburiyetini getirmektedir.

⁹⁶⁴ Tam adı “Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obsruct Terrorism”dir. Patriot kısaltması altı çizili olan harflerin birleştirilmesinden oluşmaktadır ve “yurtsever” anlamına gelmektedir (Mihályi, s.8).

⁹⁶⁵ Bernard S. Bailor, “US and Foreign Banks’ Compliance with the USA Patriot Act”, **Regional Workshop Riga-Latvia**, 30 Ekim 2002, www.ewmi.hu/banking.htm (Erişim: 30 Temmuz 2003), s.2.

Bankalar tarafından yürürlüğe konulacak bu programlar asgari olarak; iç politikaların, usullerin ve kontrollerin geliştirilmesi, sorumlu personelin atanması, devam eden personel eğitim programının bulunması, programın kontrol edilmesi için bağımsız denetim fonksiyonunun varlığı hususlarını içermelidir. Bununla birlikte; 29 Nisan 2002’de Hazine Bakanlığı tarafından yapılan bir düzenleme, bu programların içereceği kriterler konusunda bir düzenleme getirmiştir⁹⁶⁶. Bu kriterler şunlardır;

- Banka Gizliliği Yasası hükümleri uyarınca getirilen yükümlülüklerin ifası için makul düzenlemeler içermeli,
- Kara paranın aklanmasına yönelik eylemler ile Banka Gizliliği Yasası gereğince getirilen yükümlülüklerin ihlallerini tespit edecek düzeyde olmalıdır,
- Yazılı ve banka yönetimi tarafından onaylanmış olmalıdır,
- Banka müşterilerinin, ürünlerin ve işlemlerin kara para aklamanın ve terörizmin finansmanı için aracı olma riskinin değerlendirmelerini içermelidir.

(c) Karşılıklı ve Özel Hesaplar

Kanunun 312 nci kısmı, Amerikan bankalarına karşılıklı ve özel hesaplar aracılığı ile kara para aklama faaliyetlerini tespit ve rapor etmek amacı ile özel usuller ve politikaları yürürlüğe koyma zorunluluğu getirmektedir. Kanunun ilgili kısmı her ne kadar Amerikan bankalarına uygulansa da, etkileri Amerikan bankaları ile ilişkileri bulunan yabancı bankalar tarafından da hissedilmektedir. Amerikan bankaları, özel müşterileri için normal bir işlemin ve müşterinin normal iş yaşamı ile uygun düşmeyen işlemlerin amacının ne olduğunu belirlemek zorundadırlar⁹⁶⁷. Ayrıca 312 nci kısım gereğince Amerikan bankaları, aşağıda belirlenen durumların tespit ve rapor edilmesine dair politika ve usulleri uygulamaya koyma yükümlülüğü altında bulunmaktadır. Tespit ve bildirim yükümlülüğü gerektiren durumlar şunlardır:

⁹⁶⁶ Bailor, s.3.

⁹⁶⁷ Bailor, s.4.

- Kıyı bankacılığı lisansı altında işletilen yabancı bir banka tarafından ya da yabancı bir banka adına karşılıklı bir hesap açılması veya hesapta işlem yapılması istendiğinde,

- Amerika Birleşik Devletlerinin üyesi bulunduğu organizasyonlar veya hükümetler arası gruplar tarafından, uluslar arası kara para aklanmasının önlenmesine yönelik ilkeler ve usuller gereğince işbirliği içinde bulunmadığı belirlenen yabancı bir ülke tarafından verilen bankacılık lisansı altında işletilen yabancı bir banka tarafından veya onun adına karşılıklı bir hesap açılması veya o hesapta işlem yapılması istendiğinde,

- Hazine Bakanlığı tarafından, yabancı bankasının kara para aklama şüphesine bağlı özel tedbirleri uygulaması belirlenmişse⁹⁶⁸.

(d) Yabancı Paravan Bankacılık (Shell Banking) ile İlgili Düzenlemeler

Paravan banka kavramı Patriot Act tarafından “herhangi bir ülkede fiziksel varlığı⁹⁶⁹ bulunmayan yabancı banka” olarak tanımlanmıştır. Kanunun 313 (a) kısmı, kapsamı altındaki mali kurumlara (covered financial institutions)⁹⁷⁰ yabancı paravan bankalarla karşılıklı hesap ilişkisine girme yasağı getirmekte ve karşılıklı hesapların yabancı paravan bankalar tarafından kullanılmasını önlemek için makul

⁹⁶⁸ Bailor, s.5.

⁹⁶⁹ Fiziksel varlık (physical presence) belirli şartlara sahip bir yabancı banka tarafından işletilen bir işyeri şeklinde ifade edilmiştir. Fiziksel varlığa sahip olabilmesi için yabancı banka da aranan şartlar ise şunlardır; a) Bir posta kutusu veya elektronik adresten farklı olarak sabit bir adreste konuşlu bulunması, b) Bankacılık faaliyetlerinde bulunma yetkisine sahip olarak bir ülke sınırları içinde konuşlu bulunması, c) Tam zamanlı olarak bir veya birkaç bireyi istihdam etmesi, ç) İşletme kayıtlarını tutması, d) Yabancı bankaya bankacılık faaliyetlerinde bulunma lisansı veren bir denetim kuruluşu tarafından denetim altında bulundurulması gereklidir (Bailor, s.5).

⁹⁷⁰ Kapsam altındaki mali kuruluşlar 31 nci başlık 5318 (j) kısmında 7 ayrı bent halinde sıralanmıştır. Buna göre kapsam altındaki mali kuruluşlar şunlardır; a) Federal Mevduat Sigorta Kanununun 3 (h) kısmında tanımlanan sigortalı bankalar, b) Ticari bankalar veya tröst şirketleri, c) Özel bankerler, ç) Yabancı bir bankanın ABD’nde bulunan şubesi, d) Kredi kurumları, e) Tasarruf kurumları, f) Hisse Senedi ve Borsa Kurulu (the Securities and Exchange Commission)’na kayıtlı tüccar ve komisyoncular (Bailor, s.6).

tedbirleri alma yükümlülüğü getirmektedir. 313 ncü kısımda getirilen bu yasak, “düzenlemeye tabi bağılılara” (regulated affiliate)⁹⁷¹ uygulanmayacaktır.

(e) Özel Önlemler Uygulama

Kanunun 311 nci kısmı Hazine Bakanlığına; mali kurumlara, uluslar arası işlemlere ve kara para aklama şüphelerinin bulunduğu yabancı yargı alanlarına özel tedbirler uygulama yetkisi vermektedir. Bu özel tedbirler ise şu şekilde ifade edilmiştir;

- Özel kayıt tutma ve bildirim yükümlülükleri,
- Ulusal mali kurumlara veya şubelerine, yabancı şahıslar tarafından açılan hesapların malikleri konusunda bilgi edinmek yükümlülüğü getirmek,
- Ulusal mali kurumlara ve şubelerine, karşılıklı bir hesap aracılığıyla yönlendirilen işlemlere karışan her bir müşteriyi tanımlama zorunluluğu getirmek şeklinde sayılabilir⁹⁷².

(f) Kara Para Aklama Kanununda Yapılan Değişiklikler

Patriot Act, Federal Kara Para Aklama Kanunu olan 18 nci başlık 1956 ncı maddede ve bağlantılı müsadere kanunlarında değişiklikler yapmıştır. Kara Para Aklama Kanununda yer alan öncül suçları artırmış, yabancı bankaları da dâhil ederek kara para aklama kanundaki mali kurum tanımını genişletmiş ve yabancı para aklayıcıları için adeta uzanan bir kol yaratmıştır⁹⁷³. Kara para aklama kanununa ek öncül suçların dâhil edilmesi, kara para aklama kanununun tüm suçlara uygulanması yönündeki eğilimin devamıdır. Bu kapsamda kanuna dâhil edilen öncül suçlar şunlardır;

- Kamu görevlilerinin rüşvet fiilleri öncül suç kapsamına alınmıştır. Ancak gerek kamu görevlilerinin rüşvet fiilleri gerekse de kamu fonları

⁹⁷¹ Düzenlemeye tabi bağılı (regulated affiliate) kavramı 31 nci başlık, 5318 (j) (3) kısmında şu şekilde tanımlanmıştır: düzenlemeye tabi bağılı bir yabancı paravan bankadır ki 1) Birleşik Devletlerde veya bir yabancı ülkede fiziksel varlığı bulunan bir yabancı banka, kredi birliği veya mevduat kurumunun bağılıdır ve 2) Bankacılık otoritesinin denetimi altındadır (Bailor, s.7).

⁹⁷² Özel tedbirler için daha fazla bilgi için bkz. Bailor, s.17.

⁹⁷³ Bailor, s.18.

hırsızlığı ile uygun olmayan kullanımı sadece Birleşik Devletler’de bulunan kamu görevlilerinin suçları ile sınırlı değildir. Yabancı kamu görevlilerine rüşvet veya yabancı ülkede kamu görevlilerince işlenen rüşvet ve yolsuzluk suçları da Amerikan kara para aklama kanunları uyarınca öncül suç olarak kabul edilmiştir.

- Kamu görevlisi tarafından işlenen kamu fonları hırsızlığı veya fonların uygun olmayan kullanımı suçları,

- Kaçakçılık veya Amerikan Harp Malzemeleri Listesi (U.S. Munition List) veya İthalat İdaresi (Export Administration) düzenlemeleri tarafından kontrol altında bulundurulmuş malzemelerin karıştığı ithalat ihlalleri,

- Ateşli silah ticareti suçları,
- Gümrükler için ürünlerin yanlış sınıflandırma niyetleri,
- Bilgisayar sahtekârlığı (bilgisayarlara yasadışı erişim suçları dâhil)

- Karşılıklı anlaşmalar gereğince Amerika Birleşik Devletlerinin faili iade etme yükümlülüğünde bulunduğu suçlar veya suçlunun Amerika’da bulunması halinde kovuşturma için dosyanın iade edilmesi gereken suçlar⁹⁷⁴.

Kara para aklama kanuna gelen en önemli değişiklik, yabancı şahıslar üzerinde yaratılan yargı yetkisidir. 317 nci kısım, 18 nci başlık 1956 ncı maddeyi değiştirilerek Amerikan mahkemelerine yabancı mali kurumlar da dâhil olmak üzere yabancı şahıslar üzerinde yargı yetkisi tanımıştır. Yabancı şahıslar veya mali kurumlar üzerindeki bu yargı yetkisinin varlığı, müzekkerenin federal hukuk usulü kanunlarına göre yapılması halinde bulunmaktadır. Eğer müzekkere şahsın bulunduğu ülkenin kanuna göre yapılmış ise bu durumda ek şartlar aranmaktadır. Bu ek şartlar; şahsın; a. İşlediği kara para aklama suçu ile ilişkili mali işlemin Birleşik Devletlerin bir kısmında veya tamamında vuku bulması, b. Müsadere emri marifeti ile Birleşik Devletlerin malik

⁹⁷⁴ Bailor, s.19.

haklarının bulunduğu malvarlığına dönüştürürse veya c. Yabancı şahıs bir mali kurumsa Birleşik Devletlerde banka hesaplarının bulunması olarak özetlenebilir⁹⁷⁵.

Patriot Act'ın 318 nci maddesi kara para aklama kanununda bulunan mali kurum tanımını genişletmektedir. 12 nci başlık 3101 nci kısımda düzenlenen 1978 tarihli Uluslar Arası Bankacılık Kanunu (International Banking Act)'nda tanımlanan yabancı banka terimi bu şekilde 18 nci başlık 1956 ncı kısımda düzenlenen kara para aklama kanununa dâhil edilmiştir⁹⁷⁶. Bu değişiklik sonucunda, yabancı bir banka aracılığı ile yapılan bir işlem aynı ulusal bir banka yoluyla yapılmış bir işlem gibi kara para aklama suçu için Birleşik Devletlerin yargı yetkisini kullanmasını gerektirecektir⁹⁷⁷.

(g) Bildirim Zorunluluğu Bulunan Raporlar

(i) Genel Olarak

Banka Gizliliği Yasası gereğince yükümlülük altında bulunan kurumların mali işlem birimlerine bildirmesi gereken bir takım raporlar bulunmaktadır. Bu raporlar, aklama suçlarının soruşturulması ve kovuşturulmasında önemli bir rol üstlenmektedirler. Bu amaçla 5 adet rapor kullanılmaktadır.

(ii) Nakit İşlem Bildirimi

Nakit işlem bildirimi, bir mali kurum tarafından 10.000 doları aşan nakit bir işlem talebi aldığı anda doldurulmaktadır. Bu işlem, nakit işlemi olabileceği gibi, para çekilmesi, yatırılması veya nakit değişimi de olabilir⁹⁷⁸. Bu rapor, işlemi yapan şahsın ismi ve adresi ile işlemin yapıldığı şahsın kimliği, banka hesap numarası ve sosyal güvenlik numarasını içermektedir⁹⁷⁹.

⁹⁷⁵ Bailor, s.20.

⁹⁷⁶ Bailor, s.20.

⁹⁷⁷ Bailor, s.21.

⁹⁷⁸ Akyay, s.42.

⁹⁷⁹ Bauer, s.21.

(iii) Şüpheli İşlem Bildirimi

Şüpheli işlem bildirimleri 1992 yılında zorunluluk haline getirilmiştir⁹⁸⁰. Yapılan işlemin tipi ve hacmi göz önüne alındığında, banka çalışanı tarafından yapılan işlemin aklama ile bağlantılı olduğu şüphesini taşıması için makul nedenlerin bulunması halinde bu bildirim yapılmaktadır⁹⁸¹. Bir mali kurum, şüpheli işlemin tespitinden sonra 30 gün içinde yetkili birime şüpheli işlem bildirimini göndermek ve bu bildirim 5 yıl muhafaza etmekten sorumludur⁹⁸².

(iv) IRS Form 8300

İç Gelirler Servisi Form 8300, bir tek işlemde veya birbiri ile bağlantılı birden fazla işlemde 10.000 doları aşan ürün ve hizmet sunumlarında nakit ödeme yapılan şahıslar tarafından doldurulmaktadır⁹⁸³.

(v) Nakit ve Parasal Araçlar Raporu

Birleşik Devletlere giren veya Birleşik Devletlerden çıkarken beraberinde 10.000 doları aşan nakit veya parasal araçları taşıyan şahıslar tarafından doldurulmaktadır. Birleşik Devletlere girerken veya çıkarken, 10.000 doları aşan nakit veya parasal araçların taşınmasında hukuki bir engel bulunmamaktadır. Ancak, taşınan bu nitelikteki para veya parasal araçların bildirilmemesi 5 yıla kadar hapis cezası ile birlikte para cezası ve bildirilmeyen para veya parasal araçların müsadereğine yol açabilecektir⁹⁸⁴.

⁹⁸⁰ Akyay, s.43.

⁹⁸¹ Bauer, s.21.

⁹⁸² Akyay, s.43.

⁹⁸³ Bauer, s.21.

⁹⁸⁴ Bauer, s.21.

(vi) Yabancı Banka Hesap Formu

Yıl boyunca, yabancı bir hesapta bulunan 10.000 doları aşan malvarlıklarını kontrol eden şahıs tarafından doldurulmaktadır⁹⁸⁵.

Bu raporları doldurmak ve FinCEN'e bildirmek, soruşturma ve kovuşturma makamlarına, aklama suçu ile mücadelede yardımcı olmaktadır. Ancak bu zorunluluk kurumlara ve müşterilere ek maliyet getirmektedir. FinCEN'e göre, 1999 yılında Banka Gizliliği Yasası hükümleri uyarınca yapılması gerekli bildirimlerin toplam maliyeti 109 milyon dolar civarındadır⁹⁸⁶.

d. Romanya⁹⁸⁷

1999 yılından bu yana suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması eylemlerini suç olarak düzenleyen Romanya, 2006 yılında yürürlüğe girecek yeni ceza kanununun 268 nci maddesinde de aklama suçunu düzenlemiştir. Romen hukukunda, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ilk olarak 1999 yılında 21 sayılı kanun ile suç haline getirilmiştir⁹⁸⁸. 2002 yılında, halen yürürlükte olan aklanmanın önlenmesi ve müeyyidelendirilmesi hakkındaki 656 sayılı kanun kabul edilmiştir. 656 sayılı kanun, 10 Haziran 1991 tarih ve 91/308/EEC sayılı Avrupa Konseyi direktifini ve bu direktifi değiştiren 2002/97/EC sayılı Avrupa Konseyi direktifinin iç hukuk ile uyumunu sağlamak amacıyla hukuk düzenine ithal edilmiştir⁹⁸⁹.

Aralık 2002'de yürürlüğe giren 656 sayılı kanun, aklama suçuna konu malvarlığı değerlerinin edinildiği öncül suçların tespitinde liste esasını terk etmiş ve tüm suçları öncül suç kapsamına almıştır. Kanun, aynı zamanda, 10.000 Euroyu aşan her bankacılık işleminin Aklama ile Mücadele ve Önleme Ulusal Ofisi'ne bildirilmesi ve

⁹⁸⁵ Bauer, s.21.

⁹⁸⁶ Bauer, s.21.

⁹⁸⁷ Romanya'nın MEMG tarafından yapılan ikinci gözden geçirme raporunun özeti için bkz. FATF, Annexes, Annex D, s.5 vd.

⁹⁸⁸ Evans, s.17; Mihályi, s.17.

⁹⁸⁹ Prelipceanu, s.1.

izlenmesi yükümlülüğünü de getirmiştir⁹⁹⁰. Kanun tarafından getirilen bu zorunluluğun sonucu olarak, Ofis tarafından 2000 yılında 140 adet aklama şüphesi bulunan olay tespit edilmiştir ve tespit edilen olaylarda toplam fon miktarı 2,5 milyon doları bulmuştur⁹⁹¹. 656 sayılı kanun ile sanat eseri tacirleri, seyahat acenteleri, posta ofisleri, para transferi yapan kurumlar ve gayrimenkul acenteleri gibi birçok kurum bildirim yükümlülüğü kapsamına alınmıştır. Avrupa Birliği nakit bildirim standartlarına uygun olarak (10.000 Euro) nakit ve şüpheli işlem bildirim yükümlülükleri de getirilmiştir. Aklama ile Mücadele ve Önleme Ulusal Ofisi, nakit ve şüpheli işlem bildirimlerini almak⁹⁹² ve değerlendirmek ile sorumlu makam olarak görev yapmaktadır⁹⁹³.

Yolsuzluğun Tespiti, Önlenmesi ve Cezalandırılması hakkında 2000 tarihli ve 78 sayılı kanunun 78 nci maddesi yolsuzluk suçu ile irtibatlı suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunu özel olarak düzenlemiştir. 78 nci maddenin uygulama alanına giren bir durumda, yani yolsuzluk suçunun, aklama suçunun öncül suçu olduğu durumlarda soruşturma ve kovuşturma Ulusal Yolsuzluğu Önleme Savcılık Ofisi (National Anticorruption Prosecutor Office) tarafından yürütülmektedir. 78 nci maddenin uygulanması durumunda aklama suçunun cezası 3 yıla kadar artmaktadır⁹⁹⁴.

Avrupa Birliği'ne tam üye olmaya hazırlanan Romanya'da, Avrupa Birliği standartlarını yakalamak amacıyla, 656 sayılı kanunda önemli değişiklikler yapan taslak bir kanun hazırlanmıştır. Taslak kanun özellikle; ikinci kara para aklama direktifi, MEMG'nun kara para aklamanın önlenmesine dair 40 tavsiyesi ile terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik 9 özel tavsiyesi göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır⁹⁹⁵.

⁹⁹⁰ Mihályi, s.17.

⁹⁹¹ Mihályi, s.17.

⁹⁹² 2002 yılında Romanya'da, 1600'den fazla şahıs için doldurulan 433 şüpheli işlem bildirimi Ulusal Ofis'e gönderilmiştir. 2003 yılının ilk üçteyinde ise 342 rapor alınmış ve 1500'den fazla şahıs hakkında soruşturma yapılmıştır. Soruşturma yapılan şahıslardan 256 dava savcılığa sevk edilmiştir (Prelipceanu, s.2).

⁹⁹³ Prelipceanu, s.2.

⁹⁹⁴ Prelipceanu, s.2; Romanya'da aklama suçu için öngörülen ceza 3 ila 12 arasında hapis cezasıdır.

⁹⁹⁵ Prelipceanu, s.2.

Taslak kanun, birçok kuruma, şüpheli işlemleri mali işlem birimlerine bildirim yükümlülüğü getirmektedir⁹⁹⁶. Mali işlem birimi, avukatlar ve noterler de dâhil olmak üzere birçok profesyonel meslek grubu, mali kurumlar ve bankalardan olağan dışı işlemler ile 10.000 Euro’yu aşan işlemler ve terörizmin finansmanı ve kara para aklama şüphesi bulunan işlemlere ait bilgileri alma, analiz etme ve işleme tabi tutma görevlerini üstlenmektedir. Taslak kanun, 21 sayılı kanunun getirdiği kara para aklama şüphesi bulunan işlemlerde aranan “kesin kanıt (firm evidence)” zorunluluğunu kaldırmaktadır. “Kesin kanıt” zorunluluğu, şüpheli işlem bildirimlerinde, bildirim makamlarında tereddüt yaşanmasına neden olmakta ve bildirim için gerekli şartlarda eşiği yüksek tutmaktadır. “Kesin kanıt” zorunluluğunu kaldıran 656 sayılı kanuna göre, kara para aklama şüphesini, müşterinin eylemleriyle irtibatlı olarak yapılan işlemin doğal yapısı ve olağan dışı karakteri belirlemektedir. 656 sayılı kanun Aklama ile Mücadele ve Önleme Ulusal Ofisi’ne, şüpheli işlemin yerine getirilmesini 48 saate kadar tehir etme imkânı vermektedir. Şüpheli işlem hakkında yapılan soruşturmanın bu süre içinde bitmeyeceğine kanaat getirilmesi durumunda savcı tarafından tehir süresi 3 gün daha uzatılabilir⁹⁹⁷. Görüldüğü üzere kanun ile soruşturma ve kovuşturma makamlarına şüpheli işlem hakkında araştırma yapmak için 5 güne kadar şüpheli işlemin icrasını durdurma yetkisi verilmektedir⁹⁹⁸.

Romanya’da bankacılık ve profesyonel meslek sırları kaldırılmıştır. Kara para aklama ve terörizmin finansmanında, ne yargılama öncesi ne de yargılama aşamasında bankacılık ve profesyonel meslek sırrına dayanılamamaktadır⁹⁹⁹.

⁹⁹⁶ Bildirim yükümlülüğüne alınan kurumlar, 2001/97 sayılı direktifin 1 nci madde, 1 nci fıkra, A bendi, 2A maddesi, 3 ve 5 nci fıkrası, 3 ncü madde 9 ve 10 ncu fıkralarına uygun olarak tespit edilmiştir.

⁹⁹⁷ Prelipceanu, s.4.

⁹⁹⁸ Hemen belirtelim ki, 656 sayılı kanunu değiştirmek üzere hazırlanan taslak kanun, Aklama ile Mücadele ve Önleme Ulusal Ofisi’nce 48 saatlik sürenin kapsamlı bir araştırma için yeterli olmadığına işaret edildiğinden dolayı, Aklama ile Mücadele ve Önleme Ulusal Ofisi’ne 3 güne kadar savcıya ise 4 güne kadar olmak üzere toplam 7 güne kadar tehir etme imkanı getirmektedir. Taslak kanun aynı zamanda bildirme yükümlülüğü bulunan kurumlara, finansal işlemin tamamlanmasından sonra şüphenin oluşması durumunda işlemden sonra da (post factum) bildirim yükümlülüğü getirmektedir (Prelipceanu, s.4).

⁹⁹⁹ Prelipceanu, s.5.

e. İsviçre¹⁰⁰⁰

İsviçre hukuki mevzuatı, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması için mali sistemin kullanılmasını önlemeye yönelik olarak güncellenmekte ve etkili önlemler alınmaktadır. 1980'lerden beri gerek cezai gerekse de idari hükümler uygulamaya konulmakta ve bankalar ile banka dışı mali kuruluşlar da bu hükümlerin kapsamına alınmaya çalışılmaktadır¹⁰⁰¹.

(1) Ceza Kanununda Yapılan Değişiklikler

İsviçre'de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına yönelik hükümler ceza kanununa iki aşamada ithal edilmiştir. Öncelikle, kara para aklama ve özen yükümlülüğünün ihlaline yönelik eylemler, 1 Ağustos 1990'da 305bis ve 305ter maddelerinin yürürlüğe girmesi ile beraber suç haline getirilmişlerdir. Ceza kanununda ikinci aşamada yapılan değişiklikler ise 1994 yılında yürürlüğe giren ve 58 nci maddede düzenlenen müsadere ile 260ter maddesinde düzenlenen organize suçlara ilişkin değişikliklerdir¹⁰⁰².

“Kara Para Aklama” başlıklı 305bis¹⁰⁰³ maddesi, bir cezai eylemden kaynaklandığını bildiği veya bilmesi gerektiği malvarlıklarının müsaderesini, ortaya çıkarılmasını veya kaynağının tespit edilmesini engelleyen kişiye para cezası veya hapis (imprisonment)¹⁰⁰⁴ cezası verileceğini belirtmektedir. 305bis maddesinin ikinci fıkrasında ise, aklama suçunun ağırlatıcı hallerinin bulunması durumunda 5 yıla kadar uzun süreli hapis (reclusion)¹⁰⁰⁵ veya hapis cezası verileceği belirtilirken, bu cezanın 1 milyon İsviçre frangına kadar para cezası ile beraber uygulanacağını da belirtmektedir. Ceza kanunu 305bis maddesinin ikinci fıkrasının uygulanması gereken halleri üç başlık

¹⁰⁰⁰ İsviçre ile ilgili MEMG raporları için bkz. FATF, Annual Report, 1997-1998, s.13-15.

¹⁰⁰¹ FATF, Annual Report, 1997-1998, s.13-15.

¹⁰⁰² The Swiss Legislation Against Money Laundering, www.eda.admin.ch/washington_embale/home/legaff/Fact/monlau.ContentPar.0003.UpFile.tmp/de-991203_laundering_e.pdf, s.1 (Erişim: 25 Mayıs 2005) (Swiss Legislation).

¹⁰⁰³ Maddenin İngilizce metni için bkz. www.swissemb.org/legal/crim.pdf, (Erişim: 01 Şubat 2005).

¹⁰⁰⁴ İsviçre Ceza Kanunun 36 ncı maddesine göre hapis cezası üç günden üç yıla kadar özgürlüğün geri alınması şeklinde ifade edilmektedir.

¹⁰⁰⁵ İsviçre Ceza Kanunun 35 nci maddesine göre uzun süreli hapis 1 yıldan 20 yıla kadar özgürlüğün geri alınması veya müebbet hapis şeklinde ifade edilmektedir.

altında toplamaktadır. Buna göre failin; a. bir suç örgütünün üyesi gibi davranması, b. sürekli olarak kara para aklama işi ile uğraşan bir takımın üyesi gibi davranması, c. profesyonel kara para aklama yolu ile büyük malvarlıkları oluşturması durumunda ağırlatıcı halin uygulanması gerekmektedir. 305bis maddesinin üçüncü fıkrası öncül suçun yurtdışında işlenmesi ihtimaline değinmektedir. Buna göre; öncül suç yurtdışında işlenmiş olsa dahi fail cezalandırılabilir. İsviçre ceza kanununa göre öncül suç uyuşturucu madde kaçakçılığı suçları ile sınırlandırılmamış, ceza kanununda düzenlenen tüm suçlar öncül suç kapsamında düşünülmemektedir¹⁰⁰⁶.

İsviçre Ceza Kanununun 305ter¹⁰⁰⁷ maddesi, “Bildirim Hakkı ve Mali İşlemlerde Özen Yükümlülüğünün İhlali” başlığını taşımakta ve profesyonel sıfatla üçüncü şahıslara ait malvarlıklarının transferi ve yatırımına yardımcı olan, muhafaza eden, kabul eden ve kendisinden beklenen özen yükümlülüğüne göre malikin kimliğini tespit etme yükümlülüğünü ihlal edenlere 1 yıla kadar hapis, kısa hapis (detention)¹⁰⁰⁸ veya para cezası verileceğini hükme bağlamaktadır.

(2) Bankacılık Düzenlemeleri

Bankalara müşterilerin tanımlanmasına ilişkin yükümlülükler getiren ilk düzenleme İsviçre Bankaları Anlaşması tarafından, özen yükümlülüğüne ilişkin olarak 1977 yılında yapılmıştır. Birçok kez değiştirilen anlaşma, en son 1 Temmuz 1998’de Bankaların Özen Yükümlülüğü Anlaşması (Agreement on the Banks’ Obligation of due Diligence) adı ile yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmanın özü; maliklerin ve müşterilerin tanımlanması hakkında getirilen kurallardan oluşmaktadır. Anlaşmanın 2 ila 5 nci maddeleri sözleşme taraflarının kimliğinin tanımlanması ve malikin belirlenmesine ilişkin hükümler içermektedir. Bu hükümlerde, ceza kanununun 305ter maddesi ile MEMG’nun 10 ve 11 nolu tavsiyeleri ile paralellik sağlanmaktadır¹⁰⁰⁹.

¹⁰⁰⁶ Swiss Legislation, s.1; Financial Action Task Force, **Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism**, Summary Switzerland, 14 Ekim 2005, s.2.

¹⁰⁰⁷ Maddenin İngilizce metni için bkz. www.swissemb.org/legal/crim.pdf, (Erişim: 01 Şubat 2005).

¹⁰⁰⁸ İsviçre Ceza Kanunun 39 ncu maddesine göre kısa süreli hapis 1 günden 3 aya kadar özgürlüğün geri alınması şeklinde ifade edilmektedir.

¹⁰⁰⁹ Swiss Legislation, s.1, 2.

Mart 1998’de İsviçre Federal Bankacılık Komisyonu (the Swiss Federal Banking Commission) 1 Temmuz 1998’de yürürlüğe giren, 1998/1 nolu sirkü ile kara para aklama ile mücadele ve önlenmesi hakkında kılavuzu, 1997 tarihli yeni Kara Para Aklama Kanunu ile benzer hükümler getirmek için yayınlamıştır. Bu kılavuzun yayınlanmasının ana nedeni, İsviçre Federal Bankacılık Komisyonunun gözetimi altına bırakılan mali aracı kurumları tanımlamak ve 1997 tarihli kanunun içerdiği özen yükümlülüğünün uygulama alanını genişletmektir¹⁰¹⁰.

(3) 10 Ekim 1997 Tarihli Mali Sektörde Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Federal Kanunu (the Federal Act on the Prevention of Money Laundering in the Financial Sector)

İsviçre’nin 1997 tarihli Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Federal Kanunu, hâlihazırda bankacılık sektörüne uygulanan yükümlülüklerin uygulama alanını tüm profesyonel mali aracı kurumlara genişletmek ve kara para aklama durumunu içerebilecek herhangi bir şüpheli durumu yetkili otoritelere bildirmek yükümlülüğünü İsviçre hukukuna dâhil etmiştir¹⁰¹¹.

1997 tarihli kanun; 2 nci maddesinin 1 nci fıkrasında kanunun uygulama alanını mali aracı kurumlar olarak belirledikten sonra mali aracı kurumlar kavramına nelerin dâhil olduğunu 2 nci fıkrasında belirtmektedir. Bu maddeye göre;

- Bankacılık Kanunu kapsamındaki bankalar,
- Yatırım fonlarında, 18 Mart 1994 tarihli Federal Kanun kapsamında fon yöneticileri,
- Sigorta Denetimi Kanunu anlamında sigorta kurumları,
- Menkul Kıymetler Kanunu anlamında menkul kıymetler ticareti ile uğraşanlar mali aracı kurum olarak değerlendirilmektedir.

Kanunun 2 nci maddesinin 3 ncü fıkrasında ise MEMG’nun kararlarına uygun olarak sayılan eylemleri icra edenlerin, mali aracı kurum kavramı içine dâhil

¹⁰¹⁰ Swiss Legislation, s.2.

¹⁰¹¹ Swiss Legislation, s.2.

olduğu belirtilmektedir. Mali aracı kurum kavramı içine dâhil edilen ve üçüncü kişilere ait malvarlıklarının transfer veya yatırımlarına yardımcı olan, bu malvarlıklarını muhafaza eden, kabul eden profesyonel meslek gruplarına örnek olarak şunlar verilebilir;

- Kredi işlemlerini yürütenler (tüketici veya konut kredileri (mortgage), mali kiralama veya ticari işlemlerin finansmanı),
- Ödeme ile ilgili hizmetleri sağlayanlar (üçüncü şahıslar adına elektronik transfer yapanlar veya kredi kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme araçlarını yayınlayanlar),
- Malvarlığı yönetimi ile uğraşanlar,
- Yatırım danışmanı olarak görev yapanlar,
- Hisse senetlerini muhafaza edenler veya yönetenler.

1997 tarihli kanunun 2 nci fasıl 1 nci babında özen yükümlülükleri düzenlenmiştir. Bu kapsamda; 1 nci fasılda anılan mali kurumlara getirilen yükümlülükler 3 ila 9 ncü maddelerde yer almaktadır. Buna göre; 3 ncü maddede mali aracı kurumların, iş ilişkilerinin başında gerekli dokümanlarla desteklenmiş şekilde müşterilerinin kimliklerini kontrol etmeleri gerektiği belirtilmektedir. Kanunun 4 ncü maddesinde fonların maliklerinin tanımlanması yükümlülüğü getirilmektedir. Bu yükümlülük kapsamında mali aracı kurumlar 4 ncü maddenin 1 nci fıkrasındaki hallerin mevcudiyetinde¹⁰¹² müşterilerinden fonların maliklerine ilişkin yazılı bildirimler almak zorundadırlar. Özen yükümlülükleri kapsamında getirilen diğer bir yükümlülük ise, iş ilişkisi anında şüphelerin olması durumunda müşterinin kimliği ve malikin kim olduğu konusunda daha fazla bilginin aracı kurumca isteneceğine ilişkindir (m.5). Mali aracı kurumlar, işlemin veya iş ilişkisinin olağan dışı gözüktüğü durumlar ile malvarlıklarının suçtan kaynaklandığı veya suç örgütlerinin malvarlıklarının üzerinde idare gücüne haiz olduğu yönünde şüphelerin bulunması durumunda iş ilişkisinin veya işlemin amacı ile

¹⁰¹² Mali aracı kurumlar, a. iş ilişkisine giren müşteri malik değilse veya şüphe altında ise b. müşteri iç hukuk hükümlerine göre faaliyet gösteren bir şirket ise veya c. nakit işlemi 3 ncü maddenin 2 nci paragrafında belirtilen anlamda yüklü miktarda ise yazılı bildirim almak zorundadırlar (4 ncü madde 1 nci fıkra).

ekonomik zemini konularında açıklama almak yetkisine sahiptirler (m.6). Kanunun 7 nci maddesi aracı kurumların tanzim etmesi ve makul sürelerde saklaması gereken dokümanları düzenlemektedir.

Kanunun 2 nci faslının 2 nci babı kara para aklama şüphesinin olduğu durumlarda aracı kurumlara yüklenen yükümlülükleri içermektedir. 9 ncü maddeye göre; mali aracı kurumlar, suçtan kaynaklanan, bir suç örgütünün üzerinde idare yetkisine haiz olduğu veya ceza kanunun 305bis maddesinde düzenlenen suç ile bağlantılı malvarlıklarının bulunduğunu iş ilişkisi sırasında öğrenir veya bu konuda şüphe duyarsa vakit geçirmeksizin mali işlem birimine durumu bildirmekle yükümlüdür. Belirtmeliyiz ki, 9 ncü maddenin 1 nci fıkrasında tüm mali aracı kurumlara getirilen bu bildirim yükümlülüğüne ilişkin 2 nci fıkrafta bir istisna bulunmaktadır. Avukatlar ve noterler Ceza Kanununun 321 nci maddesi kapsamında profesyonel meslek sırları ile bağlantılı hususlarda bildirim yükümlülüğü altında değildirler. Mali aracı kurumlar kendilerine tevdi edilen malvarlıklarını şüpheli işlem bildirimini ile irtibatlı oldukları zaman ivedilikle dondurmak zorundadırlar. Bu dondurma mecburiyeti, yetkili kovuşturma makamından bir karar alana kadar veya bildirimden itibaren en fazla 5 iş gününe kadar devam eder. Mali aracı kurumlar tarafından malvarlıklarının dondurulması koşuluyla, mali aracı kurum bildirimini üçüncü şahıslara veya ilgili şahıslara bildirmemekle yükümlüdür (m.10). 11 nci maddede bildirim veya dondurma yükümlülüklerini yerine getiren mali aracı kurumların özel hukuk veya ceza hukuku sorumluluklarının bulunmadığı belirtilmektedir. 1997 tarihli kanunun 9 ncü maddesi veya Ceza Kanununun 305ter maddesi gereğince şüpheli işlem bildiriminde bulunan mali aracı kurum, iş sırrının, meslek sırrının, mahremiyetin veya sözleşmenin ihlalinden dolayı kovuşturulamaz, yeter ki şartların gerektirdiği özen yükümlülüğünü göstermiş olsun.

Kanunun 6 ncı faslında cezai hükümler düzenlenmektedir. Buna göre; 2 nci maddede tanımlanan mali aracı kurum gibi davranan kişilere para cezası verileceği ve ihmali de bu suçun işlenebileceği 36 ncı maddede belirtilmektedir. 9 ncü maddede düzenlenen bildirim yükümlülüğünün ihmali de yine para cezası ile cezalandırılacaktır (m.37). Kanuni yetkisi veya kontrol yetkisine dayanarak gözetim ve

denetim birimleri tarafından kendisine bildirilen kararlara aykırı hareket eden mali işlem birimleri de 38 nci madde gereğince para cezası ile cezalandırılacaktır.

Kanunun 2 nci faslında belirlenen yükümlölüklerle mali aracı kurumların riayeti iç düzenleme organları (self-regulatory bodies) ve kanunun 17 nci maddesinde düzenlenen kara para aklama ile mücadelede kontrol otoriteleri aracılığı ile sağlanmaktadır (m.13).

f. Yunanistan¹⁰¹³

(1) Genel Olarak

Yunanistan, kara para aklama suçları için coğrafik, ekonomik ve politik yönden bir hedef teşkil etmektedir. Coğrafik açıdan, gerek organize suç faaliyetlerinin yoğun olarak yaşandığı üç ülke¹⁰¹⁴ ile sınırlarının bulunması gerekse de Orta Doğu ve Güney Batı Asya'ya olan yakınlığı Yunanistan sınırları içinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması fiillerinin yaşanmasına neden olmaktadır. Politik açıdan Yunanistan'ın, Avrupa Birliği üyesi olması ve Avrupa Birliğinin en doğu sınırını teşkil etmesi, Avrupa Birliği ölkelerine geçiş için bir kapı görevi görmesini sağlamaktadır¹⁰¹⁵. Polis araştırmalarına göre, Orta Doğu ve Güney Batı Asya'dan gelen uyuşturucu maddeler, silahlar, yasadışı göçmenler ve sigaralar Kuzey ve Doğu Avrupa'daki tüketici ölkelere Yunan toprakları vasıtasıyla kaçırılmaktadır¹⁰¹⁶. Ekonomik açıdan aklama fiilleri için hedef teşkil etmesinin nedenleri ise; ekonomik ve mali sisteminin açıklığı, dinamik bankacılık sektörü ve bu sektör üzerindeki yetersiz politikalar¹⁰¹⁷.

¹⁰¹³ Yunanistan ile ilgili MEMG raporları için bkz. FATF, Annual Report, 1997-1998, s.22, 23.

¹⁰¹⁴ Bu ölkeler Bulgaristan, Arnavutluk ve Makedonya Cumhuriyetidir.

¹⁰¹⁵ Maria Alvanou, "*Money Laundering in Greece : A Problem for All Europe*", www.essex.ac.uk/ecpr/events/generalconference/marburg/papers/19/6/Alvanou.pdf, s.1 (Erişim : 15 Nisan 2005).

¹⁰¹⁶ Alvanou, s.1.

¹⁰¹⁷ Alvanou, s.1.

Yunan toprakları içinde organize suç örgütleri tarafından en çok kullanılan aklama tiyolojileri ŗunlardır¹⁰¹⁸;

— Sermaye piyasasında yapılan yatırımların yardımı ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri aklanabilmektedir. Yunanistan'da hisse senetleri ve bonoların alım satımı kontrol dışıdır ve üzerinde denetim bulunmamaktadır. Sermaye piyasasından gelen gelirlerin vergilendirilmemesinden dolayı, büyük miktarlarda paraların hisse senetlerinden kazanıldığı yolundaki iddialara sık sık rastlanılmaktadır.

— Kumarhaneler en büyük aklama vasıtalarından biri olarak güncelliğini korumaktadır. Aklayıcılar tarafından büyük miktarlarda alınan kumar fişleri daha sonra nakite çevrilmektedir. Bu sayede, büyük miktarlardaki paralar kumar geliri olarak gösterilmektedir. 1995 yılında Yunanistan'da 7 adet yeni kumarhanenin lisans alması da bu yolun aklayıcılar tarafından kullanıldığının göstergesi olmaktadır.

— Paravan işletmeler aklayıcılar tarafından suçtan kaynaklanan gelirlerin aklanmasında kullanılmaktadır. Özellikle gayrimenkul sektöründe, suç kaynaklı gelirlerin aklanmasında kullanılan paravan işletmelere rastlanılmaktadır.

— Nakit transfer yöntemi de Yunanistan'da sık olarak görülen bir aklama biçimidir. Genellikle yabancı ülke vatandaşları tarafından yabancı para biriminde ülkeye getirilen nakit paralar, Yunan vatandaşı ŗerikler tarafından Yunan bankalarına yatırılmakta ve sonra yabancı bankalara transfer edilmektedir.

— Tarihi eser ve sanat eserleri ticaretinde nakit kullanımının yaygın olması ve ŗüpheli işlem bildirimine maruz kalmaması, aklama faaliyetinin bu alana kaymasına neden olmaktadır.

— Özellikle Rus ve Arnavutluk mafyaları Yunanistan'da aklama faaliyetlerinde bulunmaktadır. 2001 tarih ve 2910 sayılı kanuna uygun olarak kolaylıkla Yunan vatandaşı olunabilmesi ve Avrupa Birliği sınırları içinde herhangi bir kontrol ve engele takılmadan hareket etme serbestliği, organize suç örgütlerinin Yunanistan'da faaliyette bulunmalarının nedenleridir.

¹⁰¹⁸ Bkz. Alvanou, s.3.

Yunanistan, suçtan kaynaklanan gelirlerinin aklanmasının önlenmesine dair uluslar arası¹⁰¹⁹ ve uluslar üstü yükümlülüklerini¹⁰²⁰ uzun süre ertelemiştir. Yunanistan'ın bu uluslar arası ve uluslar üstü yükümlülüklerini iç hukuka dâhil etmesi 24 Ağustos 1995 ve 2331 sayılı Kara Para Aklama Kanunu¹⁰²¹ ile mümkün olmuştur.

(2) 2331 Sayılı Kanun

2331 Sayılı Kanun ile kara para aklama fiilleri suç haline getirilmiş, bu suçla bağlantılı olarak müsadere ve diğer muhakeme tedbirlerine hükmedilebilme olanağı sağlanmış, mali kurumlar ve soruşturma makamları arasında işbirliğini geliştirici hükümlere yer verilmiş ve şüpheli işlemlerin bildirimi zorunluluğu hukuk hayatına dâhil olmuştur¹⁰²². 10 Şubat 1996 tarih ve 401 sayılı Başbakanlık Kararı ile şüpheli işlem bildirimlerini alma, soruşturma ve analiz etme yetkileri ile donatılmış mali işlem birimi olan “Yetkili Komite (Competent Committee)” kurulmuştur¹⁰²³.

(a) Öncül Suçlar

Yunanistan'ın kara para aklama kanunu olan 2331 Sayılı Kanun, kara para aklama suçunun oluşabilmesi için aklanılan değer elde edildiği öncül suçların tespitinde sayma usulünü kullanmıştır. Kanunun 1 nci maddesinde 16 bent halinde sıralanan suçlar şunlardır; uyuşturucu madde kaçakçılığı ile bağlantılı ve kanun tarafından suç olarak görülen fiiller, 1993 tarih ve 2168 sayılı kanunun 15 nci maddesinin 1 nci fıkrasında yer alan suçlar (ateşli silahlar hakkında), soygun (Yunan Ceza Kanunu (YCK) m. 380), şantaj (YCK m.385), adam kaçırma (YCK m.322), yüksek değerli mal hırsızlığı (YCK m.372), güveni kötüye kullanma (YCK m.375), dolandırıcılık (YCK m.386), yasadışı tarihi eser ticareti, gemi kargo hırsızlığı (Kamu Denizcilik Kanunu m.217), 1983 tarih ve 1383 Sayılı Kanunun 10 ncu maddesi kapsamındaki suçlar (organ ve doku alınması hakkında), Gümrükler Kanunun 102 nci

¹⁰¹⁹ 1988 Viyana Sözleşmesi ve 1990 Avrupa Konseyi Strasburg Sözleşmesi.

¹⁰²⁰ Avrupa Birliği 91/308 sayılı Direktifi.

¹⁰²¹ Law on Money Laundering, Government Gazette 173/24.8.95, s.5231..

¹⁰²² Alvanou, s.4; FATF Report 1997-1998, s.22.

¹⁰²³ Alvanou, s.4; FATF Report 1997-1998, s.22.

madde kapsamındaki kaçakçılık suçları, 1974 tarih ve 181 sayılı kanun kapsamındaki suçlar (iyon radyasyonundan korunma hakkında), fuhuş ve kadının istismarı suçları (YCK m.349), 1971 tarih ve 29 sayılı Krallık kararına ilişkin suçlar (şans oyunları ve kumar hakkındaki düzenlemeler ile ilgili). Kara para aklama suçunun oluşabilmesi için, failin malvarlığının suçtan elde edildiğini bilmesi gerekmektedir. Gerek kanunun tercih ettiği sayma usulü gerekse de manevi unsurun sadece kasttan oluşması doktrinde ve MEMG'nun raporlarında eleştirilmiştir¹⁰²⁴. MEMG 1997–1998 yıllık raporunda sayma usulünün yerine, tüm ciddi suçların öncül suç olması gerektiği belirtilmiştir¹⁰²⁵. Ayrıca manevi unsur konusunda, kastın yanı sıra taksirin de manevi unsur kapsamında mütalaa edilmesi gerekliliği ifade edilmiştir¹⁰²⁶.

(b) Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçları

2331 sayılı kanunun 2 nci fıkrasında kanun kapsamında cezalandırılan eylemler yer almaktadır. 2 nci maddenin 1 nci fıkrasına göre, kasten, suçtan veya kaynağını gizlemek amacı ile böyle bir suça iştirakten kaynaklanan bir malvarlığını transfer eden veya başka malvarlığı değerlerine çeviren, eyleminin sonuçlarından kaçınması için böyle bir suça iştirak eden kişiye yardım teklif eden, suçtan veya suça iştirakten kaynaklandığını bilerek malvarlığının gizlenmesine veya transferine aracılık eden, malvarlığını kullanan, ona malik olan, rehin olarak alan veya malvarlığını edinen kişiler 5 yıldan 10 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmaktadır. Aynı fıkarda, failin bu tür eylemleri profesyonel olarak yapması, tehlikelilik arz etmesi, daha önce aynı eylemden dolayı hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi durumlarında, daha ağır ceza gerektirmemesi durumunda en az 10 yıl hapis cezasıyla cezalandırılacağı belirtilmek suretiyle, failin şahsına bağlı ağırlatıcı haller düzenlenmiştir.

2 nci maddenin 2 nci fıkrasında düzenlenen suçlara göre; daha ağır bir cezayı gerektirmemesi durumunda, mahkeme veya diğer yetkili makamlar ile bu

¹⁰²⁴ Alvanou, s.4; FATF Report 1997-1998, s.22.

¹⁰²⁵ FATF Report 1997-1998, s.23.

¹⁰²⁶ Ağır ihmal için daha az cezaya hükmedilmesi belirtildikten sonra, ağır ihmalin manevi unsur kapsamına alınması gerektiği tavsiye edilmiştir (Alvanou, s.4); FATF Report 1997-1998, s.23.

makamlara bildirme yükümlülüğü bulunan makamlara verdikleri ifade esnasında suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin yerini, kullanımını, tanzimini, kaynağını ve yapısını kasten gizlerse en az 6 ay hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Ancak, sanığın, suç icra eden şahıs ile arasında evlilik münasebetinin veya ikinci dereceye kadar kan hısımlığının bulunması durumunda ceza verilemeyecektir.

3 ncü fıkrada, bu maddenin birinci fıkrasında anılan suçları işlemek amacı ile bir suç örgütünün kurulması veya bir şahsın böyle bir suç işlemeye azmettirilmesi halleri düzenlenmekte ve bu gibi durumlarda 2 yıla kadar hapis cezasının verileceği belirtilmektedir.

2 nci maddenin her üç fıkrasında yer alan suçların yurt dışında işlenmesi durumunda bile failin bu kanun hükümlerine göre cezalandırılacaktır.

(c) Müsadere

Yunan kanunları gereğince, tamamen veya kısmen bir suçta kullanılan, böyle bir suçtan herhangi bir şekilde elde edilen veya bir suçun ürünü olan malvarlıkları zaptedilmekte ve Ceza Usul Kanunun 373 ve 310 ncu madde hükümlerine göre yetkili mahkeme tarafından mahkûmiyet hükmünün verilmesi ile birlikte zorunlu olarak müsadere edilmektedir. Müsadere hükmü, malvarlıklarının üçüncü şahıslara ait olduğu durumlarda, üçüncü şahısların iyi niyetli olmaması durumunda da uygulanmaktadır (m.2/6).

(d) Mali Kurumlara Getirilen Yükümlülükler

2331 sayılı kanunun 4 ncü maddesinde mali ve kredi kurumlarına getirilen yükümlülükler düzenlenmiştir. Mali ve kredi kurumları, herhangi bir hesap açılması, malvarlıklarının muhafazası için bir sözleşme yapılması, gayrimenkul kredi sözleşmelerinin tesis edilmesi gibi işlemlerin yapılmasında sözleşme tarafının veya işlemi yapan kişinin kimliğini tespit etme yükümlülüğü altındadırlar. Bunun için kimlik kartı, pasaport veya resmi herhangi bir doküman gereklidir. Tespit yükümlülüğü 4 ncü maddenin 4 ncü fıkrasında öngörülen durumlar hariç olmak üzere, aynı günde yapılan veya aynı hukuki bağın bulunduğu bir veya birkaç işlemin değerinin 15.000 ECU'ye

(Euro para birimine geçişten sonra 10.000 Euro olarak uygulanmaktadır) ulaştığı durumlarda mevcut olmaktadır (m.4/1). Sözleşmeyi kuran taraf veya işlemi yapan şahsın, üçüncü bir şahıs adına hareket etmesi durumunda, mali ve kredi kurumları işlemi yapan kişinin kimliğinin tespitinin yanı sıra, gerçek menfaat sahibinin kimliğinin tespit edilebilmesi için gerekli bilgiyi toplayacak tedbirler almak yükümlülüğü altındadır (m.4/2). Sözleşmenin tarafı bir mali ve kredi kurumu, kamu hukukuna tabi bir tüzel kişilik veya en az %51'i devlete ait olan bir işletme olması durumunda kimlik tespit zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak bu durumda, işlemi yapan mali ve kredi kurumu takdir hakkını kullanarak kimlik tespiti işlemini yapabilir (m.4/5).

Kimlik tespiti, miktar sınırlamasına tabi olmaksızın suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması hususunda ciddi şüphelerin varlığı durumunda yapılacaktır (m.4/6).

Başka bir kanun tarafından daha uzun bir süre öngörülmediği durumlarda, kredi ve mali kurumlar sözleşme ve işlemler ile ilgili bilgi ve dokümanları en az 5 yıl süre ile saklayacaklardır. 5 yıllık süre, sözleşmenin sonuçlandırılması ve müşteri ile ilişkinin bitiminde veya son işlemin yapıldığı tarihten itibaren başlayacaktır (m.4/7).

4 ncü madde gereğince kredi ve mali kurumlara getirilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda, mali işlem biriminin önerisi alındıktan sonra Ulusal Ekonomi ve Ticaret Bakanının kararı ile kredi ve mali kurumlara para cezası uygulanabilecektir (m.4/8).

Mali ve kredi kurumları, tüm yönetici ve çalışanların bildirimde bulunduğu bir görevli tespit etmeli ve tüm çalışanlarına bildirmelidirler. Bu görevliye yapılacak bildirimler; a. suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin amlandığı yönündeki şüpheler, b. kredi ve mali kurumdaki durumu nedeniyle suç işlendiğinin göstergesi olan ve görevlinin bilmesi gereken tüm olaylardır (m.4/10).

2331 sayılı kanun 4 ncü madde gereğince getirilen yükümlülükler uyarınca toplanılan bilgilerin kötüye kullanımını önlemek amacıyla bu bilgilerin sadece

suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına yönelik fiillerin yargılamaları esnasında kullanılabileceğini belirtmektedir (m.4/14).

g. Çin Halk Cumhuriyeti

(1) Genel Olarak

Çin’de suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aklanmasının önlenmesine ilişkin düzenlemeler; ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler, ceza hukuku dışındaki önleyici düzenlemeler ve Çin’in imzaladığı uluslar arası sözleşmelerden doğan yükümlülükler ile ilgili düzenlemelerden oluşmaktadır¹⁰²⁷.

Çin Halk Cumhuriyeti’nde planlı ekonomi döneminde, hükümetin mali ve finansal piyasalar üzerinde sıkı kontrol tedbirleri uygulamasından dolayı ekonomik suçlara çok az rastlanmıştır. Aynı şekilde, Çin’in mali ve finansal piyasalarını yabancı ekonomilerin etkilerine kapalı tutmasından dolayı çok az uluslar arası suç örgütü bu ülke sınırları içerisinde faaliyette bulunabilmiştir. Bundan dolayı, klasik ceza hukuku hükümleri kara para aklama suçlarının önlenmesi için uygulanmıştır¹⁰²⁸. Çin ekonomisinin dışarıya açılması ve piyasa merkezli ekonomiye geçiş ile birlikte kara para aklama suçları da artan oranda görülmeye başlanmıştır.

(2) Cezai Hükümler

Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin Çin Ulusal Halk Kongresi’nde onaylanmasının ardından, 1990 Aralık ayında Kongre Narkotik Maddelerin Önlenmesine Dair Kararı yürürlüğe koydu. Kararın 4 ncü maddesi, narkotik maddelerin satışından kazanılan malvarlıklarının yasadışı kaynağını ve yapısını vermeyen veya gizleyen kişinin cezalandırılacağını belirtmek suretiyle suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasını suç haline getirmiştir¹⁰²⁹. Uyuşturucu madde ticareti ile bağlantılı aklama suçlarında büyük artışların yaşanması üzerine 1997 Mart ayında Çin Halk Cumhuriyeti Ceza Kanunu’nda

¹⁰²⁷ Jianan, s.11.

¹⁰²⁸ Jianan, s.11.

¹⁰²⁹ Jianan, s.12.

değişiklikler yapılmıştır. Yeni kanunun 191 nci maddesi aklama suçlarını düzenlemektedir. Maddeye göre; uyuşturucu madde ticareti, kaçakçılık ve organize suçlardan kaynaklanan malvarlıklarını elinde tutmak veya kaynağı ile yapısını gizlemek için maddede belirtilen fiilleri işleyen kimseler cezalandırılmaktadır. Cezalar 5 yıla kadar hapis, aklanılan toplam miktarın %5'inden az ve %20'sinden fazla olmamak üzere para cezasıdır. Ayrıca yukarıda belirtilen suçların işlenmesi suretiyle elde edilen gelirler de müsadere edilmektedir. Madde metninde belirtilen fiiller şunlardır; a. yasadışı fonların mali sisteme aktarılmasının sağlanması, b. para ve malların nakite veya mali araçlara çevrilmesine yardım edilmesi, c. yasadışı fonların transfer edilmesine yardımcı olunması, d. fonların yurtdışına gönderilmesine yardımcı olunması veya e. suçların işlenmesinden kaynaklanan malvarlıklarını elinde tutmak veya kaynağı ile yapısını gizlemek için diğer yöntemlerin kullanılması¹⁰³⁰.

Yeni Çin Ceza Kanununun 191 nci maddesi aklama suçunun ön şartını oluşturan öncül suçları sayma yöntemini kullanarak sınırlandırmıştır. Buna göre; üç kategori suç öncül suç olarak kabul edilmektedir; uyuşturucu madde suçları, organize suçlar ve kaçakçılık suçları. Öncül suçların sınırlandırılması ve diğer ekonomik amaçlı suçların öncül suç kapsamına alınmaması yeni kanunun eleştirilen bir yönü olmaktadır¹⁰³¹.

(3) Önleyici Hükümler

Suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aklanmasının önlenmesine yönelik cezai hükümlerin yanı sıra Devlet Konseyi ve mali ve gümrükler denetim birimleri tarafından birçok düzenleyici işlem yapılmıştır. Devlet Konseyi tarafından yapılan ilk düzenleme Nakit Yönetimi Kuralları (Cash Management Rules) ve ikinci düzenleme ise Şahsi Tasarruf Hesaplarında Gerçek İsim Kuralları'dır (Real Name Rules for Individual Savings). Buna ek olarak; aklama eylemlerinin kontrol edilmesi ve önlenmesine yardımcı olmak için Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi 29 Haziran 1996 yılında 193 sayılı kararı ile Çin Halk Cumhuriyeti Döviz Kontrol Düzenlemesi (Regulation of the People's Republic of China on Foreign Exchange Control) ve 2001'de Döviz Gelir

¹⁰³⁰ Jianan, s.12.

¹⁰³¹ Jianan, s.13.

ve Giderlerinin İyileştirilmesi ve Güçlendirilmesine Dair Devlet Konseyi Tebliği'ni (Notice of the State Council on Further Strengthening and Improving Foreign Exchange Income and Expenditure) yürürlüğe koydu¹⁰³².

Önleyici düzenlemeler yapma yetkisi ile donatılan diğer bir birim Çin Halk Bankası'dır (The People's Bank of China). Çin Halk Bankası, sermaye piyasası ve sigorta endüstrisinin yanı sıra mali faaliyetler üzerinde de denetim yetkisi bulunan bir birimdir. Çin Halk Bankası'nın, aklamanın önlenmesine dair yapmış olduğu düzenlemeler; Banka Hesapları Yönetimi Kuralları (Bank Account Management Rules), İç Döviz Hesapları Yönetimi Kuralları (Domestic Foreign Exchange Account Management Rules), Çin Dışında Döviz Hesapları Yönetimi Kuralları (Foreign Exchange Account Outside China Management Rules), Büyük Miktarda Nakit Ödeme Tescil Düzenlemeleri'dir (Large Amount Cash Payment Registration Regulations)¹⁰³³.

Çin'de aklamanın önlenmesine yönelik özel bir sistem bulunmamaktadır. Aklamanın önlenmesine yönelik yetki, mali birimin anahtar rol oynadığı Çin Halk Bankası bünyesinde bulunan, farklı görevleri olan dört birim tarafından paylaşılmaktadır. Bunlar; Denetim Birimi, Bankacılık Denetim Birimi, Banka Dışı Mali Kurumlar Birimi ve Mali İşbirliği Birimi'dir¹⁰³⁴.

Çin'de aklanmanın önlenmesine yönelik olarak bankalar ve banka dışı mali kuruluşların denetiminde karşılaşılan en büyük sorun birimler arası bir çalışma grubunun bulunmamasıdır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması sadece mali sistemle sınırlı bir sorun değildir ve mali sistem dışında gayrimenkul acenteleri gibi nakit yoğun çalışan iş kolları da aklama eylemlerinin hedefi ve aracı olabilmektedir. Bu durumda birimler arası bir çalışma grubunun oluşturulması zorunluluk olmaktadır¹⁰³⁵.

¹⁰³² Jianan, s.13, 14.

¹⁰³³ Jianan, s.14.

¹⁰³⁴ Jianan, s.15.

¹⁰³⁵ Jianan, s.16.

h. Almanya¹⁰³⁶

(1) Genel Olarak

Almanya’da suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin elde edildiği önemli suçlar uyuşturucu madde suçları, malvarlığına karşı suçlar ile alkol ve sigara kaçakçılığı olarak ifade edilmektedir. Gelir elde edilen diğer suçlar arasında Avrupa Birliği’ne karşı işlenen sübvansiyon sahtekârlıkları, dolandırıcılık, yağma, fuhuş zikredilebilir¹⁰³⁷.

Almanya, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadelede iki yönlü yaklaşım içindedir. Mali sektöre yönelik eylemler ile önleyici etki yaratılmaya çalışılırken, ceza kanununda düzenlenen aklamanın suç haline getirilmesi ve müsadere hükümleri ile suçluların cezalandırılması ve yasadışı gelirlerin ellerinden alınması hedeflenmektedir. MEMG’nun ilk değerlendirmesinden sonra Almanya öncül suçları az ciddi suçları da kapsayacak şekilde değiştirirken, Bankacılık Kanununda yapılan değişiklikler ile döviz büroları, para transfer acenteleri, komisyoncular ve mali hizmet sağlayan diğer şirketleri bankacılık denetimi altına almıştır¹⁰³⁸.

(2) Alman Ceza Kanununun 261 nci Maddesi

(a) Genel Olarak

Almanya’da suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması eylemlerinin suç haline getirilmesi 22 Eylül 1992 tarihinde ceza kanununa eklenen 261 nci madde ile mümkün olmuştur. 261 nci maddenin ceza kanununa eklenmesine kadar, Ceza Kanununun 259 ncu maddesinde düzenlenen çalıntı malları kabul etme suçu, aklama ile mücadelede kısmen uygulanmıştır. 259 ncu maddenin sadece fiziksel ürünlerin kabul edilmesine uygulanıyor olması, para ve para ile ilgili alacaklarda uygulama alanı bulamamasından dolayı aklama ile mücadelede etkin olamamıştır. 261

¹⁰³⁶ Almanya ile ilgili MEMG raporları için bkz. FATF, Annual Report, 1997-1998, s.16,17.

¹⁰³⁷ Financial Action Task Force on Money Laundering, Annual Report 1997-1998, 25 Haziran 1998, s.16 (FATF Report 1997-1998).

¹⁰³⁸ FATF Report 1997-1998, s.16.

nci maddenin ceza kanununa eklenmesinden sonra, defalarca değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler temel olarak; öncül suçların kapsamında yapılan değişikliklerdir. Bu bağlamda; tüm ciddi suçlar öncül suçlar arasına dâhil olduğu gibi, sayma suretiyle daha az ciddi suçlar da öncül suç kapsamına alınmıştır¹⁰³⁹. Bu haliyle, Alman hukukunda düzenlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu Viyana ve Palermo Sözleşmelerine uygun hale gelmiştir¹⁰⁴⁰.

(b) Maddi Unsur

“Kara Para Aklama: Yasadışı Elde Edilen Malvarlıklarını Gizleme (Money Laundering; Concealment of Unlawfully Acquired Assets) başlıklı 261 nci madde Alman Ceza Kanununun (Strafgesetzbuch) özel bölümünün, Suçun İcrasından Sonra İştirak ve Çalıntı Malın Kabul Edilmesi (Accessory After the Fact and Receiving Stolen Property) başlıklı 21 nci kısmında yer almaktadır. Madde metnine göre suçun oluşabilmesi için;

- 2 nci cümlede anılan yasadışı eylemden elde edilen bir nesnenin gizlenmesi,
- kaynağının gizlenmesi,
- muhafaza edilmesinin, özel ve ceza hukuku hükümlerine göre müsadere edilmesinin, bulunmasının, kaynağının soruşturulmasının tehlikeye atılması veya engellenmesi gerekmektedir.

(c) Öncül Suçlar

Madde metninde geçen yasadışı eylemlerin anlamı 2 nci cümlede açıklanmaktadır. Buna göre yasadışı eylemlerden maksat;

- ciddi suçlar¹⁰⁴¹,

¹⁰³⁹ Wilkitzki, s.324; FATF, Annexes, Annex C, s.3.

¹⁰⁴⁰ FATF, Annexes, Annex C, s.3.

¹⁰⁴¹ Alman Ceza Kanunun 12 nci maddesinin 1 nci fıkrasına göre ciddi suçlar, 1 yıl veya daha fazla süreli cezaı gerektiren suçlardır.

- Narkotik Kanununun 332 nci maddesinin 1 ve 3 ncü fıkrası ve 334 ncü maddesi, aynı kanunun 29 ncu madde 1 nci fıkrası, Muhbirler Kontrol Kanununun (Precursors Control Law) 29 ncu maddesinde düzenlenen daha az ciddi suçlar¹⁰⁴²,

- Ortak Pazar Organizasyonlarının Uygulanması Kanununun (the Law to Implement the Common Market Organizations) 12 nci madde 1 nci fıkrası ile bağlantılı olarak Mali Kanunun 373 ve failin profesyonel hareket etmesi durumunda 374 ncü maddesi altında işlenen daha az ciddi suçlar,

- Ceza kanununun 180b (insan ticareti), 181a (kadın ticareti), 242 (hırsızlık), 246 (zimmete geçirme), 253 (yağma), 259 (çalıntı malın kabul edilmesi), 263 (dolandırıcılık), 264 (bilgisayar dolandırıcılığı), 266 (inancı kötüye kullanma), 267 (evrakta sahtekârlık), 269 (hukukla bağlantılı veri sahtekârlığı), 284 (yetkisiz olarak şans oyunu organizasyonu), 326 (yetkisiz olarak tehlikeli atıklarla uğraşma) ve 328 nci maddeleri (yetkisiz olarak radyoaktif maddeler ve diğer tehlikeli madde ve ürünlerle uğraşma) ile profesyonel olarak veya bu tür eylemlerin devamlı aracılığı ile uğraşmak için oluşturulan bir örgütün üyesi tarafından işlenen Yabancılar Kanununun (Aliens Law) 92a maddesi ve İltica Usulleri Kanununun (the Asylum Procedure Law) 84 ncü maddesi altında işlenen daha az ciddi suçlar,

- 129 ncu maddede düzenlenen suç örgütünün bir üyesi tarafından işlenen daha az ciddi suçlardır.

261 nci maddenin 2 nci fıkrasında düzenlenen durumlarda öngörülen ceza, 1 nci fıkrada düzenlenen suçlar için öngörülen ceza ile aynıdır. 2 nci fıkraya göre; kendisi veya üçüncü şahıs adına 1 nci fıkrada bahsedilen nesneyi tedarik eden veya kendisi veya üçüncü bir şahıs adına 1 nci fıkrada bahsedilen nesneyi muhafaza eden veya kullanan kişi için de 1 nci fıkrada belirtilen cezaya hükmedilecektir.

Görüldüğü üzere, 261 nci madde sadece uyuşturucu madde ticaretinden kaynaklanan suç gelirlerine uygulanmaz. Madde suç örgütlerinin yasadışı faaliyetlerinden elde edilen gelirlerinin yanı sıra en az 1 yıl ve daha fazla süreli cezayı

¹⁰⁴² Alman Ceza Kanunun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasına göre daha az ciddi suçlar, para ve hapis cezasının asgari olarak daha az süreli olduğu suçlardır.

gerektiren diğerk suçlardan elde edilen gelirlere de uygulanabilecektir¹⁰⁴³. 261 nci maddenin 3 ncü fıkrası teşebbüsün de tamamlanmış suç gibi cezalandırılacağını belirtmek suretiyle kara para aklama suçunu bir kalkışma suçu olarak düzenlemiştir. Ayrıca Alman Ceza Kanunu, çifte suçluluk koşuluyla, yani işlendiği ülkede de suç olarak düzenlemesi koşuluyla, Almanya dışında işlenen eylemlerden elde edilen gelirlerin aklanmasına yönelik fiillerin de 261 nci madde kapsamında cezalandırılacağını belirtmektedir¹⁰⁴⁴.

(d) Manevi Unsur

Alman kara para aklama suçunun manevi unsurunun oluşabilmesi için öncelikle kast gereklidir. Bu konuda aranan özel kasttır ki, failin, uyuşturucu madde satışlarından elden edilen paranın kaynağını gizlemek ve kaynağının tespitine yönelik soruşturmaları tehlikeye atmak veya önlemek bilinci ile hareket etmesi gerekecektir. Alman doktrininde ve yargı kararlarında hâkim olan görüş; dikkatsiz veya eyleminin suç oluşturduğu yönünde şüpheyi göz önüne almayan kişinin ihmal ile bu suçu işleyebileceği yönündedir¹⁰⁴⁵. Nitekim 261 nci maddenin 5 nci fıkrası da, tedbirsizliğinden dolayı, nesnenin 1 nci fıkrada anılan yasadışı eylemlerden elde edildiğinin farkına varamayan kişinin 2 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılacağını belirtirken, aklama suçunun taksir ile de işlenebileceğine işaret etmiştir.

(e) Müeyyide

Alman Ceza Kanununda, aklama suçu için öngörülen ceza 3 aydan 5 yıla kadar hapis cezasıdır. Ancak, failin kara para aklamada devamlı aracılık eden bir suç örgütünün üyesi olması veya profesyonel biçimde suçu işlemesi durumunda öngörülen ceza ağırlaştırılmakta ve ceza 6 aydan 10 yıla kadar hapis olmaktadır. Yukarıda açıklandığı üzere, kanunda belirtilen bu cezalar failin suçu kasten işlemesi

¹⁰⁴³ Johannes Böhnelt, “*Banking Confidentiality and State Controls of Currency Transactions and Related Criminal Activities Germany*”, **Money Laundering and Banking Secrecy General Report, XIVth International Congress of Comparative Law**, (Edited : Paolo Bernasconi), Atina 1994, s. 151.

¹⁰⁴⁴ Böhnelt, s.151.

¹⁰⁴⁵ Böhnelt, s.151, 152.

durumunda söz konusu olacaktır. Suçun ihmalen işlenmesi durumunda kanunda belirtilen ceza üst sınırı 2 yıldır.

Almanya’da, ceza kanunun 261 nci maddesi ile bağlantılı olarak polis tarafından yürütülen soruşturmaların sayılarında 1994’den 1999’a kadar önemli artışlar kaydedilmiştir. 261 nci madde ile bağlantılı olarak yürütülen soruşturma sayısı 1994 yılında 198 iken, 1999 yılına gelindiğinde bu rakam 481’e yükselmiştir. Ele geçirilen malvarlıklarının toplam değeri 1999’da 50 milyon Alman markıdır¹⁰⁴⁶.

(3) 25 Ekim 1993 Tarihli Ciddi Suçlardan Elde Edilen Gelirlerin Tespiti Kanunu (the Act on The Detection of Proceeds From Serious Crime)

(a) Genel Olarak

1993 tarihli kanun 1991 tarihli Avrupa Birliği Direktifinin ve MEMG’nun 40 tavsiye kararının ulusal hukuka adapte edilmesi suretiyle oluşturulmuştur¹⁰⁴⁷. Almanya’da suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadelede iki yönlü yaklaşımın, cezai tedbirlerin yanı sıra diğer cephesini oluşturan kanun, mali ve kredi kurumlarına getirilen yükümlülükler ve bunların ihlali halindeki yaptırımları düzenlemektedir.

(b) Yükümlülük Altındaki Kurumlar

Kanun 1 nci maddesinde tanımlar kısmında kredi kurumlarını, ticari bir girişim gerektirdiği kadarıyla bankacılık faaliyetleri ile iştigal eden bir kuruluş olarak tanımladıktan sonra, bankacılık faaliyetlerine nelerin girdiğini 9 bent halinde sıralamıştır. Alman Maliye Bakanlığı, Merkez Bankasının görüşlerini aldıktan sonra, kanunun amacı ve ticari standartlar uyarınca 1 nci maddede 9 bent halinde sıralanan faaliyetlerin haricindeki faaliyetleri de kredi kurumu kapsamında değerlendirme yetkisine sahiptir (m.1/1).

¹⁰⁴⁶ Wilkitzki, s.325; ancak Almanya’nın birleşmesini takip eden on yıl boyunca İtalyan mafyasının Doğu Almanya’da 70 milyon marklık yatırım yaptığı göz önüne alınınca, yakalanan miktar hayal kırıcı olarak değerlendirilmektedir (Wilkitzki, s.326).

¹⁰⁴⁷ Böhnelt, s.154, 155.

Kanun benzer bir yaklaşımla 2 nci fıkrasında mali kurumları; 1 nci fıkra anlamında kredi kurumu olmayan ve ana faaliyet alanları 2 nci fıkarda belirtilen girişimler şeklinde tanımlamıştır. 2 nci fıkarda belirtilen faaliyet alanları şunlardır; a. öz sermaye hisse senetleri edinmek, b. para karşılığında tahsil edilmemiş borç edinmek, c. kira (leasing) sözleşmesi yapmak, d. kredi kartı veya seyahat çeki yayınlamak veya düzenlemek, e. müşterisi veya kendi adına yabancı para değişimi veya ticareti yapmak, f. kendi hesabına hisse senetleri ticareti yapmak, g. kendi veya müşterileri adına vadeli sözleşmeler, kambiyo kuru veya faiz oranları araçlarında işlemler yapma, h. hisse senetleri yayımına veya birbirine dönüştürme ile ilgili hizmetlere katılma, ı. sermaye yapısı, endüstriyel strateji ve bağlantılı konularda şirketlere danışmanlık yapma, j. bankalar arasındaki borçlanmalarda aracılık yapmak, k. hisse senetlerine yapılan yatırımları idare etmek (m.1/2).

Yaşam sigortası yapan sigorta şirketleri ile yabancı sigorta şirketleri ve yabancı kredi kurumlarının ülke içinde faaliyet gösteren büroları da kapsama alınmıştır (m.1/3).

(c) Müşterinin Kimlik Tespiti

Kanun ile mali ve kredi kurumlarına mali işlemlerde müşterinin kimlik tespitinin yapılması suretiyle, müşteriye tanımlama yükümlülüğü getirilmiştir. Kanun kapsamında, müşterinin tanımlanmasını gerektiren mali işlem, para transferi veya malvarlıklarının benzer hareketini amaçlayan eylemler olarak tanımlanmaktadır (m.1/6). Müşterinin tanımlanması, adresini, doğum tarihini içeren pasaport veya kimlik kartı marifetiyle şahsın kimliğinin tespit edilmesi işlemidir. Kimliğin tespitini sağlayan resmi belgeyi çıkaran resmi makamın, belgenin numarasının ve tipinin de, müşterinin tanımlanması işleminde belirtilmesi gerekmektedir (m.1/5).

Mali ve kredi kurumları; değeri 30.000¹⁰⁴⁸ DM ve daha fazla olan Hisse Senetleri Muhafaza Kanununun 1 nci maddesinin 1 nci fıkrası anlamında hisse senetleri, nakit veya değerli madenlerin kabulünde veya ihracında, kendilerini kuruma

¹⁰⁴⁸ Bu miktar, 1993 tarihli kanunda 20.000 Alman markı olarak belirlenmiştir. Ancak 1998’de yapılan değişiklikle kimlik tespit yükümlülüğü için öngörülen sınır 30.000 Alman markına çıkarılmıştır (Wilkitzki, s.324).

takdim eden müşterilerin kimliklerini belirlemek zorundadırlar (m.2/1). Belirleme işlemi, değeri 30.000 DM'den aşağı olsa da aralarında bağlantı bulunması koşuluyla ve değerlerinin toplamı 30.000 DM'den fazla olan birden fazla işlem için de uygulanır(m.2/2).

Kanunun 2 nci maddesinde mali ve kredi kurumlarına getirilen, belli bir değerin üzerindeki işlemlerde müşterinin kimliğinin tespit edilmesi yükümlülüğüne, 3 ve 4 ncü fıkralarda istisnalar getirilmektedir. Buna göre; mali kurumlar arası işlemlerde ve bir girişimin sahibinin veya personelinin sürekli olarak kendi hesabında işlem yaptığı durumlarda kimlik tespit işlemi uygulanmayacaktır.

(d) Şüpheli İşlem Bildirimi

Bir mali kurum veya kumarhane işletmeciliği; bir mali işlemin Alman Ceza Kanununun 261 nci maddesinde düzenlenen kara paranın aklanması amacına hizmet ettiği veya tamamlansa idi hizmet edeceği kanaatinde ise, bu işlemi gecikmeksizin sözlü olarak, telefonla, teleks ile veya elektronik muhabere vasıtaları ile yetkili soruşturma makamına bildirmek zorundadır (m.11). Şüpheli olarak bildirilen mali işlem savcılık bürosunun rızasının bildirilmesinden veya raporun gönderilişinin üzerinden iki işgünü geçmeden önce yapılmamaktadır. İşlemin ertelenme olanağının bulunmadığı durumlarda, bildirim gecikmesizin yapılırken işlem sonuçlandırılacaktır. Rapor daha önce teleks veya elektronik muhabere vasıtaları gönderilmemiş, sözlü olarak yapılmış ise daha sonra yazılı olarak tekrarlanacaktır (m.11/2).

11 nci maddenin 1 nci fıkrasına uygun olarak şüpheli işlemi bildiren mali kurum veya kumarhane işletmeciliği, işlemin şüpheli olduğunu işlemi yapan tarafa veya yetkili otoriteden başka bir makama bildirmeme yükümlülüğü altındadır. Şüpheli işlem bildiriminin içeriği, suç gelirlerinin aklanması ile ilgili kovuşturma ve yargılamalardan başka bir amaç için kullanılamamaktadır.

Kanunun 12 nci maddesinde şüpheli işlem bildirimleri ile ilgili bir cezai sorumsuzluk hali düzenlenmektedir. Buna göre; ceza kanunun 261 nci maddesinde düzenlenen bir suçun işlendiği kanaati ile kovuşturma makamlarına

bildirim yapan kişi, eğer kötü niyetli veya kasten veya ağır ihmal ile bu bildirim yapmamışsa sorumlu tutulamayacaktır.

(e) Kanunda Düzenlenen İdari Cezayı Gerektiren Eylemler

1993 tarihli kanunun 17 nci maddesi, kanunda düzenlenen yükümlölüklerin ihlalleri halinde değişik miktarlarda idari cezalar verileceğini belirtmektedir. Kanunun idari ceza verileceğini belirttiği eylemler şunlardır;

- Kanunun 2 nci madde 1 nci ve 2 nci fıkrasına, 3 ncü maddenin 1 nci fıkrasına ve 4 ncü maddenin 1 fıkrasına göre şahsın kimliğinin tespit edilmesi yükümlölüğünün ihlali,

- 9 ncu madde¹⁰⁴⁹ 1 nci fıkrasına göre tutulması gerekli kayıtların tam ve doğru tutulmaması,

- 9 ncu madde 3 ncü fıkrasına göre muhafaza edilmesi gereken kayıtların muhafaza edilmemesi,

- 8 nci madde 1 nci fıkrasına göre gerekli araştırmayı yapmaması veya müşterinin isim ve adreslerini tespit etmemesi,

- 11 nci madde gereğince bildirilen şüpheli işlemi, işlemi yapan tarafa veya yetkili otorite haricindeki bir makama bildirmesi hali.

(4) 8 Ağustos 2002 tarihli Terörizmin Finansmanı ile Mücadele ve Kara Para Aklamanın Engellenmesinin İyileştirilmesi Kanunu (the Act on the Improvement of the Suppression of Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (Money Laundering Act))¹⁰⁵⁰

(a) Genel Olarak

1993 tarihli Kanun, 1991 tarihli Direktifin iç hukuka aktarılması amacıyla kabul edilmiştir. 1991 tarihli Direktifte, 2001 tarihinde yapılan değişiklikten sonra 8 Ağustos 2002 tarihli kanun çıkarılarak, değişiklikler Alman iç hukukuna

¹⁰⁴⁹ 9 ncu madde gereğince kayıt tutma ve saklama yükümlölüğü 6 yıldır.

¹⁰⁵⁰ Federal Law Gazete, 14 Ağustos 2002, s.3105 vd.

aktarılmıştır. 2002 tarihli Kanun'da ilk göze çarpan değişiklik, kara para aklama ile mücadelenin yanı sıra, terörizmin finansmanı ile de mücadeleyi öngörmüş olmasıdır.

(b) Yükümlülük Altındaki Kurumlar

2002 tarihli Kanunun 1 nci maddesinde kanun kapsamında olan kredi kurumları, mali kurumlar ve şubeler tanımlanmıştır. Ayrıca Kanun'un 3 ncü maddesinde genel kimlik tespit yükümlülüğüne tabi kişi ve kurumlar belirlenmiştir. Bu belirleme 2001 tarihli Direktife paralel yapılmıştır. Buna göre aşağıda yer alan kişi ve kurumlar, 2 nci maddenin ilk 3 fıkrasında yer alan kimlik tespit yükümlülüğüne tabidirler;

- Avukatlar, barolara üye olan hukuki danışmanlar, patent avukatları ve noterler, müşterileri adına aşağıdaki işlemlerin hazırlanması ve yerine getirilmesinde aracı oldukları takdirde;

- Gayrimenkul veya ticari işletmelerin alım ve satımı,
- Müşteriye ait para, senet ve diğer aktifleri yönetmek,
- Banka veya tasarruf ya da portföy hesabı açılması ve yönetilmesi,
- Şirket kurulması, işletilmesi ve yönetimi için gereken katkının sağlanması,
- Vakıfların, şirketlerin veya benzer yapılanmaların oluşturulması, işletilmesi ve idaresi; her türlü mali veya gayrimenkul işlemlerinde müşterinin adına ve hesabına hareket etmek.

- Hesap uzmanları, bağımsız denetçiler ve vergi danışmanları,
- Emlakçılar,
- Müşterilerinin 1.000 Euro veya daha fazla oyun fişini alıp satmaları durumunda kumarhaneler.

(c) Müşterinin Kimlik Tespiti

Kanun'un 2 nci maddesinde müşterinin kimlik tespitinin yapılacağı durumlar belirtilmiştir. Buna göre; uzun süre devam etme niyetinde olan bir iş ilişkisinin başlangıcında, yükümlülük altındaki kurumlar diğer sözleşme tarafının kimliğini tespit etmek zorundadır.

15.000 Euro'yu aşan nakit, değerli metal veya hisse senetlerinin kabulünden önce, kurum, işlem yapan şahsın kimliğini tespit edecektir (m.2/2). Aralarında bağlantı olan birden fazla işlemin değerinin 15.000 Euro'yu aşması halinde de kimlik tespit yükümlülüğü söz konusudur (m.2/3).

1 ve 2 nci fıkralarda belirtilen yükümlülük kurumların kendi arasındaki işlemlerde uygulanmayacaktır. Ancak İçişleri ve Maliye Bakanlığının yapacağı düzenleme ile Kanun'da yer alan önleyici tedbirlere muadil tedbirleri uygulamayan üçüncü ülkelerde bulunan mali veya kredi kurumları bu istisnadan muaf tutulabilecektir (m.2/4).

Nakit paranın, kurumun gecelik mevduatına yatırılması veya bir işletmenin hesabından, işletmenin sahibi veya personeli tarafından düzenli olarak para çekilip yatırılması durumunda kimlik tespiti yapılmayacaktır (m.2/5).

Hayat sigortası veya kaza sigortası yapan bir sigorta kurumu, prim ödemelerinin bir yıldaki toplam tutarının 1.000 Euro'yu aşması veya tek ödemede 2.500 Euro'dan fazla ödeme yapılması durumunda, sözleşme tarafının kimliğini tespit etmek zorundadır (m.4).

Kanun'un 3 ncü maddesinde belirtilen herhangi bir kişi veya kurum; yapılmakta olan işlemin Alman Ceza Kanunu'nun 261 nci maddesinde uygun olarak kara paranın aklanmasına veya 129a maddesine uygun olarak terörist organizasyonun mali açıdan desteklenmesine hizmet ettiği kanaatine varırsa, işlem tutarına bakmaksızın, işlemi yapan kişinin kimliğini tespit etmek zorundadır (m.6).

(d) Mali İşlem Birimi

2002 tarihli Kanun'un 5 nci maddesi ile Mali İşlem Birimi tesis edilmiştir. Mali İşlem Birimi (the Federal Criminal Police Office), terörist

organizasyonların mali açıdan desteklenmesi ve suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aklanması kovuşturulmasında ve bu faaliyetlerin önlenmesinde federal polisleri ve eyalet polislerini desteklemekle görevlendirilmiştir. Temel olarak Mali İşlem Birimi'nin görevleri şunlardır

- 11 nci maddeye uygun olarak gönderilen şüpheli işlem bildirimlerini toplamak ve analiz etmek,
- Analiz sonucuna göre elde edilen bilgileri federal ve eyalet polis birimlerine bildirmek,
- Yıllık rapor yayınlamak,
- Bildirim yükümlülüğü altında bulunan kişileri düzenli olarak aklama yöntemleri hakkında bilgilendirmek.

Mali işlem birimi terörist organizasyonların mali açıdan desteklenmesi ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması kovuşturmalarında ve bu tür eylemlerin önlenmesinde diğer eyaletlerin mali işlem birimleri ile ortak çalışacaktır. Bu birim (the Federal Criminal Police Office); 17 Ekim 2000 tarih ve 2000/642/JHA sayılı Konsey Kararı'nın 2 nci maddesinin 3 ncü fıkrası anlamında, diğer üye devletlerin mali işlem birimleri ile bilgi değişimi yapabilecek ve ortak çalışacak bir birimdir (m.5).

(e) Şüpheli İşlem Bildirimi

Kanun'un 3 ncü maddesinin 1 nci paragrafında belirtilen herhangi bir kişi veya kurum (1 ve 2 numaralar hariç); yapılmakta olan işlemin Alman Ceza Kanunu'nun 261 nci maddesine uygun olarak kara paranın aklanmasına veya 129a maddesine uygun olarak terörist organizasyonun mali açıdan desteklenmesine hizmet ettiğine dair bulgular tespit ederse, durumu kovuşturmadan sorumlu yetkili makama düzenlenen bir raporla ve raporun bir kopyasını mali işlem birimine, sözlü, telefonla, teleksle veya elektronik iletişim araçları ile gecikmeksizin iletacaktır. Bu bildirimin yapılması için herhangi bir işlem tutarı aranmaz.

Kovuşturma makamının kuruma veya kişilere muvafakat bilgisini vermesine kadar veya işleme ait Ceza Muhakemeleri Kanunu (StPO) uyarınca yasaklama kararı alınmaksızın, raporun gönderilmesinin üzerinden ikinci iş günü geçmesine kadar, yapılması istenen işlem hiçbir şekilde yerine getirilemeyecektir. Cumartesi günleri bu anlamda iş günü olarak sayılmaz. Ancak işlemin ertelenmesi imkânı mevcut değilse, işlem yerine getirilebilir ve gecikmeksizin rapor edilir (m.11).

1 nci fıkraya göre bildirilen rapor daha önce teleks veya elektronik iletişim araçları ile gönderilmemiş ise yazılı olarak tekrar edilir (m.11/2).

3 nc maddenin 1 nci paragrafında 1 ve 2 numarada yer alan kişiler, eğer aklama şüphesine neden olan, müşteri tarafından sağlanan veya ona ait bilgiyi, sağlanan hukuki danışmanlık anında veya mahkemeden müvekkilin hukuki temsili sırasında edinmiş ise bildirim yükümlülüğü altında değildirler. Ancak bu kişiler, müvekkillerinin hukuki tavsiyelerini aklama amaçlı kasten kullandıklarını biliyorsa bildirim yapmak zorundadırlar (m.11/3). Bu kişiler raporlarını yetkili federal meslek kuruluşlarına gönderirler. Meslek odası kendi yorumları ile birlikte 11 nci maddenin 1 nci fıkrasında belirtilen yetkili makamlara gönderirler (m. 11/3).

şüpheli işlem bildirimini yapan kişi ve kurumlar, şüpheli işlem bildirimini yapıldığına dair bilgiyi işlem taraflarına veya yetkili kamu otoritesinden başka taraflara bildirmemek zorundadırlar (m. 11/5). Bu bildirim yükümlülüğü, Ceza Kanununun 261 nci maddesinin 9 ncu paragrafında bulunan isteğe bağlı bildirim ykmllğn ortadan kaldırmaz (m. 11/6).

şüpheli işlem bildiriminin içeriği 10 ncu maddenin 1 nci paragrafında belirtilen ceza kovuşturmalarında veya 3 yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlarla ilgili kovuşturmalarda, vergi suçları ile ilgili kovuşturmalarda kullanılabilir (m. 11/7).

Terörist organizasyonların mali açıdan desteklenmesi ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ile mücadele için, İçişleri ve Maliye Bakanlığı, Meclisin onayını gerektiren bir kanuna dayanan düzenleme ile 1 nci paragraf anlamında şüpheli işlem tiplerini belirleyebilir (m. 11/8).

Ceza Kanunu'nun 129b maddesi ile birlikte 129a maddesine uygun olarak terörist organizasyonların mali açıdan desteklenmesi veya 261 nci maddesine uygun bir suça ilişkin bilgileri kovuşturma makamlarına bildiren kişi, bildirim kasten veya ağır ihmal ile yapılmadığı sürece sorumlu tutulamayacaktır (m. 12).

Ceza Kanunu'nun 129b maddesi ile birlikte 129a maddesine uygun olarak terörist organizasyonların mali açıdan desteklenmesi veya 261 nci maddesine uygun bir suça ilişkin bulguları tespit eden yetkili makam, durumu gecikmeksizin yetkili kovuşturma makamına bildirecektir (m.12).

(f) Kanunda Yer Alan Cezalar

2002 tarihli Kanunun 17 nci maddesinde idari para cezaları öngörülmüştür. Maddede iki grup yükümlülük için farklı cezalar öngörülmüştür. Birinci grupta kimlik tespitinin ihlali söz konusudur ve 100.000 Euro'ya kadar para cezası ile cezalandırılır. İkinci grupta ise gerçek malike ilişkin araştırmanın yapılmaması, isim ve adresinin alınmaması; şüpheli işlem bildirimi yapıldığına ilişkin bilginin verilmesi; yurt dışındaki şube ve girişimlere ilişkin bilgilerin yetkili makamlara verilmemesi veya zamanında verilmemesi gibi ihlaller düzenlenmiştir. İkinci grup için 50.000 Euro'ya kadar para cezası öngörülmüştür. 17 nci maddede yer alan suçlar kasten veya dikkatsizlik sonucu işlenebilir.

i. Malta

(1) Genel Olarak

1994 Malta Meslek Sırrı Yasası (Professional Secrecy Act), Malta kanunlarında gizlilik ve meslek sırrı ile ilgili hükümleri birleştirmiş ve bu sayede yabancı ve yerli yatırımcılara düzenleyici yükümlülükleri ve mali denetimi engellemeksizin gerekli güveni sağlamıştır. Aynı yılda çıkarılan ikinci bir kanun olan

Kara Para Aklamanın Önlenmesi Kanunu¹⁰⁵¹ ve diğer düzenlemeler, bir mali merkez olarak Malta'nın güvenilirliğini ve hukuki yapılanmasının bütünlüğünü sağlamıştır¹⁰⁵².

Malta'nın suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına yönelik yasal düzenlemeleri, uluslar arası standartlara uygun olarak üç başlık altında incelenmektedir. Bunlar; Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu, Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Tüzüğü ve düzenleyici otoriteler tarafından yayınlanan Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Rehberidir.

(2) Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu

Malta'da; mali ve ekonomik piyasaları olumsuz etkileyen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik kanun 1994 yılında çıkarılmıştır. Kanun; 2 nci maddesinde cezai eylemleri, nerede işlenirse işlensin, Malta hukukuna veya diğer hukuklara tabi Viyana Sözleşmesinin 3 ncü maddesinde yer alan ve 1994 tarihli kanunun 1 nci cetvelinde yer alan eylemler ile aynı kanunun 2 nci cetvelinde yer alan eylemleri öncül suç kapsamına almak suretiyle, 1991 tarihli AB Direktifinden daha ileri hükümler getirmiştir.

Kanunun 2 nci maddesinde 2 bent halinde yer alan ve 1 ve 2 nci cetvellere gönderme yapılan öncül suçlar şunlardır¹⁰⁵³; Viyana Sözleşmesinin 3 ncü maddesinde yer alan suçlar ile ikinci cetvelde yer alan a) narkotik veya tehlikeli maddelerle ilişkili kanunlara karşı suçlar, b) silah ve silahlanma ile yasadışı uğraşma, c) fuhuş veya ahlak dışı nedenlerden dolayı kadın, erkek ve genç insan ticareti, d) esir ticareti, e) korsanlık, f) bir şahsın yasadışı tutuklanması, gözaltına alınması veya hapsedilmesi, g) kasten cinayet, ğ) kasten nitelikli yaralama, h) Malta Ceza Kanununun, 9 ncü başlık 197, 204, 205, 208 nci maddelerinde düzenlenen suçlar, ı) hırsızlık, j) Dolandırıcılık, k) 37 nci başlık gümrük düzenlemelerine karşı suçlar, l) 50 nci başlık

¹⁰⁵¹ 23 Eylül 1994 tarih ve 19 sayılı kanun (Prevention of Money Laundering Act), 373 ncü başlıkta düzenlenmiştir. Kanun şimdiye kadar birçok değişikliğe uğramıştır. Bunlar; 1998 tarih ve 2 sayılı kanun, 1999 tarih ve 71 sayılı hukuki tebliğ, 2001 tarih ve 31 sayılı kanun, 2002 tarih ve 3 sayılı kanun, 2004 tarih ve 3 ve 13 sayılı kanunlardır. Değişik kanun metni için bkz.; www.docs.justice.gov.mt/lom/legislation/english/leg/vol_10/chapt373.pdf, (Erişim: 10 Kasım 2005).

¹⁰⁵² Caruana-Farrugia, s.26.

¹⁰⁵³ İkinci cetvel, 1999 tarih ve 71 sayılı hukuki tebliğ ile değiştirilmiştir.

Resmi Sırlar Kanunu'nda düzenlenen suçlar, m) 66 ncı başlık silah düzenlemelerine aykırı suçlar, n) 204 ncü başlık Malta Merkez Bankası Kanunu'na aykırı suçlar, o) 326 ncı başlık Yolsuzluğa Karşı Sürekli Komisyon Kanunu'na aykırı suçlar.

Kanun bu düzenleme biçimi ile aklama suçuna konu olan gelirin kaynaklanabileceği suçları sayma usulünü benimsemek suretiyle belirlemiştir. Ancak, kanun koyucu sayma usulünü kullanırken, uluslar arası sözleşmelerden doğan yükümlülükleri de ihlal etmeme amacı gütmüş ve bundan dolayı uluslar arası sözleşmelere de gönderme yapmıştır.

Kanunun 2 nci maddesinde aklama sayılabilecek eylemler şu şekilde düzenlenmiştir;

- Malvarlığının kaynağını veya suça katılan veya katıldığı düşünülen şahsa yardımın gizlenmesi veya başka türlü gösterilmesi amacıyla, suçtan veya suça iştirak eyleminden doğrudan veya dolaylı olarak elde edildiğini bildiği malvarlığını nakletme veya başka değerlere dönüştürme,
- Suçtan veya suça iştirak eyleminden doğrudan veya dolaylı olarak elde edildiğini bildiği malvarlığının gerçek yapısını, kaynağını, yerini, hareketini, malvarlığı ile ilgili hakları veya malikini gizleme veya başka türlü gösterme,
- Suçtan veya suça iştirak eyleminden doğrudan veya dolaylı olarak elde edildiğini bildiği malvarlığını edinme,
- Suçtan veya suça iştirak eyleminden doğrudan veya dolaylı olarak elde edildiğini bildiği malvarlığını makul bir gerekçe olmaksızın alıkoyma,
- Yukarıda dört bent halinde sayılan eylemlere, Ceza Kanunun 41 nci maddesi anlamında teşebbüs etme,
- Yukarıda dört bent halinde sayılan eylemlere, Ceza Kanunun 42 nci maddesi anlamında iştirak etme.

2 nci maddede sayılan fiilleri işleyen kimselere verilecek ceza kanunun 3 ncü maddesinde yer almaktadır. Buna göre; kara para aklama eylemlerinden dolayı

suçlu bulunan şahıs, bir milyon liri'yi aşmayan para cezası veya 14 yıla kadar hapis cezası alabileceği gibi, iki cezaya aynı anda da hükmedilebilecektir.

Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun 4 ncü maddesine göre, savcının herhangi bir kişinin 3 ncü maddede belirtilen eylemleri işlediğine dair makul şüpheyne sahip olması halinde ceza mahkemesinden soruşturma kararı alacağı belirtilmektedir. Bu soruşturma kararı ile birlikte suç kaynaklı malvarlıklarının araştırılması amacı ile meskende ve diğer binalarda araştırma yapma yetkisi savcıya verilmektedir. Ancak, bu soruşturma kararı, avukat veya hukuk danışmanı ile müvekkili ve din adamı ile ona günah çıkartan kişi arasındaki görüşmelere ulaşma ve onları ele geçirme yetkisi vermemektedir (m.4/3).

Kanun aynı zamanda savcıya, ceza mahkemesine başvurarak suç kaynaklı malvarlıkları için ihtiyati tedbir kararı alabilme imkânını da sağlamaktadır¹⁰⁵⁴. Ancak ihtiyati tedbir kararının alınabilmesi için; üzerinde ihtiyati tedbir talep edilen malvarlıklarının (para veya diğer menkul malvarlıkları) şüpheliye ait olması, ihtiyati tedbir kararının geçerlilik süresinin 24 saatten fazla olmaması, yazılı olması ve şüphelinin malvarlıklarının transferine yasak getirmesi gereklidir. Bu karara aykırı davranan şüphelinin menkul veya gayrimenkul malvarlıkları satışa çıkarılmaktadır (m.4/6). Şüpheli hakkında ceza mahkemesi tarafından verilecek mahkûmiyet kararı üzerine, ihtiyati tedbire hükmedilen malvarlıkları müsadere edilebilecektir. Müsadere kararının verilebilmesi için, aklama suçunun Malta sınırları içerisinde işlenmesine gerek bulunmamaktadır. Ülke dışında işlenen aklama suçu için de müsadere kararı verilebilecektir.

Şüpheli, hakkında yapılan bir ceza yargılaması işlemi ile sanık konumuna gelmesi üzerine ihtiyati tedbir kararı, sanığa ait olan ancak üçüncü kişilerde bulunan malvarlıklarını da kapsamına almaktadır. İhtiyati tedbir kararı üzerine sanık, malvarlığı üzerinde nakletme, rehin veya ipotek tesis etme gibi haklardan yoksun kılınmaktadır (m.5).

¹⁰⁵⁴ Caruana-Farrugia, s.27.

19 sayılı kanun 12 nci maddesi ile Maliye Bakanına, kanun hükümlerinin uygulanabilirliğini sağlamak üzere düzenlemeler getirme yetkisi verilmektedir. Bu düzenlemeler, bankaların yanı sıra mali ve kredi kurumlarını da kapsamına almaktadır ve kurumların kara paranın aklanmasına yönelik eğitimleri, kimlik tespiti, kayıtların saklanması, iç bildirimler ve şüpheli işlemlerin düzenleyici birimlere bildirilmesine yöneliktir¹⁰⁵⁵.

Malta mali işlem birimi olan Mali İstihbarat Analiz Birimi¹⁰⁵⁶ (Financial Intelligence Analysis Unit) ayrı bir hukuki kişiliğe sahiptir ve yabancı mali işlem birimleri ile anlaşmalar yapma yetkisine sahiptir. Birim, bildirim yapma yükümlülüğü bulunan kurumlardan aklama şüphesi bulunan mali işlemlere dair bildirimleri almak, alınan bilgiler üzerine analiz yapabilmek için ek bilgi talep etmek, soruşturma ve kovuşturma için yapmış olduğu analitik raporları soruşturma veya kovuşturma organlarına göndermek, yükümlülük altında bulunan kuruluşların bu yükümlülüklerle riayetini takip etmek, aklama ile mücadelede gerekli önlemleri alabilmek için kurum içi eğitimi desteklemek ve yardım etmek yetkileri ile donatılmıştır. Birim, Bakan tarafından atanan 4 yetkilinin yanı sıra, Savcılığın, Mali Hizmetler Otoritesinin, Malta Merkez Bankasının ve Malta Polis Teşkilatının hükümete gösterdiği üç aday arasından seçilen birer yetkilisinden oluşmaktadır¹⁰⁵⁷.

(3) 1994 Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Tüzüğü

Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Tüzüğü 1994 yılında çıkarılmış ve mali sisteme ilişkin işlemleri yapan gerçek veya tüzel kişileri yükümlülük altına sokan bir düzenleyici işlemdir. Düzenleyici işlem, bankacılık, yatırım hizmetleri, hayat sigorta hizmetleri, hisse senetleri alım satım hizmetleri, döviz değişim hizmetleri, kumarhaneler ile diğer mali kurumları kapsamına almaktadır¹⁰⁵⁸.

¹⁰⁵⁵ Caruana-Farrugia, s.28.

¹⁰⁵⁶ 19 sayılı kanunun 14 ncü maddesinde düzenlenmiştir.

¹⁰⁵⁷ Caruana-Farrugia, s.29.

¹⁰⁵⁸ Caruana-Farrugia, s.29.

Kapsam altında bulunan gerçek veya tüzel kişiler, kimlik tespiti yapmak, gerekli kayıtları tutmak ve saklamak, iç bildirim teşkilatlarını kurmak, kurumlarının aklama amaçlı kullanımını önlemek için iç eğitimleri yapmak ve aklama şüphesi taşıyan işlemleri yetkili otoritelere bildirmek yükümlülüğü altındadır¹⁰⁵⁹.

Kimlik tespit yükümlülüğü, bir iş ilişkisi başlatıldığı zaman veya bir işlem tamamlandığı zaman yapılmakta ve işlem tarafı gerçek veya tüzel kişiler kimliğini doğrulayacak gerekli dokümanları beyan etmektedir. Tüzük, yüz yüze, posta ile yapılan ödemelerde ve başkası adına yapılan işlemlerde yeterli asgari standartları belirlemiştir. Ayrıca, tutulan kayıt ve dokümanları en az beş yıl saklama yükümlülüğü de tüzükle beraber getirilmektedir¹⁰⁶⁰.

Tüzük, kapsam altında bulunan kurumlara Kara Para Aklama Bildirim Görevlisi olarak anılan bir görevli belirleme ve bu görevliyi iç raporları hazırlamakla görevlendirme zorunluluğu yüklemiştir. Bu görevli, diğer bilgilerin ışığında, bir şahsın aklama eylemleri ile meşgul olup olmadığına ait şüpheyi belirlemekle yetkilidir. Bu şüphenin oluşabilmesi için, kurum tarafından tutulan ve kendisine yardımcı olabilecek tüm bilgilere ulaşma hakkı bulunmaktadır. Görevli tarafından, bir kişinin aklama eylemleri ile uğraştığına dair şüphenin oluşması için makul nedenlerin bulunması durumunda, Mali İstihbarat Analiz Birimine bildirim yapılmaktadır¹⁰⁶¹.

j. Norveç¹⁰⁶²

Norveç 1989 yılında Ceza Kanununa (NCK) eklediği 162 (a) maddesi ile uyuşturucu madde suçlarından elde edilen gelirlerin bir bölümünü almayı veya ele geçirmeyi suç haline getirmiştir. 11 Haziran 1993 tarihinde 162 (a) maddesi kaldırılmış ve Ceza Kanununun 317 nci maddesinde yer alan suçun uygulama alanı genişletilmiştir. 317 nci maddede yer alan suç; hırsızlık, dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma gibi suçlardan elden edilen gelirlerin bir bölümünü almayı veya ele geçirmeyi suç halinde

¹⁰⁵⁹ Caruana-Farrugia, s.29.

¹⁰⁶⁰ Caruana-Farrugia, s.29.

¹⁰⁶¹ Caruana-Farrugia, s.30.

¹⁰⁶² Norveç ile ilgili MEMG raporları için bkz. FATF, Annual Report, 1997-1998, s.19-20.

düzenlemekti idi. Yapılan değişiklikle 317 nci madde vergi suçları dâhil olmak üzere tüm suçları kapsar hale getirilmiştir¹⁰⁶³. Ceza Kanununda yer alan herhangi bir suç, öncül suç olarak kabul edildiği gibi, vergi suçları veya kabahatler gibi diğer yasama işlemlerinde yer alan suçlar da öncül suç kapsamında değerlendirilmektedir¹⁰⁶⁴.

Aklama suçunun manevi unsuru kast olabileceği gibi söz konusu suç taksirle de işlenebilir¹⁰⁶⁵. Bu durumda, failin söz konusu gelirin bir suçtan kaynaklandığını bilmesi gerektiği ispatlanmalıdır. 317 nci maddede düzenlenen aklama suçu gayri muayyen kast ile de işlenebilmektedir. Fail, malvarlığının suçtan kaynaklandığı gerçeğine gözünü kapatarak hukuki sorumluluktan kurtulamamaktadır¹⁰⁶⁶.

Savcılık, aklama suçundan mahkûmiyet için aklama konusu gelirlerin bir suçtan kaynaklandığını ispatlamalıdır. Ancak, şahsın öncül suçtan mahkûm olmasına gerek yoktur. Savcı; kimin öncül suçu işlediğini, gelirin özel bir suçtan veya suç tipinden kaynaklanıp kaynaklanmadığını ve aklama suçunun failinin, öncül suçu kimin işlediğini bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispatlamak zorunda değildir. Ancak bu ispat külfetinin tersine çevrildiği anlamına gelmemektedir. Savcı, gelirlerin yasal bir kaynağa sahip olmadığını ceza hukuku ispat kurallarına göre ispatlamak zorundadır¹⁰⁶⁷.

Yurtdışında işlenen öncül suç gelirlerinin Norveç'te aklanması da suç olarak düzenlenmiştir. Bu konuda 317 nci maddede hüküm olmamasına rağmen, düzenleyici işlemlerde öncül suçun yurtdışında işlenmesi halinde, suç gelirleri Norveç'te aklanır ise aklama suçu tamamlanmış olur. Ancak bu durumda öncül suçun Norveç hukukuna göre suç teşkil etmesi gerekir¹⁰⁶⁸.

Norveç Ceza Kanununa göre öncül suç faili, aklama suçunun faili olamaz. Aklama suçunun oluşabilmesi için aklanılacak malvarlığının başkalarının eyleminden kaynaklanması gerekmektedir. Bununla birlikte; kendi suç gelirlerini aklama eylemi,

¹⁰⁶³ FATF, Norway, s.28.

¹⁰⁶⁴ FATF, Norway, s.29.

¹⁰⁶⁵ FATF, Norway, s.32.

¹⁰⁶⁶ FATF, Norway, s.32.

¹⁰⁶⁷ FATF, Norway, s.28, 29.

¹⁰⁶⁸ FATF, Norway, s.29.

topluma zararlı bir eylem olarak nitelendirilmiş ve cezanın tayininde ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir¹⁰⁶⁹.

Aklama suçuna teşebbüs etmek Norveç Ceza Kanununun 49 ncu maddesine göre suç olarak düzenlenmiştir. Aklama suçunun icrasına yardım etme (müzaheret ve muavenetle suçun icrasını kolaylaştırma) 317 nci madde kapsamında cezalandırılması gereken bir eylem olarak düzenlenmiştir. Aynı şekilde suç işlemeye teşvik (counselling) ve suçun icrasını kolaylaştırma (facilitation) da suç olarak düzenlenmiştir¹⁰⁷⁰.

317 nci madde iki adet istisna düzenlemiştir ki, bu istisnalarda suç gelirlerini aklama suç oluşturmaz. Birinci istisna, suç gelirlerinin kendisinin veya diğer bir personelin normal yaşam giderleri için alınmasıdır. Ancak bu istisnada suç gelirlerinin alındığı kişinin yaşam giderlerini karşılama konusunda yükümlülüğünün bulunması gerekmektedir. Bu yükümlülük kanuni bir yükümlülük olabileceği gibi (evlilik veya akrabalık ilişkisi), sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülük de olabilir. Yaşam giderlerine (ordinary maintenance) yiyecek, giyecek ve barınma için gerekli giderler dâhildir. Lüks ürünler bu kapsamda değerlendirilmemektedir. Düzenlenen ikinci istisna ise günlük kullanım ürünlerinin ve eşyalarının veya hizmetlerin normal karşılığı olarak suç geliri alan kişinin cezalandırılmayacağıdır. Bu istisnanın amacı sıradan tüketici ürünlerini temin eden kişilerin sattıkları ürün karşılığında aldıkları paranın kaynağını sormak mecburiyetinde bırakmamaktır¹⁰⁷¹.

Norveç hukukuna göre aklama suçundan dolayı hem gerçek kişilerin hem de ticaret şirketleri, tek kişilik ticari girişimler ve vakıflar gibi tüzel kişiliklerin cezai sorumluluğu mevcuttur. Bir gerçek kişinin tüzel kişi adına hareket ettiği durumlarda, gerçek kişi herhangi bir şekilde suçtan dolayı cezalandırılmadığı durumlarda bile tüzel kişiliğin cezai sorumluluğu devam etmektedir.

¹⁰⁶⁹ FATF, Norway, s.29.

¹⁰⁷⁰ FATF, Norway, s.29, 30.

¹⁰⁷¹ FATF, Norway, s.30.

Tablo-13
Norveç'te Kovuşturulan Aklama Olaylarının Sayısı

Suç Tipi	2000	2001	2002	2003	2004
Adi Karapara Aklama (75.000 Norveç Kronu veya 9.100 avrodan az suç gelirlerinin gizlenmesine yardım)	51	48	32	98	236
Ağırlaştırılmış Karapara Aklama (75.000 Norveç Kronu veya 9.100 avroyu suç gelirlerinin gizlenmesine yardım)	24	35	19	15	32
Uyuşturucu madde bağlantılı Karapara Aklama	-	1	1	3	1
İhmalen Karapara Aklama	105	302	310	404	284
Toplam	180	386	362	520	553

Kaynak: FATF, Norway, s.31.

Norveç'te aklama olaylarında 2000–2004 döneminde önemli artışlar görülmüştür. Kovuşturulan aklama fiillerinde, uyuşturucu bağlantılı aklama ve ağırlaştırılmış aklama fiillerinde önemli artışlar kaydedilmezken, adi ve ihmalen aklama fiillerinde fark edilir derecede artışlar görülmüştür. Özellikle adi aklama fiillerinde 2004 sonunda artış oranı % 400'ü aşmıştır. Ancak Norveç'te aklama fiillerinin adli takibinde esas başarı, kovuşturulan fiillerde yüksek oranda mahkûmiyet elde edilmesidir. Mahkemelerden mahkûmiyet kararı alınan dava sayısı, kovuşturulan davaların % 85'ine ulaşmış durumdadır.

Tablo-14
Norveç'te Mahkûmiyet Kararı Alınan Dava Sayısı

Suç Tipi	2000	2001	2002	2003	2004
Adi Karapara Aklama (75.000 Norveç Kronu veya 9.100 avrodan az suç gelirlerinin gizlenmesine yardım)	30 % 94	27 % 73	17 % 84	78 % 96	7 % 70
Ağırlaştırılmış Karapara Aklama (75.000 Norveç Kronu veya 9.100 avroyu suç gelirlerinin gizlenmesine yardım)	11 % 85	8 % 92	27 % 87	10 % 83	7 % 88
Uyuşturucu madde bağlantılı Karapara Aklama	-	-	-	-	-
İhmalen Karapara Aklama	20 % 91	61 % 85	96 % 91	151 % 83	86 % 84
Toplam	61 % 90	96 % 83	140 % 87	239 % 87	100 % 80

Kaynak: FATF, Norway, s.31, 32.

Norveç'te, suçtan kaynaklanan aklama eylemlerinin tüzel kişiler tarafından icrasında caydırıcı cezalar öngörülmüştür. Tüzel kişiler, aklama eyleminden dolayı suçlu bulunduklarında haklarında para cezası uygulanmaktadır (NCK m.26a, 27, 48a, 48b ve 317). Tüzel kişilere uygulanacak para cezasının bir sınırı bulunmamaktadır.

Ayrıca, tüzel kişilerin aklama suçundan elde etmiş oldukları malvarlıklarının müsaderesine de karar verilebileceği gibi tüzel kişinin faaliyetine de son verilebilmektedir (NCK m.48a). Tüzel kişiye verilecek cezanın miktarında mahkeme şu kriterleri göz önüne almaktadır (NCK m. 48a);

- Cezanın önleyici etkisi,
- İşlenen suçun ağırlığı,
- Suçun, tüzel kişinin menfaatleri doğrultusunda işlenip işlenmediği,
- Tüzel kişinin suçtan bir fayda elde edip etmediği,
- Tüzel kişinin ekonomik hacmi,
- Suçun bir sonucu olarak, tüzel kişiye veya onun adına hareket eden gerçek kişiye diğer müeyyidelerin uygulanıp uygulanmadığı,

Aklama suçunun gerçek kişiler tarafından icrasında, adi aklama suçu için sınırsız para cezası veya 3 yıldan yukarı olmayacak şekilde hapis cezası öngörülmüştür. Aklama suçunun cezasının 3 yıl ile sınırlandırılması, Avrupa Birliği'nin 2001 tarihli çerçeve kararında öngörülen 4 yıllık sınırı karşılamamasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte; ağırlaştırılmış aklama suçu¹⁰⁷² için sınırın 6 yıl olması (NCK m.317/3) ve suçun organize suç örgütünün faaliyetleri çerçevesinde işlenmesi halinde sınırın 11 yıl olması (NCK m.60a) çerçeve kararın uygulanmaması durumunu bir ölçüde mazur göstermektedir¹⁰⁷³. Adi aklama suçunun organize suç örgütünün faaliyetleri içinde işlenmesi veya organize suç örgütü ile bağlantılı olması durumunda verilecek ceza iki katına çıkarılacaktır. İhmalen aklama suçunun işlenmesi durumunda verilecek hapis cezası 2 yıldan fazla olmayacaktır (NCK m.317/5). Adi, ağırlaştırılmış veya ihmalen aklama fiillerinin birden fazla işlenmesi halinde verilecek cezada iki katına çıkarılacaktır (NCK m.61).

¹⁰⁷² Ağırlaştırılmış aklama suçunun şu hallerde olduğu kabul edilmektedir; a. Aklanılan malvarlığının miktarının 75.000 Norveç Kronu'nu geçmesi, b. Öncül suçun tipi, c. Aklama fiilinin icra şekli, d. Sanığın, aklama suçunu itiyad edinip edinmediği.

¹⁰⁷³ FATF, Norway, s.33.

k. Portekiz¹⁰⁷⁴

(1) 22 Ocak 1993 tarih ve 15 Sayılı Kanun

Portekiz’de suçtan kaynaklanan değerlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik mevzuat 1991 ve 1993 arasında oluşturulmuştur. 22 Ocak 1993 tarih ve 15 sayılı Kanun (22 Şubat 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir) ile aklama fiilleri suç haline getirilmiştir. Söz konusu kanunun yürürlüğünden önce, Yasadışı Madde Ticaretine Karşı Kanun yürürlükte idi ve bu kanun aklama fiillerini suç halinde düzenlememekte idi¹⁰⁷⁵.

15 sayılı Kanun ile kanunun ekinde bulunan bitkilerin veya maddelerin kullanımı, nakli, ihracı, ithali, dağıtımı, ticareti ve üretimi için lisans veya yetkili otoritelerin izni şartı getirilmiştir¹⁰⁷⁶. Aklama fiillerini 15 sayılı Kanunun 23 ncü maddesi cezalandırmaktadır. 23 ncü maddeye göre, aklama suçunun konusu olan değerlerin uyuşturucu madde ticareti suçlarından elde edilmesi gerekir. 23 ncü madde şu şekildedir;

“Ürünlerin veya malların dönüştürülmesi, transferi veya başka şekilde gösterilmesi

1. Her kim, 21, 22, 24 ve 25 nci maddelerde düzenlenen herhangi bir suç veya suçlardan ile bunlara herhangi bir iştirak halinden kaynaklanan malları veya ürünleri bilerek;

a. yukarıda bahsedilen suçları işleyen kişinin eyleminin hukuki sonuçlarından kurtulmasına yardım etme veya yasadışı kaynağını gizleme veya başka türlü gösterme amacıyla, doğrudan veya dolayısıyla, tamamen veya

¹⁰⁷⁴ Portekiz hakkında MEMG raporları için bkz. FATF, Annual Report, 1998-1999, s.20, 21.

¹⁰⁷⁵ Mónica Quintas Roma, “Banking Confidentiality and State Control of Currency Transactions and Related Criminal Activities-Portugal”, **Money Laundering and Banking Secrecy General Report, XIVth International Congress of Comparative Law**, (Edited : Paolo Bernasconi), Atina 1994, s. 207.

¹⁰⁷⁶ Roma, s.213.

kısmen, bu tür mal ve ürünleri başka değerlere dönüştürür, transfer eder, transferi veya başka değerlere dönüştürülmesi için herhangi bir işlemi kolaylaştırır veya yardımcı olursa 4 seneden 12 seneye kadar hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olur,

b. bu tür malların veya ürünlerin gerçek yapısını, kaynağını, yerini, konumunu, hareketini, onunlar ilgili hakları veya malikini gizler veya farklı şekilde gösterirse 1 yıldan 5 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olur,

c. bu tür mal ve ürünleri edinir veya alır, hileli bir şekilde kullanır veya malik olursa 1 yıldan 5 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olur.”

Yine aynı kanunun 60 ncı maddesi uyarınca yetkili adli birimler, bankalar, mali kurumlar, kamu ve özel şirket veya ortaklıklardan, söz konusu kanunun 21, 22, 24 ve 25 nci maddelerinde düzenlenen suçları işlediği hakkında şüphe bulunan veya bu suçlardan sanık kişilere özgü olmak koşuluyla birikimleri veya malvarlıklarını içeren bilgi ve belgeleri isteyebilirler. İstenen bilgiler açık ve iyi belirlenmiş olduğu sürece, anılan kurumların bu talepleri reddetme hakları bulunmamaktadır¹⁰⁷⁷.

(2) 15 Eylül 1993 tarih ve 313 Sayılı Mali Sistemi Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanımının Önlenmesi Kanunu (the Act on Prevention of the use of the Financial System for the Purpose of Money Laundering)

Avrupa Birliği'ne üye olan Portekiz, 1991 tarihli Konsey Direktifi'ni iç hukukuna 313 sayılı kanun ile aktarmıştır. Bu durum kanunun önsözünde ve 1 nci maddesinde de açık olarak belirtilmiştir.

Söz konusu kanun kredi kurumları, mali kurumlar, sigorta şirketleri ve mali hizmet sağlayan diğer kurumların faaliyetlerini düzenlemektedir (m.2). Mali

¹⁰⁷⁷ Roma, s.214, 215.

kurumların yükümlölükleri başlığını taşıyan II nci başlık 3 ncü maddede ilk yükümlölük olarak kimlik tespiti yükümlölüğü düzenlenmiştir. Buna göre mali kurumlar müşterilerinin kimliklerini geçerli belgeler ile iş ilişkisinin başlangıcında tespit etmek zorundadırlar. 7 nci maddede müşterinin kimliğini tespitten kaçınması ve adına hareket ettiği şahıs için gerekli bilgileri vermemesi durumunda mali kurumun işlemi tamamlamaktan kaçınması gerektiği belirtilmektedir.

313 sayılı kanun ile mali kurumlara kimlik tespiti için ibraz edilen belgelerin birer kopyalarını en az beş yıl süre ile saklaması zorunluluğu getirilmiştir. Kanunun 10 ncu maddesinde, mali kurumlara getirilen, 15 sayılı Kanunun 21, 23, 28 ve 35 nci maddelerinde düzenlenen suçlardan herhangi birinin işlenmesi sonucu elde edilen gelirlere işlem yapıldığından makul nedenlerle şüphelenilmesi veya bilgisi olması durumunda, yetkili adli otoritelere bildirim yükümlölüğü düzenlenmiştir. Ayrıca kanuna göre; mali kurumlar söz konusu durumda işlemi tamamlamaktan kaçınmalı ve durumu savcılığa bildirmelidir (m.11). İşlemi askıya alma zamanı, savcılık tarafından doğrulanmaz ise en geç 24 saat olarak belirtilmiştir. Ancak bazı özel durumlarda ve işleme konu değerin Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen eşik değeri aşması durumunda 48 saate kadar uzatılabilir (m.11).

Kanunun III ncü başlığında suçlar düzenlenmektedir. Buna göre III ncü başlıkta düzenlenen suçlara para cezası verilecektir. Düzenlenen suçlar şunlardır;

- Müşterinin kimlik tespitine yönelik düzenlenen 3, 4, 5 ve 6 ncı maddelerin ihlali,
- 8 nci maddede düzenlenen özel özen yükümlölüğünün ihlali,
- 9 ncü maddede gerekli dokümanları muhafaza yükümlölüğünün ihlali,
- Kendisini veya adına işlem yaptığı kimsenin kimliğini ibraz etmeyen kişi ile işlem yapma,
- 10 ve 11 nci maddede düzenlenen şüpheli işlem bildirimine ilişkin yükümlölüğünün ihlali,

- Müşteriye veya üçüncü kişilere ait devam eden bir kovuşturmanın veya yetkili makamlara iletilen bilgilerin ifşası,

- 14 ncü maddede düzenlenen ve iç kontrol ile ilgili etkin süreçlerin oluşturulmasına ilişkin yükümlülüğün ihlali.

(3) 2 Aralık 1995 tarih ve 325 sayılı Paranın veya Suç Gelirlerinden Elde Edilen Diğer Malvarlıklarının Aklanmasına Karşı Önleyici ve Bastırıcı Tedbirler Kanunu (Preventive and Repressive Measures Against the Laundering of Money and Other Property that Proceed from Criminal Offences)

Bilindiği üzere, 313 sayılı Kanun, sadece uyuşturucu madde ticareti suçlarını, aklama suçuna konu olacak gelirlerin elde edildiği öncül suçlar arasında kabul etmiştir. Ancak 8 Kasım 1990 tarihli Strasburg Konvansiyonu, üye devletleri öncül suçların kapsamını silah ticareti, terörizm, kadın ve çocuk ticareti ve gelir elde edilen diğer ciddi suçları da içine alacak şekilde genişletmesi yönünde desteklemiştir. Strasburg Konvansiyonunu imzalayan Portekiz, 1991 tarihli Direktifin uygulanmasına yönelik Birinci Komisyon Raporunda da işaret edildiği şekilde öncül suçların kapsamını genişletmek amacıyla 325 sayılı Kanunu kabul etmiştir¹⁰⁷⁸.

Kumarhaneler ve loto gibi oyunlarla ilgili eylemlerin ve taşınmaz malvarlığı, değerli taş ve metaller, antikalar, sanat eserleri, otomobiller gibi pahalı ürün ticaretinin aklama amaçlı kullanılmaya başlanması, 313 sayılı kanun ile getirilen yükümlülüklerin mali kurumların dışındaki yerlere de uygulanması zorunluluğu Portekiz Hükümetini kanun değişikliği yapmaya zorlamıştır. Özellikle İspanya'nın mali yükümlülükleri, mali kurumların dışındakilere de uygulanması yönünde düzenlemeler yapması ve Almanya'nın bunu takip etmesi Portekiz Hükümetini değişikliğe ikna etmiştir.

325 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinde aklama suçu tanımlanmıştır. 15 sayılı Kanun'un 23 ncü maddesinde yer alan tanıma oldukça benzeyen 2 nci madde, öncül suçların kapsamını terörizm, silah kaçakçılığı, gasp, adam kaçırma, nitelikli

¹⁰⁷⁸ Bu durum Kanunun 1 nci maddesinde ve önsözünde belirtilmiştir. Kanun metni için bkz. www.gddc.pt/legislacao-lingua-estrangeira/english/decre-law-325-95.htm, (Erişim: 17 Ocak 2005).

fuhuş, yolsuzluk ve 29 Eylül 1994 tarih ve 36 sayılı Kanunun 1 nci maddesinde sayılan suçları da kapsayacak şekilde genişletmiştir. Ayrıca, öncül suçların Portekiz dışında işlenmesi halinde dahi, aklama fiillerinden dolayı ceza verilebilecektir (m.2).

325 sayılı Kanun, 313 sayılı Kanunda söz edilen mali kurumları kapsam altına almıştır (m.3). 313 sayılı Kanuna ilave olarak kumarhaneler, gayrimenkul acenteleri, gayrimenkul alma ve satma fiilleri, hamile yazılı kuponlar ve hisse senetleri, değeri yüksek ürünlerin ticareti gibi yer ve faaliyetler de kapsam altına alınmıştır (m.4–8)

Kanunun 13 ncü maddesinde suçlar düzenlenmektedir. Buna göre 13 ncü maddede düzenlenen suçlara para cezası verilecektir. Kanunda suçlar için hürriyeti bağlayıcı ceza veya farklı bir ceza öngörülmemiştir. Kanunda düzenlenen suçlar kasten işlenmesi halinde cezalandırılacaktır ancak 12 nci madde gereği fiillerin ihmalen işlenmesi durumunda da para cezasına hükmedilecektir. Düzenlenen suçlar şunlardır;

- Kumarhanelere getirilen ve belli bir değerin üzerindeki işlemlere ait müşterinin kimlik tespiti ve belge saklama (en az 10 yıl) yükümlülüklerinin ihlali,
- Gayrimenkul acentelerinin kimlik tespiti ve belge saklama (en az 10 yıl) yükümlülüklerinin ihlali,
- Gayrimenkul alım ve satımlarına ilişkin bildirim ve belge saklama (en az 10 yıl) yükümlülüklerinin ihlali,
- Belli bir değeri aşan kumar ve loto talihlilerine ilişkin yükümlülükler ve belge saklama (en az 5 yıl) yükümlülüklerinin ihlali,
- Yüksek değerli ürünlerin alım satımlarına ilişkin kimlik tespiti ve bildirim yükümlülüklerinin ihlali.

I. Asya-Pasifik Bölgesi Ülkeleri

(1) Hong Kong¹⁰⁷⁹

Düşük vergi sistemi, karmaşık bankacılık faaliyetleri ve nakit ve kambiyo kontrollerinin bulunmayışı, Hong Kong mali sistemini yasadışı fonların merkezi haline getirmiştir¹⁰⁸⁰. Hong Kong, kara para ile ilgili ilk hukuki mevzuatını Aralık 1989'da kabul etmiştir. Hong Kong Müşterek Mali İşlem Birimi (A Joint Financial Intelligence Unit- JFIU), Hong Kong Polisi ve Gümrük Müdürlüğünden oluşturulmaktadır. JFIU, şüpheli aklama eylemlerinin bildirilmesini kolaylaştırmak ve şüpheli eylemlerin soruşturulmasında işbirliğini sağlamak amacıyla kurulmuştur¹⁰⁸¹. MEMG tarafından 1994'deki ilk değerlendirmesinden sonra Hong Kong, aklamanın önlenmesi rejimini güçlendirmek için önemli gelişmeler göstermiştir. Uyuşturucu Madde Trafiği Kanunu (Drug Trafficking Ordinance) ve Organize ve Ciddi Suçlar Kanunu (Organised and Serious Crimes Ordinance) ile öncül suçların kapsamı tüm ciddi suçları kapsayacak şekilde genişletilmiş ve şüpheli işlem bildirimleri için kanuni bir yükümlülük getirilmiştir¹⁰⁸². 2002 yılının sonunda bankacılık endüstrisi tarafından bildirilen şüpheli işlem bildirimleri 8.723, hisse senetleri piyasasından gelen raporların sayısı 44 ve sigorta şirketlerinden yapılan bildirimler ise 62 âdete ulaşmıştır. 2002 yılından Ocak ve Aralık ayları arasında aklama suçundan dolayı 22 kovuşturma açılmış ve 12 mahkûmiyet kararı verilmiştir. Hong Kong'ta halen yapılan kovuşturma sayılarının düşüklüğü, bildirim yükümlülükleri için eşiğin bulunmaması ve malvarlığı ve hesap sahiplerinin kimliklerini gizleyen paravan şirketlerin kullanımı, ülkenin aklamayı önleme stratejisinin zayıflıklarıdır¹⁰⁸³.

¹⁰⁷⁹ Hong Kong ile ilgili MEMG raporları için bkz. FATF, **Annual Report**, 1998-1999, s.14, 15.

¹⁰⁸⁰ FATF, **Annual Report**, 1998-1999, s.14.

¹⁰⁸¹ FATF, **Annual Report**, 1998-1999, s.14.

¹⁰⁸² FATF, **Annual Report**, 1998-1999, s.14.

¹⁰⁸³ Nicholas Robinson, "The Yin and Yang of Money Laundering in Asia-Pacific", **KPMG's Frontiers in Finance**, November 2003, s.38.

(2) Japonya¹⁰⁸⁴

1988 Viyana Sözleşmesi'nde öngörülen yükümlülükleri karşılamak için Japonya 1992 yılında kabul ettiği Özel Uyuşturucu Madde Kontrol Kanunu (the Special Drug Control Law)¹⁰⁸⁵ ile uyuşturucu madde gelirlerinin aklanmasını suç haline getirmiştir¹⁰⁸⁶. Japonya, MEMG'na 1991 yılından beri üye olmasına karşın, MEMG'nun öncül suçların kapsamının tüm ciddi suçları kapsayacak şekilde genişletilmesine ilişkin tavsiyesini 1999 yılına kadar dikkate almamış ve öncül suçların kapsamını genişletmemiştir¹⁰⁸⁷. 1999 yılında Organize Suçun Önlenmesi Kanunu (the Anti-Organised Crime Law) ile Japonya öncül suçların kapsamını genişletmiş ve 5 yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren tüm suçları öncül suç kapsamına almıştır¹⁰⁸⁸. Organize Suçun Önlenmesi Kanunu, organize suç örgütlerinin üyelerinin elektronik olarak izlenmesine imkân vermiş ve yapılan şüpheli işlem bildirimlerini düzenlemiştir. Japon Mali İşlem Birimi'nin şüpheli işlemlerin analizi ve soruşturulması ile görevlendirilmesinden sonra, 2001 yılında 12.372 olan şüpheli işlem bildirimi sayısı bir yıl sonra 18.768'e yükselmiştir¹⁰⁸⁹.

Özel Uyuşturucu Madde Kontrol Kanunu ve Organize Suçun Önlenmesi Kanunu, aklama ile mücadelede soruşturma ve kovuşturma makamları için genişletilmiş yetkileri de içermektedir. Her iki kanun öncelikle suçtan kaynaklanan yasadışı gelirlerin gizlenmesi ve aklanmasını cezalandırmaktadır. Kanunlar ile banka hesapları gibi fiziksel olmayan gelirlerin de müsadere imkânı sağlanmış ve müsadere edilecek malvarlığının ve eşidi değerlerin rehnedilmesine olanak tanınmıştır. Müsadere

¹⁰⁸⁴ Japonya ile ilgili MEMG raporları için bkz. FATF, **Annual Report**, 1997-1998, s.21, 22; FATF, **Annual Report**, 1998-1999, s.29; FATF, **Annual Report**, 1999-2000, s.22, 23.

¹⁰⁸⁵ Doktrinde kısa ismi ile anılan kanunun tam ismi "Law Concerning Special Provisions for the Narcotic and Psychotropic Control Law, etc., and Other Matters for the Prevention of Activities Encouraging Illicit Conducts and Other Activities Involving Controlled Substances Through International Cooperation"dir, Analysis of Current Situation of Money Laundering, www.unafei.org.jp/english/pdf/PDF_rms/no59/ch34.pdf, s.627, Erişim: 11 Kasım 2005.

¹⁰⁸⁶ Mikinao Kitada, "Money Laundering in Asia – Current Stituation and Countermeasures Against Money Laundering in Asia", **Law-Asia Conference**, 5 Ekim 2001, s. 2.

¹⁰⁸⁷ Kitada, s.2; Robinson, s. 38.

¹⁰⁸⁸ Kitada, s.2; bu değişiklik ile iki yüzden fazla suç öncül suç kapsamına alınmıştır, FATF, **Annual Report**, 1999-2000, s.23.

¹⁰⁸⁹ Robinson, s.38.

yargılamalarından diğer ülkelerle işbirliğinin sağlanması ve şüpheli işlem bildirim yükümlülükleri de bu kanunla Japon hukuk mevzuatına dâhil olmuştur¹⁰⁹⁰.

Japon Mali İşlem Birimi, mali bir kurum olarak kurulmuştur. Hâlihazırda, banka gibi mevduat kabul eden kurumlar, sigorta şirketleri, hisse senedi alıcı-satıcıları ve banka dışı diğer mali kurumlar şüpheli işlem bildirim yükümlülükleri arasında bulunmaktadır. Bununla birlikte mali kurum dışındaki kurumlar ile meslek sahipleri yükümlülük kapsamında değildirler. Mali kurumlara getirilen yükümlülükler zorunlu olmakla birlikte ihlali halinde uygulanacak hukuki bir yaptırım bulunmamaktadır¹⁰⁹¹.

2000 yılında Japon kovuşturma makamları tarafından 8 olayın kovuşturulması yapılmıştır. 8 olayda aklandığı iddia edilen suç geliri miktarı yaklaşık olarak 150 milyon yen'dir. Aklama faillerinin bireysel suçlulardan profesyonel meslek sahiplerine kayma eğiliminde olmasına karşın, kovuşturma konusu yapılan 8 olayda faillerin arasında hukukçu ve bankacı gibi profesyonel meslek sahibi kimsenin bulunmadığı bildirilmiştir¹⁰⁹².

(3) Singapur¹⁰⁹³

Uyuşturucu madde üretim alanları olarak belirlenen “Altın Üçgen” (Golden Triangle)’e yakınlığı ve karmaşık mali işlem merkezi olması Singapur’u uyuşturucu madde tacirlerinin hedefi haline getirmiştir. Singapur, 1991 yılından beri MEMG’na üyedir. İlk önce Japonya gibi uyuşturucu madde suçlarını öncül suç olarak düzenleyen Singapur, 1999 tarihli Yolsuzluk, Uyuşturucu Madde Ticareti ve Diğer Ciddi Suçlar (Yararların Müsaderesi) Kanunu ile öncül suçların kapsamını genişletmiştir¹⁰⁹⁴.

¹⁰⁹⁰ Analysis of Current Situation of Money Laundering, s.627; Robinson, s.38, Kitada, s.2; FATF, Annual Report, 1997-1998, s.21, 22.

¹⁰⁹¹ Analysis of Current Situation of Money Laundering, s.630, 631.

¹⁰⁹² Kitada, s.2, 3.

¹⁰⁹³ Singapur ile ilgili MEMG raporları için bkz. FATF, **Annual Report**, 1998-1999, s.18-20, 29; FATF, **Annual Report**, 1999-2000, s.23.

¹⁰⁹⁴ Robinson, s. 38.

C. Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu

1. Genel Olarak

Türkiye’de kayıt dışı ekonominin, kayıtlı ekonomiye oranının yükselmesi, nakit ağırlıklı bir ekonominin mevcudiyeti, Türk parasının kıymetini koruma düzenlemelerindeki aşırı serbestleşme, döviz ithalinin bir sınırlamaya tabi olmamasından dolayı yurt dışında elde edilen yasa dışı ve çoğunlukla da suçtan elde edilen kazançların ülkeye sokulabilmesi olanağı ülkemizde suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aklanması imkânını artırmıştır¹⁰⁹⁵.

Türkiye, Viyana Sözleşmesi’ni 1988 yılında imzalamasına karşın, ancak 1995 yılında 4136 sayılı Kanunla onaylamıştır¹⁰⁹⁶. MEMG ülkeleri arasında suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına ilişkin kanununun en son oluşturan ülkelerden biri olmuştur. Viyana Sözleşmesi’ne ve MEMG’nun 40 Tavsiye Kararı’na uygun olarak Başbakanlıkça hazırlanan ilk kanun tasarısı “*Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı ile Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Kanun Tasarısı*”dır. Tasarıya, 9 Eylül 1994 tarihinde son şekli verilmiş ve 14 Ekim 1994 tarihinde TBMM’ne sevk edilmiş ancak kanunlaşmamıştır¹⁰⁹⁷. Bu tasarının en önemli özelliği, kara paranın aklanması suçuna konu olan gelirlerin elde edildiği öncül suçları sınırlamamış ve kanunlarda suç olarak düzenlenen her türlü fiilden elde edilen gelirin aklama suçuna sebebiyet vermesini düzenlemiş olmasıdır. Tasarının 2a maddesinde kara para; “*kanunların suç saydığı tüm fiillerin işlenmesinden elde edilen para veya para yerine geçen evrak ve senetler*” olarak tanımlanmıştır¹⁰⁹⁸. İçişleri Komisyonu’nda kara para tanımı değişikliğe uğramış ve kapsamı daraltılmıştır. Komisyon’un raporuna göre kara para “*uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile silah kaçakçılığı, patlayıcı*

¹⁰⁹⁵ Ergül, s.159; Ergül, Hukuki, s.89.

¹⁰⁹⁶ Bu yedi yıllık gecikmenin sebebi Türkiye’de Serbest Pazar Ekonomisi görünümü altında kayıtmış ekonomiyle kalkınma modelinin tercih edilmesi olarak gösterilmektedir. (Osman Altuğ, “*Mafya: Kara Para-Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi*”, **Gümrük Dergisi**, S.:19, Aralık 1996, s.7, Altuğ, Mafya olarak anılacaktır)

¹⁰⁹⁷ Ayrıca bkz. Mavral, s.127; İpek, s.75; Çelik-Koçağra-Güler, s.8.

¹⁰⁹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.:13, Birleşim: 17, 1996, s.547; aynı yönde bkz. Taşdelen, s.14.

maddeler, çocuk ve kadın ticareti, adam kaçırma, şantaj ve terör suçlarının işlenmesinden elde edilen para veya para yerine geçen evrak ve senetler, mal veya gelirler ve bir para biriminden diğerine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü ekonomik menfaat ve değer” şeklinde tanımlanmıştır. Plan ve Bütçe Komisyonu’nda ise İçişleri Komisyonu’nda kabul edilen tasarı değiştirilmiştir. Plan ve Bütçe Komisyonu öncül suçları ismen saymak yerine kanun ve madde numaralarını belirtmiş, terör suçlarını öncül suç kapsamından çıkarmış ve böylece daha dar bir tanım yapmıştır¹⁰⁹⁹.

Tasarının TBMM’ne sunulma tarihinden itibaren Adalet Komisyonu’nun Raporunu verdiği 7 Haziran 1996 tarihine kadar, Tasarının kanunlaşması yönünden herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Haziran 1996’da yapılan MEMG Toplantısında yaptırım kararının alınacağını açıklanması üzerine ilk önce, 24 Temmuz 1996 tarih ve 8443 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile “Bankaların Müşterilerin Kimliklerini Tespit Etme Yükümlülüğü Hakkında Yönetmelik”¹¹⁰⁰ yayımlanmıştır. Yönetmelik ile bankalara bir takım yükümlülükler getirilmiştir. Bu yükümlülükler; kiralık kasa hizmetleri ile 1 milyar lirayı aşan her türlü alım-satım, havale, saklama, mevduat hesabı açtırma, mevduat hesabından para çekme ve yatırma, mevduat hesabı niteliğindeki mevduat sertifikalarının düzenlenmesi ve bu sertifikalar karşılığında ödeme yapılması, çek ve senet tahsili işlemlerinde, müşterilerin kimliklerinin tespiti ve 5 yıl süreyle saklanmasıdır¹¹⁰¹.

Adalet Komisyonu ve İçişleri Komisyonu’nun raporlarının Plan ve Bütçe Komisyonu’na ulaşmasının ardından, Plan ve Bütçe Komisyonu raporunu 6 Kasım 1996 tarihinde TBMM Başkanlığı’na sunmuş ve 4208 sayılı “*Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair*

¹⁰⁹⁹ Aynı şekilde bkz. Taşdelen, s.14.

¹¹⁰⁰ 4 Temmuz 1996 Tarih ve 22747 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu yönetmelik 3 Haziran 1997 tarih ve 97/8523 sayılı Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹¹⁰¹ İpek, s.76.

Kanun” 13 Kasım 1996 tarihinde kabul edilmiş ve 19 Kasım 1996 tarihinde 22822 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu’nda 4208 sayılı Kanun’un temel amacını; *“...özellikle uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile silah kaçakçılığı, terörizm, çocuk ve genç kadın ticareti, adam kaçırma, şantaj ve benzer yüksek kazanç sağlayan ve genelde örgüt meydana getirmek suretiyle işlenen suçların önlenmesi ve faillerinin cezalandırılmasının yanı sıra, bu tür eylemleri cazip hale getiren suçun doğurduğu kazançlara el konularak, suçları işleyip yakalanamayan kişilerin veya bunlardan yakalananların cezai takibattan kurtulan suç ortaklarının ekonomik yönden yasadışı yollarla güçlenmeleri ve dolayısıyla aynı tür suçları işleme olanaklarını ortadan kaldırmak veya en azından asgariye indirmek amacıyla yapılan ve bazılarını Ülkemizin de imzaladığı uluslar arası düzenlemeler paralelinde mevcut mevzuatımızda değişiklik ve ilavelerin yapılması ihtiyacı”* olarak belirtilmiştir¹¹⁰².

4208 sayılı Kanun’un 2 nci maddesinde çalışma konumuz olan *“suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu”*nun ilk düzenlemesi olan *“kara para aklama suçu”* düzenlenmiştir. 2003 Türk Ceza Kanunu Tasarısı’nda, söz konusu suçu düzenleyen bir hüküm mevcut değildi¹¹⁰³. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 282 nci maddesinde yer alan *“suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama”*¹¹⁰⁴ suçu ile 4208 sayılı Kanun’un 2 nci maddesinde yer alan *“kara para aklama suçu”* yürürlükten kalkmıştır. 282 nci maddeye göre¹¹⁰⁵;

¹¹⁰² Ali Atagün, *“Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve Düşündürdükleri”*, **Vergi Dünyası**, S.:189, Mayıs 1997, s.3.

¹¹⁰³ Tasarı metni için bkz.www.tbmm.gov.tr, (Erişim : 1 Temmuz 2005).

¹¹⁰⁴ Adalet Alt Komisyonunda kabul edilen tasarı metnine göre madde başlığı *“suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini gizleme”*dir. Ancak Adalet Komisyonunda *“gizleme”* kelimesi yerine *“aklama”* kelimesi kullanılmıştır. Kanaatimizce *“gizleme”* kelimesi *“aklama”* fiillerini tam olarak karşılamamaktadır. Bu bakımdan uluslar arası kullanıma uygun olarak *“aklama”* fiilinin suçu ifade etmek için tercih edilmesini yerinde bulmaktayız (TBMM Adalet Komisyonu ile Genel Kurulunda Türk Ceza Kanunu Tasarısının Maddeleri Üzerindeki Görüşmeler, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, s.965) (TBMM Tutanak olarak anılacaktır)

¹¹⁰⁵ Madde son şeklini Adalet Komisyonunda almıştır. Adalet Alt Komisyonunun kabul ettiği madde metni şu şekildedir;
Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini gizleme

“(1) Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi hâlinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır. (3) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır. (4) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (5) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce, suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz”.

Her ne kadar yürürlükten kaldırılmış olsa da, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu”nın unsurları incelenirken, 4208 sayılı Kanun’daki düzenlemeler de göz önüne alınacaktır.

Madde 284.- (1) Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına transfer eden veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğinin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(5) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce, suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz (TBMM Tutanak, s.965, 966).

2. Benzer Suç Tipleriyle Mukayese

a. Genel Olarak

4208 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce, suçtan elde edilen malvarlığı değerleri üzerindeki çeşitli eylemleri cezalandıran hükümler 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda mevcut idi. Nitekim 14 Temmuz 2004 tarih ve 5218 sayılı kanun ile değişik, *“Suçluyu Koruma Cürmü”* başlıklı 296 ncı madde metninde yer alan maddi hareketler ile *“Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak”* başlıklı 512 nci maddede yer alan maddi hareketlerin bir kısmı suçtan kaynaklanan malvarlıkları ile suç arasındaki irtibatı kesmeye, bu nitelikteki mallara meşruiyet kazandırmaya yöneliktir. Bu kapsamda 296 ncı maddede geçen; *“bir kimsenin o cürümden istifadesini temine”, “Hükümetçe icra olunacak tahkikatı yanlış yola sevketmeye”, “Hükümetin araştırmalarına veya hüküm icrasına karşı faili gizlemeye yardım etme(ye)”, “cürmün eser ve delillerini yok (etmeye)...bunları bir suretle değiş(tirmeye) veya boz(maya)”* yönelik hareketler aslında aklama suçunun failinin de, aklama suçunun maddi hareketlerini icra etmek suretiyle gerçekleştirmek istediği amaçlarındandır. Aklama suçunda fail, suça konu malvarlığı ile öncül suç arasındaki irtibatı kesmeye ve öncül suçtan elde edilen malvarlığını yasallaştırmaya çalışmak suretiyle, öncül suç failinin öncül suçtan elde ettiği malvarlığını kullanabilmesine neden olurken, ayrıca öncül suç faili için yapılacak soruşturma ve kovuşturmaları da delilleri bozmak, yok etmek veya değiştirmek suretiyle engellemektedir. Benzer şekilde 512 nci maddede düzenlenen maddi hareketler olan *“cürümden hâsıl olan para veya sair eşyayı bilerek kabul et(mek) veya sak(lamak) yahut satın al(mak)”* ile bu eylemlere aracılık etmek, aklama suçunun maddi hareketleri ile benzerlikler göstermektedir. Bu sayede suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri, belli bir amaçla başkaları tarafından iktisap edilmekte veya başkalarının zilyetliğinde bulundurulmaktadır ki, bu hareketler aklama suçunun da maddi hareketleri arasındadır.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 296 ve 512 nci maddelerinin, aklama suçuna olan benzerliğinden dolayı, 4208 sayılı Kanun'un yürürlüğünden önce de, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasına yönelik eylemlerin

cezalandırılabilceğı ileri sürölmektedir¹¹⁰⁶. Aklama suçunu düzenleyen 4208 sayılı Kanun'un 2a maddesinde “*Türk Ceza Kanununun 296'nci maddesinde belirtilen haller haricinde*” ibaresinin yer alması da, uygulama alanları bakımından ilgili madde ile yakın benzerliğin bir işareti olarak yorumlanmaktadır¹¹⁰⁷.

5237 sayılı Kanun'un 282 nci maddesinde düzenlenen “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değęerlerinin aklanması suçu*” ile aynı kanunun 165 nci maddesinde düzenlenen “*suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu*”, 281 nci maddesinde düzenlenen “*suç delillerini yok etme, gizleme veya değıştirme suçu*” ve kısmen de 283 ncü maddesinde düzenlenen “*suçluyu kayırma suçu*” arasında da benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerlikler zaman zaman 4208 sayılı Kanun ve 765 sayılı Kanunda düzenlenen 296 ve 512 nci maddeler arasındaki benzerliklere de gönderme yapmak suretiyle incelenecektir.

b. Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu (TCK m.165) ile Mukayesesi

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 165 nci maddesinde düzenlenen “*suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi*” suçu, malvarlığına karşı işlenen suçlardandır. “*Malvarlığına Karşı Suçlar*” başlıklı Onuncu Bölümde düzenlenen suç; karşılığını oluşturan 765 sayılı TCK'nun 512 nci maddesindeki suç gibi genel nitelikte bir düzenlemedir ve maddede düzenlenen hareketlerin başka bir suç oluşturmaları durumunda, ilgili düzenleme uygulama alanı bulacaktır¹¹⁰⁸.

165 nci maddede düzenlenen suç ile korunan hukuki menfaat; suç işlemek suretiyle elde edilen ekonomik menfaatlerin fail tarafından kullanımını önlemektir¹¹⁰⁹.

¹¹⁰⁶ Kocasakal, s.324.

¹¹⁰⁷ Aynı şekilde bkz. Kocasakal, s.326.

¹¹⁰⁸ Yargıtay 1967 yılında verdiğı bir kararda, Orman Kanunu'nda Devlet ormanlarından izinsiz toplanan çıra ve sakız katranını, bu durumu bilerek kabul etmenin yasaklandığından bahisle TCK.nun 512 nci maddesinin uygulama alanı bulamayacağını açıkça belirtmektedir, Yargıtay CGK, 13.11.1967 tarih ve 243/308 sayılı kararı, (Karar için bkz. bkz. Selami Akdağ, **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Ankara 1976, s. 846; ayrıca bkz. Coşkun, s.83).

¹¹⁰⁹ Tezcan-Erdem-Önok, suçla korunan hukuki yararın malvarlığı olduğunu belirtmektedir. Suçta öncül suçun malvarlığı açısından meydana getirdiğı hukuka aykırı durumun, öncül suç failinin işbirliği ile devam ettirilmesi söz konusudur. (Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, **5237 Sayılı**

Bu suretle kanun koyucu suçları azaltacağını düşünmektedir. Nitekim kanun koyucu tarafından madde gerekçesinde “...suç işlemek suretiyle veya suç işlemek dolayısıyla elde edilen menfaatlerin piyasada tedavüle konulmasının ve suç işlemenin bir menfaat temini açısından cazip bir yol olarak görülmesinin önüne geçilmek istenmiştir” denilerek, bu maksat ifade edilmiştir. Kanun, suçu malvarlığına karşı suçlar arasında düzenlemiştir ancak suç aynı zamanda Adliyeeye karşı işlenmiş bir suçtur¹¹¹⁰. Aklama suçu ile de failin öncül suçtan elde ettiği menfaatleri kullanması ve dolayısıyla suç önlenmek istenmiştir. Ancak aklama suçunda korunan hukuki menfaat yargı düzeni, ekonomik düzen ve nihayetinde toplum olmasından dolayı, 165 nci maddede düzenlenen suça göre geniş kapsamlıdır.

Her iki suç, konu açısından da farklılıklar göstermektedir. 165 nci maddede düzenlenen suça konu değer bir suçtan elde edilmiş olması yeterli olacaktır. Eşya öncül suçun işlenmesine bağlı olarak elde edilmiş olmalıdır. Bundan dolayı, öncül suçun işlenmesinden elde eden değer yerine kaim olan değerler bu suçun konusunu oluşturmayacaktır¹¹¹¹. Ancak aklama suçu için bir suçtan elde edilmiş olmasının yanı sıra, söz konusu suçun alt sınırının 1 yıl veya daha fazla hapis cezası olması gerekmektedir. Ayrıca öncül suçtan elde eden değerlerin birbirine çevrilmesi suretiyle oluşturulan değerler, yani kaim değerler de aklama suçuna konu olabilecektir.

Aklama suçunun faili, aklama suçuna konu ekonomik değerlerin elde edildiği öncül suçun faili olabileceği gibi, öncül suç ile ilgisi olmayan üçüncü bir kişi de olabilir. 165 nci maddede düzenlenen suç fail bakımından da aklama suçu ile farklılıklar

Türk Ceza Kanunu’na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara 2006, s. 490); Artuk-Yenidünya, suç ile korunan hukuki yararın karma bir nitelik taşıdığını ifade etmektedir. Söz konusu suç, öncül suçtan elde edilen eşyanın sahibinin malvarlığı zararını, mülkiyet hakkının ihlalini devam ettirmekte ve bu yüzden malvarlığına karşı işlenen bir suç olmaktadır. Bununla birlikte suçun, devletin adli menfaatlerine ve kamu düzenine yönelik ortaya çıkardığı tehlikeler de yadsınamaz. (Mehmet Emin Artuk ve Ahmet Caner Yenidünya, “Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak (Yataklık) Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, **Prof.Dr.Çetin Özek Armağanı**, Galatasaray Üniversitesi Yayınları:32, İstanbul 2004, s.81); Dönmezer’e göre, bu suretle kanun koyucu suçları önlemeyi ve suçun neden olduğu zararın mümkün olduğu kadar giderilmesini istemektedir. Ancak söz konusu suç; suç işlemeye tahrik ve kamu düzeni aleyhinde işlenen cürümler kategorilerine de girer. (Sulhi Dönmezer, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 16. Bası, İstanbul 2001, s.533).

¹¹¹⁰ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Ankara 2005, s.368.

¹¹¹¹ Tezcan-Erdem-Önok, s.491; Önder, bu konuda cürüm eşyasının herhangi bir şekilde yararlanılmamasının amaçlandığını belirterek yarar teorisini savunmaktadır. Bunun sonucu olarak da, kaim değerlerin alınmasının da suçu oluşturacağı kanaatindedir. (Önder, Şahıslara..., s.444).

arz etmektedir. Kanun suç işlenmek suretiyle elde edilen eşyayı satın alan veya kabul eden kişiden bahsettiğine göre, suç ancak öncül suçun işlenmesine iştirak etmeyen üçüncü kişiler tarafından işlenebilir¹¹¹².

165 nci maddede düzenlenen suçun maddi hareketleri iki tanedir. Bunlar satın almak ve kabul etmektir¹¹¹³. Aklama suçunun maddi hareketleri ise suça konu malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarmak ve farklı işlemlere tabi tutmaktır. Satın almak ve kabul etmek, çeşitli işlemlere tabi tutmak hareketinin içinde mütalaa edilebilir ancak çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi özel kastla işlenebilir. Bunun bir sonucu olarak, suç eşyasını satın alma ve kabul etme hareketleri “*gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak*” özel kastı ile işlenmesi halinde diğer şartları varsa aklama suçu oluşacaktır. Ancak, satın alma ve kabul etme hareketleri genel kast ile işlenirse bu durumda “*suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu*” oluşur.

Manevi unsur bakımından da iki suç farklılık göstermektedir. Zira “*suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu*” kasten işlenebilen bir suçtur ve suçun oluşumu için genel kast yeterlidir¹¹¹⁴. Aklama suçu ise “yurt dışına çıkarma” hareketi için genel kast ile işlenirken, “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketi bakımından ancak özel kast ile işlenebilir. Ayrıca aklama suçu hem doğrudan hem de olası kast ile işlenebilir bir suçtur.

c. Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme Veya Değiştirme Suçu (TCK m.281) ile Mukayesesi

Aklama suçu, öncül suçtan kaynaklanan malvarlıklarının üzerinde gerçekleşmektedir. Aklama suçunun faili, bir takım eylemlerle öncül suçun delili

¹¹¹² Tezcan-Erdem-Önok, s.492; Artuk-Yenidünya, s.81; Soyaslan, s.369; Önder, Şahıslara..., s.443.

¹¹¹³ Aynı yönde bkz. Tezcan-Erdem-Önok, s.492; Soyaslan, s.370.

¹¹¹⁴ Soyaslan, suçun sadece kasten işlenebilir olduğunu belirtmektedir. (Soyaslan, s.371); 765 sayılı TCK zamanında verilen bazı kararlarda Yargıtay failin kastını objektif kriterlerden yola çıkarak ispat yoluna gitmiştir. Örneğin; sanığın devamlı olarak değerinden düşük fiyatla havan satın alıp kesmesi (6. CD. 27.3.1984, 8974/2343); herkesçe hırsız olarak bilinen kişiden değerinin pek altında bir bedelle altın ve gümüşlerin satın alınmasında kastı mevcut kabul etmiş ve suçun oluştuğuna karar vermiştir. (Önder, Şahıslara..., s.449).

olabilecek malvarlıklarına adli makamların ulaşmasını engellemektedir. Bu açıdan aklama suçu öncül suç delillerini yok etmeye yöneliktir.

281 nci maddede düzenlenen “suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu” ile aklama suçu korunan hukuki menfaat açısından da benzerlikler göstermektedir. Her iki suç da adliye karşı işlenen suçlardan olup, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasının engellenmesine ve failin eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmaya yöneliktir¹¹¹⁵. Ancak her iki suç; maddi unsur, manevi unsur, hukuki konu ve fail açısından farklılıklar göstermektedir.

Suç delillerini yok etme suçunun maddi unsuru, aklama suçunun maddi unsuru gibi seçimlik hareketlidir. Suç delillerini yok etme suçunun gerçekleşmesi için failin suç delillerini yok etmesi, silmesi, gizlemesi, değiştirmesi ve bozması gereklidir. Suç bu haliyle bağlı hareketli bir suçtur. Aklama suçunun maddi unsuru ise; yurt dışına çıkarma ve çeşitli işlemlere tabi tutmadır.

Suç delillerini yok etme suçunun manevi unsuru kasttır. Suçun oluşması için genel kast yeterli değildir. Failin, gerçeğin meydana çıkmasını engellemek saikiyle hareket etmesi gereklidir.

Suç delillerini yok etme suçunun hukuki konusu “daha önce işlenmiş bir suçun delil ve eserleri oluşturmaktadır”. Delilin ait olduğu suçun herhangi bir özelliğe sahip olmasına gerek olmadığı gibi suç delilinin de herhangi bir özelliği bulunmamaktadır. Aklama suçunun konusu ise malvarlığıdır. Bu malvarlığı alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edilmiş olmalıdır.

Suç delillerini yok etme suçunun faili herkes olamaz. Delilin ait olduğu suçun failinin, söz konusu suçu işlemesi imkânsızdır. Bundan dolayı, suç delillerini yok etme suçunun faili, suça konu delilin ait olduğu suçun fail veya şeriklerinden hariç kişilerdir. Bilindiği üzere aklama suçu, suça konu malvarlığının elde edildiği öncül suçun faili tarafından da işlenebilmektedir.

d. Suçluyu Kayırma Suçu (TCK m.283) ile Mukayesesi

¹¹¹⁵ Aynı şekilde bkz. Önder, Şahıslara..., s.446.

Aklama suçunun faili, suça konu malvarlıklarının gayrimeşru kaynağını gizlerken ve söz konusu malvarlıklarına meşru bir görünüm kazandırmaya çalışırken aynı zamanda öncül suç failinin yakalanmasını engellemekte ve eyleminin hukuki sonuçlarından kurtulmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda aklama suçu ile suçluyu kayırma suçu arasındaki farklılıklarının tespit edilmesi gereklidir.

Suçluyu kayırma suçu da, aklama suçu gibi adliyeeye karşı işlenen suçlardandır. Her iki suç maddi unsur, manevi unsur, hukuki konu ve fail açısından farklılıklar göstermektedir.

Suçluyu kayırma suçunun maddi unsuru suç işleyen kişiye araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlamaktır. Suç bu bakımdan aklama suçundan ayrılmaktadır. Bilindiği üzere, 4208 sayılı Kanunda aklama suçunun maddi hareketleri arasında “*öncül suçun hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kara paranın kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması*” da sayılmakta idi. Bundan dolayı; aklama suçunun, 765 sayılı TCK.nun 296 ncı maddesinde yer alan “*suçluyu koruma suçu*” ile karışmasını önlemek amacıyla, aklama suçunun tanımında “*Türk Ceza Kanunun 296 ncı maddesinde belirtilen haller haricinde*” ibaresi bulunmakta idi. Ancak 282 nci maddede öncül suç failine yardım, aklama suçunun hareketleri arasında düzenlenmemiştir. Burada akla gelecek bir ihtimal, suça konu malvarlıklarının yurt dışına çıkarılmasının veya çeşitli işlemlere tabi tutulmasının, aynı zamanda öncül suç failinin araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kaçınmasına yardımcı olması durumudur. Bu ihtimalde kanaatimizce failin kastına göre hareket edilecektir. Failin kastı suçtan kaynaklanan malvarlığına yasal görünüm kazandırmak, gayrimeşru kaynağını gizlemek ise fail aklama suçunu işlemiş olacaktır. Fakat öncül suç failinin araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulmasına imkân sağlamak ise suçluyu koruma suçu oluşacaktır.

Suçluyu kayırma suçu özel kast ile işlenebilir. Burada özel kast; “*suç işleyen bir kişiye, araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması*” amacıdır. Fail bu saikle hareket etmesi durumunda suçluyu kayırma suçu oluşacaktır.

Suçluyu kayırma suçunun maddi konusu “*daha önce işlenmiş olan bir suçun işlenişine herhangi bir şekilde iştirak etmiş olan kişidir*”. Ancak aklama suçunda maddi konu kişi değil, malvarlığıdır.

Suçluyu kayırma suçunun faili, önceki suçun faili veya şerikleri haricindeki kişilerdir. Ancak aklama suçunun faili herkes olabilir.

3. Suçun Önşartı

a. Öncül Suçun İşlenmiş Olması

(1) Genel Olarak

Aklama suçunun oluşması için zamanca kendisinden önce gelen ve öncül suç olarak isimlendirdiğimiz fiilin işlenmesi şarttır¹¹¹⁶. Aksi takdirde, aklama suçunun üzerinde gerçekleşeceği, aklama suçunun konusu olan suç geliri mevcut olmadığından aklama suçundan da söz edilemeyecektir.

(2) 4208 sayılı Kanuna Göre Öncül Suç

4208 sayılı Kanun’un kabulünden önce Bakanlar Kurulu tarafından 1994 yılında hazırlanan “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı ile Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Kanun Tasarısı”nın 2a maddesi, aklamaya konu değerlerin elde edildiği öncül suçları sınırlamamıştır. Maddeye göre tüm suçlardan elde edilen gelirler aklamaya konu olabilecektir. Tasarının TBMM Komisyonlarında görüşülmesi sırasında öncül suç kapsam ve türlerinde değişiklikler olmuştur. 1994 Tasarısı’na ilişkin İçişleri Komisyonu Raporu’nda öncül suçlar “*uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile silah kaçakçılığı, patlayıcı maddeler, çocuk ve kadın ticareti, adam kaçırma, şantaj ve terör suçları*” olarak belirtilmiştir¹¹¹⁷.

4208 sayılı Kanun’un 2 nci maddesinde öncül suçlar sayma usulü kullanılarak tespit edilmiş, kanun ve madde numaraları belirtilmiştir. 4208 sayılı

¹¹¹⁶ Tuğrul Katoğlu, “4208 sayılı Kanun ile Düzenlenen “Karapara Aklama Suçu”nun Yapısına İlişkin Bazı Gözlemler”, **Vergi Dünyası**, S.:211, Mart 1999, s.121, 122.

¹¹¹⁷ Aynı yönde bkz. Coşkun, s.128.

Kanuna göre herhangi bir suçtan elde edilen para, evrak, mal veya gelir kara para sayılmamaktadır. Kara para aklama suçunun oluşabilmesi için, suça konu malvarlıklarının Kanun'un 2a maddesinde sayılan fiillerden birinin icrası suretiyle elde edilmiş olması gerekmektedir. 4208 sayılı Kanun'un 2a maddesinde belirlenen öncül suçlar şunlardır;

- 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun'daki fiiller,
- 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkında Kanun'daki fiiller,
- 2238 Sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun'daki fiiller,
- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkında Kanun'daki fiiller,
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanununun 359 uncu maddesinin (b) bendindeki fiiller¹¹¹⁸,
- 765 Sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen ve aşağıda belirtilen suçlar;
- İkinci Kitabın Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler başlıklı Birinci Babında yer alan suçlar (125-173. madde)
 - 179 . madde (Hürriyeti Tahdit)
 - 192 . madde (Tehdit İle Menfaat Sağlama)
 - 211-220. maddeler (Rüşvet Suçları)¹¹¹⁹
 - 264. madde (Dinamit, Bomba vs. Yıkıcı, Öldürücü Aletler ve Silahlarla İlgili Cürümler)

¹¹¹⁸ 4208 sayılı Kanunun 2 (a) maddesinin, 5. bendi, “213 sayılı Vergi Usul Kanununun 344 üncü maddesinin 2 ve 3 numaralı bendlerindeki” suçları öncül suç olarak belirlemiştir. Ancak 22.7.1998 tarih ve 4369 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile daha önce “Kaçakçılık Suçunun Tarifi” başlığı altında düzenlenen Vergi Usul Kanununun 344. maddesi, “Vergi Ziyat Suçu ve Cezası” başlığı altında Vergi Usul Kanununun 359. maddesinde yeniden düzenlenmiştir.

¹¹¹⁹ 2.1.2003 tarih ve 4782 sayılı Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (11.1.2003 tarih ve 24990 sayılı RG’de yayımlanmıştır) ile 4208 sayılı Kanunun 2 (a) maddesinin 6. Bendine eklenmiştir.

- 316. madde (Kalpazanlık Cürümleri)
- 317. madde (Para Değerini İndirerek Tağyir)
- 318. madde (Taklit Parayı Tedavüle Çıkartma)
- 319. madde (Ağırlatıcı Sebep)
- 322. madde (Kıymetli Damgalarda Sahtekarlık)
- 325. madde (Kamu Taşıma Biletlerinde Kalpazanlık)
- 332. madde (Devlet Mühürünü Taklit ve Kullanma)
- 333. madde (Resmi Mühür ve Aletleri Taklit veya Kullanma)
- 335. madde (Taklit İleri Taşıyan Şeyin Satılması)
- 339. madde (Memur Tarafından İşlenen Resmi Evrakın Aslında Sahtekarlık)
- 341. madde (Memur Tarafından İşlenen Resmi Evrakın Suretinde Sahtekarlık)
- 342. madde (Memur Olmayan Kişi Tarafından İşlenen Resmi Evrakta Sahtekarlık)
- 345. madde (Özel Evrakta Sahtekarlık)
- 350. madde (Özel Olarak Düzenlenmiş Olan Resmi Evrakta Sahtekarlık)
- 403. madde (Uyuşturucu Madde Ticareti)
- 404. madde (Uyuşturucu Madde Kullanma, Kullanılmasını Kolaylaştırma)
- 406. madde (Ağırlatıcı Sebepler)
- 435. madde (Fuhşa Teşvik)
- 436. madde (Fuhuş İçin Aracılık)
- 495. madde (Yağma)
- 496. madde (Senedin Yağması)

- 497. madde (Ağırlatıcı Sebepler)
- 498. madde (Korkutarak Faydalanma)
- 499. madde (Adam Kaldırma)
- 500. madde (Adam Kaldırma Suçunda Muhabere Nakli)
- 504. madde (Nitelikli Dolandırıcılık)
- 506. madde (Hileli İflas)

(3) 4208 sayılı Kanun’un Düzenlemesine Getirilen Eleştiriler

4208 sayılı Kanun’un sayma yöntemini tercih etmesi Kanun’un TBMM’ndeki görüşmeleri esnasında ve Kanun’un kabulünden sonra doktrinde eleştirilmiştir¹¹²⁰. Mecliste görüşmeler esnasında Atilla SAV tarafından; sayma yönteminin doğru bir yöntem olmadığı ve öncül suçların tanımının uluslar arası hukuk düzeninde olduğu gibi “*tüm suçlar*”ı kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Yine aynı milletvekili tarafından, kanun isimleri anılarak yapılan düzenlemenin sakıncaları olduğu belirtilmiştir. Örneğin 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun mevzuatının veya numarasının değişmesi durumunda tereddütlerin ortaya çıkacağı ifade edilmiştir¹¹²¹. Kanun görüşmeleri sırasında verilen örnek gerçek olmuş ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun, 4208 sayılı Kanun yürürlükte iken değiştirilmiştir. Ancak getirilen bu eleştirilere rağmen öncül suçların kapsamının tüm suçları kapsayacak şekilde genişletilmesinin yargıya

¹¹²⁰ 4208 sayılı Kanun’da yer alan tanımın güncel ekonomiye oranla dar kapsamlı olduğu ve bu tanımdan hareketle kara paranın tam olarak kavranamayacağı ve kanunla istenilen amacın gerçekleştirilemeyeceği ifade edilmiştir. Bu noktadan hareketle; ceza kanununun tek olması gerekliliği vurgulanmış ve kara para aklama suçunun Türk Ceza Kanunu’nun içine alınmasının faydalı olacağı belirtilmiştir (Selçuk Alsancak, “*Karapara Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin bir Yaklaşım*”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.:103, Nisan 1997, s. 33); Altuğ, Kanun’un düzenlemesine olan eleştirisini MASAK’ın oluşturulmasına yöneltmiştir. Buna göre; kara paranın önemli bir kısmı dış ticaret ve sermaye hareketleri yoluyla aklanmaktadır. Bundan dolayı dış ticaret işlemleri üzerine uzmanlaşmış ve söz konusu işlemlerle ilgili olarak inceleme, teftiş ve soruşturma yetkisine haiz Gümrük Müfettişleri ile Dış Ticaret Kontrolörlerinin MASAK’ta yer verilmemesi giderilmesi gereken bir eksikliktir. (Altuğ, Mafya, s.10); ayrıca bkz. Taşdelen s.247.

¹¹²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, s.530.

aşırı yük getireceği, ciddi sakıncalar doğuracağından dolayı madde mevcut haliyle kabul edilmiştir¹¹²².

4208 sayılı Kanun'un kabulünden sonra da doktrinde kanunun yöntemine ve öncül suçların tespitindeki özensizliğe ilişkin eleştiriler yapılmıştır. Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkındaki Kanunda yer alan fiillerden elde edilen gelirler kara para kapsamına alınırken, 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu, 4389 sayılı Bankalar Kanunu, 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da¹¹²³ yer alan fiillerden elde edilen gelirler kara para kapsamında değerlendirilmemiştir¹¹²⁴.

Türk Ceza Kanunu'nda yer alan fiillerin tespitinde de özensizlikler mevcuttur. Örneğin; TCK'nun İkinci Kitabının Birinci Babında yer alan 125-173 ncü maddeler arasında düzenlenen fiiller devletin temel nizamı aleyhine işlenen suçlar olup, bu suçlarda temel amaç kazanç saiki değildir. Buna karşılık; devlet idaresi aleyhine işlenen ve temel amacı kazanç olan basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, memuriyet görevini ihmal veya kötüye kullanma gibi suçlar öncül suç kapsamında değerlendirilmemiştir¹¹²⁵.

¹¹²² Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, s.548; Plan ve Bütçe Komisyonu adına konuşma yapan Uşak Milletvekili Yıldırım Aktürk tarafından öncül suçların kapsamının genişletilmesinin getireceği sakıncalara dikkat çekildikten sonra, öncül suçların kapsamının genişletilmesine dair verilen değişiklik önergesi geri çekilmiştir.

¹¹²³ 26 Şubat 2003 tarih ve 4814 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmıştır.

¹¹²⁴ Donay, Radikal Gazetesi, 16 Ocak 1997; Coşkun, s.135; Kanun'un sistemine yönelik eleştiri için bkz. Kocasakal, s.347 vd; Ergül, s.161; Taşkın, s.127; Mavral, s.129; İpek, s.84, 85; Mavral, 4208, s.152, 153; Ülker Mavral, "765 Sayılı Türk Ceza Kanununda ve 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanunda Yapılan Değişiklikle "Rüşvet" Öncül Suç Kapsamına Alınmıştır", **Vergi Raporu**, S.:65, Haziran-Temmuz 2003, s.15, 16 (Mavral, 765 olarak anılacaktır); Neslihan Coşkun, "Karapara Aklama, Hukuki Perspektifler Dergisi, S.:2, Sonbahar 2004, s.205, 206 (Coşkun, Karapara olarak anılacaktır).

¹¹²⁵ Donay, Radikal Gazetesi, 16 Ocak 1997; Coşkun, s.134; TCK'nun 211-220. maddelerinde düzenlenen ve devlet idaresi aleyhinde işlenen cürümler arasında yer alan rüşvet suçları, 2.1.2003 tarih ve 4782 sayılı Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 4208 sayılı Kanunun 2 (a) maddesinin 6. bendine eklenmiştir. Bu değişiklik ile rüşvet suçları öncül suç kapsamında değerlendirilmiştir; aynı şekilde bkz. Ergül, s.161, 162; Taşkın, s.127; Mavral, s.129; İpek, s.85; Mavral, 4208, s.151, 152; Mavral, 765, s.15; İbrahim Hüvez, "Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin 4208 Sayılı Yasanın Değerlendirilmesi" **Vergi Raporu**, Y.:5, S.:27, Şubat-Mart 1997, s.17; Coşkun, Karapara, s.206.

4208 sayılı Kanun’da öncül suçların tespiti konusunda hangi ölçütün esas alındığını belirlemek güçtür¹¹²⁶. Mukayeseli hukukta öncül suçların tespitinde sayma usulünü kullanan kanunlar bulunmaktadır. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri 1956 ncı maddede, İsrail 5760 sayılı Kanunun Ek Cetvelinde, Yunanistan 2331 sayılı Kanun’da sayma usulünü kullanmıştır. Sayma usulünde öncül suçlar, o yargı bölgesinde yaygın olarak işlenen ve kazanç sağlayan fiiller esas alınarak tespit edilmektedir. Bununla birlikte Türk kanun koyucusu kazanç amacı taşıyan ve çok yaygın olarak işlenen zimmet, irtikâp, inancı kötüye kullanma gibi fiilleri öncül suç kapsamında değerlendirmemiştir. Yargı düzeninin ağır işleyişini daha da ağırlaştıracak ve mahkemelere büyük yük getirecek gerekçeleri ile bu tür tezatlarla imkân tanınması kanaatimizce uygun bir çözüm yolu değildir.

(3) 5237 sayılı Kanuna Göre Öncül Suç

Türk Ceza Kanunu’nun 282 nci maddesinde yer alan aklama suçuna konu malvarlıklarının elde edildiği öncül suçların tespitinde eşik sistemi kullanılmış ve bu suretle öncül suçların kapsamı genişletilmiştir¹¹²⁷. 282 nci maddeye göre “*alt sınır bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren*” tüm suçlar öncül suç kapsamındadır. Kanun koyucunun, sayma sisteminden eşik sistemine geçişinin nedenleri madde metninde ve gerekçesinde bulunmamaktadır. MEMG’nun 1 numaralı tavsiye kararının ve doktrinde yer alan eleştirilerin bu değişiklikte göz önüne alındığını belirtmeliyiz¹¹²⁸. Nitekim MEMG’nun 1 numaralı tavsiyesi “*Eşik yöntemini uygulayan ülkelerde; öncül suçlar, ülke yasaları gereğince cürüm kategorisine giren tüm suçları veya ceza üst sınırı 1 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçları*” kapsamalıdır şeklindedir. Kanun koyucu, kanaatimizce 1 yıldan az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan elde edilen gelirleri önemli kabul etmemiş ve bu anlamda bu gelirlerin aklanmayacağını, aklansa

¹¹²⁶ Güler, eksikleri bulunmasına rağmen 4208 sayılı Kanun’un uluslar arası standartların pek çoğunu karşıladığı görüşündedir (Kadir Güler, “Uluslar arası Belgelere Göre Karapara Kaynak Teşkil Eden Fiiller (Öncül Suçlar), Karapara ve Karapara Aklama Suçu”, **Vergi Dünyası**, Y.:22, S.:266, Ekim 2003, s. 173; Coşkun, Karapara, s.206.

¹¹²⁷ Aynı yönde bkz. Hüseyin Gültekin, “Yeni TCK ve Karapara Aklama Suçu”, **Yaklaşım**, Y.:13, S.:153, s.264.

¹¹²⁸ Aynı yönde bkz. Engin Akın, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı’nda Yer Alan “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklama” Suçu İle 2408 Sayılı Kanun’da Yer Alan “Karapara Aklama” Suçunun Karşılaştırılması” **Yaklaşım**, Y.:12, S.:142, s.271 (Akın, Türk Ceza Kanunu olarak anılacaktır).

bile kamuyu ve devletin ekonomik düzenini ciddi şekilde hasara uğratmayacağını kabul etmiştir. Ayrıca kanun koyucunun, 4208 sayılı Kanunda mevcut öncül suça ilişkin aksaklıkları düzeltme amacı taşıdığı da ifade edilebilir¹¹²⁹.

Adalet Alt Komisyonunda kabul edilen metinde ceza miktarı açısından bir sınırlama yoktur. Her türlü suçtan kaynaklanan gelir, aklama suçunun konusu olabilmekteydi. Ancak MASAK tarafından mevcut idari ve adli kapasiteler dikkate alındığında sorun çıkabileceğine dair ifade edilen görüş doğrultusunda madde son şeklini almıştır¹¹³⁰.

(4) Öncül Suç İle Aklama Suçu Arasındaki İlişki

(a) Öncül Suçun Niteliğinin Aklama Suçu Üzerine Etkileri

Öncül suç ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerin aklanması suçu arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Bu bakımdan öncül suçun oluşup oluşmadığı, öncül suç faili hakkında bir mahkûmiyet kararı verilip verilmediği, failin hukuka uygunluk sebebinden yararlanıp yararlanmadığı veya şahsa bağlı bir cezasızlık sebebinin bulunup bulunmadığı, öncül suçun zamanaşımına veya affa uğrayıp uğramadığı gibi durumların aklama suçuna etkisinin ne olduğuna değinilecektir. Öncül suç ile aklama suçu arasındaki ilişki bakımından şunlar söylenebilir.

Aklama suçu, öncül suçtan elde edilen malvarlığı değerlerini konu aldığından ve aklama fiillerinin bu değerler üzerinde gerçekleşmesi gerektiğinden, öncül suçun tüm unsurları ile oluşup oluşmadığı önem taşımaktadır. 282 nci madde 1 yıl veya daha fazla süreli hapis cezasını gerektiren bir suçtan bahsettiğinden dolayı, suçun tüm unsurlarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Unsurlarda meydana gelen bir eksiklik suçun oluşumunu etkileyecek ve dolayısıyla elde edilen gelirlerin suçtan kaynaklandığından bahsedilemeyecektir¹¹³¹.

¹¹²⁹ Mehmet Yaşın, “*Türk Ceza Kanunu’nda Yapılan Düzenlemelerin Karapara Aklama ile Mücadeleye Etkisi*”, *Yaklaşım*, Y.:13, S.:146, Şubat 2005, s. 244.

¹¹³⁰ TBMM Tutanak, s.967.

¹¹³¹ Aynı şekilde bkz. Kocasakal, s.350; benzer şekilde bkz. Önder, Şahıslara...,s.441.

Öncül suç faili hakkında verilmiş ve kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı önşartın yerine getirilip getirilmemesi açısından önemli değildir¹¹³². Aklama suçunu yargılayacak mahkeme, görev alanı ile ilgili olarak öncül suçun işlenip işlenmediğine nispi muhakeme yoluyla karar verecektir¹¹³³. Ancak belirtmeliyiz ki, öncül suçun işlenmediğinin kesinleşmiş hüküm ile ispatı halinde, aklama suçu söz konusu olmayacaktır¹¹³⁴. Yargıtay, suç eşyasını satın almak suçu ile ilgili verdiği bir kararda, hırsızlık malını satanın beraat etmesinin, bu malı hırsızlık malı olduğunu bilerek satın alan kimsenin mahkûmiyetini engellemeyeceğine karar vermiştir. Bu karar, beraat kararının suçun objektif unsurları itibariyle oluşmadığına dayandığı müddetçe hatalı olduğu ifade edilerek eleştirilmiştir¹¹³⁵. Kanaatimizce, öncül suçun mevcut olmadığını açıkça ifade eden mahkeme kararlarının varlığı halinde aklama suçundan söz edilemeyecektir¹¹³⁶. Öncül suç hakkında yurt içinde veya yurt dışında devam etmekte olan bir yargılamanın bulunması halinde, aklama suçunu yargılayan mahkeme, öncül suça ilişkin yargılamayı bekletici sorun olarak kabul edip yargılama sonucunu mu bekleyecektir, yoksa süren yargılamaya rağmen nispi muhakeme yolu ile öncül suçun işlenip işlenmediğini çözüme mi bağlayacaktır? Bu sorun karşısında, aklama suçunu yargılayan mahkemenin, öncül suça ilişkin yargılamayı bekletici sorun yaparak dava sonucunu beklemesi yönünde görüş sergilenmiştir ve bu görüş kanaatimizce en uygun çözüm yoludur.¹¹³⁷

Öncül suçun Türkiye’de işlenmiş olup olmaması, aklama suçunun mevcudiyeti için önem taşımayacaktır¹¹³⁸. Mukayeseli hukukta İsviçre, Almanya, Bulgaristan gibi bazı ülkeler mevzuatlarında öncül suçun ülke dışında işlenmesi halinde

¹¹³² Katoğlu, s.122; Taşkın, s.167; Soyaslan, s.368; Muzaffer Hatipoğlu ve Ali Parlar, **Özel Ceza Yasaları Uygulamalarında Ekonomik ve Ticari Suçlar, Açıklamalar-Kararlar**, Ankara 2005, s.889.

¹¹³³ Katoğlu, s.122; Kocasakal, s.353.

¹¹³⁴ Aynı şekilde bkz. Ergül, s.163; Kocasakal, s.353.

¹¹³⁵ Kocasakal, s.355.

¹¹³⁶ Aynı şekilde Taşkın, s.167.

¹¹³⁷ Kocasakal, s.354.

¹¹³⁸ Aynı şekilde bkz. Ergül, s.165; benzer şekilde suç eşyasının kabul edilmesi ve satın alınması suçu için yapılan değerlendirme için bkz. Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Ankara 2006, s.491; Artuk-Yenidünya, s.83; Hatipoğlu-Parlar, s.890.

dahi aklama suçunun oluşacağını belirtmişlerdir. Gerek 4208 sayılı Kanun zamanında gerekse de 282 nci maddede öncül suçun yurtdışında işlenmesi halinde aklama suçunun oluşup oluşmayacağı konusunda açıklık yoktur. Doktrinde, çifte suçluluk prensibine uyulması kaydıyla yani işlendiği ülke hukukunda ve Türk hukukunda suç sayılması şartıyla yurtdışında işlenen öncül suçlardan elde edilen gelirlerin aklama suçuna konu olabileceği belirtilmiştir¹¹³⁹. Kanaatimizce bu düşünce tarzı doğrudur ve yurtdışında işlenen öncül suçun gelirinin, aklama suçuna konu olabilmesi için öncül suçun; hem öncül suçun işlendiği ülke mevzuatına göre, hem de Türk mevzuatına göre suç olması gereklidir. Burada 4208 sayılı Kanun zamanında ortaya çıkan ve kısmen de 282 nci madde kapsamında geçerliğini koruyan bir soruna değinmek gerekecektir. 4208 sayılı Kanuna göre; bir malvarlığının kara para sayılabilmesi için Kanun'un 2a maddesinde sayılan suçlardan elde edilmesi gereklidir. Buna göre; yabancı ülkede işlenen öncül suçun, 2 a maddesinde yer alan suçlardan olup olmadığının tespiti hangi hukuka göre yapılacaktır. 5237 sayılı Kanun'un 282 nci maddesi gereğince bir malvarlığının suçtan kaynaklandığından bahisle aklama suçuna konu olabilmesi için 1 yıl veya daha fazla süreli hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suçtan elde edilmesi gereklidir. Bu kapsamda sorun, işlenen öncül suçun cezasının hangi hukuka göre tespit edileceği yönündedir. Doktrinde 4208 sayılı Kanun zamanında yapılan bir değerlendirmede bu tespitin; aklama fiillerine ilişkin yargılamayı yapan ülkenin kendi hukukuna göre yani Türk hukukuna göre yapılması gerektiği belirtilmektedir¹¹⁴⁰. Kanaatimizce 4208 sayılı Kanun zamanında yapılan bu değerlendirme 282 nci madde kapsamında ortaya çıkan sorun için de uygulanacaktır. Zira malvarlığına, suçtan kaynaklanan malvarlığı sıfatını yükleyen 282 nci maddededir. Buna göre, yurtdışında işlenen öncül suçun cezası Türk hukukuna göre değerlendirilecek ve suçun Türkiye'de işlenmesi halinde 1 yıl veya daha fazla süreli hapis cezasını gerektirmesi halinde, bu suçtan elde edilen malvarlıklarının aklama suçuna konu olabileceği sonucuna varılacaktır.

Öncül suç hakkında davayı veya cezayı düşüren nedenlerin bulunması, aklama suçunun oluşumunu etkilemeyecektir. Aklama suçu bağımsız bir suç olarak düzenlendiğinden, öncül suçun muhakeme engellerinden dolayı

¹¹³⁹ Kocasakal, s.362.

¹¹⁴⁰ Kocasakal, s.364.

cezalandırılmaması veya failinin herhangi bir nedenle kovuşturulamaması aklama suçu bakımından önemsizdir¹¹⁴¹. *Erem*, öncül suç hakkında dava veya cezayı düşüren sebeplerin bulunmasının, asıl suç etkilemeyeceğini açıkça belirtmiştir¹¹⁴². Nitekim İsviçre hukukunda öncül suç failinin kimliğinin tespit edilememesi, kovuşturmaya uğrayıp uğramaması, bir hukuka uygunluk sebebinden yararlanıp yararlanmaması aklama suçunun oluşumunu engellemektedir¹¹⁴³. İtalyan Ceza Kanunu da 170 nci maddesinde öncül suç bakımından davayı düşüren nedenlerin bulunması halinde, bağımsız suç teşkil eden sonraki suçun takibinin bundan etkilenmeyeceğini açık olarak belirtmektedir¹¹⁴⁴.

Öncül suç failinin hukuka uygunluk sebeplerinden yararlanması durumunda aklama suçu oluşmayacaktır. İsviçre hukukunda, öncül suç failinin hukuka uygunluk sebeplerinden istifade etmesi halinde dahi aklama suçunun oluşacağı ifade edilmiştir¹¹⁴⁵. Hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı halinde fiil, işlendiği andan itibaren hukuka uygundur. Fiil hukuka aykırı olarak varlık kazanıp, hukuka uygunluk nedenlerinden dolayı suç vasfını yitirmemektedir. Hukuka uygunluk nedenlerinin varlığı halinde ortada bir suç olmadığından dolayı, suçtan elde edilen bir gelir ve dolayısıyla aklama suçunun konusu da mevcut değildir. Bundan dolayıdır ki, öncül suç hakkında mevcut hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı halinde aklama suçu oluşmayacaktır¹¹⁴⁶.

Temel suçun zamanaşımına uğraması halinde dahi aklama suçu oluşacaktır. Zira zamanaşımı halinde dahi, kamu düzenini bozan hukuka aykırı bir fiil

¹¹⁴¹ Aynı şekilde bkz. Ergül, s.163, 164; Kocasakal, s.354, 355; Katoğlu, s.123; Taşkın, s.167; Tezcan-Erdem-Önok, s.491; Artuk-Yenidünya, s.84; Soyaslan, s.369; Önder, Şahıslara..., s.442; Hatipoğlu-Parlar, s.890.

¹¹⁴² Faruk Erem, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, C.:I, 3. Basım, Ankara 1985, s.816.

¹¹⁴³ Kocasakal, s.355.

¹¹⁴⁴ Bkz. Katoğlu, s.123.

¹¹⁴⁵ Kocasakal, s.356.

¹¹⁴⁶ Aynı şekilde bkz. Kocasakal, s.356.

mevcut olmuştur. Sonucunda gelir elde edilen bir suç mevcut olduğundan öncül suçtan tamamen bağımsız olan aklama suçu da oluşacaktır¹¹⁴⁷.

Genel af cezayı veya ceza mahkûmiyetinin sonuçlarını ortadan kaldırmakla birlikte, fiilin suçluluk niteliğini ortadan kaldırmamaktadır¹¹⁴⁸. Genel afta devlet siyasi veya toplumsal nedenlerden dolayı cezalandırma hakkını kullanmamaktadır. Ortada ceza kanunlarını ihlal eden bir fiilin mevcut olmasından dolayı, fiilden elde edilen gelirlerin aklanması eylemleri de suç oluşturacaktır¹¹⁴⁹. Özel af durumunda ise somutlaştırılan ceza ortadan kaldırılmakta, azaltılmakta veya değiştirilmektedir. Dolayısıyla özel af öncül suçun niteliğini değiştirmeyeceğinden aklama suçunun oluşumunu da engellemeyecektir¹¹⁵⁰.

(b) Öncül Suçun ve Aklama Suçunun Zaman Açısından Uygulaması

Ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan “*kanunsuz suç ve ceza olmaz*” ilkesine göre, eylemin suç sayılabilmesi ve karşılığında failin cezalandırılabilmesi için kanunlarda açıkça suç olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Kanunda suç olarak düzenlenmeyen bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemeyecektir. 4208 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce, kara para niteliğinde sayılan gelirler üzerinde gerçekleştirilen aklama eylemleri bu ilke gereğince suç teşkil etmeyecektir. Ancak aklama suçu açısından incelenmesi gereken konu, aklamaya konu malvarlıklarının elde edildiği öncül suçun, kanunun yürürlüğünden önce işlenmesi ancak aklama eylemlerinin kanunun yürürlüğünden sonra icra edilmesi durumunda ne olacağıdır. Bu konuda doktrinde iki görüş ileri sürülmektedir. Birinci görüşe göre; 4208 sayılı Kanun, eskiden de suç olarak kabul edilmiş fiilleri, yeni ve daha ağır esaslar getirmek suretiyle değiştirmemektedir. Sadece bu fiillerden elde edilen gelir üzerinde icra edilen bir takım eylemleri cezalandırmaktadır. Bu durumda kanunun geçmişe

¹¹⁴⁷ Aynı şekilde bkz. Kocasakal, s.357; Tezcan-Erdem-Önok, s.491; Önder, Şahıslara..., s.442; Hatipoğlu-Parlar, s.890.

¹¹⁴⁸ Genel af hâlinde, kamu davası düşer, hükmolunan cezalar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar (TCK m.64/1).

¹¹⁴⁹ Kocasakal, s.358; Önder, Şahıslara..., s.442.

¹¹⁵⁰ Kocasakal, s.359; Ergül, s.165; aynı şekilde Taşkın, s.167; Önder, Şahıslara..., s.442.

yürürlüğünden ancak kara para niteliğindeki gelirler üzerinde aklama eylemlerinin icra edilmesinin kanunun yürürlüğünden önce başlayıp bitmesi halinde bahsedilebilecektir. Kara para aklama eylemlerinin yürürlük tarihinden sonra gerçekleştirilmesi veya yürürlük tarihinden önce başlayıp kesintili ya da kesintisiz yürürlük tarihinden sonraya sarkması durumunda kanunun geçmişe uygulandığından bahsedilemeyecektir¹¹⁵¹. Diğer bir görüşe göre; geçmişe yürürlük yasağı suçun unsurları için olduğu kadar suçun önşartı için de geçerlidir. Öncül suçun işlenmesi sonucu suçun konusu olarak ortaya çıkan gelire kara para niteliğini veren, 4208 sayılı Kanundur. 4208 sayılı Kanunda yer alan bir öncül suçun, Kanunun yürürlüğe girmesinden önce işlenmesi halinde, söz konusu suç öncül suç niteliğini kazanmayacak, dolayısıyla böyle bir suçtan elde edilen gelirler de kara para sayılmayacaktır¹¹⁵². Kanaatimizce aklama suçunun oluşabilmesi için kendisinden zaman açısından önde gelen, suç olarak düzenlenen bir fiilin işlenmesi ve bunun sonucunda bir gelirin elde edilmesi şarttır. Bu aklama suçunun maddi unsurudur ve söz konusu gelir olmadan aklama suçunun işlenmesi de mümkün olamayacaktır. Her ne kadar 4208 sayılı Kanun, öncül suça yeni ve daha ağır bir nitelik eklemese de, öncül suçtan elde edilen gelire kara para niteliği kazandıran sonraki kanundur ve bu kanun olmaksızın kara para niteliğindeki gelirler üzerinde gerçekleşen hiçbir hareket suça sebebiyet vermeyecektir. Sonuç olarak, 4208 sayılı Kanun'un yürürlüğünden önce işlenen öncül suçlardan elde edilen gelirler üzerinde gerçekleşen aklama eylemleri suç teşkil etmeyecektir.

TCK.nun 282 nci maddesi “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu”nın önşartını değiştirmiştir. Bu durumda karşımıza iki ihtimalli bir sorun çıkmaktadır. 4208 sayılı Kanunda öncül suç olarak düzenlenen bir suçun, 282 nci maddede de öncül suç olarak düzenlenmesi halinde aklama suçunun oluşacağı muhakkaktır. Ancak 4208 sayılı Kanun'da öncül suç olarak düzenlenmeyen ve bir yıldan fazla süreli hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suçun, 5237 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce işlenmiş ve bu suçtan gelir elde edilmiş olması halinde, 5237 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra söz konusu gelir üzerinde aklama eylemleri gerçekleştirilirse, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması

¹¹⁵¹ Katoğlu, s.124; Ergül, s.164; Hatipoğlu-Parlar, s.890.

¹¹⁵² Kocasakal, s.369.

suçu“nun oluşup oluşmayacağı konusuna değinmek gerekecektir. Belirttiğimiz gibi, 5237 sayılı Kanun’un 282 nci maddesi ile aklama suçuna konusu olan malvarlıklarının elde edildiği öncül suçların kapsamı değiştirilmiştir. Bunun sonucu olarak da, 4208 sayılı Kanun zamanında aklama suçuna konu olamayacak suç gelirleri, 282 nci madde anlamında suçtan kaynaklanan malvarlığı kabul edilebilecek ve aklama suçuna sebebiyet verebilecektir. 282 nci madde anlamında aklama suçuna konu olabilecek malvarlığının, 1 Haziran 2005 tarihinden önce işlenen bir fiilden elde edilmesi halinde kanaatimizce yukarıda belirttiğimiz nedenlerden dolayı aklama suçu oluşmayacaktır. 282 nci madde, daha önceden gelirleri aklama suçuna sebep olmayacak suçlara, öncül suç vasfını kazandırmıştır.

b. Öncül Suçtan Gelir Elde Edilmiş Olması

(1) 4208 sayılı Kanuna Göre

Aklama suçunun söz konusu olabilmesi için zaman açısından kendisinden önce gelen öncül suçun işlenmesinden kaynaklanan bir gelirin söz konusu olması gerekir. Bu gelire, kara para veya suçtan kaynaklanan malvarlığı denmektedir. Kara paranın öncül suçtan elde edilip edilmediği savcılık tarafından ispatlanacaktır. Gelirin öncül suçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunda failin daha önce öncül suçlardan mahkûm olup olmadığı veya hakkında bir ceza davasının sürüp sürmediği önem taşımaktadır. Bu konuda Yargıtay bir kararında, Atatürk Hava Limanından giriş yaparken Edirne Ağır Ceza Mahkemesinde kaçakçılık suçu sebebiyle arandığı için yakalanan, üzerinde çok miktarda döviz bulunması ve bunun kaynağını açıklayamaması üzerine hakkında kamu davası açılan kişi hakkında verilen beraat kararını, sanığın Edirne Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden kaçakçılık suçuna ilişkin diğer bir davasının her iki suçtaki irtibatı üzerinde durulmadığından bozmuştur¹¹⁵³.

4208 sayılı Kanuna göre kara para üç grupta değerlendirilmektedir. Bunlar; a. öncül suçların işlenmesi suretiyle elde edilen para, b. para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla mal veya gelirler ve c. bir para biriminden diğer bir para birimine

¹¹⁵³ Hatipoğlu-Parlar, s.895, 896.

çevrilmesi de dâhil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değerlerdir.

(a) Para

Farsça asıllı bir kelime olan para “(d)eğişim aracı olarak kullanılmak üzere devletçe bastırılan maden veya kâğıt parçaları”¹¹⁵⁴ anlamına gelmektedir. Türk Parasını Koruma Kanunu’nun uygulanmasına ilişkin tebliğlerde para; “*Türk Kanunlarına göre Türkiye’de tedavülde bulunan veya tedavülden kaldırılmış olsa bile değiştirme süresi geçmemiş olan madeni veya kâğıt nesneler*” olarak tanımlanmaktadır¹¹⁵⁵. Bu anlamda öncül suçtan elde edilen paranın, tedavülde bulunan bir para veya tedavülden kaldırılmış olsa bile değiştirme süresi içinde olan bir para olması gerekmektedir. Eğer değiştirme süresi geçmiş ise artık paradan bahsedilemeyecektir ancak menkul mal olarak değerlendirilebilecektir. Paranın kâğıt veya madeni olması arasında bir fark bulunmamaktadır. Kanun maddesinde paradan bahsedildiğinden dolayı paranın Türk parası veya yabancı para olması, aklama suçunun oluşumu açısından önem arz etmeyecektir. Zira “parada sahtecilik” suçunu düzenleyen TCK.nun 197 nci maddesinin koruma açısından Türk parası ile yabancı para arasında bir ayırım gözetmemiş olması, 4208 sayılı Kanunda geçen para kavramına yabancı paraların da girdiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilecektir. Para; satın alma gücünün yanı sıra taşınır mal olarak değerlendirilmektedir. 30 Mayıs 1940 tarih ve 21/3 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, paranın taşınır mal mefhumuna dâhil olduğunu açıkça belirtmiştir¹¹⁵⁶.

(b) Para Yerine Geçen Kıymetli Evrak

Kıymetli evrak, “(h)akkın senede bağlı olduğu ve ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemeyen senetlerdir”¹¹⁵⁷. 4208 sayılı Kanunda düzenlenen “para yerine geçen kıymetli evrak” kavramına benzer bir kavram 765 sayılı

¹¹⁵⁴ Yılmaz, s.653; Z. Ernur Demir Abaan, **Para: Para Hukuku ve Kaynakları**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü Çalışma Tebliği No:04/05, s.1.

¹¹⁵⁵ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.523.

¹¹⁵⁶ Esat Şener, **Medeni Kanun/Borçlar Kanunu**, Ankara 1998, s.331; Abaan, s.40.

¹¹⁵⁷ Yılmaz, s.468; Kocasakal, s.377.

TCK.nun zimmet suçunu düzenleyen 202 nci maddesinde yer almakta idi. 202 nci madde “*para yerine geçen evrak, senetler*”den bahsetmektedir. Ceza Kanununun uygulanmasında bu kavramdan anlaşılan “*itibari amme kâğıtları*”dır¹¹⁵⁸. “*İtibari amme kâğıtları*”, 765 sayılı TCK.nun 331 nci maddesinde “*...kanunen para gibi tedavül edenlerden başka Hükümetler tarafından ihraç edilmiş hamile muharrer senetler ve kuponlar ve haiz oldukları mezuniyete binaen müesseseler tarafından ihraç edilmiş olup da kanunen tedavül etmekte bulunan diğer bütün evrak ve senetler...*” olarak tanımlanmıştır. Bu madde anlamında para yerine geçen evrak veya senetler ibaresine; bono, çek, hisse senedi, tahvil ve poliçeler de girmektedir¹¹⁵⁹. Türk Ticaret Kanunu’nun 557 nci maddesinde kıymetli evrak tarif edilmektedir. Buna göre; “*(k)ıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunlarda mündemiç olan hak senetten ayrı olarak dermeyeran edilemediği gibi başkalarına da devredilemez*”. Madde metnine göre kıymetli evrak; hakkın senede bağlandığı ve senetsiz söz konusu hakkın dermeyeran ve devrinin mümkün olmadığı tüm senetler olarak tarif edilmektedir. Türk Ticaret Kanunu’na göre poliçe, bono, çek, makbuz senedi, varant, konşimento, taşıma senedi, ipotekli borç senedi ve irad senedi gibi hamiline mevduat senetleri ve sertifikalar kıymetli evrak kavramına dâhildir¹¹⁶⁰.

(c) Mal

Hukuksal anlamda mal; “*(m)ülkiyet konusu olabilen bütün maddi eşya ile malvarlığına girebilen bütün haklara hukuken verilen ad*” olarak tanımlanmaktadır¹¹⁶¹. Aşağıda detaylı olarak incelendiği gibi mal; menkul veya gayrimenkul, taşınır veya taşınmaz, maddi veya gayri maddi olabilir. Bu kapsamda, otomobil, para, ev, arsa, alacaklar gibi hemen hemen her şey mal kavramı altında değerlendirilmektedir. Kanaatimizce mal kelimesi, tedavülde bulunan veya tedavülden kalkan her türlü yerli veya yabancı parayı, para yerine geçen kıymetli evrakı ve gelirleri

¹¹⁵⁸ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.523.

¹¹⁵⁹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.524; Durmuş Tezcan ve Mustafa Ruhan Erdem, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 2. Baskı, İzmir 2002, s.151.

¹¹⁶⁰ İsmail Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi, İkinci Cilt – Madde 420-815**, Tümden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul 2004, s.1729; aynı şekilde bkz. Asuman Turanboy, **Varakasız Kıymetli Evrak**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No:362, Ankara 1998, s.47 vd; Reha Poroy ve Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Güncelleştirilmiş 16. Bası, İstanbul 2005, s.19 vd.; Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Güncelleştirilmiş 11. Bası, Ankara 2005, s.9.

¹¹⁶¹ Yılmaz, s.514.

kapsayan genel bir kavramdır. Bu açıdan kanun koyucunun mal teriminin yanı sıra diğer kavramları da sıralaması sadece anlamı pekiştirmektedir yoksa ayrı kavramları ifade etmemektedir. Zira yukarıda bahsedildiği üzere, mukayeseli hukukta birçok ülke kanununda sadece mal veya malvarlığından bahsedilmesi de fikrimizi doğrulamaktadır.

(d) Gelir

Gelir, “(t)aşınmaz ve taşınır mallarla, emek gibi her türlü haklardan elde edilen yarar” olarak tanımlanmaktadır. Konumuz bakımından gelir, suçtan elde edilen her türlü maddi menfaattir¹¹⁶². Bunların içine suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen kazançlarla, suçun işlenmesi suretiyle elde edilen kazançlar ve bunların değerlendirilmesi sonucu elde edilen kazançlar girmektedir.

(e) Dönüştürülmeden Elde Edilen Her Türlü Menfaat

Öncül suçtan elde edilen gelirler, elde edildikleri biçimleri ile muhafaza edilebilecekleri gibi başka değerlere de dönüştürülebileceklerdir. Bu dönüştürme işlemi; suçtan elde edilen paranın başka bir para birimine dönüştürülmesi şeklinde olabileceği, suçtan elde edilen gelir ile taşınır veya taşınmaz mal alımı gibi de olabilir. Bu durumu göz önüne alan kanun koyucu, suçtan elde edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesi halinde ortaya çıkan para, evrak, mal veya gelirin de kara para niteliğinde olduğunu açıkça belirtmiştir. Suçtan elde edilen paranın, başka para birimlerine çevrilmesi de dönüştürme işlemi olarak kabul edilecektir. Para, evrak, mal ve gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değere kanun metninde yer verilmesinin nedeni, suçtan elde edilen para, evrak, mal ve gelirlerin değerlendirilmesi sonucu elde edilen yeni değerler ile artı değerlerin de kara para kapsamında olduğunu belirtmektir¹¹⁶³.

Kanun koyucu, sayılan dört değer birbirine çevrilmesinden bahsetmektedir. Dolayısıyla dönüştürme işlemi bu dört değer ile sınırlıdır. Ancak

¹¹⁶² Kocasakal, s.379.

¹¹⁶³ İbrahim Yumuşak, “Karapara Aklama Suçu ve Unsurları”, **Adalet Dergisi**, Ekim 2000, S.:5, s.169 (Yumuşak, Karapara olarak anılacaktır).

belirtmeliyiz ki, mal kavramı diğer üç değeri de bünyesine almaktadır ve bunun sonucu olarak da her türlü dönüşüm işlemi bu kapsamda değerlendirilebilecektir¹¹⁶⁴.

Suçtan elde edilen bu dört değer birbirine dönüştürme işlemi, aklama suçunun maddi hareketlerinden olan “meşruiyet kazandırma amacıyla değerlendirme” eylemi ile yakından ilgilidir. Zira suçtan gelir elde kişi, aklama kastı ile söz konusu geliri dönüştürürse artık ortada bir aklama suçu vardır¹¹⁶⁵.

(2) 5237 sayılı Kanuna Göre

5237 sayılı Kanun’un 282 nci maddesi, “kara para” terimi yerine aynı anlamı karşılamak üzere “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri” terimini kullanmaktadır¹¹⁶⁶. Bu haliyle; TCK., kara para kavramını ve bu kavram kapsamında olan para, evrak, mal ve gelirler terimlerini, aynı kavramı ifade etmek için kullanmamaktadır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ile ifade edilmek istenen suçtan doğrudan veya dolayısıyla kaynaklanan veya elde edilen her türlü maldır. Mal kavramına, maddi veya gayri maddi, taşınır veya taşınmaz, somut veya soyut her türlü varlık ile bu varlıklara ilişkin tasarruf haklarını ve aynı hakları gösteren yasal belgeler veya araçlar dâhil olmaktadır. Maddi mallar, aynı haklara¹¹⁶⁷ konu olabilirler ve üzerlerinde insan hâkimiyeti kurulabilir. Buna göre; para, arazi, bina, her türlü menkul mal maddi mal kapsamına girmektedir¹¹⁶⁸. Maddi olmayan eşya ise üç kategori altında incelenmektedir¹¹⁶⁹; birinci kategoride, Medeni Kanun’un 762 nci maddesinde taşınır mülkiyetin konusuna giren atom veya elektrik enerjisi gibi doğal güçler bulunmaktadır.

¹¹⁶⁴ Kocasakal, s.380.

¹¹⁶⁵ Kşz. Yumuşak, Karapara, s.169.

¹¹⁶⁶ Adalet Komisyonunda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri kavramının, suçtan elde edilen her türlü değeri ifade etmediği yönünden görüşler belirtilmiştir. Bu konuda kavramın suçtan elde edilen her türlü geliri kapsadığını ifade etmeliyiz (TBMM Tutanak, s.967 vd.).

¹¹⁶⁷ “(B)ir kimseye bir şey üzerinde doğrudan doğruya hâkimiyet sağlayan ve bu sebeple herkese karşı dermeyan edilebilen haklar”, aynı haklardır. (Oğuzman-Seliçi, s.4; Şeref Ertaş, **Eşya Hukuku**, Ankara 1998, s.13)

¹¹⁶⁸ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.522.

¹¹⁶⁹ Tekinay-Akman-Burcuoğlu-Alttop, **Tekinay Eşya Hukuku**, C.:I, 5. Bası, İstanbul 1989, s.21 vd.; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.522.

İkinci kategori maddi olmayan eşya ise, maliklik haklarından ibarettir. Son olarak, ticaret ünvanı, fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar, ihtira beratları maddi olmayan eşya kapsamında incelenmektedir. Taşınır mallar; Medeni Kanun'un 762 nci maddesine göre, *“bir yerden diğer bir yere nakledilebilen eşya ile gayrimenkul mülkiyetinin kapsamına girmeyen temellüke elverişli bulunan doğal güçler”* olarak belirtilmiştir. Bir yerden diğer bir yere nakledilebilmenin eşyanın kendi kuvveti ile olabileceği gibi (mesela hayvanlarda olduğu gibi), başka bir kuvvet tarafından sağlanmasının (otomobil, kitap vs.) bir önemi bulunmamaktadır¹¹⁷⁰. Medeni Kanun'un 704 ncü maddesine göre taşınmaz eşya; arazi, tapu kütüğünde bağımsız sayfaya kaydedilebilen bağımsız ve sürekli haklar ile kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümlerdir. Somut eşya, *“kavranabilen, anlaşılabilen; ne olduğu belli olan; varlığı anlaşılabilen; belli olaylar sonucun gözle görülebilir veya hissedebilir şekilde anlaşılabilen”*¹¹⁷¹ eşya anlamındadır. Soyut eşya ise “ele alınabilmesi, kavranabilmesi, gözle görülebilmesi zor olan” mal demektir. Buna göre; otomobil, sehpa, elbise gibi şeyler elle tutulabildiği ve görüldüğü için somut eşyaya, elektrik enerjisi ve atom enerjisi gibi mallar ise elle tutulamadığı ve görülemediği için soyut eşyaya örnek olarak verilebilir.

4. Korunan Hukuki Yarar

Aklama suçu ile korunan hukuki yararın birden fazla olduğu ifade edilmektedir. Hukuki yararları; suçun önlenmesi ve suç örgütlerini mali güçten yoksun bırakarak etkisiz hale getirmek, yasal mali ve ekonomik sistemi korumak, toplumsal düzeni korumak, adalet mekanizmasının etkin işlemlerini sağlamak olarak belirtebiliriz.

Mali suçlar başta olmak üzere birçok suç çeşidinde failin motivasyonu ekonomiktir. Fail, işlemeyi kastettiği fiillerden birtakım haksız getiriler elde etmeyi planlamaktadır. Suçtan elde edilen bu haksız getirilerin fail veya failer tarafından özgürce kullanılması, gerek bu fail veya faileri gerekse de diğer olası faileri suç işlemeye teşvik edecektir. Aklama fiillerinin cezalandırılması ile failin elinden bu suç geliri alınmakta ve onun daha sonraki suçları finanse etmesi önlenmektedir. Aklama fiillerinin cezalandırılması ve suç gelirlerinin müsaderesi özel önleme amacının yanı

¹¹⁷⁰ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.521.

¹¹⁷¹ Yılmaz, s.733.

sıra, haksız gelir elde etmek için suç işlemeyi düşünen diğer kişiler için de caydırıcı etki yapacak ve bu sayede genel önlemeyi de sağlayacaktır. Ekonomik getiri sağlayan suçların çoğunlukla organize suç örgütleri tarafından işlendiği bilinmektedir. Aklama fiillerinin suç halinde düzenlenmesi sayesinde organize suç örgütlerinin elinden suç gelirleri alınmakta, örgütler ekonomik yönden çökertilmeye çalışılmakta ve örgütlerin üst düzey yöneticilerine ulaşılmaktadır¹¹⁷².

Uyuşturucu madde kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, silah kaçakçılığı ve yolsuzluk gibi süreklilik arz eden yasadışı fiillerden elde edilen suç gelirleri zaman zaman çok büyük miktarlara ulaşmaktadır. Nakit elde edilmesi halinde çok fazla yer kaplayan bu gelirlerin mali sisteme sokulması gerekmektedir. Suç gelirlerinin mali sisteme sokulması, suç gelirleri ile onu yaratan öncül suç arasındaki irtibatın kesilmesini kolaylaştıracak, yapılan uluslar arası transfer işlemleri ile suç gelirinin takibi zorlaşacak ve nakit formundaki para kaydi paraya dönüşmüş olacaktır. Ancak aklayıcılara sunduğu bu imkânların sonucu olarak, mali sisteme giren suç gelirleri, insanların mali sisteme olan güvenlerinin azalmasına da yol açacaktır. Aynı zamanda, mali sisteme birden giren çok büyük miktardaki sıcak para mali sistemin dengelerini bozacak, mali sisteme ilişkin verilerin güvenilirliğini etkileyecektir. Zamansız olarak mali sisteme giren büyük miktarda suç geliri, zamansız olarak mali sistem dışına çıkabilecektir. Zamansız yapılan bu giriş ve çıkışlar mali sistemin bütünlüğüne zarar verecektir. Mali sisteme giren parasal değerler kontrol edilmediği durumlarda para talebinde açıklanamayan değişimler yaşanmakta, önceden tespit edilemeyen büyük hacimli para hareketlerinden dolayı uluslar arası sermaye hareketleri ve döviz kurlarında istikrarsızlıklar yaşanmakta, mali sistem karşılaştığı güven bunalımı nedeni ile risk altına girmektedir¹¹⁷³. Kanun koyucu, suç gelirlerinin mali sisteme girmesini suç haline getirmekle, mali sistemin bütünlüğünü, istikrarını ve güvenilirliğini korumaktadır¹¹⁷⁴.

Ekonomik sisteme giren ve yasallaşma amacı taşıyan suç gelirleri normal piyasa koşullarına göre hareket etmemektedir. Suç gelirlerinin yatırım olarak kullanıldığı iş

¹¹⁷² Bkz. Kocasakal, s.328; Wilkitzki, s.316; Pinto, s.1,2.

¹¹⁷³ Yumuşak, Karapara, s.45.

¹¹⁷⁴ Aynı şekilde bkz. Kocasakal, s.328; Wilkitzki, s.316; Pinto, s.1,2.

alanları, maliyet-fiyat dengesine göre hareket etmemekte, yaptıkları faaliyetlerin kar getirici olmasını düşünmemektedir. Bunun sonucu olarak maliyetin altında satışlar yapılmakta ve suç gelirlerinin yasal ekonomik sistem içinde yer alması sağlanmaktadır. Maliyetin altında satışlar, o alanda faaliyet gösteren yasal girişimcileri etkileyecek ve kısa sürede ekonomik olarak zarara uğramalarına neden olacaktır. Ekonomik olarak zarara uğrayan girişimci piyasadan çekilecek ve böylelikle yasal ekonomik sistem suç fail veya faillerinin eline geçecektir. Suç gelirlerinin ekonomik sisteme sokulup yasallaştırılmasının engellenmesi suretiyle, piyasa koşullarına göre hareket eden yasal girişimciler ve tüm ekonomik sistem korunmaktadır.

Suç gelirleri aynı zamanda kendisini yaratan öncül suça ve bu suçun failine ulaşabilmek için elde olan bir delil niteliğindedir. Kolluk kuvvetleri bu delili değerlendirerek öncül suçun işlendiğini tespit edecek ve bu öncül suçu işleyenlere ulaşacaktır. Aynı zamanda yargı organları bu delillerin değerlendirilmesi sonucunda öncül suç failleri hakkında hüküm vereceklerdir. Suç gelirlerine yasal görüntü verilmek suretiyle, kolluk kuvvetleri ve yargı organlarının kullanacakları deliller karartılmakta, öncül suç faillerine ulaşılması engellenmektedir. Aklama suçunun faili, bu hareketleri ile adalet mekanizmasının işleyişini engellemektedir. Dolayısıyla aklama fiillerinin cezalandırılması ile güdülen amaç, adalet mekanizmasının etkin olarak işleyişini sağlamaktır.

Aklama suçu ile ahlaken de kirli olduğuna inanılan suç gelirlerinin elde edilmesinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Hukuka ve ahlaka aykırı olarak elde edilen suç gelirleri, toplumda yasadışı zenginleşmenin olağan kabul edilmesine, rüşvet ve yolsuzlukların artmasına da zemin hazırlamaktadır. Suç gelirlerinin kullanımının önlenmesi sayesinde toplumun ahlaki yapısını korumakta, temel ve demokratik kurumlarının yolsuzlaştırılması önlenmektedir. Bu sayede aklama suçu ile korunan hukuki yararın genel olarak kamu düzeni olduğu da açık olarak görülmektedir¹¹⁷⁵. Mali kuruluşların içine sızan organize suç örgütleri, yapılan yatırımlar ile ekonomik sektörde etkin hale gelmekte, kamu görevlilerine verdikleri rüşvet ile kamusal düzeni tahrip etmektedir. Organize suç örgütlerinin ekonomik ve sosyal etkisi toplumsal düzeni,

¹¹⁷⁵ Bkz. aynı şekilde Kocasakal, s.329.

toplumda yerleşmiş bulunan ahlaki normları ve en sonunda da toplumun demokratik anlayışını tahrip etmektedir¹¹⁷⁶.

5. Fail

Mukayeseli hukuk bahsinde ayrıntılı olarak incelendiği üzere aklama suçunun faili konusunda çeşitli sistemler bulunmaktadır. Bazı ülkeler uygulamasına göre öncül suçun faili, aklama suçunun faili olamayacaktır. Zira öncül suç failinin aklama eylemlerinden dolayı cezalandırılması, kendi kendini ithama zorlanması demektir¹¹⁷⁷. İkinci bir sistemde ise fail konusunda bir ayırım yapılmamakta ve hem öncül suçun faili hem de üçüncü kişiler aklama suçunun faili olabileceklerdir. 4208 sayılı Kanunda da benimsenen üçüncü sistemde ise aklama suçunu oluşturan maddi hareketlerin bazıları öncül suç failince, bazıları üçüncü kişilerce ve bazıları ise hem öncül suç failince hem de üçüncü kişilerce işlenebilecektir¹¹⁷⁸.

4208 sayılı Kanun'un 2b maddesine göre; kara paranın meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi ancak öncül suç failince işlenebilirken, iktisap edilmesi ve bulundurulması ancak öncül suç failinin haricindeki üçüncü kişiler tarafından işlenebilecektir. Kara paranın kullanılması, kaynağının, niteliğinin, zilyedinin, malikinin değiştirilmesi, kara paranın gizlenmesi, kara paranın sınır ötesi harekete tabi tutulması veya sınır ötesi hareketin gizlenmesi hem öncül suç failince hem de üçüncü kişilerce işlenebilecektir¹¹⁷⁹. 4208 sayılı Kanunun kabulü aşamasında, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından hazırlanan raporda, öncül suç faili ile üçüncü kişiler tarafından işlenen fiillere açıklık getirmek amacıyla maddenin böyle kaleme alındığı belirtilmiştir¹¹⁸⁰. Öncül suçun işlenmesine iştirak eden tüm şeriklerin, Kanun kapsamında öncül suç faili olarak kabul edilmesi gerekecektir. Zira Kanun öncül suç failini ifade etmek için kara parayı elde edenlerden bahsetmektedir.

¹¹⁷⁶ İbrahim Yumuşak, "Karaparanın Aklanması ile Mücadelenin Nedenleri ve Bu Konudaki Uluslararası Çalışmalar", *Vergi Dünyası*, S.:229, Eylül 2000, s.45.

¹¹⁷⁷ Pinto, s.31.

¹¹⁷⁸ Kocasakal, s.373; kşz. Ergül, s.171; Ergül, Hukuki, s.102; Taşkın, s.166.

¹¹⁷⁹ Aynı şekilde bkz. Taşdelen, s.256.

¹¹⁸⁰ Kocasakal, s.374.

4208 sayılı Kanun kapsamında failin kimliği bazı durumlarda ağırlatıcı veya hafifletici neden olacaktır. Aklama suçunun memur ve kamu görevlileri tarafından görevi sebebiyle işlenmesi Kanun maddesinde ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir. Ayrıca failin; 3182 sayılı Bankalar Kanununa, 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununa, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanuna, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa, Ödünç Para Verme İşleri ile Özel Finans Kurumlarının Kurulması, Faaliyetleri ve Tasfiyelerine İlişkin Esas ve Usulleri düzenleyen mevzuata göre faaliyet gösteren kurumlarda çalışanlardan biri olması hali de ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir. Aklama suçunun, usul veya furu, karı veya koca veya kardeşlerden biri tarafından öncül suçu gizlemek amacıyla işlenmesi halinde de, failin sıfatı hafifletici neden olmaktadır.

Aklama suçunun tüzel kişiler tarafından işlenip işlenemeyeceği 7 nci maddenin 4 ncü fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre; *“(b)u suçların tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi halinde, üçüncü fıkranın (a) bendi hükmünün uygulanmadığı durumlarda, fiili gerçekleştiren yöneticiler hakkında da aynı cezalara hükmolunmakla birlikte, tüzel kişiler de beşyüzmilyonliradan beşmilyar liraya kadar para cezası...”* ile cezalandırılacaktır. Fıkradan çıkan anlama göre tüzel kişinin sorumlu tutulabilmesi için 3 ncü fıkranın (a) bendinde belirtilen aklama amacıyla oluşturulan bir teşekkülün bulunmaması gerekir. Aksi takdirde yani aklama suçunun işlenmesi amacıyla oluşturulan bir teşekkülün bulunması halinde, tüzel kişinin sorumluluğuna gidilmeyecek, ceza, teşekkül olduğundan artırılarak verilecektir. Tüzel kişinin aklama suçunu işlediğinden bahsedebilmek için diğer bir şart suçun tüzel kişilik bünyesinde işlenmiş olmasıdır. Aklama suçu, tüzel kişinin faaliyet alanında ve tüzel kişiliğin sağladığı kolaylıklar sayesinde işlenmelidir. Son olarak, tüzel kişinin cezai sorumluluğuna gidilmesi, fiili işleyen yöneticilerin cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır¹¹⁸¹.

TCK.nun 282 nci maddesi, aklama suçunun faili yönünden bir özellik taşımamaktadır. Kanun “yurt dışına çıkaran” veya “çeşitli işlemlere tabi tutan kişi”den bahsetmek suretiyle, aklama suçunun faili yönünden bir kısıtlamaya gitmediğini

¹¹⁸¹ Kocasakal, s.375.

belirtmektedir. Herkes, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun faili olabilecektir¹¹⁸². Buna göre; öncül suça iştirak eden kişiler ile öncül suçun işlenmesine katılmamış üçüncü kişiler için maddi hareketler açısından herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Öncül suç failinin aklama suçundan dolayı cezalandırılması doktrinde de eleştirilmiştir. Örneğin, *Dönmezer*'e göre öncül suçun failinin, aklama suçundan dolayı cezalandırılması, aynı fail için çifte ceza anlamına geleceğinden kabul edilmemelidir¹¹⁸³. Suç failinin sıfatı her ne kadar suçun oluşumu açısından etkili değilse de, ağırlatıcı nedenin tatbiki bakımından önem kazanmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasına göre failin kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi olması halinde verilecek ceza artırılacaktır. Ancak kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi failin aklama suçunu bu mesleğin icrası sırasında işlemesi ağırlatıcı nedenin uygulanması açısından gereklidir. Kamu görevlisi açısından ağırlatıcı nedenin uygulanabilmesi için sadece kamu görevlisi sıfatına sahip olmanın yeterli olup olmayacağı, ayrıca suçun görevini yaparken işlenmesinin gerekip gerekmediği madde metninde açık olarak ifade edilmemiştir. Hatta madde metninden ilk bakışta anlaşılan failin kamu görevlisi olmasının ağırlatıcı nedenin uygulanabilmesi açısından yeterli olduğudur. Ancak madde gerekçesinde “kamu görevlisi tarafından görevini yaparken” ibaresi kullanılmış ve kanun koyucunun maksadının kamu görevlisinin, görevini yaparken suçu işlemesi halinde suçun ağırlatıcı halinden ceza vermek olduğu anlaşılmıştır. Bu bakımdan 282 nci maddenin 2 nci fıkrasının “(2) *Bu suçun, kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından, bu görevin veya mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.*” şeklinde yeniden düzenlenmesi kanaatimizce uygun olacaktır. Türk kanun koyucusu, aklama suçunun işlenmesinde avukatlar, bankacılar, muhasebeciler gibi meslek sahibi profesyonel aklayıcıların kullanılması yönünde gelişen eğilimleri göz önüne alarak, belli meslek sahibi kişiler tarafından işlenmesini ağırlatıcı neden olarak düzenlemiştir. Kanaatimizce “*belli bir meslek sahibi kişi*” kavramından, sahip olduğu mesleği aklama suçunu işlemesini kolaylaştıran kişiyi anlamak gerekmektedir. Sahip olunan meslek, gerektirdiği bilgi birikimi, iş ilişkileri ve

¹¹⁸² Aynı yönde bkz. Yaşın, s.245.

¹¹⁸³ Dönmezer, Organize, s.10.

diğer özellikleri ile aklama suçunu oluşturan maddi hareketlerinin icrasını kolaylaştırmalıdır.

6. Mağdur

Türk hukukunda da aklama suçunun mağdurunu ilk bakışta tespit etmek mümkün değildir. İlk bakışta tespit edilememesinin sonucu olarak, doktrinde aklama suçları mağduru olmayan suçlardan sayılmaktadır¹¹⁸⁴.

Aklama suçunun, “Adliye Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenmesi, suçun mağdurunun devletin adalet mekanizmasını ve dolayısıyla olduğunu düşündürmektedir. Gerçekten öncül suça ulaşmayı sağlayan yegâne delillerden birisi söz konusu suçtan elde edilen malvarlığıdır ki, aklama suçunun faili bu delili adli makamlardan kaçırmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda aklama suçunun faili, adalet mekanizmasının işleyişini engellemekte, maddi gerçeğin bulunamamasını sağlamakta ve öncül suç failinin, eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmaktadır.

Yine korunan hukuki yararların paralelinde aklama suçunun ekonomik, ticari hayat üzerinde önemli etkileri vardır.

Yukarıda da bahsedildiği doktrinde işlenen tüm suçlar bakımından devletin doğal olarak mağdur olduğu, toplum düzenini bozan suçun her zaman genel menfaati ihlal ettiği belirtilmiştir¹¹⁸⁵. Kanımızca bir tüzel kişi olarak devlet suç mağduru olamayacağından, bu suçun mağduru toplum ve toplumu oluşturan tüm bireylerdir. Çünkü suçun olumsuz neticeleri toplum üzerinde doğmaktadır¹¹⁸⁶.

¹¹⁸⁴ Taşkın, s.262.

¹¹⁸⁵ Soyaslan, s.225; Erem-Danışman-Artuk, s.242.

¹¹⁸⁶ Artuk-Gökcen-Yenidünya, I, s.474.

7. Maddi Unsur

a. 4208 sayılı Kanuna Göre

(1) Genel Olarak

4208 sayılı Kanun 2b maddesi, aklama suçunu tanımlamıştır. Bu tanımlamada aklama suçunu oluşturacak maddi hareketler sayılmıştır. 4208 sayılı Kanuna göre aklama suçu;

“Türk Ceza Kanununun 296’ncı maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiilleri” kapsamaktadır.

2b maddesinde yer alan düzenlemesiyle 4208 sayılı Kanun aklama suçunu seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlemiştir. Seçimlik hareketli bir suç olmasının sonucu olarak, kanun metninde yer alan maddi hareketlerden birinin yerine getirilmesi suçun oluşumu için yeterli olacaktır. Birden fazla maddi hareketin icrası halinde de ortada yine tek suç olacaktır.

4208 sayılı Kanun, aklama suçunu oluşturacak maddi hareketleri failin sıfatına göre gruplandırmaktadır. Nitekim bir takım maddi hareketler sadece öncül suç faili ve şerikleri tarafından işlenebilirken, diğer bir takım hareketler söz konusu kişilerin haricindeki üçüncü kişiler tarafından işlenebilecektir. Nihayet bir takım maddi

hareketler, hem öncül suç faili ve şerikleri hem de üçüncü kişiler tarafından işlenebilecektir.

Kara paranın meşruiyet kazandırılması saikiyle değerlendirilmesi ancak kara paranın elde edildiği öncül suçun faili veya şerikleri tarafından gerçekleştirilebilecektir. Kara paranın iktisap edilmesi ve bulundurulması ise öncül suçun faili veya şeriklerinin haricindeki kişiler tarafından gerçekleştirilebilecektir. Kara paranın kullanılması, kaynağının, niteliğinin, zilyet veya malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi, sınır ötesi harekete tabi tutulması, bu hareketin gizlenmesi, öncül suçların sonuçlarından failin kaçınmasına yardımcı olmak amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi, transfer yoluyla aklanması veya kara paranın tespitini engellemeye yönelik hareketler ise herkes tarafından gerçekleştirilebilir.

(2) Kara Paranın Değerlendirilmesi

Aklama suçunu oluşturan ilk seçimlik hareket, kara paranın değerlendirilmesidir. Bu seçimlik hareket sadece öncül suç failleri veya şerikleri tarafından işlenebilir. Öncül suçun işlenmesine herhangi bir şekilde iştirak etmeyen kişilerin bu seçimlik hareketi gerçekleştirmesi mümkün değildir.

Değerlendirme, kara parayı yaratan öncül suç ile irtibatının kesilmesi, suç olan kaynağının gizlenmesine yönelik kara paranın bazı mali işlemlere tabi tutulması, yatırımlara dönüştürülmesi ve yasal işlerde kullanılmasıdır. Değerlendirme ile kara parayı oluşturan malvarlıklarına artı değer yaratılması amaçlanmamaktadır¹¹⁸⁷. Değerlendirme işlemi belli bir saikle yapılmalıdır. Bu da kara paraya “*meşruiyet kazandırma*” saikidir.

Değerlendirme çeşitli şekillerde yapılabilir. Suçtan kaynaklanan nakit paranın mali sisteme sokulması amacıyla bankaya yatırılması; suçtan kaynaklanan para ile altın, değerli maden, sanat eseri ve lüks eşya alınması; paranın başka para birimine

¹¹⁸⁷ Kocasakal, s.382; Ergül, s.165; Ergül, Hukuki, s.105; Taşkın, s.169; İpek, s.86; Aydın, s.60; Çelik-Koçağra-Güler, s.36; Abdurrahman Öngeoğlu, “*Karapara Aklama Suçu*”, **Vergi Sorunları**, S..119, Ağustos 1999, s.25; Eray Utku, “*Karapara Aklama Suçu ve Hazırlık Soruşturması Aşmasında Karşılaşılan Sorunlar*”, **Adalet Dergisi**, Y.:93, S.:12, Temmuz 2002, s.156.

çevrilmesi¹¹⁸⁸; çeşitli menkul veya gayrimenkul alımı¹¹⁸⁹; paranın başka para birimlerine çevrilmesi; değeri düşük banknotların değeri yüksek banknotlara çevrilmesi; sermaye piyasası araçlarına yatırılması değerlendirme kavramı içinde düşünülmesi gerekli olan eylemlerdir¹¹⁹⁰.

(3) Kara Paranın İktisap Edilmesi

“Kara paranın iktisap edilmesi” kanun metninde aklama suçunun oluşumu için gerçekleştirilmesi gereken ikinci tip seçimlik harekettir. Kara paranın iktisap edilmesi ancak öncül suçu işleyen kişilerin dışındakiler tarafından gerçekleştirilebilir. Öncül suçun fail/faillerinin veya öncül suçun işlenmesine iştirak eden şeriklerin, öncül suçtan elde edilen kara para niteliğindeki değerleri iktisabı suç teşkil etmeyecektir¹¹⁹¹. Kanun metninde iktisap edilecek değerlerin belirlenmesinde “*bu yolla elde edildiği bilinen*” nitelemesi bulunmaktadır. Bununla kastedilen, öncül suçtan elde edilmesidir başka bir deyişle Kanun’un 2a maddesinde düzenlenen suçlardan elde edilmesidir¹¹⁹².

“İktisap”; “(k)azanma; kazanım; edinme; bir şeyin mülkiyetini elde etme” olarak tanımlanmaktadır. Kanun maddesindeki kullanım kanaatimizce mülkiyetin elde edilmesi anlamındadır¹¹⁹³. Kara para niteliğindeki değer iktisap şekli, malın niteliğine göre belirlenecektir¹¹⁹⁴. Menkul mallarda fer’i iktisabın gerçekleştirilmesi için malın teslimi gerekmektedir. Kara para niteliğindeki değer gayrimenkul ise mülkiyetin iktisabı için tescil gereklidir. Diğer değerlerin iktisabı ise kendi hukuki usullerine göre yapılacaktır.

¹¹⁸⁸ Oktay Kuban, “Karapara Aklama Suçu”, **Adalet Dergisi**, Y.:92, S.:7, Nisan 2001, s.104.

¹¹⁸⁹ Kocasakal, s.382.

¹¹⁹⁰ Değerlendirme için ayrıca bkz. Taşdelen, s.250; ayrıca bkz. İpek, s.86; Çelik-Koçağra-Güler, s.37; Öngeoğlu, s.25.

¹¹⁹¹ Ayrıca bkz. Taşdelen, s.251.

¹¹⁹² Bkz. aynı şekilde Kocasakal, s.383.

¹¹⁹³ Ayrıca bkz. Taşdelen, s.251.

¹¹⁹⁴ Ayrıca bkz. Çelik-Koçağra-Güler, s.42, 43..

(4) Kara Paranın Bulundurulması

Sadece öncül suçun işlenmesine iştirak etmeyen kişiler tarafından gerçekleştirilen ikinci bir hareket kara paranın bulundurulmasıdır¹¹⁹⁵. Bulundurma eylemi, muhafaza etme, saklama ve zilyet olmayı da içermektedir. Bulundurma eyleminin gerçekleştirilmesi için kara para niteliğindeki değerlerin kişinin muhafazasında bulunmasının yanı sıra fiziken yanında olmasa bile hâkimiyet alanında olması yeterli sayılmaktadır¹¹⁹⁶. Kişinin kara para niteliğindeki değerleri mali kurumdaki hesabında tutması, fiziken yanında olmasa bile bildiği bir yerde tutması, bulundurma olarak değerlendirilir. Bulundurma eyleminin suç olarak düzenlenmesinin nedenlerinden biri olarak, suç örgütlerinin nakit halindeki parayı mali sisteme sokmadan nakit halde değişim aracı olarak kullanması gösterilmektedir¹¹⁹⁷. Bu suretle, suç örgütlerinin mali kaynakları azaltılacak ve suç örgütleri ile mücadele edilmiş olacaktır.

(5) Kara Paranın Kullanılması

Kara paranın kullanılması eylemi, hem öncül suçun işlenmesine iştirak ederek kara para niteliğindeki değerlerin elde edilmesine katkıda bulunan kişiler tarafından, hem de öncül suçun işlenmesine iştirak etmeyen kişiler tarafından gerçekleştirilebilecek bir harekettir. Bu anlamda kullanma eyleminin faili herkestir.

4208 sayılı Kanun, “*bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması*” şeklinde ifadesi ile sanki kara parayı elde edenlerin de kara paranın öncül suçlardan kaynaklandığını bilmesi gerektiğini şart koşar gibi gözükmektedir. Ancak kara para niteliğindeki değerlerin elde edilmesine katkıda bulunanların, kara paranın öncül suçlardan elde edildiğini bilmesi doğal olup ayrıca bu şartın aranmasının gereksiz olduğu doktrinde de ifade edilmektedir¹¹⁹⁸.

¹¹⁹⁵ Taşdelen’e göre bulundurma eylemi sadece taşınır mallar için söz konusudur (Taşdelen, s.251).

¹¹⁹⁶ Kocasakal, s.385.

¹¹⁹⁷ Yıldırım Akar, **Karaparanın Aklanması**, Ankara 1997, s.21; Ergül, s.166; Ergül, Hukuki, s.105; Taşkın, s.173.

¹¹⁹⁸ Kocasakal, s.385.

4208 sayılı Kanunda, “*kullanma*” eyleminden ne anlaşılması gerektiği hakkında bir açıklık bulunmamaktadır. “*Kullanmak*”; “(b)ir şeyden belli bir amaçla yararlanmak”, “(a)raç veya aleti işletmek, yönetmek” anlamındadır¹¹⁹⁹. Dolayısıyla, kara para niteliğindeki değerlerden yararlanmak örneğin öncül suçtan elde edilen gayrimenkulde oturmak, otomobilden faydalanmak da “*kullanmak*” hareketi içine girecektir. Fakat bu hareketlerin aklama suçunun oluşmasına sebep vermeyeceği açıktır. Çünkü aklama suçunda failin amacı öncül suç ile suç geliri arasındaki irtibatı kesmek ve öncül suçtan elde edilen geliri yasal bir gelir gibi göstermektir. Öncül suçtan elde edilen apartman dairesinin mesken olarak kullanılmasında bu amacın olmadığı açıktır¹²⁰⁰. Ancak belirtmeliyiz ki, “*kullanma*” hareketinde aklama suçunu oluşturan failin kastıdır. “*Kullanma*” hareketinin, aklama suçunu oluşturan diğer hareketlerden farkı, diğer hareketlerin aynı zamanda birer aklama yöntemini tarif etmesine rağmen, “*kullanma*” hareketi bu nitelikte değildir¹²⁰¹. Kara para niteliğindeki değerlerin yasal gelir gibi gösterilmesi amacıyla işletilmesi de kullanma hareketi içinde düşünülmelidir.

“*Kullanma*”; “*işletmek, değerlendirmek*” anlamına da gelmektedir¹²⁰². Dolayısıyla, sadece kara para niteliğindeki değerleri elde edenler tarafından işlenebilen “*meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirme*” hareketi, kullanma hareketinin içinde olduğundan herkes tarafından işlenebilecektir. Kullanma hareketine örnek vermek gerekirse, kara para niteliğindeki değerler ile taşınır veya taşınmaz mal satın alma, bankaya mevduat olarak yatırmak, bu para ile yasal işletmeler almak veya kurmak, sermaye piyasası araçlarına yatırmak kullanma hareketi içinde düşünülmeli gerekecektir¹²⁰³.

¹¹⁹⁹ Türk Dil Kurumu, C.:2, s.1401, 1402.

¹²⁰⁰ Aksi yönde bkz. Taşdelen, s.252.

¹²⁰¹ Yumuşak, Karapara, s.172.

¹²⁰² Türk Dil Kurumu, C.:2, s.1402.

¹²⁰³ Ayrıca bkz. Kocasakal, s.386.

(6) Kara Paranın Kaynağının, Niteliğinin, Zilyedinin veya Malikinin Değiştirilmesi veya Gizlenmesi

Aklama suçuna sebebiyet veren ve herkes tarafından işlenebilen hareketlerden ikincisi, kara para niteliğindeki değerlerin kaynağının, niteliğinin, zilyedinin veya malikinin değiştirilmesi veya gizlenmesidir. Kanun metninde geçen “*elde edenlerce veya başkaları tarafından*” ibaresi, yukarıda sayılan seçimlik hareketlerin hem aklama suçuna konu olan değerlerin elde edildiği öncül suçun işlenmesine iştirak eden kişiler tarafından, hem de diğer kişiler tarafından işlenebileceğini göstermektedir.

Kanun metninde kullanılan bu hareket, hemen hemen tüm uluslar arası belgelerde bulunmaktadır. Kendi aklama mevzuatları için uluslar arası hukuksal belgeleri örnek alan ülkelerde bu seçimlik hareketi mevzuatlarında düzenlemiştir. Bu başlık altında iki çeşit hareket incelenecektir; değiştirme ve gizleme. Bu hareketlerin üzerinde gerçekleşeceği, harekete konu olanlar ise kara paranın kaynağı, niteliği, zilyedi veya malikidir. Değiştirme ve gizleme hareketleri bunlara yönelik olacaktır. Kanun metninde bu kavramlar tahdidi olarak sayıldığından kaynağın, niteliğin, zilyedin ve malikin haricindeki hususların gizlenmesi veya değiştirilmesi aklama suçuna sebebiyet vermeyecektir¹²⁰⁴.

“*Değiştirmek*”; “(b)aşka bir biçime sokmak, değişikliğe uğratmak”, “(b)ir şey verip yerine başka bir şey almak”, “(b)aşka bir duruma, başka bir görünüme getirmek” olarak tanımlanmaktadır¹²⁰⁵. “*Gizlemek*” ise “(s)aklamak, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya bir duruma koymak”tır¹²⁰⁶. Buna göre yukarıda sayılan dört özelliğin değişikliğe uğratılması, başka özellikler ile değiştirilmesi, saklanması, ortaya çıkmasının engellenmesi aklama suçunu oluşturacaktır. Değiştirme ve gizleme hareketlerinin üzerinde gerçekleştirileceği özelliklerden birincisi kara paranın kaynağıdır. Kaynak, “(b)ir şeyin çıktığı yer, menşei” anlamında kullanılmaktadır. Buna göre; kara para niteliğindeki değerlerin kaynaklandığı, elde edildiği şey aynı zamanda o

¹²⁰⁴ Ayrıca bkz. Pinto, s.13, 14.

¹²⁰⁵ Türk Dil Kurumu, C.:1, s.542.

¹²⁰⁶ Türk Dil Kurumu, C.:1, s.859.

değerlerin kaynağıdır. Kaynak, kara para niteliğindeki değerlerin ilk elde edildiği faaliyettir¹²⁰⁷. Kara paranın kaynağının genel olarak öncül suçlar olduğunu belirtebiliriz. Buna göre değiştirme ve gizleme eylemlerinin, öncül suçlara ilişkin olması gerekir¹²⁰⁸. Başka bir anlatımla failin kara paranın öncül suçlardan elde edildiği gerçeğini gizlemesi, örtmesi, kara paranın başka yasal faaliyetlerden elde edildiği görüntüsü vermeye çalışması kara paranın kaynağının değiştirilmesi veya gizlenmesidir. Kanaatimizce failin, aklamaya konu değer, Kanun'un 2 nci maddesinde sayılan öncül suçlar haricinde başka bir suçtan elde edildiği yönündeki faaliyetleri de kaynağın gizlenmesi olarak değerlendirilmelidir. Nitelik ise *“(b)ir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik...”* tir¹²⁰⁹. Kara paranın niteliği Kanun'un 2 nci maddesinde belirtilmiştir. Buna göre öncül suçtan elde edilen menfaat para, para yerine geçen her türlü kıymetli evrak, mal veya gelir olabilir ki, aynı zamanda bu sayılanlar kara paranın niteliğidir. Kara paranın niteliğinin değiştirilmesi suçtan herhangi bir değer halinde elde edilen kara paranın başka değerlere dönüştürülmesidir. Örneğin nakit haldeki paranın hisse senedi haline getirilmesi veya menkul malın gayrimenkul hale getirilmesidir. Yabancı paranın, yerli para birimine çevrilmesi de niteliğin değiştirilmesi kapsamındadır¹²¹⁰. Kara paranın; para, kıymetli evrak, mal veya gelir niteliğinin örtülmesi, saklanması ise niteliğin gizlenmesidir. Değiştirilmesi veya gizlenmesi aklama suçuna sebebiyet veren diğer iki özellik, tüzel veya gerçek kişiyi işaret etmektedir. Nitekim *“zilyet”, “bir şeyi fiilen elinde bulunduran kişi; bir şeyde tasarrufta bulunan kişi”*¹²¹¹ olarak tanımlanırken, *“malik”, “bir şeye sahip olan kişi; mülkiyet hakkı sahibi”*¹²¹² olarak tanımlanmaktadır. Gizleme ve değiştirme hareketleri kara para niteliğindeki değerler üzerinde hukuki veya fiili hâkimiyet sahibi olan kişinin saklanması veya farklı bir kişi gibi gösterilmesidir¹²¹³. Zilyet ya da malikin değiştirilmesi, suçtan kaynaklanan bu değerlerin başka kişilere fiili veya hukuki devrini

¹²⁰⁷ Taşdelen, s.252.

¹²⁰⁸ Öngeoğlu, s.27.

¹²⁰⁹ Türk Dil Kurumu, C.:2, s.1657.

¹²¹⁰ Taşdelen, s.252.

¹²¹¹ Yılmaz, s.900.

¹²¹² Yılmaz, s.515.

¹²¹³ Ayrıca bkz. Taşdelen, s.252.

de kapsamaktadır¹²¹⁴. Zilyet ya da malikin değiştirilmesinde amaç; suçtan kaynaklanan bu değerlerin suç ile irtibatını kesmek ve öncül suçun ortaya çıkmasını engellemek olabileceği gibi öncül suçun işlenmesine iştirak eden fail ya da faillerin eylemlerinin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmak da olabilir¹²¹⁵.

Kara paranın kaynağının, niteliğinin, zilyedinin veya malikinın gizlenmesi veya değiştirilmesi, önceden sayılamayacak birçok farklı şekilde gerçekleştirilebilir¹²¹⁶. Bunların önceden belirlenmesi ve tahdidi olarak sayılması imkânsız olduğu gibi gelişecek yeni aklama yöntemleri karşısında aklama ile mücadeleyi etkisiz hale getiren füzuli bir uğraş olacaktır.

(7) Kara Paranın Sınır Ötesi Harekete Tabi Tutulması veya Sınır Ötesi Hareketin Gizlenmesi

Kara paranın fiziksel olarak, öncül suçun gerçekleştirildiği ülke dışına çıkarılması en çok kullanılan aklama yöntemlerinden biridir. Sınır ötesi harekete tabi tutmak suretiyle fail, kara para niteliğindeki değerlerin etkin önleyici tedbirlerin bulunmadığı başka bir ülkeye nakletmek ve söz konusu ülkede mali sisteme sokmayı amaçlamaktadır. Ayrıca sınır ötesi hareket suretiyle kara para niteliğindeki değerler öncül suçun işlendiği ülkenin yargı yetkisi dışına çıkarılmış olmaktadır.

Kanunda yer alan sınır ötesi hareket kavramı, kara para niteliğindeki değerlerin hem fiziken sınır ötesine nakledilmesini (nakit kaçakçılığı yoluyla) hem de mali sistem aracılığıyla elektronik olarak naklini de (elektronik fon transferi yöntemiyle) içermektedir¹²¹⁷. Sınır ötesi hareket gibi bu hareketin farklı şekillerde gizlenmesi de aklama suçuna sebebiyet verecektir.

¹²¹⁴ Kocasakal, s.387.

¹²¹⁵ Ayrıca bkz. Kocasakal, s.387; ayrıca bkz. Çelik-Koçağra-Güler, s.39.

¹²¹⁶ Kocasakal, s.386.

¹²¹⁷ Ayrıca bkz. Çelik-Koçağra-Güler, s.41.

(8) Öncül Suçların Hukuki Sonuçlarından Failin Kaçmasına Yardımcı Olmak Amacıyla Kara Paranın Kaynağının veya Yerinin Değiştirilmesi

Kara para niteliğindeki değerlerin kaynağının veya yerinin değiştirilmesi hareketlerini kanun koyucu suç olarak düzenlemiştir. Yukarıda da bahsedildiği üzere kara paranın kaynağının gizlenmesi veya değiştirilmesi suç olarak düzenlenmiş iken, kanun koyucu tekrar niteliğinde bir düzenlemeye yer vermiştir. Bu düzenleme; önceki düzenlemeden iki açıdan farklılık göstermektedir; manevi unsur açısından ve failin sıfatı açısından. Buna göre; önceki düzenleme genel kast ile işlenebilir. Ancak burada yer alan düzenleme özel kast ile işlenir ve bu özel kast “*öncül suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardımcı olmak*” kastıdır. Failin sıfatı açısından farklılık ise; önceki düzenlemede yer alan hareketin herkes tarafından işlenebilmesine karşılık, burada yer alan düzenleme sadece öncül suça iştirak eden kişiler haricindeki üçüncü kişiler tarafından işlenebilmesidir. Bu iki farklılık haricinde yukarıda kaynağın değiştirilmesine ilişkin anlatılan hususlar, burada da söz konusudur.

Kara para niteliğindeki değerlerin yerinin değiştirilmesi, bir yerden başka bir yere nakledilmesidir. Bu nakil, fiziksel olabileceği gibi mali sistemin kullanılması suretiyle de olabilir. Bu ikinci ihtimalde kara para niteliğindeki değerler elektronik fon transferi yoluyla aktarılmaktadır.

(9) Öncül Suçların Hukuki Sonuçlarından Failin Kaçmasına Yardımcı Olmak Amacıyla Kara Paranın Transfer Yoluyla Aklanması

Kanunda düzenlenen diğer bir hareket, kara para niteliğindeki değerlerin transfer yoluyla aklanmasıdır. “*Transfer*”, sözlükte “*(b)ir yerden başka bir yere taşıma veya götürme*”, “*(b)ir kimsenin herhangi bir hakkını bir başkasına sağlayan iş*” anlamına gelmektedir¹²¹⁸. Bu kapsamda ilk bakışta kara paranın bir yerden başka bir yere taşınması, elektronik olarak nakli, mülkiyet veya zilyetliğinin başkalarına devri “*transfer yoluyla aklama*”ya dâhil olmaktadır. Ancak kara paranın niteliğinin veya yerinin değiştirilmesinin aklama suçuna sebebiyet veren bir hareket olarak ayrıca

¹²¹⁸ Türk Dil Kurumu, C.:2, s.2247.

zikredilmesi karışıklığa yol açmaktadır. Bu durum doktrinde de ifadenin çelişkili olduğu yönünde eleştirilmiştir¹²¹⁹.

Kara paranın kaynağının veya yerinin değiştirilmesi hareketinde, kara paranın, öncül suçlardan elde edildiği gerçeğinin veya fiziken veya elektronik olarak yerinin değiştirilmesi söz konusudur. Dolayısıyla, transfer yoluyla aklama hareketinde kanımızca kara paranın zilyet veya malikinin değiştirilmesi, üzerindeki fiili veya hukuki hâkimiyetin nakli cezalandırılmaktadır¹²²⁰. Aksi düşüncenin kabulü halinde yani “*transfer yoluyla aklama*”nın, kara paranın fiziksel veya elektronik olarak naklini de içerdiğinin kabulünde kanun koyucu gereksiz bir tekrara yer vermiş olacaktır.

(10) Öncül Suçların Hukuki Sonuçlarından Failin Kaçmasına Yardımcı Olmak Amacıyla Kara Paranın Tespitini Engellemeye Yönelik Fiiller

4208 sayılı Kanun, aklama suçuna sebebiyet verecek son hareketi belirsiz bir şekilde düzenlemiştir. “*Kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller*” ibaresi önceden tespit edilemeyen birçok fiili içermektedir¹²²¹. Bu düzenleme yeterince açık olmamasından dolayı doktrinde kanunilik ilkesinin ihlali olarak yorumlanmıştır¹²²².

Kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller kanaatimizce ancak öncül suç failinin eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla işlenebilir. Zira kanun koyucu 4208 sayılı Kanunda aklama suçuna sebebiyet verecek hareketleri grup halinde incelemiştir. Buna göre; kara parayı elde edenlerce işlenecek fiiller sayıldıktan sonra, başkalarınca işlenecek fiiller ile hem elde edenlerce hem de başkalarınca işlenecek fiiller ardı ardına sayılmıştır. Son olarak öncül suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardımcı olmak amacıyla işlenecek fiiller sayılmıştır ki, “*kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller*”de bunlardan biridir. Ayrıca, Kanunda sayılan diğer hareketlerin de temel olarak kara paranın tespitini engellemeye yönelik olduğunu göz önüne alırsak, kanun koyucunun gereksiz tekrara başvurduğunu

¹²¹⁹ Kocasakal, s.390.

¹²²⁰ Karşıt fikir için bkz. Kocasakal, s.391.

¹²²¹ Taşdelen, s.254.

¹²²² Bkz. Kocasakal, s.391.

düşünmek gerekecektir. Kanaatimizce kanun koyucu, öncül suç failinin eyleminin hukuki sonuçlardan kaçınmasına yardımcı olmak amacıyla öncül suç ile fail arasındaki irtibatı sağlayan suç gelirinin tespitine yönelik fiilleri cezalandırmak amacıyla bu maddi hareketi düzenlemiştir¹²²³.

“*Kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller*”, önceden belirlenemeyecek, sayılamayacak birçok fiili içermektedir. Bu fiillerde ortak amaç öncül suçtan elde edilen suç gelirinin yetkili makamlar tarafından tespitinin engellenmesidir.

b. Yeni Türk Ceza Kanununa Göre

(1) Genel Olarak

Yeni Türk Ceza Kanunu’nun 282 nci maddesinde “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu*” seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir¹²²⁴. Madde gerekçesinde de suçun seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlendiği belirtilmiştir. Suç iki seçimlik hareketten oluşmaktadır¹²²⁵. Hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi ile suç oluşacaktır. Suçu oluşturan seçimlik hareketler; suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarma ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla çeşitli işlemlere tabi tutmaktır.

(2) Yurt Dışına Çıkarma

Yurt dışına çıkarma hareketi, 4208 sayılı Kanunda düzenlenen sınır ötesi harekete tabi tutma hareketinin farklı ifadelerle düzenlenmiş şeklidir. Adalet Alt Komisyonunda kabul edilen metinde “yurt dışına transfer eden” ibaresi bulunmakta idi. Ancak Adalet Komisyonunda yapılan görüşmelerde transfer etmenin, mali sektör kavramı olması ve paranın fiziken naklini kapsamadığı ifade edildiğinden “yurt dışına

¹²²³ Bkz. aksi fikir için Kocasakal, s.392.

¹²²⁴ Aynı yönde bkz. Yaşin, s.245.

¹²²⁵ Coşkun, Karapara, s.207.

çıkaran” olarak değiştirilmiştir¹²²⁶. Yurt dışına çıkarma, suçtan elde edilen malvarlıklarını; ülke sınırları dışına çıkarma, başka bir ülkenin yargı yetkisi dâhiline sokma veya uluslar arası sulara çıkarmadır. Yurt dışına çıkarma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini Türk ülkesine dâhil olan yerlerin dışına çıkarmadır. Ceza hukukunun yer bakımından uygulanmasında ülke; gerçek anlamda ülke ve farazi anlamda ülke olarak ikiye ayrılmaktadır¹²²⁷. Gerçek anlamda ülke, aynı egemenliğe tabi kişiler tarafından işgal edilen ve komşu ülkelerden sınırlarla ayrılan kara parçası, karasuları, iç sular ve kara parçasının üzerindeki hava sahasını ifade eder¹²²⁸. Farazi anlamda ülke kavramına ise devletin savaş gemileri ile açık denizlerde bulunan ticaret gemileri, aynı esaslar dâhilinde askeri uçaklar ile açık deniz üzerinde uçmakta bulunan sivil uçaklar dâhil olmaktadır¹²²⁹. “Yut dışına çıkarmak” hareketinin anlamlandırılması için Türk Devleti’nin sınırları içine nelerin dâhil olduğunu açıklığa kavuşturmak gerekecektir. Uluslar arası hukukta “Devlet Ülkesi” ile kastedilen yalnız Devletin kara ülkesi değildir. Kara ülkesiyle beraber, Devletin ulusal sınırları içindeki göller, nehirler; denizle bağlantısı olan ülkeler için içsularla karasuları ve bunlar üzerindeki hava sahasıdır¹²³⁰. Kara ülkesi sınırları anlaşmalar ve uzun süre çekişmesiz olma durumuna göre belirlenmektedir. 2674 sayılı Karasuları Kanunu¹²³¹ da 1 nci maddesinde Türk karasularının Türkiye ülkesine dâhil olduğunu açıkça belirtmiştir. Kanun ayrıca

¹²²⁶ TBMM Tutanak, s.967.

¹²²⁷ Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 2005, s.136; Veli Özer Özbek, **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı (Açıklamalı-Gerekçeli-İçtihatlı)**, C.:1, Güncelleştirilmiş Geliştirilmiş 3. Baskı, Ankara 2006, s.219; Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, **Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku, Genel Kısım C.:I**, Yeniden Gözden Geçirilmiş Onbirinci Bası, İstanbul 1994, s.239 (Dönmezer-Erman, I, olarak anılacaktır); Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Ankara 2005, s.136; Centel-Zafer-Çakmut, farazi ülke için sanal ülke tabirini kullanmaktadır (Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş Üçüncü Bası, İstanbul 2005, s.125, 126); Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku**, Yeni TCK’ya Göre Yenilenmiş 8. Baskı, Ankara 2005, s.63; Sulhi Dönmezer, Genel Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 2003, s.68 (Dönmezer, Genel olarak anılacaktır); Ayhan Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, İstanbul 1992, s.90

¹²²⁸ Demirbaş, s.136; Özbek, s.219, 220; Dönmezer-Erman, I, s.239; Soyaslan, s.136; Centel-Zafer-Çakmut, s.125; Öztürk-Erdem, s.63; Dönmezer, Genel, s.68.

¹²²⁹ Demirbaş, s.137; Özbek, s.222 vd.; Dönmezer-Erman, I, s.240; Soyaslan, s.137; Centel-Zafer-Çakmut, s.126; Öztürk-Erdem, s.63; Dönmezer, Genel, s.68, 69.

¹²³⁰ Sevin Toluner, **Milletlerarası Hukuk Dersleri, Devletin Yetkisi (Yer ve Kişiler Bakımından Çevresi ve Niteliği)**, 5. Bası (Tıpkı), İstanbul 1996, s.31 vd.; Edip F. Çelik, **Milletlerarası Hukuk, İkinci Kitap**, İstanbul 1987, s.7; Şeref Ünal, **Uluslararası Hukuk**, Ankara 2005, s.108 vd.

¹²³¹ 20 Mayıs 1982 tarihinde kabul edilen 2674 sayılı Kanun 29 Mayıs 1982 tarih ve 17708 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

karasularının genişliğinin altı deniz mili olduğunu belirttikten sonra, Türkiye ile kıyıları bitişik veya karşılıklı olan devletlerarasında karasularının anlaşma ile sınırlandırılacağını ifade etmiştir. Ayrıca daimi liman tesisleri kıyının bir parçası sayılmaktadır ve bu tesislerden en açıkta olanlarının kara tarafında kalan sular ve dış limanlar iç sulara dâhil olmak suretiyle Türkiye Devleti Ülkesine dâhildir (m.4). Kara ülkesi ile deniz ülkesi üzerinde bulunan hava ülkesinin, devletin ülkesi kavramına dâhil olduğu ifade edilmektedir. Ancak hava ülkesi sınırsız olarak yani uzay dâhil devletin yetkisi dâhilinde değildir. Hava ülkesinin, kara ülkesinin sınırından başlamak üzere 100-150 mil devam ettiği kabul edilmektedir¹²³².

Türk Ceza Kanunu, 8 nci maddesinde hangi hallerde suçların Türkiye’de işlenmiş sayılacağını açıklamıştır. 2 nci fıkrada 4 bent halinde sayılan yerlerden bazıları gerçek anlamda ülke iken, bazıları farazi anlamda ülke kavramı içindedir. TCK. her ne kadar farazi anlamda ülkede işlenen suçların da, Türkiye’de işlenmiş sayılacağını belirlemişse de, “yurt dışına çıkarma” hareketindeki “yurt” kavramına kanaatimizce sadece gerçek anlamda ülke dahil olmalıdır¹²³³. Aksi düşüncenin kabulünde “yurt dışına çıkarma” hareketinin icrası çok güç olacaktır. Konuyu bir örnekle açıklayacak olursak; Türkiye’de 1 yıl ve daha fazla süreli bir suçtan elde edilen nakit suç gelirlerinin otobüs bagajında yurt dışına çıkarılmak istenmesinde, otobüsün ülke sınırlarını terk ettiği anda suç tamamlanmış olacaktır. Aynı suç gelirin deniz yoluyla yurt dışına çıkarılmak istenmesinde suç, geminin Türk karasularını terk ettiği anda tamamlanacaktır. Hava yolu ile yurt dışına çıkarılmak istenmesinde kara ülkesinin üzerindeki hava sahasının terk edildiği anda suç tamamlanacaktır. Farazi anlamda ülkenin de, “yurt” kavramı içine dahil edilmesinde; Türk karasularını terk eden ve açık denizde bulunan ticaret gemisindeki suç geliri henüz yurt dışına çıkarılmış olmayacaktır. Ancak ticaret gemisinin başka ülke karasularına veya içsularına girmesinde suç tamamlanacaktır. Suç gelirin yurt dışına çıkarılmasında savaş gemisinin kullanılması halinde ise, başka ülke karasularında olsa bile suç geliri yurt dışına çıkarılmış olmayacaktır. Belirtmeliyiz ki, suçun işlendiği yerin belirlenmesinde TCK m.8 uygulanacaktır. Örneğin açık denizde

¹²³² Ünal, s.111.

¹²³³ TCK’nın 8 nci maddesinin 2 nci fıkrasının (a) bendi gerçek ülkeyi, (b), (c) ve (d) bendleri ise farazi anlamda ülkeyi içermektedir (Mahmut Koca, “Türk Ceza Kanunu’nun Yer Bakımından Uygulanması”, **Hukuk ve Adalet**, Y.:2, S.:5, Nisan 2005, s.25 vd.).

bulunan bir Türk ticaret gemisinde işlenen uyuşturucu madde ticareti suçu, Türkiye’de işlenmiş sayılacaktır. Ancak suç gelirinin farazi anlamda ülkeyi terk ettiği anda yurt dışına çıkarma gerçekleşmiş olacaktır.

Yurt dışına çıkarma hareketi fiziki ve fiziki olmayan olarak iki türde gerçekleşebilir. Fiziki olarak yurt dışına çıkarmada, suçtan elde edilen gelir kuryeler vasıtasıyla, hava ve deniz araçlarından istifade etmek suretiyle veya fiziki olarak nakledilmek şartı (örneğin suçtan elde edilen otomobilin kendiliğinden hareketi ile sınırdan geçirilmesi) ile başka herhangi bir şekilde sınır ötesine nakledilmektedir. İkinci ihtimalde ise suç geliri fiziki olarak taşınmamaktadır. Yurt dışına çıkarma, mali sisteme entegre olmuş suç gelirinin mali sistem aracılığıyla elektronik olarak gerçekleştirilmektedir. Örneğin bankacılık sisteminden yurt dışına yapılan havale veya alternatif havale sistemlerinin kullanılması suretiyle paranın herhangi bir suretle yurt dışına nakledilmesi de yurt dışına fiziki olmayan şekilde çıkarma kapsamında düşünülmelidir. Bilindiği üzere hawala gibi alternatif havale sistemlerinde para geleneksel bankacılık sistemine girmediği gibi elektronik olarak da nakledilmemektedir. Alternatif havale sisteminde, muhatap hawaladardan, yurt dışında alınan para da, suç gelirinin yurt dışına çıkarılmasıdır.

Aklama suçunu oluşturan ikinci seçimlik hareket olan “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutma*” hareketi kanaatimizce, yurt dışına çıkarma hareketini de kapsamaktadır¹²³⁴. Kanun koyucunun yurt dışına çıkarma hareketini ayrıca zikretmesinin sebebi ilk bakışta anlaşılamamaktadır. Madde metninde ve gerekçesinde de bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında, yurt dışına çıkarmanın ayrı bir hareket olarak kanun metninde yer almasının sebebi kanaatimizce bu hareket sonucu malvarlığı değerlerinin ülke yargı yetkisi dışına çıkarılması, bu suretle öncül suç ile irtibatın kesilerek öncül suç veya suç faillerine ulaşılmasını engellemesi nedeniyle harekete kanun koyucunun özel bir önem vermiş olmasıdır. Yoksa “çeşitli işlemlere tabi tutma” gibi genel ve soyut bir kavramın, en

¹²³⁴ Aynı yönde bkz. Coşkun, Karapara, s.207.

bilindik aklama yöntemlerinden biri olan yurt dışına çıkarmayı kapsamadığını düşünmek hata olacaktır.

(3) Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma

TCK.nun 282 nci maddesinde düzenlenen ikinci seçimli hareket “*çeşitli işlemlere tabi tutma*”dır. Kanaatimizce “*suçta kanunilik ilkesi*” karşısındaki konumu tartışmalı olan bu seçimli hareket değişik şekillerde gerçekleştirilebilir¹²³⁵. Adalet Komisyonunda madde metni üzerinde yapılan görüşmelerde de, “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketinin geniş kapsamlı olduğu belirtilmiş ve bunun yerine “kullanma, iktisap etme, değerlendirme, dönüştürme, devretme, transfer etme, sınır ötesi harekete tabi tutma” gibi uluslar arası kavramların kullanılması gerektiği ifade edilmiştir¹²³⁶. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin gayrimeşru kaynağını gizleyen ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandıran her hareket “*çeşitli işlemlere tabi tutma*” kapsamında düşünülebilir. Kanun koyucu, böylece serbest hareketli bir fiil düzenlemek suretiyle herhangi bir hareketi suç olarak kabul etmemiş, belirli bir saik ile işlenen her hareketi suç olarak kabul etmiştir¹²³⁷.

4208 sayılı Kanunda yer alan; “*değerlendirme*”, “*iktisap etme*”, “*bulundurma*”, “*kullanma*”, “*kaynak, nitelik, zilyet veya malikinin değiştirilmesi veya gizlenmesi*” hareketleri, 282 nci maddede “*çeşitli işlemlere tabi tutma*” hareketi kapsamındadır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin sermaye piyasası araçlarına yatırılması, sigorta poliçesi alınması, mali sisteme sokulması, mali sistem vasıtasıyla yurt içinde transfer edilmesi, birden fazla hesaba aktarılması ve daha sonra tekrar birleştirilmesi, başkası adına banka hesabına yatırılması, yasal yatırım olarak kullanılması gibi hareketler, meşru yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma saiki ile işlenmesi şartı ile aklama suçunu oluşturacaktır.

¹²³⁵ Aynı yönde bkz. Coşkun, Karapara, s.207; ifadenin çok muğlak olduğu ve çeşitli işlemlerin açıkça belirtilmesi gerektiği Adalet Komisyonu görüşmelerinde ifade edilmiştir (TBMM Tutanak, s.967 vd.).

¹²³⁶ TBMM Tutanak, s.967.

¹²³⁷ Aynı yönde bkz. Akın, Türk Ceza Kanunu, s.272; Gültekin, s.265.

Her ne kadar “*çeşitli işlemlere tabi tutma*” ibaresi çok genel bir kavramı ifade etse de, aklama suçunun tanımı için hareketlerin tek tek sayılması yerine, genel bir ifade ile suçun belirlenmesini, aklama suçu ile mücadelede daha etkin bulmaktayız. Aklama suçu yapısı gereği gelişimlere açık bir suçtur. Her geçen zaman yeni bir işlenme tekniğini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca aklayıcılar, ekonomik ve politik gelişmeleri takip etmekte ve suçtan elde ettikleri malvarlıklarını yasal sisteme sokmak için her fırsatı değerlendirmektedirler. Bundan dolayı; kazuistik yöntemle hazırlanan kanunların, suçla mücadelede bir süre sonra yetersiz kalacağı kanaatindeyiz. Kanun koyucu, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutma eylemlerini suç olarak düzenlemek suretiyle ileride ortaya çıkacak yeni işlenme şekillerini de kapsamına almıştır. Çünkü aklama suçunda failin maksadı suçtan kaynaklanan malvarlığının gayrimeşru kaynağını gizlemek ve yasal bir gelir gibi göstermektir¹²³⁸.

Gerek, “çeşitli işlemlere tabi tutma” kavramının “yurt dışına çıkarma” hareketini de içeriyor olması, gerekse de “meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” saikinin, “gayrimeşru kaynağı gizlemek” saikini de içeriyor olmasından dolayı 282 nci maddenin 1 nci fıkrasının “(1) *Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır*” şeklinde düzenlenmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

8. Manevi Unsur

a. 4208 sayılı Kanuna Göre

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun manevi unsurunun açıklanmasından önce 4208 sayılı Kanunda düzenlenen aklama suçunun

¹²³⁸ Coşkun; kara para aklama sürecinde her zaman menfaatin gayrimeşru kaynağı gizlenmeyebilir, bazen menfaatin bulunduğu yerin de gizlenebileceğini belirtmiştir (Coşkun, Karapara, s.207.). Ancak belirtmeliyiz ki, menfaatin gizlenmesinde de amaç bu menfaat ile menfaatin elde edildiği öncül suç arasındaki bağın kurulmasını engellemektir ve bu açıdan menfaatin gizlenmesi de, gayrimeşru kaynağın gizlenmesi için yapılır.

manevi unsuruna kısaca değineceğiz. 4208 sayılı Kanuna göre aklama suçunun manevi unsurunu üç açıdan inceleyeceğiz. Bunlar; suçun kasten işlenebileceği sabit olmakla birlikte taksirle işlenip işlenemeyeceği, “*bilme*” unsurunun neleri kapsadığı ve ne zaman aranacağı, en son olarak da suçun işlenmesi için özel kastın aranıp aranmayacağıdır.

Aklama suçu için kanunda hapis cezası öngörülmüştür. 765 sayılı Kanunun 11 nci maddesine göre hapis ceza karşılığı için öngörülen ceza göz önüne alındığında söz konusu suçun cürüm olduğu ortaya çıkmaktadır. 765 sayılı TCK.nun 45 nci maddesine göre cürümlerin kanun metninde aksi bir düzenleme olmadığı sürece kasten işlenebileceği açık olduğundan, 4208 sayılı Kanunda düzenlenen aklama suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Kanun metninde suçun taksir ile işlenebileceğine dair bir düzenleme bulunmadığı gibi, taksirle işlenemeyeceği doktrinde ifade edilmiştir¹²³⁹.

Failin kastının neleri içereceği, failin aynı zamanda öncül suç faili olup olmamasına göre değişecektir. Zira öncül suç failinin aklama suçunun da faili olması durumunda, aklamaya konu malvarlığı değerinin öncül suçtan kaynaklandığının ispatına gerek kalmamaktadır. Aklama suçunun failinin aynı zamanda öncül suç faili olması durumunda, suça konu değerlerin öncül suçtan kaynaklandığı doğaldır. Fail eğer aynı zamanda öncül suç faili ise, failin kastı sadece aklama suçunu oluşturan hareketi ve neticeyi istemekten ibaret olacaktır. Ancak, failin öncül suçun faili olmadığı durumlarda kast hem suçu oluşturan hareket ve neticeyi istemeyi hem de suça konu değerlerin öncül suçlardan elde edildiğine dair “*bilme*” unsurunu kapsamalıdır¹²⁴⁰. Aklama suçunun failinin, suça konu malvarlıklarının öncül suçlardan elde edildiğini genel olarak bilmesi gerekli olup, suça konu malvarlıklarının özel olarak hangi suç tipinden elde edildiğini, öncül suçun nerede işlendiğini, öncül suçun hangi tarihte işlendiğini ve öncül suç fail veya şeriklerini bilmesi gerekli değildir¹²⁴¹. “*Bilme*”nin ispatı konusuna gelince, uluslar arası hukuksal araçlarda “*bilme*” unsurunun objektif maddi olaylardan çıkarılabileceği

¹²³⁹ Kocasakal, s.404; Taşdelen, s.255; Taşkın, s.174; Çelik-Koçağra-Güler, s.46.

¹²⁴⁰ Aynı yönde bkz. Kocasakal, s.395; Taşkın, s.174.

¹²⁴¹ Aynı yönde bkz. Kocasakal, s.400; Önder, Şahıslara..., s.449, Ergül, s.169.

kabul edilmektedir¹²⁴². 4208 sayılı Kanun'un hazırlık çalışmalarında hükümetin teklif ettiği metinde “*bildiği veya bilmesi gerektiği*” ibaresi yer almış iken, İçişleri Komisyonu tarafından “*bilmesi gerektiği*” ibaresi metinden çıkarılmıştır¹²⁴³. Bu durum “*bilme*”nin ispatının ancak öznel açıdan yapılabileceği şeklinde değerlendirilmiştir¹²⁴⁴. Doktrinde “*bilme*”nin ispatının nesnel açıdan yapılması gerektiğine ilişkin görüşler ileri sürülmüştür. *Dönmezer*'e göre suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında, failin aklama suçunu oluşturan maddi hareketleri üzerinde gerçekleştirdiği malvarlığının suçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusundaki kastı, objektif bir takım unsurlara göre ispat edilmelidir¹²⁴⁵. *Kocasakal* ise mevcut şartlar karşısında aklamaya konu değerın 4208 sayılı Kanunun 2 a maddesinde belirtilen suçlardan kaynaklandığının anlaşılması durumunda failde aranan “*bilme*”nin ve kastın bulunduğuın kabul edilmesi gerektiğini ifade etmektedir¹²⁴⁶. *Ergül*, “*bilme*” unsurunun somut olarak değerlendirilmesi gerektiği, bu kapsamda hâkimin, sanığın kişisel durumu, mesleği, işi, eğitimi, çevresi vs. hususları göz önüne alması gerektiğini belirtmiştir¹²⁴⁷. “*Bilme*”, aklama suçuna sebebiyet veren icra hareketlerinin başlamasından önce veya icra hareketlerine başlama anında var olmalıdır. İcra hareketlerinin başlamasından sonra harekete konu malvarlıklarının öncül suçtan kaynaklandığının bilinmesi durumunda kural olarak suç oluşmayacaktır. Ancak doktrinde, aklama suçuna sebebiyet veren hareketinin neticesinin bitişik olup olmadığına göre ayırım yapılmakta ve neticenin bitişik olduğu hareketler için sonradan eklenen “*bilme*”nin suçı oluşturmayaacağı ifade edilmektedir¹²⁴⁸.

4208 sayılı Kanunda düzenlenen aklama suçunu oluşturan bir kısım hareketler için özel kast aranmaktadır¹²⁴⁹. “*Değerlendirme*” hareketinin suç

¹²⁴² Bkz. Viyana, Strasburg ve Palermo Sözleşmeleri.

¹²⁴³ Çelik-Koçağra-Güler, s.47.

¹²⁴⁴ Kocasakal, s.401.

¹²⁴⁵ Dönmezer, Organize, s.10.

¹²⁴⁶ Kocasakal, s.401.

¹²⁴⁷ Ergül, s.168; Ergül, Hukuki, s.106.

¹²⁴⁸ Bkz. Kocasakal, s.406.

¹²⁴⁹ Ayrıca bkz. Taşdelen, s.255; bkz. aksi fikir için Ergül, s.167; Mavral, s.54; Çelik-Koçağra-Güler, s.46; Yumuşak, Karapara, s.172, 173; Kuban, s.108.

oluşturması için “*meşruiyet kazandırma*” saiki aranmaktadır. Başka bir amaçla, örneğin para kazanmak amacıyla suç gelirlerinin değerlendirilmesi durumunda suç oluşmayacaktır. Aranan ikinci özel kast ise, hemen hemen tüm uluslar arası hukuksal araçlarda da yer alan “*suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek*” kastıdır. Öncül suçun işlenmesine herhangi bir şekilde iştirak eden kişilerin bu eylemlerinin hukuksal sonuçlarından kaçınmalarına yardım etmek amacıyla kara paranın kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya kara paranın tespitini engellemeye yönelik her türlü fiil aklama suçunu oluşturacaktır.

b. Yeni Türk Ceza Kanununa Göre

5237 sayılı TCK.na göre suçun oluşumu kastın varlığına bağlıdır (m.21). Fail suçun kanuni tanımında yer alan unsurları bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi durumunda kastın varlığından bahsedilecektir. Ceza Kanununda kasten işlenebileceği düzenlenen tüm suçlar hem doğrudan hem de olası kastla işlenebilecektir. Ancak, Ceza Kanununda yer alan suçun kanuni tanımında “*bilerek*” (örneğin TCK m.197/2), “*bildiği halde*”, “*bilmesine rağmen*” gibi ifadelerle yer verilmesi durumunda, söz konusu suç ancak doğrudan kastla işlenebilecektir.

Doğrudan kastta fail, irtikâp ettiği suçun tüm unsurlarını düşünmüş, hareketi ve neticeyi öngörmüş, bunlar hakkında bilgi sahibi olmuş ve tüm bunlara rağmen suçun tanımında yer alan maddi hareketi gerçekleştirmiştir¹²⁵⁰. Doğrudan kastta belli netice veya neticeler fail tarafından istenmekte, irade, düşünülen, öngörülen ve bilinen bir sonucu gerçekleştirmek için kullanılmaktadır¹²⁵¹. Sonuç eğer istenilen bir sonuç ise kast doğrudandır¹²⁵². Olası kast halinde ise, suçun kanuni tanımındaki tüm unsurlar fail tarafından öngörülmektedir ancak bu unsurların gerçekleşmesi fail tarafından muhtemel olarak kabul edilmektedir¹²⁵³. Olası kastta fail tarafından meydana gelen sonuç faile

¹²⁵⁰ Özgenç, s.292; İçel, Suç Teorisi, s.234; Önder, s.311; Centel-Zafer-Çakmut, s.397.

¹²⁵¹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, I, s.559.

¹²⁵² Faruk Erem, Ahmet Danişman ve Mehmet Emin Artuk, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 1997, s.453.

¹²⁵³ Özgenç, s.293, 294; İçel, Suç Teorisi, s.235; Öztürk-Erdem, s.181; Centel-Zafer-Çakmut, s.398; Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku**, Ankara 2005, s.194; Özbek, s.285.

mümkün ve muhtemel görülmüştür¹²⁵⁴. TCK. olası kastı “(k)işinin suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen fiili işlemesi hali...” olarak tanımlamıştır. Bu noktada olası kast, kanuni tanımdaki unsurların öngörülmesi bakımından bilinçsiz taksirden ayrılırken maddi unsurların gerçekleşmesinin kesin kabul edilmemesi bakımından doğrudan kasttan ayrılmaktadır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu doğrudan kast ile işlenebilecektir. Failin, suçun kanuni tanımında yer alan tüm unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen kanuni tanımda yer alan maddi hareketleri isteyerek gerçekleştirmesi durumunda doğrudan kast ile suç işlenmiş olacaktır. Suçun kanuni tanımında “bilerek”, “bildiği halde”, “bilmesine rağmen” gibi ifadeler yer verilmemiş olmasından dolayı 282 nci maddede düzenlenen suç olası kast ile de işlenebilecektir (m.21). Olası kast, suça konu malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunda bize yol gösterici olacaktır. Failin, aklama suçuna konu olan malvarlıklarının suçtan kaynaklanabileceğini öngörmesine rağmen maddi unsuru gerçekleştirmesi halinde olası kastın varlığından bahsedilecektir. Örneğin dış görünüşü itibariyle orta halli bir kişinin getirdiği bir çanta dolusu nakit parayı yurt dışına çıkararak tır şoförü, söz konusu kişinin bu paranın sahibi olamayacağı, yasal yollardan bu parayı kazanamayacağını öngörmesine rağmen maddi hareketi gerçekleştirmesi halinde diğer unsurların da varlığı şartı ile suç olası kast ile işlenmiş olacaktır. Tır şoförünün, getirilen paranın kesin olarak suçtan kaynaklandığını bilmesine gerek yoktur. Suçtan kaynaklanacağını öngörmüş olması ve buna rağmen icra hareketlerini gerçekleştirmesi durumunda suç olası kast ile işlenmiş olmaktadır. İspanyol Yargıtay’ı da aklama suçu ile ilgili vermiş olduğu kararlarında, kara paranın uyuşturucudan elde edildiğine ilişkin emareler bulunmasını yeterli görmüş, ayrıca uyuşturucudan elde edildiğini bildiğinin tam bir ispatını aramamıştır¹²⁵⁵. Aklama suçunun failinin, suça konu malvarlıklarının alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edildiğini genel olarak bilmesi gerekli olup, suça konu malvarlıklarının özel olarak hangi suç tipinden elde edildiğini, öncül suçun nerede işlendiğini, öncül suçun hangi tarihte işlendiğini ve öncül suç fail veya şeriklerini

¹²⁵⁴ Erem-Danışman-Artuk, s.453; İçel, Suç Teorisi, s.235; Öztürk-Erdem, s.181.

¹²⁵⁵ Ergül, s.170.

bilmesi gerekli değildir¹²⁵⁶. Yargıtay 1999 yılında verdiği bir kararda otobüsün içinde yurt dışından sokulan dövizlerin 16 ayrı ülkeye ait olması, Gümrük idaresince beyana davet edildiği halde sanıklarca beyan edilmeyerek gizlenmesi gibi somut koşulları göz önüne alarak, paranın suçtan kaynaklandığına kanaat getirerek aklama suçunun oluştuğuna karar vermiştir¹²⁵⁷. Aklama suçunun taksirle işlenmesi mümkün değildir¹²⁵⁸.

¹²⁵⁶ Aynı yönde bkz. Kocasakal, s.400; Önder, Şahıslara..., s.449.

¹²⁵⁷ “4208 sayılı kanuna muhalefetten sanıklar Şaban Kırat ve arkadaşları hakkında yapılan duruşma sonunda: Beraatlerine dair EDİRNE 2. Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 30.6.1998 tarihli hükmün Yargıtay’ca incelenmesi hazine vekili tarafından süresinde istenilerek dava evrakı Cumhuriyet Başsavcılığının onama isteyen 12.10.1998 tarihli tebliğnamesiyle daireye verilmekle dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Kaçakçılık İstihbarat Takibat ve Narkotik Gümrük Muhafaza Müdürlüğü telefonuna 26.6.1997 tarihinde yapılan ihbarla “yurtdışından Türkiye’ye kaçak yollardan Toros firmasına ait B. 3982 plaka sayılı otobüsle evvelce yurtdışına çıkartılan uyuşturuculardan elde edilen kara paranın getirileceği” bildirilince, anılan otobüsün takibe alındığı ve giriş için Kapıkule yolcu salonu Gümrük sahasına gelip Polis ve Ulaştırma giriş işlemlerini müteakiben gümrük kontrolü için yolcularıyla Gümrük Muayene Peronlarına geldiğinde sürücü sanık Şabat Kırat’ın “Türkiye’ye girişi yasak ve gizli eşyası olmadığına” ilişkin yazılı beyanı alındıktan sonra yapılan aramada, sürücü koltuğu altına yapılmış özel bölmede sarı bantlarla sarılı içlerinde değişik ülkelere ait döviz olan 18 paket bulunduğu ve 10 pakette Bahattin Güleçoğlu, 6 pakette HB rumuzu, 2 pakette de imza olduğu, sürücü sanık Şaban Kırat tutanakta belirtilen beyanında bu dövizleri Romanya’dan paketler üzerinde yazılı şahıslara teslim etmek için alıp sakladığını, sonraki ifadelerinde Romanya’dan yolcularla hareket etmeden önce Ömer Özcan’ın Bahattin Güleçoğlu yazılı 10 adet, İsmet İsmail Bayındır’ın HB (Haydar Bayındır) yazılı 6 adet, ismini bilmediği kişinin de Cümbüş yazılı 2 adet paketleri gümrükte bildirmeden gizleyerek geçirip üzerlerinde yazılı şahıslara verilmesi için teslim ettiklerini, paket başına 50 dolar aldığını, paketlerde döviz olduğunu bildiğini belirttiği, Hossein Fathi’nin Cumhuriyet Savcılığına verdiği dilekçeden de 2 adet paketin İ. Murat Çümbüş’e vermek üzere sürücü sanık Şaban Kırat’la verildiği dosya içeriğinden anlaşılmıştır.

Karapara, “kaynağının meşru olduğu ispat edilemeyen gelir” diye düşünülebilir”. 4208 sayılı yasanın 2. maddesinde belirtildiği üzere karapara anılan yasanın 2/a maddesinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer,

Karapara aklama suçu da TCK.nun 296. maddesinde belirtilen haller haricinde anılan yasanın 2/a maddesinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması ve bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiilleri ifade eder.

Anılan yasanın 2. maddesinin a. bendinde karaparanın sınırlı bir tarifi yapılmış, b. bendinde ise belirtilen suçu işleyip karaparayı elde eden şahıslarla karaparayı sonradan ele geçiren şahısların fiillerine açıklık getirilmiştir. Yasanın getiriliş amacı suçun doğurduğu yasa dışı gelirlerin yasal kazanca dönüştürülmesini engellemeye yöneliktir.

Karapara aklamanın amacı paranın yasadışı kaynağını gizlemek olmakla birlikte işlem yapanların gerçek kimliklerinin ortaya çıkmasını da önlemeye yönelik olup karaparanın elde edildiği ülkede dövizle çevrilerek kaçak olarak çıkartılıp diğer bir ülkeye nakliye şirketleri vasıtasıyla veya kuryeler tarafından

nakli de karaparanın aklanması işleminin ilk aşamasıdır ve 4208 sayılı yasanın 2. maddesinin b bendinde karaparanın aklanması “bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarının iktisap edilmesi, bulundurulması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet veya malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi...” olarak tarif edilmiş ve yasa koyucu bununla çok çeşitli hareketleri düzenlemekle karaparanın aklanması suçunun her türlü karaparanın aklanması yöntemini kapsamasını sağlamıştır.

31.3.1992 günlü 69 sayılı genelge içeriğinde, TPKK Hakkında 32 sayılı kararın 4/a maddesinde yer alan “Türkiye’ye döviz ithali serbesttir, hiçbir kayda tabi tutulamaz ve menşei araştırılmaz” hükmünün 20.6.1992 tarihli resmi gazetede yayınlanan 91/1935 sayılı kararla “Türkiye’ye döviz ithali serbesttir” şeklinde dönüştürüldüğünden bu hükmün uygulanmasında göz önünde tutulması gereken esas; Türkiye’ye giriş yapan yerli ve yabancı yolcuların beraberinde getirdikleri dövizleri beyan etmeleri zorunluluğunun bulunmaması olup ancak söz konusu yolcuların kendi istekleri doğrultusunda beraberinde yurda getirdikleri dövizleri beyan etmelerinde veya döviz beyan tutanağı ile deklere etmelerinde de herhangi bir sakınca bulunmadığı,

6.11.1995 günlü 95/23 sayılı Genelgede de, ihracatın finansmanı amacıyla ihracatçı veya bunların adına hareket eden şahısların Türkiye’ye girişlerinde beraberlerinde döviz getirmeleri halinde Bankalarca döviz alışının yapılabilmesini teminen söz konusu teslimlere ilişkin getirilen efektifler için de bu durumu gümrük idarelerinden alacakları bir belge ile Kambiyo mercilerine tevsik etmeleri, bu nedenle TPKK. Hakkında 32 sayılı karar hükümlerine göre yurda girişinde, yanında ihracat karşılığı döviz bulunduğuna ilişkin beyanda bulunmak isteyen yolcuların döviz beyan tutanağını doldurup imzalayarak bir suretini idare de bırakmak, diğer suretini de ihracat bedeli peşin dövizlerin veya ihracı gerçekleşmiş eşyaya ilişkin olarak daha sonradan yolcu beraberinde getirilen dövizlerin tahsilatı sırasında Bankalara vermeleri, Bankaların da ilgili gümrük idarelerinden teyit ettirdikten sonra döviz alım belgesi düzenleyip ihracat hesabını kapatmaları gerektiği,

2.2.1996 tarihli 1/M sayılı genelge ise, SSCB yerine kurulan ülkelere gerçekleştirilecek ihracatın bedeli olarak alışının yapılması talep edilen efektiflerde herhangi bir tutarla sınırlı olmaksızın gümrük idaresince düzenlenen döviz beyan tutanağı aranmayacağı, ancak döviz alım belgelerine bu şekilde geldiğinin kaydedileceği hükümleri getirilmiştir.

Dosya içindeki Hazine Müsteşarlığı Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğünün 17.12.1997 günlü yazılarından: Romen mevzuatında,

a) Romanya’ya yolcu beraber 1000 ABD Dolarına kadar miktar serbest, 10.000 ABD Dolarına kadar miktar için deklere edilmek kaydı ile efektif girişine izin verildiği, 1000 ABD Doları üzerindeki deklarasyonu yapılmayan dövizlerin bankalarca kabul edilmediği,

Romanya’dan 5000 ABD Dolarına kadar döviz deklarasyon yapılmak ya da banka dekontu ibraz edilmek kaydı ile 1000 ABD Dolarına kadar dövizin ise serbestçe çıkarılabildiği,

Romen vatandaşlarının yılda 500 ABD Dolarına kadar döviz döviz bürolarından pasaportlarına kaydederek satın alabildikleri,

Beyan için herhangi bir kuruluştan izin alınmasının gerekmediği, ülkeye girişte deklarasyon yapıldığı, efektiflerin gerek limit içinde kalmak gerek limit üzerinde beyan edilerek ülkeye girişi yapıldığında yere resmi paraya dönüştürülmesi zorunluluğunun bulunmadığı,

b) Ülkede gerçek ve tüzel kişilerin ve yerleşik sayılmayan yabancıların sadece Bankalar vasıtasıyla yurtdışına döviz transfer ettirmeleri mümkün olup, gerçek Romen vatandaşlarının ise Romen Merkez Bankasından izin almaları gerektiği hususlarının Kambiyo ve Bankacılık uygulamalarına ilişkin olarak belirlendiği görülmüştür.

Sanıkların bir kısmı aşamalarındaki savunmalarında getirilen dövizlerin yatırım için önceden Türkiye’den Romanya’ya değişik şahıslarla getirilen ancak yatırımın gerçekleşmemesi üzerine iade edilen döviz olduğunu, bir kısım sanıklarında getirilen dövizlerin ihracat bedeli peşin dövizler ve ihracı gerçekleşmiş eşyaya ilişkin olarak yurtdışındaki ithalatçı firmanın ithal bedelini düşük gösterdiğinden banka kanalıyla resmi yoldan transfer edemeyip daha sonradan yolcu beraberinde getirilen döviz olduğunu öne sürmüş iselerde,

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun oluşması için genel kastın yeterli olup olmadığı konusu maddi unsura göre değişmektedir¹²⁵⁹. Suçun birinci maddi unsuru olan “*yurt dışına çıkarma*” hareketini genel kast ile gerçekleştirmek suçun oluşumu için yeterli olacaktır¹²⁶⁰. Failin, suça konu malvarlığı değerlerini bilerek ve isteyerek yurt dışına çıkarması suçun oluşumu için yeterlidir. Kanun ayrıca bir saik aramadığından dolayı, söz konusu hareket için genel kast yeterli olmaktadır. Ancak “*çeşitli işlemlere tabi tutma*” eyleminin, suça konu malvarlığı

TPKK. Hakkında 32 sayılı kararın 13. maddesi ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın 91-32/5 sayılı Tebliğine ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’nın 1-M sayılı genelgesinin 27. maddesi ve 95/ŞB-4, YB-6 sayılı Sermaye Hareketleri Genelgesi uyarınca Türkiye’de yerleşik kişilerin, yurtdışında veya Türkiye’deki serbest bölgelerde yatırım yapmak veya ticari faaliyette bulunmak üzere şirket kurmaları, ortaklığa katılmaları ve şube açmaları için, 5 milyon ABD Doları veya eşiti dövizde kadar nakdi sermayeyi Bankalar veya özel finans kurumları aracılığıyla, daha fazla döviz ise Hazine Müsteşarlığı’ndan alınacak izin ile ihraç edebilecekleri, 32 sayılı Kararın 4/f madde fıkrası gereğince de Türkiye’de yerleşik kişilerin 5000 ABD Doları veya eşitini aşan miktarlardaki efektifli ancak görünmeyen işlemler çerçevesinde bankalar ve özel finans kurumlarından döviz satın aldıklarını tevsik etmek kaydıyla beraberlerinde yurtdışına çıkarabilecekleri, bunun yanında 1-M sayılı Genelgenin 10/b madde fıkrası ve 96/YB-5 sayılı Genelge uyarınca, ihracat bedelinin fiili ihraçtan önce tahsil edildiği ödeme şekli olan peşin ödemelerin havale veya efektif olarak yurda girişinde deklere edilerek Gümrük İdarelerince döviz beyan tutanağı düzenlenmesi ancak 50.000 ABD Doları veya eşiti döviz tutarına kadar efektifler ile Irak, İran, Suriye ve dağılan SSCB yerine kurulan ülkelere gerçekleştirilecek ihracat bedeli olarak alışının yapılması talep edilen efektiflerde herhangi bir tutarla sınırlı olmaksızın döviz beyan tutanağı aranmayacağı, girişte Gümrük İdaresince beyana davet edilen sürücü sanık Şaban Kırat’ın ise dava konusu dövizleri deklere etmediği, bunların yanında 91-32/5 sayılı tebliğin 15. maddesi ve 1/m sayılı Genelgenin 9. maddesi gereğince de yapılmış olan ihracat bedellerinin uluslararası kurullar ile Bankacılık teamüllerine ve satış akdine uygun olarak yurda getirilmesi gerektiği gibi, bu hususu savunan sanıkların ihracatçı firma adına hareket eden usulüne uygun bir şekilde yetkili kılınmış şahıslardan olduklarının da sübut bulmadığı ve ele geçirilen dövizlerin değişik ülkelere ait olduğu cihetle ibraz edilen belgelerin suça konu dövizlerle ilgili bulunmadığı bu nedenlerle de savunmanın hukuki dayanaktan yoksun ve inandırıcı olmadığı belirlenmiştir.

Şu duruma nazaran,

İhbarın içeriği, suça konu dövizlerin miktarı ve kaynağının belli olmaması, değişik 16 ülkeye ait bulunması (ABD Doları, Alman Markı, İngiliz Sterlini, İsviçre Frangı, Fransız Frangı, İsveç Kronu, Norveç Kronu, Finlandiya Markası, İtalyan Lireti, Avusturya Şilini, İspanyol Pezetası, Danimarka Kronu, Hollanda Florini, Belçika Frangı, Kanada Doları, Yunan Drahmisi gibi) Gümrük idaresince beyana davet edildiğinde dahi deklere edilmeyip aranmakla gizlenmiş vaziyette bulunmakla paranın yasa dışı yollardan elde edildiğine ilişkin şüpheli işlem halinin bulunduğu ve karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla gizlenerek sınır ötesi harekete tabi tutulduğu, bu gaye ile başkalarının iktisap edilerek yurda sokulmaya çalışıldığı, yani karaparanın aklanmak üzere Türkiye’ye sokulmak istendiği, bu haliyle karapara aklama suçunun oluştuğu gözetilerek sanıkların olaydaki fonksiyonları göz önünde tutulup ayrı ayrı hukuki durumlarının ve suça iştiraklerinin yukarıdaki açıklamalar ışığında tayin ve takdiri ile bir karar verilmesi gerekirken oluşa, dosya içeriğine ve yasaya uygun olmayan gerekçelerle yazılı şekilde hüküm tesisi,” Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 10.06.1999, Esas 1998/8325, Karar 1999/7117 (nakleden Hatipoğlu-Parlar, s.898 vd.; Ergül, s.220 vd.)

¹²⁵⁸ Aynı yönde bkz. Yaşın, s.245.

¹²⁵⁹ Aynı yönde bkz. Coşkun, Karapara, s.207.

¹²⁶⁰ Aynı yönde bkz. Gültekin, s.264; Coşkun, Karapara, s.207.

değerlerinin yasa dışı kaynağını gizlemek ve söz konusu malvarlığının yasal yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak saikiyle başka bir deyişle özel kast ile işlenmiş olması gereklidir¹²⁶¹. Kanun bu durumu “...*gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak...*” şeklinde ifade etmiştir. Kanaatimizce kanun koyucu, malvarlıklarının yurt dışına çıkarılması durumunda, suç ile malvarlığı arasındaki irtibatın kesildiği, malvarlığının kaynağı ve niteliğinin farklı şekilde gösterilmeye çalışıldığı, malvarlığına bu suretle yasal görüntü kavuşturulduğu ihtimalini göz önüne almış ve ayrıca bir saik öngörmemiştir. Ancak çeşitli işlemlere tabi tutma şeklinde ifade edilen serbest hareketlerin birçoğu aynı zamanda yasal hareketlerdir. Bu hareketleri suç haline getiren faildeki saik olacaktır. Dolayısıyla fail suça konu malvarlıklarının gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla hareket ettiğinde suç oluşmuş olacaktır. 282 nci maddenin özel kastı ifade etmek için kullandığı “ve” bağlacı; failin hem suça konu malvarlıklarının yasa dışı kaynağını gizlemek hem de yasal bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla hareket etmesi gerektiğini düşündürmektedir. Yasa dışı kaynağını gizlemek, suça konu malvarlığının suçtan elde edildiğini saklamaktır. Söz konusu malvarlığının suçtan elde edildiğinin bilinmesini engellemektir. Yasal bir yolla edinildiği konusunda kanaat uyandırmak ise, bir takım işlemlerle suç gelirini yasal bir gelir gibi göstermek, suç ile arasındaki irtibatı kesmektir. Bu anlamda, yasal bir yolla edinildiği konusunda kanaat uyandırmak saiki aynı zamanda yasa dışı kaynağını gizlemeyi de içermektedir. Kanaatimizce kanun koyucunun saiki belirtmek için “...*meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla...*” demesi yeterli olacaktır. Ayrıca “...*gayrimeşru kaynağını gizlemek...*” ibaresine yer vermesi gereksiz bir tekrar olmaktadır. Kanun metninde yer alan “ve” bağlacının, birbirini kapsayan iki saiki birleştirmesinden ve uygulanmasının çok zor olmasından dolayı “veya” olarak anlaşılması gerekmektedir¹²⁶². Suça konu

¹²⁶¹ Aynı yönde bkz. Akın, Türk Ceza Kanunu, s.272; Gültekin, s.264; Coşkun, Karapara, s.207.

¹²⁶² Aynı yönde bkz. Coşkun, Karapara, s.207.

malvarlıklarının yasa dışı kaynağını gizlemek veya yasal yolla kazanıldığı görüntüsünü vermek amacıyla hareket eden fail, aklama suçunu işlemiş olması gerekmektedir¹²⁶³.

9. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

a. Teşebbüs

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu teşebbüs açısından bir özellik taşımamaktadır. Uluslar arası hukuksal araçlarda ve mukayeseli hukukta bazı ülke kanunlarında bu suça teşebbüsün de tamamlanmış suç gibi cezalandırılacağına düzenlenmesine karşılık, Türk kanun koyucusu söz konusu suça teşebbüsü, tamamlanmış suç gibi cezalandırmamış ve teşebbüs konusunu ceza hukukunun genel ilkelerine bırakmıştır.

Teşebbüsün varlığı için failin icra etmeyi düşündüğü suçu elverişli araçlarla doğrudan doğruya icraya başlaması ancak neticeyi elinde olmayan nedenlerle gerçekleştirememesi gerekmektedir (TCK m.35).

Aklama suçunun maddi hareketlerine göre teşebbüsü inceleyecek olursak; ilk seçimlik hareket olan yurt dışına çıkarma hareketi bakımından icra hareketlerine başlanması ile suç yoluna girildiğinden suça teşebbüs de bu aşamadan sonra söz konusu olacaktır. Malvarlığının fiziken ülke sınırlarını terk etmesi durumunda suç tamamlanmış olacaktır. Örnek verecek olursak; suçtan elde edilen paraların yurt dışına çıkarılması için gemiye veya diğer ulaşım araçlarından birine yüklenmesi ile icra hareketleri başlayacak, ulaşım aracının ülke sınırlarını terk etmesine kadar devam edecektir. Dolayısıyla henüz ülke sınırlarını terk etmeyen ulaşım aracı içindeki malvarlığı için teşebbüs söz konusudur. Ulaşım aracının ülke sınırları dışına çıkması ile suç tamamlanmış olacaktır. Malvarlığının elektronik yollarla örneğin banka aracılığıyla transferinde ise kanaatimizce failin, malvarlığının transferi talimatını vermesi ile suç yoluna girilecek ve banka görevlisinin transfer için son işlemi yapması ile suç

¹²⁶³ Belirtmeliyiz ki madde metni hakkında Adalet Komisyonunda yapılan görüşmelerde, öncül suç faili bakımından “gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” özel kastının aranması gerektiği ancak üçüncü kişiler bakımında böyle bir kastın aranmasına gerek kalmadığı belirtilmiştir (TBMM Tutanak, s.967).

tamamlanacaktır. Bankada bulunan para için yurt dışına transfer talimatını yazılı veya sözlü olarak banka görevlisine ileten fail icra hareketlerine başlamış olacaktır. Talimatı alarak işlemi başlatan banka görevlisinin sistem bilgisayarındaki tüm verileri girip işlemi onaylama tuşuna basması ile suç tamamlanmış olacaktır.

“Çeşitli işlemlere tabi tutma” seçimlik hareketinde ise işlemin türüne göre farklı sonuçlara varmak mümkün olacaktır. Kanaatimizce failin kastının hangi işleme yöneldiğine bakmak ve o işlemi gerçekleştirene kadar yapılan tüm işlemleri icra hareketi olarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Aksi takdirde, “çeşitli işlemlere tabi tutma” açısından suç serbest hareketlidir ve failin kastının yöneldiği işlemde önce de suç gerçekleşebilir. Örneğin suçtan kaynaklanan malvarlıklarını sermaye piyasası araçlarında değerlendirmek suretiyle söz konusu değerlere yasal bir görünüm kazandırmak amacıyla olan fail için teşebbüs, malvarlıkları ile sermaye piyasası araçları almak için yerine getireceği hareketlerle başlayacaktır (örneğin aracı kuruluşların hesabına paranın yatırılması) ve failin kastının yöneldiği işlemin yapılması ile yani sermaye piyasası araçları almak için talimat vermesi ve alınması ile suç tamamlanacaktır. Yurt dışında elde ettiği suç gelirlerini Türkiye’de gayrimenkul sektörüne yatırmak suretiyle yasal görünüm kazandırmak kastı ile hareket eden fail için söz konusu değerleri yurt dışında kıyı bankalarına yatırmak, oradan Türkiye’ye transfer etmek icra hareketleri olurken gayrimenkulün satın alınması ile suç tamamlanacaktır. Ancak yurt dışındaki suç gelirini Türkiye’ye transfer etmek suretiyle yasal görünüm kazandırma kastı ile hareket eden fail için ise suç Türkiye’ye paranın transferi ile tamamlanacaktır. Görüldüğü üzere, aklama suçuna teşebbüs ve suçun tamamlanma anını tespit etmek çoğu zaman güçtür. Objektif vakılardan çıkarılsa da failin kastının tam olarak hangi işleme yöneldiğini belirlemek çoğu zaman imkânsızdır. Bundan dolayı, Viyana, Strasburg ve Palermo Sözleşmelerinde olduğu gibi maddi hareketlere teşebbüsün de tamamlanmış suç gibi kabul edilmesi kanaatimizce söz konusu suç ile mücadeleyi kolaylaştıracaktır.

b. İçtima

Aklama suçu, seçimlik hareketli bir suçtur. Seçimlik hareketlerinden herhangi birinin icra edilmesi ile suç oluşmaktadır. Birden fazla seçimlik hareketin icrasında da ortada yine tek bir suç vardır.

Aklama suçunda içtima ile ilgili açıklık getirilmesi gereken diğer bir konu, alt sınır bir yıl veya daha fazla hapsi gerektiren herhangi bir suçun failinin başka bir deyişle aklama suçuna konu malvarlıklarının elde edildiği suçun failinin aynı zamanda aklama suçunun da faili olması durumudur. 4208 sayılı Kanun zamanında da aklama suçunun müstakil bir suç olduğu konusunda doktrinde bir tereddüt bulunmamakta idi. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu da, kendisine konu malvarlıklarının elde edildiğinden suçtan ayrı, bağımsız bir suçtur. Aklama suçunun bağımsız bir suç olmasının sonucu olarak, aklama suçuna konu malvarlıklarının elde edildiği suçun failinin aynı zamanda aklama suçunun faili de olması durumunda, her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır.

Aklama suçunun ağırlatıcı nedeni olarak düzenlenen suç failinin kamu görevlisi olması durumunda, kamu görevlisi açısından görevi kötüye kullanma suçunun gerçekleştiği de düşünülebilir. Zira fail, görevin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle kamunun zararına neden olmakta ve aklayıcılara veya kendisine kazanç sağlamaktadır. Ancak aklama suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi kanunda ayrıca suç olarak tanımlandığından dolayı, TCK.nun 257 nci maddesinin açık hükmü gereğince görevi kötüye kullanmak suçu oluşmayacaktır.

Aklama suçunun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması hali ağırlatıcı neden olarak kanun metninde yer almaktadır. 4208 sayılı Kanunda da yer alan bu ağırlatıcı nedenden dolayı doktrinde iki yorum ileri sürülmüştür. Birinci yoruma göre; fail hem suç işlemek için teşekkül oluşturmaktan cezalandırılmalı, hem de bu teşekkülün faaliyetleri çerçevesinde aklama suçunun işlenmesi durumunda suçun ağırlatılmış halinden cezalandırılmalıdır¹²⁶⁴. İkinci yoruma göre mürekkep suç kuralları gereğince faile ağırlatıcı nedenden dolayı

¹²⁶⁴ Kocasakal, s.433; Coşkun, Karapara, s.208.

ceza verildiğinden ayrıca suç işlemek için teşekkül oluşturmaktan ceza verilmeyecektir¹²⁶⁵. Kanaatimizce konunun bileşik suç kapsamında düşünülmesi gereklidir. Bileşik suç TCK.nun 42 nci maddesinde “(b)iri diğerinin unsurunu veya ağırlatıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suç...” olarak tanımlanmış ve bileşik suçlarda içtima hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu 220 nci maddede düzenlenmiştir. 220 nci maddede düzenlenen suç, 282 nci maddede düzenlenen aklama suçunun ağırlatıcı nedeni olmasından dolayı tek fiil sayılacaktır ve örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı sadece aklama suçunun ağırlatılmış halinden ceza verilecek ayrıca örgüt kurmadan dolayı ceza verilmeyecektir. Eğer ki aklama suçunun ağırlatıcı hali olarak örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi düzenlenmemiş olsa idi, aklama suçunu işlemek için örgüt kuranlar hem aklama suçundan hem de 220 nci maddede düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan dolayı cezalandırılacaklardı. Ancak 282 nci maddenin gerekçesinde ağırlatıcı halin uygulanmasının, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmeyeceği ifade edilmiştir. Aklama suçunu işleyen örgütün, sadece aklama suçunu işlemek için bir araya gelmiş olması halinde yukarıda bahsettiğimiz şekilde bileşik suç kavramından yola çıkılarak çözüme gidilmesi gereklidir. Ancak örgütün başka suçları işlemek için bir araya gelmiş olması ve başka suçların yanında aklama suçunu da işlemiş bulunması halinde faillerin hem örgüt suçundan hem de aklama suçunun ağırlatıcı halinden cezalandırılması gereklidir ve gerekçede ifade edilen durumda kanaatimizce budur.

Aklama suçunun zincirleme suç şeklinde işlenmesi de düşünülebilir. Zira aklanılacak malvarlıklarının, bir suç işleme kararının icrasında kısım kısım işlemlere tabi tutulması halinde suçun zincirleme suç olduğundan söz edilecektir. Örneğin suç gelirlerine yasal bir görüntü kazandırmak amacıyla döviz bürosunda başka bir ülkenin para birimine çevirmek isteyen fail, bir suç işleme kararının icrası kapsamında belli zaman aralıklarında kısım kısım paraları döviz bürosunda başka ülke paralarına çevirmesi halinde zincirleme suçtan dolayı bir cezaya hükmedilecek ancak bu ceza artırılabilecektir.

¹²⁶⁵ Kocasakal, s.434.

c. İştirak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu özgü bir suç değildir ve herkes tarafından işlenebilir. Bunun bir sonucu olarak bu suça iştirak mümkündür. Hatta denilebilir ki aklama suçu çoğunlukla iştirak halinde işlenebilen bir suçtur. Suç gelirlerini elde eden kişi veya örgütün, söz konusu gelirleri aklama için başkalarını kullanması veya azmettiren kişi olması durumunda azmettirme hükümlerine göre yargılama yapılacaktır (TCK m.38).

Ayrıca aklama suçunu işleyen kimseyi suç işlemeye teşvik etme, suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etme halinde yardım eden sıfatıyla sorumluluk doğacaktır (TCK m.39). Aklama suçunun failine suçun nasıl işleneceği konusunda yol gösteren bankacı, denetçi, hukukçu gibi profesyonel meslek sahipleri de yardım eden sıfatıyla suça iştirak etmiş olacaklardır. Suçun işlenmesi öncesinde veya işlenmesi sırasında her türlü yardımda bulunarak aklama suçunun icrasını kolaylaştıran kimseler de suça iştirak etmiş olacaklardır (TCK m.39).

Failin kamu görevlisi olması ağırlatıcı sebep olarak düzenlendiğinden, kamu görevlisi olmayan faillere bu ağırlatıcı neden uygulanamayacaktır.

10. Suçu Etkileyen Haller

a. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu için kanun koyucu iki ağırlatıcı hal ve bir de cezasızlık hali düzenlemiştir. Kanun metni incelendiğinde 4208 sayılı Kanun zamanında mevcut olan ağırlatıcı nedenlerden birçoğunun metne alınmadığı görülmektedir. Örneğin 4208 sayılı Kanunda düzenlenen kara paranın terör suçlarından veya Türkiye'ye ithali veya Türkiye'den ihracı kanunla yasaklanmış herhangi bir madde veya eşya kaçakçılığından elde edilmiş olması, suçun terör suçlarına kaynak sağlamak amacıyla işlenmiş olması, şiddet veya tehditle veya silah kullanarak işlenmiş olması halleri 282 nci maddede ağırlatıcı neden olarak düzenlenmemiştir. Belirtmeliyiz ki, bazı ağırlatıcı nedenlerin 282 nci maddede yer

almaması uygundur. Örneğin suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri genellikle ekonomik amaçlı işlenen suçlardan elde edilirler, terör suçları ise ideolojik amaçlıdır ve genelde ekonomik bir değer yaratmaz. Aynı şekilde aklama suçu, aklanılacak malvarlıklarına yasal bir görüntü kazandırmak amacıyla işlenmekte olduğundan genellikle şiddet veya tehditle veya silah kullanarak işlenmez. Bu bakımdan söz konusu ağırlatıcı nedenin kaldırılması yerinde olmuştur.

b. Ağırlatıcı Sebepler

(1) Suçun Kamu Görevlisi veya Meslek Sahibi Tarafından İşlenmesi

Aklama suçunun ilk ağırlatıcı nedeni failin sıfatına bağlı bir nedendir. Suç failinin kamu görevlisi olması madde metninde ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir. “*Kamu görevlisi*” kavramı TCK.nun 6 ncı maddesinde “...*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*” olarak tanımlanmıştır. 282 nci maddenin metninden, failin 6 ncı madde anlamında kamu görevlisi olmasının ağırlatıcı nedenin uygulanması için yeterli mi olacağı yoksa kamu görevlisi olmasının yanı sıra suçun görevini yaparken işlenmesinin mi aranacağı anlaşılamamaktadır. Ancak maddenin gerekçesinde ağırlatıcı halin uygulanabilmesi için failin kamu görevlisi olması haricinde ayrıca suçun görevini yaparken ve görevinin sağladığı kolaylıklardan yararlanarak işlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu durumun kanun metnine dâhil edilmesi gerektiği kanaatindeyiz¹²⁶⁶.

Failin belli bir meslek sahibi olması da ağırlatıcı nedenin uygulanabilmesi için gereklidir. Maddede sahip olunması gereken mesleğin nitelikleri ve türünün ne olduğu belirtilmemektedir. Ancak tüm meslekler değil, sağladığı kolaylıklar ile aklama eylemlerini kolaylaştıran mesleklerin ağırlatıcı nedenin uygulanmasına yol açacağı kanaatindeyiz. Belli bir mesleğe sahip olan kişi, mesleğinin icrası sırasında ve mesleğinin sağladığı kolaylıklardan yararlanmak suretiyle aklama suçunu icra etmelidir. Aklama sürecinin gittikçe karmaşık ve teknik hale gelmesinin

¹²⁶⁶ Aynı yönde bkz. Coşkun, Karapara, s.208; aynı şekilde Adalet Komisyonunda madde metni hakkında görüşmeler esnasında “suçun meslek ve sanatın icrasının sağladığı kolaylıkla” işlenmesi gerektiği belirtilmiştir, (TBMM Tutanak, s.972).

sonucu olarak, suçtan kaynaklanan malvarlıklarına yasal görünüm kazandırmaya uğraşan profesyonel aklayıcıları ortaya çıkmıştır. Özellikle uluslar arası ticaret, uluslar arası hukuk, muhasebe, ekonomi, sermaye piyasası alanlarında uzmanlaşmış kişiler, suç gelirlerinin aklanmasına yardımcı olmaktadır¹²⁶⁷. Bu bakımdan; belli bir meslek sahibi kavramının, bu kişileri de kapsar şekilde yorumlandığı taktirdeson derece isabetli olacağı kanaatindeyiz.

(2) Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmiş Olması

Aklama suçunun teşkil edilen bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza bir kat artırılacaktır. 282 nci maddenin 3 ncü fıkrasında bahsedilen örgüt, aynı kanunun 220 nci maddesinde düzenlenen anlamda örgüttür. Suç işlemek amacıyla meydana getirilen örgütün, özel olarak aklama suçunu işlemek için kurulmasına gerek yoktur. Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek için oluşturulan örgütün faaliyetleri çerçevesinde aklama suçunu da işlemiş olması ağırlatıcı nedenin uygulanması için yeterlidir. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından aklama suçunu işlemeye elverişli olması gereklidir. Ağırlatıcı nedenin uygulanabilmesi için örgütün üye sayısının en az üç kişi olması gereklidir (TCK m.220).

c. Cezasızlık Hali

282 nci maddenin 5 nci fıkrasında aklama suçu için etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. Buna göre; suça konu olan malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bu değerlerin bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişiye ceza verilmeyecektir. Ancak kişinin ceza almaması için yukarıda belirtilen eylemleri kovuşturma başlamadan önce gerçekleştirmesi gereklidir.

Ele geçirmeden maksat kanaatimizce CMK'nun 123 ncü maddesinde düzenlenen "*(i)spat aracı olarak görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri*"nin muhafaza altına alınmasıdır. Tabidir ki

¹²⁶⁷ Aynı yönde bkz. Coşkun, Karapara, s.208.

TCK.nun 54 ve 55 nci maddeleri gereğince eşyanın müsaderesi de ele geçirme kapsamında düşünülmelidir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, kovuşturma başlamadan önce muhafaza altına alınmasını, elkonulmasını veya müsaderesini sağlayan kişi cezasızlık halinden yararlanacaktır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin bulunduğu yeri yetkili makamlara haber veren kişi de cezasızlık halinden yararlanacaktır. Kanaatimizce yetkili makamdan kasıt, ele geçirme yetkisine haiz, bu yetkiyi kullanabilecek veya bu yetkiyi kullanabilecek makamlara durumu iletebilecek makamlardır. Bu kapsamda kolluk kuvvetleri, cumhuriyet savcıları, kamu görevlileri için hiyerarşik yapılanmadaki üst kamu görevlileri yetkili makam kapsamında değerlendirilebilecektir. Haber verme eylemi ile ilgili kanunda bir kıstas getirilmiş ve bu eylemin ele geçirilmeyi kolaylaştırması aranmıştır. Dolayısıyla failin haber vermesi, yetkili makamların suçtan kaynaklanan malvarlıklarını ele geçirmesini kolaylaştırmamış ise cezasızlık hali de söz konusu olmayacaktır.

11. Müeyyide

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun basit şekli için hem hapis cezası hem de para cezası öngörülmüştür. Suçun basit şekli için öngörülen hapis cezası 2 yıldan 5 yıla kadardır. Verilecek para cezası ise yirmibin güne kadar adli para cezasıdır.

Suç karşılığı verilen hapis cezası süreli bir hapis cezasıdır (TCK m.49/1). Suçun alt sınırı bir yıldan fazla olduğundan dolayı kısa süreli hapis cezasına seçenек olan yaptırımların uygulanması mümkün görülmemektedir. Ancak hükmedilen cezanın bir yıl veya daha az süreli hapis olması durumunda TCK.nın 50 nci maddesinde düzenlenen kısa süreli hapis cezasına seçenек yaptırımlar uygulama olanağı bulabilecektir. Alt sınırdan cezaya hükmedilmesi halinde hapis cezasının ertelenmesine mahkeme tarafından karar verilebilecektir (TCK m.51). Ancak erteleme için failin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezası olmamış olması ve mahkeme heyetinde failin tekrar suç işlemeyeceğine dair kanaatin oluşması gereklidir.

Aklama suçunun basit şekli için yirmibin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Kanunda aksi hüküm bulunmayan hallerde adli para cezalarının miktarı TCK.nun 52 nci maddesinde belirlenmiş süredir. Aklama suçu için öngörülen adli para cezasının alt sınırı belirlenmediğinden dolayı, TCK.nun 52 nci maddesi gereğince alt sınır beş günden az olamayacaktır. Üst sınır TCK.nun 52 nci maddesinde 730 gün olarak belirlenmiştir ancak 282 nci maddede belirlenen süre farklı olduğundan (yirmibin gün) bu süre uygulanacaktır. TCK.nda belirlenen söz konusu para cezası sistemi, gün para cezası sistemi olarak anılmaktadır. Bu sistemde, gün unsuru ve bir günün karşılığında ödenmesi gereken para unsuru olmak üzere iki unsur bulunmaktadır¹²⁶⁸. Hâkim, işlenen aklama suçunun karşılığında TCK.nun 61 nci maddesinde belirlenen yöntem ve sırayı takip ederek sonuç günü bulacaktır. Bu gün sayısı 5 gün ile yirmibin gün arasında olacaktır. İkinci olarak, failin ekonomik ve diğer kişisel durumlarını da göz önüne alarak bir gün biriminin parasal miktarını tayin edecektir. Bu miktar yirmi ile yüz Türk Lirası arasında bir değer olacaktır. Daha sonra bulunan sonuç gün sayısı ile gün karşılığı ödenecek parasal miktar birbiri ile çarpılarak ödenecek para cezası bulunur. Belirtmeliyiz ki, aklama suçunun karşılığı ödenecek en az para cezası 100 Türk Lirası (5 gün x 20), en çok para cezası ise 2.000.000 Türk Lirası (20.000 gün x 100) olacaktır. Hakim, kararında adli para cezasında esas alınan sonuç gün sayısı ile kişinin mali durumunu göz önüne alarak belirlediği bir gün karşılığı takdir ettiği miktarı ayrı ayrı gösterecektir (TCK. m.52/3). Para cezasının ödenmesi için hâkimin takdirine bağlı olmak üzere iki kolaylık getirilmiştir. Buna göre; hâkim faile adli para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren başlamak üzere bir yıla kadar süre verebileceği gibi, adli para cezasının belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilecektir (TCK. m.52/4). Adli para cezasının taksitle ödenmesine karar verilmesi durumunda, taksit süresi iki yılı geçemeyeceği gibi, taksit miktarı da dörtten az olamayacaktır. Ayrıca hâkim kararında, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde kalan taksitlerin tamamının, süresi beklenmeden tahsil edileceği ve ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrileceğini belirtecektir (TCK. m.52/4).

Adli para cezasının içeren mahkeme kararı, yerine getirilmesi için Cumhuriyet Başsavcılığına verilecektir. Cumhuriyet Başsavcılığı, 30 gün içinde adli para cezasının

¹²⁶⁸ Özgenç, s.665.

ödenmesi için hükümlüye ödeme emri tebliğ edecektir (İnfaz Kanunu m.106/2). Belirlenen süre içinde adli para cezasının ödenmemesi durumunda, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarınca hükümlüye hapis cezası uygulanacaktır. Ancak bu cezanın süresi üç yılı geçemeyecektir (İnfaz Kanunu m.106/7). Hükümlünün hapis yattığı günlerin dışındaki günlere karşılık gelen para cezasını ödemesi durumunda hapsedilemeyecektir (İnfaz Kanunu m.106/8). Örneğin, aklama suçundan dolayı 3000 gün para cezası alan fail, belirlenen süre içinde bu parayı ödememe durumunda 3 yıla kadar hapsedilir. 3 yıl hapis, 1095 güne karşılık gelmektedir. 1095 günden sonraki sürenin adli para cezasının tahsili için mahkeme kararı Cumhuriyet Başsavcılığında mahallin en büyük mal memuruna verilecektir. Söz konusu makamlarca, kalan adli para cezası 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre tahsil edilecektir (İnfaz Kanunu m.106/11).

4208 sayılı Kanunda aklama suçu için öngörülen para cezası nispi para cezası idi ve aklanılan malvarlığının bir katına eşitti. Kanun koyucu, aklama suçu için öngörülen nispi para cezası sisteminden ayrılarak, alt ve üst sınırları belirlenmiş bir ceza öngörmüştür. Nispi para cezası sisteminin aklama ile mücadelede etkin olduğunu belirtmeliyiz¹²⁶⁹. Ancak çoğu zaman aklanılan malvarlığının miktarının belirlenememesi, nispi para cezasının uygulanmasında güçlüklerle yol açmakta idi. Gerek kişinin ödeme gücüne göre belirlenen, zengin ile fakir arasındaki eşitsizliği gideren gün para cezasının getirilmesi, gerekse de üst sınırın belirlenmesinde suçun öneminin göz önüne alınmasından dolayı üst sınırı belli olan adli para cezasının uygulanmasını yerinde bulmaktayız.

Aklama suçunun ağırlatılmış halinde, ağırlatıcı nedenlere göre hapis cezasının miktarı değiştirilmektedir. Failin, kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi kişi olması ve suçun bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde hapis cezası yarı oranında artırılabacaktır. Adli para cezasının artırılacağına ilişkin bir hüküm bulunmadığından dolayı adli para cezasının aynı şekilde uygulanacağını belirtebiliriz. Suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması durumunda verilecek hapis cezası bir kat artırılabacaktır. Bu ağırlatıcı nedende de, adli para cezasının

¹²⁶⁹ Kocasakal, s.435.

artırılacağına ilişkin bir hüküm bulunmadığından dolayı adli para cezasının aynı şekilde uygulanacağını belirtebiliriz.

Aklama suçunun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunacaktır. Tüzel kişiler hakkında hangi güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı, TCK.nun 60 ncı maddesinde belirlenmiştir. Eğer ki aklama suçu, bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan bir özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin katılımıyla ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenirse, verilen iznin iptaline karar verilebilecektir (TCK.m.60/1). Belli kamusal bir izne dayanarak faaliyette bulunan bankalar ve banka dışı mali kuruluşların organ veya temsilcilerinin aklama suçuna iştiraki ve suçun kamusal iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle işlenmesin durumunda karşımıza 1 nci fıkranın uygulanma ihtimali çıkmaktadır. Organ ve temsilcilerinin, tüzel kişi yararına, kamusal izni kötüye kullanmak suretiyle aklama suçunu işlemesi halinde, tüzel kişiliğin izni iptal edilecektir. İkinci bir güvenlik tedbiri olarak, tüzel kişinin yararına suç işlenmesi halinde, eşya ve kazanç müsaderesine ilişkin hükümler özel hukuk tüzel kişisi hakkında da uygulanacaktır. Belirtmeliyiz ki, aklama suçunun icrasında, banka ve banka dışı mali kuruluşların organ veya yöneticileri etkin rol oynayabilmektedir. Mukayeseli hukukta yaşanan birçok olay, bu durumu göstermiştir. Hem ilgili tüzel kişinin faaliyet izninin iptal edilmesi, hem de müsadere hükümlerinin suçtan yararına gelir elde edilen tüzel kişinin malvarlığı açısından da söz konusu olması aklama suçu ile mücadelede ve suç gelirlerinin müsaderesinde etkili bir uygulama olacaktır kanaatindeyiz.

12. Kovuşturma

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunda kovuşturmaya ilişkin ilk belirlenmesi gereken husus hangi mahkemenin görevli olduğudur. 282 nci maddenin metninde hangi mahkemenin görevli olduğuna dair bir açıklık bulunmamaktadır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 3 ncü maddesi mahkemelerin görevinin kanunla belirleneceğini belirtmektedir. Mahkemelerin görevini belirten kanun 26 Eylül 2004 tarih ve 5235 sayılı “Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri

İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun”dur¹²⁷⁰ (Mahkemelerin Görevi Kanunu). Mahkemelerin Görevi Kanunu’nun 8 nci maddesi ceza mahkemelerini; sulh ceza, asliye ceza ve ağır ceza mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemeleri olarak sınıflandırmaktadır. Sulh ceza mahkemelerinin görevi Kanun’un 10 ncu maddesinde “*Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezaları ve bunlara bağlı adli para cezaları ile bağımsız olarak hükmedilecek adli para cezalarına ve güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanması...*” olarak belirtilmiştir. Aklama suçu için öngörülen ceza iki yıldan beş yıla kadar hapis olduğundan ve mahkemelerin görevlerinin belirlenmesinde ağırlatıcı veya hafifletici nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kanunda yer alan cezaların üst sınırı uygulandığından (Mahkemelerin Görevi Kanunu, m.14), aklama suçu için görevli mahkeme sulh ceza mahkemesi olamayacaktır. Ağır ceza mahkemelerinin görevi ise Kanun’un 12 nci maddesinde “*Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere,Türk Ceza Kanunu’nda yer alan yağma (m.148), irtikâp (m.250/1 ve 2), resmi belgede sahtecilik (m.204/2), nitelikli dolandırıcılık (m.158), hileli iflas (m.161) suçları ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işler...*” olarak belirtilmiş ve aklama suçu gerek madde metninde ismen zikredilmediğinden ve gerekse de ceza miktarı olarak ağır ceza mahkemesinin görev alanına girmemektedir. Asliye ceza mahkemeleri ise Kanun’un 11 nci maddesi gereğince, kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, sulh ceza ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava VE işlere bakacağından genel görevli bir mahkemedir. Aklama suçu için görevli mahkeme bu yüzden asliye ceza mahkemeleridir.

Aklama suçunun yargılanmasında, aklama suçunun işlendiği yer asliye ceza mahkemesi yetkilidir (CMK. m.12). Aklama suçunuN işlendiği yer suçun maddi unsurunun ne olduğuna göre değişecektir. Yurt dışına çıkarmada suçun işlendiği yer, fiziki olarak yurt dışına çıkarmada malvarlığının ülkeyi terk ettiği yer, elektronik yollarla malvarlığının naklinde ise kanaatimizce transfer talimatının verildiği yer suçun işlendiği yerdir. Örneğin, suçtan elde edilen paranın deniz yoluyla naklinde geminin

¹²⁷⁰ 07 Ekim 2004 tarih ve 25606 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

denize açıldığı limanın bulunduğu yerdeki mahkeme yetkili iken, bankacılık sistemi vasıtasıyla yurt dışına transferinde ise paranın transfer talimatının şubenin veya merkezin bulunduğu yerdeki mahkeme yetkilidir¹²⁷¹. Çeşitli işlemlere tabi tutmada ise işlemin niteliğine göre suçun icra hareketlerinin yapıldığı yer yetkili olacaktır. Örneğin uyuşturucudan elde edilen Türk Liralarına, yabancı para birimlerine çevirmek suretiyle yasal görünüm kazandırmada, çevirme işleminin yapıldığı döviz bürosunun bulunduğu yerde suç işlenmiş olacaktır. Suçun teşebbüs halinde kalması durumunda, teşebbüse ilişkin son icra hareketinin yapıldığı yer, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda ise son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkili olacaktır (CMK. m.12). Suçun işlendiği yerin belli olmaması halinde, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkili mahkeme olarak belirlenecektir (CMK. m.13/1). Şüpheli veya sanığın Türkiye’de yerleşim yerinin bulunmaması durumunda Türkiye’de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir (CMK. m.13/2). Yetkili mahkeme yukarıda anılan yollarla belirlenemez ise, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yargılama için de yetkili olacaktır (CMK. m.13/3). Yabancı ülkede işlenen ancak kanun hükümleri uyarınca Türkiye’de kovuşturma yapılması gereken suçlarda yetki CMK’nın 13 ncü maddesine göre belirlenecektir. Aklama suçunun deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında veya bu taşıtların kullanılması suretiyle işlenmesi halinde yetki CMK’nın 15 nci maddesine göre belirlenecektir.

Bilindiği üzere 4208 sayılı Kanunda aklama suçu için genel hükümlerden farklı bir zamanaşımı süresi düzenlenmiş idi. 765 sayılı TCK’nun 102 nci maddesi hükmüne göre aklama suçunun zamanaşımı beş sene ve 104 ncü maddede düzenlenen kesme nedenlerinin varlığı halinde ise en çok 7,5 sene iken, 4208 sayılı Kanunun 8 nci maddesi bu süreyi onbeş yıl¹²⁷² olarak belirlemiş ve dava açılmasının da zamanaşımını keseceğini ayrıca ifade etmiştir¹²⁷³. TCK’nun 282 nci maddesi suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu için genel hükümlerden ayrı bir zamanaşımı belirlememiştir. Bu durumda TCK’nun 66 ncı maddesinde düzenlenen dava zamanaşımı

¹²⁷¹ Bu durumda, CMK’nın 15 nci maddesinin 3 ncü fıkrası uyarınca geminin ilk ulaştığı yer mahkemesi de yetkilidir.

¹²⁷² Maddenin ilk halinde 10 yıl olan zamanaşımı süresi, 12 Aralık 2003 tarih ve 5020 sayılı Kanun’un 16 ncı maddesi ile 15 yıla çıkarılmıştır.

¹²⁷³ Bkz. Kocasakal, s.443; Ergül, s.173, 174; Ergül, Hukuki, s.113.

süreleri uygulanacaktır. 66 ncı madde dava zamanaşımı sürelerini belirlerken, suç karşılığında kanunda öngörülen cezanın üst sınırı göz önüne alınıp ve buna göre zamanaşımı süreleri belirlenmiştir. Aklama suçu için öngörülen cezanın üst sınırı beş yıl olduğundan dolayı, zamanaşımı süresi 8 yıl olarak belirlenmiştir (TCK.m.66/1-e)¹²⁷⁴. Dosyadaki mevcut deliller itibariyle suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin bulunması durumunda, zamanaşımı bu nitelikli hale göre belirlenecektir (TCK.m.66/3). Aklama suçu için öngörülen en fazla cezayı gerektiren ağırlatıcı sebep, teşekkül halinde işlenmesidir ve bu ihtimalde ceza 4 yıldan 10 yıla kadardır. Dolayısıyla, aklama suçu için dava zamanaşımı, dosyada mevcut delillere göre suçun basit hali söz konusu ise 8 yıl, ağırlatıcı halin söz konusu olması halinde ise 15 yıldır (TCK.m.66/1-d). Dava zamanaşımı, “(t)amamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden...” itibaren başlayacaktır (TCK.m.66/6). Aklama suçu için ceza zamanaşımı TCK.m.68’e göre belirlenecektir. Buna göre belirlenecek ceza beş yıldan fazla ise ceza zamanaşımı 20 yıl (TCK.m.68/1-d), beş yıla kadar ve adli para cezalarında 10 yıl (TCK.m.68/1-e) olacaktır. Ceza zamanaşımı, hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlayacak ve kalan ceza miktarı göz önüne alınarak hesap edilecektir.

Aklama suçu şikâyeteye tabi bir suç olmadığından dolayı, mağdurun şikâyeti aranmaksızın re’sen kovuşturulacaktır. Mağduru belirli olmayan veya mağdursuz bir suç olan aklama suçunun şikâyeteye tabi olarak düzenlenmemesi kanaatimizce uygundur.

13. Müsadere

a. Genel Olarak

Arapça kökenli bir kelime olan müsadere, “bir kimsenin taşınır veya taşınmaz bir malının, kendi isteği olmaksızın devlet tarafından elinden alınması”¹²⁷⁵ şeklinde tarif edilmektedir. Taşınır veya taşınmaz malın mülkiyetinin devlete

¹²⁷⁴ Aynı yönde bkz. Gültekin, s.265.

¹²⁷⁵ Yılmaz, s.902.

geçirilmesi, müsadereyi, “ceza hukukunda bir önlem olarak, bir eşya üzerinde zilyedinin tasarruf yetkisinin ortadan kaldırılması”¹²⁷⁶ olan elkoyma kavramından ayırmaktadır.

Doktrinde hukuki mahiyeti tartışmalı olan müsadere¹²⁷⁷, yürürlükten kaldırılan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 36 ncı maddesinde düzenlenmiştir. İlk bakışta, 36 ncı maddede düzenlenen müsadereye ilişkin hükümlerin, ceza hükümleri de içeren ve bu anlamda özel bir ceza kanunu olan 4208 sayılı Kanun kapsamındaki suçlara da uygulanacağı düşünülebilir. Ancak kanun koyucu aklama suçunun öneminden dolayı 4208 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde özel bir müsadere hükmü düzenlemiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu müsadereyi, 54 ve 55 nci maddelerinde düzenlemektedir. 5252 sayılı Kanun’un Geçici 1 nci maddesi, diğer kanunların TCK’unun 2 ve 5 nci maddelerinin yer aldığı birinci kitabındaki düzenlemelere aykırı hükümleri, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapıncaya ve en geç 31 Aralık 2006 tarihine kadar uygulanacağı hükmüne amir olduğundan, 4208 sayılı Kanun’un 7 nci maddesinde düzenlenen müsadere hükmü, ilgili kanunda değişiklik yapılana kadar ve her durumda 31 Aralık 2006’ya kadar yürürlükte kalacaktır.

“Mali Suçları Araştırma Kurulunun Teşkilat ve Görevleri ile Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı”nda müsadereye ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. Tasarının 36 ncı maddesinde “Elkoyma” başlığı altında “*aklama suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde Ceza Muhakemesi Kanunundaki usule göre malvarlığı değerlerine elkonulabilir*” hükmü düzenlenmiştir. Tasarısının bu şekliyle kanunlaşması halinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu için de, 5237 sayılı TCK’nun 54 ve 55 nci maddelerinde düzenlenen müsadere hükümleri uygulanacaktır.

¹²⁷⁶ Yılmaz, s.229.

¹²⁷⁷ Tartışmalar için bkz. Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler II (Yaptırım Hukuku)**, Ankara 2003, s.157 vd (Artuk-Gökçen-Yenidünya, Yaptırım olarak anılacaktır).

Mukayeseli hukukta üç kategori müsadere bulunmaktadır. Bunlar¹²⁷⁸;

In personam (Şahsa Karşı) Müsadere: In personam müsadere, malvarlığının müsadere için failin mahkûm olması ve belli malvarlığının suçtan kaynaklandığının ceza hukuku ispat kurallarına göre ispat edilmesi gerekmektedir. Örneğin Finlandiya’da müsadere kararının verilebilmesi için bir ön şart olarak, kanun tarafından cezalandırılan bir eylemin bulunması gerekmektedir. Müsadere kararı, fiili irtikap eden şahsın 15 yaşına ulaşmamış olması veya cezai ehliyetinin bulunmaması durumunda bile kanun tarafından cezalandırılan eylemin üzerine verilebilir (Fin Ceza Kanunu 10 ncu madde 1 nci fıkra)

In rem (Mala Karşı) Müsadere: Malvarlığının, suçun işlenmesinde araç olarak kullanılması veya suç geliri olduğunun medeni hukuk ispat kurallarına göre (makul şüphenin ötesinde) ispat edilmesi durumunda müsadere kararı verilebilecektir. Bu kategori müsadere Birleşik Krallık’ta uygulanmaktadır.

Karışık Sistem: Failin bir suçtan dolayı mahkûm olması durumunda, malvarlığı medeni hukuk ispat kurallarına göre müsadere edilebilecektir.

Aklama suçunda müsadereye ilişkin hükümleri; 765 sayılı Kanunda düzenlenen müsadere hükümleri, 4208 sayılı Kanunda düzenlenen müsadere hükümleri ve 5237 sayılı Kanunda düzenlenen müsadere hükümleri olmak üzere 3 başlık altında inceleyeceğiz.

b. 765 sayılı Kanununda Düzenlenen Müsadere Hükümleri

765 sayılı eski TCK’nda müsadere 36 ncı maddede düzenlenmiştir. 36 ncı maddeye göre;

“mahkûmiyet halinde cürüm veya kabahatte kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan veya fiilin irtikabından husule gelen eşya fiilde methali olmayan kimselere ait olmamak şartı

¹²⁷⁸ Kaisa Häkkinen, “Law and Economic Analysis of Confiscating the Proceeds of a Crime”, <http://www.joensuu.fi/taloustieteet/ott/scandale/helsinki/pdf/hakkinen.pdf>, Erişim: 3 Şubat 2006.

ile mahkemece zabt ve müsadere olunur (f. 1). Kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması ve satılması cürüm veya kabahat teşkil eden eşya bir ceza mahkûmiyeti olmasa ve faile ait bulunmasa bile mutlaka zabt ve müsadere olunur (f. 2). Taşınması memnu olmayan silahların ruhsatsız taşınması halinde de zabt ve müsaderehine hükmolunur (f. 3).”

36 ncı maddede 3 fıkra halinde sayılan değerler sınırlı sayıdadır ve belirtilen değerlerin dışındakilerin müsadere için özel kanunlarda¹²⁷⁹ hüküm bulunması gereklidir. 36 ncı maddeye göre müsadereye tabi değerler şunlardır¹²⁸⁰;

— Suçta kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan veya fiilin irtikâbından husule gelen eşya (765 sK m. 36/1),

— Kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması ve satılması cürüm veya kabahat teşkil eden eşya (765 sK m. 36/1),

— Taşınması yasak olmayan ve fakat ruhsatsız taşınan silahlar (765 sK m. 36/3).

765 sK. 36 ncı maddesinin 1 nci fıkrasında yer alan “fiilin irtikâbından husule gelen eşya” kavramının, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ile yakın ilişkisinden dolayı üzerinde durmak gerekecektir. Suçun işlenmesinden meydana gelen veya suçun icrasından kaynaklanan eşya kavramı; “suçun işlenmesi suretiyle elde edilen maddi menfaatler”, “suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen maddi menfaatler” ve “suçun işlenmesi suretiyle veya suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen maddi

¹²⁷⁹ Müsadere hükmü bulunan özel kanunların bazıları şunlardır; 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu’nun 69 ncu maddesi, 2680 sayılı Yardım Toplama Kanunu’nun 29 ncu maddesi, 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 41, 78, 84, 92, 93, 94, 108, 113 ve 116 ncı maddeleri, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun’un 3 ncü maddesi.

¹²⁸⁰ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Yaptırım, s.156; İçel, s.137 vd.; Coşkun, s.120; Zekeriya Yılmaz, **Teori ve Uygulamada Müsadere (Zoralmı)**, Ankara 1997, s.27 vd.; MASAK 5, s.11 vd.; Doğan Gedik, “Müsadere Muhakemesi”, **Yargıtay Dergisi**, S.:4, C.:25, Ekim 1999, s.549; Mustafa Kaya, “Uyuşturucu Madde Suçlarında Muhbirin Dinlenmesi, Davaya Müdahale ve Suçta Kullanılan Eşyanın Müsadere”, **Yargıtay Dergisi**, S.:4, C.:24, Ekim 1998, s.594; Yalçın Şahinkaya, “Karapara Aklamayla Mücadelede Müsadere Yaptırımı”, **Adalet Dergisi**, S.:12, Y.:93, s.121 vd.

menfaatlerin değerdendirilmesi neticesinde ortaya çıkan menfaatler” olmak üzere üç bölümde incelenmektedir¹²⁸¹.

Suçun işlenmesi suretiyle elde edilen menfaatler; rüşvet suçundan sağlanan menfaat veya uyururucu madde ticaretinden elde edilen gelir gibi suçun icrasından doğrudan doğruya kaynaklanan menfaatler kastedilmektedir¹²⁸². Suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen maddi menfaatler, suçun işlenmesini teşvik eden veya suçun işlenmesi nedeni ile fail lehine sağlanmış olan maddi menfaatlerdir¹²⁸³.

Suçun işlenmesi suretiyle doğrudan doğruya elde edilen değerlerin, “*suçtan husule gelen eşya*” kavramı altında değerdendirilmesi konusunda bir görüş ayrılığı bulunmamasına rağmen, bu menfaatlerin değerdendirilmesi ile ortaya çıkan değerlerin “*suçtan husule gelen*” eşya kapsamında değerdendirilip değerdendirilmeyeceği görüş ayrılıklarına neden olmuştur. “*Suçtan husule gelen eşya*” kavramının tanımının yapılmamış olması, bu görüş ayrılıklarının sebebi olmaktadır.

Kimi yazarlarca, suç tipinde belirtilen unsurların icrasının ortaya çıkardığı değerler “*suçtan husule gelen eşya*” kapsamında değerdendirilmektedir. Ancak bu değerlerin, değerdendirilmesi ile ortaya çıkan yeni değerler suçtan husule gelen eşya kapsamında değerdendirilemeyeceği aynı yazarlarca ifade edilmektedir¹²⁸⁴. Doktrinde bazı yazarlarca genişletici yorum yapılmak suretiyle, suçtan doğrudan doğruya kaynaklanan değerlerin satılmasından, değiştirilmesinden veya yatırıma çevrilmesinden elde edilen değerlerin de suçtan husule gelen eşya kavramı altında değerdendirilmesi gerektiği belirtilmiřtir¹²⁸⁵.

¹²⁸¹ İçel, s. 137; Coşkun, s.120.

¹²⁸² İçel, s.138.

¹²⁸³ İçel, s.138.

¹²⁸⁴ Ayhan nder, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, C.:III, İstanbul 1989, s.96; A. Pulat Gözübüyük, **Türk Ceza Kanunu şerhi**, C. IV, Beşinci Bası, Kazancı Yayınları, Ocak 1988, s.796; Coşkun, s.100.

¹²⁸⁵ Faruk Erem, **Türk Ceza Hukuku, Hususi Hükümler**, C.: II, Ankara 1965.s.1265; Dönmezer, s.536.

Yargıtay, çalınarak kuyumcуда değiştirilmiş bileziği satın alan sanık hakkında verdiği bir kararında, suçun unsurlarının oluşmadığına hükmetmiştir¹²⁸⁶. Bu kararıyla Yargıtay, suçtan doğrudan doğruya kaynaklanan değerlerin dönüştürüldüğü başka değerleri, suçtan husule gelen eşya kapsamında değerlendirmemiştir.

Suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen eşya ise, suçun işlenmesini teşvik veya failin suçu işlemesinden dolayı ödüllendirilmesi amacıyla verilen eşyadır¹²⁸⁷. Suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen eşya, “suçtan husule gelen eşya” kapsamında deęerlendirilmektedir¹²⁸⁸. Ancak Yargıtay, suçun işlenmesini teşvik veya failin suçu işlemesinden dolayı ödüllendirilmesi amacıyla verilen eşyaları “suçtan husule gelen eşya” kapsamında deęerlendirmemektedir¹²⁸⁹.

“Suçtan husule gelen eşya”nın müsadere için şu şartlar gereklidir;

- Fail hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi,
- Söz konusu eşyaların suçla ilgili olan ve cezayı gerektiren faaliyetlerde bulunmayan kimselere ait olmaması,
- Müsadere için mahkeme kararının verilmiş olması gereklidir.

765 sayılı Kanun’un 36 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında yer alan kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması ve satılması cürüm veya kabahat teşkil eden eşya

¹²⁸⁶ Karar için bkz. Yargıtay 6. CD, 27.11.1972 tarih ve 6539/6525 sayılı kararı, Kemal Esin, **Devlet ve Şahıs Mallarına Karşı İşlenen Suçlar**, Ankara 1987, s. 570.

¹²⁸⁷ İçel, s.138.

¹²⁸⁸ İçel, s.138; Ahmet Gökçen, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Elkoyma ve Postada Elkoyma**, Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No. 49, Ankara 1994, s.96; Dönmezer, s.536; Erem, s.1265.

¹²⁸⁹ Yargıtay suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen menfaatlerin, suçtan husule gelen menfaatler kapsamında değerlendirilmeyeceğini belirtmektedir. “Sanık (M)’nin reşit olan mağdureyi kaçırma eylemini sağlamak için sanık (H) ya verdiği 50.000 TL. suçta kullanılan, kullanılmak üzere hazırlanmış veya suçtan husule gelen eşya sayılamayacağından müsadere” edilemeyeceği Yargıtay’ın CGK, 2.3.1987 tarih ve 5-464/84 sayılı kararında belirtilmiştir, Vural Savaş ve Sadık Mollamahmutoğlu, **Türk Ceza Kanununun Yorumu**, C.: I, Birinci Baskı, Ankara 1995, s.435; Yargıtay’ın söz konusu kararı doktrinde eleştirilmiştir ve denmiştir ki, “bu para suça iştirak etmiş olana verilmemiş olsaydı, fail suça katılmayacaktı, yani suça katılma ile verilen para arasında illiyet bağı mevcuttur. Bu bakımdan söz konusu para suçtan, suçun işlenmesinden husule gelen bir şeydir...” Artuk-Gökçen-Yenidünya, Yaptırım, s.163.

için müsadere kararı verilebilmesi için eşyanın faile ait olmasına veya mahkûmiyet kararı verilmesine gerek yoktur. Çünkü bu maddede yer alan eşyanın kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması veya satılması zaten suçtur¹²⁹⁰.

36 ncı maddenin 3 ncü fıkrası ise, taşınması yasak olmayan silahların ruhsatsız taşınması halinde müsadere edileceğini belirtmektedir.

c. 4208 sayılı Kanunda Düzenlenen Müsadere Hükümleri

4208 sayılı Kanun'un 7 nci maddesinin 1 nci fıkrası *“Karapara aklama suçu fiillerini işleyenler iki seneden beş seneye kadar hapis ve aklanan karaparanın bir katı ağır para cezasıyla cezalandırılır ve nemaları da dahil olmak üzere karapara kapsamındaki mal ve değerler ile bunların ele geçirilememesi halinde bunlara tekabül eden mal varlığının müsaderesine de hükmolunur.”* şeklindedir.

Bu maddede kara para kapsamındaki mal ve değerlerin ve bunlara eş değer malvarlığının müsaderesi düzenlenmiştir. Kanun'un 7 nci maddesi özel bir müsadere hükmünü içermektedir ve yürürlükten kaldırılan 765 sayılı Türk Ceza Kanun'un 10 ncu maddesi gereğince, aynı kanunun 36 ncı maddesi uygulama kabiliyeti bulamayacaktır. Nitekim Yargıtay'da, 1918 sayılı Kaçakçılık Kanunu'nun 47 nci maddesi ile ilgili bir İçtihadı Birleştirme Kararı'nda, kanunda özel hüküm bulunan hallerde genel bir müsadere hükmü olan 36 ncı maddenin uygulanmayacağına karar vermiştir¹²⁹¹.

4208 sayılı Kanun'un 2a maddesinde kara para tanımlanmıştır. Madde metnine göre kara para; kanunda sayılan *“Fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer”*leri ifade etmektedir. Buna göre 7 nci maddede yer alan müsadere hükümleri öncelikle kara paraya uygulanacaktır. Daha sonra, kara para kapsamındaki mal ve değerlerin değerlendirilmesi sonucu meydana gelen kazançlar müsadereye tabi

¹²⁹⁰ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Yaptırım, s.166.

¹²⁹¹ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, 5 Nisan 1950, 21/2, (nakleden Savaş-Mollamahmutoğlu, s.413).

olacaktır. Kara para kapsamındaki mal ve değerler ile kazançların ele geçirilememesi durumunda, failin malvarlığından bu değerlere karşılık gelen miktar müsadere edilebilecektir. Bu durumda, yani fiilin işlenmesi suretiyle elde edilen malvarlığının bulunamaması halinde, suçun sonucu olmayan ve faile ait olan mallar da müsadere edilmiş olmaktadır. Bu durumun Anayasa'ya aykırı olduğu doktrinde ifade edilmektedir¹²⁹². Muadil değerlerin müsaderesi yürürlükten kaldırılan 765 sayılı Kanun'un 36 ncı maddesinde düzenlenmemiştir.

4208 sayılı Kanun'un 7 nci maddesi, kaim değerlerin müsaderesine imkân tanımaktadır. Başka bir deyişle suçtan elde edilen değerlerin başka değerlere dönüştürülmesi durumunda, dönüştürülen veya kaim değer de müsadere edilebilecektir. Bu durum kara para aklama ile mücadelede bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü aklama fiilinin doğasında gayrimeşru değer, yasal görüntü kazanması amacıyla başka değerlere dönüştürülmesi vardır. Eğer ki kara para başka değerlere dönüştürülmezse, aklama da söz konusu olmaz. Dolayısıyla, 7 nci madde kaim değerlerin müsaderesini düzenlemiştir. Kaim değerlerin müsaderesine yürürlükten kaldırılan 765 sayılı Kanun kapsamında imkân bulunup bulunmadığı doktrinde tartışılmıştır. Doktrinde kimi yazarlarca, fiilin irtikâbından husule gelen eşya, suç tipinde belirtilmiş olan unsurların gerçekleştirilmesinden ve bunun doğrudan doğruya ortaya çıkardığı eşya olarak tanımlanmış ve kaim değerlerin, başka bir ifadeyle suçun işlenmesi suretiyle veya suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen maddi menfaatlerin değerlendirilmesi (Örneğin, çalınan para ile alınan eşya gibi) ile ortaya çıkan menfaatlerin müsaderesine imkân bulunmadığı belirtilmiştir¹²⁹³. Bir kısım yazarlar da, burada genişletici yorum yapılması, suç ürünü olan eşyanın satılmasından ya da değiştirilmesinden veya bununla yatırım yapılmasından elde edilen para ve sair eşyanın da suçtan husule gelen eşya kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatindedirler¹²⁹⁴.

¹²⁹² Kocasakal, s.447; Süheyl Donay, "4208 Sayılı "Karapara Yasası Hakkındaki Düşünceler", **Radikal**, 18 Ocak 1997.

¹²⁹³ Önder, s. 96; Gözübüyük, C. IV, s. 796.

¹²⁹⁴ Dönmezer, s.536; Erem, s. 1265.

4208 sayılı Kanun kara para kapsamındaki malvarlıklarının değerlendirilmesi sonucu oluşan kazançların müsaderesine imkân tanımaktadır. Yürürlükten kaldırılan 765 sayılı Kanun'un 36 ncı maddesinde düzenlenmemiş olan suç gelirlerinin değerlendirilmesi suretiyle elde edilen gelirlerin müsaderesi imkânı ile failin suçtan elde ettiği ve müsadereye tabi gelirleri uzun süre müsadereden kaçırmayı ödüllendirilmemiş olmaktadır.

Kara para kapsamındaki değerler ile bunların değerlendirilmesi sonucu oluşan kazançların müsaderesine karar verilebilmesi için failin mahkûmiyetine karar verilmesi gerekmektedir. Bu durum 7 nci maddenin metninden çıkarılmaktadır¹²⁹⁵.

d. 5237 sayılı Kanunda Düzenlenen Müsadere Hükümleri

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nu kaldıran, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun müsadereyi düzenleyen 54 ve 55 nci maddelerinin suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu için uygulama alanı bulup bulamayacağı ilk bakışta anlaşılamamaktadır. 5252 sayılı Kanun'un 1 nci geçici maddesi gereği 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Birinci Kitabı'nda yer alan düzenlemelere aykırı hükümler, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapıncaya ve en geç 31 Aralık 2006 tarihine kadar uygulanacaktır. 4208 sayılı Kanun'un 2a maddesinde tanımlanan ve 7 nci maddesinde düzenlenen aklama

¹²⁹⁵ 4208 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinde bir tedbir hükmü yer almaktadır. Buna göre; “*Karaparanın aklanmasına yönelik ciddi emarelerin varlığı halinde, bankalar ve banka dışı mali kurumlar ile diğer gerçek ve tüzel kişiler nezdindeki kiralık kasa mevcutları da dahil olmak üzere hak ve alacakların dondurulmasına, tasarruf yetkisinin tamamen veya kısmen kaldırılmasına; mal, kıymetli evrak, nakit ve diğer değerlerin zaptına, bunların bir tevdi mahalline yatırılmasına ve hak ve alacaklar üzerinde diğer tedbirlerin konulmasına hazırlık tahkikatı sırasında sulh ceza hakimi; yargılama sırasında ise mahkeme tarafından karar verilebilir.*”

Tedbire ilişkin talepler, evrak üzerinden yapılacak inceleme sonucu derhal ve nihayet 24 saat içerisinde sonuçlandırılır.

Gecikmesinde sakınca görülen hallerde cumhuriyet savcıları da hak ve alacakların dondurulmasına karar verebilir. Cumhuriyet savcılığı bu kararı en geç 24 saat içinde sulh ceza hakimine bildirir. Hakim en geç 24 saat içinde onaylanıp onaylanmamasına karar verir, onaylanmama halinde, cumhuriyet savcılığının kararı hükümsüz kalır” denmektedir. Belirtelim ki, 4208 sayılı Kanunun yerine hazırlanan Mali Suçları Araştırma Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı'nın 36 ncı maddesinde tedbir hükmü olarak “elkoyma” düzenlenmekte ve madde gereğince aklama suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde CMK'daki hükümlere göre malvarlıklarına el konulacaktır.

suçu, 5237 sayılı Kanun'un 282 nci maddesinde düzenlenmiştir. Gerek, 1 nci geçici madde gereğince hazırlanan "Mali Suçları Araştırma Kurulunun Teşkilat ve Görevleri ile Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı"nda müsadere ile ilgili hükümlerin bulunmaması gerekse de aklama suçunun artık Ceza Kanun'unun İkinci Kitabı'nda düzenlenmesinden dolayı, Türk Ceza Kanunu'nda müsadereyi düzenleyen 54 ve 55 nci maddeler suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu için de uygulanacaktır. Ayrıca TCK'na ilişkin Adalet Komisyonu Raporu'nda¹²⁹⁶ gerek ceza kanununda, gerekse de diğer kanunlarda, çeşitli suç tanımlarıyla bağlantılı olarak özel müsadere hükümlerine yer verilmemesi gerektiği belirtilmiştir.

5237 sayılı Kanun'un müsadere; eşya müsadere ve kazanç müsadere olarak ikili bir ayırımla düzenlenmiştir¹²⁹⁷.

(1) Eşya Müsadere

Eşya müsadere ile ilgili hükümler 54 ncü maddede yer almaktadır. Bu maddede dört çeşit eşyanın müsadere öngörülmüştür. Bunlar;

- Suçun işlenmesinde kullanılan eşya,
- Suçun işlenmesine tahsis edilen eşya,
- Suçtan meydana gelen eşya,
- Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya.

Suçun işlenmesinde kullanılan eşya, suçun işlenmesine tahsis edilen eşya ve suçtan meydana gelen eşyanın müsadere edilebilmesi için suçun kasten işlenen bir suç olması¹²⁹⁸ ve eşyanın iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmaması gerekmektedir¹²⁹⁹. İyi

¹²⁹⁶ Esas No.: 1/593-08.03.2004, Karar No.:60.

¹²⁹⁷ Öztürk-Erdem, s.302; Özgenç, s.686; Demirbaş, s.489.

¹²⁹⁸ Centel-Zafer-Çakmut, s.763.

niyetli kişiden ne anlaşılması gerektiği gerekçede açıklanmıştır. Buna göre; kişinin suçun işlenmesine iştirak etmemesi ve suçun işlenişinden haberdar bulunmaması iyi niyetin tespiti için yeterlidir.

Suçun işlenmesine tahsis edilen eşyanın müsadere edilebilmesi için suçun icra hareketlerine başlanmış olması gerekmektedir. Ancak henüz icra hareketlerine başlanmamış olsa bile, suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanmış eşyanın kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsaderesine karar verilebilecektir.

Müsaderenin hukuki niteliğinin bir güvenlik tedbiri olduğu gerekçede açıklandığından dolayı¹³⁰⁰ müsadere için bir suçun işlenmesi şart olmakla beraber, bu suçtan dolayı bir kimsenin cezaya mahkûm olması gerekmemektedir¹³⁰¹. Failin yaş küçüklüğü veya akıl hastası olmasından dolayı cezai ehliyetinin bulunmadığı ve cezalandırılmadığı durumlarda bile suçun işlenmesine kullanılan tehlikeli eşya müsadere edilebilecektir.

54 ncü maddenin ikinci fıkrasında muadil değerın müsaderesi düzenlenmiştir. Buna göre; suçun işlenmesinde kullanılan, suçun işlenmesine tahsis edilen veya suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesi herhangi bir şekilde imkânsız hale gelirse, bu eşyanın değeri kadar tutar failin malvarlığından müsadere edilecektir¹³⁰². Muadil değerlerin müsaderesi veya eşdeğer müsadere, kaim değerlerin müsaderesinden farklıdır. Kaim değerin müsaderesinde, müsadereye tabi olan eşyanın yerine malvarlığına giren değer müsadere edilirken, eşdeğer müsaderede malvarlığına karşılık bir değerin girmesine gerek yoktur¹³⁰³.

765 sayılı Kanun'un 36 ncı maddesinde bulunmayan ve hukukumuza 4208 sayılı Kanun ile giren muadil değerlerin müsaderesi mukayeseli hukukta birçok ülke

¹²⁹⁹ Özbek, s.595; Öztürk-Erdem, s.304; Soyaslan, s.576; Özgenç, s.687; Centel-Zafer-Çakmut, s.764; Demirbaş, s.489.

¹³⁰⁰ Soyaslan, s.575; Demirbaş, s.488

¹³⁰¹ Özgenç, s.689; Demirbaş, s.488.

¹³⁰² Soyaslan, s.576; Demirbaş, s.489.

¹³⁰³ Özbek, s.596.

mevzuatında bulunmaktadır. Örneğin; Avustralya, Suç Gelirleri Kanunu'nun 81 ve 82 nci maddeleri ile Gümrük Kanunu'nda; Avusturya, Ceza Kanunu'nun 20 nci maddesinde; Belçika, Ceza Kanunu'nun 43 ncü maddesinde; Kanada, Ceza Kanunu'nun 462.3 ncü maddesinde; Danimarka, Ceza Kanunu'nun 75 nci maddesinde; Finlandiya, Ceza Kanunu'nun 32 nci maddesinde; Almanya, Ceza Kanunu'nun 74c maddesinde; Yunanistan, 2331 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinin 10 ncu fıkrasında; İzlanda, Ceza Kanunu'nun 69 ncu maddesinde, Japonya, Özel Uyuşturucunun Önlenmesi Kanunu'nda muadil değerlerin müsaderesini düzenlemiştir¹³⁰⁴.

Belçika'da, muadil değerlerin müsaderesine, suç gelirlerinin, hakkında mahkûmiyet kararı verilen kişinin malvarlığında bulunmadığı durumlarda hükmedilir. Hâkim, müsadere edilecek malvarlığının parasal değerlendirmesini yapacak ve müsadere kararı bu değerlendirmeye eşit parayı içerecektir. Danimarka'da, suç gelirlerinin veya ona eşit paranın müsaderesine tamamen veya kısmen karar verilebilir. Eşit paranın miktarının belirlenmesi konusunda yeterli bilginin bulunmaması durumunda, kazanılan suç gelirlerine eşit olduğu düşünülen miktar müsadere edilebilir. Bir suçtan dolayı mahkûmiyet kararı verilen bir şahsa ait malvarlığının kısmen veya tamamen müsaderesi, söz konusu suçun 6 yıl veya daha fazla süreli mahkûmiyet cezasını gerektirmesi durumunda yapılabilir. Almanya'da, suç gelirlerinin müsaderesi hâkimin takdirine bağlı olmayıp, müsadere zorunludur. Muadil değerlerin müsaderesine, belli bir suçtan elde edilen belli bir malın müsaderesinin imkânsız olduğu durumlarda başvurulabilir. İspanya, malvarlığı esaslı müsadere sistemini kabul ettiğinden dolayı, muadil değerlerin müsaderesine imkân tanımamaktadır. Fransa'da, genel bir kural olarak suç gelirlerinin ve muadil değerlerin müsaderesi imkânı mevcuttur. Müsadere edilecek mallar yakalanamazsa veya artık mevcut olmazsa, muadil değerlerin müsaderesine hükmedilebilir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçları ile ilgili müsadere kararları, bu suçtan dolayı mahkûm olan gerçek veya tüzel kişiler için verilebilir. Gerçek kişiler için verilen suç gelirlerinin müsaderesi kararı, suçlunun malvarlığının tamamen veya kısmen müsaderesi şeklinde tali bir ceza

¹³⁰⁴ Financial Action Task Force, **Evaluation of Laws and Systems in FATF Members Dealing with Asset Confiscation and Provisional Measures**, Appendix 1, s.2, www1.oecd.org/fatf/pdf/CONFISC_en.pdf, Erişim: 10 Ocak 2005 (FATF, Confiscation olarak anılacaktır).

olarak uygulanabilir. Hollanda’da, malların müsaderesine ek olarak, müsadere müstakil bir ceza olarak uygulanabilir¹³⁰⁵.

Eşya müsaderesinde, müsadere kararı vermek hâkim için zorunlu değildir. Hâkim, suçta kullanılan eşyanın müsaderesine, müsaderenin işlenen suça oranla daha ağır sonuçlar doğuracağına kanaat getirirse hükmetmeyebilecektir (54/3)¹³⁰⁶. Ayrıca, kısmi müsadere imkânı getirilmiş ve eşyanın sadece bir kısmının müsadere edilmesi gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin parçayı ayırma olanaklı ise, bu kısmın müsaderesine dair karar verilecektir¹³⁰⁷ (54/5). Müşterek ve iştirak halinde mülkiyette ise sadece müsadere kararı verilen kişiye ait pay müsadere edilecektir (54/6).

54 ncü maddede, 765 sayılı Kanun’un 36 ncı maddenin 1 ve 2 nci fıkrasında yer alan eşyanın müsaderesi düzenlenmiştir. Yani; suçta kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan eşya ile fiilin irtikâbından husule gelen eşyanın müsaderesi 54 ncü madde de yer almaktadır. 54 ncü maddede yer alan “*suçtan meydana gelen eşya*”, suçun işlenmesi suretiyle elde edilen eşyadır. Suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen eşya, kazanç müsaderesi olarak 55 nci maddede düzenlenmiştir.

Aklama suçunun tespitinde, suça konu değerlerin elde edildiği öncül suç ile söz konusu değerler arasında bağlantı bulunduğu belirlenmeli ve bu durum delillendirilmelidir. İspat yükümlülüğü tamamen iddia makamına aittir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin müsaderesinde ceza hukuku ispat kurallarının uygulanması, aklama suçu ile mücadelede müsadere hükümlerinin uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Mukayeseli hukukta bazı ülkeler suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu ile mücadelede ispat yükümlülüğünü tersine çevirmiştir. Başka bir anlatımla bu ülkelerde; fail, malvarlığında bulundurduğu değerlerin suçtan kaynaklanmadığını ispatlamak zorundadır. Örneğin Avustralya’da, uyuşturucu madde ticareti veya kara para aklama suçlarından mahkûm olan fail, mahkûmiyet kararından

¹³⁰⁵ **Commission of The European Communities**, Report From The Commission Based on Article 6 of the Council Framework Decision of 26 Haziran 2001 on Money Laundering, the Identification, Tracing, Freezing, Seizing and Confiscation of Instrumentalities and the Proceeds of Crime, 05.04.2004, Brussels, s.15, 16.

¹³⁰⁶ Özgenç, s.688; Demirbaş, s.489.

¹³⁰⁷ Soyaslan, s.576; Öztürk-Erdem, s.303; Özbek, s.397.

itibaren altı ay içinde, malvarlığını yasal yollardan kazandığını ispatlayamaması durumunda zorunlu olarak müsadereye hükmedilmektedir. Avusturya’da belli bir süreyi aşan cezayı içeren suçlarda veya failin bir suç örgütünün üyesi olduğu durumlarda ispat külfeti tersine çevrilebilmektedir. Hukuk sistemlerinde ispat külfetinin faile yüklenmesine ilişkin hükümler bulunan diğer ülkeler ise şunlardır; Yunanistan 2331 sayılı Kanun’da, Hong Kong, İrlanda, İtalya, Japonya Özel Uyuşturucunun Önlenmesi Kanunu’nda, Yeni Zelanda, Singapur, İsviçre ve Birleşik Krallık’tır¹³⁰⁸. Bununla birlikte bazı ülkeler malvarlıklarının suçtan kaynaklandığı konusunda ceza hukuku ispat kurallarını tercih ederken, diğer ülkeler medeni hukuk ispat kurallarını (delillerin üstünlüğü) tercih etmektedir. Avustralya (Gümrükler Kanunu ve Suç Gelirleri Kanunu), Hong Kong, İrlanda, Yeni Zelanda, Singapur ve Birleşik Krallık medeni hukuk ispat kurallarına göre malvarlıklarının suçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığını tespit ederken, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, Yunanistan, Hong Kong, İzlanda, İtalya, Japonya (Ceza Kanunu ve Özel Uyuşturucunun Önlenmesi Kanunu), Lüksemburg, Portekiz, İspanya, İsviçre, İsveç ceza hukuku ispat kurallarını malvarlıklarının suçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunda kullanmaktadır¹³⁰⁹. Fransa’da, sanığın uyuşturucu madde ticareti veya uyuşturucu gelirlerinin aklanmasından mahkûm olması halinde, yasal olarak kazanılıp kazanılmadığına bakılmaksızın sanığın tüm malvarlığı mahkeme tarafından müsadere edilebilir¹³¹⁰. İtalya’da 1992 tarih ve 356 sayılı Kanun, uyuşturucu madde ticareti veya yağma gibi Mafya bağlantılı suçlardan mahkûm olan şahsın malvarlığı müsadereye tabi olabilmektedir. Ancak müsadere kararının verilebilmesi için şahsın, malvarlığının kaynağını açıklayamaması veya malvarlığının kişinin yasal kazancı ile orantılı olmaması gerekir¹³¹¹.

¹³⁰⁸ FATF, Confiscation, Annexes 1, s.1, 2.

¹³⁰⁹ FATF, Confiscation, Annexes 1, s.1, 2.

¹³¹⁰ FATF, Evaluation, s.12.

¹³¹¹ FATF, Evaluation, s.12.

(2) Kazanç Müsaderesi

5237 sayılı Kanun'un "kazanç müsaderesi" başlıklı 55 nci maddesi " (1) *Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunun oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için, maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir. (2) Müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlere elkonulmadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hallerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir.*" hükmünü amirdir. Kazanç müsaderesi hukukumuzda ilk kez bu madde ile düzenleme altına alınmıştır¹³¹².

Madde metnine göre dört kategori değer müsadereye tabi olmaktadır. Bu değerler;

- Suçun işlenmesi ile elde edilen maddi menfaatler,
- Suçun konusunu oluşturan maddi menfaatler,
- Suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler
- Yukarıdaki maddi menfaatlerin değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlar.

Suçun işlenmesi ile elde edilen maddi menfaatler; kanunlarda suç olarak tanımlanan maddi hareketlerin icrası neticesinde ortaya çıkan maddi menfaatlerdir. Örneğin TCK'nun 188 nci maddesinde düzenlenen "uyuşturucu veya uyarıcı madde satma" fiili sonucu elde edilen maddi menfaatler, 141 nci maddede düzenlenen hırsızlık suçunda çalınan para veya 252 nci maddede düzenlenen "rüşvet" suçunda alınan para suçun işlenmesi ile elde edilen maddi menfaatlerdir.

Suçun konusunun oluşturan maddi menfaatler ise kanuni tanımda bulunan hareketlerin üzerinde gerçekleştiği maddi menfaatlerdir. Bunlara örnek olarak; TCK'nın

¹³¹² Özbek, s.599.

165 nci maddesinde düzenlenen “suç eşyasının kabul edilmesi” veya 282 nci maddede düzenlenen “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması” suçu gösterilebilir. Suç eşyasının kabul edilmesi suçunda düzenlenen hareket olan “kabul etme” veya aklama suçunda düzenlenen hareket olan “yurt dışına çıkarma”, “çeşitli işlemlere tabi tutma” gibi hareketler, bu suçlardan daha önce işlenmiş (öncül suçlar) suçlardan elde edilen değerler üzerinde gerçekleşmektedir. Öncül suçlardan elde edilen maddi menfaatler, söz konusu suçların konusunun oluşturmaktadır.

Suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler; suçun işlenmesi teşvik veya suçu işleyen fail veya şeriklerin ödüllendirilmesi için sağlanan maddi menfaatlerdir. Örneğin TCK’nun 81 nci maddesinde düzenlenen “kasten öldürme” suçunun, maddi menfaat karşılığı işlenmesinde elde edilen menfaat suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaattir.

Değerlendirme; “*bir şeyi yerinde ve yararlı bir yolla kullanmak, kıymetlendirmek*”¹³¹³ anlamına gelmektedir. Burada, suçun işlenmesi ile elde edilen, suçun konusunu oluşturan veya suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatlerin çeşitli yatırım araçlarında tutulması, banka mevduat faizlerine yatırılması veya her ne şekilde olursa olsun bu değerlerin kullanılması sonucu elde edilen kazançlar söz konusudur. Dönüştürme ise “bir şekli, belli bir kurala göre, başka bir şekle çevirmek”¹³¹⁴ demektir. Suçun işlenmesi ile elde edilen, suçun konusunu oluşturan veya suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatlerin, başka değerlere dönüştürülmesi esnasında veya bu dönüştürme sonrasında meydana çıkan değer artışları ifade edilmektedir. Örneğin, kasten öldürme suçunda alınan paranın gayrimenkule yatırılması sonrasında gayrimenkulde ortaya çıkan değer artışı veya alınan paranın başka ülke para birimlerine çevrilmesi sırasında ortaya çıkan değer artışı bu kapsamda değerlendirilebilecektir.

Yukarıda belirtilen dört kategori maddi menfaatin müsadereci ancak söz konusu menfaatlerin suçun mağduruna iade edilememesi halinde mümkün olacaktır¹³¹⁵. Eğer

¹³¹³ Türk Dil Kurumu, C.:1, s. 539.

¹³¹⁴ Türk Dil Kurumu, C.:1, s. 634.

¹³¹⁵ Özbek, s.600; Öztürk-Erdem, s.308; Centel-Zafer-Çakmut, s.764; Soyaslan, s.576; Demirbaş, s.490.

mağdur ve mağduriyet miktarı tespit edilebiliyor ise müsadere kararı verilemeyecektir (m.55/1).

Kazanç müsaderesinde, kaim değerlerin müsaderesi 2 nci fıkra düzenlenmiştir. Buna göre; 1 nci fıkra sayılan ve dört kategori altında değerlendirdiğimiz maddi menfaatlere elkonulmadığı veya bunların yetkili makamlara teslimi mümkün olmadığı durumlarda, söz konusu maddi menfaatlere karşılık gelen kaim değerlerin müsaderesine hükmedilecektir (m.55/2)¹³¹⁶.

54 ncü maddede yer alan “suçtan meydana gelen eşya” kavramı içine suçun işlenmesi ile meydana gelen para dâhil her türlü menkul veya gayrimenkul eşya girmektedir. Hukuki anlamda para da bir mal olduğundan dolayı, “suçtan meydana gelen eşya” kapsamında değerlendirilecektir. Aynı zamanda 55 nci madde de düzenlenen “suçun işlenmesi ile elde edilen maddi menfaatler” kavramına, maddi hareketlerin icrası neticesinde ortaya çıkan her türlü maddi menfaat dâhil olacaktır. Dolayısıyla, kanunda düzenlenen maddi hareketlerin icrası neticesinde ortaya çıkan para, hem 54 ncü madde gereğince hem de 55 nci madde gereğince müsadere edilebilecektir. Örneğin; “uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti” suçunda failde bulunan uyuşturucu maddeler ile uyuşturucu maddelerin satımı sonucu elde edilen para müsadere edilebilecektir. Uyuşturucu maddelerin müsaderesi, 54 ncü madde sayesinde mümkün iken; uyuşturucu maddelerin satışı sonucu elde edilen paranın müsaderesi hem 54 ncü madde, hem de 55 nci madde gereğince mümkün olacaktır. Ancak belirtmeliyiz ki; uyuşturucu maddelerin satışı sonucu elde edilen paranın 54 ncü madde gereğince müsaderesine karar verildiğinde, paranın ele geçirilemediği durumda failin malvarlığından söz konusu para miktarına eşit bir miktarın müsaderesine karar verilebilecektir. Bununla birlikte, 55 nci madde gereğince uyuşturucu madde satışından elde edilen paranın müsaderesine karar verilirse, para ele geçirilemediğinde, paranın karşılığını oluşturan kaim değerlerin müsaderesi yoluna gidilecektir, ancak kaim değer bulunamaması durumunda artık failin malvarlığından söz konusu paraya eşit miktarın müsaderesi kararı verilemeyecektir. Bu karışıklığın ortadan kaldırılabilmesi için

¹³¹⁶ Demirbaş, s.490.

kanaatimizce, 55 nci maddeye muadil değerlerin müsadereşi imkânının eklenmesi yerinde olacaktır.

(3) Eşya Müsaderesi ve Kazanç Müsaderesi ile ilgili Hükümlerin Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu Açısından Değerlendirilmesi

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunda elde edilen gelirler iki farklı görünümde karşımıza çıkmaktadır. Suçun konusu olarak, öncül suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen gelirler; başkasına ait malvarlığının aklanmasında, aklama fiilinin irtikâbı için alınan maddi menfaatler veya aklama fiilinin işlenmesi dolayısıyla elde edilen gelirler.

Birinci durumda; aklama suçunun üzerinde gerçekleştiği veya aklama suçuna konu olan malvarlığı değerleri esasında öncül suçun işlenmesi suretiyle veya işlenmesi dolayısıyla elde edilen gelirlerdir. Bu halde; öncül suç için verilecek müsadere kararı (54 veya 55 nci madde), bu suç gelirlerinin müsaderesine imkân sağlayacaktır. Öncül suç tipine göre müsadere kararının hangi maddeye göre verileceği farklı olacaktır. Örneğin, kasten öldürme suçunun icrası için alınan maddi menfaatler 55 nci maddeye göre müsadere edilirken, uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen maddi menfaatler hem 54 ncü, hem de 55 nci maddeye göre müsadere edilecektir.

İkinci durumda ise, aklama suçunu irtikâp eden failin, bu suçu irtikâp için aldığı değerler söz konusudur. Bu halde, 55 nci madde gereğince kazanç müsaderesi söz konusu olacaktır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında, aklama fiilleri, profesyonel aklayıcılar tarafından icra edilmektedir. Bunlar genellikle; avukat, mali müşavir veya bankacı gibi profesyonel meslek sahibidirler ve mali veya hukuki sistemin karmaşıklığından dolayı başkalarına ait suç gelirlerini aklama fiillerini icra ederler. Bu kişiler, aklama fiillerini belli bir kazanç karşılığı icra ederler. Aklama fiillerinde, aklayıcılara verilen paralar 55 nci madde gereğince kazanç müsaderesine tabi olacaktır. Çünkü bu tür kazançlar, suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatlerdir.

Kazanç müsaderesinin hukukumuzda yer alması, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerin aklanması ile mücadelede etkin bir tedbirdir. Ancak, malvarlığının

suçtan kaynaklandığına dair ispatın ceza hukuku ispat kurallarına göre yapılabilmesi ve ispat külfetinin iddia makamında olması, suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin failin elinden alınmasını zorlaştırmaktadır. Kanaatimizce, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu ile sınırlı olmak üzere ispat külfetinin tersine çevrilmesi veya medeni hukuk ispat kurallarının geçerli olması aklama ile mücadele tedbirlerinin daha etkin olmasını sağlayacaktır.

(4) Müsadere Usulü

Müsadereye karar verme yetkisi mahkemenindir. Mahkeme asıl ceza davasıyla beraber müsadere kararını da verir¹³¹⁷. Müsadere kararı asıl ceza davası haricinde de verilebilir. Buna göre; müsadere kararı verilmesi gerekli hallerde, kamu davası açılmamış ise veya kamu davasının açılmasına rağmen esasla birlikte müsadere kararı verilmemiş ise, Cumhuriyet Savcısı veya katılan davayı görmeye yetkili mahkemeye başvurabilecektir (CMK m.256/1)¹³¹⁸. Kamu davası açılmış olup iade edilmesi gereken eşyanın esasla birlikte karara bağlanmamış olması durumunda, yetkili mahkeme tarafından re'sen veya ilgililerin talebi üzerinde iade kararı verilebilecektir (CMK m.256/2). 256 ncı maddede belirtilen kararlar duruşmalı olarak verilecektir (CMK m.257/1). Müsadereye tabi eşya üzerinde hakkı olanlar duruşmaya çağrılacaktır ve sanığın sahip olduğu hakları kullanacaklardır (CMK m.257/2)¹³¹⁹. Bu kişilerin çağrıya uymaması ve duruşmaya katılmaması müsadere kararının verilmesini etkilemeyecektir (CMK m.257/3)¹³²⁰. 256 ncı madde gereğince verilen müsadere kararlarına karşı savcı, katılan, müsadereye tabi eşya veya diğer malvarlığı değerleri üzerinde hak sahibi olan kimseler kanun yoluna başvurabileceklerdir. Bu kanun yolu istinaftır (CMK m.258)¹³²¹. Suç konusu olmayıp sadece müsadereye tabi bulunan eşyanın müsaderesi, duruşma yapılmaksızın sulh ceza hakimi tarafından verilecek kararla olacaktır (CMK m.259).

¹³¹⁷ Demirbaş, s.490; Centel-Zafer-Çakmut, s.771.

¹³¹⁸ Demirbaş, s.490; Centel-Zafer-Çakmut, s.772; Özbek, s.597.

¹³¹⁹ Centel-Zafer-Çakmut, s.772; Özbek, s.597.

¹³²⁰ Centel-Zafer-Çakmut, s.772; Özbek, s.597.

¹³²¹ Centel-Zafer-Çakmut, s.772; Özbek, s.598.

SONUÇ

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren TCK'nın 282 nci maddesi suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunu düzenlemektedir. Aklama, suçtan kaynaklanan gelirlerin, yasal gelirler gibi ekonomik hayata sokulması demektir. Suç kaynaklı gelirlere, yasal gelir izlenimi vererek, suç ile olan irtibatını gizlemek eylemlerine hukukumuzda “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması” denmektedir. 282 nci madde 4208 sayılı Kanunun suç yaratıcı hükümlerini yürürlükten kaldırmıştır. 4208 sayılı Kanun zamanında çalışma konumuz olan suç “kara paranın aklanması” suçu olarak isimlendirilmekte idi.

Aklama suçuna konu olan “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*” kavramı, hukukumuzda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile girmiştir. Kavramın içine nelerin dâhil olduğu madde gerekçesinde belirtilmektedir. Buna göre; “*suç işlemek suretiyle elde edilen malvarlığı değerleri*” ve “*suç işlemek dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerleri*”, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri kavramının içinde düşünülmektedir. Ancak madde gerekçesinde belirtilmese de, hem suç işlemek suretiyle hem de suç işlemek dolayısıyla elde edilen malvarlığı değerlerin dönüştürüldüğü tüm malvarlığı değerlerinin aklama suçunun konusu olacağını belirtmeliyiz. Zira aklama suçu doğası gereği kendisine konu olan değerleri, başka değerlere dönüştürmeyi gerektirir. Suça konu olan “malvarlığı” kavramını, özel hukuk anlamında mülkiyet konusu olabilen bütün maddi eşya ile malvarlığına girebilen bütün haklar olarak anlamak gerekecektir. 4208 sayılı Kanunda aklama suçunun öncül suçlarını sayma yöntemini kullanarak tespit eden kanun koyucu, aynı zamanda suça konu malvarlıklarını ifade etmek için “kara para” kavramını kullanmıştır. 282 nci madde ile “kara para aklama suçu”nun unsurları değiştirilmiş, uluslar arası hukukta yerleşmiş “kara para aklama” terimi terk edilmiş ve söz konusu suçu belirtmek için “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama” kavramı kullanılmıştır. Her ne kadar uluslar arası hukukta yerleşmiş bir terim terkedilmişse de, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri” kavramının, suça konu değerleri ifade etmek için uygun bir kavram olduğu

kanaatindeyiz. Çünkü “kara para” kavramı, sadece suçtan kaynaklanan “para”nın aklanmaya konu olabileceği kanaatini uyandırmaktadır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin veya bilinen tanımlaması ile kara paranın aklanması eylemlerinin, 20 nci yüzyılın ikinci yarısının başından itibaren çok fazla icra edilmesine rağmen, söz konusu eylemlerin suç haline getirilmesi ilk kez Amerika Birleşik Devletleri’nde 1986 yılında kabul edilen Kara Para Aklama Kanunu ile mümkün olmuştur. Bu gecikmenin nedenleri arasında; aklama eylemlerinin yaşandığı ülkelerde bulunan mali kuruluşların, bu eylemlerden kazanç sağlaması ve aklama suçlarının kamuoyunun gözü önünde cereyan etmemesi gösterilmektedir. Aklama suçunun bu “görülemezlik” özelliğinin sonucu olarak, ceza kanunlarında düzenlenmesi uzun süre almıştır.

Suç faillerinin, işledikleri suçlardan elde ettikleri gelirleri yasal bir gelir gibi göstermesinin başka bir anlatımla aklamasının üç önemli nedeni bulunmaktadır. Aklamanın ilk nedeni, nakit suç gelirlerinin nakit formundan kurtarılmasıdır. İkinci neden, suç gelirleri ile onu yaratan öncül suç arasındaki irtibatı kesmek suretiyle öncül suç faillerine ulaşılmasını engellemektir. Son olarak, toplumdaki ceza normlarına karşı gelerek elde ettiği gelirin müsadere edilmesini önlemektir. Bundan dolayı suç gelirinin gizlenmesine veya yasal bir gelir gibi gösterilmesine çalışılmaktadır.

Aklama suçu bir süreci ifade etmektedir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin mali ve ticari işlemler sonucu yasal görüntüye kavuşturulması sürecinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri uzun bir yol kat etmektedir. Bu sürecin, temel olarak üç aşamadan oluştuğu kabul edilmektedir. Yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme olarak isimlendirilen bu aşamalar farklı zaman dilimlerinde oluşabileceği gibi, aynı anda da oluşabilmektedir. Her aklama suçunda söz konusu üç aşama net olarak görülmeyebilir ve bazen bazı aşamalara ihtiyaç hissedilmeyebilir. Nakit olarak elde edilen suç gelirlerinin nakit formundan kurtulabilmesi için yerleştirme aşamasına ihtiyaç duyulurken, suç gelirinin nakit olmaması, kaydı para halinde olması durumunda yerleştirme aşamasına ihtiyaç kalmayacaktır. Örneğin, müşterilerinin banka hesaplarından bir miktar parayı kendi banka hesabına elektronik olarak transfer eden

banka görevlisinin, kendi suç gelirlerini aklaması için yerleştirme aşamasına ihtiyacı bulunmamaktadır.

Suçtan kaynaklanan değerlerin, yasal değerler gibi gösterilmesi, kendilerini yaratan öncül suçlar ile irtibatlarının kesilmesi teknikleri, aklama yöntemleri olarak isimlendirilmektedir. Aklama yöntemlerinin sınırsız olduğunu ifade edebiliriz. Aklayıcıların yaratıcılıklarına ve gelişen koşullara bağlı olarak yeni yöntemler ortaya çıkarıldığı gibi, mevcut yöntemlerin tercih nedenleri ve öncelikleri de değişmektedir. Uygun tekniğin seçimi, failin aklama nedenine, kişisel harcama özelliklerine, mali risk alma isteğine, arzu edilen gizlilik derecesine ve öncül suçun durumuna göre değişmektedir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri, kayıt dışı ekonomi ile hatalı olarak aynı anlamda kullanılmaktadır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri, kayıt dışı ekonomi içinde yer almaktadır ancak her kayıt dışı değer suçtan kaynaklanmamaktadır. Temel olarak bu değerler, bir suçtan elde edilen değerlerdir ve kayıt dışı olarak doğmaktadır. Bu bakımdan; kayıt dışı ekonomi ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri iç içe geçmiş iki daire şeklinde bulunmaktadır ve içindeki daire suçtan kaynaklanan malvarlıklarını ifade etmektedir. Ancak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin kayıt dışı ekonomi altında sadece suç ekonomisi sektörü içinde düşünmek hata olacaktır. Çünkü bu gelirlerin bir kısmı suçtan kaynaklandığı ve suç ekonomisinin içinde bulunduğu halde, vergi kaçakçılığı gibi bir takım fiillerden elde edilen gelirler ise aslen hukuka uygun elde edilmişlerdir. Vergi kaçakçılığında, vergiden kaçırılan gelir yasalara uygun edinilmiş ancak kayda sokulmamıştır. Bu durumda, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri içinde aklama eylemine konu olabilecek vergi kaçakçılığı suçunun gelirleri enformel ekonomi içinde yer almaktadır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu, düzenlenme yeri açısından, mukayeseli hukukta iki farklı şekilde düzenlenmektedir. Birinci grupta, aklama suçunu düzenleyen bazı ülkeler, bu suçu genel ceza kanunlarında düzenlemişlerdir. Örnek olarak; Almanya, Ceza Kanunu'nun 261 nci maddesinde; Avusturya, Ceza Kanunu'nun 165 nci maddesinde; Kanada, Ceza Kanunu'nun 462 nci maddesinde; İsviçre, Ceza Kanunu'nun 305 bis ve 305 ter maddelerinde; Çin Halk

Cumhuriyeti, Ceza Kanunu'nun 191 nci maddesinde; Norveç, Ceza Kanunu'nun 162 (a) maddesinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasını suç olarak düzenlemiştir. İkinci grupta bulunan ülkeler, aklama suçunu, genel ceza kanunlarında değil, önleyici tedbirlerle birlikte özel kanunlarda düzenlemişlerdir. Bu ülkelere örnek olarak; Portekiz, 325 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde; Yunanistan, 2331 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinde; Libya, 2/2005 sayılı Kanun'un 2 ve 4 ncü maddelerinde aklama suçunu düzenlemişlerdir. Aklama suçunu, genel ceza kanunlarında düzenleyen ülkelerin çoğunun önleyici tedbirleri içeren özel kanunları da bulunmaktadır. Bu ülkelere örnek olarak Bulgaristan, Bosna-Hersek, Arnavutluk gösterilebilir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu, kendisinden önce gelen ve suç olarak düzenlenen bir fiilin işlenmesine ve bu fiilden gelir elde edilmesine ihtiyaç duymaktadır. Kendisinden önce gelen bu fiile “öncül suç” denir ve söz konusu suçtan elde edilen malvarlıkları da aklama suçuna konu olurlar. Mukayeseli hukukta öncül suçların tespiti için çeşitli usuller kullanılmaktadır. Ülke kanun koyucuları öncül suçların tespitini kanunlarda düzenlenen suç tipleri veya suç kategorilerine göre yapmaktadır. Bu usulde kanun koyucu, öncül suçları tek tek saymaktadır. 4208 sayılı Kanunda da tercih edilen ve sayma usulü de denilen bu sistemin mahzuru, öncül suç olarak belirlenen suçlarda yapılan değişikliklerin öncül suçu tespit eden kanun hükmünde de yapılması gereğidir. Diğer sistemde ise öncül suçun tespiti, sayma yöntemi ile yapılmamakta tüm suçlar öncül suç kapsamında değerlendirilmektedir. Tüm suçları öncül suç kapsamında değerlendiren hukuk sistemleri ise ya ciddi suçları öncül suç olarak kabul etmekte ya da suça ilişkin cezanın ağırlığına göre öncül suç tespiti yapmaktadır. Bu sistem de, cezanın ağırlığının tespiti önem taşımaktadır. Ceza sınırının çok yüksek tutulması durumunda aklamaya sebebiyet veren birçok suç, öncül suç kapsamından çıkartılmış olacaktır. Ceza sınırının çok düşük tutulması durumunda ise birçok suç öncül suç kapsamına girmiş olacaktır ki, bu durumda kovuşturma makamlarının suçla mücadeledeki etkinliği azalmış olacaktır. Avustralya, Finlandiya, İtalya ve Birleşik Krallık'ta tüm suçlar veya yüksek mahkemede yargılanan tüm suçlar öncül suç olarak belirlenmiştir. Fransa'da cürüm ve cünhalar öncül suç kapsamında iken, kabahatlerden elde edilen gelirler aklama suçuna konu olmamaktadır. Belçika'da da, Fransız hukukuna paralel bir şekilde cürüm ve cünhalardan elde edilen gelirlerin

aklama suçuna konu olmaktadır. Öncül suç, asgari ceza miktarına göre tayin eden ülkelerde; Avusturya’da 3 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar, Yeni Zelanda’da 5 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar, İsviçre’de 1 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar öncül suç olarak belirlenmiştir. Öncül suçların tespitinde tavsiye edilen çözüm tarzı, iki yöntemin birlikte ele alınması ile oluşturulmaktadır. Buna göre kanun koyucu öncül suçların tespitinde, belli bir ceza ağırlığını göz önüne almakta ve miktar olarak bu sınırı aşan cezaya haiz tüm suçlar öncül suç kapsamına alınmaktadır. Bununla birlikte kanun koyucu, aklama suçuna sebebiyet veren ve ceza ağırlığı sistemine göre öncül suç kapsamına giremeyen özel suçları da sayma usulü ile öncül suç kapsamına almaktadır. Bu tip suçlar; malvarlığına karşı işlenen suçlar, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma, hırsızlık şantaj, yolsuzluk, evrakta sahtekârlık, uyuşturucu madde ticaret suçları, insan kaçakçılığı, bilgisayar ve çevre suçları ve örgüt üyeliği gibi suçlardır.

TCK.nın 282 nci maddesi ile yukarıda belirtildiği üzere sayma usulü terkedilmiş ve MEMG’nun tavsiyeleri doğrultusunda alt sınırı 1 yıldan fazla süreli hapis cezasını gerektiren tüm suçların gelirlerinin aklamaya konu olması kabul edilmiştir. Eşik yöntemi denilen söz konusu yöntemin gerek sayma yönteminin mahzurlarını gidermesi yönünden gerekse de aklama suçunun failinin suça konu malvarlıklarının suçtan kaynaklandığını bildiğini ispat açısından faydaları bulunmaktadır. Nitekim eşik yönteminin kullanılması suretiyle belli bir ağırlığa sahip olan tüm suçlar öncül suç olarak kabul edilecektir. Ayrıca aklama suçundan dolayı cezaya hükmedilebilmesi için failin, suça konu değerlerin suçtan kaynaklandığını bildiğinin ispatı gerekmektedir. Sayma yönteminde ise failin suça konu malvarlıklarının genel olarak suçtan kaynaklandığını bildiğini ispatlamak yeterli olmayacak ayrıca öncül suç olarak sayılan fiillerden elde edildiğini ispatlamak gerekecektir. Bu durum ise zaten çok güç olan ispat koşullarını daha çok güçleştirmek demek olacaktır.

282 nci maddede düzenlenen suç seçimlik hareketli bir suçtur. Seçimlik hareketlerden birisi bağlı hareketli olarak düzenlendiği halde, “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketi serbest hareketli olarak düzenlenmiştir. Seçimlik hareketlerden ilki olan “yurt dışına çıkarma” hareketinin, suça konu malvarlıklarının devletin gerçek

ülkesinden çıkarmak olarak algılamak gereklidir. Ayrıca çıkarmanın fiziki olmasına gerek yoktur, elektronik transfer yoluyla malvarlıklarının nakli de yurt dışına çıkarma kavramı içinde mütalaa edilmelidir. “Çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketi ise kanun metninde yazılan saiklerle işlenen her türlü hareketi kapsamına almaktadır. Kanun koyucu bu harekette, failin saikine göre hareketin suç olup olmadığını belirlemektedir. Belirtmeliyiz ki, “gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” maksadıyla suça konu malvarlıklarını çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi, “yurt dışına çıkarma” hareketini de içermektedir. Bu açıdan kanun koyucunun ayrıca “yurt dışına çıkarma” hareketini kanun metninde ifade etmesinin nedenini, söz konusu harekete verdiği önemi belirtmek olarak ifade edebiliriz. Ayrıca aklama suçunu düzenlemek için kazuistik yöntemle hazırlanan kanunların, suçla mücadelede bir süre sonra yetersiz kalacağı kanaatindeyiz. Kanun koyucu, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutma eylemlerini suç olarak düzenlemek suretiyle ileride ortaya çıkacak yeni işleme şekillerini de kapsamına almıştır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu kast ile işlenebilen bir suçtur. Madde metninde, “bilerek”, “bildiği halde” gibi ibarelerinin bulunmamasından dolayı suçun, hem doğrudan kast ile hem de olası kast ile işlenebileceğini belirtmeliyiz. Aklama suçunda “yurt dışına çıkarma” hareketi için genel kast yeterli iken, “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketi için “gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” saikinin bulunması şart olduğundan özel kastın bulunması gereklidir. Ancak her ne kadar tersini söylemek mümkün değilse de “meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” maksadı aynı zamanda “gayrimeşru kaynağını gizlemek” maksadını içermektedir. Gerek, “çeşitli işlemlere tabi tutma” kavramının “yurt dışına çıkarma” hareketini de içeriyor olması, gerekse de “meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” saikinin, “gayrimeşru kaynağı gizlemek” saikini de kapsamasından dolayı 282 nci maddenin 1 nci fıkrasının *“(1) Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmibin*

güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır” şeklinde düzenlenmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Kanun koyucunun 282 nci maddeyi “Adliyeye Karşı Suçlar” arasında düzenlemiş olması, korunan hukuki yararın sadece adalet düzeni olduğunu söylemek için yeterli bir neden değildir. Aklama suçu ile korunan hukuki yararın birden fazla olduğu ifade edilmektedir. Hukuki yararları; suçun önlenmesi ve suç örgütlerini mali güçten yoksun bırakarak etkisiz hale getirmek, yasal mali ve ekonomik sistemi korumak, toplumsal düzeni korumak, adalet mekanizmasının etkin işlemlerini sağlamak olarak belirtebiliriz.

Mukayeseli hukuk bahsinde ayrıntılı olarak incelendiği üzere aklama suçunun faili konusunda çeşitli sistemler bulunmaktadır. Bazı ülkeler uygulamasına göre öncül suçun failinin aynı zamanda aklama suçunun faili de olması mümkün değildir. Zira öncül suç failinin aklama eylemlerinden dolayı cezalandırılması, kendi kendini ithama zorlanması demektir. İkinci bir sistemde ise fail konusunda bir ayırım yapılmamakta ve hem öncül suç faili hem de üçüncü kişiler aklama suçunun faili olabileceklerdir. 4208 sayılı Kanunda da benimsenen üçüncü sistemde ise aklama suçunu oluşturan maddi hareketlerin bazıları öncül suç failince, bazıları üçüncü kişilerce ve bazıları ise hem öncül suç failince hem de üçüncü kişilerce işlenebilecektir. 282 nci maddede fail konusunda herhangi bir özellik bulunmamaktadır. Aklama suçu herkes tarafından işlenebilen bir suçtur. Ancak kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi failin, aklama suçunu bu mesleğin icrası sırasında işlemesi ağırlatıcı nedenin uygulanması açısından gereklidir. Türk kanun koyucusu, aklama suçunun işlenmesinde avukatlar, bankacılar, muhasebeciler gibi meslek sahibi profesyonel aklayıcıların kullanılması yönünde gelişen eğilimleri göz önüne alarak, belli meslek sahibi kişiler tarafından işlenmesini ağırlatıcı neden olarak düzenlemiştir. Kanaatimizce “*belli bir meslek sahibi kişi*” kavramından, sahip olduğu mesleği, aklama suçunu işlemesini kolaylaştıran kişiyi anlamak gerekmektedir. Sahip olunan meslek, gerektirdiği bilgi birikimi, iş ilişkileri ve diğer özellikleri ile aklama suçunu oluşturan maddi hareketlerinin icrasını kolaylaştırmalıdır. 282 nci madde metninden ilk bakışta anlaşılan failin kamu görevlisi olmasının, ağırlatıcı nedenin uygulanabilmesi açısından yeterli olduğudur. Ancak

madde gerekçesinde “kamu görevlisi tarafından görevini yaparken” ibaresi kullanılmış ve kanun koyucunun maksadının kamu görevlisinin, görevini yaparken suçu işlemesi halinde suçun ağırlatıcı halinden ceza vermek olduğu belirtilmiştir. Bu bakımdan 282 nci maddenin 2 nci fıkrasının “(2) *Bu suçun, kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından, bu görevin veya mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.*” şeklinde yeniden düzenlenmesi kanaatimizce uygun olacaktır.

Başbakanlık tarafından 9 Haziran 2005 tarihinde TBMM’ne sevk edilen “Mali Suçları Araştırma Kurumunun Teşkilat ve Görevleri İle Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı” 29 Aralık 2005 tarihinde Avrupa Birliği Uyum Komisyonu’nda kabul edilmiş ve 19 Ocak 2006 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmeye başlanmıştır. Belirtmeliyiz ki; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 282 nci maddesinde “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması” başlığı ile düzenlenen aklama suçunun önlenmesi için önleyici tedbirleri içeren Tasarı’nın “suç gelirleri” kavramını kullanmasını hukukta terim birliğini sağlamadığından dolayı uygun bulmamaktayız. Tasarıda “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri” kavramının kullanılması, terim birliğini sağlayacak ve akademisyen ve uygulayıcılara aynı kavramlara aynı anlamaları yüklemesi konusunda yardımcı olacaktır.

MEMG tarafından Şubat 2004’de, 40 Tavsiye ve 9 Özel Tavsiyesi esas alınarak “Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Metodolojisi” (Anti Money Laundering/Combating Terrorist Financing Methodology) yayınlanmıştır. Metodoloji kapsamında serbest muhasebeci, mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlere birtakım yükümlülükler getirilmiştir. Bu doğrultuda; hâlihazırda yükümlü grupları arasında yer almayan muhasebeciler, mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin de yükümlü grupları arasına alınması gereklidir.

Aklama ile mücadelenin en önemli bölümünü önleyici tedbirler oluşturmaktadır. Önleyici tedbirler kapsamında bankalara ve diğer yükümlü kişi ve kuruluşlara getirilen bildirim yükümlülüklerine uygun olarak yapılan bildirimlerin analiz edilmesi ve analiz sonuçlarının ilgili makamlara gönderilmesi önem kazanmaktadır. Yapılan bildirimlerde özellikle işlemi yapan kişiye, işlem miktarına, işlemin kaynağına, hedefine veya

faydalanan kişiye ait bilgiler arasında ilişkilerin kurulması, bilgiler ardında gizlenen gerçeklerin ortaya çıkarılması için analiz sistemlerine ihtiyaç bulunmaktadır. Mali işlem biriminin yapılandırılmasında hukukçular, bankacılar, analiz uzmanları, bilgisayar uzmanlarından istifade edilmesi istenilen sonucun gerçekleşmesine yardımcı olacaktır. Aklamanın önlenmesinde disiplinler arası çalışma önemlidir. Nitekim mali istihbaratın elde edilmesi konusunda başarılı bir mali işlem birimi olan FinCEN’de görev yapan personelin %65’i analistlerden, %25’i ajanlardan ve %10’u ise idari personelden oluşmaktadır.

Aklama suçu için 282 nci madde de öngörülen hapis ve para cezalarının yeterli olacağı kanaatindeyiz. Nispi para cezası sisteminin aklama ile mücadelede etkin olduğunu belirtmeliyiz. Ancak çoğu zaman aklanılan malvarlığının miktarının belirlenememesi, nispi para cezasının uygulanmasında güçlüklerle yol açmakta idi. Gerek kişinin ödeme gücüne göre belirlenen, zengin ile fakir arasındaki eşitsizliği gideren gün para cezasının getirilmesi, gerekse de üst sınırın belirlenmesinde suçun öneminin göz önüne alınmasından dolayı üst sınırı belli olan adli para cezasının uygulanmasını yerinde bulmaktayız. Suçun, tüzel kişiliğin faaliyetleri dolayısıyla ve tüzel kişiliğin organları tarafından işlenmesi halinde, hem tüzel kişinin faaliyet izninin iptal edilmesi, hem de müsadere hükümlerinin suçtan yararına gelir elde edilen tüzel kişinin malvarlığı açısından da söz konusu olması, aklama suçu ile mücadelede ve suç gelirlerinin müsaderesinde etkili bir uygulama olacağı kanaatindeyiz.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunda elde edilen suç gelirleri iki farklı görünümde karşımıza çıkmaktadır. Birinci durumda; aklama suçuna konu olan malvarlığı değerleri esasında kendisinden önce gelen suçun işlenmesi suretiyle veya işlenmesi dolayısıyla elde edilen gelirlerdir. Bu halde; öncül suç için verilecek müsadere kararı (TCK. 54 veya 55 nci madde), bu suç gelirlerinin müsaderesine imkân sağlayacaktır. İkinci durumda ise, aklama suçunu irtikâp eden failin, bu suçu irtikâp için aldığı değerler söz konusudur. Bu halde, TCK 55 nci madde gereğince kazanç müsaderesi söz konusu olacaktır. Aklama suçunun işlenmesinde profesyonel meslek sahiplerinin yoğun olarak kullanılması, suçu kendisine meslek edinen bazı kişilerin suç kaynaklı gelirleri aklama karşılığında komisyon alması bilinen

bir durumdur. Kazanç müsadereesine ilişkin hükümlerin söz konusu kimselere uygulanması suretiyle, suçtan elde ettikleri kazançlar müsadere edilecektir. Bu açıdan kazanç müsadereesine ilişkin hükümlerin uygun olduğu kanaatindeyiz.

TCK.nun 282 nci maddesinde yer alan düzenlemenin, yukarıda belirttiğimiz esaslar dahilinde yeniden gözden geçirilmesinin uygun olacağını belirtmekle beraber, 282 nci madde, 4208 sayılı Kanunda düzenlenen kara para aklama suçu'nun mahzurlarını gidermiş ve aklama suçunu uluslar arası normlara uygun hale getirmiştir.

KAYNAKÇA

- Abaan, Z. Ernur Demir. **Para: Para Hukuku ve Kaynakları**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü Çalışma Tebliği No:04/05.
- Adamoli, Sabrina. “*Organised Crime and Money Laundering Trends and Countermeasures: a Comparison Between Western and Eastern Europe*”, **Cross Border Crime in a Changing Europe**, Tilburg University, 2000, s.209-227.
- Akalın, Güneri. “*Kayıt Dışı Ekonomi Sorunu ve Yasa Tasarısı (I)*”, **Vergi Dünyası**, S.:178, Haziran 1996, s.29 vd.
- Akar, Yıldırım. **Karaparanın Aklanması**, Ankara 1997.
- Akdağ, Selami. **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Ankara 1976.
- Akın, Engin. “*Kayıtdışı Ekonomi, Vergi Suçları, Karapara İlişkisi*”, **Yaklaşım**, Y.:13, S.:156, Aralık 2005, s.265-269.
- Akın, Engin. “*Türk Ceza Kanunu Tasarısı’nda Yer Alan “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklama” Suçu İle 4208 Sayılı Kanun’da Yer Alan “Karapara Aklama” Suçunun Karşılaştırılması*” **Yaklaşım**, Y.:12, S.:142, s.269-272.
- Akyay, Ilkay. **Problems Encountered in Money Laundering Investigations**, Thesis Master of Science, University of North Texas (Yayınlanmamıştır), Ağustos 2001.
- Alacakaptan, Uğur. “Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek için Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu”, **Prof.Dr.Çetin Özek Armağanı**, Galatasaray Üniversitesi Yayınları:32, İstanbul 2004, s.25-44.
- Alp, İnönü Akgün. “*Paranın Karası Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri*”, **Maliye Dergisi**, S.:134, Mayıs-Ağustos 2000, s.12-17.

Alsancak, Selçuk. “Karapara Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin bir Yaklaşım”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.:103, Nisan 1997, s.28-34.

Altuğ, Osman. “Mafya:Karapara-Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi”, **Gümrük Dergisi**, S.:19, Y.:5, Aralık 1996, s.6-10.

Altuğ, Osman. “Ekonominin Yarısı Yeraltında”, **Forum**, Şubat 1994, s.12 vd.

Altuğ, Osman. “Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Üzerine Görüşler”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.:107, Ağustos 1997, s.13-26.

Altuğ, Osman. “Mafya: Kara Para-Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi”, **Gümrük Dergisi**, S.:19, Aralık 1996, s.7 vd.

Altuğ, Osman. **Kayıtdışı Ekonomi**, İstanbul 1994.

Alvanou, Maria. “Money Laundering in Greece : A Problem for All Europe”, www.essex.ac.uk/ecpr/events/generalconference/marburg/papers/19/6/Alvanou.pdf, (Erişim : 15 Nisan 2005).

Artuk, Mehmet Emin ve Yenidünya, Ahmet Caner. “Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak (Yataklık) Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, **Prof.Dr.Çetin Özek Armağanı**, Galatasaray Üniversitesi Yayınları:32, İstanbul 2004, s.79-90.

Artuk, Mehmet Emin. Gökçen, Ahmet ve Yenidünya, Caner. **5237 Sayılı Yeni TCK.’ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I**, Yeniden Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Ankara 2006.

Artuk, Mehmet Emin. Gökçen, Ahmet ve Yenidünya, Caner. **5237 Sayılı Kanuna Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş 6. Bası, Ankara 2005.

Artuk, Mehmet Emin. Gökçen, Ahmet ve Yenidünya, Caner. **Ceza Hukuku Genel Hükümler II (Yaptırım Hukuku)**, Ankara 2003.

Artuk, Mehmet Emin. Gökçen, Ahmet ve Yenidünya, Caner. **Gerekçeli Ceza Kanunları**, İstanbul 2005.

Atağün, Ali. “*Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve Düşündürdükleri*”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.:189, Mayıs 1997, s.3-12.

Aydın, Fazıl. **Mali Suçlar ile Mücadele Mevzuatının Değerlendirilmesi ve Diğer Ülkeler Uygulaması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamıştır), Ankara 2000.

Bahtiyar, Mustafa. “*Off-Shore Bankalar (Yurt Dışında Mukim) ve Vergi Sorunları*”, **Yaklaşım**, S.:90, Y.:8, Haziran 2000, s.193-196.

Bailor, Bernard S. **US and Foreign Banks’ Compliance with the USA Patriot Act, Regional Workshop Riga-Latvia**, 30 Ekim 2002, www.ewmi.hu/banking.htm (Erişim: 30 Temmuz 2003).

Bain, Lesley M. **Money Laundering: Hide and Seek An Exploration of International Cooperation Between Law Enforcement Agencies**, Simon Fraser University Dissertation Doctor of Philosophy (Yayımlanmamıştır), Ottawa 2004.

Barlett, Brent L. **The Negative Effects of Money Laundering on Economic Development**, The Asian Development Bank Regional Technical Assistance Project No. 5967 Countering Money Laundering in The Asian and Pacific Region, Mayıs 2002.

Başak, Ramazan. **50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi**, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No.:206, İstanbul 1998.

Bauer, Paul. “*Understanding the Wash Cycle*”, **Economic Perspectives**, Vol.:6, No.:2, Mayıs 2001, s.19-23.

Bell, R. E. “*An Evolving Series of Proceeds of Crime Models*”, **Journal of Financial Crime**, Vol.:8, No.:1, s.21-31.

Benning, Joseph F. **“That’s Where The Money Is”: An Exploration of the International Effort to Contain Transnational Organised Crime through the Formation of an Anti-Money Laundering Regime**, New York University, Dissertation of Doctor of Philosophy (Yayınlanmamıştır), 2001.

Berberoğlu, Enis *“Karapara Baronları”* **Hürriyet Gazetesi**, 27 Ekim 1998, s.12..

Best Practices for the Exchange of Information Between Financial Intelligence Units, www.egmontgroup.org/bespractices.pdf, (Erişim: 7 Mart 2006).

Bickford, Jeanne. **Filthy Lucre: A Socio-Legal Study of the Criminalization of Money Laundering**, University of California Dissertation Doctor of Philosophy (Yayınlanmamıştır), 1996.

Bjorklund, Victoria B. Reynoso, Jennifer I. ve Hazlet, Abbey. *“Terrorism and Money Laundering: Illegal Purposes and Activities”*, **Pace Law Review**, Vol.:25, s.233-300.

Bloem, Adriaan M. ve Shrestha, Manik L. **Comprehensive Measures of GDP and the Unrecorded Economy**, International Monetary Fund Working Paper, Aralık 2000.

Blum, Jack A. ve Diğerleri. **Financial Havens, Banking Secrecy and Money Laundering**, United Nations, New York, 1998.

Boorman, Jack ve Ingves, Stefan. **Financial System Abuse, Financial Crime and Money Laundering-Background Paper**, International Monetary Fund, Şubat 2001, www.imf.org/external/np/ml/2001/eng/021201/pdf.pdf, (Erişim: 20 Ağustos 2003).

Bortner, R. Mark. *“Cyberlaundering: Anonymous Digital Cash and Money Laundering”*, www.law.miami.edu/~froomkin/seminar/papers/bortner.htm [Cyberlaundering.htm](http://www.law.miami.edu/~froomkin/seminar/papers/bortner.htm), dn. 24, (Erişim: 1 Şubat 2003).

Böhnelt, Johannes. “*Banking Confidentiality and State Controls of Currency Transactions and Related Criminal Activities Germany*”, **Money Laundering and Banking Secrecy General Report, XIVth International Congress of Comparative Law**, (Edited : Paolo Bernasconi), Atina 1994, s.149-158.

Brack, Duncan. “*Illegal Logging and Money Laundering Analysis of the Questionnaire to EU Member States*”, **Workshop on Illegal Logging and Measures to Combat Money Laundering**, 30 Eylül-1 Ekim 2004, Berlin, s.6 vd.

Broome, John. “*Domestic Cooperation: Australian Working Together*”, **Money Laundering in the 21 st Century: Risks and Countermeasures. Australian Institute of Criminology, Research and Public Policy Series No. 2**, Adam Graycar and Peter Grabosky (Ed.), Australia 2000, s.36-44.

Broomhall, Bruce ve Castle, Allan. “*Action Against Transnational Organised Crime: Tackling Money Laundering in the Context of Institution-Building in the Asia Pacific*”, **ISPAC International Conference on Responding to the Challenges of Transnational Crime**, Courmayeur Mont Blanc İtalya, 25-27 Eylül 1998, s.2-25.

Bruckert, Christine ve Parent, Colette. **Organised Crime and Human Trafficking in Canada: Tracing Perceptions and Discourses**, Ottawa 2004.

Brussels Agenda. **The Law Societies**, Ekim 2004.

Buchanan, Bonnie. “*Money Laundering-a Global Obstacle*”, **Research in International Business and Finance**, No.:18, 2004, s.121 vd.

Caribbean Financial Action Task Force, Revised CFATF 19 Recommendations, www.cfatf.org, (Erişim: 7 Mart 2006).

Carpenter, Kelly Neal. “*Money Laundering*”, **American Criminal Law Review**, No.30, 1993, s.817 vd.

Carroll, Lisa C. “*Alternative Remittance Systems Distinguishing Sub-Systems of Ethnic Money Laundering in Interpol Member Countries on the Asian Continent*”, www.interpol.int, (Erişim:12 Haziran 2005).

Caruana, Frank ve Farrugia, George. “*Money Laundering and International Financial Crime in Small States with Special Reference to Malta*”, **Bank of Valletta Review**, No.:28, Sonbahar 2003, s.18-32.

Cassella, Stefan D. “*The Forfeiture of Property Involved in Money Laundering Offenses*”, **Buffalo Criminal Law Review**, Vol.:7, 2004, s.583-660 vd.

Cassella, Stefan D. “*The Money Laundering Statutes (18 U.S.C. §§ 1956 and 1957)*”, **United States Attorneys’ Bulletin**, Haziran 1999, s.10-23.

Castle, Alan. **Money Laundering in the Asia Pacific**, Working Paper No.2: Asia Pacific Money Laundering Flows and Trends, 1999, s.1-33.

Cejp, Martin. “*Research into Organised Crime in the Czech Republic-Solved Topics, Methodology, Basic Results*”, **Organised Crime, Trafficking, Drugs: Selected Papers Presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology** (Edited by Sami Nevala and Kauko Aroma), European Institute for Crime Prevention and Control Publication Series No.42, Helsinki 2004, s.16 vd;

Centel, Nur. Zafer, Hamide ve Çakmut, zlem **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş nc Bası, İstanbul 2005.

Ceylan, mit. **Organize Suçluluk ve ıkar Amaçlı rgt Suu (4422 Sayılı Kanun m.1)**, Ankara 2003.

Cline, David. “*Cryptographic Protocols for Digital Cash*”, **George Washington University, School of Engineering and Applied Science (Computer Security I)**, www.seas.gwu.edu/student/clinedav/, (Erişim: 10 şubat 2003).

Cohen, A. K. “*The Concept of Criminal Organization*”, **The British Journal of Criminology**, Vol.:17, No.:2, Nisan 1977, s97-111.

Commission of The European Communities, Report From The Commission Based on Article 6 of the Council Framework Decision of 26 Haziran 2001 on Money Laundering, the Identification, Tracing, Freezing, Seizing and Confiscation of Instrumentalities and the Proceeds of Crime, 05.04.2004, Brussels, s.15, 16.

Coşkun, İsa. “*Vergi Cennetleri*”, **Vergi Dünyası**, S.:192, s.27-42.

Coşkun, Neslihan. “Karapara Aklama, Hukuki Perspektifler Dergisi, S.:2, Sonbahar 2004, s.203-208.

Coşkun, Neslihan. **Karaparanın Aklanması Suçu**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamıştır), Konya 2003.

Council Decision of 17 Ekim 2000 concerning Arrangements for Cooperation between Financial Intelligence Units of the Member States in respect of Exchanging Information, OJ L271, 24.10.2000, s. 4-6.

Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on Prevention of the Use of the Financial System for the Purpose of Money Laundering, Official Journal L 166, 28.06.1991, s.77-83.

Çelebican, Gürgân. “*Kara Paranın Mali Sistem Aracılığıyla Aklanmasının Önlenmesi*”, **Bankacılar**, Y.:4, S.:12, Temmuz 1993, s.10-12.

Çelik, Edip F. **Milletlerarası Hukuk, İkinci Kitap**, İstanbul 1987.

Çelik, Kuntay. Koçağra, Selen Işıl ve Güler, Kadir. **Karapara Aklama Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası Çalışmalar**, MASAK Yayın No.:1, Ankara 2000.

Çember, Erol. “*Türkiye’de Kıyı (Off-Shore) Bankacılığı ve Vergisel Boyutu*”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.:132, s.44-53.

Çiloğlu, İsmail. “*Kayıt Dışı Ekonominin İşleyişi ve Kamu Bütçesine Etkisi*”, **Hazine Dergisi**, Temmuz 1998, S.:11, s.71 vd..

Danis, Caroline. **An Assessment of Money Laundering Legislation in Canada and the United States**, the Degree of Master, Concordia University (Yayınlanmamıştır), Kanada 1996.

Demirbaş, Timur. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 2005.

Demirçelik, Adalet. **Mali Piyasaların Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanımının Önlenmesine Yönelik Çalışmalar ve Türkiye’ye İlişkin Değerlendirmeler**, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara 1993.

Derdiyok, Türkmen. “*Türkiye’nin Kayıt Dışı Ekonomisinin Tahmini*”, **Türkiye İktisat Dergisi**, Mayıs 1993, s.54 vd.

Directive 2001/97/EC of The European Parliament and of The Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, OJL 344, s.376 vd.

Dobovšek, Bojan. “**Organised Crime-Can We Unify The Definition?**”, College of Police and Security Studies, Slovenia 1996, (par.1), www.ncjrs.gov/policing/org.323.htm, (Erişim: 11 Nisan 2006).

Doğanay, İsmail. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi, İkinci Cilt – Madde 420-815**, Tümünden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul 2004.

Doğrusöz, Bumin. “*Kayıt Dışı Ekonomi ile Mücadele Açısından Vergi Hukuku Özel Hukuk İlişkilerine Bakış*”, **Vergi Dünyası**, S.:274, Haziran 2004, s.44 vd.

Donay, Süheyl. “*4208 Sayılı “Karapara Yasası Hakkındaki Düşünceler*”, **Radikal**, 16-18 Ocak 1997.

Dönmezer, Sulhi ve Erman, Sahir. **Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku, Genel Kısım C.:I**, Yeniden Gözden Geçirilmiş Onbirinci Bası, İstanbul 1994.

Dönmezer, Sulhi. “*Organize Suçlulukla Mücadele*”, **Prof.Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2002/1, s.3-10.

Dönmezer, Sulhi. **Genel Ceza Hukuku Dersleri**, İstanbul 2003.

Dönmezer, Sulhi. **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 16. Bası, İstanbul 2001, s.533.

Dönmezer, Sulhi. Türkiye’de Organize Suçlulukla Mücadelenin Esasları”, **Prof.Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2002/1, s.13 vd.

Dryomin, Victor. “*Organised Crime and Corruption in Ukraine as a System Phenomenon*”, **Organised Crime, Trafficking, Drugs: Selected Papers Presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology** (Edited by Sami Nevala and Kauko Aroma), European Institute for Crime Prevention and Control Publication Series No.42, Helsinki 2004, s.49 vd.

Dura, Cihan. “*Kayıtdışı Ekonomi Kavramı, Sebep ve Etkileri, Ölçülmesi, Mücadele Yolları ve Türk Ekonomisindeki Yeri*”, **Maliye Dergisi**, S.:124, Ocak-Nisan 1997, s. 5 vd.

Durlanık, S. Sabit. “*Karaparanın Aklanması ile Mücadele ve Bankacılık Sektörüne Getirilen Yükümlülükler*”, **Vergi Dünyası**, S.:271, Mart 2004, s. 30-35.

Dursun, Selman. “*Kıyı (Off-Shore) Bankacılığı ve Ceza Hukuku Sorunları*”, **Prof.Dr.Çetin Özek Armağanı**, Galatasaray Üniversitesi Yayınları:32, İstanbul 2004, s.247-282.

Dülger, Murat Volkan. “*5237 Sayılı YTCK’da Kastın Unsurları ve Türleri-Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi*”, **Hukuk ve Adalet**, Y.:2, S.:5, Nisan 2005, s.65-111.

Erdem, Mustafa Ruhan. **Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

- Erdönmez, Pelin Ataman. “*Bankaların Müşterilerini İncelemesi (Customer Due Diligence for Banks)*”, **Bankacılar Dergisi**, S.:39, Aralık 2001, s.57-74.
- Erem, Faruk. Danışman, Ahmet ve Artuk, Mehmet Emin. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 1997.
- Erem, Faruk. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, C.:I, 3. Basım, Ankara 1985,
- Erem, Faruk. **Türk Ceza Hukuku, Hususi Hükümler**, C.: II, Ankara 1965.
- Erem, Faruk. **Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler**, Ankara 1993, C.:3.
- Ergenoğlu, Mehmet. **Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye’deki Boyutları**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisan Tezi (Yayımlanmamıştır), Malatya 1998.
- Ergül, Ergin. “*Uluslararası Hukukta Karapara Aklamayla Mücadele*”, **Gümrük Dünyası**, S.:42, Yaz 2004, s.32-36.
- Ergül, Ergin. “*Uluslararası Hukukta Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele ve Ulusal Hukuklara Yansımaları*”, **Adalet Dergisi**, Y.:94, S.:15, Nisan 2003, s.31-49.
- Ergül, Ergin. “*Yolsuzluklarla Mücadelenin Kara Para Aklama Boyutu ve Alınması Gereken Tedbirler*”, **Gümrük Dünyası**, S.:40, Kış 2004, s.15-21.
- Ergül, Ergin. **Hukuki, Mali, Ekonomik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Karaparanın Aklanması ve Suçları**, Ankara 1998.
- Ergül, Ergin. **Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu**, Ankara 2001, s.1.
- Erimez, M.Rüştü. “*Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi*”, **Vergi Dünyası**, S.:188, Nisan 1997, s.3-7.
- Ertaş, Şeref. **Eşya Hukuku**, Ankara 1998.
- Esin, Kemal. **Devlet ve Şahıs Mallarına Karşı İşlenen Suçlar**, Ankara 1987.

Evans, John L. “*International Efforts To Contain Money Laundering*”, **Money Laundering : Joining Forces To Prevent It**, 8 Nisan 1997, Mexico City, s.1-32.

Evans, John L. “*International Money Laundering: Enforcement Challenges and Opportunities*”, **Sourhwestern University School of Law, Symposium on the Americas: Eradicating Transboundary Crime**, Kanada 1995.

Evans, John L. “*The Proceeds of Crime: Problems of Investigation and Prosecution*”, **International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy at The University of British Columbia**, Kanada, www.icclr.law.ubc.ca/Publicatons/Reports/Proceeds.pdf, (Erişim: 10 şubat 2006).

Feige, Edgar L. ve Urban, Ivica. “*Defining and Estimating Underground and Informal Economies: The New Instituional Economics Approach*”, **World Development**, Vol.:18, No.:7, 1990, s.7 vd.

Fidan, Necdet. **Kayıtdışı Ekonomi**, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamıştır), çanakkale 2000.

Financial Action Task Force on Money Laundering, 1997–1998 Report on Money Laundering Typologies, 12 şubat 1998,

Financial Action Task Force on Money Laundering, Annual Report 1992-1993, 29 Haziran 1003

Financial Action Task Force on Money Laundering, Annual Report 1997-1998, 25 Haziran 1998.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Annual Report, 1999-2000, 22 Haziran 2000, s.21

Financial Action Task Force on Money Laundering, Annual Report, 1995-1996, 28 Haziran 1996.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Annual Report, 2003-2004, 2 Temmuz 2004.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Annual Review of Non-Cooperative Countries of Territories, 2 Temmuz 2004.

Financial Action Task Force On Money Laundering, Report 1990-1991, 13 Mayıs 1991.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Report on Money Laundering Typologies 1999-2000, 3 Şubat 2000.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Report on Non-Cooperative Countries and Territories, 14 Şubat 2000.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Report, s.4 vd, www.fatf_gafi.org, (Erişim: 11 Mayıs 2004).

Financial Action Task Force on Money Laundering, Review of FATF Anti-Money Laundering Systems and Mutual Evaluation Procedures 1992-1999, 16 Şubat 2001.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Review to Identify Non-Cooperative Countries or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures, 22 Haziran 2000.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Review to Identify Non-Cooperative Countries or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures, 22 Haziran 2001.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Review to Identify Non-Cooperative Countries or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures, 21 Haziran 2002.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Review to Identify Non-Cooperative Countries or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness of Anti-Money Laundering Measures, 20 Haziran 2003.

Financial Action Task Force on Money Laundering, Third Mutual Evaluation/Detailed Assessment Report Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism, Norway, 10 Haziran 2005.

Financial Action Task Force, Annual and Overall Review of Non-Cooperative Countries of Territories, 10 Haziran 2005.

Financial Action Task Force, Evaluation of Laws and Systems in FATF Members Dealing with Asset Confiscation and Provisional Measures, Appendix 1, www1.oecd.org/fatf/pdf/CONFISC_en.pdf, (Erişim: 10 Ocak 2005).

Financial Action Task Force, Evaluation of Measures Taken by FATF Members Dealing With Customer Identification, www.fatf-gafi.org/dataoecd/ew/47/34047025.pdf, (Erişim: 12 Nisan 2005)

Financial Action Task Force, Money Laundering & Terrorist Financing Typologies 2004-2005, 10 Haziran 2005.

Financial Action Task Force, Summary of the Third Mutual Evaluation Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism Ireland, 17 şubat 2006, Paris 2006.

Financial Action Task Force, Third Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism, Summary Switzerland, 14 Ekim 2005.

Financial Stability Forum, Report of the Working Group on Offshore Financial Centres, Paris 2000.

Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC), 2001-2002 Estimates, Part III-Report on Plans and Priorities, Ottawa Canada, 2002.

Fleming, Matthew H. Roman, John ve Farrell, Graham. “*The Shadow Economy*”, **Journal of International Affairs**, Sprint 2000, No.:2, s.387-409.

- Gedik, Doğan. “*Müşadere Muhakemesi*”, **Yargıtay Dergisi**, S.:4, C.:25, Ekim 1999, s.549-560.
- Gilmore, W.C. **International Efforts to Combat Money Laundering**, Cambridge 1992.
- Gökçen, Ahmet. **Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Elkoyma ve Postada Elkoyma**, Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No. 49, Ankara 1994.
- Gözübüyük, A. Pulat. **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, C. IV, Beşinci Bası, Kazancı Yayınları, Ocak 1988.
- Green, Stuart P. “*The Concept of White Collar Crime in Law and Legal Theory*”, **Buffalo Criminal Law Review**, Vol.:8, No.:1, 2004, s.1-34.
- Guttmann, Robert. **Cybercash: The Coming Era of Electronic Money**, USA 2003.
- Güler, Kadir. “*Uluslararası Belgelere Göre Karaparaya Kaynak Teşkil Eden Fiiller (Öncül Suçlar), Karapara ve Karapara Aklama Suçu*”, **Vergi Dünyası**, Y.:22, S.:266, Ekim 2003, s.169-173.
- Gültekin, Hüseyin. “*Yeni TCK ve Karapara Aklama Suçu*”, **Yaklaşım**, Y.:13, S.:153, s.26265.
- Gümüşay, Serdar. “*Karapara Aklama Kavramı, Nedenleri ve Boyutları ile Karapara Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileri*”, **Vergi Sorunları**, S.:179, Ağustos 2003, s.124-137.
- Gümüşkaya, Hayrettin. “*Karapara Kavramı ve Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi*”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.:115, Nisan 1998, s.63-69.
- Gümüşkaya, Hayrettin. **Karaparanın Ulusal ve Uluslar arası Finans Düzenine Etkileri**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış) İstanbul 1998.

Günay, Ayşe ve Şahbazov, Rövşen. “Küreselleşme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalışmalar”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.:130, Y.:18, s.123-163.

Günaydın, İhsan. “Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları”, **Vergi Sorunları**, S.:126, s.75-84.

Gündel, Ahmet. **İçtihatlı-Açıklamalı Zimmet Sahtecilik Hırsızlık Gasp Dolandırıcılık Emniyeti Suiistimal Suçları**, Ankara 1998.

Güner, Sedat. **Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması**, Ankara 2003.

Günver, Osman R. “İnternet’te Ödeme”, **Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu**, 21-22 Mayıs 2001, 9 Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir 2002, s.209-218.

Hakeri, Hakan. **Ceza Hukuku**, Ankara 2005.

Häkinken, Kaisa. “Law and Economic Analysis of Confiscating the Proceeds of a Crime”, <http://www.joensuu.fi/taloustieteet/ott/scandale/helsinki/pdf/hakkinen.pdf>, (Erişim: 3 Şubat 2006).

Hampton, Mark P. ve Christensen, John. “Offshore Pariahs? Small Island Economies, Tax Havens, and the Re-configuration of Global Finance”, **World Development**, Vol.:30, No.:9, s.1658 vd.

Hasib, Syed Waqar. **Why The Global Anti-Money Laundering Regime Is Ill-Equipped to Fight The War on Terrorism, and What To Do About It**, Tufts University, Master of Arts in Law and Diplomacy Thesis, 2004.

Hasnas, John. “Ethics and The Problem of White Collar Crime”, **American University Law Review**, Vol.:54, No.:579, 2005, s.579-660.

Hatipoğlu, Muzaffer ve Parlar, Ali. **Özel Ceza Yasaları Uygulamalarında Ekonomik ve Ticari Suçlar, Açıklamalar-Kararlar**, Ankara 2005, s.889.

Havens Told to Toe the Line on Tax, **Financial Times**, 12 Kasım 1999.

Hecht, Jonathan H. “*Airing The Dirty Laundry: The Application of the United States Sentencing Guidelines to White Collar Money Laundering Offenses*”, **American University Law Review**, Vol.:49, s.289-326.

Herman, Anselm. “*Money Laundering & The Law in the Republics of Fiji and Vanuatu, A Critical Analysis*”, **USP Law School** 1999, www.vanuatu.usp.ac.fj/journal/splaw/Working_Papers/Herman1.html, (par. 7), (Erişim: 13 şubat 2006).

<http://europa.eu.int/comm/justice/home/doc/centre/criminal/doc/com/2006/72/en.pdf>, (Erişim: 2 Mart 2006).

<http://europa.eu.int/eur/lex/en/com/cnc/2004/com/2004/0230en01.pdf>, (Erişim: 2 Mart 2006).

<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/198.htm>, (Erişim: 10 Ocak 2006).

Hüvez, İbrahim. “*Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin 4208 Sayılı Yasanın Değerlendirilmesi*” **Vergi Raporu**, Y.:5, S.:27, şubat-Mart 1997, s.9-20.

IBA Daily News, Prague Conference 2005, 28 Eylöl 2005.

Information Paper of Financial Intelligence Units and the Egmont Group, www.egmontgroup.org/info_paper_final_oct_2004.pdf, (Erişim: 7 Mart 2006).

İçel, Kayıhan ve Diğerleri. **İçel Yaptırım Teorisi Genel Esaslar-Yaptırım Türleri-Cezaların Saptanması-Cezanın Düşmesi Cezalara Seçenek Olan Kurumlar**, İstanbul 2000.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, **Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele** 1999, s.74, 75; Güner, s.64, 65).

İkiz, Ahmet Salih. **Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye’de Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri**, Dokuz Eylöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi (Yayınlanmamıştır), İzmir 2000.

İpek, Halim. **Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması**, İstanbul 2000.

Jason-Lloyd, Leonard. **The Law on Money Laundering: Statutes and Commentary**, Routledge 1997.

Jianan, Guo. “*Situation of and Countermeasures Against Money Laundering Crime in China*”, www.perso.wanadoo.fr/societe.internationale.de.criminologie/pdf/Intervention%20Guo.pdf, (Erişim : 1 Kasım 2005).

Johnson, J. “*Blacklisting: Initial Reactions, Responses and Repercussions*”, **Journal of Money Laundering Control**, Vol.:6, No.:3, s. 211 vd.

Johnson, J. “*In Pursuit of Dirty Money: Identifying Weaknesses in the Global Financial System*”, **Journal of Money Laundering Control**, Vol.:6, No.:1, s. 122 vd.

Joseph, Lester M.. “*Money Laundering Enforcement : Following the Money*”, **Economic Perspectives : An Electronic Journal of the U.S. Department of State**, 6 Şubat 2001, s.11-14.

Jost, Patrick M. ve Sandhu, Harjit Singh. “*The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering*”, www.interpol.int/Public/FinancialCrime/MoneyLaundering/hawala/default.asp, (Erişim: 24 Haziran 2005).

Kaçar, Hamza. “*ABD’nde Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Faaliyetlerine Genel Bir Bakış*”, **Mükellefin Dergisi**, S.:79, Temmuz 1999, 128-131.

Kaçar, Hamza. “*Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Amacıyla Yapılan Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslar arası Sözleşmeler ve İki Anlaşmalar*”, **Yaklaşım**, Y.:7, S.:78, Haziran 1999, s.79-84.

Kalem, Murat. “*Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Metodolojisi Belgesi (AML/CFT Metodolojisi Belgesi) Kapsamında Serbest*

- Muhasebeci, Mali Müşavirler İle Yeminli Mali Müşavirlere Getirilmesi Gereken Yükümlülükler*”, **Yaklaşım**, Y.:12, S.:142, Ekim 2004, s.265-268.
- Katoğlu, Tuğrul. “4208 sayılı Kanun ile Düzenlenen “Karapara Aklama Suçu”nun Yapısına İlişkin Bazı Gözlemler”, **Vergi Dünyası**, S.:211, Mart 1999, s.121-124.
- Kaya, Mustafa. “Uyuşturucu Madde Suçlarında Muhbirin Dinlenmesi, Davaya Müdahale ve Suçta Kullanılan Eşyanın Müsaderesi”, **Yargıtay Dergisi**, S.:4, C.:24, Ekim 1998, s.586-603.
- Kennedy, Angus J. **Internet The Rough Guide** (Çev: Şimşek Demir), Ankara 2000.
- Keser-Berber, Leyla. “Elektronik Ödeme Araçları, Elektronik Paranın Merkez Bankasının Para Politikası ve Kara Para Aklama Açısından Değerlendirilmesi”, **Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu**, 21-22 Mayıs 2001, 9 Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir 2002, s.219-279.
- Ketter, Ronald George. **Law Enforcement and Asset Forfeiture: A Study of Bureaucratic Incentives In the Provision of Public Goods**, A Dissertation the Degree of Doctor of Philosophy, the State University of New York (Yayınlanmamıştır), Binghamton 1996.
- Kılıçdaroğlu, Kemal. “Kayıtdışı Ekonomi ve Bürokrasi”, **Vergi Dünyası**, S.:190, Haziran 1997, s.3 vd.
- Kılıçdaroğlu, Kemal. “Saklı Ekonominin Boyutları ve Daraltma Önlemleri”, **Vergi Dünyası**, S.:228, Ağustos 2000, s.4 vd.
- Kılıçdaroğlu, Kemal. “Suç Ekonomisini Önleme Yargı Cephesi ve Sorunlar”, **Vergi Dünyası**, S.:225, Mayıs, 2000, s.18 vd.
- Kırkulak, Berna. “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Vergilendirilmesi”, **Vergi Sorunları**, S.:132, Eylül 1999, s.153 vd.
- Kingston Declaration on Money Laundering**, www.cfatf.org/eng/kingdec/index.pdf, (Erişim: 10 Kasım 2005).

Kitada, Mikinao. “*Money Laundering in Asia – Current Stituation and Countermeasures Against Money Laundering in Asia*”, **Law-Asia Conference**, 5 Ekim 2001, 1-11.

Koca, Mahmut. “*Türk Ceza Kanunu’nun Yer Bakımından Uygulanması*”, **Hukuk ve Adalet**, Y.:2, S.:5, Nisan 2005, s.23-41.

Kocasakal, Ümit. “*Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı*”, **Prof.Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2002/1, s.130-162.

Kocasakal, Ümit. **Karapara Aklama Suçu**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi (Yayımlanmamıştır), İstanbul 2000.

Krauland, Edward J. ve Hutman, Aaron R. “*Money Laundering Enforcement And Policy*”, Vol.: 38:2, Summer 2004, www.abanet.org/intlaw/hubs/publications/monlaunder2003.yir.pdf, (Erişim:10 Mart 2006).

Kuban, Oktay. “*Karapara Aklama Suçu*”, **Adalet Dergisi**, Y.:92, S.:7, Nisan 2001, s.87-124.

Kukhianidze, Alexander. “*Organized Crime and Smuggling Through Abkhazia and South Ossetias*”, **Organised Crime, Trafficking, Drugs: Selected Papers Presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology** (Edited by Sami Nevala and Kauko Aroma), European Institute for Crime Prevention and Control Publication Series No.42, Helsinki 2004, s.87 vd.

Lam, Yukyan. **Anti-Money Laundering and Asset Forfeiture, A Compilation of Southeastern European Countries’ Laws & Europe’s Response to Money Laundering**, 2005.

Leacock, Charles Clifton. “*Internationalization of Crime*”, **International Law and Politics**, Vol.:34, Nisan 2002, s. 263-279.

Levi, Michael ve Smith, Alaster. **A Comparative Analysis of Organised Crime Conspiracy Legislation and Practice and Their Relevance to England and Wales**, Home Office Online Report 17/02, www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs2/rdsolr1702.pdf, (Erişim: 1 Mart 2005).

Levi, Michael. “*Money Laundering: Risks and Counter-Measures*”, **Money Laundering in the 21 st Century: Risks and Countermeasures**, Australian Institute of Criminology, Research and Public Policy Series No. 2, Adam Graycar and Peter Grabosky (Ed.), Australia 2000, s.1-11.

Levy, Steven Mark. **Federal Money Laundering Regulation**, 2004.

Lilley, Peter. **Hacked, Attacked and Abused: Digital Crime Exposed**, USA 2002.

Lincenberg, Gary S. ve Gluck, Benjamin N. “*Recent Developments in Money Laundering*”, www.birdmarella.com/Articles/GSL%20-%20Recent%20Developments%20in%20Money%20Laundering.pdf, (Erişim: 1 Aralık 2005).

Lincenberg, Gary S. ve Gluck, Benjamin N. “*Recent Developments in Money Laundering*”, <http://www.birdmarella.com/articles/GSL%20-%20Recent%20Developments%20in%20Money%20Laundering.pdf>, (Erişim: 11 Ocak 2006).

Lyman, David. “*Money Laundering*”, **ICC’s Standing Committee on Extortion and Bribery, Corporate Practices Manual on Extortion and Bribery**, 17 şubat 1999, www.thailawforum.com/articles/moneylaundering.html, (Erişim: 1 Haziran 2004).

Mahmutoğlu, Fatih S. “*Back to Back, Fiduciary, Off Shore Bankacılık İşlemleri Bağlamında Bankalar Kanunu’nun 22/3 ile 22/4. Maddeleri Arasındaki Temel Farklar*”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S.:3, Nisan 2005, s.223-238.

Mahmutoğlu, Fatih Selami. “Bankacılık Suçları Bağlamında Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri”, **Avrupa Birliği’ne Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele Paneli**, 05 Ekim 2001, İstanbul 2002, s.102 vd..

Maimbo, Samuel Munzele. **The Money Exchange Dealers of Kabul, A Study of the Hawala System in Afghanistan**, Haziran 2003.

Mali Suçları Araştırma Kurulu, Mali Eylem Görev Grubu Karapara Aklama Tipolojileri, MASAK Yayın No:7, Ankara 2000.

Manney, Rachel. “*Money Laundering: The Global Threat to the Integrity of Financial Systems*”, Ocak 2002, www.willmott.com, (Erişim: 11 Nisan 2006).

Markina, Anna. “*Representations of Organised Crime in Estonian Printed Media*”, **Organised Crime, Trafficking, Drugs: Selected Papers Presented at the Annual Conference of the European Society of Criminology** (Edited by Sami Nevala and Kauko Aroma), European Institute for Crime Prevention and Control Publication Series No.42, Helsinki 2004, s.157 vd.

MASAK Faaliyet Raporu 2003, Ankara, 2004.

MASAK Faaliyet Raporu 2004, Ankara, 2005.

MASAK Faaliyet Raporu 2005, Ankara, 2006.

Masciandaro, Donato. “*Combating Black Money: Money Laundering and Terrorism Finance, International Cooperation and The G8 Role*”, **Conference Security, Prosperity and Freedom: Why America Needs The G8**, Indiana University, 3-4 Haziran 2004, s.2-31.

Mavral, Ülker. “*4208 Sayılı Kanunda Karapara Kapsamına Alınması Gereken Suçlar*”, **Vergi Sorunları**, S.:180, Eylül 2003, s.147-158.

Mavral, Ülker. “*765 Sayılı Türk Ceza Kanununda ve 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanunda Yapılan Değişiklikle “Rüşvet”*”

- Öncül Suç Kapsamına Alınmıştır”, **Vergi Raporu**, S.:65, Haziran-Temmuz 2003, s.7-16.
- Mavral, Ülker. “*Kayıtdışı Ekonomi ve Kayıtdışı Ekonomiyi Önlemek İçin Alınabilecek Tedbirler*”, **Vergi Raporu**, S.:52, Nisan-Mayıs 2001, s. 21 vd.
- Mavral, Ülker. **Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları**, Ankara 2001.
- McCusker, Rov. “*Underground Banking: Legitimate Remittance Network or Money Laundering System?*”, **Australian Institute of Criminology**, No.:300, Temmuz 2005, s.1-6.
- McDowell, John. “*The Consequences of Money Laundering and Financial Crime*”, **Economic Perspectives**, Vol.:6, No.:2, Mayıs 2001, s.6-8.
- McQuade III, Samuel C. **Cops Versus Crooks: Technological Competition And Complexity In The Co-Evolution Of Information Technologies And Money Laundering**, George Mason University, Dissertation Doctor of Philosophy (yayınlanmamıştır), Virginia 2001.
- Melofsky, Robert C. **The Evolution of the Bank Secrecy Act and Its Application in the Banking Industry: Issues and Problems in the Regulatory Reporting of Financial Crimes**, the Degree of Master of Arts, The University of Texas (Yayınlanmamıştır), Arlington 2001.
- Mihályi, Peter. **The Prevention of Money Laundering: A Key Component of the Partners for Financial Stability Program**, Budapeşte 2002.
- Minogue, Nicholas P. **Transnational Organized Crime in the United States**, the Degree of Doctor of Philosophy in Sociology/Justice, Faculty of the College of Arts and Sciences of American University (yayınlanmamıştır), Washington D.C., 2000.

Mitsilegas, Valsamis. “*New Forms of Transnational Policing: The Emergence of Financial Intelligence Units in the European Union and the Challenges for Human Rights: Part I*”, **Journal Of Money Laundering**, Vol.:3 No.:2, s.250-258.

Molander, Roger C. Wilson, Peter A. ve Mussington, David A. **Cyberpayments and Money Laundering: Problems and Promise** 1998.

Morais, Andrea Frota Machado de. **Money Laundering in Brazil**, The George Washington University The Institute of Brazilian Business and Management Issues XII Minerva Program, Fall 2000.

Morgan, Matthew S. **Money Laundering: The United States Law and Its Global Influence**, Essays in International Financial & Economic Law, No.: 5, Kasım Londra 1996.

Motivans, Mark. **Federal Justice Statistics Program Money Laundering Offenders, 1994-2001**, Bureau of Justice Statistics Special Reports, s.1-12.

Myers, Joseph. “*International Standarts and Cooperation in the Fight Against Money Laundering*”, **Economic Perspectives**, Vol.:6, No.:2, Mayıs 2001, s.9-10.

Naylor, R. T. **Wages of Crime: Black Markets, Illegal Finance and the Underworld Economy**, Ithaca 2002.

Naylor, R. Tom. “*Understanding and Measuring Criminal Financial Flows*”, **Expert Panel on Emerging Crimes**, 29 Eylül 2000, Ottawa Kanada, s.1-11.

Norgren, C. “*The Control of Risk Associated with Crime, Terror and Subversion*”, **Journal of Money Laundering Control**, Vol.:7, No.:3, s. 201 vd.

Oğuzman, Kemal ve Seliçi, Özer. **Eşya Hukuku**, İstanbul 1997.

Organized Crime in Denmark in 2003, Police Department, www.politi.dk/NR/rdonlyres/C68CE446-226B-41AC-644E13DD69CD/0/rap-org-krim-2003-eng-ver.pdf, (Erişim: 8 Nisan 2006).

- Önder, Ayhan. **Ceza Hukuku Dersleri**, İstanbul 1992, s.90
- Önder, Ayhan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, C.:III, İstanbul 1989.
- Önder, Ayhan. **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar**, İstanbul 1994.
- Öngeoğlu, Abdurrahman. “*Karapara Aklama Suçu*”, **Vergi Sorunları**, S.:119, Ağustos 1999, s.22-38.
- Özbek, Veli Özer. **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı (Açıklamalı-Gerekçeli-İctihatlı)**, C.:1, Güncelleştirilmiş Geliştirilmiş 3. Baskı, Ankara 2006.
- Özel, Salih. “*Kayıtdışı Ekonomi Kavramı Sorunları ve Çözümleri*”, **Yaklaşım**, S.:71, Y.:6, s.15 vd.
- Özötün, Erdoğan. “*Milli Gelir Tüm Faaliyetleri Kapsıyor*”, **Forum**, Şubat 1994, s.18 vd.
- Özsoylu, Ahmet Fazıl. “*Kim Kazanıyor Kim Kaybediyor?*” **Forum**, Şubat 1994, s.14 vd.
- Özşuca, Hatice Banu. **Avrupa Topluluk Hukukunda Bankaların Kara Paranın Aklanması İçin Kötüye Kullanılmaktan Korunması**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamıştır), Ankara 1993.
- Öztan, Fırat. **Kıymetli Evrak Hukuku**, Güncelleştirilmiş 11. Bası, Ankara 2005.
- Öztürk, Bahri ve Erdem, Mustafa Ruhan **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku**, Yeni TCK’ya Göre Yenilenmiş 8. Baskı, Ankara 2005.
- Peterson, Steven L. “*Achieving a Sustained Response to Money Laundering*”, **Economic Perspectives**, Vol.:6, No.:2, Mayıs 2001, s.15-18.
- Philippsohn, Steven. “*Money Laundering on the Internet*”, **Computers & Security**, 20 (2001), s.485 vd.

Pinner, Graham. “*Money Laundering: The State of Play*”, **Money Laundering in the 21 st Century: Risks and Countermeasures**, Australian Institute of Criminology, Research and Public Policy Series No. 2, Adam Graycar and Peter Grabosky (Ed.), Australia 2000, s.12-22..

Pinto, Ricardo. **Money Laundering as an Autonomous Offence, Analysis and the Consequences of the Autonomy of the Money Laundering Offence: the Perpetrator of the Predicate Offence as the Perpetrator of the Offence of Money Laundering**, Organisation of Amerikan States, Washington.

Poroy, Reha ve Tekinalp, Ünal. **Kıymetli Evrak Hukuku**, Güncelleştirilmiş 16. Bası, İstanbul 2005.

Pradel, Jean. “*Mali Suçluluk: Kavramlar ve Temel Açıklamalar*”, Çev.: Zeynel T. Kangal, **İÜHFİM**, C.:LX, S.:1-2., s.309-323.

Prelipceanu, Iarina Ioana. “*The Legislative Framework on Combating Money Laundering in Romania*”, www.eplc.gr/whatwedo/pres/2.pdf, s.2 (Erişim: 11 Mayıs 2004).

Prevention of Criminal Use of the Banking System for the Purpose of Money-Laundering, www.bis.org/publ/bcbssc137.pdf, (Erişim: 14 Ocak 2006).

Profits of Crime and their Recovery, Howard League for Penal Reform, London 1984.

Quirk, Peter, J. “*Money Laundering: Muddying the Macroeconomy*”, **Finance&Development**, Mart 1997, s.7-9.

Rawlinson, Paddy. **Russian Organised Crime and the Baltic States: Assessing the Threat**, Centre for Comparative Criminology & Criminal Justice, Working Paper 38/01, Brighton 2001.

Reuter, Peter ve Truman, Edwin M. **Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering**, Institute for International Economics, November 2004.

Robinson, Jeffrey. **Karapara Aklayıcıları, Dünyanın En Büyük Üçüncü Ticaretinin İç Yüzü**, Çev.:Ayşe Emengen, İstanbul 2003.

Robinson, Nicholas. “*The Yin and Yang of Money Laundering in Asia-Pacific*”, **KPMG’s Frontiers in Finance**, November 2003, s.36-39.

Roi, R. Basant. **Training Seminar on Anti-Money Laundering**, 25 Ekim 2001, www.bom.intnet.mu/oct2001/Speech-Gov.doc, (Erişim: 13.02.2004).

Roma, Mónica Quintas. “*Banking Confidentiality and State Control of Currency Transactions and Related Criminal Activities-Portugal*”, **Money Laundering and Banking Secrecy General Report, XIVth International Congress of Comparative Law**, (Edited : Paolo Bernasconi), Atina 1994, s. 207-224.

Sabah Gazetesi, 31 Ocak 2006, s.21.

Savaş, Vural ve Mollamahmutoğlu, Sadık. **Türk Ceza Kanununun Yorumu**, C.: I, Birinci Baskı, Ankara 1995.

Schneider, Stephen. **Money Laundering in Canada: An Analysis of RCMP Cases**, Nathanson Centre For the Study Of Organized Crime And Corruption, Kanada 2004.

Schroeder, William R. “*Money Laundering, A Global Threat and the International Community’s Response*”, **FBI Law Enforcement Bulletin**, Vol.:70, No.:5, May 2001, s.1-9.

Senate Committee on the Judiciary, The Money Laundering Crimes Act of 1986, Senate Report No.433, 99 th Crongress 2 nd Session, s.1,2.

Shostko, Olena. “*Organized Crime in Ukraine: Contemporary Stituation and Methods of Counteraction*”, **Organised Crime, Trafficking, Drugs: Selected Papers Prensented at the Annual Conference of the European Society of Criminology** (Edited by Sami Nevala and Kauko Aroma), European Institute for Crime Prenvention and Control Publication Series No.42, Helsinki 2004, s.226 vd.

Smith, Eugene F. **Money Laundering: A Study in the Creation of Law**, City University of New York, A Dissertation of Doctor of Philosophy (Yayımlanmamıştır), New York 1990.

Somay, Bülent. “*Kara Paranın Finans Sektörü Aracılığı ile Aklanması (Money Laundering)*”, **Uzman Gözüyle Bankacılık**, Mart 1995, s.72-76.

Soyaslan, Doğan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Ankara 2005.

Soyaslan, Doğan. **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Ankara 2005.

Statement of Purpose of the Egmont Group of Financial Intelligence Units Guernsey, 23 Haziran 2004, www.egmontgroup.org/statement_of_purpose.pdf, (Erişim: 7 Mart 2006).

Steel, Billy. Money Laundering- A Brief History, www.coumtermoneylaundering.com, (Erişim: 12 Nisan 2004);

Stessens, Guy. **Money Laundering : A New International Law Enforcement Model**, Cambridge University 2000.

Şafak, Erdal. “*Son Babalar Babası Corleone*”, **Pazar Sabah**, 7 Mayıs 2006, s.26.

Şahinkaya, Yalçın. “*Karapara Aklamayla Mücadelede Müsadere Yaptırımı*”, **Adalet Dergisi**, S.:12, Y.:93, s.110-127.

Şener, Esat. **Medeni Kanun/Borçlar Kanunu**, Ankara 1998.

TBMM Adalet Komisyonu ile Genel Kurulunda Türk Ceza Kanunu Tasarısının Maddeleri Üzerindeki Görüşmeler, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı.

T.C. İçişleri Bakanlığı, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı, *“Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Yasal Düzenlemeler”*, **Bankacılar Dergisi**, S.:30, Eylül 1999, s.116-129.

T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, **Türk Hukuk Mevzuatında Müsadere ve Tedbirin Kapsamı ve 4208 Sayılı Kanun Açısından Değerlendirilmesi (FATF Ülkelerinde Müsadere Uygulamaları İle Birlikte)**, MASAK Yayın No:5, Ankara 2000.

Takáts, Elöd. *“A Theory of “Crying Wolf”: The Economics of Money Laundering Enforcement”*, **Princeton University Department of Economics**, www.princeton.edu/~elod/money.pdf, s.5, Erişim: 13 Şubat 2006.

Tanrıkulu, Salih. *“Kayıt Dışı Faaliyetlerin Nedenleri ile Ekonomik ve Vergisel Sonuçları Üzerine Yapılan İki Araştırmanın Değerlendirilmesi”*, **Vergi Sorunları**, S.:191, Ağustos 2004, s.63 vd.

Taşdelen, Aziz. **Hukuksal Açıdan Türkiye’de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi**, Ankara 2003.

Taşkın, Mustafa. **Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karaparayla Mücadele**, Ankara 2004.

Taylor, Ian. *“The International Drug Trade and Money Laundering: Border Controls and Other Issues”*, **European Sociological Review**, Vol.:8, No.:2, Eylül 1992, s.181 vd.

Tekin, Bülent. **Yer altı Ekonomisinde Kaçakçılık-Karapara İlişkisi ve Türkiye Örneği**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamıştır), Isparta 2001.

Tekinay-Akman-Burcuoğlu-Altop. **Tekinay Eşya Hukuku**, C.:I, 5. Bası, İstanbul 1989.

Tezcan Durmuş ve Erdem, Mustafa Ruhan. **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 2. Baskı, İzmir 2002.

Tezcan, Durmuş. Erdem, Mustafa Ruhan ve Önok, Murat. **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Ankara 2006, s. 490

Tezcan, Durmuş”*Organize Suçlar ve Bu Suçlarda Mağdurun Hakları ve Tanıkların Korunması*”, **Adalet Dergisi**, Y.:91, s.:3, Nisan 2000, s.9 vd.

The Confiscation of the Proceeds of Crime, Law Reform Commission, Dublin 1991.

The National Association of Estate Agents, Protecting Against Money Laundering: A Guide for Members, Ağustos 2004.

The Swiss Legislation Against Money Laundering, www.eda.admin.ch/washington_embale/home/legaff/Fact/monlau.ContentPar.0003.UpFile.tmp/de-991203_laundering_e.pdf, s.1 (Erişim: 25 Mayıs 2005).

Tokmakkaya, Murat. “*Karapara Aklama Suçunun Tespitine Dönük İnceleme Sürecine İlişkin Özellik Taşıyan Hususlar*”, **Vergi Dünyası**, S.:222, Şubat 2000, s.126-135.

Tokmakkaya, Murat. “*Karaparayla Mücadele Sistemindeki Aksaklıklar ve Çözüm Önerileri*”, **Vergi Dünyası**, S.:263, Temmuz 2003, s.50-57.

Toluner, Sevin. **Milletlerarası Hukuk Dersleri, Devletin Yetkisi (Yer ve Kişiler Bakımından Çevresi ve Niteliği)**, 5. Bası (Tıpkı), İstanbul 1996.

Truman, Edwin M. ve Reuter, Peter. **Chasing Dirty Money: Progress on Anti-Money Laundering**, Washington 2004.

Turanboy, Asuman. **Varakasız Kıymetli Evrak**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No:362, Ankara 1998.

Türk Dil Kurumu, **İmla Kılavuzu**, Ankara 2000.

Türk, Hikmet Sami. “*Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele*”, **Adalet Dergisi**, Y.:91, s.:3, Nisan 2000, s.5-8.

Türkiye Bankalar Birliği, **Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri**, Yayın No.:235, İstanbul 2003.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.:13, Birleşim: 17, 1996, s.547 vd.

Türkiye Genç İşadamları Derneği, **2000’li Yıllara Doğru Türkiye’nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar: 31- Suç Ekonomisi**, İstanbul, Ocak 1998.

United Nations Office on Drugs and Crime Anti Money Laundering Unit/Global Programme Against Money Laundering, An Overview of the UN Conventions and The International Standarts Concerning Anti-Money Laundering Legislation, Viyana 2004.

Utku, Eray. “*Karapara Aklama Suçu ve Hazırlık Soruşturması Aşmasında Karşılaşılan Sorunlar*”, **Adalet Dergisi**, Y.:93, S.:12, Temmuz 2002, s.154-162.

Ümit Kocasakal, **Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları**, İstanbul 2004.

Ünal, Şeref. **Uluslararası Hukuk**, Ankara 2005.

Vakhin, Sam. **Crime and Corruption**, 1 nci bası, Üsküp 2003.

Van Cleef, Carol R. Silets Harvey M. ve Motz, Patrice. “*Does the Punishment Fit the Crime?*”, **Journal of Financial Crime**, Vol.:12, No.:1, s.2-11.

Vasconcellos, Ana Paula Riberio de. **The Financial System’s Internal Efforts to Prevent Money Laundering: The Brazilian and the American Experience**, The Institute of Brazilian Business & Public Management Issues, Theory and Operation of a Modern National Economy, Washington DC 2002.

Walker, John. “*Estimates of the Extent of Money Laundering in and Throughout Avustralia*”, **Avustralian Transaction Reports and Analysis Centre 1995**, www.austrac.gov.au/publications/moneylaundestimates/toc.html, (Erişim: 12 Haziran 2004).

Wasserman, Miriam. “*Dirty Money*”, **Regional Review**, Q1 2002, s.14-21.

Wilkitzki, Peter H. “*Current Situation and Countermeasures against Money Laundering- A German and European Perspective*”, **117th International**

Seminar Visiting Expert's Papers Resource Material Series No. 58,
www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF/fms/no58/58-25, (Erişim: 16 Nisan 2005), s.
315-326.

Williams, Phil. **Crime, Illicit Markets and Money Laundering,**
www.ceip.org/files/pdf/mgi-ch3.pdf, s.109, (Erişim: 25 Aralık 2005).

www.afda.org/afda/news/Restitution_case_Paradis.pdf, (Erişim: 22 Mart 2006);

www.cfatf.org, (Erişim: 7 Mart 2006).

www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/198.htm, (Erişim: 28 şubat 2006).

www.docs.justice.gov.mt/lom/legislation/english/leg/vol_10/chapt373.pdf, (Erişim: 1
şubat 2005).

www.docs.justice.gov.mt/lom/legislation/english/leg/vol_10/chapt373.pdf, (Erişim: 10
Kasım 2005).

www.egmontgroup.org/ist_of_fius.pdf, (Erişim: 7 Mart 2006).

www.europarl.eu.int/summits/tam_en.htm#c, (Erişim: 2 Mart 2006).

www.fazenda.gov.br/coaf/ingles/about/leis9613.htm, (Erişim: 13 Ocak 2004).

www.fia.minfin.bg/docs_lmaml.pdf, (Erişim: 10 Ocak 2004).

www.fincen.gov (Erişim: 05 Kasım 2005).

www.fsforum.org/press/home.html, (Erişim: 22 Mart 2003).

[www.ftnet.dk/graphic/Finanstilysnet/Mediafiles/newdoc/Oversaettelser/129hvidvask.do](http://www.ftnet.dk/graphic/Finanstilysnet/Mediafiles/newdoc/Oversaettelser/129hvidvask.doc)
c, (Erişim: 29 Ocak 2006).

www.gddc.pt/legislacao-lingua-estrangeira/english/decree-law-313-93.html, (Erişim: 17
Ocak 2005).

www.gddc.pt/legislacao-lingua-estrangeira/english/decree-law-325-95.htm, (Erişim: 17 Ocak 2005).

www.imolin.org, (Erişim:12.01.2004).

www.imolin.org/doc/amlid/Nigeria_AML_Act04.pdf, (Erişim: 10 Ocak 2006).

www.info.gov.za/gazette/Acts/1998/a121-98.pdf, (Erişim: 8 Nisan 2006).

www.interpol.int/Public/ICPO/GeneralAssembly/AGN55/Resolutions/AGN55RES18.asp, (Erişim: 3 Mart 2006).

www.interpol.int/Public/ICPO/GeneralAssembly/AGN60/Resolutions/AGN60RES4.asp, (Erişim: 3 Mart 2006).

www.interpol.int/Public/ICPO/GeneralAssembly/AGN66/Resolutions/AGN66RES15.asp, (Erişim: 3 Mart 2006).

www.interpol.int/Public/ICPO/GeneralAssembly/AGN66/Resolutions/AGN66RES17.asp, (Erişim: 3 Mart 2006).

www.interpol.int/Public/ICPO/GeneralAssembly/AGN66/Resolutions/AGN66RES18.asp, (Erişim: 3 Mart 2006).

www.masak.gov.tr, (Erişim: 11 Ocak 2006).

www.swissemb.org/legal/crim.pdf, (Erişim: 01 şubat 2005).

www.swissemb.org/legal/mla.pdf, (Erişim: 01 şubat 2005).

www.tbb.org.tr, (Erişim: 1 Kasım 2003).

www.transparency.md/Laws/633-01_en.pdf, (Erişim: 11 Temmuz 2005).

www.unafei.org.jp/english/pdf/PDF_rms/no59/ch34.pdf, (Erişim: 11 Kasım 2005).

www1.oecd.org/fatf/Ctry-orgpages/ (Erişim: 11 şubat 2004).

www.imolin.org/en/ungadec.html, (Erişim:12 Ocak 2004).

www.europol.eu.int, (11 Kasım 2005).

www.wolfsberg-principles.com, (Erişim: 11 Nisan 2005).

www.tbmm.gov.tr, (Erişim : 1 Temmuz 2005).

Xue, Dong. **A General Study of the Extraterritoriality of Criminal Forfeiture Law: Canada and China**, Thesis of Master of Arts (Yayınlanmamıştır), Simon Fraser University 1999.

Yalçın, Ömer Lütfi. “*Karapara Aklamaya Karşı Alınan Tedbirler: Şüpheli İşlem Bildirimleri*”, **Uzman Gözüyle Bankacılık**, S.:25, s.26-34.

Yaşın, Mehmet. “*Türk Ceza Kanunu’nda Yapılan Düzenlemelerin Karapara Aklama ile Mücadeleye Etkisi*”, **Yaklaşım**, Y.:13, S.:146, Şubat 2005, s.243-246.

Yenisey, Feridun. “*Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele*”, **Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Semineri**, Aralık 1999, Ankara, s.46 vd.

Yetim, Sedat. **Kara Paranın Aklanması Uygulaması ve Sonuçları**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi (Yayınlanmamıştır), Ankara 2000.

Yetkiner, Erkan. “*Vergi Cennetlerinin Sunduğu Bazı Vergi ve Yatırım Avantajları*”, **Vergi Dünyası**, S.:237, s.79-84.

Yılmaz, Ejder. **Hukuk Sözlüğü**, Ankara 1996.

Yılmaz, Zekeriya. **Teori ve Uygulamada Müsadere (Zoralım)**, Ankara 1997.

Yumuşak, İbrahim. “*Karapara Aklama Suçu ve Unsurları*”, **Adalet Dergisi**, Ekim 2000, S.:5, s.164-173.

Yumuşak, İbrahim. “*Karaparanın Aklanması ile Mücadelenin Nedenleri ve Bu Konudaki Uluslar arası Çalışmalar*”, **Vergi Dünyası**, S.:229, Eylül 2000, s.44-47.

Ziegler, Jean. **İsviçre Daha Beyaz Yıkar**, Çev.:Zafer Üskül, İstanbul 1990.

YARARLANILAN YABANCI KANUNLAR

Almanya, Ceza Kanunu (1987) m.261, www.unodc.org/unodc/en/legal_library/de/legal_library_1997-10-23_1997-53.html, (Erişim: 11 Ocak 2004).

Almanya, Terörizmin Finansmanı ile Mücadele ve Kara Paranın Aklanmasının Engellenmesi Kanunu (the Act on the Improvement of the Suppression of Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (Money Laundering Act), 8 Ağustos 2002 tarih, www.anti-moneylaundering.org/uploads.pdf, (Erişim: 15 Nisan 2005).

Arnavutluk, Ceza Kanunu, 27 Haziran 1995 tarih ve 7895 sayılı m.36, Kanun metni için bkz. Lam, s.19.

Arnavutluk, 30 Eylül 2004 tarih ve 9284 numaralı Organize Suçun Önlenmesi ve Mücadele (Preventing and Striking at Organized Crime), Kanun metni için bkz. Lam, s.20.

Arnavutluk, 17 Mayıs 2000 tarih ve 8610 sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu (The Prevention of Money Laundering), Kanun metni için bkz. Lam, s.38.

Avusturya, Ceza Kanunu (1974) m.165, Kanun metni için bkz. www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

Brezilya, 3 Mart 1998 tarih ve 9613 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. www.fazenda.gov.br/coaf/ingles/about/lei9613.htm, (Erişim: 13 Mart 2005).

Bosna-Hersek, Ceza Kanunu (2003), m.209, Kanun metni için bkz. Lam, s.66.

Bosna-Hersek, Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu (Law on the Prevention from Money Laundering in the Federation of Bosnia and Herzegovina), 2000 tarih ve 8 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. Lam, s.71.

Bosna-Hersek, Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu (Law on the Prevention of Money Laundering), 2000 tarih ve 8 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. Lam, s.85.

Bulgaristan, Ceza Kanunu m.253, Kanun metni için bkz. Lam, s.114.

Bulgaristan, Kara Paranın Aklanmasına Karşı Tedbirler Kanunu (Law on Measures Against Money Laundering), 24 Temmuz 1998 tarih ve 85 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. Lam, s.116.

Çek Cumhuriyeti, 15 Şubat 1996 tarih ve 81 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. www.era.int/domains/corpus-juris/public_pdf/czech_republic_append1.pdf, (Erişim: 10 Nisan 2003).

Çin Halk Cumhuriyeti, Ceza Kanunu m.191, www.qis.net/chinalaw/prclaw60.htm, (Erişim: 12 Mart 2006).

Danimarka, Terörizmin Finansmanı ve Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Tedbirleri Birleştirilmiş Kanunu (Consolidated Act on Measures to Prevent Money Laundering and Financing of Terrorism), 23 Şubat 2004 tarih ve 129 sayılı Kanun, www.ftnet.dk/graphics/Finanstilsynet/Mediafiles/newdoc/Oversaettelser/129hvidvask.doc, (Erişim: 16 Mart 2005).

Estonya, Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu (Money Laundering Prevention Act), 25 Kasım 1998 tarihli Kanun, www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

Finlandiya, Kara Para Aklanmasının Önlenmesi Kanunu (Act on Preventing and Clearing Money Laundering), 2003 tarih ve 365 sayılı Değişiklik, www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1998/en19980068.pdf, (Erişim: 11 Nisan 2005).

Guatemala, Para ve Malvarlıklarının Aklanmasının Önlenmesi Kanunu (Anti-Money and Asset Laundering Law), 2001 tarih ve 67 sayılı Kanun, www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

Hırvatistan, Ceza Kanunu (1999) m.279, Kanun metni için bkz. Lam, s.182.

Hırvatistan, Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu (the Law on Prevention of Money Laundering), 2004, Kanun metni için bkz. Lam, s.183.

İngiltere, Suç Gelirleri Kanunu (Proceeds of Crime Bill), 2001-2002 tarih ve 31 sayılı Kanun, www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2001/rp01-079.pdf, (Erişim: 16 Mart 2006).

İspanya, Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu (Law to Prevent Money Laundering), 1993 tarih ve 19 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

İsrail, Kara Paranın Aklanmasının Yasaklanması Kanunu (Prohibition on Money Laundering), 2000 tarih ve 5760 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/FC96FD8D-87F4-470D-8BF1-2BDC7879ADE9/0/MONEYLAUNDERINGLAWmeodkan.doc (Erişim: 1 Şubat 2004).

İsveç, Kara Paranın Aklanmasına Karşı Tedbirler (Act on Measures Against Money Laundering), 1993 tarih 768 sayılı Kanun, www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

İsviçre, Mali Sektörde Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Federal Kanunu (Federal Act on the Prevention of Money Laundering in the Financial Sector), 10 Ekim 1997 tarihli, www.gwg.admin.ch/e/e_temp/e/mla.pdf, (Erişim: 1 Şubat 2004).

Japonya, Suç Gelirleri ve Diğer Sorunların Kontrolü, Organize Suçların Cezalandırılması Kanunu (the Law for Punishment of Organized Crimes, Control of Crime Proceeds and Other Matters), www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

Karadağ, Ceza Kanunu m.268, 2003 tarih ve 70 numaralı Kanun, Kanun metni için bkz. Lam, s.417.

Karadağ, Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu (Law on the Prevention of Money Laundering), 1 Ekim 2003 tarih, Kanun metni için bkz. Lam, s.419.

Kanada, Terörizmin Finansmanı ve Suç Gelirleri Kanunu (Proceeds of Crime (Money Laundering) and Terrorist Financing Act), 1 Haziran 2004 tarihli, www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

Kore Cumhuriyeti, Suç Gelirleri Kanunu (the Proceeds of Crime Act), 2001 tarihli, www.imolin.org, (Erişim: 1 Şubat 2004).

Malta, Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu, 23 Eylül 1994 tarih ve 373 sayılı Kanun, http://docs.justice.gov/mt/lom/legislation/english/leg/vol_10_chapt373.pdf, (Erişim: 17 Nisan 2005).

Macaristan, Ceza Kanunu (1978) m.303, Kanun metni için bkz. Lam, s.349.

Macaristan, Kara Paranın Aklanmasının Engellenmesi ve Önlenmesi Kanunu (on the Prevention and Impeding of Money Laundering), 10 Eylül 2003 tarih ve XV sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. Lam, s.351.

Makedonya, Ceza Kanunu (1996) m.273, Kanun metni için bkz. Lam, s.373.

Makedonya, Para ve Diğer Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Kanunu (Law on Prevention of Laundering Money and Other Proceeds from Crime), 2004, Kanun metni için bkz. Lam, s.375.

Moldova, Ceza Kanunu m.243, Kanun metni için bkz. Lam, s.399.

Moldova, Terörizmin Finansmanı ve Kara Paranın Aklanması ile Mücadele ve Önlenmesi Kanunu (the Law of The Republic of Moldova on Preventing and Combating Money Laundering and Terrorism Financing), 15 Kasım 2001 tarih ve 633-XV numaralı, Kanun metni için bkz. Lam, s.406.

Nijerya, Kara Paranın Aklanması (Engellenmesi) Kanun (Money Laundering (Prohibition) Act, 2004 tarihli, www.imolin.org/doc/amlid/Nigeria_AML_Act04.pdf, (Erişim: 1 Şubat 2004).

Paraguay, Paranın ve Malvarlıklarının Aklanması Hukuka Aykırı Eylemlerin Cezalandırılması ve Önlenmesi Kanunu (Law Preventing and Penalizing Unlawful Acts to Launder Money or Property), 1996 tarih ve 1015 numaralı Kanun, www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

Portekiz, Yasadışı Kaynaklı Yararların Aklanmasının Azaltılması ve Engellenmesi Kanun (Establishing the Regime for Prevention and Repression of the Laundering of Benefits of Illicit Origin and Adding the 16 th Amendment to the Penal Code and the 11 th Amendment to Decree-Law No. 15/93 of 22 January), 27 Mart 2004 tarih ve 11 sayılı Kanun, www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

Portekiz, Kara Paranın Aklanması Amacıyla Mali Sistemin Kullanımının Önlenmesi (the Prevention of the use of the Financial System for the Purpose of Money Laundering), 15 Eylül 1993 tarih ve 313 sayılı Kanun, www.gddc.pt/legislacao-lingua-estrangeira/english/decre-law-313-93.html, (Erişim: 17 Mart 2005).

Portekiz, Paranın ve Suçtan Kaynaklanan Diğer Malvarlıklarının Aklanmasına Karşı Önleyici ve Azaltıcı Tedbirler (Preventive and Repressive Measures Against the Laundering of Money and Other Property that Proceed from Criminal Offences), 2 Aralık 1995 tarih ve 325 sayılı Kanun, www.gddc.pt/legislacao-lingua-estrangeira/english/decre-law-325-95.html, (Erişim: 17 Mart 2005).

Romanya, Kara Paranın Aklanmasının Müeyyidelendirilmesi ve Önlenmesi (on the Prevention and Sanctioning of Money Laundering), 1999 tarih ve 21 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. Lam, s.450.

Romanya, Kara Paranın Aklanmasının Müeyyidelendirilmesi ve Önlenmesi (on the Prevention and Sanctioning of Money Laundering), 7 Aralık 2002 tarih ve 656 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. Lam, s.459.

Rusya, Suç Gelirlerinin Aklanması ile Mücadele Eylemi Federal Kanunu (Federal Law on Action to Combat the Laundering of Proceeds from Crime), Kanun metni için bkz. www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

Sırbistan, Kara Para Aklama Kanunu (Money Laundering Act), 2002, Kanun metni için bkz. Lam, s.471.

Slovenya, Ceza Kanunu m.252, 23 Nisan 1999 tarih ve 23 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. Lam, s.485.

Slovenya, Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi (Law on the Prevention of Money Laundering), 2001, Kanun metni için bkz. Lam, s.497.

Seyşel Adaları, Kara Paranın Aklanması Kanunu, 1996 tarih 8 sayılı Kanun, www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

Sen Lucia, Kara Paranın Aklanması (Önlenmesi) Kanunu (Money Laundering (Prevention) Act), 2003 tarih ve 27 sayılı Kanun, www.imolin.org (Erişim: 1 Şubat 2004).

Yunanistan, Kara Para Aklama Kanunu (Law on Money Laundering), 24 Ağustos 1995 tarih ve 2331 sayılı Kanun, Kanun metni için bkz. Lam, s.340.